ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Muharrem GÜZELDİR

ABUŞḲA LÜĠATİ

(Giriş - Metin - İndeks)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

ERZURUM - 2002

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma , Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalının Türk Dili bilim dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

Danışman / Jüri

Prof. Dr. Recep TOPARLI

Jüri

Yard. Doç. Dr. Kâzım KÖKTEKİN

Jüri

Yukarıdaki imzalar , adı geçen öğretim üyelerine aittir. / / 2002

Doç. Dr Vahdettin BAŞÇI

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET

DOKTORA TEZİ

ABUŞKA LÜGATİ

Muharrem GÜZELDİR

Danışman : Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

2002-SAYFA : XIV + 639

Jüri : Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK

: Prof. Dr. Recep TOPARLI

: - Yard. Doç. Dr. Kazım KÖKTEKİN

On altıncı yüzyılda yazılmış Çağatayca-Osmanlıca bir sözlük olan Abuşka Lügati veya Çağatay Lügati adlarıyla anılan eser üzerinde hazırlanmış bu çalışma; Giriş, Metin, Sonuç ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın "Giriş" bölümünde Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Türkçesi, Ali Şir Nevâî, Çağatay Türkçesi Sözlükleri ve Abuşka Lügati hakkında bilgi verildi.

Çalışmanın esasını teşkil eden "Metin" bölümünde ise Abuşqa Lügati'nin transkripsiyonlu ve edisyon kritikli metni yer aldı. Bu metin kurulurken ulaşabildiğimiz 20 yazma nüshadan 5'i ve bir de Besim Atalay'ın hazırladığı, ancak ölümünden sonra basılan Latin harfli eser (Abuşka Lügati, Ank. 1970) kullanıldı. Gerektiğinde diğer nüsnalardan da yararlanıldı.

"Sonuç" ta çalışmamızdan çıkarılan sonuçlar maddeler halinde sıralandı.

"Dizin" bölümünde ise 3027 madde başı Çağatayca kelimenin Latin ve Arap harfleriyle ayrı ayrı indeksi verildi. Ayrıca Abuşka Lügati'nde tanıklarda kullanılan eserler, adları geçen şair ve yazarlar ile özel adlar ve yer adları için ayrı ayrı indeks hazırlandı.

ABSTRACT

Ph.D. THESİS

THE DICTIONARY OF THE ABUŞḲA

Muharrem GÜZELDİR

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

2002 - PAGE : XIV + 639

Jury : Assoc. Prof. Dr. Avni GÖZÜTOK

: Prof. Dr. Recep TOPARLI

: Assist. Prof. Dr. Kazım KÖKTEKİN

This study on a sixteenth century Jagatay-Ottoman dictionary entitled Abuşka Lugat or Çağatay Lugat consist of an introduction, the main text and a conclusion.

İn the introduction part, information about Jagatay Literatuare and Jagatay Turkish, Ali Şir Nevai, Jagatay dictionaries and the Abuşka dictionary is given.

The transcriptional and editional text of the Abuşka dictionary makes up the main part of text. Here five manuscripts out of twenty and Besim Atalays work written with the Latin alphabet were used.

3027 Jagatay words are given with their Latin and Arabic forms in the "İndex". Also a seperate index is given for the names of authors, writers and places.

ÖN SÖZ

Zengin ve köklü bir kültürel mirasa sahip olan Türk Milleti'nin dil, edebiyat, tarih ve sanatının en ince ayrıntılarına kadar inilerek araştırılması, gelecek kuşakların faydalanacağı pek çok kaynağın gözler önüne serilmesi gerekmektedir. Kütüphanelerin tozlu raflarında kendi kaderlerine terk edilen bu eserlerden, yeterince yararlanılabilmesi için onların bugünkü yazıya aktarılarak yeni nesillerin istifadesine sunulmasında büyük yarar vardır.

Biz bu çalışmamızda, bu noktadan hareket ederek, 16. yüzyılda yazılan Abuşka Lügati veya Lügat-i Çağatayī adıyla anılan eseri kütüphanelerin raflarından gün ışığına çıkarıp bu alanda çalışma yapacakların istifadelerine sunmayı amaçladık.

Abuşḳa Lügati hakkında Türkiye'de yapılmış tek çalışma Besim Atalay'ın Abuşḳa Lügati adlı eseridir. Ayrıca Batı dünyasında pek çok baskıları yapılmıştır. Bugün bunları temin etmek güç olduğu için ve yeni baskıları da yapılmadığından Çağatay Türkçesi üzerinde çalışma yapanlara yardımcı olması bakımından bu çalışmayı yapmayı uygun gördük.

Abuşḳa Lügati veya Lügat-i Çağatayī adlarıyla anılan "Çağatay Türkçesi Sözlüğü"nün Türkiye kütüphanelerinde, hemen her kütüphanede olmak üzere, pek çok nüshası ve Batı ālemince; İngilizler, Fransızlar, Macarlar ve Ruslar tarafından baskıları mevcuttur. Biz bu çalışmayı yapmadan önce çeşitli kütüphanelerde bulunan 20 nüsha tespit ettik. Ayrıca Vambery Armin tarafından hazırlanan Abuşḳa adlı eseri de temin ettik. Bu nüshalara Besim Atalay'ın hazırladığı çalışmayı da dahil ettik. Bu nüshalar arasında büyük bir farkın olmadığını gördük. Kimi nüshalar çok eksik olduğu için, kimi nüshalarından pek çok sayfalarını okunamayacak kadar silik olduğundan çalışmamızı; Ayasofya (A), Besim Atalay (B), Esad Efendi (E), Lala İsmail 1 (Li.1), Seyfettin Özege (S) ve Şehid Ali Paşa (Ş) nüshaları üzerinde yaptık. Bu 6 nüshayı karşılaştırarak orijinaline en yakın metni tespit etmeye çalıştık. Bu nüshalarda bulunmayan kelimeler -varsa- diğer nüshalardan aldık ve kısaltmalar ile birlikte verdik. Böylece ilim alemine Abuşḳa Lügati'nin bugüne kadar yapılmamış olan transkripsiyonlu ve edisyon kritikli bir metnini sunduk.

Çalışmamız; Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Türkçesi, Ali Şīr Nevāī, Çağatay Türkçesi sözlükleri ve Abuşka Lügati hakkında bilgi verdiğimiz "Giriş", transkripsiyonun ve edisyon kritiğinin yapıldığı "Metin", nüshalarda tespit ettiğimiz 3021 kelimenin Latin ve Arap harfleriyle verilmiş indeksi; metinde her kelimeyle ilgili tanık olarak verilen manzum ve mensur örneklerin alındığı eserlerin indeksi, eserlerinden örnekler verilen şair ve yazarların adlarının yer aldığı kişi adları indeksi, özel adlar indeksi ve yer adları indeksini ihtiva eden "Dizin" bölümleri ile bu çalışma yapılırken yararlanılan kaynakların listesini verildiği "Bibliyografya" bölümlerinden oluşmaktadır.

Başlangıcından son aşamasına kadar büyük bir zevk ve heyecanla sürdüğüm bu çalışmanın, bu konuya ilgi duyanlara faydalı olabilmesi en büyük arzumdur.

Bu çalışmamda; konuyu tespit etmekten başlayıp çalışmayı sonlandırıncaya kadar hemen her safhasında büyük yardımlarını gördüğüm Danışman Hocam Doç. Dr. Avni GÖZÜTOK'a, zaman zaman bilgilerine baş vurduğum ve değerli yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Turgut KARABEY'e, Yard. Doç. Dr. Kazım KÖKTEKİN'e, çalışmalarımda büyük destek ve teşviklerini gördüğüm Prof. Dr. Recep TOPARLI'ya, özellikle Topkapı nüshasını elde etmemde ve diğer nüshaların mikrofilmlerinden fotokopilerinin yapılmasında maddi ve manevi yardımlarını gördüğüm Gazeteci-Yazar Rıza MÜFTÜOĞLU'na, bilgisayarla ilgili konularda ve diğer çalışmalarımda yardım ve desteklerini esirgemeyen sevgili oğlum Osman Tuğrul GÜZELDİR'e ve Süleymaniye Kütüphanesinde yaptığım çalışmalar esnasında değerli yardımlarını esirgemeyen Süleymaniye Kütüphanesi Müdürü Dr. Nevzat KAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum, Ağustos 2002 Muharrem GÜZELDİR

KISALTMALAR

A.	: Ayasofya Nüshası
Ank.	: Ankara
A.V.	: Abuşka, Vambery
B.	: Besim Atalay'ın Hazırladığı Abuşka Adlı Eser
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DTCFD	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
Erz.	: Erzurum
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan
İ.	: İstanbul Üniversitesi Nüshaları
İst.	: İstanbul
L.	: Laleli Nüshası
Li.1	: Lala İsmail Nüshası I
Li.2	: Lala İsmail Nüshası II
M.	: Milâdî
M.1	: Muallim Cevdet Nüshası I
M.2	: Muallim Cevdet Nüshası II
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
N.	Nuruosmaniye Nüshası
Ø	: Boş eleman (Yok)
S.	: Seyfettin Özege Nüshası
s.	: Sayfa
Ş.	: Şehid Ali Paşa Nüshası
T.	: Topkapı Nüshası
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
Z.	: Zühdi Bey Nüshası

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

A, Ā; ā, a; e : ا،آ

B, b : ب

P, p : پ

T, t : ت

S̱, s̱ : ث

C, c : ج

Ç, ç : چ

Ḥ, ḥ : ح

Ḫ, ḫ : خ

D, d : د

Ẕ, ẕ : ذ

R, r : ر

Z, z : ز

J, j : ژ

S, s : س

Ş, ş : ش

Ṣ, ṣ : ص

Ż, ż; Ḍ, ḍ : ض

Ṭ, ṭ : ط

Ẓ, ẓ : ظ

ʿ : ع

Ġ, ġ : غ

F, f : ف

Ḳ, ḳ : ق

K, k; G, g : ك

ñ : ك

n͡g : نك

L, l : ل

M, m : م

N, n : ن

V, O, Ö, U, Ü,
v, o, ö, u, ü : و

H, h; A, a; E, e: ه

Y, y; I, ı; İ, i : ى

1. GİRİŞ

1.1. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı ve Ali Şir Nevâî

Karahanlı (Hakaniye) ve Harizm-Altın Ordu Türkçelerinin devamı olarak Çağatay, İlhanlı ve Altın Ordu devletlerinin kültür merkezlerinde XIII.-XV. yüzyıllar arasında gelişme gösteren ve Timurlular döneminde (1405-1506) İslam medeniyetinin tesiri altında zengin bir edebiyat meydana getiren Türk yazı diline Çağatay Türkçesi adı verilmektedir. Ayrıca bu yazı dili, Orta Asya'dan batıya doğru göç edenlere nazaran, doğuda kalan Türk boylarının konuşup yazdıkları dil olduğundan Doğu Türkçesi, Ali Şir Nevâî ile klasık bir nitelik kazandığı için Nevâî dili olarak da isimlendirilmiştir. [1]

Moğol istilası ve bunu takip eden Moğol devletlerinin meydana getirdikleri, eski Uygur ve Hakaniye Türkçelerine dayalı yeni bir Orta Asya Türkçesi'ne doğru bir gelişme görülür. Bu yeni yazı dili; Harzem'de, Altınordu ve Kıpçak sahalarında az çok farklı olmakla beraber Çağatay Türkçesi olarak mütalâa edilir.

Başlangıçtan 12.-13. yüzyıla kadar tek ve ortak bir edebiyat ve yazı dili (Göktürk-Uygur-Karahanlı) ne sahip olan Türk âleminde 12.-13. yüzyıllarda büyük değişiklikler ve gelişmeler olmuştur. Bu asırlarda , Türklerin bir kısmı Orta Asya'da kalırken, bir kısmı Hazar Denizi'nin kuzeyinden kuzeye doğru, bir kısmı da Hazar Denizi'nin güneyinden batıya göç etmişlerdir. Böylece başlangıçta tek ve ortak olan edebiyat ve yazı dili, üç ayrı bölgede üç ayrı edebiyat ve yazı dili (Oğuz-Çağatay-Kıpçak) haline gelmiştir. Bunlardan, Osmanlı sahasındaki edebiyat ve yazı dilinden sonra en mühimi ve en zengini Çağatay Dili ve Edebiyatı olmuştur.

"Çağatay" ismi, Batı ve Doğu âlimleri ve filologları tarafından birbirinden oldukça farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu kelimeyle anlatılmak istenilenlerin sınırları belirlenememiş ve hep kapalı kalmıştır.

Çağatay kelimesi;

1. Cengiz'in ikinci oğlu olan Çağatay ve ona mensup olanlar,
2. Çağatay'a mensup olanların kullandıkları Türk Şiveleri,

---

[1] Mustafa Özkan , Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi , Filiz Kitabevi , İst. 2000 , s. 33-38
J. Eckman, Tarihî Türk Şiveleri, Cağatayca, Çev. Mehmet Akalın, Ank. 1988, s. 173-210

3. Çağatay, çocukları ve Timurlular devrinde inkişaf eden ve bir dereceye kadar Çağatay'a mensup olanların meydana getirdikleri edebiyat anlamlarında kullanılagelmiştir.

Çağatayca, Doğu Türçesi'ne sonradan verilmiş bir addır. 12.-13. yüzyıldan önce tek yazı dili olan Eski Türkçe'den sonra başlıca iki yazı dili ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri Batı Türkçesi, diğeri Kuzey-Doğu Türkçesi'dir. Oğuz şivesine dayalı olan Batı Türkçesi, 13. asırdan başlayarak bugüne kadar devam eden ve Batı Türklük sahasında kullanılan yazı dilidir. Kuzey-Doğu Türkçesi başlangıçta (13.-14. yüzyıllarda) tek yazı dili olmasına rağmen, 15. yüsyılda Kuzey Türkçesi ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki kola ayrılmıştır. Kuzey Türkçesi Kıpçak şivesine, Doğu Türkçesi ise Orta Asya'da yaşayan Türklerin kullandıkları şivelere dayalı yazı dilidir. İşte Çağatay kelimesi, Cengiz'in ikinci oğlu ve kendisinden sonra hükümdar olan Çağatay adına izafeten Doğuda yaşayan Türklerin 14. yüzyılda başlayıp 15.-16. yüzyıllarda Ali Şir Nevâî ile en parlak devrini yaşayan, sonra yerini Modern Özbekçe'ye bırakan yazı dillerine ve bu yazı dillerinin oluşturduğu edebiyata verilen addır.

Çağatayca'nın temeli Uygur yazı diline dayandırılmaktadır. Başlangıçta Kaşgarlı Mahmut, Ali Şir Nevâî, Bābür ve diğer müellifler kendi dilleri için "Türk tili" tabirini kullanmışlardır, fakat 16. yüzyıldan itibaren Orta Asya edebī dili ve edebiyatı için "Çağatay" kelimesi kullanılmıştır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren de bu terim "Çağatay", Çağatay Türkçesi", "Eski Özbekçe", "Doğu Türkçesi" ve "Çağatay Edebiyatı" gibi değişik şekillerde kullanılmaya başlanmıştır. Vambery, Çağatayca'yı 12. yüzyıldan başlatır. Radlov, Osmanlıca gibi yapma bir dil olarak kabul eder. Şçerbak, Eski Özbekçe adıyla 10. yüzyıldan başlatır. Samoyloviç, Karahanlı ve Kıpçak-Oğuz Türkçelerinden sonra 15. yüzyıldan başlatır. [2]

Çağatayca hakkında önemli araştırma ve incelemeler yapan J. Eckman (Mirzâ Mehdis Darstellung der tschagaischen Sprahe, Analecta Orientalia memoriae Alexandri Csoma de Körös dicate. Budapestini MCMXLII - MCMXLVII, s. 156-222. / Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY 1958. s. 115-126 / Çağataycada Yardımcı Ünlüler, TDAY

[2] A. K. Borovkov, Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevâî, TDAY Belleten, Ank. 1954, s. 59-96.
J. Eckman, Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY Belleten, Ank. 1958, s. 115- 126.

1959. s. 27-58. / Çağataycada İsim-Fiiller, TDAY 1962. s. 51-60); Çağatayca'nın temeli, yapısı ve dönemleri hakkında çalışan Vambery (Abuşka.Csagatajtörök szogyüjtemeny. Pest 1862. / Iagataische und Wörterbuch der Cagataischen Sprache, Leipzig 1867.); (Radlov (Opyt slovarja tjurkskix narevif "Versuch eines Wörterbuches der Türk-Dialecte", s-Gravenhage 1960, Moskova 1963-1964.), Korş, Krımskiy (İstorija Turcii i ee literaturi, 1916.), Samoyloviç (K istorii literaturnogo sredneaziatskoturetskogo yazıka (Orta Asya Edebī Türkçesinin Tarihine Dair) Sovyetler Birlği Akademisi, Mir-Ali-Şir Dergisi, Leningrad 1928. Çev. Abdülkader İnan, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları yıllığı, Ank. DTCF , 1940-1941.), M. Fuad Köprülü (Çağatay Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi, İst. 1963, C. 3, s. 270-323.), Bertels, Şçerbak (Sravnitel'naja fonetika tjurskix jazykov, Leningrad 1970. / Ocerki po sravnitel'noj morfologii tjurkskix jazkov. Leningrad, 1977.), Reşetov (Grammatika uzbekskogo jazsyka, Taşkent 1934 / Kratkij uzseksko-russkij slovar , Taşkent 1936.), Baskakov (Tjurkzkie jazyki, Moskova 1960 / vvedeniie v izucenie tjurkskix jazzyki, Moskova 1966.), Artamoşina ve Blagova gibi isimler , Çağatayca üzerinde çalışmalar yapan burada sıralayabileceğimiz belli başlı isimlerdir.

13.-14. yüzyıllarda başlayan ve Timurlular devrinde özellikle 15. yüzyılda klasik bir mahiyette zengin bir edebiyat oluşturan Çağatay Dili ve Edebiyatı'nın tarihi gelişimini M. Fuad Köprülü şöyle tasnif eder:

I.İlk Çağatay Devri: XIII. yüzyılın ilk yarısından XV. yüzyıla kadar olan dönemdir. XII. yüzyıl Hakaniye Türkçesi ile XV. yüzyılın Klasik Çağataycasını birbirine bağlayan bu dönem, daha sonraki Klasik Çağatayca'yı meydana getirmiştir.

II. Klasik Devrin Başlangıcı (Klasik Öncesi Devir) : XV. yüzyılın ilk yarısındaki dönemdir. Nevâî'ye kadar devam eder. XV. yüzyılın başlarından Nevâî'nin ilk eseri olan Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'ı verdiği 1465 yılına kadar olan dönemi kapsar. Bu devir, Eski Türkçe'nin hususiyetlerinin (arkaizm) korunduğu bir geçiş dönemidir. Bu dönemin başlıca temsilcileri şunlardır: Sekkakî, Lutfî, Ataî, Hocendî, Seyyid Ahmed Mirza, Haydar Harezmî, Yusuf Emirî, Yakînî, Ahmedî, Gedayî, Durbek, Kutbî, Naimî, Kalender, Tarhanî, Derviş Nazikî, Mukimî, Kemalî, Mir Saîd, Garibî, Seyyid Hasan

Erdeşir, Halil Sultan, Baysungur Mirza, İskender Mirza, Ebu Bekir Mirza, Ebülkasım Babür-Kalender.

III. Klasik Çağatay Devri (Nevāī Devri): XV. yüzyılın ikinci yarısını, özellikle 1465-1600 yılları arasındaki dönemi kapsar. Başlıca temsilcileri şunlardır: Hüseyin Baykara, Mir Ali Şir Nevâî, Hamidî, Şeybanî Han, Ubeydî, Muhammed Salih, Meclisî, Gazi Zahirüddin, Babür, Bayram Han, Bakî, Mevlana Herevî, Efserî, Padişah Hoca b. Abdulvahhab, Seyyid Hasan Hoca, Mirim Be , Haydar Mirza Duglat.

IV. Klasik Devrin Devamı: Babür ve Şeybanlılar devridir. XVI. asır bu dönemi kapsar. Bu dönemi Klasik Çağatay Devri içinde mülahaza etmek de mümkündür.

V. Gerileme ve Çökme Devri (Klasik Dönem Sonrası Devir): 1600 yılından 1921 yılına kadar devam eden bir süreyi içine alır. Bu dönemde bir yandan Nevâî taklid edilirken öte yandan Özbekçe unsurların geliştiğini görmekteyiz. Bu dönemin başlıca temsilcileri şunlardır: Ebulgazi Bahadır Han, Baba Rahim Meşreb, Saykalî, Sufiyullah Yâr, Hüveydâ, Muhammed Rıza Agehî, Ömer Han, Nadire, Mahzune, Üveysî, Nadir, Gülhanî, Mahmur, Mukimî, Fürka , Ubeydullah Zevkî, Osman Hoca Zarî, Nemerganlı Şevkî. [3]

M. Fuad Köprülü'nün de zikrettiği gibi, Çağatayca'nın tarihi gelişimini gösterirken onun tarihi seyrini kesin çizgilerle ayırmak oldukça zordur. Eski Türkçe'den sonra bir geçiş dönemi yaşadığı, Eski Türkçe'nin izlerinin devam etmesinden anlaşılmaktadır. Bu geçiş döneminden anlaşıldığı kadarıyla Çağatayca Uygur Türkçesi üzerine kurulmuştur. Çağatayca'yı; Geçiş Dönemi'nden sonra Klasik Dönem'in hazırlandığı Klasik Öncesi Devir, olgunlaştığı ve Ali Şir Nevâî ile zirveye ulaştığı Klasik Dönem, bu dönemin taklit edildiği Klasik Sonrası Dönem ve son dönemde Özbekçe'nin izlerinin başladığı Gerileme ve Çöküş Devirlerine ayırmak mümkündür. Bu tarihi seyirden sonra Çağatayca bugün yerini Modern Özbekçe'ye bırakmıştır.

Çağatay Türkçesi'nin bütün güzelliklerini kendi sanatında toplayarak, Orta Asya Türk Edebiyatı'nı ve Çağatay Türkçesi'ni en ileri dereceye ulaştıran şüphesiz Ali Şir Nevâî'dir. Çağatay Dili ve Edebiyatı'nın yüzyıllar içinde Ali Şir Nevâî ile zirveye

---

[3] M. Fuad Köprülü, Çağatay Edebiyatı, İslam Ansiklopedisi. İst. 1963 , 3. cilt , s. 270-286.

ulaştığı ve en parlak devrini yaşadığı bir gerçektir. Ali Şir Nevâî, çok iyi anlaştığı Sultan Hüseyin Baykara ile birlikte kendi çağında ve çevresindeki edebiyata çok parlak ve uzun, tesirli bir edebī devir yaşatmıştır. Bu arada Orta Asya Türkçesi de en olgun seviyesine Nevâî'nin manzum ve mensur eserleriyle ulaşmıştır.

Ali Şir Nevâî, yalnız Çağatay Türkçesi'nin değil belki bütün Türkçe'nin en büyük şairlerinden biridir. Aynı zamanda çağının sayılı bilginlerinden olan Nevâî pek çok dalda bilgi sahibidir. Türkçe, Arapça ve Farsça bilgisi kuvvetlidir. Türkçe ve Farsça şiirler yazacak, kuvvetli tenkidler yapacak, bu iki dilin zayıf ve kuvvetli yönlerini gösterecek kadar geniş bir bilgiye sahiptir. Devrinin büyük İran şairi Molla Cami'nin, yazdığı şiirlerle ilgili Nevâî'nin görüşlerine başvurması onun ne büyük bir şair olduğunun kanıtıdır. Nevâî, eserleriyle Doğu Türkçesi'ni en üst seviyeye çıkararak Klasik Çağatayca'nın kurucusu olmuştur.

Nevâî, Bilge Kağan ve Kaşgalı Mahmut'dan sonra Türk aleminin tanıdığı en şuurlu Türk milliyetçisidir. Derin ve geniş bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. İlk zamanlarda devrindeki şairlerin izlediği Farsça şiir yazma geleneğine o da katılmış, olgunluk dönemine geldiğinde Türkçe şiirler yazmaya yönelmiş ve Muhakemetü'l-Lügateyn adlı eseriyle Türkçeçiliğin en iddialı ismi olmuştur. Böylece büyük bir Türk milliyetçisi olduğunu ortaya koymuştur. [4]

Hakkında kısaca bilgi vermeye çalıştığımız Ali Şir Nevâî, üzerinde çalışma yaptığımız Abuşka Lügati'nin hazırlanmasında da tercih edilen bir şair olmuştur. Çağatay Türkçesi Sözlüğü olarak hazırlanan Abuşka Lügati'nde, başka şair ve yazarların eserlerinden de örnekler verilmekle beraber daha çok Ali Şir Nevâî'nin eserlerinden örnekleri içermektedir. Zaten Çağatay Türkçesi denilince ilk akla gelen Ali Şir Nevâî olduğundan böyle bir eser hazırlanırken onun eserlerinden örnekler vermemek elbette mümkün olmazdı. Abuşka Lügati'nde, Ali Şir Nevâî'nin eserlerinden çok sayıda örnekler alınmakla ki Çağatay Lügatlerinin pek çoğunda da Nevâî'nin eserlerinden örnekler verilmiştir, onun Osmanlı sahasında da ne kadar çok sevilen bir şair olduğu ve Çağatay Türkçe'sinin en büyük temsilcisi olduğu bir kez daha vurgulanmış olmaktadır.

---

[4] Nihad Sami Banarlı , Resimli Türk Edebiyatı Tarihi , MEB Devlet Kitapları , cilt I , s. 419-434.
Ahmet Kabaklı , Türk Edebiyatı , Türkiye Yayınevi , cilt : 2 , s. 81-87.

1.2.Çağatay Lügatleri

Çağatay Türkçesi'nin Türk ve İslam ülkelerinde büyük ve kuvvetli bir tepkisi olmuştur. Çeşitli ülkelerde Çağatay Türkçesi ile ilgili olarak daha ziyade sözlük ve gramer çalışmaları yapılmıştır. Bu alanda yapılan sözlük çalışmaları, Türk Dili'nin tarihī gelişimi içinde büyük bir değere haizdir.

Çağatay Sözlükleri Orta Asya, İran, Hindistan ve Anadolu sahalarında yazılmıştır. Nerede yazılmış olursa olsun bu sözlükler hem birer millî dil yadigarımız olmuş, hem Ali Şir Nevâî'nin klasik dilinin geniş yayılımını temin etmiş, hem de Türk Edebiyatı içinde coğrafī dağınıklığı ortadan kaldırmıştır.

Çağatay Lügatleri'nin başlıcaları şunlardır:

1. **Bedāyiᶜü'l-Lüġat:** Çağatay Lügatleri'nin en eski olanlarındandır. Tek yazma nüshası Leningrad Devlet Kitaplığı'ndadır. Sultan Hüseyin Başkara'nın saltanatı zamanında 15. yüzyılda yazılmıştır. Yazma nüsha 1117/1705-6 yıllarında istinsah edilmiştir. A. Vambery'ye ait yazma nüshası 1715'te yazılmıştır. Müellifi bilinmeyen bu nüsha tumturaklı bir önsözle başlar.

Yazma nüshanın giriş kısmında, bu eserin Sultan Hüseyin Baykara'nın emriyle yazıldığı belirtilmektedir. Ali Şir Nevāī'nin eserlerinden yararlanılarak yazılmıştır. Nevâî'nin eserlerinde geçen kelimeleri izah etmektedir. Yazarı "İmanî" mahlaslı Tali'dir.

Bu lügat kendinden sonra yazılan diğer lügatlere kaynaklık etmiştir. Bedāyi'ü'l-Lüġat de başka lügatlerden faydalanılarak yazılmıştır, ama yararlanılan kaynakların adları belirtilmemiştir.

2. **Fazlullah Han Lügati:** XVII. Yüzyılın başlarında Fazlullah Han tarafından Hindistan'da yazılmıştır. Fazlullah Han hazırladığı lügate "Lügat-i Türkī" adını vermiştir, fakat daha çok "Risale-i Fazlullah Han" adıyla tanınır. 1825 yılında Münşi Abdurrahim tarafından Kalküta'da yayınlandığı için "Kalküta Lügati" adıyla da anılır. Lügat üç kısma ayrılmıştır. Giriş kısmında sarfa yer verilmiştir. Birinci kısımda alfabetik sırayla fiiller; ikinci kısımda isimler; üçüncü kısımda grup halinde sayılar, hayvan, bitki, made , Türk kabile ve aşiret adları ve askerī deyimler vardır. Yazma nüshası British Museum Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

3. **Kitāb-ı Zebān-i Türkī:** Fazlullah Han'ın çağdaşlarından ve Hint bilginlerinden Muhammed Yakup Çingi tarafıhdan 17. yüzyılda Hindistan'da yazılmıştır. On dört kısımdan oluşur. Oldukça hacimli bir lügattir. Hem sarf, hem de lügat özelliğini taşır. On üç kısmı alfabetik sırayla fiilleri ihtiva eder. Fiilleri mastar şekilleriyle değil, sıyga ve zamanlar dahilinde sıralanmıştır. On dördüncü kısımda ise isimler, sıfatlar, zamirler, zarf ve atıflar bulunmaktadır. Tek nüshası British Museum'dadır. Çağatay-Fars dili lügatidir.

4. **Senglah:** Nadir Şah'ın başkatibi ve vakanüvisi olan Mirza Mehdi Han Esterabādī tarafından 18. yüzyılda 1760'a doğru İran sahasında yazılmıştır. Çağatayca-Farsça çok zengin bir lügattir. Çağatay dili tarihi için çok kıymetli bir eserdir. Tali Herevî, Mirza Abdul Celil Nasırî, Ferarî ve Nasr Ali gibi yeterince araştırılamayan ve haklarında bilgi sahibi olunmayan kişilerin Çağatayca lügatlerinden yararlanarak hazırlanmıştır. Bu kişilerin sözlüklerinden faydalanırken onların yanlışlarını da tenkid etmiştir.

Senglah'ın ilk kısmını "Mebainü'l-Lügat" teşkil etmektedir. Bu bölüm sarfa ait bir mukaddimedir. Çağatayca'nın imlasından da söz edilmektedir. İkinci kısım Çağatayca-Farsça lügattir. Üçüncü kısım bir ek olup Nevâî'nin 12 manzum eserinden ve Mahbubu'l-Kulub'da rastlanılan Arapça ve Farsça kelime ve tabirleri içermektedir. Nevâî'nin 12 manzum, 9 mensur olmak üzere 21 eserinden iktibas edilmiştir.

Denison Ross tarafından yayınlanmıştır. Eser hem Çağatay, hem de Turan ve Maveraünnehir Özbekleri ile Run ve Arran Türkleri Türkçeleri için önemli bir kaynak sayılır. Fuzulî'nin dilinden de örnekler alınarak Azerî Türkçesi de ihmal edilmemiştir. Senglah, çağının iyi bir araştırmasıdır. Hem batılı, hem de doğulu bilginler için kaynak rolü oynamıştır.

5. **Hulase-i Abbasī:** XIX. Yüzyılın ilk yarısında Hoyî (Huveyî) tarafından İran'da yazılmıştır. Senglah'a dayanmaktadır. Senglah'ın onda biri kadardır. Üç yazma nüshası vardır. Tahran nüshası pek çok hatalarla doludur. Paris nüshasında da bir takım istinsah hataları vardır. Tebriz nüshası her bakımdan daha iyidir.

6. **Et-tamga-yı Nasırî:** XIX. Yüsyılın ikinci yarısında Şeyh Muhammed Salih İsfahanî tarafından İran'da yazılmıştır. Senglah'dan büyük ölçüde istifade edilerek ve

Senglah örnek alınarak hazırlanmıştır. Farsça-Türkçe bir lügattir. Giriş kısmı Mebainü'l-Lügat'e benzemektedir. Tam bir nüshası British Museum'dadır. Diğer nüshası da Saint Petersburg Asya Müzesi'nde bulunmaktadır. Tahran'da taşbasması halinde 1855'te basılmıştır.

7. **Feth-Ali Kacar Lügati:** Behcetü'l-Lügat adıyla da anılır. İran sahasında hazırlanan lügatlerin en büyüğüdür. XIX. Yüzyılda yazılmıştır. Yazarı Feth-Ali bin Kalbali bin Mürşid Kulı bin Feth-Ali Kacar Kazvinî'dir. Ali Şir Nevāī'nin eserleri üzerine tertiplenmiş, 1862'de bitirilmiştir. Farsça-Türkçe bir lügattir. Uzunca bir giriş kısmı mevcuttur. Giriş kısmında Azerī Türkçesi ile Çağatayca arasında mukayese yapılmıştır. Senglah'dan istifade edilerek yazılmıştır. Yalnız Senglah'ın ıslah olunmuş ve baştan başa genişletilmiş bir şekli olmayıp büsbütün yeniden işlenmiş bir eserdir. Sadece bir lügat olmayıp aynı zamanda bir coğrafya kamusudur. Eserin en önemli tarafını kelimelerle ilgili örnekler teşkil etmektedir. Nevâî'nin eserleri (22 eseri) ön planda tutulmakla beraber Lutfī , Mir Haydar , Ubeydullah Han , Fuzulî ve Molla Sofī'den de örnekler verilmiştir. Eserin iki yazma nübhası vardır. British Museum'da bulunan nüshası 19. yüzyıldan kalma bir istinsahtır. Çağatay Dili'ne ait lügatlerin en zenginlerindendir.

8. **Şeyh Süleyman Efendi Lügati:** Lügat-i Çağatay ve Türkî-i Osmanī adını taşır. Özbek şivesine göre düzenlenmiştir. İstanbul'da 1928'de neşredilmiştir. 69 sayfalık bir mukaddime ile başlar. 7560-8000 kelime ihtiva eder. Kaynaklar muhtelif Çağatay metinlerinden alınmıştır. Orta Asya dervişlerinin yaşayan şivelerinden de örnekler verilmiştir. Eserin giriş kısmında müellif hem kendisi, hem de eseri hakkında bilgi vermiştir. Eser tam anlamıyla Çağatayca sayılmaz. Samoyloviç'e göre bu lügat Pavet de Courteille'inkine benzemektedir. I. Kunos tarafından kısaltılarak Almanca'ya tercüme edilmiştir.

9. **Elfaz-ı Celiyye fi Beyanı Lügati't-Türkī:** 18. yüzyılın ilk yarısında Nakşibendî tarikatı müntesiplerinden Şayh Tayyib Buharî tarafından Farsça olarak yazılmıştır. Üç kısma ayrılır. Birinci kısımda kelimeler 25 fasılda toplanmıştır. İkinci kısım sarf olup bu da 25 fasıldır. Üçüncü kısımda mükalemeler vardır. Bir nüshası British Museum'dadır.

10. 1855'de Tebrizde neşredilen ve Hidayet adlı birine ait olan Çağatayca-Farsça bir lügat daha vardır ki Senglah'dan istifade edilerek yazılmıştır.

11. Kitab-ı Zeban-ı Türkī gibi aynı şekil ve mahiyette ve çok hacimli Çağatayca-Farsça bir lügat daha vardır. 17. yüzyıldan kalma bu eserin müellifi, yazıldığı tarih ve nerede yazıldığı hakkında bilgi yoktur. Eser, alfabetik sırayla 492 fiili ihtiva etmektedir. Her fiil; zamana, kemiyet ve şahsa göre, olumlu ve olumsuz şekilleriyle gösterilmiştir. Bir nüshası British Museum'da bulunmaktadır.

12. Hindistanlı Hoca Emr Han tarafından yazılmış kısa bir lisan kitabı daha vardır. Eser sarf ve lügat kısımlarından oluşur. Farsça yazılmıştır. British Museum'da bulunan nüshası 18. yüzyılın sonlarında yapılmış bir istinsahtır.

13. **Üss-i Lisan-ı Türkī**: Orta Asya Türkçesi'nin sarfına ait 76 sayfalık bir eserdir. Mehmed Salih Efendi'nin eseridir. 1896'da neşredilmiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz lügatler dışında Orta Asya ve İran sahalarında başta Çağatayca olmak üzere Türk Dili'ne ait pek çok lügat yazılmıştır. 16.-17. yüzyıllarda ve 18. yüzyılın ilk yarısında Çağatay Türkçesi hakkında lügatler yazan müellifler vardır. Bunların varlığından yalnız Senglah'da söz edilmektedir. Eserleri ve müellifleri hakkında bilgi mevcut değildir.

Avrupa'da da müsteşrikler tarafından çeşitli Çağatayca lügatler meydana getirilmiştir. Vambery'nin Cagataishe Sprachstundien'i, Leipzig, 1867; Pavet de Courteille'in Dictionnaire Turk-Oriental'i, Paris, 1870. Yeni basım: Amsterdam, 1972, ; Jules Theodore Zenher, Dictionnaire Turc Arab Persan'ı, Leipzig, 1866-1867; Lazar Budayev, Sraunitel'nıy Slavor Turecto Tatarskix Nareçiy'i, Petersburg, 1869-1871; W.W. Radloff'un Opıt Slavodya Tyurksskix Nareçiy'i, Petersburg, 1893-1911. lügatleri bu sahada zikredebileceğimiz başlıca büyük lügatlerdir.[5]

---

[5] Ahmet Caferoğlu, Türk Dili Tarihi, Enderun Kitabevi, İst. 1984, s. 233-229
Hasan Eren, Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar, DTCFD. VIII/1-2, 1950, s. 145-163
J. Thury, A közep azsial török nylev ismertztzsci (Orta Asya Türkçesi Üzerine Tetkikler), Çev. Ragıp Hulusi Özdem, Millî Tetebbular Mecmuası II, s. 207-233
Ragıp Hulusi Özdem, Dil Bilimi Yazıları, Haz. Recep Toparlı, Ank. 2000

1.3.Abuşka Lügati

Zengin bir edebiyat meydana getirmiş olan Çağatay Türkçesi'ni daha geniş çevrelere yaymak, tanıtmak , Çağatayca metinlerin kolayca anlaşılmasını sağlamak ve Nevâî'nin eserlerini tanıtmak için birçok lügat yazarı, Nevâî'nin manzum ve mensur eserlerinden derledikleri örneklerle Çağatay Türkçesi'ni izah etmişlerdir.

Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserleri anlamak için; Hindistan ve İran'da Çağatayca-Farsça, Anadolu'da Çağatayca'dan Osmanlı Türkçesi'ne pek çok sözlük yazılmıştır. Bu lügat çalışmalarının ilk ürünü, bilinmeyen bir müellif tarafından 16. yüzyılda Anadolu'da Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olan Abuşka Lügati'dir. Abuşka Lügati'nin çeşitli kaynaklarda 2000-2250 kelimeden oluştuğu söylenmesine rağmen biz bu çalışmamızda 3027 Çağatayca kelime tespit ettik.

Lügatin hangi tarihte, kimin tarafından düzenlendiği bilinmemektedir. İlk kelime "Abuşka" olduğu için "Abuşka Lügati" adı ile tanınmıştır. Bu adın yanı sıra; Lügat-i Abuşka, Kitāb-ı Lügat-i Abuşka, Abuşka der Lügat-i Çağatay, Lügat-i Nevâî, Lügat-i Mevlânâ Nevâi, Lügat-i Mir ᶜAlî Şir Nevâî, El-Lügat alâ Lisân-ı Nevâî, El-Lügatü'n-Nevâiyye ve'l-İştihādütü'l-Çağataiyye, Kitābü'l-Lügat fî Lisān-ı Çağatay, Kitābü Lügati Çağatay ve Divān-ı Lügat-i Nevâî adlarıyla da anılmaktadır.

Abuşka Lügati 16. yüzyılın ortalarında Çağatay Türkçesi'nden Osmanlı Türkçesi'ne düzenlenmiş bir sözlüktür. Eser kısa bir mukaddime ile başlıyor. Burada Çağatayca ve Osmanlıca imlaları arasındaki farklara dair bir takım izahatlar vardır. Bundan sonra sözlükte geçen kelimelerin, Arap alfabesi sistemine göre alfabetik fihristi vardır. Kelimelerin Osmanlı Türkçesiyle anlamları verildikten sonra, özellikle Nevâî ve diğer müelliflerin eserlerinden tanık olacak örnekler veriliyor. Kelimelerin yalnız asıl şekilleri değil, örnekler alınan müelliflerin eserlerinde geçtiği şekilleriyle izah ediliyor. Çağatayca kelimelerin doğru okunabilmesi için kelimeler ilk harflerine göre meftūḥe, meksūre ve mażmūme diye bir takım fasıllardan oluşan sıraya konuluyor. Ayrıca fetha, zemmelerin yanı sıra cezim ve teşdidi de dikkatlice kullanıyor. Bazı ünsüzler kaf-ı Arabī ve kaf-ı Acemī şeklinde tavsif edilerek birbirinden ayrılıyor. Böylece Çağatayca kelimelerin doğru okunuşu sağlanmış oluyor.

Abuşka Lügati, yalnız kelimelerin anlamlarının ve tanıklarının verildiği bir kelimeler fihristi olmaktan öte, birçok yerde Doğu Türkçesi'nin imlasına, sarf ve nahvine ait önemli izahatların verildiği bir eserdir. Eserde bulunan bazı kelimeler, başka eserlerde rastlanamayacak ve ilk defa burada geçen kelimelerdir.

Eserin yazma nüshalarını manzum ve mensur mukaddimeli olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. Mensur mukaddimeli olanlar muhtasar, manzum mukaddimeli olanlar mufassaldır. Çalışmamızı teşkil eden Esad Efendi nüshası hem manzum, hem de mensur mukaddimeyi ihtiva eder.. Bu da Esad Efendi nüshasının daha mufassal bir nüsha olduğunu göstermektedir.

Her iki gruptaki nüshalar da "Abuşka" kelimesi ile başlamakta, ancak muhtasar olanlar "Yumay", mufassal olanlar "Yulduz" kelimesi ile sona ermektedir. Mensur mukaddimede Doğu Türkçesinin özellikleri anlatılmakta, sözlükte bazı maddelerde de Çağatayca'nın gramer özellikleri açıklanmaktadır.

Abuşka Lügati, kendisinden sonra yazılan Çağatay Lügatlerine kaynaklık etmiştir. Eserin dünya ve Türkiye kütüphanelinde pek çok yazma nüshası vardır. Çeşitli adlarla kayıtlı olan bu nüshalar birbirinden oldukça farklıdır.

Sözlüğün Avrupa kütüphanelerinde bulunan nüshaları şunlardır:

1. Eserin en eski tarihli yazmasıdır. Paris'te Bibliotheque Nationale'dedir. Lügat-i Abuşka adlı bu yazma 172 varaktır. H.949/M.1542 tarihinde istinsah edilmiştir.

2. Lügat-i Nevâî adlı 134 varak olan diğer bir nüsha H.954/M.1547 yılında istinsah edilmiştir.

3. H.958/M.1551 tarihinde istinsah edilmiş bir başka nüsha da Supplement 963'te kayıtlıdır ve 210 varaktır.

4. Yine Supplement 964'te kayıtlı, 117 varaklı ve H.972/M.1564 tarihinde istinsah edilmiş bir nüsha daha vardır.

5. XVII. yüzyılın sonlarında istinsah edildiği tahmin edilen nüsha ise Abuşka Lügat-i Nevâî adını taşımaktadır . 112 varaktır.

6. Abuşka adındaki bir başka nüsha ise 61 varaktır. H.1267/M.1850 tarihinde istinsah edilmiştir.

7.Viyana Millî Kütüphanesi'nde bulunan ve Kitâb-ı Lügat fi Çağatay adını taşıyan nüsha 213 varaktır. H. 959/ M. 1552 tarihinde istinsah edilmiştir.

8.Viyana Millî Kütüphanesi'de ikinci bir nüsha daha bulunmaktadır. H. 1279/ M. 1862 tarihinde istinsah edilmiştir. 176 varaktır.

9. Münih'te H. 960/ M. 1553 tarihinde istinsah edilmiş bir başka nüsha daha vardır.

10. Lügat-i Mevlânâ Nevâî: Leiden'de Akademi Kütüphanesi'de bulunmaktadır. H. 960/ M. 1553 tarihinde istinsah edilmiştir.

11. Kitâb-ı Lügat-i Abuşka: Leiden'de Akademi Kütüphanesi'nde bulunan ikinci nüshadır. H. 983/ M. 1576 tarihinde istinsah edilmiştir.

12. Lügat-i Mir Alî Şir Nevâî: Leiden'de bulunan üçüncü nüshadır.

13. el-Lügatü'n-Nevâiyye ve'l-İştihādü'l-Çağatiyye: Leningrad Genel Kitaplığı'ndadır. Bu nüshanın H. 967/ M. 1560 yılından önce istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Bu nüsha, Petersburg'da 1868-1869 yıllarında V.V. Vel'yaminov-Zernov tarafından 33 sayfalık Ruşça, 27 sayfalık Fransızca ön sözle yayınlanmıştır.

14. el-Lügat alâ Lisâni Nevâî: Leningrad Hariciye Kütüphanesi'ndedir. Bu nüshada Nevâî'nin 9 eserinin tarndığı ifade edilmektedir.

15. Lügat-i Çagatay: Nevâî'nin 19 eserinin tarandığı belirtilen bir başka nübhadır. Diğerlerinden daha hacimlidir. Kaynaklarda bu nüshanın Joszef Thury'de bulunduğu belirtilmektedir.

16. Abuşka: Vambery Armin Macaristan'da bulunan bu nüshayı, madde başı olan kelimelerin okunuşunu transkripsiyonlu olarak Latin harfleriyle vererek Jozef Budemz'in ön sözüyle Peşte'de 1862'de yayınlamıştır. Kelimelerin yalnız Macarca anlamlarını vermekle yetinmiş, kelimelerle ilgili tanıklara yer vermemiştir. Vambery'nin yayınladığı bu eser oldukça muhtasardır.

17. Abuşka Lügati'nin yukarıda verdiğimiz nüshaların dışında, Londra British Museum'da, Berlin'de ve dünyanın başka şehirlerindeki kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunmaktadır.

Abuşka Lügati'nin Türkiye kütüphanelerinde de pek çok yazma nüshası vardır. Bizim bu çalışmamız için tespit edebildiğimiz nüshalar ve tavsifleri şöyledir:

1. **İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshaları (İ.):**

a) TY.nr.1387 numarayla kayıtlı olan ve manzum mukaddimeli nüsha 133 varaktır. H.941/M.1534 tarihinde istinsah edilmiştir. Bilinen en eski nüshadır.

b) TY.nr.1760 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimelidir. 102 varaktır.

c) TY.nr.2782 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimeli ve 147 varaktır.

ç) Ty.nr.3836 numarayla kayıtlı, manzum mukaddimelidir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan bu nüshalar, kütüphane 1997 depreminde hasar gördüğü için depoya kaldırılmış olup bugüne kadar defalarca müracaatlarımıza rağmen okuyucunun istifadesine sunulmadığı için tarafımızdan görülememiştir.

2. **Esad Efendi Nüshası (E):** bkz. 1.4. - 3. bölüm.

3. **Lala İsmail Nüshası 1 (Li.1) :** bkz. 1.4. - 4. bölüm.

4. **Lala İsmail Nüshası 2 (Li.2):** İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü'nde, Lala İsmail. 736/2 numarayla Haẕā Kitāb-ı Lügat-i Nevāī adıyla kayıtlıdır. Sözlük başka bir eserin içinde 97'den 169'a kadar olan kısmı içermektedir. 136 varaktır. Ahtarlı kağıda yazılmıştır. Ebatları 200x130, 140x75-85 mm. dir. Her sayfada 13 satır vardır. Talik ile yazılmıştır. Mensur bir mukaddime ile başlamaktadır. Muhtasardır. Müstensihi belli değildir.

5. **Ayasofya Nüshası (A.):** bkz. 1.4. - 1. bölüm.

6. **Laleli Nüshası (L.):** İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Laleli Bölümü'nde, Laleli. nr.1911/2 numarayla, Lügat-i Abuşḳa adıyla kayıtlıdır. 39 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Mensur bir mukaddime ile başlar. Oldukça muhtasardır. Sırtı siyah bez, üstü nakışlı kağıtla kaplıdır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. 182x125, 152x95 mm. ebadındadır. Müstakil bir kitap halinde değildir. Başka bir eserin içinde 40 -79. sayfaları içermektedir. H.952/M.1545 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Nesih ile yazılmıştır.

7. **Topkapı Nüshası (T.):** Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümünde III. Ahmed. Nr. 2103 A. 2773 numarayla Abuşḳa veya el-Lügat-en-Nevâîye adıyla kayıtlıdır. Çağatayca'dan Osmanlıca'ya bir lügat olup bilhassa Nevâî'nin eserlerinden toplanan kelimeleri ihtiva eder. Müellifinin isimi belli değildir. Nevâî'nin

ölümünden tahminen bir asır sonra yazılmıştır. Aharlı kalın kağıt kullanılmıştır. 212 mm. boy ve 135 mm. eninde, 128 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Talik ile yazılmıştır. Manzum mukaddime ile başlar. Cetveller kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Açık kahverengi deri ciltlidir.

8. **Seyfettin Özege Nüshası (S.)**: bkz. 1.4. - 5. bölüm.

9. **Nuruosmaniye Nüshası (N.)**: İstanbul , Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4848 numarayla, Kitāb-ı Lügat-ı Nevâî adıyla kayıtlıdır. 130x210 mm. ebadındadır. 65 varaktır. Her sayfada 19 satır vardır. Muhtasardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Sırtı kahverengi meşin, üzeri kağıt ciltlidir. Aharlı kalın kağıda yazılmıştır. Müstensihi belli değildir.

10. **Şehid Ali Paşa Nüshası (Ş.)**: bkz. 1.4. - 6. bölüm.

11. **Zühdi Bey Nüshası (Z.)**: İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Zühdi Bey Bölümü'nde, 157/2 numarayla ve Lügat-i Abuşḳa adıyla kayıtlıdır. 51 varaktır. Her sayfada 13 satır vardır. Muhtasardır. Ebatları ; 200x125 , 120x75 mm. dir. Talik ile yazılmıştır. H.1079/M.1672 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Kahverengi meşin ciltlidir. Sırtı kahverengi bezlidir. Bu eser de başka bir eser içinde 16-66. varaklar arasında bulunmaktadır. Mensur bir mukaddime ile başlar.

12. **Muallim Cevdet Nüshası I (M.1)**: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı M. Cevdet Yazmaları Bölümü'nde K.308 numarayla, Abuşḳa Lügat - Çağatayca Adıyla kayıtlıdır. Silik olan ve okunmayan mensur bir mukaddime ile başlar. ʿArī Nesih ile yazılmıştır. 227 varaktır. Her sayfada 12 satır bulunmaktadır. 115x185 mm. ebadındadır. Cildi kahverengi meşin kaplıdır. Son kısmında 4 varak noksandır. Ara sayfalarda da eksiklikler çoktur.

13. **Muallim Cevdet Nüshası II (M.2)**: İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı M. Cevdet Yazmaları Bölümü'nde K.208 numarayla, Mir 'Ali Şir Nevâî, Abuşḳa Lügat - Çağatayca adıyla kayıtlıdır. 83 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. ʿArī Riḳʿa ile yazılmıştır. 125x51 mm. ebadındadır. Söz başları kırmızı, diğer kısımlar siyah yazılmıştır. Baştan 50 varak eksiktir. Aralarda da noksan sayfalar vardır. 9 sayfa da siliktir ve okunamamaktadır. Cildi kırmızı renkli meşindir.

14. **Besim Atalay , Abuşḳa veya Çağatay Lügati (B.)**: bkz. 1.4. - 2. bölüm.

15. **Abuşka , Vambery** (A.V.): Ankara, Millî Kütüphane'de SYS No: 0437 040, Yer: 1964 A 1211 (Vambery) bilgileriyle kayıtlı basma bir nüshadır. Vambery Armin tarafından Çağatayca-Macarca olarak hazırlanmıştır. Pest. 1862 tarihinde yayınlanmıştır. Çağatay Dili hakkında bilgi verildiği XVII sayfalık bir girişten sonra 107 sayfalık sözlük kısmı yer alır. Sözlük kısmı kısaltılmış, kelimelerin yalnız okunuşları ve Macarca karşılıkları verilmiştir. Kelimelerin geçtiği tanıklara yer verilmemiştir.

Bizim bütün araştırmalarımıza rağmen kütüphanelerde bulamadığımız, fakat çeşitle kaynaklarda söz edilen şu nüshalar da vardır:

a) Hālet Efendi. Nr. 57 , H.970/M.1562.

b) Aşir Efendi. Nr. 348.

c) Fatih. Nr.5243, 142 varak , manzum mukaddimeli.

d) Vehbi Efendi. Nr. 579, İst. Süleymaniye Kütüphanesi.

e) Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nr. 1222.

f) Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, nr. 1215. [6]

1.4. Metni Kurarken Tutulan Yol:

Yukarıda tavsiflerini verdiğimiz nüshalar içinden çalışmalarımıza esas olmak üzere; Ayasofya, Esad Efendi, Lala İsmail 1, Seyfettin Özege ve Şehid Ali Paşa nüshalarını tercih ettik. Diğer nüshaları; hem muhtasar, hem de eksik veya okunmayacak kadar silik sayfalara sahip oldukları için çalışmalarımızın dışında bıraktık. Türkiye'de bugüne kadar yapılan tek çalışma olması sebebiyle Besim Atalay'ın hazırladığı ve ölümünden sonra varisleri tarafından bastırılan eseri de üzerinde çalışma yaptığımız nüshalar içine dahil ettik. Böylece çalışmalarımız altı nüsha üzerinde yaptık. Çalışmalarımızı sürdüğümüz bu altı nüshanın nüsha tavsifleri aşağıya çıkarılmıştır:

---

[6] a) Ahmet Caferoğlu , Türk Dili Tarihi , Enderun Kitabevi , İst. 1984 , 3. Baskı , s. 222-229.
b) Ragıp Hulusi Özdem , Dil Bilimi Yazıları , Haz. Recep Toparlı , Ank. 2000 , s. 473-501.
c) Thury , A közep azsial török nylev ismertztzsci (Orta Asya Türkçesi Üzerine Tetkikler) ,Çev. Ragıp Hulusi Özdem , Millî Tetebbular Mecmuası II , s. 207-233
ç) İslam Ansiklopedisi , MEB , İst. 1965 , I. Cilt , s. 116.
d) Osman F. Sertkaya , Abuşka Lügati , Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi , C. I , İst. 1988 , s. 312-314.

1. **Ayasofya Nüshası (A.)**: İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Bölümü'nde, Ayasofya.TY:nr. 4748 numarayla Abuşḳa (Çağatay Lügati) adıyla kayıtlıdır. Ayrıca Ankara Millī Kütüphane'de Abuşḳa adıyla A. 727 numarayla kayıtlı mikrofilmi vardır. Bu mikrofilm 1957 yılında hazırlanmıştır. H.956/M.1549 yılında istinsah edilmiştir. 85 varaktır. Her sayfada 25 satır vardır. Aharlı kağıda yazılmıştır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Mestī Nā-murād adında biri tarafından istinsah edilmiştir. Ebadı 195x105 mm. dir. Talik ile yazılmıştır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Mufassaldır.

2. **Besim Atalay, Abuşḳa veya Çağatay Lügati (B.)**: Ankara, Millî Kütüphane'de SYS No: 0214063, Dewey 030.4, Dewey T.477-5, Yer: 1971 AD 1111 bilgileriyle kayıtlıdır. Ankara'da 1970 yılında yayınlanmıştır. IV+450 sayfadır. Besim Atalay, Fatih Nüshasını esas alıp Muallim Cevdet Yazmaları'nda bulunan M. Cevdet I ve II , Konya nüshalarıyla Petersburg baskısını karşılaştırarak hazırlamıştır, ancak eser Atalay'ın ölümünden sonra yayınlanmıştır. Bu da eserin hazırlanışında bütün nüshaların göz önünde bulundurulmadığı, belki Atalay'ın ömrü vefa etseydi daha kapsamlı bir eser meydana getirebileceği fikrini uyandırmaktadır.

3. **Esad Efendi Nüshası (E)**: İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü'nde, Esad Efendi.3264/2 numarayla ve Abuşḳa Lügati adıyla kayıtlıdır. 191 varaktır. Manzum ve mensur mukaddimelidir. H.951/M.1544 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Kitap 125 mm. En ve 210 mm. Boyundadır. Sırtı kahverengi meşin ciltli, kağıt kaplıdır. Ahterlidir. Aharlı orta kağıda yazılmıştır. Her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Rika ile yazılmıştır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Tespit ettiğimiz ve bugüne kadar bilinen nüshalar içinde en hacimlisidir. 3027 Çağatayca kelimenin izahı vardır. Tanık olarak verilen örnekler Nevâî'nin 28 eserinden ki bu eserlerin adları 9. varakta verilmiştir, ayrıca Sulṭân İskender Mirzâ, Ḳuṭbî, Mevlânâ Luṭfî, Mîr Ḥaydar, Bâbür Mirzâ, Naᶜîmî, ᶜUbeyd Ḫan, Sulṭân Ḥüseyin Bayḳara, Kemâl-i Ümmī, **Niẓâmî**, Penâhî (Ḫᵛâce Kelâm), Hâṭefî, Bâbür Mirzâ, Benâyî, Şâbûr ẕü'l-Eknâf, Şeyḫ ᶜAṭṭâr'dan olmak üzere 16 ayrı müellifin eserlerinden de alınmıştır.

4. **Lala İsmail Nüshası 1 (Li.1)** : İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü'nde, Lala İsmail.670 numarayla ve Divān-ı Lügat-i Nevāī adıyla kayıtlı bulunmaktadır. 128 varaktır. Aharlı kağıda yazılmıştır. Her sayfada 19 satır bulunmaktadır. Ebadı; 155x105, 115x65 mm. dir. Sırtı kahveringi bez ve üstü desenli kağıt kaplıdır. Talik ile yazılmıştır. H.968/M.1561 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi Hafız Ahmed adında birisidir. Manzum bir mukaddime ile başlar. Muhtasardır.

5. **Seyfettin Özege Nüshası (S.)**: Erzurum, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Seyfettin Özege Kütüphanesi'nde Muhammet Muhtar Karahanlıoğlu Bölümü'nde Lügat-ı Abuşka adıyla, MMK. 38-81 numarayla kayıtlıdır. 150x205 mm. ebadındadır. 146 varaktır. Her sayfada 17 satır vardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Sırt ve kenarlar kahverengi meşin, üstü meşin üzerine sarı kağıt kaplıdır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Mufassaldır. Müstensihi belli değildir. Eserin sonunda Nevâî'nin vefatından sonra yazıldığı yazılıdır. Müstensihi belli değildir.

6. **Şehid Ali Paşa Nüshası (Ş.)**: İstanbul, Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa Bölümü'nde 2156/3 numarayla kayıtlıdır. 120 varaktır. Her sayfada 21 satır vardır. Çağatayca kelimeler kırmızı, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Kahverengi meşin kaplı, nakışlı (tezhipli) dır. Talik ile yazılmıştır. 211x127, 145x66 mm. ebadındadır. H.963/M.1556 tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir. Aharlı kağıda yazılmıştır. Manzum bir mukaddime ile başlar. Bu da başka bir eser içinde 132-250. varaklar arasında bulunmaktadır. Mufassaldır.

Bu altı nüsha içinde; hem en hacimli nüsha olması, hem Çağatayca kelimelerin harekeli verilmesi, hem de Nevâî'nin daha fazla eserinden (28 eser) ve diğer nüshalardan daha farklı müelliflerden (16 farklı müellif) tanık olarak örnekler vermesi sebebiyle Esad Efendi Nüshası'nı esas nüsha olarak kabul ettik. Altı nüsha dışında kalan nüshaları, nüsha tavsifleri verilirken belirtilen özelliklerden dolayı mecbur kalmadıkça çalışmamıza dahil etmedik. Çalışmamıza dahil etmediğimiz nüshalara da, çalışmamıza dahil ettiğimiz nüshalarda tereddüte düştüğümüz ve onlardan farklılıklar bulunca zaman zaman müracaat ettik. Metni kurarken farklı nüshalardaki farklı kelimelerden anlama

en uygun olanları almayı tercih ettik. Sözlükte geçen bütün kelimeleri Arap alfabesi sitemine göre dizilen sırasına göre aldık. Bu sırada bir değişiklik yapmadık. Sözlükte geçen Çağatayca kelimeler; meftûḥa (üstünlü) , meksûre (esreli) , mazmûme (ötreli) değerleri ile ayrı ayrı fasıllara ayrılarak gösterilmiştir. Meftûha grubundaki kelimelerin ilk harflerini a-e, meksûre grubundaki kelimelerin ilk harflerini ı-i , mazmûme grubundaki kelimelerin ilk harflerini o-ö şeklinde okundu.Bazı ünsüzler kâf-ı ʿArabî ve kâf-ı Fârisî şeklinde vasıflandırılarak birbirinden ayrılmıştır. Biz de kelimeleri okurken bu özelliklerine dikkat ederek okuduk. Kelimelerin Latin harflerine göre dizini verilirken, araştırmacılara kolaylık sağlaması bakımından Latin alfabesindeki alfabe sitemine göre hareket ettik.

1.5. Metindeki Çağatayca Kelimelerin İmlâ Özellikleri:

Abuşḳa Lügati'ndeki Çağatayca kelimeler, şüphesiz ki Çağatay Türkçesinin imlâ özelliklerini taşımaktadır. Biz burada Çağatayca kelimelerde gördüğümüz bazı seslerin sözlükte gördüğümüz imlâ özelliklerini vermeye çalıştık.

a) a ünlüsü: Kelime başında ve kelime ortasında bazen elif (ا), bazen de medli elif (آ) ile yazılmıştır.

abuşḳa (24) ابوشقا , abağa (24) اباغا , abraş (24) ابراش , atıp (26) آتيب , atıḳmaḳ (27) آتيقماق
atarlar (26) اتارلار , atay (26) اتاى , alaman (47)الآمآن , aldaray (48) الدارآى

Kelime sonunda elif (ا) veya he (ه) ile yazılmıştır.

Ara (37) ارا , asra (38) اسرا , araba (37) ارابه , almağın bolsa (50) الماغين بولسه

b) e ünlüsü: Kelime başında (ا) ile, kelime ortasında elif (ا) ile veya işaretsiz gösterilmiştir. Kelime sonunda ise elif (ا) ile ve he (ه) ile yazılmıştır.
egek (46) اكاك , ekeci (47) اكجى , emgek (53) امكاك , enbe (54) انبه , eymenmek (63) (ايمانماك) , eye (65) ايا , itemes (67) ايتاماس

c) ı-i ünlüleri: Kelime başında elif-ye (اى) ile, kelime ortasında ye (ى) ile veya işaretsiz, kelime sonunda ise (ى) ile yazılmıştır.

ıçḳındı (76) ايچقيندى , ırġanıp (83) ايرغانيب , ıslanḳanı (86) ايسلانقانى , ısıtḳalı (87) ايسيتقالى

itimek (67) ايتيماك , itik (72) ايتيك , itip min (69) ايتيب مين , itkeli (73) ايتكالى , itküsi (73) ايتكوسى

ç) o-ö ünlüleri: Kelime başında elif-vav (او) ile , kelime ortasında vav (و) ile yazılmıştır. Kelime sonunda o-ö ünlülrine rastlanmamıştır.

otun (126) اوتون , otluḳ (126) اوتلوق , otluḫ (126) اوتلوخ , oḫşaşur (133) اوخشاشور
ötrüside (125) اوتروسيده , ötrü (125) اوترو , ötkerü (123) اوتكارو , ötkenür (124) اوتكانور

d) u-ü ünlleri: Kelime başında elif-vav (او) ile, kelime ortasında ve kelime sonunda vav (و) ile yazılmıştır.
uçru (128) اوجرو , utuzay (127) اوتوزاى , uçḳun (127) اوچقون , uçursa (130) اوچورسا
üçevle (129) اوچولا , üçegü (129) اوچاكو , üçünc (129) اوچونج , üçük (130) اوچوك

e) g ünsüzü: "g" ünsüzü hem Türkçe kelimelerde , hem de Farsça kelimelerde kef (ك) ile yazılmıştır.
gezek (423) كزك , kirgec (428) كيركاج , kirgüge (429) كيركوكا , gine (434) كنه , göçürgüñg (438) كوچوركونك , gönendi (451) كوناندى

g) ñg ünsüzü: Nun - kef (نك) ile ve kef (ك) ile yazılmıştır.
körgüñg (440) كوركونك , kölegeñg (447) كولاكانك , mañga (457) منكا , miniñg (457) منينك miñg (459) مينك
miñiñ (460) ميكيك , bizniñ (186) بيزنيك , bildiñ (189) بيلديك

h) t ünsüzü: Kalın ve ince ünlülü kelimelerin hepsi te (ت) ile yazılmıştır. ṭı (ط) ile yazılmış yalnız üç kelime vardır.
tatay (210) تاتاى , tartar (211) تارتار , teskeri (217) تسكرى , tiprenmek (234) تيبرانماك
ṭağay (372) طغاى , ṭolġa (372) طولغا , ṭoy (372) طوى

ı) p ünsüzü: Türkçe kelimelerde, özellikle gerundium ekleri be (ب) ile; gerundiumların dışında ise pe (پ) kullanılmıştır.
bürketip (197) بوركاتيب , bulġap (205) بولغاب , boyalıp (206) بويااليب , südrelip (357) سودراليب , sürgenip (358) سوركانيب , sustayıp (362) سوستاييب
pelpuş (176) پلپوش , püpük (190) پوپوك , pütti (190) پوتتى , puc (194) پوج , puḫsadı (194) پوخسادى , püledi (205) پولادى , tapşurmağay (207) تاپشورماغاى , tapay (208) تاپاى

i) **s ünsüzü:** Çağatayca kalın ve ince ünlülü kelimelerin hepsi sin (س) ile yazılmıştır. Sat (ص) ünsüzü kullanılmamıştır.

salġay (339) سالغای, salġadı (340) سالغادی, salḳın (341) سالقین, salġac (341) سالغاج, sanap (342) ساناب

sirmemek (348) سیرماماك, sizmek (349) سیزماك, sisgendi (351) سیسکاندی, südrelmek (357) سودرالماك, sürdikler (358) سوردیك لار

2. METİN

Yüz ḥamd aña kim vaṣfıdadur il tili lāl
Gerçi til ara andın irür sözge mecāl

Ger elsineʾ-i muḫtelife cemᶜ olsa
Ḥamdını edā ḳılmaḳ irür emr-i muḥāl

Der Naᶜt-ı Seyyidü'l- Mürselīn

Ol şāh-ı rüsūl ẕātı durur nūr u ṣafā
Muḥtāc durur şefāᶜatıġa her şāh u gedā

Bolsa birev ism ü naᶜtıdın nükte-serā
Di ṣallī ᶜalā Muḥammed ve sellimū teslīmā

Ve ᶜalā ālihi āmmā baᶜd ve āṣḥābihi

Çünki evżāᶜ-ı künbed-i dāʾīr
Rūhım itti beden sārī-i sāʾīr

Tüştüm uşbu cihān-ārā giryān
Kördüm işide her kişi ḥayrān

Ḫūrd u ḥālīçe gūşiş eyleb fāş
Ötkerür bir ṭarīḳ birle maᶜāş

Gūşe-i iḫtiyār itip min hem
Ni enis irdi anda ni maḥrem

Yapıp ildin köz ü ḳulaġımnı
İtegimge çikip ayaġımnı

Raḳamım ḫāmeni figār iylep
Ḳalemim ṣafḥanı nigār iyleb

Künc-i ᶜuzlet ara yoḳ irdi kişim
Ser-nüviştimni yazmaḳ irdi işim

Mūnisim barça ehl-i fażl sözi
Ni tefāvüt sözi durur yā özi

Niçe bustān u bāġ geşt ittim
Niçe gül-zār seyrġa yittim

Niçe reyḥān isledim vü gül hem
Niçe gül bisledim vü sünbül hem

Tā ki bir ravżaġa güẕer ḳıldım
Gül ü reyḥānıġa naẓar ḳıldım

Reng ü bū özge her güli de anıñg
Naġme bir nev[c] bülbülide anıñg

Serv-i āzādesi ḳilip ser-keş
Naḫl-ı cān-perveri bolup dil-keş

Sebzesi ābdār u ḫōş-selvet
Lālesi dāġ-dār-ı pür-ḥālet

Mürġ-i cān bülbül oldı her güliġa
Çırmadı dil özini sünbiliġa

Serv-i āzādıġa bolup bende
Hem benefşesiġa ser-efkende

Lālesi urdı cānım üstiga dāġ
Birgeli özge ravżalarġa ferāġ

Ḫāk-i ḫōş-būyı müşk-i tatarı
Mīr [c]Alī Şīr bāġ u gül-zārı

Talmadım her niçe ki seyr ittim
Seyr ile niçe kūşeġa yittim

Andaḳ aylandı köñglüme bu heves
Ki lüġātini cem[c] itey min bes

Ehliniñg pāyıġa yüzüm sürdüm
Şarṭ-ı ḫıdmet yirige yitkürdüm

Her ni kim ḳıldılar alar irşād
Uşbu defter-ārā o buldı sevād

Bar ümīdim ki ehl-i fażl u kemāl
Birip ıṣlāḥ birle zīb-i cemāl

Tā bu sehv ü zelel ḫaṭā gūşi
Mīr [c]Alī Şīr'niñg siyeh gūşi

Ki ulus içre ḫayr ile ola yād
Her niçük cism-i ḫāki bolġay bād[7]

---

[7] Manzum Mukaddime: ø A.V. , B. , L. , Li.2 , M.1 , M.2 , Z.

ᶜAşḳ u muḥabbet meyḫanesinüñ rind-i ḳadeḥ-i peymāyı ve şiᶜr ü belāġat kāşenesinüñ ṭūṭī-yi şeker -cāyı , **Mīr ᶜAlī Şīr Nevāyī** ḳuddise envārıhu envār-ı esrārınuñ ẓürefā-yı diyār , ve bülegā-yı süḫan-güẕār , mā-beynlerinde mütedāvil olan nazm u inşāları nüsḫalarınuñ imlālarında her meftūḥdan soñra elif ve her mażmūmdan soñra vav ve her meksūrdan soñra ya imlā olınmaḳ ḳāiᶜdeᵓ-i muṭṭaridedür. Elif-i meftūḥadan ġayrı ḥurūfda taḫallüf itmek az vāḳıᶜ olur. Egerçi bu ḥarfler gāhi telaffuẓ olınur , amma ekṡeriyyā mücerred mā-ḳablinüñ ḥarekātına delāletçün imlā olınup telaffuzda edā olınmaz , ve bu risālenüñ tertībinde ḥarf-i evveli bile ḥarf-i imlādan soñra gelen ḥarf ki ṣūret-i kitābetde ṡāliṡ ve ekṡeriyyā telaffuzda ṡānīdür . Bu iki ḥarf iᶜtibār olınmışdur ki meᵓnūs-ı ṭıbāᶜ ve meᵓlūf-ı istimāᶜ olmayın lafz-ı bedīᶜüñ evvel ḥarfinüñ mā-baᶜdında elif yazılmış ise meftuḥada , ya yazılmış ise meksūrede, vav yazılmış ise mażmūmede ṭaleb olına ḥavāşi ṣaḥāᵓifde sürḫ ile işāret olınan ḥurūf tertībi üzre. *in-şāᵓ-Allahu Taᶜālā.*[8]

---

[8] Mensur Mukaddime: ø A. , A. V. , B. , İ. , Li.1 , N. , S. , Ş. T.

2.1. [A.2a], [E.2b], [S.2a] Ḥarfü'l- Elifi'l- Meftūḥa

Abuşḳa[1]: (ابوشقا) ᶜAvrat erine dirler şoy maᶜnānasına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** [Li.1 2a] un [S. 2b] atası ölicek anası ḥālinde gelür ki :

[S.2b] Beyt: Bir yandın oġul ġam u şikenci
[Ş.133a] Bir yandın **abuşḳa** derd ü renci

Abaġa[2]: (اباغا) Atanıñ kardeşine dirler, gerek atadan büyük ve gerek küçük olsun [Li.1 2b] **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de gelür ve bular atanıñ büyük ḳardeşine küçük ḳardeş aġa inisin **abaġa** dirler.

Abraş[3]: (ابراش) Cins ata iṭlāḳ olınur.

[Ş. 133b] At [4]: (ات) Esb maᶜnāsınadur ve emr idüp at dimekdür. Bindāz maᶜnāsına ve ad dimekdür. İsm maᶜnāsına **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de üçi daḫı bu tuyuḳda gelür ki :

Tuyuḳ: Çün perī vü ḥūrdur **atıñg** bigim
Sürᶜat içre dīv irür **atıñg** bigim
Her ḫadengi kim ulus andın ḳaçar
Nā- tüvān cānım sarı **atıñg** bigim

Ve yine ism maᶜnāsına **Ferhād u Şīrīn** 'de **Ferhād Ḫusrev** ḳāsıdına ayıtdı :

---

[1] **ölicek** : vefat idicek B. // **derd ü renci** : der ü renci B.

[2] **Abaġa** : ø E., A. // **olsun** : olsun ki Li. 1 , Ş. , B. // **ḳardeşine** : ḳarındaşıġa Li. 1 // **derler** : dirler Li. 1 // **ve bular atanıñg büyük ḳardeşine küçük ḳardeş aġa inisine abaġa dirler** : ve bular atanıñg ebnāsına abaġa dirler. Ş.

[3] **Abraş** : ø S. A. L. , B. // **abraş** : Cins at , Li. 2

[4] **At** :Üç maᶜnāya kelür evvel ism maᶜnāsınadur ve esb maᶜnāsınadur ve at dimekdür bindāz maᶜnāsınadur ki Muḥākemetü'l-Lüġāteyn'de üçi daḫi bir tuyuḳda kelür. Ve yine Ferhād u Şīrīn'de ism maᶜnāsına kelür ki Ferhād Ḫusrev ḳāsıdına ayıtdı:Beyt : Mini at añglamaḳdın edip yād / Min atdın yat u mindin yat olup at, S. Li.1 , B. // Ad dimekdür . Nām maᶜnāsına Ferhād-nāme'de ḫaḳan ad ḳomaḳ diledigi maḥalde aydur ki : Beyt : Cemāli birle köñlün eyleben ḫōş / Atın ḳoymaḳ sarı boldı raḳam-keş // atımı : adımı dimekdür yaᶜni nāmumı dimekdür maᶜnāsına Beyt : Yeri ḳabūl aytalmayanı meger kim min / Ḳılıp atımnı ẓulūm u cehūl birle eda , ve Çaḳatay dilinde mevziᶜ-i maᶜḳūlde vāḳıᶜ olan elfāẓınıñg āḫirine nūn ilḥāḳ olmaḳ ḳāᶜide-i külliyedür. Az olur ki ḥaẕf olınur. Münācāt esnāsında kelür : Beyt : Sin ḳoyup evide pinhānı / Kār-gāhı dimāġ-ı üftānı , Li.2 , B. ø // Üç maᶜnāya kelür , evvel ism maᶜnāsına ki ad dirler ve esb maᶜnāsınadur ve bindāz maᶜnāsına ki at dimekdür. Türkī ve Muḥākemetü'l-lüġāteyn'de üçi bir tuyuḳda kelür , Ş. // Ad dimekdür . Ferhād-nāmeᶜde ḫāḳān Ferhād'a ad ḳoymaḳ diledügi yerde gelür : Beyt : Cemāli birle köñlin eyleben ḫōş / Atın ḳoymaḳ sarı boldı raḳam-keş . Ve Sebᶜā-i Seyyāre'de ta ḳafiyesinde kelür : Beyt : Dime ᶜālem-i firāḳ u ẓulümātı / Şām-ı hicrān kilip anıñ atı .Z. //
ḫūrdur : ḫūr irür , A. // **cānım** : cismim , S. // atdın : etdin B.

Beyt: Mini at an̄glamaḳdın ʿışḳ idüp yat
Min atdın yāt u mindin yat bolup at

Çaḳatay dilinde Türkī lügātiñ dal ta ile edā olınmaḳ ḳāʿide-i muṭṭarīdedür. İltifāt ile vuḳūf ḥāsıl olunur, adımı diyecek maḥalde atımnı deyü taḥrīr ü taʿbīr olınur .

Beyt: Peri ḳabūl aytalmay anı meger kim min
Ḳılıp atımnı ẓulūm u cehūl birle edā

Çaḳatay dilinde mevkiʿ-i mefʿūlde vāḳıʿ olan elfāẓıñg āḫirinde nun ilḥāḳ olunmaḳ ḳāʿide-i muṭṭariddür. Az olur ḥaẕf olınur. Sebʿā-i Seyyāre'de münācātda gelür :

Beyt: Sin ḳoyup farḳ evide pinhānı
Kār-gāh-ı dimāġ-ı insānı .

Atamaḳ[1]: (آتاماق) Ad ḳomaḳdur, tesmiye maʿnāsına ʿAbīd Ḫan eşʿārında Naʿt-ı Nebī ʿAleyhi's-Selām'da bu beytde gelür.

Beyt: Atap atıngnı ḥabīb ü kerem birle san̄ga
Eyledi ʿizzet ile künc-i şefāʿatnı ʿaṭā

Ve dīvān-ı evvel dībācesinde bu beytde.

Ataldı [2]: (آتالدى) Adlandı ve nāmdār oldı dimekdür, bir daḫı bir emr içün taʿayyün oldı dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de İskender Dārā'yı alup İrān'a gelicek eṭrāf-ı ʿaleme ḥākimler gönderdügi maḥalde gelür:

[E. 3a] Beyt : Ataldı biri Mıṣr u Baġdād'ġa
Yazıldı biri mülk-i Nūşād'ġa

Atḳadı ve atadı [3]: (اتقادى - اتادى) Ad ḳodı dimekdür.

Atap[4] : (اتاب) Ad ḳoyup dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında naʿt'da gelür .

Beyt : Atab atın̄gnı ḥabīb ü kerem birle san̄ga
Eyledi ʿizzet ile künc-i şefāʿatnı ʿaṭā

---

[1] **Atamaḳ** : ø ., Li.1 , Ş. , A. , S. // **ḳomakdur** : virmek , Li.2
[2] **İrān'a** : İrān-ı ẓemīne , S. , A.
[3] **demekdür** : dimekdür , Ş.
[4] **demekdür** : dimekdür Ş. // **ḥabīb ü kerem birle** : ḥabīb gūyi birle Ş.

[A.2b , S.3a] Atıġıp[1]: (آتيغيب) Adlanup dimekdür. Ataġıl, adlaġıl ve ad ḳoġıl deyü emr

eylemekdür ve adaġıl nāmzed edā eylegil dimekdür.

Atıp[2]: (آتيب) Atup dimekdür ve daḫı adlayup ve ad ḳoyup dimekdür ki Ferhād u

Şīrīn'de Mehīn Bānū Ḫusrev ḳāṣıdına ayıtdı .

Beyt: Kim ol kim Ḫusrev atıb dir ki Ferhād
İmas sīret ü emṣāl ādemi zād

Atarlar[3]: (اتارلار) Atarlar dimekdür ve adlarlar yaʿnī bir adla añarlar dimekdür ki

Bedāyiʿü'l-Bidāye'de ki dīvān-ı evvel, [Li.13a] bir mesnevīde gelür ki :

Beyt : Bināġa gerçi her kim bolsa bānī
Atarlar bānī ismi birle anı

Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Nūḥ ʿAleyhi's-Selām [Ş.134a] oġullarına

eḳālīm ārāżi taḳsīm itdügi maḥalde gelür ki:

Bu oġlanlarıġa her birni ki birdi ol yirni ol oġlı atı bile atadılar.

Atay[4]: (اتاى) Atayın dimekdür. Biyendāzem maʿnāsına ve aḳın ve ılġar maʿnāsına daḫı

gelür ki bir daḫı ad ḳoyayın dimekdür ki Dīvān-ı Lütfī'de naʿt'da gelür.

Beyt: Nūr baḥrıdın arıḳ ẕātınıñg durur dürr-i yetīm
Min nitip atay anıng dik gevher-i ayın mā vü ṭīn

Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de ism [E.3b] maʿnāsına ve esb maʿnāsına ve

atmaḳ maʿnāsına üçi daḫı bir tuyuḳda gelür.

Tuyuḳ: Çün perī vü ḥūr irür atıñg bigim
Sürʿat içre irür atıñg bigim
Her ḫadengi kim ulus andın ḳaçar
Nā-tūvān cānım sarı atıñg bigim

---

[1] ḳoġıl deyü emr eylemekdür : ḳoġıl deyü demekdür , emr eylemekdür . S. // ve adaġıl nāmzed eda eylegil demekdür : ve adaġıl yaʿnī nāmzed eylegil demekdür. S.

[2] adlayub ve ad ḳoyub demekdür : adlayup yaʿnī ad koyup demekdür. S. , A. , Li.1 // atup dimekdür ve daḫı ad ḳoyubp dimekdür. Ş.

[3]Atarlar : atarlar demekdür ve adlarlar demekdür . A. , Ş. Li.1. // eḳālīm ārāżi taḳsīm...eḳālīmi taḳsīm ..S., A. , Li.1 // ol yirni ...: ol birni...A. Li.1 ; ol yirni...: ø Ş.

[4] ẕātınıñ durur : ẕātıñ durur Li.1 // gevher-i ayın : gevher atın S. , gevher-i aṣlın Ş. , Li.1 , A. // Ve yine Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de ....sarı atıñg bigim: ø S. , A., Ş., Li.1

Atıḳmaḳ[1]: (آتيقماق) Ad çıkarmaḳ maᶜnāsınadur. Atıḳıp ad çıḳarup dimek olur.

Beyt : Tīġ ile başıma kilding ki bu kevn işide
Ḫūblar içre ser-āmedsin olub sin **atıḳıp**

[A.2b] Atıġıp[2]: (آتيغيب) Adlanup dimekdür.

Ataġıl[3]: (اتاغيل) Adlaġıl, ad ḳoġıl dimekdür ve adaġıl yaᶜnī nāmzed eylegil dimekdür.

Ataḳlıḳ ve ataġlıġ[4]: (اتاغليغ و آتاليق) Baᶜżı maḥalde ġaynla ḳaf bir maᶜnāya istiᶜmāl olup kelime āḫirinde elifle ha kibi ki falānġa vü filānġa gibi adanmış u nāmzed olmış dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede **Mihr ü Süheyl** vaṣfında gelür.

Beyt: Mihr zülfiġa köñli baġlıġ idi
[S.3b] Gūyiyā bu anga **ataġlıġ** idi

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Mūsā** ile **Ḥażret-i Şuᶜayb ᶜAleyhi's-Selām** ẕikrinde gelür ki **Şuᶜayb ᶜAleyhi's-Selām Mūsā ᶜAleyhi's-Selām**'nı evige indep ḥaseb vü nesebin maᶜlūm ḳılıp Ṣafūrā atlıġ ḳızın anġa atadı.

Ataġ[5]: (اتاغ) Adaḳ dimekdür.

Atalıġ ve ataġlıġ[6]: (آتاغليغ و آتاليق) Atalıḳ maᶜnāsınadur ki **Gül ü Nev-rūz-ı Luṭfī**'de süsen güle ayıtdı.

Beyt : Melāmet başladı gülge kim ey māh
Atalıġnıñg durur ḫāḳān kibi şāh

Ataġlıġ[7]: (آتاغليغ) Adaḳlu ḳıza dirler. Nişānlu ḳıza dirler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede **Mihr ü Süheyl** vaṣfında gelür.

---

[1] **Atıḳmaḳ** : ø S. , A. , Ş., Li.1
[2] **Atıġıp** : ø E. , S.
[3] **Ataġıl** : ø E. , S. **Ataġıl** : adġıl ve ad ḳoġıl dimekdür. Ş. // **ataġıl** : adlaġıl ve ad koġıl dimekdür ve adaġıl yaᶜnī nāmzed eylegil dimekdür. Li.1
[4] **Ataḳlıḳ u ataġlıġ** : atalıḳ u ataġlıġ Ş. // **Baᶜżı** : yaᶜnī S. // **Baᶜżı mahalde ....dimekdür ki** : Yaᶜni maḥalde ġaynla ḳaf ḳāfiyedür. Redīf maṣlaḥatı içün kelime āḫirinde vü evvelinde vü ortasında bir maᶜnāya istiᶜmāl olınur. Elifle ha kibi falanġa vü filanġa dirler. Adanmış vü nāmzed dimekdür ki S. , A. , Li.1 // **köñli** : köñülni A. // **Ve yine Tevārīḫ-i .... atadı.** : ø E.
[5] **Ataġ** : ø S. , A. , Ş. , Li.1 // **Ataġ** : Ataġ neẕr ataġlıġ : Nişanlu ḳıza dirler Li.2
[6] **ey māh** : ey yār S.
[7] **Ataġlıġ:** ø E. , S. , Li.1, A. , Ş. // **Ataġlıġ** : Ataġ neẕr ataġlıġ : Li.2 // Bu madde yalnız Zühdü Bey ve Li.2 nüshalarında vardır. .

Beyt : Mihr zülfiπa kön{gül baπlıπ idi
Gūyiyā bu añga atağlıġ idi

Atılıġ ve atılıḳ [1]: (آتليغ و آتايق)Bu daḫı nām-dār maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Nevāyī Ḥażretlerine ḫᵛābda didi.

Atlıġ ve atlıḳ[2]: (آتليغ و آتايق)Atlu dimekdür. [Li.1 3b] Suvār maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh'ıñ āḫir şikārı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Anda atlıḳġa ḥad yoḳ irdi bedīd
[Ş.134b] Ṣaydġa hem ᶜaded yoḳ irdi bedīd

[3]Bu daḫı nām-dār maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Nevāyī Ḥażretlerine ḫᵛāb içinde ayıtdı.

Beyt : Min ki bezl ü seḫāda atlıġ min
Bolsa yüz munca hem uyatlıġ min

Atlıġ [4]: (آتليغ) Atlı dimekdür. Ġayn ḳāfiyesinde bu beytde gelür.

Beyt: İsterem laᶜliġa ḳılġay min çüçük cānım fedā
Ey Nevāyī añga dir min kilmegey nā-geh açıġ

Atlıġ[5]: (آتليغ) Nām-dār dimekdür. Atlıḳ daḫı dirler. Çaḳatay dilinde ki meksūru'l- āḫir olan Türkī lüġatinde ġayn veya ḳaf ilḥāḳ olunmak ḳāᶜide-i külliyedür.

Atḳuca[6]: (اتقوجه) Atınca dimekdür. Nun ile atkunca daḫı denilür. Niteki nev-diyārda rüstāy-ı etrāk ṣubḥ olunca dinecek maḥalde ṭañ atınca dirler. Keẕālik Çaġatay dilinde daḫı tang atḳunca dinilür.

Beyt: Vaṣl-ı bezmīde nevā ḳadrin Nevāyī bilmediñg
Kice firḳat içre tañ atḳunca fiġāndur sezā

---

[1] Atılıġ u atılıḳ : ø S. A. , Ş. , Li.1 , B.
[2] Atlu demekdür , suvār maᶜnāsına : ve bir daḫı atlu demekdür , suvār maᶜnāsına, S. // Ayasofya nüshasında :(Bu daḫı nām-dār maᶜnāsına ki) şeklinde kelimenin yalnız bir maᶜnāsı verilmiş.
[3] Bu bölüm , E. nüshasında yoktur.
[4] Bu madde yalnız Li.2, Esad Efendi ve Zühdü Bey nüshalarında vardır.
[5] Bu madde yalnız Li.2 nüshasında vardır.
[6] Atḳuca : ø , S. , A. , Ş. , Li.1 // Atḳuca : atḳunca , Z. , Li.2 // Atḳunca : Atınca dimekdür. Atḳuca daḫı dirler. Niteki diyārda rüstāy-ı etrāk ṣubḥ olunca diyecek maḥalde ṭañ atınca dirler. Keẕālik Çaġatay dilinde ṭañ atḳunca dirler. Meṡelā bu beyitde , Z. // Atḳunca : Atınca dimekdür. Atḳuca daḫı dirler. Ṭañ atḳunca , ṣabāḥ olunca dimek olur. Li 2.

Atage[1]: (اتاكه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Lala vü atabeg maᶜnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **ᶜAbdu'l-vahhāb** vaṣfında gelür:

Şeyḫüm bigning ḫᵛāher-zādedür [E.4a] kim **ᶜAbdu'r-rezzāḳ** etegening oğlı bolğay.

Ve yine bu meclisde **Kevkebī** vaṣfında gelür ki:

[S.4a] İmdi ẓāhir bolupdur , **Şeyḫ Bāyezid** etegening nebīresidür. Bu iki kişi **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara**'nıñg baᶜżı oğullarınıñg atabegleri idi.

Tevārīḫ-i Mülūk'da ehl-i tārīḫ **İskender**'iñ atası **Dārāb** idi dedikleri vech üzre ki **Filḳos**'ıñg ḳızın alub yine **Filḳos**'a gönderdügi maḥalde gelür.

Andaḳ ki ḥavādiṣ yüzlendi kim yolda ol ḳız bir etege ve bir ḫᵛāce sarāy birle ḳaldı.

Atabig[2]: (اتابيك) Kaf-ı ᶜArabī ile atabeg dimekdür. Nev-diyār müteressilleri ᶜörflerinde ya imlā olınmaz. **Ferhād-nāme**'de ḫāḳānıñ vezīr **Melik-ārā** ḥaḳḳında idi.

Beyt : Hem ol Ferhad'ğa irdi **atabig**
Bilip Ferhād ḫōd anı atadig

Anage [3]: (اناكه) Bu daḫı atabeg maᶜnāsınadur.

Açun [4]: (آچون) Dünyā maᶜnāsınadur ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür .

Beyt: Sin dik **açunda** bir közi ᶜayn-ı belā ḳanı
Min dik anıng cefāsı bile mübtelā ḳanı

Ve yine **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da **İskender Mirzā** vaṣfında gelür ki:

---

[1] **Atage** : ø Li.2 // **Atage** : Atabeg maᶜnāsınadur. Z.

[2] **Atabig** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Atabig** : Atabeg dimekdür. Bu diyar müteressilleri ḥarfinde ya imlā olunmaz.Z. // **ḥaḳḳında idi** : ḥaḳḳında kilür. Z. // **Atabig** : Atabeg Li.2 , Atage daḫı dirler . Atabig maᶜnāsına . Li.2

[3] **Anage** : ø A. , B. , Li.1 , Li.2 , S. , Ş. , Z.

[4] **Açun** : Acun A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acun** : Cim-i ᶜArabi'yle dünyā maᶜnāsınadur. A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acun** Cihān maᶜnāsınadur. Luṭfī'niñg ġazeliyātında kilür. Z. // **Acun** :Cihān , Luṭfī ġazeliyātında kelür. Li.2 // **Ve yine ..... kelür ki , beyt.... murād , baᶜżı.......vāḳıᶜ olmuşdur.** Ø Z. // **Luṭfī kitāblarında ḫōd ekṣer** : ḫuṣūṣā Luṭfī kitāblarında ekṣer , A. , Li.1 , S. // **Min dik anıñg cefāsı bile mübtelā ḳanı** : Min dik anıñ cefası mübtelā kanı E. , Min dik anıñ belāsı bile ḳanı Li.2 // **Sin dik açunda bir közi ᶜayn-ı belā ḳanı / Min dik anıñ cefāsı bile mübtelā ḳanı** : Sinniñ açunda bir közi ᶜayn-ı belā kanı / Minniñ anıñ belāsığa bir mübtelā ḳanı , Z. // **Baᶜżı nüsḫada uçun vāḳıᶜ olmuş Luṭfī'niñ kitāblarında ḫōd ekṣer uçun vāḳıᶜ olmuşdur.** : Baᶜżı nüsḫada ucun vāḳıᶜ olmuş ḫuṣūṣā Luṭfī kitāblarında ekṣeri açun vāḳıᶜ olmuşdur. B.

[A.3a] Beyt: Bolsun **açun** içre arıġ köñli şād
Barça ulus üstige sürsün murād

Ba^cżı nüsḫada uçun vāḳı^c olmış, **Luṭfī**'niñ kitāblarında ḫōd ekser uçun vāḳı^c olmışdur.

Açırġındı[1]: (آچيرغيندى) Mazlūmı esirgeyüp ẓālime ḳahr eylemede dirler ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ol dem **açırġındı** bir ehl-i ḳabūl
Kim bu kişiler irür irkin fuṣūl

Acıġ ve açıḳ[2]: (آچيق و آچيغ) Acı demekdür. [Li.1 4a] Telḫ ma^cnāsına ve ḥayf u teessüf ma^cnāsına daḫı gelür.

Acıġlanmaḳ[3]: (آچيغلانماق)Acınmaḳ ma^cnāsınadur. Mazlūma merḥamet maḥallinde isti^cmāl olınur. Ācırġanmaḳ daḫı denilür. Acınmaḳ ma^cnāsına acıġungdur, acısañg gerek dimek olur. Çaġatay'da bu ṣīġa muṭṭaridedür. Meselā : Atıgungdur atsañg gerekdür ve ḳılġungdur ḳılsañg gerek dimek olur. Vaḳıs ^cālā hazā.

Beyt: Sin dik açunda bir közi ^cayn-ı belā ḳanı
Min dik anıñg belāsı bile mübtelā ḳanı

[Ş.135a] Açḳuñg[4]: (آچقونك) Kaf, kaf-ı ^cAcemī'dür. Acsañ gerek dimekdür.

Açay[5]: (آچاى) Ben açayın dimekdür.

Açmay[6]: (آچماى) Açmazın u açmayayın dimekdür.

Açḳalı[7]: (آچقالى) Açalı ve açmaḳ içün dimekdür. ^cİllet ma^cnāsına.

---

[1] **Açırġındı** : ø, Li.2 , Z. // **Açırġındı** : Acırġındı , Li.1 , S. // **fużūl** : fuṣūl , E. ; **Mazlūmı esirgeyüb ẓālime ḳahr eylemede dirler ki** : Cim-i ^cAcemī ile mazlūmı esirgeyüb ẓālime ḳahr eylemege derler ki , A. , B. , Li.1 , Ş.

[2] **Acıġ ve açıḳ** : ø , Li.1 // **Açıġ** : Acı dimekdür. Z. // **Acıġ ve açıḳ** : Acı demekdür. : Cim-i ^cArabī ile acı demekdür. A. , B. , Li.1 , S. Ş.

[3] **Acıġlanmaḳ** : ø , A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Acıġlanmaḳ** : Acımaḳ , mazlūma merḥamet ma^cnāsına. Li.2 // **Acırġanmaḳ daḫı........... dimek olur. Vaḳıs ^calā hüdā** , ve bu cümlelerden sonra gelen beyit : Ø , Li.2 , Z.

[4] **Açḳuñ** : ø , Li.2 , Z. // **Açḳuñ** : Kaf , kaf-ı ^cAcemī'dür ve cim-i ^cAcemī'yle açsañ gerek dimekdür. A. , B. , Li.1 , S. // **Açḳuñ** : Acḳuñ , kaf , kaf-ı ^cAcemī ile acsañ gerek dimekdür. Ş.

[5] **Açay** : ø Li.2 , Z. // **Açay** : Ben açayım demekdir. B.

[6] **Açmay** : ø Li.2 , Z. // Açmay : Acmazın ve acmayayın dimekdür. Ş.

[7] **Açḳalı** : ø Li.2 , Z. // **^cİllet ma^cnāsına** : ø A. , Li.1 , Ş.

Açılmayın[1]: (آچيلماين) Açılmadın dimekdür.

Aḫtacı[2]: (آختجى)Mīr-āḫūr maʿnāsınadur ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördincü hikāyede

[E.4b] **Mesʿūd Çöne** şāha gelicek kendü atını mīr-āḫūr elinde gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bāġ ara çünki girdi ol maḥzūn
Aḫtacı iligide idi gül-gūn

Ammā Münşeāt'da müselsel bir niçe mektūb vardur ki cümlesinde ḥāmil-i mektūb [S.4b] bir kimesne muḫātab olınup ve maḳṣūd olınup gāh aḫtacı vü gāh mīr-āḫūr dimekle ẕikr olınur. Siyāḳ-ı kelām tamām işʿār ider ki aḫtacıdan murād mezkūr mīr-āḫūr ve mīr-āḫūrdan murād mezkūr aḫtacı ola.

Aḫtarmaġ[3]: (اختارماغ) Aḳtarmaḳ maʿnāsınadur. Çaġatay dilinde Türkī lüġātde vaḳıʿ ṭa ḥarfi külliyen ta ile telaffuẓ olınur. Dal gibi ki geçdi, aḫtardıñg aḳṭardıñ dimekdür.

Beyt: Tīġ ile ḥāk-i tenimni her ṭaraf bardıñg kilip
Naḳd-ı cān almaḳġa bu tofraġnı aḫtardıng kilip

Aḫsum [4]: (اخسوم) Bed-meste dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci tenbihātda gelür ki:

Beyt: Aḫsum üsrüklerdin ḫāric terāne
Tilbe itler uluşḳandın nişāne

Adaḳ [5]: (اداق) Muṭlaḳ neẕre dirler ki keṡret iḥsānla edā olına, ve yine vaḳt ve mevsim maʿnāsına gelür ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de ikinci meclisde **Mīr Saʿid** kelimātında bu tuyuḳda gelür ki:

---

[1] **Açılmayın** : ø Li.2 , Z // **Açılmayın** : Açılmadın demekdir. (Açılmadan) B.

[2] **Aḫtacı** : Mīr-āḫūr , gül-gūn , atlu , at vaṣfında kelür. Li.2 // **maḥzūn** : mecnūn Li.2 // **iligide** : ilginde A. , iliginde B. , ilinde Li.1, Li.2 , S. , iliñde Ş. // **Bāġ ara çünki kirdi ol maḥzūn / Aḫtacı iligide idi gül-gūn** : Bāġ ara kirdi çünki ol maḥzūn / āḫtacı ilgide idi gül-gūn Z. // **Ammā Münşeāt'da .... aḫtacı ola** : ø Z.

[3] **Ahtarmaġ** : ø A. , B. , Li.1 , S., Ş. , ; **Aḫtarmaġ** : Aḫtarmaḳ Li.2 ; **Aḫtarmaḳ** : Aḥṭarmaḳ Li.2 ; **tofraġnı** : tofraġımnı Li.2 ; **Aḫtarmaḳ** : Aḳtarmaḳ maʿnāsınadur. Ta ile telaffuẓ olunur. Z. ; **kilip** : kilüp Z.

[4] **dirler** : derler S.

[5] **Muṭlaḳ neẕre** : Şol neẕre E. // **dirler** : derler S. // **ki keṡret iḥsānla edā oluna** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ikinci meclisde** : ø E. // **taşına** : taşıġa A. , B. , Li.1 , Ş. // **adaḳ ve yine** : ve yine Li.1 , S. , Ş. // **üçinci** :

Tuyuḳ: Ey muḥibler tiyseñgiz ger yazesiz
Gül adaḳıda ḫımārı yazesiz
Ger min ölsem türbetimning taşına
Küşte-i bir şūḫ irür dip yazesiz

Adaḳ ve yine Türkistān'da bir yeriñ adıdur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳāle hikāyesinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yüz iki yüzce kişi birle ḳazaḳ
Geh biri Ḫārzem idi gāhi Adaḳ

[E.5a] Adaḳ aṭa dimekdür, cezire maᶜnāsına.

Ardı: (آردى) [Ş.135b] Yorıldı dimekdür.

Armay: (ارماى) Yorılmaz ve yorılmazın dimekdür.

[Li.1 4b] Aralı [1]: (ارالى) Yorulalım ve yorılmaġçün ve yorılalı dimekdür.

Arıp[2]: (آريب) Yorulup dimekdür.

Aryıp[3]: (آريب) Bu daḫi ayrılup dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī ḳabīlesi göcdügi yire gelicek bir ḫasta it gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: İti tiri zaḥmetidin aryıp
Āᶜżāsı ḫıraşdın ḳızarıp

Ve bir daḫı pāk ve arı olup maᶜnāsına [S.5a] gelür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Yār ᶜaksiniñg olub cilve-gehi
Kişi kim ḫāṭırı mirᵓatı aryıp

Arılmay[4]: (آريلماى) Şol ḫastalıġa dirler ki bir kimesne emrāż-ı muḫtelife olsa biri tamām gitmedin biri daḫı gele ki Ḥayretü'l- Ebrār'da [A.3b] evvelki Ḥayret'de bahār vaṣfında gelür.

üciinci E. // maḳāle ḥikāyesinde : ø A. // Adaḳ aṭa dimekdür : ve bir daḫı ada dimekdür. A. , Li.1 , S. , Ş. // cezire : ḫazīne B.

[1] Yorulalım : yorlalım B. // Yorulalım ve yorılmaġçün : yorulalım demekdür ve ... Li.1 , Ş. // demekdür : dimekdür Ş.

[2] demekdür : dimekdür Ş.

[3] Bu daḫı : Bir daḫı Ş. // Mecnūn u Leylī'de : Leylī vü Mecnūn 'da Ş. // göcdügi : göçdügi A. , S. // ḳabīlesi : ḳabīlesinde Ş. // yire gelicek : yire gelicek ki Li.1 , Ş. // gelür ki : gelür A. , B., Li.1 // zaḥmetidin : raḥmetidin A. ; zaḥmidin B., Li.1 , S.

[4] Bir kimesne : bir kişiye A., B. , Li.1 , S. , Ş. // emrāż-ı muḫtelife olsa : emrāż-ı muḫtelife ᶜārıẓ olsa A. ; emrāż-ı muḫtelife ᶜārıż ola Li.1 , S. , Ş.

Beyt: Nergis arılmay marażıdın **arıḳ**
Közleri ᶜayn-ı yaraḳandın sarıḳ

Arıġ ve **arıḳ** [1]: (اريق و اريغ) Laġer maᶜnāsınadur ki bu beytde mısraᶜ-ı evvel āḫirinde geçdi. Arıġ ve arıḳ bir daḫı arı ve pāk maᶜnāsınadur ki **Münşeāt**'da sekizinci mektūbda gelür.

İnsān cāizü'l- ḫaṭādur ve likin nedāmet eşki kim ᶜibāret tövbe suyıdın bolġay günāh çirkin arınur özüñ bir nevᶜi **arıḳ** ḳılsañg.

[E.5b] Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Nūşīnrevān** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tā anı āḫir bu **arıġ** niyyeti
Bile ḥayā şīvesi ḫaṣiyyeti

Arıḳ ve **arıġ**[2] : (اريق و اريغ) Ṣu yoluna dirler ki anı ṣu aḳmaḳ içün kesmiş olalar degirmen argı gibi ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** kesdügi arġa ṣu ṣalacaḳ [Ş.136a] maḥalde **Şīrīn Mehin Banū**'ya ḫaber gönderdi ki ᶜArabça ḫarḳ didikleridür.

Beyt: Hem ol ḫārāken pūlād bāzū
Arıḳġa min yetişmey salmasun su

Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da ṭoḳuzıncı maḳālede gelür ki :

Beyt: Derd yaşurmaḳ yüzin eylep sarıḳ
[Li.1 5a] Eşk aḳızmaḳ közin eylep **arıḳ**

Ammā ġaynla yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da evvelinde besmele meddi beyānında gelür ki:

Beyt: Bel **arıġıdur** ki aḳar cān suyı
[S.5b] Yoḳ dime kim cān suyı ḥayvān suyı

---

[1] **Arıġ ve arıḳ bir daḫı** : Bir daḫı A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsına gelür ki Li.1 , S. Ş. // **ve likin** : ve liken A. , B. // **bolġay** : bolġay ki Li.1 // **arınur** : arıtur A. , B., Li.1 , S. , Ş. // **bir nevᶜi** : bu nevᶜi A. , B. , Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında ki Li.1

[2] **kesmiş olalar** : kesmiş ola Ş. // **degirmen argı gibi ki** : ø E. // **maḥalde** : ol maḥalde Ş. // **Mehin Bānū'ya** : ø E. // **gönderdi ki** : gönderüb ayıtdı ki A. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜArabça ḫarḳ didikleridür** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ḫārāken** : ḫārākeni B. // **salmasun** : ṣalmaṣun Ş. // **su** : ṣu S. , Ş. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede bir beytde gelür S. // **közin** : gözin B. // **ġaynla** : ġayn ile Ş. // **besmele meddi** : besmeleniñ meddi Li.1 , S. , Ş. // **arıġıdur** : arıḳıdur Li.1

[1]Ve yine Sāḳī-nāme'de gelür ki:

Beyt: Tā içib ᶜarbede bābın açayın
Mīr-mend arıġı dik kef saçayın

Arılmaḳ[2]: (آريلماق) Arınmaḳ ve pāk olmaḳ maᶜnāsınadur. Arılmadı, arınmadı dimek olur. Arımaḳ daḫı dinilür. Kesr-i rayla arınmaḳ maᶜnāsına ve bu beytde arıp ᶜibāreti pāk ve mücellā olup dimekdür.

Beyt: Yār ᶜaksiniñ olup cilve-gehi
Kişi kim ḫāṭırı mirʾatı arıp

Armaḳ, sükūn-ı rayla yorulmaḳ maᶜnāsınadur. Bu diyārda daḫı müstaᶜmel ᶜibāretdür.

Erk[3]: (ارك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḥiṣārlarda Aḥmedek didikleri ṣaᶜb yire dirler ve şehr içinde bir mürtefiᶜ yerde pādişāha maḫṣūṣ olan ḳalᶜa mis̱āl sarāya dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ermeniyye ḳalᶜası vaṣfında gelür.

Beyt: Ni ḳurġan bir ḥaṣīn ü birk ḳurġan
Felek ḥaṣīnini erk dik yaşurġan

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de bir ser-süḫanda gelür ki:

Ḫusrev ḳurġanını ḳabap tüşüp devri dayana bir ḳurġan ikirkānı ve Ermeniyye erk dik Ḫusrev ikirkānı ḥalḳanıñg devriġa kirkānı.

Ve yine Ḥayretü'l- Ebrār'da on [E.6a] ṭoḳuzıncı maḳālede şehr-i Heri vaṣfında gelür ki:

Beyt: Erki biyikrek toḳuz eflākdın
Eyle ki gerdūn kürre-i ḫākdın

---

[1] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Erk : erek E. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // **şehr içinde bir mürtefiᶜ yerde** : şehr içinde olan yüksek yere dirler ve A., B., Li.1, S. Ş. // **sarāya derler ki** : sarāya dirler ki Li.1, Ş. // **Ni ḳurġan bir ḥaṣīn ü birk ḳurġan** : Ni ḥaṣīn ḳurġan u birk ḳurġan A. // **bir ser-süḫanda gelür ki** : bir ser-süḫahda gelür S. // **ḳabab** : ḳapab A., B., Li.1, S., Ş. // **ikirkānı** : engirkānı E. // **devriġa** : devrige Ş. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında A. // **şehr-i Heri** : Heri şehri A., B., Li.1, S., Ş. // **erki** : ereki Li.1

Erke[1]: (ارکه) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür .Nāz u şīve ve küstāḫlıḳ maᶜnāsınadur ki İskender

Mīrzā eşᶜārında gelür.

Beyt: Erke çağı irk berdi ildin
Nāṣıḥ mini tutġıl imdi maᶜẕūr

Arman[2]: (آرمان) Ārzū maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de ḫāḳān şāhlıġnı Ferhād'a

virmek diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳarılıḳ derdi bī-dermāndur āḫir
[Ş.136b] Bir iş köñlümde köp armandur āḫir

Arman [3]: (ارمان) Çāre ve dermān maᶜnāsınadur.

Beyt: Öltürür hecrān tonı ölsem hem arman ḳalmaġay
Tüşse hem bolsam ārām-viṣālingni körüp

Arlat[4]: (ارلات) Çağatay'da bir ḳabīle adıdur ki Bedāyiᶜü-l Vasaṭ ki üçinci divānlarıdur

ki üçinci divānlarıdur anda bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt : [Li.1 5b] Ey Nevāyī mini zār eyledi bir lüli-veş
[S.6a] Ki hem Arlat unut boldı mañga hem Bilküt

Ve yine Vaḳfiyye'de gelür ki :

Arlatı isimlik ṣadr-nīşīn

Ve yine Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki ikinci [A.4a] divānlarıdur.

Beyt: Kim köngül ṣayd itse lüli bolsa kim tut muġtenem
İtmem Arlat ya Barlas'dın mīr-zāde tab

Arlas[5]: (ارلاس) Bu daḫı Çağatay'da bir ḳabīle adıdur.

Arġadamaḳ[6]: (آرغادماق) Aldamaḳ maᶜnāsınadur.

---

[1] Erke : Ereke Li.1 // Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // imdi : eyledi B. , li.1 , S.
[2] Şāhlıġnı : şāhlıġın A. , B. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] ḳ abīle adıdur ki : ḳabīle adıdur Ş. // anda bir şiᶜrde : bir şiᶜrde S. // unut : utub S. // Bilküt : Bilgut // Ṣadr-nīşīn : ṣadr-nīşīnler A. , Li.1 , S. , Ş. ; sadr-neşīnler B. // Arlat yā Barlas : Arlat veyā Barlas Ş.
[5] Bir ḳabīle adıdur : bir ḳabīledür . S. , Ş.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Arġadı[1]: (ارغادى) Aldadı dimekdür.

Arġaday dir min[2] : (ارغداىدىرمين) Aldayayın dirin dimekdür ki Fevāidü'l- Ḳiber'de

ki dördinci divānlarıdur bir şiʿrde gelür.

Beyt: Min bī-dil saña cān oynamaḳ birle yaray dir min
Belī sin ṭıflını bu tuḥfe birle arġaday dir min

[E.6b] Arġadal [3]: (ارغدال) Ṭaġ eteklerinde olan alçaḳ depelere dirler ve anda olan

derelere ve emīn yerlerine dirler ki Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar'da ki evvelki divānlarıdur

bir şiʿrde gelür.

Beyt: Zülfiniñg her çīnide yüz fitnedür dīn ehliġa
Arġadal içre ḳaraḳçı eylegen yañglıġ kemīn

Ve yine Sedd-i İskenderī'de deryā-yı muḥiṭ vaṣfında bir ser-süḫanda gelür ki :

Ve külekdin ol deşt-ārā köp arġadal nümū-dārı.

Artamak[4]: (ارتاماق) Göçüp gitmek maʿnāsınadur. İskender-nāme'de İskender Rūm'a

ʿazm etdügi yerde gelür.

Artayıp ve artanıp[5]: (ارتانيب و ارتايب) Aşup ve atlayup geçmege dirler ki Sedd-i

İskender'de İskender Yeʾcüce sed yapdugından ṣoñgra Rūm'a ʿazm etdügi

maḥalde gelür ki:

Beyt: Tingiz eyleben ḳaṭʿ u taġ artayıp
Yürür irdi yol Rūm ʿazmi kılıp

Arbaġ[6]: (ارباغ) Şol efsūna dirler ki yılañ delügine oḳusalar ṭaşra çıḳarur ve ışırdıġı yire

oḳusalar zehr [Ş.137a] teʾsīr eylemez ki Bedāyiʿü'l- Vasaṭ'da gelür.

---

[1] Demekdür : dimekdür Ş.
[2] dir min : dırmın B. // dirin : ø A., Li.1, S. // demekdür : dimekdür Ş. // ' de ki : ki Ş.
[3] depelere dirler : depelere derler A., S. // kemin yerlerine : kemin yerlere B. // dirler ki : derler ki Li.1, S. ; dirler Ş. // bir şiʿrde gelür : bir şiʿrleridür A. ; gelür S. ; anda bir şiʿrde gelür Ş. // dīn ehliġa : derd ehliġa S. // külekdin : ḳubekdin B. // ol deşt-ārā : ol vaḳt deşt-ārā Li.1, Ş.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Aşup ve atlayup geçmege dirler ki : Aşup geçüp demekdir B. ; Aşup geçüp demekdür ki A., Li.1, S., Ş. // Sedd-i İskender'de : ø S. // Sedd-i İskender'de İskender : Sedd-i İskender İskender A. // yapdugından ṣoñra yapduḳdan ṣoñra A., Li.1, S., Ş. // gelür ki : gelür S. // eyleben : eyleyen A.
[6] Işırdığı : ṣoḳduġı A., Li.1, S. Ş. // zehr : zehri A., Li.1, S., Ş. // sevdāsıda : sevdāsıyla A.

Beyt: Zülf-i sevdāsıda bilmeseler Nevāyī nüktesin
Kim cünūn küftārıdur [Li.1 6a] yāḫūd yılanıñ **arbağı**

[1]Ve yine **Maḫbūbu'l- Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki:

Nādānġā söz dimek **arbağdur.**

Ara[2]: (ارا) Arasında dimekdür. [S.6b] Ḳāfiye-i elifde çoḳ ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Cümleden biriiñ matlaᶜı budur.

Beyt: Sevād ḫālı anıñ laᶜl-i rūḥ-perver ara
Meger ki mūrçe nıṣfı üzüldi şekker ara

Araba [3]: (ارابه) Maᶜrūfdur bu diyār müteressilleri ᶜaraba imlā iderler. **Ferhād-nāme**'de dört ḳaṣr bināsına mübāşeret olındığı yerde aydur:

Beyt: Taşırġa taş u ḫışt pil ü **araba**
Tutup çīn içre ābād u ḫarāba

Artuḳsılıḳ [4]: (ارتوقسيليق) **Naẓmü'l- Cevāhir** dibācesinde ziyādelik maᶜnāsına gelür ve bir dürlü daḫı dimekdür.

Azıḳıp[5]: (آزيقيب) Azıġup, yaᶜnī yol azup dimekdür.

Azıtḳan[6]: (آزيتقان) Yol azan dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ḫᵛāce ṣaḥrāda giceyle **Dilārām**'ıñ üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ürkürep yoldın atı çıḳḳan imiş
Bir iki ḳul ile **azıtḳan** imiş

Azıḳḳan[7]: (آزيققان) Bu daḫı yoldan azan maᶜnāsınadur ki [E.7a] **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Zülfide ser-keşte ṣabrım ḫayli sarı açtı yüz
Berḳ urup aḳşam **azıḳḳan** kārvānım artadı

---

[1] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur.
[2] **Ḳāfiye-i elifde .... budur.** Ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Bir dürlü daḫı demekdür** : bir dürlü daḫı demek maᶜnāsına gelür.A. , B. , Li.1 , S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[5] **demekdür** : dimekdür Ş.
[6] **demekdür** : dimekdür Ş. // **gelür ki** : gelür S. // **atı** : anı Ş. // **ḳūl ile** : ḳūla ile
[7] aḳşam : aḫşam B. ; efşān Ş. // kārvānım : kārbānım A., B., Li.1 , S. Ş.

Azığmaḳ[1]: (آزيغماق) Yol azmaḳ maᶜnāsınadur.

Azġurmaḳ[2]: (آزغورماق) Azurġanmaḳ dimekdür.

Azġurduñ[3]: (ازغوردونك) Kaf, kaf-ı ᶜĀcemī 'dür; azırġandıñ, azdurdırıñ dimekdür.

Azġuzġuñ: (ازغوزغونك) Azdırsañ gerek dimekdür.

Esrü [4]: (اسرو) Ziyāde ve çoḳ dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Soḳrāṭ Ḥakīm** Ferhād'a

ayıtdı:

Beyt: Munı bil kim cihān fānidür esrü
Ḥakīkat ehli zindānıdur **esrü**

Beyt: [5] Kemend-i zülfing ara salmayınç vü tāb **esrü**
Köñgül şikencesiġa ilişmegil vü ṭınāb **esrü**

Ve yine **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ger tīri birle süñgek min ṭaᶜma hem ḳılmaz etiñg
Kim **esrü** ḳatıġ bulmış süñgek **esrü** çürük

Asra[6]: (اسرا) Ṣaḳla, ḥıfẓ eyle dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de Ḫaḳan ol gice **İskender**'e

gelicek beni bugün ṣaḳla, aḫşam gönder didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Resūlāne eylep mañga iltifāt
Bugün **asraban** şām bulġaç uzat

Asraban [7]: (آسرابان) [A.4b] Asraban dimek ṣaḳlayuban dimekdür.

Asratay[8]: (اسراتاي) Ṣaḳladayın dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür. [Li.1 6b]

Beyt: Köñglüme ḫāliniñ ḫayāli kilse merdumlıḳ ḳılıp
[Ş.137b] Köz evide anı merdümler içide **asratay**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜĀcemī'dür** : Kaf-ı ᶜĀcemī'dür Ş. // **azırġandıñ , azdurdırıñ demekdür** : azduruñ demekdür . A. , Li.1 ; azdırdın demekdür B. ; azdurduñ demekdür. S. ; azdurduñ dimekdür. Ş.
[4] **demekdür ki** : dimekdür Ş. //
[5] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **demekdür ki** : dimekdür ki Ş. ; demekdür Li.1 // **gelicek** : ki geldi Li.1 , S. ; geldi Ş. // **dedügi** : didügi Li.1 , S. , Ş. // **asraban** : asrayan A. , Li.1 ; asra S.
[7] **Asraban** : Didügi ṣaḳlayuben demekdür. A. , Li. ; ṣaḳlayıben demekdür . B. , S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[8] **merdumlıḳ** : merdümlik A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ñAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcimī'yle S. // **ögredeyin dimek gibi körsetey gibi........ḳıyās oluna.** : ögredeyin dimekdür . Ḳuzġatay mużṭarıb eyleyin dimek gibi bunlara ḳıyās oluna . A. , Li.1 , Ş. ; **mużṭarib eyleyin** : mużṭarib eyleyeyin S.

Ve baᶜżı lüġat daḫı vardur ki [S.7a] örgetey gibi kaf-ı ᶜAcemī ile ögredeyin dimek gibi körsetey gibi kaf-ı ᶜArabī ile köstereyin dimek gibi bunlara ḳıyās olına.

Asratay[1]: (اسراتاى) Ṣaḳlayayın dimekdür. Ṣaḳlamaḳ maᶜnāsına olan ısramaḳ lafẓından

meᵓḫūẕdur ki elif-i meksūrede gelür. İn-şāᵓ-Allah ammā bu ᶜibaret ekṡer nüsḫada elif-i meftūḥe imlāsında yazulur. Ol sebebden bu bābda īrād olındı.

Asraġuluḳ[2]: (اسراغولوق) Ṣaḳlancaḳ ve ṣaḳlamalı dimekdür.

Asraġanı [3]: (اسراغانى) Ṣaḳladuġı dimekdür.

Asraġucı[4]: (اسراغوجى) Ṣaḳlayıcı dimekdür.

Esrük[5]: (اسروك) Ser-ḫōş dimekdür. Bu diyārda daḫı ᶜibāret müstaᶜmeldür.

Esrük-kine[6]: (اسروكينه) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī, kaf-ı ṡānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. [E.7b]

Taṣġīr ile ser-ḫōşca dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Esrü yalġan vaᶜdesi kim küymiş irdi cānıma
Anĝdıban bir kice tüşti ilkime **esrük-kine**

Esrük-ġına ve esrük ḳına[7]: (اسروكغنه و اسروكقنه) Bunlar daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Astı[8]: (استى) Altı dimekdür, taḥt maᶜnāsına **Çihl Ḥadīṡ Tercümesi**'nde bir rübāᶜīde gelür ki:

Rübāᶜī: Analarınıĝ ayaġı **astıdadur**
Ravżaᵓ-i cennet vü cinān bāġı
Ravżāᵓ bāġı ciṣālin ister iseĝ
Bol ananıĝ ayaġı tofraġı

Ve yine **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Asraġuluḳ** : E. // **ṣaḳlamalı** : ṣaḳlamalu A., Li.1, S. // **demekdür** : dimekdür Ş.
[3] **demekdür** : dimekdür Ş.
[4] **Asraġucı** : ø E. // **Ṣ aḳlayıcı demekdür** : Ṣaḳlayucı dimekdür Ş.
[5] Bu madda yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf-ı ᶜAraī** : ᶜArabī ; **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī Li.1, S., Ş. // **taṣġīr ile** : taṣġīrle i.1. // **demekdür** : dimekdür Ş. // **Esrü** : Asru B. // **cānıma** : cānġanım B.
[7] **Ve esrük ḳına** : ø Li.1, S., Ş. // **Esrük ġına** : bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur. A., Li.1, S., Ş.
[8] **demekdür** : dimekdür Ş. // **maᶜnāsına** : maᶜnāsına ki Li.1, S. // **Çihl Ḥadīṡ tercümesinde** : Çihl Ḥadīṡ de Li.1, S. // **Rübāᶜī** : Rübāᶜīyye E. // **Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür Li.1, S. // **ḫam** : ḫum B.

Beyt: Taġ ʿāşıķlıķ yükidin ḫam bulurġa yoķ ḫilāf
Kör ki ni nevʿ oldı ḫam çün ķaldı ʿışķ astıda ķaf

As[1]: (اس) Emr idüp aş dimekdür. Bugün ber-dār maʿnāsına ki Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ger ķuyaş rengin felek reftārlıķ raḫşınıñġġa as
Kim tüzer ol reng Nūh'ınıñ naġmesin efġān ara

Asmaġlıġ[2]: (اسماغليغ) Aṣmaķ maʿnāsınadur.

Ast[3]: (است) Alt , taḥt maʿnāsınadur,

Astıda[4]: (استيدا) Altında dimek olur .

Eyesi ve ayası[5]: (آياسى و ايسى) Ṣāḥib ve ṣāḥibi maʿnāsınadur.

Beyt: Bir ayası it bolub irdi Nevāyī yārsız
Bolmasun yā Rab herkez bende sulṭāndın cüdā

Astı[6]: (استى) Aṣdı maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l- Ebrār'da pādişāh vaṣfında gelür ki:

Ķavs anga bir ya ki çötertip ki çün
Astı felek ṭāķıġa menşūr ucun

Asıġlıķ[7]: (آسيغليغ) Aṣılu ve fāiʾdelü maʿnāsınadur. Aṣılmış maʿnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Süheylā-yı Ḥākim Ferhād'a eyitdi:

Beyt: [S.7b] İrür bir levḥ-i sīm üzre yazıġlıķ
Taparsın div boynıda aṣıġlıķ

---

1 demekdür : dimekdür Ş. // bugün ber-dār maʿnāsına : bī-āvīz maʿnāsına : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // rengin : zengin A. , Ş. // raḫşınıñġa : raḫşınıñge B. // reng : zeng A. , B. , Li.1 , Ş.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yılnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 Eyesi , ayası : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş.
6 vaṣfında : vaşfınde B. // gelür ki : gelür Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : kelür B. // çötertib : çökertib B. // ki çün : küçün A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // ucun : uçun A. , B. , Li.1 , S. , Ş.
7 maʿnāsınadur.Aṣılmış maʿnāsına : maʿnāsına ve aṣılmış maʿnāsına A. // maʿnāsınadur. Aṣılmış maʿnāsına : maʿnāsınadur ve aṣılmış Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : gelür Ş.

[E.8a] Asıġ ve asıḳ[1]: (آسيق و آسيغ) Aṣṣı ve fāʾide maʿnāsınadur ki [Li.1 7a] Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür. [Ş.138a]

Beyt: Bu daʿvā dest-gāhın bir zamān yıġ
Çü daʿvā içre maʿnī yoḳ ni **asıġ**

Ve yine **Naẓmü'l- Cevāhir Dībācesi**'nde gelür ki:

Beyt: Her nice edeb bolsa ḳatıḳ yitkürgil
Ḫayliñġa edeb ḳılıp **asıḳ** yitkürgil

Taḫfīf-i sinle aṣṣı dimek olur. Çaġatay dilinde vāḳıʿ olan ṣad külliyen sinle edā olınur. Dalı ve ṭayı tayla taʿbīr itdükleri gibi ve bu lafẓıñ āḫirinde vāḳıʿ olan ġayn-ı muʿacceme acıġ lafẓınıñ ġaynı ḳabīlindendür. Ḳafla asıḳ daḫı dinilür. Lakin bu beytde ġayn ḳāfiyesinde gelür.

Beyt: Zehr-i hicr anıng çü ʿayşimge mini ḳıldı acıġ
Nūş-ı vaṣlıñg elige yitkendin maña yoḳdur **aṣıġ**

Ve yine **Lisānü'ṭ- Ṭayr**'da gelür.

Beyt: Munca kim ḳılsañg fiġān u zārlıḳ
Ḳılġusı yoḳ bir ser-mūyı **asıḳ**

Asapḳur[2]: (آساپقور) Ḳoyunuñ oñurġa kemügine dirler ki **Çaġatay** ʿadetinde ḥürmetlü ṭaʿāmlarıdur, bir żiyāfet olsa envāʿı ṭaʿām ki anda ḥāżır olsa, elbette bir niçe yirde ol kemük bütün bişüp bile olsa gerek ki **Ḥayretü'l- Ebrār**'da mihmāna olan isrāf la muḳābelesinde gelür ki:

Beyt: Pey-ā-pey **asapḳurnı** eylep revān
Yimekdin bolup ʿāciz ol nā-tüvān

Aşuḳtı[3]: (اشوقتى) ʿAcele ve ıżṭırāb eyledi dimekdür.

---

[1] **Ve yine** Naẓmü'l- **Cevāhir....... gelür ki** : Ve Naẓmü'l-Cevāhir'de Dibācesi'nde gelür. Li.1 // Ve Naẓmü'l- **Cevāhir dibācesinde gelür ki** S. , Ş. // **gelür ki** : gelür S. // **Ve yine Lisān-ı........sermūyı asıḳ** ø E.

[2] **dirler ki** : dirler Li.1 , S. , Ş. // **niçe yirde** : niçe yerde S. // **gerek ki** : gerek Ş. // **mihmāna** : mihmān Li.1 , S. ; nihāyet B. // **gelür ki** : gelür S. // Beyitteki mısralar S. Nüshasında yer değiştirmiş.

[3] **demekdür** : dimekdür Ş.

Aşuḳdum ve aşuḳtum[1]: (اشوقدوم و اشوقتوم) Ta ile ve dalla ikisi daḫı cāyizdür, [A.5a]

yuḳaruda giçen ġaynla ḳaf ve kelime āḫirinde elif ile ha gibi, ᶜacele ve ıżṭırāb eyledim dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Zeyd** ṣaḥrāda **Mecnūn**'a ayıtdı:

Beyt: Kām urġalı bu ṭaraf **aşuḳdum**
Kā kim sañga bu zamān yoluḳdum

Ve yine **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Bey : Kilse ayturda **aşuḳmang** kim ferāhdın ölmeyin
Nükte-dānlıġ birle ol sözi ḳaşımda ötkeriñg

[2]Ve yine **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḥelvām uçun dudaġı firāḳıda ey raḳīb
Aşuḳmaġıl ki ṣabr kerek kişi işiġa

Aşuḳmaḳ[3]: (آشوقماق) ᶜAcele itmek maᶜnāsınadur.

Aşuḳmañ[4]: (آشوقماك) Kaf-ı ᶜAcemī ile cemᶜ-i ḫiṭābdur, ᶜacele itmek dimekdür.

Beyt:: Kilse ayturda **aşuḳmañ** kim ferāhdın ölmeyin
Nükte-dānlıġ birle bu sözni yanımda ötkering

[S.8a] Aşuḳmang[5]: (آشوقمانك) Dimek kaf-ı ᶜAcem'le ᶜacele [E.8b] ve ıżṭırāb eylemek dimekdür.

Aşuḳḳan[6]: (اشوققان) ᶜAcele ve ıżṭırāb eyleyen dimekdür ki **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda **Tenbihāt**'da ᶜacele ẕemminde gelür ki:

Beyt: Ṣabr ile köb baġlıġ iş açılur
İşde **aşuḳḳan** köp tayılur

Beyt: Her kimse ki eylemes **aşuḳmaġnı** ḫayāl
Yafraġnı ipek ḳılur çiçek berkini bal

---

[1] **Ta ile** : tayla S. , Ş. // **ġaynla ḳaf gibi** : ḳafla ġayn gibi S. , Ş. // **elif ile** : elifle S. , Ş. // **eyledim demekdür ki** : eyledüm dimekdür. Ş. // **ayıtdı** : ayıtdı ki Li.1 , Ş. // **Ve yine Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da gelür ki** : Ve Bedāyi'ü'l- Vasat 'da gelür ki A. ; Ve Bedāyiᶜü- Vasaṭ'da gelür Li.1 , Ş. ; Ve yine Bedāyiᶜü'l- Vasa ṭ'da gelür S.

[2] Bu bölüm Esad Efendi nüshasında yoktur. // **gelür** : gelür ki Li.1 , S. Ş. // **işiġa** : aşıġa Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Aşuḳmañg** : ø A. , Li.1 , Ş. // **dimek** : ø S. // **kaf-ı ᶜAcem'le** : kaf-ı muᶜacceme ile S.

[6] **ᶜAcele ve ıżṭırāb eyleyen** : ᶜAcele eyleyen A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ẕemminde gelür ki** : ẕemminde gelür S. // **ṣabr ile** : ṣabrile Li.1 , S. , Ş. // **yafraġnı** : yafraġı A. , Li.1 , S. , Ş. ; yafraġını B.

[1]Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḥelvām uçun dudağı firaḳıda ey raḳīb
Aşuḳmağıl ki ṣabr kirek kişi işiğa

[Li.1 7b] **Aşuḳ**[2]: (آشوق) Bu daḫı ṭopuḳ maᶜnāsına gelür ve dirsek kemügine daḫı dirler

ki **Sirācü'l- Müslimīn**'de [Ş.138b] ṭahāret ferāyiżi bābında gelür .

Beyt: Yumaḳ iki ayağın farż irür hem
İki **aşuğnı** hem ḳıymaḳ aña żam

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḳārūn**'ı yer yutduğı maḥalde gelür ki:

Yer **Ḳārūn**'ı aşuğıġa cā özige tartdı.

Eşgek[3]: (اشكك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Gemi küregine

dirler ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Baḥr-ı eşk içre iki köz boldılar ẓevrāḳ mis̱āl
İki ṣaf kirpikler **eşgekler** bolupdur her ṭaraf

Aġa[4]: (آغا)Büyük ḳarındaşa dirler ki **Mecnūn u Leylī** āḫirinde **Üveys** şehzāde

naṣīḥatinde atası ile ᶜammusı vaṣfında gelür.

Beyt: Şāhi ki atanıñ añga aġadur
Ol sañga atadur vü **aġadur**

Yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ferīdun**'uñ üç oğlı vardı, **Selem** ve **Tur** ve **İrec** . **İrec** anlardan kiçi idi. Ammā **İrec**'e muḥabbeti anlardan ziyāde olduğı beyānında gelür ki:

---

[1] Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Bu daḫı** ....dirler ki : Ṭopuġa derler ve dirsek kemügüne derler ki : A. , B. , Li.1 , S. // **aşuğnı** : ᶜāşıḳnı A. // **Ve yine** : Ve hem Ş. // **yer yutduğı** : yir yutduğı Li.1 , Ş. // Beyit ve ondan sonra gelen kısım Esad Efendi nüshasında yoktur.
[3] **Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. B. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler S. // **bolupdur** : boluptur Ş. // **Ferīdūn'ıñ** : Ferīdūn'uñ ki Ş. // **üç** : üc Li.1 // **vardı** : var idi B. , Li.1 , S. , Ş. // **Selem ve Tur ve İrec. İrec anlardan** : Selem ve Tur ve İrec ve İrec anlardan Li.1 , Ş. // **Ammā İric'e...... gelür ki** : Fedīdūn İrec 'i anlardan ziyāde sevdügin beyān etdügi maḥalde gelür ki A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **şöyle taṣḥīḥ etmişler ki** : şöyle tṣḥīḳ etmişler ki B. // **Ammā** : ø B. , E. , Ş. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **bu lügati** ø B. // **etmişler dimekden** : itmişler dimekden Ş. // **Nevāyī Ḥażretleriniñg** : Nevāyī'niñg Ş. // **bir kitābı ola daḫı** : bir kitābı ola ki A. , B. , Li.1 , S. // **daḫı** : ø Ş. // **kendü dilinde** : kendü dillerinde : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **müşkil lügati** : lügati A. ,B. , Li.1 , S. , Ş. // **taḳdīm ve tercīh ider** : tercīh ider E. // **tercīh ider** : tercīh iderler A. , B. , Li.1 , S. // **ehl-İ Fürs** : ehl-i Faris Ş. // **ol lafẓı edā itmelü olsa** : ol nevᶜi lafẓı edā itmelü B. , Li.1 , S. ,Ş. // **olsa** : olbalar A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Türkī dil ile edā iderler deyü**
[4] **ḳarındaşa** : ḳardeşe S. // **dirler ki** : derler ki Ş. // **naṣīḥatinde** : ø B. // **ᶜammusı** : ᶜammısı Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : gelür ki Ş. // **atadur** : ata durur A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

Ammā İrec be-ġāyet ᶜāḳıl u ḫāluḳ irdi. İki [E.9a] aġasıdın Ferīdun anı köprek siver irdi.

Ve yine Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ etmişler ki:

A ᶜacam uluḳ ḳardaş ve kiçik [S.8b] ḳardaş ikelesin birāder dirler ve Türkler uluġnı aġa vü kiçikni ini dirler. Ammā Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati böyle taṣḥīḥ itmişler dimekden şöyle añlamaya ki Nevāyī Ḥażretleriniñ bir kitābı ola daḫı kendü dilinde olan müşkil lüġati taṣḥīḥ idüp beyān itmiş ola böyle degildür ve ol kitābıñ mefḥūmı budur ki Türkī dili Fārisī dil üzerine taḳdīm ve tercīh ider. Bu vechle ki Fārisī'de baᶜżı edā vardur ki mutlaḳ Türkī'dür. Eger ehl-i Fürs ol lafẓı edā itmelü olsa yine Türkī dil ile edā iderler deyü baᶜżı istişhād yazarlar. Neteki bu maḥalde aġa lüġatinde geçdi ve [Li.8a] sāyir maḥalde daḫı in-şāʾ-Allah gelse gerekdür ve ol [Ş.139a] istişhādlarda vāḳıᶜ olan lüġat ve ıṣṭılāḥātıñ daḫı baᶜżın taṣḥīḥ iderler baᶜżın itmezler. Kendüler yanında iḥtiyāc olmaduġıçün. Aṣlı budur. İllā bu faḳīr-i ḳalīlü'l- [A.5b] biżāᶜa ve ᶜadīmü'l- istiṭāᶜa bu cemᶜiyyete şüruᶜ itdügümde Nevāyī Ḥażretleriniñ on beş pāre kitābın cemᶜ itmişdim ve lüġati ve ıṣṭılāḥatı anlardan [E.9b] istiḫrāc iderdüm ve Ḫorāsān ve Çaġatay ve Semerkand ehlinden daḫı niçe Türkī-gūy kimesnelerüñ dīvānların ve mesnevīlerin cemᶜ itmişdim, tā ki bir ṣāḥib-i devlet ẕikri ḫayr olsun benim bu saᶜy ve rencimi görüb Nevāyī Ḥażretleriniñ külliyātın iḥsān itdiler ki cümle yigirmi ṭoḳuz pāre kitāb idi, hemān bir genc bulmış müflise döndüm. Cemīᶜ ᶜavāyık vü ᶜalāyıḳ terk idüp az fırṣatda on dört pāre kitābı daḫı yazup külliyātlarına [S.9a] mālik oldum. Bunlardur ki ẕikr olınur:

Münācāt-nāme ve Çihil Ḥadīs̱ ve Naẓmü'l- Cevāhir ve Sirācü'l-Müslimīn ve Nesāʾimü'l- Muḥabbe ve Lisānü'ṭ- Ṭayr ve Maḥbūbu'l- Ḳulūb ve Tevārīḫ-i Enbiyā ve Tevārīḫ-i Mülūk ve Ḫamsetü'l- Müteḥayyirīn ve Mecālisü'n- Nefāʾis ve ve yine Ḫamse'den ki Ḥayretü'l- Ebrār ve Fedhād u Şīrīn

ve Mecnūn u Leylī ve Sebʿa-i[1]Seyyāre ve Sedd-i İskenderī ve yine dört divān ki Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar ve Nevadürü'ş- Şebāb ve Bedāyiʿü'l- Vaṣat ve Fevāiʾdü'l-Kiber ve yine Mīżānü'l- Evzān ve Münşeāt ve Muḥākemetü'l- Lüġateyn ve Menāḳıb-ı Mīr Seyyid Ḥasan ve Menāḳıb-ı Pehlivān Muḥammed ve Vaḳfiyye ve Sāḳi-nāme ve yigirmi sekizinci Fārisī Divānları ki yedi biñ beytden ziyādedür ve anda fānī taḫalluṣ iderler ve yigirmi ṭoḳuzıncı Fārisī Münşeātlarıdur ve bunlardan ġayrı daḫı kitābları var idi ki maʿlūm olmadı ve maḳṣūd [E.10a] lüġate müteʿallıḳ kitābları görülmemişdür.

Aġarġudik[2]: (اغارغودیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür aġarur gibi dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür. Aġarmalı ve aġaracaḳ dimekdür.

[Ş.139b] Beyt: Arımas eşkim bile közning ḳızarġan rekleri
Baḥr mevcidin aġarġudik imes mercān ḳızıl

Aġrıġ[3]: (آغریغ)Aġrıdı dimekdür. Āḫirindeki ġayn açıġ lafẓında vāḳıʿ olan ġayn ḳabīlindendür. Bu ʿibāret Çaġatay ʿörfinde ekṣeriyyā ḫastalıġa iṭlāḳ olunur.

Aġ öy[4]: (آغ اوی) Maʿnā-yı Türkīsi aġ ev dimekdür. Ḫayme ve ḫār-gāhe iṭlāḳ olınur.

Aḳardı[5]: (اقاردی) Bu daḫı aġardı dimekdür.

Aḳarmaḳ [6]: (اقارماق) Aġarmaḳ dimekdür.

Aḳ öy[7]: (آق اوی) Çadır maʿnāsınadur ki Sebʿa-i Seyyāre'de Behrām Şāh ṣaḥrāda ḳaldugı gecede gelür ki:

Beyt: Gerçi tün boldı ḫalḳ ara perde
Tiktiler aḳ öy ve serā perde

---

1 ve Sāḳināme ø E. // yigirmi sekizinci Fārisī divānları : yigirmi yedinci Fārisī divānları E. // yigirmi ṭoḳuzuncı Fārisī Münşeātlarıdur : yigirmi sekizinci Fārisī divānlarıdur E. // bunlardan ġayrı daḫı kitābları var idi ki : bunlardan ġayrı kitābları var idi ki E. ; var idi ki : var ki

2 Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : Kaf-ı ʿArabī ile Ş. // demekdür : dimekdür Ş. // gelür : ø A. // Aġarmalı ve aġaracaḳ dimekdür : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

5 demekdür : dimekdür Li.1 , Ş.

6 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

7 Behr ām Şāh : Behrām E. // gecede gelür ki : gicede gelür A. ; gicede gelür ki Ş. // Rübāʿī : Rübāʿīyye E. ; Rübāʿīyyet A. // bir biri : bu biri Ş. // ferrāşiñge : firāşiñge A. , Li.1 , Ş. ; firāşıñgga B. ; firāşiñgge S.

Ve yine Münşeāt'da yigirmi beşinci mektūbda bir rübāʿīde gelür ki:

Rübāʿī: Tā felek baḫtıları tüzkey ḳaṭar
Tā tolun ay aḳ öy itkey āşikār
[S.9b] Sāyebānıñğa ol olsun bārkeş
Bir biri ferrāşiñge ḫar-geh-veş

Aḳsum[1]: (اقسوم) Peşīmān maʿnāsınadur ki Bedāyiʿü'l- Vasaṭ'da gelür.

Beyt : Mey içseñg olmağıl aḳsum ki pīr-i deyr didi
Ki bu iş oldı bizniñg deyr-ara kemīne yazuḳ

Aḳturduñg: (اقتوردونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür, aḳıtduñ dimekdür.

Aḳḳalı[2]: (اققالی) Aḳmaḳ içün ve aḳalı dimekdür. Ammā aḳmaḳ içün maʿnāsına bir muḫammesde gelür ki:

Mıṣrāʿ: Reşkdin her dem yaḳındur bağrım irib aḳḳalı

Aḳızdı[3]: (آقیزدی) Aḳıtdı dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de ṣıfat-ı bahārda zanbaḳ vaṣfında gelür ki:

Beyt: Dal oldı demāğı żaʿfīğa bu
[A.6a] Kim şebnem birle aḳızur su

Aḳızdıñg[4]: (آقیزدینك) Daḫı aḳıtdıñ dimekdür.

Aḳızmaḳ[5]: (آقیزماق) Aḳmaḳ maʿnāsınadur.

Aḳızdur[6]: (آقیزدور) Aḳıdır dimekdür.

[E.10b] Egek[7]: (اكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿArabī'dür. Ege dimekdür ki sühān maʿnāsına.

---

[1] Peşīmān : beşīmān A. ; pişīmān B. // pīr-i deyr : pir-i dir B. // bu iş : bu ik B. // deyr-ara : dir-ara B.
[2] dimekdür : demekdür A. , B. , S. // gelür ki : gelür S. // bağrım : yağrım S.
[3] demekdür ki : demege ki A. ; dimekdür ki Ş . // gelür ki : gelür B. , S. // demāğı : dumāğı B. ; remāğı Li.1 // Kim şebnem birle : Ki şebnem pembe birle Ş. // aḳızur : aḳızdur B. , Li.1 , S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Kaf-ı ʿAcemī : ʿAcemī ; kaf-ı ʿArabīdür : ʿArabī 'dür Li.1 , S. , Ş. // ʿArabī'dür. : ʿArabī'dür ki B. , Li.1 , S. // demekdür : dimekdür Ş. // demekdür ki : demekdür S.

Ekeci[1]: (اكجى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür, büyük ḳız ḳarındaş maᶜnāsınadur ki Luṭfī eşᶜārında naᶜtda gelür.

Beyt: Ni cān fedā ki ata vü ana aġa **ekeci**
Eyā ḥabīb bu barça muḥabbetiñgġa fedā

Ve yine **Muḥākemetü'l- Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati böyle taṣḥīḥ etmişler ki:

Aᶜacam uluġ kiçik ḳız ḳardaşnı hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı **ikeçi** ve kiçikni singil **Li.1 9a]** dirler.

Altayi[2]: (الطايى) Ḳızıl dilkü derisinden olan kürke dirler ki aña çilḳave daḫı dirler.

Üçinci dīvānlarında ki **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'dur bir şiᶜrde gelür.

Beyt: **[Ş. 148a]**Rūşen eyler şuᶜle üstidin körünkey dūdnı
Dilberim iknide **altayi** bile başıda kiş

Ve yine bu divānda **Nevādirü'ş- Şebāb**'da bir şiᶜrde daḫi gelür ki:

Beyt: Kör **Nevāyī** mestedin ᶜışḳ içre kim külḫan a
Şuᶜle **altayi** vü küllerdür añga sincāb dik

[S.10a]Aldaġ[3]: (الداغ) Aldamaḳ maᶜnāsınadur ki **Mīr Ḥaydar Maḫzeninde** altıncı maḳāle ḥikāyesinde bir ᶜacūze zemminde gelür ki:

Beyt: Ḥīlesi çoḳ alı vü **aldaġı** köp
Mekr ü dega tonu bile boyı çob

Alaman ve alaḫan[4]: (الاخان و الامان) Tārāc olmış maᶜnāsınadur ve bī-ḫānmān maᶜnāsınadur ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür**, : kaf-ı ᶜArabī, Ş. // **barça** : barca A., B., E. // **muḥabbetiñga** : muḥabbetiñge B., Li.1 // **Muḥākemetü'l- Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l- Lüġateyn A. // **ḳardaşnı** : ḳarındaşnı Ş. // **hem ḫᵛāher dirler** : hem ḫᵛāher derler A.
[2] **çilḳave daḫı dirler** : çilḳave daḫı derler S. // **üçünci divānlarında ki** . ø Ş. ; divānları ki S. // **Beyt : Rūşen eyler....**ve sonra gelen kısım Şehid Ali Paşa nüshasında yoktur. // **Ve yine bu divānda bir şiᶜrde daḫı gülür ki** : ø B., Li.1, S. // **Ve yine Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki** : ø A., E. // **mestidin** : sindin S.
[3] **Mīr Ḥaydar Maḫzeninde** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da S. // **zemminde gelür ki** : zemminde gelür : Li.1, S. // **boyı çob** : bāġı köb Esad Efendi nüshasında iki şekli de kullanılmış ; bolı çob S., tuyı çob Ş.
[4] **maᶜnāsınadur ve** : maᶜnāsına ve A. // **tofraġ** : tofraḳ A.

Beyt: Ḫānımāndın ayırıp ḳılġanda tofraġ içre ḥabs
[E.11a] Ḳılma luṭfung min **alaman vü alaḫandın** cüdā

Aldaray [1]: (آلداراي) Iżdırāb ve infiᶜāl eyleyeyin dimekdür ve sevinmekden ḫılāf ᶜādet vażᶜ etmege dirler ki **Nevādirü'ş- Şebāb**'da gelür.

Beyt : Bir ḳadeḥ mey birseler veh āyet iflāsdın
Niçe laᶜl ḳıymeti tabġan gedā dik **aldaray**

Ve yine **Fevāidü'l- Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Lebiniñ cevābıda kim vaᶜde ḳıldı Teñgri yāmān
Yoḳ irse ᶜömr-i ebed müjdeside **aldaraman**

Aldaramaḳ [2]: (الداراماق) Kendüyi yitürmege dirler.

Aldaray [3]: (الداراي) Kendümi yavu ḳıldum dimekdür. **Aldaraġay** ᶜibāreti daḫı bundandur. Kendüni yavu ḳıla dimekdür.

Beyt: Tilbe andaḳ ki perī cilvesidin **aldaraġay**
Ot salur her ṭaraf ol ṭarafa nümūdār mañga

Beyt: Lebiñ cevābıda kim vaᶜde ḳıldı Teñgri yāmān
Yok irse ᶜömr-i ebed müjdesidür **aldaraman**

Alnıda ve alınıda [4]: (الينيدا و النيدا) Öginde dimekdür ki **Ġarāibü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ey köñgül ger kimse aḥvālim dimes yār **alyıda**
Ḫāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar **alyıda**

Ve **alnıda** lüġati **Ḥayretü'l- Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesi āḫirinde gelür ki:

Beyt: Sāḳī edeb şarṭını āmāde tut
Alnıma toḳuz yükütüp bāde tut

---

[1] **eyleyeyin** : eyleyen A. , B. , S. // **etmege** : itmege A. // **dirler ki** : derler ki A. , B. , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **mey** : ø Li.1 // **veh** : de S. // **tabġan** : tapġan A. , B. ; tabḳan Li.1 , S. // **gelür ki** : gelür A. // **Teñri yāmān** : Teñrige man B. ; Teñriġa man Li.1 , S. , Ş. // **irse** : ise B. // **müjdeside** : müjdesidür E.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. **yāmān** kelimesini önceki maddede yāmān olarak yazdığı halde burada tereddüte düşmüş , **ġaman** diye yazmış ve anlamını da bilmediğini söylemiştir.

[4] **Alnıda ve alyıda** : Li.1 nüshasında bu madde daha sonra gelecek olan **"allı"** maddesiyle birlikte verilmiş ve ikinci beyit yerine örnek olarak **"allı"** maddesindeki beyit verilmiştir. // **alnıda ve alyıda** : alnıda ve alınıda E. ; altıda ve alyıda A. , Li.1 , S. // **öginde** : önünde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **kimim bar** : kim yār S. // **ve alnıda lüġati** : ve alnıda ve ozalıġtıda B. // **gelür ki** : gelür S. // **alnıma toḳuz** : alnına toḳuz E. // **yükütüb** : yükünüb B. , S.

Allı [1]: (آلی) Bu daḫi öñ ve yan maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l- Ebrār'da beşinci maḳālede

mestler ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: [Ş. 148b] Ton iteki balçıġ olup allı ol
Allı ol ammā anıñg alyıda göl

Ve daḫı elli ᶜaded maᶜnāsına gelür.

Allıda[2]: (آلیدا) Lamıñ teşdīdiyle yanında dimekdür. Baᶜżı nüsḫada āḫirinde elif ve

baᶜżende ha yazılur.Ammā baᶜżı ġazeliyyātdaki redīf vāḳıᶜ olmışdur. Ol ġazeliyyāt ḥarf-i elifde s̱ebt olınmışdur. Cümleden biriniñ maṭlaᶜı budur.

Beyt: Ey köñgül ger kimse aḥvālim dimes yār allıda
Ḫāṭırım kimdin melūl olsun kimim bar allıda

Aluḳ[3]: (الوق) Ġam-gīn ve perākende [Li.1 9b] ve perişān maᶜnāsınadur ve dimāġ

muḫettil olmaġa dirler ki Bedāyiᶜü'l- Vasat'da gelür.

Beyt: [S.10b] Benefşeniñg niçe bolmış dimāġı munca aluḳ
Ki ḫaṭṭınge siniñ ol [A.6b] hindūyi irür mayruḳ

Alaḳtı [4]: (الاقتی) Yaġma ve tarac olındı [E.11b] ve zīr ü zeber oldı dimekdür.

Alaḳmaḳ [5]: (آلاقماق) Zīr ü zeber olmaḳ dimekdür.

Alḳamış[6]: (القامیش) Alḳış vermiş dimekdür ki Fevāīdü'l- Kiber'de gelür ki:

Beyt: Sinde nāz oldı Nevāyī'de niyāz irmes ᶜaceb
Kim sin anı ḳarġaġan sayı sini alḳamış

Alḳadı: (القادی) Alḳış virdi dimekdür.

Alıġ ve alıḳ [7]: (آلیق و آلیغ) Almaḳ maᶜnāsınadur. Fevāīdü'l- Kiber'de gelür.

---

[1] Bu daḫı : ø S. // öñ : ön B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür A., S. // ol : öl B. // Allı : alı B. // Ve daḫı elli : Bu kelime elli B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] muḫettil : muḫtel B. // derler ki : dirler ki B. // gelür : kelür B. // niçe : nice B. // ḫaṭṭınge : ḫaṭṭınḳa B.
[4] dimekdür : demekdir B.
[5] Alaḳmaḳ : Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] vermiş : virmiş S. // gelür ki : gelür A., Li.1 // Nevāyī'de : Nevāyī're B. ; Nevāyī Li.1 // niyāz irmes ᶜaceb : irkilmes ᶜaceb Li.1 // Kim sin : Kimsin B. // sini : sını B. ; sin Li.1
[7] almaḳ : alman B. // sattıñ : seniñ S.

Beyt: Alġalı dünyā ʿarūsun ey ki sattıñg naḳd-ı cism
ʿÖmr satıp merk almaḳ añgla bu satıġ **alıḳ**

Alġalı[1]: (الغالى) Alalı ve almaḳ içün dimekdür ki yuḳarıki beytde geçdi.

Alġuluḳ[2]: (الغولوق) Almalu ve alıncaḳ maʿnāsınadur ki **Bedāyiʿü'l- Vasaṭ'da** gelür.

Beyt : Ṣabr u ḳarār u hūşunu almaġlıġıng nidür
Ey cānlar āfeti singe cānımdur **alġuluḳ**

Alġum[3]: (الغوم) Alsam gerek dimekdür ki **Fevāīdü'l- Kiber**'de gelür.

Beyt: Cānıñg **alġum** diyeydiñg mühlik imiş derd ü firāḳ
Ḳalmasun köñglüñg siniñg evvel ḫaber-dār eyledim

Alġucı[4]: (آلغوجى) İsm-i fāʿildür. Alıcı maʿnāsına ve külliyen ism-i fāʿilde bu maḳūle

ġayn-ı muʿacceme veyā kaf-ı ʿAcemī irād itmek Çaġatay dilinde muṭṭariddür. Meselā: Ḳılıcı diyecek ḥalde ḳılġucı ve eydici diyecek maḥalde eytküci dir ve ʿalā hazā el- ḳıyas.

Alġan[5]: (آلغان) Alan dimekdür.

Almaġlıḳ[6]: (آلماغليغ) Almaḳ maʿnāsınadur.

Alġay[7]: (آلغاى) Ala dimekdür. Bu ʿibāretde vāḳıʿ olan ġaynlar daḫı ḳıyāsdur. Baʿż-ı

evāżıʿda kaf-ı ʿAcemī ile gelür. İtkeni ve itkey gibi.

Beyt: Ayırma birbiridin cān bile köñglümni raḥm eylep
Birür min cānnı hem alġıl çü sindürsin köñgül **alġay**

Almışañg[8]: (الميشانك) Kaf kaf-ı ʿAcemī'dür. Almışsın dimekdür.

Almaġın bolsa[9]: (الماغين بولسه) Almayan olsa dimekdür.

---

[1] **alġalı** : alḳalı S. // **Yuḳarıki beytde** : bu beytde E.
[2] **alınacaḳ** : alnacaḳ B. ; alıncaḳ S. ; alacaḳ Ş. // **gelür** : ø E. ; gelür ki S. // **hūşunu** : hūşını A. , B. , S // **nidür** : nidur B. // **siñge** : saña Li.1 , S. ; sañgga B. ; sañga Ş. // **cānımdur al ġuluḳ** : cānımdur B.
[3] **cānıñ alġum** : cānıñ alḳum : B. ; canıñg alġum Ş. // **diyeydiñ** : diyaydıñ B. ; dib aydıñgS. ; diyeydiñg Ş. // **mühlik** : hemm E. // **imiş** : ø Li.1
[4] Bu madde yalnız Esed Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **ʿAcemī'dür** : ʿAcemī A. // **Almışsın dimekdür** : Ve almışsın dimekdir. B.
[9] **almayan** : almayın A. , B. // **dimekdür** : demekdir B.

Alġanġa[1]: (الغانغه) Alana dimekdür.

Alġay mu [2]: (الغايمو) Ala mı ve alur mı dimekdür.

Almayın[3]: (الماين) Almadın ve almayup dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Behrām Şāh**'a **Dilārām**'dan naḳl idüb eyitdi.

Beyt: **Almayın** köz demi cemālimdin
Toymayın bir demi viṣālimdin

Almay[4]: (الماى) Almaz ve almazın dimekdür ekṣer maḥalde [E. 12a] bir lafẓla daḫi istiᶜmāl olınur ki ḳıla almay eyleyümezin ve eyleyümedin [S.11a] ve eyleyümez dimekdür. İte almay idemezin ve idemedin dimekdür ki **Mecnūn u Liylī**'de [Li.1 110a] **Mecnūn** atasından ve anasından utanup münfaᶜil oldugı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yaᶜnī ki uyatdın özde ḳalmay
Andaḳ ki yuḳarı baḳa **almay**

"**Yuḳarı baḳa almay**"[5], Yuḳarı baḳamayup dimekdür.

Almanĝ[6]: (الالمانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür, bir emr maᶜnāsına gelür ki almayasız dimek gibi ve bir daḫı alımazsın dimek gibi, ammā ekṣer maḥalde bir lafẓla daḫi iskiᶜmāl olınur ki; di almanĝ diyümezsin dimek gibi, ḳıla almanĝ eyleyümezsin dimek gibi ve tapa almanĝ bulımazsın dimek gibi **Fevāīdü'l- Kiber**'de gelür.

Beyt : Disenĝ ki öltüreyin ey firaḳ cismim ni
Bu żaᶜf ara tapa **almanĝ** ölük taṣavvur ḳıl

---

[1] **Alġanġa** : alġanu A. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Şāh'a** : Şāh B. // **köz demi** : közümi B. // **toymayın** : tutmadın Li.1 ; tutmayın S. // **bir demi viṣālimdin** : bir dem-i viṣālimdin B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. ; demekdür A., Li.1 , S. // **ekṣer** : ekṣeri B. // lafẓla : lafıẓla B. // **ḳıla** :ḳ ala B. // **eyleyümezin** : eyleyumeyin B. // **eyleyümedin** : eyleyumedin B. // **eyleyümez** : eyleyumez B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür Li.1 // **ite almay** : ata almay E. , Ş. // **idemedin** : eyleyümedin A. // **ve anasından** : ø A., B., Li.1 , S., Ş. // **utanub** : ø E. // **ḳalmay** : ḳalmadı A., Li.1 // **baḳa almay** : baḳa almadı A.
[5] Bu kısım B. nüshasında yoktur.
[6] **Bir emr** : bir emir B. ; emir Ş. // **gelür ki** : ø B., Li.1 // **almayasız** : almayasın S. // **dimek gibi** : demek gibi A., S. , dimekdür Ş. // **alımazsın** : alımazsan B. // **ekṣer** : ekṣeri B. // lafẓla : lafıẓla B. // **istiᶜmāl olınur ki** : istiᶜmāl olınurdı S. // **dey almañg** : di almañg B., S. // **diyümezsin** : diyumezsin B. // **eyleyümezsin** : eyteyümezsin E. // **tapa almañ** : tapay A., tapa alamanĝ . // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Diseñ** : Disañ B. // **ni** : anı S.

Alar [1]: (آلار) Anlar dimekdür.

Alarnı[2]: (الارنی) Anları.

Beyt: Revā mudur bizniñ ferrūḥ zamānda
Alarnı der-beder ḳılmaḳ cihānda

Altav ve altavla[3]: (التاولا و التای) Altısı bile dimekdür. Altı dimekdür.

Alay mu bolur [4]: (الایموبولور) Eyle mi olur, öyle mi olur dimekdür.

Alma baş ve ala luġa ve ala pike[5]: (اله پکه و اله لوغه و المه باش) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür.

Bu üç lüġat mürġ-ābiniñ her biri , bir nevʿī maʿnāsınadur. Birer çeşit ördek cinsi adı.

Alġunġ[6]: (آلغونك) Kaf-ı ʿAcemī ile alsañ gerek maʿnāsınadur.

Almas[7]: (الماس)Bu bir ʿibāretdür ki āḫiri fiʿle lāḥiḳ olur, ol fiʿli ibḳāʿa ʿacz iẓhār itmek ifāde ider. Meselā: Ayta almas aydamas ve ḳıla almas ḳılmaz dimek olur. Ayta almas min aydamazın dimekdür.

Beyt: Ni ölük min ni tirik ni saġ u ni bīmār min
Firḳātiñdin ayta almas min ni yanġlıġ zār min

Çaġatay dilinde nefy-i mużāriʿ āḫirinde gelen ra-yı muʿacceme külliyesin mühmele ile taʿbīr olunur. Meselā: Atmas ve ḳılmas dimege aytmas ve ḳılmas dirler ve almas ʿibāretiniñ nefs-i mütekelliminde alman daḫı dirler.

Beyt: Köz yüzüniñdin almasam ʿayb itmegil ey muġbeççe
İyley alman dīdedin ġayb-ı mini ḥayrān sini

---

[1] **dimekdür** : demekdür Li.1
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Altav ve altavla** : altay ve altavla B. , E. // altısı ve alıtı bile dimekdür. S. // **altısı bile** : altı bile A. , B. // **dimekdür** : demekdür Li.1 // **Altı dimekdür** : ø A. , B. , Li.1 , Ş.
[4] **eyle mi olur** : ø B. , Ş. // **öyle mi olur** ø A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : ø B. , Li.1 ; demekdür : S.
[5] **pike** : peke B. ; bige A. , S. ; büge Li.1 // Kaf , **kaf-ı ʿArabī'dür** ø B. ; Kaf-ı ʿArabī ile Ş. // **üç** : üc E. // **mürġ-ābiniñ** : merġābi B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Emgek[1]: (امكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī ʿArabī'dür. Emek ve zaḥmet maʿnāsınadur ve oġlancıḳlarıñ yürümezden evvel emekledüklerine dirler. Mecnūn u Leylī'de Mecnūn vaṣfında gelür.

[E. 12b] Beyt: Yirde yüri alması da bī- şek
Verziş ḳılıban kiçikdin emgek

Aññıtmaḳ[2]: (انكيتماق) Diñglemek maʿnāsınadur. Bundaġı nun daḫı resmīdür.

Añga[3]: (انكا) Aña ʿibāretine lafẓa ve maʿnā muvafıḳdur. Farḳı ancaḳ kitābetdedür ki Çaġatay'da külliyen bu maḳūledür. Kafıñ mā-ḳabiline nun yazmaḳ ḳāʿide-i muḳarreredür. Mes̱elā: Añgaru ʿibāretin añaru ve añglamaḳ lafẓın añlamaḳ resminde imlā iderler. Likin ol nun telaffuẓda ẓāhir olmaz. Ancaḳ kaf nā-ḳabilindendür. Aña tenbīh içün bir ʿalāmet-i resmiyyedür. Hemān yine bu diyārdaki gibi telaffuẓ olınır ki ol nun daḫı telaffuẓda iẓhār olınur. Neteki bu beytde cedīd maʿnāsına olan yañgı lafẓında vezn-i şiʿr muḳteżāsı üzre telaffuẓ olınur.

Beyt: Mavi yaġlıḳdın ḳaşıñ ey cānġa bīdar itküci
Kör bulutġa kirdi gūyā yañı aynıñ bir ucı

Añgdıp ve andıp[4]: (انديب و انكديب) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür . Maḫfī cüst [A. 7a] u cū ḳılmaġa ve kemīn idüp söz diñgemege dirler ki Mecnūn u Leylī'de Leylī'yi İbni Selām'e virdüklerinde Leylī ḫalvetde mātem iderken anası diñledügi maḥalde gelür.

---

[1] Emgek ø Ş. // kaf-ı ʿAcemī'dür : Kaf-ı ʿAcemī Li.1 , S. ; ʿAcemī'dür Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // maʿnāsınadur ve : maʿnāsına gelür A. ,Li.1 ; maʿnāsınadur ve gelür E. // oġlancıḳlarıñ : oġlancıḳlaruñ E. // dirler : derler B. , Li.1 , S. // yüri : yürü E. // kiçikdin : kiçiñdin A.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.
[4] diñglemege : diñlemeke B. // dirler ki : derler ki B. // Leylī'yi : Leylī'i A. , Li.1 // virdüklerinde : virdiklerinde B. // diñledügi : dinledüki B. // gelür : kelür B. , gelür ki Li.1 // bu nevhālar : bu nevā nevhalar B. // bir şiʿrde gelür ki : gelür ki Li.1 // gelür ki : kelür ki B. // asru : asrü B., esrü Li.1 ; Ş. // bir kice : bir kiçe Li.1 // elkime : ilkime B. // cüst u cū eyleyüb : ve yine cüst u cū eyleyüb B. , A. // uġrı destārın : destārın Li.1 // uġurladuġı maḥalde : alduġı maḥalde A. , B. , S. // gelür : kelir B.

Beyt: Ḫalvetde an̄ga bu nevhālar iş
An̄gdıp anası kemīnde irmiş

Ve yine **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da bir şiʿrde gelür ki:

Beyt: [S. 11b] Asru yalġan vaʿdesi kim köymiş irdi cānıma
[Ş. 149b] An̄gdıban bir kice tüşti elkime esrük-kine

Cüst u cū eyleyüp dimekdür ve yine **Nesāʾimü'l-Muḥabbe Dībācesi**'nde **Ḥażret-i Ebu'l- Vefā-yı Ḫārzemī**'niñ destārın uġurladuġı maḥalde gelür ki:

Bir uġrı **an̄gdıp** alarnıñg destārın sırmapdur.

Engek[1]: (انكاك) Kaf-ı evvel ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī ʿArabī'dür. Engek, zeneḫdān maʿnāsına dimekdür.

En̄g[2]: (انك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür, yañaḳ maʿnāsınadur ki **Münācāt-nāmelerinde** gelür.

İlāhī ḳuyaş **en̄gikler** hevāsıda yaşımnı yulduz eyleme.

Enbe[3]: (انبه) Bir nevʿi meyvedür. Şeftalüye müşābih **Hind** vilāyetine maḫṣūṣdur ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördünci ḥikāyede gelür ki **Mesʿūd Cöne Şāh** meclisine iletdi.

Beyt: Ṭaslar saz itip idi maḳbūl
Niçe de **enbe** niçe de tenbul

[E. 13a] **Andaḳ**[4]: (انداق) Ancılayın dimekdür. Keenne daḳ <u>lafẓı</u> edāt-ı teşbīhdür.

Meselā: mundaḳ buncılayın dimekdür.

---

[1] **En̄gek** : ø Li.1 // **En̄gek** : en̄gek demekdür , zeneḫdān maʿnāsına B. , S. // **dimekdür** : ø Ş.
[2] **Engek** : ø Li.1 // **münācāt-nāmlerinde** : münācātlarında A. , münācātlarde B. , münācātlarda S. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **engikler** : englikler A. , B. // **hevāsıda** : havāsıda B.
[3] **Enbe** : ø Li.1 // **meyvedür** : meyvedir B. // **maḫṣūṣdur ki** : maḫṣūṣ ki A. , B. , S. , mḫṣūṣ ki Ş. // **gelür** : kelür B. // **Cöne** : Çöne B. // **niçe** : nice A. , B.
[4] **Andaḳ** : ø Li.1 // **Keenne daḳ** .... **dimekdür**. Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Engirdi[1]: (انكيردى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Çevürdi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de

Ḫusrev Ermeniyye ḳalᶜası ṭavrına bir ḳalᶜa daḫı yapduġı maḥalde bir ser-süḫahda gelür ki:

Ḫusrev ḳurġannı ḳayap tüşüp devride yana bir ḳurġan engirdi.

Engir-keni [2]: (انكيركانى) Çevirdügi dimekdür.

Añglanḳusı [3]: (انكلانقوسى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Añlansu gerek dimekdür.

Añgaca[4]: (انكاجا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Aña degin dimekdür.

Añga tikru[5]: (انكاتيكرو) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Bu daḫı aña degin

dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de gelür.

Beyt: Ḳażādın bolġalı ᶜālem bināsı
Anga tikru ki bolġay intihāsı

Anıḳmaḳ [6]: (آنيقماق) Büyümek dimekdür.

Anıḳtı [7]: (انيقتى) Büyüdi dimekdür.

Anıḳıp[8]: (انيقيب) Büyüyüp dimekdür ki Ḳuṭbī eşᶜārında bir mevᶜiẓada [S. 12a] gelür.

Beyt: Kiçik ikeç iti nefsiñg anıḳmadın öltür
Ki öltürür sini çünkim ulalsa ol bed-ḫū

Anıḳmadın[9]: (انيقمادين) Büyümedin dimekdür.

Anıtmaḳ[10]: (آنيتماق) Ṣaḳlamaḳ dimekdür.

---

[1] Engirdi : ø Li.1 // dimekdür : demekdir B. // ṭavrına : devrine A. , B. , S. ; devrinde Ş. // yapduġı : yapduġu B. // gelür : kelür B. // ki :ø S. // ḳurġannı : ḳurġanını A. , B. // eñgirdi : eñgir E. , ø Ş.
[2] Eñgir-keni : ø Li.1. // dimekdür : demekdir B.
[3] Añglanḳusı : ø Li.1 // dimekdür : demekdir B.
[4] Añgaca : ø Li.1 // Aña : ana B. // dimekdür : demekdir B.
[5] Añga tikru : ø Li.1 // aña : ana B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // Ḳażādın : Ḳażādin B. // añga tikru : añga tikru B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Anıḳtı : ø Li.1 // Büyüdi : Büyüdü B. // dimekdür : demekdir B.
[8] Anıḳıb : ø Li.1 // dimekdür : demekdir B. // mevᶜiżada : mevᶜiżade B. // gelür : kelür B. // Kiçik ikeç : Kiçing ikecen S. // nefsing : naġsın E.
[9] Anıḳmadın : ø Li.1 , Ş. // dimekdür : demekdir B.
[10] Bu madda yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Anıttı[1]: (آنيتى) Şaḳladı dimekdür.

Anın[2]: (انين) Anıñçün dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr Şāh**'ı **Melev Şāh**'ıñ oğlı

anası **Fīrūz Şāh** ḥaḳḳında **İskender**' e didi.

Beyt: Anın bu cihetdin ḫaṭā eyledi
Ki şeh buyruğıdın ibā eyledi

Ḳaṣr-ı elif ile işāret üslūbı üzre işte diyicek maḥalde isti'māl olınur.

[Ş. 140a] Ev[3]: (او) Bir kimesne dimekdür , ammā bir lafẓla daḫı birev dimekle isti'māl

iderler ki **Sedd-i İskenderī**'niñ evvel beytinde gelür ki:

Beyt: Ḫudāya müsellem Ḫudālıḳ sañga
[E. 13b] **Birev** şeh ki de'bī gedālıḳ sañga

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de [A. 7b] gelür ki:

Beyt: **Birev** kim çıḳtı ildin āgeh oldur
Gedālıḳdın kim āgehdür şeh oldur

Ev[4]: (او) Çağatay dilinde kişi dimekdür. Bu beytde gelür.

Bey : Cānda öz dağın körüp 'āşıḳlığımnı añgladı
Ol kişi dik kim tanınmay **ev** ḳulın bilkü körüp

Avuşḳa[5]: (اوشقه)Bu daḫı abuşḳa ma'nāsına 'avrat erine dirler ki şoy ma'nāsınadur.

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz yedinci faṣlda ḫatunlar ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Yaman tillik bolsa **avuşḳa** köñgli andan yaralığ
Yaman işlik bolsa irke andın yüz ḳaralığ

Avuncaḳ[6]: (اونجاق) Avunacaḳ nesne dimekdür ki **Gül-i Nevrūz-ı Lüṭfī**'de sebeb-i

te'līfde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Anın** : ø Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Melev** : Lemev S. // **anası** : atası B. // **Ḳaṣr-ı elif ile.........olunur** . Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Ev** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // lafẓla : lafızla B. // **iderler ki** : olunur dirler ki E. // **Sedd_i İskenderī'niñ evvel beytinde** : Sedd-i İskenderī'de S. ; Sedd_i İskenderī'nin beytinde B. // **evvel beytinde** : evveline Ş. // **gelür** : kelür B. // **ki** : ø S. // **müsellem Ḫudālıḳ** : Ḥudālıḳ müsellem Ş. // **sañga** : siñge E. // **ki de'bī gedālıḳ** : gedāyi Ş.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[5] **Avuşḳa** : ø Li.1 // **abuşḳa** : apuşḳa A. , E. , Li.1 , Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **irke** : egüke Ş.
[6] **Avuncaḳ** : ø Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **sivindi** : sivündi E. ; sizindi Ş.

Beyt: Bu fermāndın sınuḳ köñlüm sivindi
Bu maʿnīlıḳ avuncaḳdın avundı

Avuncaḳdı[1]: (اونجاقدى) Avundı.

A veh[2]: (آوه) Āh diyecek maḥalde istiʿmāl olınur.

Avcaḳ[3]: (اوجاق) Avcı , av şikār-bāz maʿnāsına .

Ayar[4]: (آيار) Menʿ ider, dirig ṭutar, ḳaçurur dimekdür , dördinci divānlarıdur ki

Fevāīdü'l- Kiber'dür anda bir şiʿrde gelür ki:

Beyt: Ḳatlime çıḳtı itek bilke urup tīg çikip
Ḳan tikerdin ayar irkin itekin ol cellād

Ayar irkin[5]: (ايار ايركين) Menʿ ider iken.

Ayındım[6]: (آيينديم) Menʿ olındum dimekdür [S. 12b] ki Ġarāībü'ş- Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Saçıñg köñül ḳuşınıñg her birike bağladı tarı
Nevāyī imdi sin ötkil ki min bu nevʿi ayındım

Ayamay[7]: (ايامای) Hemān bu daḫı bu maʿnāyadur, dirig ṭutmaz ve menʿ itmez dimekdür

ve ben menʿ itmezin ve dirig ṭutmazın maʿnāsına daḫı gelür. Ama dirig tutmaz maʿnāsına Sebʿa-yı Seyyāre'de dördinci ḥikāyede rāvī Çöne Şāh'a Mesʿūd vaṣfında didi .

Beyt: [E. 14a] Ayamay andın ized mutaʿāl
Hīç işde kemāl ḫāṣṣe ki māl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Ayar** : ø Li.1 // **ṭutar** : dutar S. // **ḳaçurur** : ḳacurur E. // **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci divānlarıdur ki** : ø Ş. ; dördünci divānları A. , B. , // **Fevāīdü'l-Kiber'dür anda** : Fevāīdü'-Kiber Ş. // **bir şiʿrde** ø B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Ş. // **anda bir şiʿrde gelür** ø S. // **Ḳatlime** : Ḳılma B. , S. // **çıḳtı** : çıkıtı S. // **itek** : inek S. //
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Ayındım** : ø Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḳuşınıñg** : ḳışınıñ S. // **birike** : berike B.
[7] **Ayamay** : ø Li.1 // **hemān** : hemen B. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **ṭutmaz** : dutmaz S. // **menʿ itmez dimekdür** : menʿ etmez demekdir B. // **itmezin** : etmezin B. // **ṭutmazın** : dutmazın B. // **daḫı gelür** : gelür A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **dirig tutmaz maʿnāsına** : ø B. , S. // **mutaʿāl** : mütaʿāl B.

Aya min[1]: (آيامين) Bir maᶜnā daḫı ben aya dimekdür [Ş. 140b] ve aydayın maᶜnāsına

daḫı gelür. Ammā burada hemān men dirig ṭutmazın ve menᶜ eylemezin dimekdür ki **Divān-ı Lutfī**'de bir tuyuḳda gelür ki:

Tuyuḳ[2]: Bir <u>nazar</u> kördüm ḳul oldum **aya min** (men aya)
Ol sebebdin cānu dilni **aya min** (men' eylemezin)
Ger mini şāhımġa yitkürse Ḫudā
Ḥażretide ser-güẕeştim **aya min** (söyleyeyim)

[Li.1 11b] Ayap[3]: (اياب) Menᶜ eyleyüp dimekdür ki **Maḥbūbu'l- Ḳulūb**'da yigirmi

altıncı faṣlda neccār ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Nefīs ecnāsnı **ayap** çıpan kiymese
Ve lezīz ağdıyanı isirkep ḳuruġ nān yimese

Ayama[4]: (ایاماى) Emr idüp menᶜ eyleme ve dirig ṭutma dimekdür.

Ayamaḳ[5]: (آياماق) Ṣaḳınmaḳ maᶜnāsınadur.

Ayınmaḳ[6]: (آييناماق) Ṣaḳınmaḳ ve ḳorunmaḳ maᶜnāsınadur.

Beyt: Saçıñg köñül ḳuşınıñg birbirige bağladı tārı
Nevāyī imdi sin ötkil ki min bu nevᶜi **ayındım**

Eymen[7]: (ايمن) Ḫiṭāb idüp utan , ḥicāb eyle dimekdür ki **Gül-i Nevrūz-ı Luṭfī**'de süsen

güle ni eyitdi:

Beyt: Ger andın fikr ḳılmassın sin āḫir
Atañg birle anağdın **eymen** āḫir

---

[1] **Aya min** : ø Li.1 // **ben aya** : ben aye A. , B. // **dimekdür** : demekdir B. // **aydayın** : eydeyin B. // **hemān** : hemen hemen B. // **ṭutmazın** : dutmazın B. // demekdür ki : demekdir ki B. // **bir tuyuḳda** : ø E. // **gelür ki** : kelür ki B.

[2] **Tuyuḳ** : ø Li.1 ; Beyt S. // Tuyuḳ'un son iki mısra'ı A. ve Ş. nüshalarında yoktur. // **şāhımġa** : şāhımge B. // **ser-güẕeştim** : ser-güẕeşim S. // Tuyuḳ'un son mısra'ındaki **aya min** : söyleyeyim ; ideyin B.

[3] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **neccār** : tüccār B. , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ecnāsnı** : esecnāsnı B. // **kiymese** : kiymeb B. , Li.1 , S. // **ağdıyanı** : ağdiyeni B.

[4] **idüb** : eyleyüb A. // **ṭutma** : dutma B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **İdüb : edip** B. // **dimekdür** : demekdir B. // **fikr** : fikir B. // **sin** : ø Li.1 // **anañgdın** : anañgdin B.

Ayalġu[1]: (ايالغو) Ṣadā-yı gūyendeye ve āheng ü fürūdāşte ve ṣadā-yı bülbüle ve ḫoş [S. 13a] āvāzla ırlamaġa dirler ammā baᶜżı ehlinden istimāᶜ olındı ki mutlaḳ bir ḫoş ṣadāya dirler ki ḳalb andan ḥaẓẓ ala ve meyl eyleye ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Çīn**'e ᶜazm itdükde bir beytde muġannige ḫiṭāb idüp eydür ki:

Beyt: [E. 14b] **Ayalġuñ** niçe yār yār alġusı
Miniñ yıġlarım zār zār alġusı

Ve **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev Ferhād**'ı dutıcaḳ ḫalḳ ol ḥāle münāsib elfāẓla ırlarlardı.

Beyt: Ayalġu barçaġa Ferhād ḥāli
Sürūd ol ḫaste-i nā-şād ḥāli

Ve **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da [A. 8a] daḫı evvelki maḳālede bir beytde gelür ki :

Beyt: Türk surūdını tüzük birle tüz
Yaḫşı **ayalġu** bile köñle ḳokuz

Ve **Ḥayretü'l- Ebrār**'da söz tarīfinde mutlaḳ āheng ü fürūdāşt maᶜnāsına gelür ki:

Beyt: Türk sürūdı bile salıp ḳolum
Ḳılsam edāyı tülügüm hey tülüm

Ol ḳıla almasa hem āvāzlıḳ
Ḳılsa **ayalġu** bile dem-sāzlıḳ

Ve yine **Lisānü'ṭ- Ṭayr**'da Hindū-yı bāzī-ger ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Yanıda bir ṭabl-ı ḥindī çalġucı
Hindū-yı raḳḳaṣ **ayalġu** alġucı

Aylanmaḳ[2]: (ايلانماق) Dönmek maᶜnāsınadur.

Aylandurmaḳ[3]: (ايلاندورماق) Döndürmek dimek olur.

---

[1] **gūyendeye** : güvendeye E. // **dirler** : derler B. // **dirler ki** : derler ki B. // **ḥaẓẓ** : ḥaẓ : B. // **beytde** : beyitde : B. // **muġannige** : muġanniye B. // **eydür ki** : ider ki B. // **niçe** : nice E. // **yār yār** : bār yār S. // **yıġlarım** : yıġladım S. // **ve Ferhād u** : ve yine Ferhād u S. // **dutıcaḳ** : ṭutıcaḳ A. , E. , Ş. // **ḥāle** : ø Ş. // **ırlarlardı** : ayırırlardı B. ; ıralarlardı E. // **Ḥaydar'da** : Ḥaydar'de B. // **daḫı** : ø Ş. // **beytde** : beyitde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **sürūdını** : sürūdın B. // **āheng ü** : āheng-i B. // **gelür** : kelür B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **salıb** : salıp A. // **tülügüm** : tüllüm B. // **ol ḳıla** : ḳıla Ş. // **almasa** : almasam B. // **bāzī-ger** : bāzī Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[Ş.141a] Aylandı[1]: (ايلاندى) Ṭolandı dimekdür ve döndi, devr itdi [Li.1 12a]

maᶜnāsınadur, döndi yaᶜnī müşābih oldı, beñzedi maᶜnāsına daḫı gelür ve yine döndi rücūᶜ itdi maᶜnāsına daḫı gelür. Evvelā ṭolandı maᶜnāsına **Sebᶜa-yı Seyyāre**'de **ᶜİsmet-penāh** vaṣfında gelür ki:

[S. 13b] Beyt: Perdeler birbirige **aylanġan**
Dürr-i encümdin incü turlanġan

[E.15a] Aylanġan[2]: (ايلانغان) Ṭolanan dimekdür. Ṭolanmış, birbirine ṭolanmış dimekdür. Ve yine **Ḥayretü'l- Ebrār**'da onıncı maḳālede pervāne vaṣfında gelür.

Beyt: İgri uçuş birle çü köp **aylanıp**
Ḳayda ki pervāne barıp örtenip

Ammā devr itmek maᶜnāsına **Fevāīdü'l- Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Kök tegirmen taşın **aylandurmaḳ** ister başınge
Dime ay u kün başım üzre bu kim seyyāredür

Ammā müşābih oldı maᶜnāsına **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Kör ġamım efzūnlıġın her dem ki eşkim ḫaylīning
Ḳaṭresi baḥr oldı imdi **aylanıbdur** ḳanġa hem

Ammā rücūᶜ maᶜnāsına **Ḫamsetü'l- Müteḥayyirin**'de evvelki maḳālede **Ḳaṣīde-i Şeybiyye** taᶜrīfi ḫuṣūṣunda aḥbāb aḥvāli beyānında gelür.

Tā evvel cemᶜġa faḳīrniñg söziniñg ṣıdḳı tamām ẓāhir bolup ol ᶜaḳīdeleridin **aylanıp** faḳīrniñg ᶜaḳīdesiġa kildi.

Aylandurmaḳ[3]: (ايلاندورماق) Çevirmek .

Eylep[4]: (ايلاب) Eyleyü dimekdür.

---

[1] ṭolandı : dolandı B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **devr itdi** : devr etdi B. // **döndi yaᶜnī müşābih oldı** : döndi müşābih oldı B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **yine döndi.....daḫı gelür** ø B. , Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **turlanġan** : tüzlanġan E.

[2] **Aylanġan** : aylanḳan B. // **Ṭolanmış......dimekdür.** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **onuncı** : onunci B. // **gelür** : kelür B. // **Ḳayda ki** : Ḳayda kim E. // **barıb** : yarıb S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **tegirmen** : tikirmen B. , S. , Ş. // **ister** : eytser S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ġamım** : ġamim B. // **ḫayliniñg** : siliniñg B. // **Ḳaṭresi** : Ḳaṭrası B. // **gelür** : kelür B. // **cemᶜġa** : cemᶜge B. // **ᶜaḳīdeleridin** : ᶜaḳīdelarıdın B. // **ᶜaḳīdesiġa** : ᶜaḳīdesige B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Eyleben[1]: (ايلابان) Eyleyüben dimekdür.

Eyley alğuñg[2]: (ايلاى الغونك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyü bilsek gerek dimekdür.

Eyley alğusı[3]: (ايلاى الغوسى) Eyleyü bilse gerek dimekdür.

Eyley almadıñg[4]: (ايلاى الماذينك) Eyleyümediñ dimekdür ki Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ'da gelür ki:

Beyt: Tilbe köñglüñgni Nevāyī żabṭ eyley almadıñ
İmde çik andın ilining her sarı barsa bardıñ

Eyley alman[5]: (ايلاى الامان) Eyleyümezin dimekdür ki Nevādirü'ş- Şebāb'da gelür ki:

Beyt: [S. 14a]Köz yüzüñgdin almasam ᶜayb itmegil ey muğbeççe
Eyley alman dīdedin ğāyıb min ḥayrān sini

[E. 15b] Eylemekiñg[6]: (ايلامكينك) Kaf-ı evvel [Li.1 12b] kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyümezdüñ dimekdür. Ḫıṭāb idüp ve eylemekligiñ dimekdür.

Eylegec[7]: (ايلاكاج) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleyicek dimekdür.

[Ş. 141b] Eylegüm[8]: (ايلاكوم) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylesem gerek dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan-ı Çīn'iñg İskender mektūbuna cevābıda gelür ki:

Beyt: Dimen kim anıñg sarı ᶜazm eylegüm
Ḳaya yirde kim dise rezm eylegüm

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : Kaf ᶜAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.
[3] eyleyü : eyleyu B. // gerek : gerekdür A. // dimekdür : demekdir B.
[4] dimekdür ki : demekdir ki B. // gelür ki : kelür B. ; gelür A. , Ş. // köñlüñgni : köñglüñni S. ; köñlüni Ş. // żabṭ : ḫayṭ S. // ilining : iliñ S. , Ş. // bardıñ : bardıñg S.
[5] Eyley alman : eyley almañg Ş. // eyleyümezin : eyleyumezsin B. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. // itmegil : etmegil B. // muğbeççe : mogbeçe B. // alman : almadın E. ; almay Ş. // sini : sañga Ş.
[6] kaf-ı ᶜArabī , kaf-ı ᶜAcemī : ᶜArabī ,ᶜAcemī B. , Li.1 , S. , Ş. // eyleyümezdüñ : eyleyumezdiñ B. // dimekdür : demekdir B. //
[7] kaf-ı ᶜAcemī'dür : ᶜAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.
[8] kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf-ı ᶜAcemī'dir B. ; ᶜAcemī'dür Ş. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // İskender mektūbuna : mektūbuna E. // gelür ki : kelür ki B.

Eylegüsi[1]: (ایلاکوسی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylese gerek dimekdür.

Eylerge[2]: (ایلرکا) [A. 8b] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylemek içün dimekdür. ᶜİllet

maᶜnāsına ki dünyā vefāsızlığı beyānında bir terciᶜde gelür ki:

Beyt: İmesdür ḳaṣr bil kim ḳāṣırıdur
Ki taḳṣīr eylemes **eylerge** bidād

Eylemekge[3]: (ایلاماککا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Bu daḫı eylemek

içün dimekdür ki yine bir terciᶜde gelür ki:

Beyt: Kiyip ḳatl **eylemekge** lāledin ton
Fenādın tīg tartıb mis̱l-i cellād

Eylegüñg[4]: (ایلاکوناك) Kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyler iseñg ve eyleseñ gerek ve eyleyü

bilürseñ dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l- Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey kebūter ṭavḳ peydā **eylegüñg** ṭūbā kibi
Sūzlıḳ nālemni asam boynuñge ṭomar dik

Ve yine **Ferhād u Şīrīn** āḫirinde şehzāde naṣīḥatinde gelür ki:

Beyt: Ve ger tārīḫ sarı **eylegüñg** meyl
Munı bil keç ki ni iş ḳıldı her ḫayl

[E. 16a] [S. 14b] Eyleli[5]: (ایلالی) Eyleyelim dimekdür.

Eylegey[6]: (ایلاکای) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyleye ve eyleyeyin dimekdür.

Eylemeydür irdi[7]: (ایلامایدورایردی) Eylemezdi dimekdür.

---

1 **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
2 **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B.
3 **ᶜArabī , ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜArabī , kaf-ı ᶜAcemī'dür E. // **içün** : içun B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **eylemekge** : eylemekdin Li.1 , Ş.
4 **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemī'lerdür E. ; ᶜAcemī'dür Ş. // **eyler iseñg** : eylerseñg S. , Ş. ; eyler iseñg gerek A. // **eyleseñ gerek** : eyleseñ gerek dimekdür Li.1 // **eyleyü** : eyleyu B. // **bilürseñ** : bilurseñ B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **kibi** : gibi B. // **nālemni** : nāmımnı E. // **ṭomar** : tomar A. , B. , E. // **Ve yine** : Ve A. , Li.1 , Ş. // **Ferhād u Şīrīn āḫirinde** : Ferhād u Şīrīn'de Li.1 , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ni iş** : bi iş S.
5 **dimekdür** : demekdir B.
6 **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
7 **dimekdür** : demekdir B.

Eyley[1]: (ايلاى) Eyleyeyin dimekdür ki **Sirācü'l- Müslīmin**'de ṭahāret ferāyıżı bābında

gelür ki:

Beyt: Ṭahāret içre bilgil tört irür farż
Ki itseñg istimāᶜ **eyley** anı ᶜarż

Eylemeyin[2]: (ايلامايين) Eylemedin dimekdür ki ve eylemeyeyin maᶜnāsına daḫı gelür ki

Ḥayretü'l- Ebrār'da tevḥīdde [Li.1 -13a] gelür.

Beyt: Cilve vü nāz **eylemeyin** gül henüz
Zemzeme çikmey añga bülbül henüz

Eylemişeng[3]: (ايلاميشانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylemiş sen dimekdür.

Eymenmek[4]: (ايماناك) Ḳaṣr-ı hemze ile bir emre iḳdāmda ve hemze ve ḥaẕer üzre

olmaḳ bu diyārda daḫı müstaᶜmel ᶜibāretdür.

Eymenip[5]: (ايمانيب) Ḥaẕer idüp dimek olur.

Beyt: Min kim ü küstāḫ öpmek iligiñg ey sulṭān-ı ḥüsn
İtleriñg çün pāyın öper min **eymenip**

Eymenmes[6]: (ايماناس) Ḳaçunmaz dimek olur.

Eynelmaḳ[7]: (ايناالماق) Üzünmek maᶜnāsınadur.

Ayaḳmaḳ[8] (اياقماق)Beliklemek maᶜnāsına gelür Ekẟeriyyā żammeyle uyaḳmaḳ dinilür.

Ayaḳcı[9]: (اياقچى) Sāḳī maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Ayaḳcı** kitür cāmnı leb-be-leb
Ki ṭoy oldı hengām-ı ᶜıyş u ṭarab

---

1 **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **bābında** : yanında S. // **itseñg** : itseñ Li.1 , S.
2 **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelir B. ; gelür ki Li.1 , S.
3 **Kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. // **eylemiş sen** : eylemişsin A. // **dimekdür** : demekdir B.
4 Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
5 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshsında vardır.
6 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
8 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
9 **Maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadur Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Ayaḳcı** : Ayaḳçı B.

[Ş. 142a] Ayaḳ ve ayaġ[1]: (اياق و اياغ) Ḳadeḥ dimekdür ve pāy maʿnāsına daḫı gelür.

Ḳadeḥ ve pāy maʿnāsınadur.

Ayaġ[2]: (اياغ) Bezm-i meyde devr iden ḳadeḥe iṭlāḳ olınur. Bu diyārda daḫı müstaʿmeldür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb idüp eydür ki:

Beyt: Mindin ehli yanglıġ mey-perest it
Tola çīni **ayaġlar** birle mest it

Ayaḳtı[3]: (اياقتى) Belürmez oldı gitti dimekdür . Ammā ay u güneş istiʿmāl olınsa ṭulundı maʿnāsınadur ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: Ay **ayaḳḳac** yana könĝlümni bozup yalġuzluġum
Tire şāmim enduhīdin yıġlarım köp derd ile

Ayaḳḳac[4]: (اياققاج) Ayaḳḳac didügi ṭulunacaḳ dimekdür.

Ayıḳ[5]: (ايق) Hüşyār maʿnāsınadur ve ayı didükleri cānavardur.

Ayıġ[6]: (ايیغ) Bu daḫı ayı didükleri cānavara dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr'da** [E. 16b] hüdhüdüñ toġanla münāżarası hikāyesinde gelür ki:

Beyt: Kūhī taġ içre bir **ayıġ** tutup
Örtekib irdi anı köp ḳan tutup

[S. 15a] Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de himmet maḳālesinde gelür ki :

Beyt: Ayıġlıġıdın çetḳa kim nān irür
Anı itke salmaḳnı imkān irür

Aytman[7]: (ايتمان) Eytmezin dimekdür.

---

[1] **Ḳadeḥ ve pāy maʿnāsınadur** ø E.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.
[3] **Oldı gitti dimekdür** : oldı kitti demekdir B. ; oldı dimekdür E. // **ay u güneş** : ay ve güneş B. // **gelür** : kelür B. // **yana** : ø A. , Li.1 // **köñlümni** : köñlümi mindin Ş. // **bozub** : yüzüb Li.1 , S. // **derd ile** derdile Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **didükleri** : didikleri B.
[6] **cānavara dirler ki** : cānavardur ki : Ş. // **ṭoġanla** : ṭoġan ile Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **örtekip** : örketip Li.1 , S. , Ş. // **tutup** . tutaraḳ B. ; yutup Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Ayıġlıġıdın** : āyıġlıġı din B. // **çetḳa** : cetḳa B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.

Aytıp[1]: (ايتيب) Eydüp dimekdür. Bir zamān maᶜnāsına ve idelüm dimekdür ve itmek

içün dimekdür, ᶜillet maᶜnāsına.

Ayttıḳ[2]: (ايتيق) Eytdik dimekdür. Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Aytḳum[3]: (آيتقوم) Eytsem gerek dimekdür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Māni Behrām Şāh**'a

eyitdi.

Beyt: İster idim hem özümni hem anı
Hem bu rāzı ki **aytḳum** anı

Aytḳanını[4]: (آيتقانني) Eytdükni dimek olur.

Aytḳay[5]: (آيتقاى) Eydi dimekdür.

Eytikeli[6]: (ايتكالى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eydeli dimekdür. Bir zamān maᶜnāsına ve

idelüm dimekdür ve itmek içün dimekdür, ᶜillet maᶜnāsına. Eyldilmedin

dimekdür.

Eyteli[7]: (ايتالى) Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Eytilmeyin[8]: (ايتيلمايين) İdilmedin dimekdür.

Ayrılmayın[9]: (ايريلمايين) Ayrılmadın dimekdür. Ayrıtmayın ayrılmadın dimekdür.

Eye[10]: (ايا) Ṣāḥib maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ- Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Bir **eyesiz** it bolup irdi **Nevāyī** yārsız
Bolmasun Yārab ki her kiz bende sulṭāndın cüdā

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Bir zamān........ ᶜillet maᶜnāsına.** ø B., E., S. // **itmek içün** : itmekçün Ş.
[2] **Ayttıḳ** : ayıḳḳıḳ S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Bu daḫı.......dur.** ø B., E., S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Eytikeli** : etkeli B. ; eytkeli A. // **Kaf..........dimekdür.** ø S. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyldilmedin dimekdür** : ø B., E. ; eylmedin Li.1
[7] **Eyteli** : eteli B. ; ø A., Li.1, Ş. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B.
[8] **Eytilmeyin** ø A., Li.1, Ş. ; eytikeyin S. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **Ayrıtmayın :** ø B., E., S.
[10] **gelür** : kelür B. // **Yārab ki** : Yārab A.

[A. 9a] **Eyrüm**[1]: (ايروم) Şuyuñ döne döne aḳışına dirler ve sipāhilıḳ üslūbı ve mahāreti

maᶜnāsına daḫı gelür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **Mīr Ḥaydar** vaṣfında gelür ki:

Sipāhilıḳda hem **eyrümler** ki bolur oḳ atmaḳda celd ü ḳılıc çalmaḳda çapıḳ ve sāyir celādetlerde anca bar kim [Li.1 13b] ᶜaṣrınıñg ehli pesehd ḳılurlar.

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'de **Erdşir Bebek** vaṣfında gelür ki:

Barça bilik bile [E. 17a] **eyrümde**[2] yegāne bolup şöhret tuttı.

Eygendür[3]: (ايكاندور) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Meyl ü muḥabbet eyledi dimekdür ki

Naᶜīmī eşᶜārında gelür.

Beyt [Ş. 142b] Dōstlar mindin tilemeñg siz daḫı ṣabr u ḳarar
Ki ol ḳuyaş yüzligini körken **eygenür** bī-iḫtiyār

Ayrıştı[4]: (ايريشتى) Ayrıldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel** ile **Mecnūn** atasınıñ

cenginden [S. 15b] ṣoñra olan ḥālleri beyānında bir ser-süḫanda gelür.

Ve felek manṣūbeleridin birbiridin **ayrışḳanları**.

Eylük yusunluḳ[5]: (ايلوك يوسونلوق) Ḳābil ü hünerlü dimekdür. Ḳābiliyyetlü ve müstaᶜad

maᶜnāsınadur.

Ayrışḳanları[6]: (ايلايشقانلرى) Ayrıldıḳları dimekdür. Ve's-selām.

---

[1] **Eyrüm** : eyrdüm S. // **Şuyuñ** : Şunun B. ; Şunuñ Ş. // **derler** : dirler B. // **üslūbı** : üslubu B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **celd ü ḳılıc çalmaḳda** : ø Li.1 ; celd ve ḳılıc żalmaḳda B. // **ve sāyir** : sāyir B. , Li.1 , S. // **bar kim** : yar kim S. // **Erdşir Bebek** : Rüşermeng S.
[2] **Eyrümde** : eyrdümde S.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī ile S. // **Meyl** : meyil B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelir B. // **ḳarar** : ḳarār B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **yüzligini** : yüzligni Ş. // **eygenür** : eygendür B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **cenginden** : cenkden B. // **ḥālleri** : ḥāller B. , S. // **gelür** : kelür B. // **birbiridin** : ø B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Ayrışḳanları** : ø B. // **Ve's-selām** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.2. Ḥarfü'l- Elifi'l- Meksūre

İtemes[1]: (ايتماس) Eyleyümez dimekdür ve kesken olmaz ve iti almaz maᶜnāsına daḫı

gelür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Eşkimni körüp tiz bolur köñli cefāġa
Arı itemes çünki suyı bolmasa pūlād

İtimek[2]: (ايتيماك) Kesr-i ta'yla keskin olmaḳ dimekdür.

İtimes[3]: (استيماس) Keskin olmaz dimekdür.

Beyt: Eşkimni körüp tiz bolur köñli cifāġa
Arı itimes çünki suyı bolmasa pūlād

İtürürge[4]: (ايتورورگا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Tiz ve keskin eylemege dimekdür ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz sekizinci faṣlda mürāyī ṣūfīler ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Misvaki ṭamaᶜ tişin itürürge sūhān
Ve şāne dānīde rīş-ḫand āleti nihān

İtik[5]: (ايتيك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı keskin ve tiz maᶜnāsınadur ki Fevāīdü'l-

Kiber'de gelür.

Beyt: Köñlüme sancarġa ey gül ḳılma müjgānıñgnı tiz
Kim tikenniñg iknesin ḫācet imes ḳılmaḳ itik

Ve yine ᶜacele maᶜnāsına Sedd-i İskenderī'de Dārā'nıñ vezīrleri [E. 17b] İskender'e mektūb yazduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Sikender'ge yazġanlar irmiş bitik
Birevni yıbarġan imişler itik

Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Nevrūz [Li.1- 14a] ḥaḳḳında gelür.

Beyt: İtiklep irdi Nevrūz öz yürüşin
İşitti nā-gehān atlar tavuşın

"İtiklep irdi" dimek "ᶜacele eylemişti" dimekdür.

---

[1] İtemes : itemek S. // eyleyümez : eyleyumez B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Ş. //cefāġa : cefāge B. // pūlād : bulad E.

[2] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // dimekdür : demekdir B. ; dirler S. faṣlda : faṣılda B. gelür ki : kelür ki B. , gelür S.

[5] gelür : kelür B. // Sikender'ge : Sikender'ġa S. // gelür : kelür B. , gelür ki Li.1 // tavuşın : tavusın A. , Li.1 ; davuşın S. // dimek : demek B. // dimekdür : demekdir B.

İtting[1]: (ایتّینک) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḥarf-i ta'nın teşdīdi ile eyledüñ dimekdür.

İtesel[2] : (ایتاسال) İtivir, düşür dimek [S. 16a] dür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de üçinci ḥikāyede

ikinci ḥakīm Saᶜīd'e ṭılsım bābında ayıtdı.

Beyt: [Ş. 143a] Zālning köksige urup itesel
Kir ü bol māḥrem-i ḥarīm-i viṣāl

İt[3]: (ایت) Emr idüp eyle dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār evvelinde bismi'llāl taᶜrīfinde

gelür ki:

Beyt: Baᶜsı muḫālif sarı ḥarf-i nidā
Yaᶜnī it elimde ḥayātıng fedā

[A. 9b] Ve bir daḫı et dimekdür, gūşt maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām'a

rāvī Dilārām'dan naḳl itdi.

Beyt: Lāle-zār içre çün içüp mey-i nāb
Kör iti irdi bezmi içre kebāb

Ve bir daḫı meşhūrdur kelb maᶜnāsına gelür. Ve bir daḫı emr idüp git dimekdür, birev maāsına. Ve bir daḫı itivir maᶜnāsına gelür ki bu üç maᶜnāya Muḥākemetü'l-Lügateyn'de bir tuyuḳda gelür.

Tuyuḳ: Ey raḳīb özni anga tutsang hem it (it)
Bizge raylep anıng kūyıdın it (git)
Gerçi bar duzaḫ-ı çeh-i ᶜışkıng şuᶜlesi
Bizni öz ilging bile ol sarı it (itivir)

İtti[4]: (ایتّی) Ḥaf-i ta'nın teşdīdi ile gitti maᶜnāsına gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir şiᶜrde

gelür.

Beyt: ᶜAḳl u hūş u ṣabrım itti kergeç ol kirpik ṣafın
Bir bir ölmekni ḳara körgeç sipāhım bilmedim

---

[1] İtting : ø Li.1 , Bu kelimenin anlamı aşağıdaki itesel kelimesi ile birleştirilerek verilmiş. A. , Ş. // Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür : Kaf-ı ᶜAcemī'yle B. , S. // teşdīdi ile : teşdīdiyle S. // dimekdür : demekdir B.
[2] İtivir : itiver B. // Saᶜīd'e : Saᶜad'e E. // ayıtdı : eyitdi S. , gelür ki Ş. // bol : bul Li.1 , S. , Ş.
[3] Dimekdür : demekdir B. // Ḥayretü'l-Ebrār : Ḥayretü'l-Ebrār'da B. , Li. 1 gelür ki : kelür ki B. , gelür S. // baᶜsı : bası S. , Ş. // Behrām'a : Behrām A. , B. , E. , Li.1 , S. rāvī Dilārām'dan : rāvī vü lāzım Dilārām'dan Li.1 // emr idüp : ø S. // bu üç maᶜnāya : bu üçi Ş. , bu üç A. , B. // tuyuḳda : tuyuḳde B. // anıng : itsing B. , itsiñ Li.1 // kūyıdın : köyidin B. // ᶜışḳıng : ᶜışḳıñ // ilging : illing B. , Li.1 , Ş. ; iling A. ; ilinin S.
[4] gelür : kelür B. // bir şiᶜrde : ø S. , Ş. ; şiirde B.

İtirgüm[1]: (ايتورگوم) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Gidersem gerek dimekdür ki Mucnūn u Leylī'de atası **Mecnūn** anasına ḫaber gönderdi **Mecnūn**'uñ [Li.1- 14b] ḥālini bilicek.

Beyt: Ḫayliñgni [S. 16b] bu deştdin **itirgüm**
Soñgra sañga dağı ḳahr sürgüm

İtti[2]: (ايتّى) Bu daḫı yavu ḳılındı ve żāyiʿ oldı maʿnāsına gelür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir şi'rde gelür.

Beyt: Tilbe köñglüm ki leb ü zülfüñg içün **itmiş** idi
Kice mey-ḫāne ara mest ü perīşān taptım

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde [Ş. 143b] gelür ki:

Beyt: Ḥaḳḳ yolıdın çıḳḳan **itti**
Ve tüz barğan maḳṣūdğa yitti

İtip[3]: (ايتيب) Żāyiʿ ve nā-bedīd olup dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda gelür.

Beyt: Yir ḳopup ornıdın olup cümle kird
Kim **itip** anda felekde lāciverd

İtip min[4]: (ايتيب مين) Belürsüz olup ṭururum dimekdür.

Beyt: **İtip min** gird arar virānım içre gerçi başımğa
Felek köb yağdurur gird-i fenā munça ne andın köp

İterdin[5]: (ايتاردين) Bu daḫı żāyiʿ ve nā-bedīd olmaḳdan ve gitmekden maʿnāsına gelür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** şikārda leşkeriyle helāk olduğı [E. 18b] maḥalde gelür.

Beyt: Tapmas irdi çömüp **iterdin** amān
Ṣayd-efken hemān u ṣayd hemān

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : Kaf-ı ʿAcemī'yle S. ; Kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **atası** : Leylī anası S. // **gönderdi** : könderdi B. // **ḫayliñgni** : ḫayliñni A. , Ş.
[2] **yavu** : yavı A. , E. // **gelür** : kelür B. // **bir şiʿrde** : ø S. , Ş. // **bir tenbīhde** : ø S.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür:** kelür B. // **ḳopup** : ḳopub B. , S. , Ş. ; ḳoyub Li.1 // **ornıdın** : öznidin A. ; öz bendin Ş. // **felekde** : felek : A. , B. ,Li.1 , S. , Ş.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Maʿnāsına gelür** : ʿibāretdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **leşkeriyle** : leşkeri ile S.

İtken[1]: (ایتكان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı żāyiᶜ ve nā-bedīd olan dimekdür ki

Mucnūn u Leylī'de Mecnūn'la Leylī gül-istānda ol gice ḳalup Leylī gidüp Mecnūn ḫalḳı Mecnūn'ı istedikleri maḥalde gelür.

Beyt: Andın bolup ol gürūh efkār
İtken Yusūfların ṭaleb-kār

İtken[2] : (ایتكان) Giden dimekdür.

Beyt: Ol töken sīm tilbe dep itken könĝülge örtedim
Ḳoy sarı barsa ol aynınĝ ḳullıġıġa bilgüdür

İtken: (ایتكان) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Eyleyen dimekdür.

İtelik[3]: (ایتالك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Gidecek ve żāyiᶜ olacaḳ nesne maᶜnāsınadur ve daḫı eylenecek nesne maᶜnāsınadur.

İtek[4] (ایتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur ve dāmen maᶜnāsına daḫı gelür ve bu ẕikr olınan luġat fiᶜil maᶜnāsına daḫı gelür ve şöyle maᶜlūm olına.

İtek[5]: (ایتاك) Dāmen maᶜnāsına. Etek lafẓını kesr telaffuẓ iderler.

İteklik[6]: (ایتاكليك) Eteklik dimekdür ve etekli dimek olur.

İtti[7]: (ايتّى) Ḥarf-i ta'nın teşdīdile eyledi dimekdür ki Ḫazāyinü'l-Maᶜānī'de üçinci dīvān [S.17a] dibācesinde tevḥīdde bir rübāᶜīde gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // **nā-bedīd olan** : nā-bedīd maᶜnāsına A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūn u Leylī'de** : ø A. // **Mecnūn'la Leylī** : Mecnūn u Leylī A. // **gice** : kice B. // **gidüp** : kidüb B. // **gelür** : kelür B. // **gürūh** : kürūh B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] A. ve Ş. nüshalarında itek kelimesi yerine itelik kelimesi yazılıp itek kelimesinin anlamı burada verilmiştir. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **dāmen maᶜnāsına** : dāmen maᶜnāsınadur S. // **daḫı gelür** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **lüġat** : ø Ş.

[5] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **ḥarf-i ta'nın** : ta'nın S. // **dibācesinde** : dibaceside E. ; dibācesidür B. , Li.1 , S. , Ş. // **tevḥīdde** : ḥaydarda Li.1 // **rübāᶜīde** : rübāᶜī A. , E. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür E. // **Rübāᶜī** : Rübāᶜiyye E. ; beyt S. // **ḫilḳatin** : ḫılḳını B. ; ḫalḳını Li.1 , S.

Rübāʿī: [A.10a] Ol kim bi cihān ḫilḳatin aġaz itti
Ṣunʿi kilkini naḳş-perdāz itti
[Li.1-15a] İnsān ḥaylin nuṭḳ ile mümtāz itti
Nuṭḳ ehlini nazm ile ser-efrāz itti

İter[1]: (**ایتار**) İde ve idem dimekdür. İtkey daḫı dinilür.

İterde[2]: (**ایایتارده**) İderken dimekdür.

İtse[3]: (**ایتسا**) Gitse dimekdür.

Beyt: Bāde kim **itse** iḫtiyār eyledin
Ni ʿaceb çıksa her ni bar eyledin

İtmegey[4]: (**ایتماکای**) İtmeye dimekdür.

İtmiş idi[5]: (**ایتمش ایدی**) Belürsiz olmışdı dimekdür.

Beyt: Tilbe kön̄glüm ki leb ü zülfüñge üçün **itmiş idi**
Kice mey-ḫāne ara mest ü perīşān tabtım

İtkümizdür[6]: (**ایتکومیزدور**) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür.Eylesek gerek dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** atası **Nevfel**'e cevāb gönderdi.

Beyt: Andaḳ dağı bolmasun an̄ga fehm
Kim kinidin **itkümiz durur** vehm

İtküsi : (**ایتکوسی**) Eylese gerek dimekdür.

İtmey[7]: (**ایتمای**) Eylemez ve ben eylemezin dimekdür. Ammā eylemez maʿnāsına **Ferhād u Şīrīn**'de [Ş. 144a] Ḫaḳah'ıñ taḫtı vaṣfında gelür ki:

[E.19a]Beyt: Velī her burcın anın̄g nesr-i ṭāyir
Ṭayy **itmey** bolsa ger yüz ḳarn-ı sāyir

İtersin[8]: (**ایتارسین**) Eylersin dimekdür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
6 **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : Kaf ʿArabī'dür. Ş. // **gerekdür** : gerek B. // **atası Nevfel'e** : atasana ki Nevfel'dür Li.1 // **gönderdi**: könderdi B.
7 **ḫāḳānıñ** : ḫāḳānın A. , B. , E. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında bir beytde gelür S. // **her burcın** : her bir burcın A. , Li.1 , Ş.
8 eylersin : eylemezsin B.

İtmek[1]: (ایتماك) Lafzen ve maʿnen etmek dimekdür ki eylemeye mürādifdür ve bir daḫı

gitmek maʿnāsına gelür ve bir daḫı bitmek dimek olur. Belürmez olmaḳ maʿnāsına bu beytde itti lafẓ-ı evvel üzre vārid olmışdur.

Beyt: Anca feryād **itti** bülbüller **Nevāyī** naẓmıdın
Kim ʿuṭārid şiʿridin çerh üzre nāhid itmegey

İtmekiñg[2]: (ایتماکیك) Kaf-ı evvel ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ʿAcemī'dür. İtmekiñ ve eylemekiñ maʿnāsınadur. Eyleñg dimekdür, emr maʿnāsına.

İtey: (ایتای) Eyleyin dimekdür.

İtik[3]: (ایتیك) İtti , yaʿnī keskin dimekdür.

Beyt: Köñglüme sancarġa ey gül ḳılma müjgānıñgnı teber
Kim tikenniñg ignesin ḥācet imes ḳılmaḳ **itik**

İtikrek[4]: (ایتیکراك) İtikrek ʿibāreti tafẓīl içündür. Keskinrek, yaʿnī ziyāde şiddetli dimekdür.

Beyt: **İtikrek** isti çün gül-şen şimāli
Çimenni barça güldin ḳıldı ḫālī

Ve fiʿl-i meẕkūruñ taʿdīyesinde ititmek deyü taʿbīr iderler , yaʿnī keskin itmek dimek olur.

Beyt: Ḳara ḳara müje ḫancerlerin **ititmek** işiñg
Ḥayāt naḫlini kiskey ḳaba ḳaba ḳışıñg

İtiñg[5] (ایتینك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eyleñ dimekdür. Emr maʿnāsına.

İteliñg ve iteli[6]: (ایتالی-ایتالینك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eyleyelim dimekdür ki **Bābür** Mīrzā rübāʿiyyātında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (17b) vardır.
[2] **Ve kaf-ı s̱ānī** : kaf-ı s̱ānī Li.1 // **maʿnāsınadur** : maʿnāsına A. , B. , E. , Li1 , S. ,Ş. // **Eyleñg ....maʿnāsına** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : Kaf ʿAcemī'dür Ş. // **eyleñ** : eyleñg E. , Ş.
[6] **iteliñg** : iteliñ A. // **Rübāʿiyye** : Rübāʿī A. , B. , Li.1 // **sindin** : sendin S.

Rübāᶜiyye: Ḫōş ol ki bahār faṣlı bu dünyāda
Bolġay ṭarab esbābı bar āmāde
Ger bolmasa esbāb iteliñg detkāne
Mindin kezek ü ṭaᶜam ve sindin bāde

İtey mü[1]: (**ايتايمو**) Eyleyeyim mi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şāpūr Mehīn Bānū**'ya Ferhad'ıñ sağlığı ḫaberin vericek eytdi.

Beyt: Teveḳḳuf sözge kim dirsiz **itey mü**
[S.17b]Yok irse söz añga batraḳ kitey mü

İtiştiler: (**ايتيشتيلار**) Öñgüleşdiler ve ilişdiler dimekdür.

İtkeli[2]: (**ايتكالى**) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür.Eyleyeli ve eylemek içün dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Yār ḳatl **itkeli** ᶜuşşāḳını yazġurġan imiş
Bir bu bezm içre **Nevāyī**'ġa taḳaddüm Yārab

[Li.1- 15b] Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da üçinci maḳāledi gelür ki:

[E.19b] Beyt: Ḥaḳḳ sini ᶜadl **itkeli** sulṭān itip
Ẓulm ile sin ḫalḳını virān itip

Ve ammā eyleyeli maᶜnāsına **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Ḳırıp ötken oḳlarınıñ cān perdesin rīş **itkeli**
Ṣafḥa dikdür kim ḳırılġay sehv ḫaṭlar yazılıp

İtküci[3]: (**ايتكوجى**) İsm-i fāᶜildür. İdici dimekdür.

İtküsi[4]: (**ايتكوسى**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eylese gerek dimekdür.

İtküm[5]: (**ايتكوم**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.Eylesem gerek ve eyleyelim dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şah**'ıñ **Dilārām**'a mektūbunda gelür ki:

Beyt: Ki tevaḳḳuf ḳılurnı fehm **itküm**
Veh ki kilküng ve lik min kitküm

---

[1] **dimekdür ki** : dimekdür Ş. // **eytdi** : itti B., S.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür ki** : dimekdür Li.1 // **maḳālede gelür ki** : maḳālede bir beytde gelür ki S. // **Ve ammā** : ø Li.1 , S. // **gelür ki** : gelür Li. 1 , S. , Ş. // **ṣafḥa dikdür** : ṣafḥadur A. , Li.1 , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf ᶜArabī'dür Ş. ; Kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür ki** : dimekdür Ş. ; demekdir ki B. // **gelür ki** : gelür Li.1 , S. ; kelür ki B.

[Ş.144b] İtek[1]: (ايتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kaftān iteki dimekdür, dāmen maᶜnāsına.

İteklep[2]: (ايتاكلاب) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.Etekim ṭoldurup dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da evvelki maḳālede gelür ki:

Beyt: Kildim iteklep güher-i şāh-vār
Ḳılsa ḳabūl öz ḳulıdın şehr-yār

İtürmek[3]: (ايتورماك) İtmek lafẓınıñ taᶜdīyesinde dinilür.

İtürkeyler[4]: (ايتوركايلار) Mıṣrāᶜ-ı evvelde murād yetişdireler dimekdür ve s̱ānīde belürsiz ide dimekdür.

Beyt : Kökke tofrağını itürkeyler
Tofraġ içre tenin itürkeyler

İnçekümüz[5]: (اينچاكوموز) İçegimiz dimekdür. İnçke sükūn-ı cimle ince dimekdür, bārik maᶜnāsına.

İnçerek[6]: (اينچاراك) İncerek dimek olur. Bārik maᶜnāsına.

[A.10b] İçin[7]: (ايچين) Ortada ve aralarında dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Cān u köñgül nice didi asralı özni kilkeç oḳ
Veh yana ḳuzġalaştılar [S.18a] körkeç anı için ara

Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da İskender Mülūk-ı ṭavāīfi tertīb itdügi maḥalde gelür ki Mülūk-ı ṭavāīfni İrān zemīnde ol yaḳīn ḳıldı kim üç yüz altmış yılġa cā alar için ara nizāᶜ ḳılıp Rūmġa hīç ḳaysınıñ żararı yitmedi.

---

[1] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf ᶜArabī'dür. Ş. // iteki : eteki B. , Li.1 , S.
[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaf ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür ki : dimekdür A. ; demekdir B. // öz : ol B. , E. // ḳulıdın : ḳulıden B. // şehr-yār : şehriyār B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Ortada : ortalarda B. // gelür : gelür ki Li. 1 ; kelür B. // nice : niçe S. , Ş. // yana : yanar B. // Tārīḫ-i Mülūk : Tevārīḫ-i ülük Ş. // cā alar : cālar Li.1 , S.

İçkülük[1]: (ایچکولوك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. İçilecek nesneye dirler ve mest olan [E. 20a] kişiye daḫı dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ gemisi şınup kendü bir taşta üzerinde ḳalduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Bolup hūş anġa zāyil **içkülük** dik
Yatıp bir taḫta üstide ölük dik

İçkeli[2]: (ایچکالی) İçeli ve içilecek nesne ve içilmek [Li.1- 16a] içün dimekdür ki **Ḥayretü'l- Ebrār**'da üçinci ḥayret āḫirinde gelür ki:

Beyt: Her ne ki meᵓkūl ile meşrūb irür
Kim yiykeli **içkeli** merġūb irür

İtürküm[3]: (ایتورکوم) Gidersem gerek dimekdür.

İtürkenler[4]: (ایتورکانلار) İtürkenler ᶜibāreti yitürenler, yaᶜnī yavu ḳılanlar dimekdür.

Beyt: ᶜIşḳ ṣaḥrāsı ara ᶜāḳıl **itürkenler** mini
Boldılar nevmīd bir dīvāne-i ebter tapıp

İçek[5]: (ایچاك) Ḳāᶜide-i muḳarrere üzre ki bu ᶜibāret ya'yla ve elif'le kitābet olınur, ammā telaffuzda bayāġı içmekdür maᶜnāsında ta'yla içti dimekdür ve mużāriᶜnde elif ile içep yazılur ammā elif resmīdür. Taṣvīrde bu diyār edāsı üzre telaffuẓ olınur ve ism-i fāᶜilinde içküci dinilür.

İçmeyin[6]: (ایچماییين) İçmedin dimekdür.

Beyt: İçkeli gül-reng mey nerkis misli lebūn cāmı yār
Süseni ton birle ol kim serv dik endāmı yar

İçin[7]: (ایچين) İçerüsi dimekdür.

---

[1] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **kendü** : kendi Ş. // **üzerinde** : üstinde Ş.
[2] **içilmek içün** : içilmekçün Ş. // **dimekdür ki** : dimekdür : E. , Li.1 , ; demekdir B. // **ḥayret** : ḥayretde B. ,Li.1 // **ne ki** : ni ki Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İçkeri[1]: (ايچكارى) Bu daḫı içeri dimekdür.

İçkü ve içki[2]: (ايچكى و ايچكو) Kaflar kaf-ı ʿArabī'dür. Şarāb ṣoḥbetine dirler.

İçki[3]: (ايچكى) Yine kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. İçerüki dimekdür. Ḫavāṣ maʿnāsına ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Çü Behmen çıktı boldı ṣoḥbet-i ḫāṣ
İtti içkidin mīr ṣāḥib-i iḫlāṣ

Ve yine Eşʿār-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Ol benenniñg devletidin toğdı köñglekniñg küni
Ḥüsn-i ṭāliʿ kör kim oldur ḥāli içki maḥremi

Içḳındı[4]: (ايچقيندى) [Ş. 145a] Müteḥayyir oldı dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de bir māhī-gīr Nevrūz'ı gördügi maḥalde gelür ki :

Beyt: İlikdin ıçḳınıp balığnı saldı
Teñgizğap [S.18b] barmağın tişledi ḳaldı

"Içḳınıp" "müteḥayyir" olup dimekdür.

İrkin[5]: (ايركين) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bir lafzla daḫı istiʿmāl [E.20b] olınur ki bolmadı irkin, olmadı mı ki dimekdür; itmedi irkin, eylemedi mi ki dimekdür.Neteki Ḫazā'inü'l- Maʿānī'de bir rübāʿīde gelür.

Rübāʿī [6]: İllik bile altmışğa yetti ḳademim
Ni maʿnī ki bolmadı irkin raḳamım
Ni ṭarafa ki ṡebt itmedi ḳalemim
Kim yoḳ biridin ḫāṭır ara cüz elemim

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Kaflar kaf-ı ʿArabī'dür : Kaflar ʿArabī'dür Ş.

[3] Kaf ,kaf-ı ʿArabī'dür : kaf ʿArabī'dür Ş. ; kaflar kaf-ı ʿArabī'dür S. // dimekdür : demekdir B. // gelür : gelür ki A. ; kelür B. // çıktı buldı : buldı çıktı A. // mīr : bir B. , S. // Ve yine .....gelür ki : ø E. // köñglekniñg : köñlekniñ S. ; könᵛgle kniñ A.

[4] ıçḳındı : içḳındı B. // māhī-gīr : māh-i gīr B. // gelür ki : gelür S. ; kelür ki B. // teñgizğap : tañgızğab B. // ıçḳınıp : içḳındı B.

[5] Kaf ,kaf-ı ʿArabī'dür : Kaf ʿArabī'dür Ş. // olınur ki : olunur ki B. // olmadı mı ki : olmadı mı Li.1 // neteki : netekim : Ş. // Ḫazā'inü'l-Maʿāni : Ḫazānīü'l- Maʿāni E. ; Ḫazāyinü'l- Maʿāni A. , Li.1 , Ş.

[6] Rübāʿī : rübāʿīlyye Ş. // itmedi ḳalemim : itmedi irkin ḳalemim Li.1 , S.

İrken[1]: (ایرکان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur ki Ferhād u Şīrīn'de Behr ām Dilāver Ermeniyye gelicek Şābūr'ı gördügi maḫalde gelür ki:

Beyt: İşitmiş irdi anıñg vaṣfını hem
Güzīn Ferhād'ġa irken ni hem-dem

İrdi[2]: (ایردی) İdi dimekdür ki bu beytde geçdi.

İdiş[3]: (ایدیش) Ẓarf maᶜnāsınadur.

Beyt: Sāḳīyā çīni idiş birle tekellüf ḳılma kim
Bī-tekellüflerġa ḫōş aḳtur ṣurāḫıdın sebū

İrmek[4]: (ایرماك) Olmaḳ, keynūnet ve būder maᶜnāsına ve şuden maᶜnāsına . İrdi lafẓı kelimeniñ āḫirine lāḥiḳa olur. Türkī'de idi ᶜibāreti lāḥiḳa olacaḳ maḫalde bilgen irdi ,bilür irdi ; itken irdi, ider irdi dimek olur.Ke-enne ᶜālimen ve ᶜāmilen.

İrtegi[5]: (ایرتاکی) Bu kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür.

İrte giçken[6]: (ایرتا کیچکان) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür.

İrte ve irte caġda ve irtek[7]: (ایرتاك و ایرتاجاغدا و ایرتا) Bu kaf daḫı kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu cümle evvelki zamānda ve evvel [Li.1-16b] giçenler ve ḳadīm gelenler dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de [A.11a] dibācede gelür.

Beyt: Burun ötken şuᶜāra ve irte kiçken fuṣaḥā

Ve irte lüġati Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da ḳadīm maᶜnāsına gelür ki:

Beyt: Her teñg irte çikse gerdūn-ı ṣubḥ tīġin ḳaṣdıma
Teñg imes kim bardur ol düşmenler içre irte kim

[E.21a] "Düşmenler içre irte kim " didügi "benim ḳadīm düşmenim" dimekdür.

---

[1] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş. // Şābūr : Şāpūr Ş. // gelür ki : gelür A. ; kelür ki B.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : Kaf ᶜAcemī'dür Ş.
[6] kaf-ı ᶜAcemī'dür : ᶜAcemī'dür Ş. // kaf-ı ᶜArabī'dür : ᶜArabī'dür Ş.
[7] kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf-ı ᶜArabī'dir B. ; ᶜArabī'dür Ş. // gelenler : kelenler B. // dimekdür : demekdir B. // dibācede : ø B. , Li.1 , S. // çikse : çike S. // Düşmenler içre irte kim : ø S. // gün: kün B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // lüġatiyle : lüġati ile S. // ḥikāyedi : ø B. , E.

Ve irte yarınki gün ve yarınki ṣabāḥ maᶜnāsınadur ki bu beytde mıṣrāᶜ evvelinde geçdi. Veyāḫūd teñg lüğatiyle bir maᶜnāya olup tefennün ola [S.19a] her ṣabāḥ maᶜnāsına. Ammā zamān-ı ḳadīm [Ş.145b] maᶜnāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de dördinci ḥikāyedi rāvī Behrām Gūr'a eyitti.

Beyt[1]: Çün duᶜā birle boldı nükte-serā
Didi kim irte caǧda dehli ara

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Luṭfī firāḳıñg imkekini defter itkeli
Efsāne boldı irtekiler ᶜışḳ nāmesi

İrk[2]: (ایرك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İḫtiyār maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ Şīrīn firāḳında ḥāli beyānında gelür ki:

Beyt: Niçe efǧāndın itse aǧzını birk
Yoḳ irdi nāle çikmekde añga irk

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Hārūt közniñ siḥrini kördi ḫacil oldı
Andın yaşunup irk idindi çeh-i Bābil

İrke[3]: (ایركه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ördege dirler.

İrkenke[4]: (ایركانكا) İrkine dimekdür.

İrkenin[5]: (ایركانين) İdügin dimekdür. İrkenni lafzı ile daḫı taᶜbīr olınur. İdügüni dimek olur.

Beyt: Ḳılıp her bir anı bir nevᶜi taᶜbīr
Biri bilmey ni nevᶜi irkenni taḳdīr

İrkende[6]: (ایركاندا) İdüginde dimekdür.

---

[1] nükte-serā : mükte-serā B. // caǧda : çaǧda A., S., Ş. // firāḳıñg : firāḳıñ A.
[2] Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş. // gelür ki : kelür ki B.; gelür S. // niçe : nice B. // çikmekde : çikmege A., S., Ş. // Luṭfī eşᶜārında : Eşᶜār-ı uṭfī'de A., Ş. // Hārūt : Haruz B ; yazup E. // közniñ : közniñg B., E. // siḥrini : baḥrini B.; baḥrını Li.1, S. // ḫacil oldı : boldı ḫacil S.
[3] Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş.; kaf, kaf-ı ᶜArabīdir. B. // ördege : ördeke B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: ᶜAdem irkende eylemek mevcūd
Bolsa mevcūd ḳılmaguñg nā-būd

İrdiñler[1]: (ایردیکلار) Cemᶜ-i ḫıṭābdur. İdüñüz dimekdür. Meselā: Bendem irdiñler, bendem idüñüz; ser-figendüm irdiñler, se-figendüm idüñüz dimekdür.Şān Behrām Dilārām firāḳında ḳavm u ḫaylına ḫıṭāb idüp eydür.

Beyt: Ḳavm u ḫaylı ki bendem **irdiñler**
Ni disem ser-figendüm **irdiñler**

İrdikler ve irdiñler[2]: (ایردیکلار و ایردیکلار) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İdüñüz dimekdür. Ekser bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki bendem irdikler gibi ki ḳulum idiñiz dimekdür. Ḫıṭāb idüp ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Beg Dilārām** firāḳında ᶜaskerine ḫıṭāb idüp eytdi k :

[E.21b] Beyt: Ḳavm u ḫayli ki benrem **irdiñler**
Ni disem ser-figendüm **irdiñler**

İrdem[3]: (ایردام) [Li.1-17a] Sipāhilıḳ ve silaḫşorluḳ mahāretine dirler ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Siyāvüş** vaṣfında gelür.

Kim **Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām**'dın soñra anıñg dik cemīl yikit yok irdi [S.19b] ve barça irdemlerde ḥüsniġa yaraşa irdi.

İrin[4]: (ایرن) Mutlaḳ alt ṭutaġa dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Kūh-ı Necid**'de bir āhūya ḫıṭāb idüp eytdi.

Beyt: Ḳılmaḳ bile lāle berkidin ḳut
İrniñg tapıban dürr üzre yāḳūt

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **İrdiñler** : ø Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **idüñgüz** : idiñiz A. , B. , Li.1 ; itdüñüz : ; iyüñüz Ş. // **ekser** : ekseri B. // **olınur** : olunur B. // **idiñiz** : idiñüz S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Beg** : ø Li. 1 , S. // **idüp** : idüb B. // **ser-figendüm** : ser-efgendim B. ; ser-figendim Li.1 , S.
[3] **Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām'dın** : Yūsus ᶜAleyhi's-Selām'dan B. ; Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām S. // **mahāretine** : meharetine B. // **dirler ki** : derler ki B. // **gelür** : kelür B. // // **barça** : ø A. , B. , E. // **yaraşa** : yaşa E.
[4] **ṭutaġa** : ṭutaġına E. ; ṭutaġna Li.1 ; ṭudaġa Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **eytdi** : itdi B. ; eytdi ki Ş. // **irniñg** : irniñ S. // **tapıban** : tabıban B.

İrniñg[1]: (ايرنينك) Ṭuṭağıñ dimekdür ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ṣafḥa-i ḥüsnüñde cān-baḫş irniñg ey sīmīn-beden
Oḫşaşur kim eylegey ᶜİsā ḳuyaş içre vaṭan

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīnde pīrlik ᶜaczi vaṣfında gelür.

İrni ki birbirige ḳavuşmay öz ḥāliğa külüp.

İrkinür[2]: (ايركينور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳaṣd u meyl eyler dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Bidāye'de gelür.

Beyt: Külmekke irkinür il her söz ki dirse [A.11b] Mecnūn
Ol sözni cemīᶜ ḳılsa külmekni eyler efzūn

İrkene[3]: (ايركنه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḫar-gāh esbābına dirler.

İrnimke[4]: (ايرنيمكا) Ṭudağıma dimekdür.

İritmek[5]: (ايريتماك) Eritmek dimekdür. Taᶜdīyesinde iritmek dinilür. Eritmek maᶜnāsına.

Beyt: Köñgüller nālesi zülfüñg kendin nā-gehān körgeç
İrür andaḳ ki ḳuşlar ḳıcğırışḳaylar ilān körgeç

İritti[6]: (ايريتّى) Teşdīd ile eritdi dimek olur.

Beyt : Taş iritti veh ki Ḫusrev köñglige kār itmedi
Şuᶜleler kim şişedin siñer idi Ferhād'nıñg

İrür[7]: (ايرور) Olur dimekdür ki Sirācü'l-Müslimīn'de ᶜaḳāīd beyānında gelür.

Nazm: ᶜAẕāb-ı ḳabr irür küfr ehli ḫāṣṣı
Yana din ehli baᶜżı bolsa ᶜāṣi
Şefāᶜat-ı enbiyādın hem irür ḥaḳ
[E.22a] Muḥammed barçanıñg ser ḫayli muṭlaḳ

---

[1] İrniñg : irniñ S. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // ḥüsnüñde : ḥüsnüñde B. , E. // pīrlik : birlik Ş. // ḳavuşmay : ḳavuşmaz B. // ḥāliğa : ḥālige B. // külüp : gülüb B.
[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabidir B. // Bedāyiᶜü'l-Bidāye : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ A. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // cemīᶜ : cemᶜ S. , Ş.
[3] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabidir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Dimekdür ki : dimekdür Ş. ; demekdir ki B. // gelür : kelür B. // ᶜaẕāb-ı : azam-i B.

İrkin[1]: (ایرکین) Bu ʿibāret bir fiʿlüñ āḫirine lāḥiḳa olur, istifhām maḥallinde gāhī edāt-ı

istifhāmla ki müleffizidür cemʿ olur. Neteki bu ġazelde redīf vāḳıʿ olmışdur ki maṭlaʿı budur.

Beyt: Bu kice hicr küni ḳır küni mü **irkin**
Yoḳ irse ṣaʿb ġamım duzāḫı tütüni mü **irkin**

Ve gāhī edāt-ı istifhām ḥaẕf olınur.

Beyt: Ḫaṭṭ-ı ruḫsārınıñ su **irkindür** yaşurġan sebzede
Yoḳsa közgüdür ki ḳalġay her ṭaraf jeñgā reñgā

İrmes ve imes[2]: (ایماس و ایرماس) Nefy-i mużāriʿdür, olmaz dimekdür. Eks̱eriyyā degil

dimek maʿnāsına imes diyicek maḥalde istiʿmāl olınur. Olmaz dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ikisi daḫı münācātda bir beytde gelür.

Beyt: Bir iş ki **imes** rıżāsı sindin
İrmes bu ḳabul iltimās sindin

İrikdi[3]: (ایریکدی) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ṣabāḥ [S.20a] irkenden ḳalḳdı dimekdür.

Mecnūn u Leylī'de [Li.1-17b] Leylī ḥālinde gelür ki:

Beyt: Bir kün **irikip** meh-i müʾeddeb
Tüşti başıġa hevā-yı mekteb

"**İrikip**" "**erkenden ḳalḳup**" dimekdür.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de bir maḳālede gelür ki:

Beyt: Bilindi ki köp ṭabʿī rāġıb durur
İrikrek anıñg menʿi vācib durur

Ve bir daḫı ṭanılmaḳ ve yorulmaḳ maʿnāsına gelür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Gül** gül-şene varmaḳ diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **İriktim** bu ṣafāsız mesken içre
Tiler min seyr ḳılsam gül-şen içre

"**İriktim**" "ṭanıldım" dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Nefy-i ....olınur** : ø A., B., Li.1, S., Ş. // **münācātda** : bir münācātda B., Li.1 // **ḳabūl** : ḳabūle B.
[3] **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : Kaf ʿArabī'dür Ş. ; Kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : gelür S. ; kelür ki B. // **erkenden** : irkenden A., Li.1 ; erken Ş. // ṭanılmaḳ : Tolmaḳ S., Li.1 // **Süsen'le** : Süsen ile S.

Ve yine Gül ü Nevrūz'da Süsen'le Nevrūz aḥvālinde gelür ki:

Beyt:[Ş.146b] Sürer her bir ḥikāyetni mükerrer
İrikmey ol dağı itür ser-ā-ser

Ve baᶜżı maḥalde ᶜacele maᶜnāsına daḫı gelür.

İrig[1]: (ايريك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İri, dürüşt maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Faḳīr yolıda irig peşmīnedür ᶜār itme kim
Her taḥarrükdin yaḳīn ġam bendini sūhān ḳılur

[E.22b] İrikrek[2]: (ايريكراك) İrikrek ᶜibāreti irketirek dimek manāsına gelmişdür.

Beyt: Bilindi ki köp ṭabᶜı rāġıb durur
İrikrek anıñg menᶜi vācib durur

İrk[3]: (ايرك) Sükūn-ı raᶜyla iḫtiyār maᶜnāsınadur. Bu diyārda istiᶜmāl olınur. Meselā: Bir kişi ḫatunına tefvīz-i ṭalāḳ itse irken eline virdi dirler. Ferhād-nāme'de Ferhād vaṣfında eydür.

Beyt: Niçe efġandın itse aġzını birk
Yoḳ irdi nāle çikmekke añga irk

İrikmek[4]: (ايريكماك) İmāle ile bir işe iriken şürūᶜ itmekdür. Leylī vü Mecnūn'da Leylī ḥaḳḳında bu beytde irikip ᶜibāretinden murād irkenden ḳalḳup dimekdür.

Beyt: Bir kün irikip meh-i müʾeddeb
Tüşti başıġa hevā-yı mekteb

İrip[5]: (ايريب) İrişüp dimekdür ve bir daḫı eriyüp dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de tevḥīdde rūz-ı ḳıyāmet vaṣfında gelür ki:

---

[1] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür : Kaf ᶜAcemī'dür Ş. // maᶜnāsınadur :maᶜnāsınadır. B. // gelür : gelür ki A. ; kelür B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] İrişüp : irişib B. // dimekdür : demekdir B. // eriyüp : eriyib B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // otı : odı A. // eyle kim : eyle B. , E. // ḳurġaşan : ḳarġaşur Li.1 // bir muḥemmesde : muḥammesde E. // irip aḳġalı : aḳġalı irip A. // aḳġalı : çıḳḳalı Ş.

Beyt: Demi kim ḳahrınıñ otı tütmey ārām
İrip kök eyle kim bir ḳurġaşan cām

Ve yine bir muḥammesde gelür ki:

Mıṣrāᶜ: Reşkdin her dem yaḳīndür bağrım **irip** aḳġalı

Irġanıp[1]: (**ايرغانيب**) Irġalayup [S.20b] dimekdür.

İrse[2]: (**ايرسا**) Bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur ki bar irse, yoḳ irse gibi ki varsa, yoġsa dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ni kilse çerḫdin iç bāde kim tevāfüti yoḳ
Eger ᶜināyet [Li.1-18a] itersin añga yoḳ **irse** ġażab

İr[3]: (**اير**) Emr idüp iriş dimekdür ve irken dimekdür ve er, yaᶜnī merd maᶜnāsına daḫı gelür.

İrke[4]: (**ايركا**) İrişen, yaᶜnī yetişen ve irişür, yetişür dimekdür.

İren ve irgen[5]: (**ايركان و ايران**) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İrişen dimekdür.

İrlik ve irenlik[6]: (**ايرانليك و ايرليك**) Erlik manāsına gelür ki **Mīr Ḥaydar Maḫzenī** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Bilkin eyā kāsib-i ṣāḥib ᶜayāl
Kim señge **irlik ve irenlik** ḥelāl

İriklik[7]: (**ايريكليك**) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. İrmişlik dimekdür.

İtkerme[8]: (**ايتكارما**) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. İḥtirāz eyleme ve muḳayyed olma kendüñe [A.12a] alma dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kiçeklimġa kilseñg müddeᶜī menᶜini **iskerme**
Tulun ay seyr iter de it hürerdin ḳayda pervāyı

---

[1] **Irġalayup** : ırġalayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] yoḳ irse : ø S., Ş. // **varsa , yoġsa** : ø Ş.
[3] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **irken** : erken B. ; irkin A., S. // **daḫı** : ø S. // **gelür** : kelür B.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında (13b) vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf ᶜAcemī'dür Ş. // Kaf kaf-ı ᶜAcemidir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **gelür ki** : gelür S. ; kelür ki B.
[7] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabī'dür Ş. ; kaflar kaf-ı ᶜArabidir. B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **İskerme** : itkerme E. ; istkerme Li.1 // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **kendüñe** : kendüge Li.1 , Ş. // **ṭoḳuzıncı** : sekizinci S. // **iskermediñg** : itkermediñg E.

[E.23a] Ve yine Münşeāt'da [Ş.147a] altmış ṭokuzıncı mektūbda bir kimesneye naṣīḥat bābında buyurmışlar ki:

Uluğlarnıñg hem vaᶜad u teᵓkīdin **iskermediñg.**

İzmek[1]: (ايزماك) Ezmek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ iderler.

İzdi[2]: (ايزدى) Ezdi dimekdür.

İskermek[3]: (ايسكارماك) Fetḥa-yı kaf-ı ᶜArabī ile eskimek maᶜnāsınadur.

İskirdi[4]: (ايسكيردى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Köhne oldı , eskidi dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: İşve-gerler dağıdın cān perdesin kör āh kim
Bu ḥarīr **iskirdi** ẓālim şāhlar tamġasıdın

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda tenbīhde gelür ki:

Beyt: Diseñg ki ṭaᶜāmnıñ żāyiᶜ [S.21a] olmağay yidür
Ve tileseñg libāsınᵛg **iskirmegey** keydür

Isırġa[5]: (ايسيرغا) Ḳulağa taḳılan küpeye dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳālede gelür ki:

Beyt: Altun ısırġa ki ḳulağ ağrıtur
Zer-ḳal ütükdür ki ayağ ağrıtur

İsirkep[6]: (ايسيركاب) Esigeyüp, ṣaḳınup.

İs[7]: (ايس) Ekseriyyā rāyiḥa-yı ṭayyibe maᶜnāsına gelür. Meselā: Gül isi ve müşk isi ve ᶜanber isi denilür ve bir daḫı ᶜaḳl maᶜnāsına gelür. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** içün **Şīrīn** mātem itdügi yerde eydür.

Beyt: Uruben anca şūrişin ḳıldı
Ki żaᶜf eylep **isi** ezip yıḳıldı

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür E. // **gelür** : kelür B. // **beyt** : ø S. , Ş. // **libāsıñg** : libāsıñ A. , Ş. // **iskirmekey** : iskirmeke A. ; iskinmekey S.
[5] **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İs[1]: (ايس) Ḳoḳıya dirler, būy maʿnāsına ve ʿaḳle daḫı dirler ve ḳoḳmaḳ maʿnāsına daḫı

istiʿmāl olınur ve jeng ve pas maʿnāsına daḫı gelür ammā ḳoḳı maʿnāsına Sebʿa-i Seyyāre'de Dilārām yedinci rāviye ḫvāce kendüyi [Li.1-18b] ṣaḥrāda baġlu bulduġı maḥalde ol maḥalli ḥikāyet idüp eytdi .

Beyt: Yaḫşı isler tuyup dimāġımġa
Yüzlerin sürtüben ayaġımġa

Ve yine Nesāʾimü'l-Muḥabbe'de ki Menāḳıb-ı Evliyā'dur ve Terceme-i Nefeḥāt-ı Üns'dür , Mevlānā Celāle'd-dīn-i Rūmī menḳıbesinde gelür ki:

[E.23b] Ḫādimġa sordılar kim öyde yiygülük nime bar mu .Ḫādim dipdur ki muṭbaḫ esbābı müheyyādur. Alar münfaʿil bolup dir irdi ki bu kün bu öyden firʿāvin öyi isi kiledür.

İslemek[2]: (ايسلامك) Ḳoḳmaḳ maʿnāsınadur ve bir daḫı söz islemek maʿnāsına gelür.

İslemedin͡g, söz islemediñ dimekdür.

Beyt: Yüz lāf-ı vefā özdünvg min͡g tīġ-i cefā sürdün͡g
Her nice kim yalbardım hīç istemedin͡g barı

İslenmek[3]: (ايسلانماك) Kaf-ı ʿArabī ile ḳoḳlanmaḳ.

İslengey[4]: (ايسلانكاى) Ḳoḳulandıġı dimek olur.

İslenür[5]: (ايسلانور) Ḳoḳar dimekdür. Nem-nāk olur maʿnāsına daḫı gelür. İs ammā ʿaḳl

maʿnāsına gelen ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Ferhād māteminde ḥālinde gelür ki

Beyt: Urunup anca şürişin ḳıldı
[Ş.147b] Ki żaʿ eylep isi ezip yıḳıldı

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hüdhüd'üñ Mürġāb'a cevābı bābında gelür ki:

Beyt: Didi Hüdhüd kim irürsin muʿterif
[S.21b] Kim isin͡g bolmış günehdin münḥarif

---

[1] ḳoḳıya : ḳoḳuya S. // olınur : olunur B. // gelür : kelür B. // maḥalde ol : ø A. , E. , S. , Ş. // idüp : idüb B. // gelür ki : kelür ki B. // dir irdi kim : dir kim S.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] İslenür : iylenür Li.1 // dimekdür : demekdir : B. // gelür : kelür B. // Şīrīn'iñ : Şīrīn'in͡g B. , E. // māteminde : mātemi S. // Hüdhüd'üñ : Hüdhüd'ün͡g A. , B. , E. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // irürsin : irürsün B. , E.

İs[1]: (ايس) Ammā ḳoḳmaḳ maʿnāsına gelen ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on beşinci maḳālede mestler zemminde gelür ki:

Beyt: Sil suyın tapsa içip mül kibi
Say taşın tapsa **isip** gül kibi

İslep[2]: (ايسلاب) Ḳoḳup dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Tiler min **islep islep** ġabġabiñgni
Geh öpsem ʿārıżıñgnı geh lebiñgni

İsledi ve isti[3] : (ايسلدى و ايستى) Ḳoḳdı dimekdür.

İstim[4]: (ايستيم) Ḳoḳdum dimekdür.

İstüray[5]: (ايستورآى) Ḳoḳudın dimekdür.

İsledi[6]: (ايسلدى) Bir daḫı söz isledi, söz ṭutdı dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Yüz lāf-ı vefā özdüñ miñg [Li.1-19a] tīġ-i cefā sürdüñg
[E.24a] Her niçe ki yalbardım hīç **islemediñg** barı

[A.12b] Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Hūd ʿAleyhi's-Selām ʿAd** ḳavmini islāma daʿvet itdügi maḥalde gelür ki:

Hūd ʿAleyhi's-Selām ilik yıl alarnı īmānġa daʿvet ḳıldı. Alar ġaflet ve cebbārlıġdın **islemediler**.

Islanmaḳ[7]: (ايسلانماق) Ḳaf ile ıṣlanmaḳ dimekdür. Ṣad'ı sin ile telaffuẓ iderler.

Islanḳanı[8]: (ايسلانقانى) Iṣlandıġı dimek olur.

---

[1] **İs** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.
[2] **ḳoḳup** : ḳoḳub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S., Ş. // **tiler min** : tiler A., E., Li.1 ; til Ş. ; bilerem S. // **ġabġabiñgni** : ġabġabiñni i.1, S. // **ʿārıżıñgnı** : ʿārıżıñnı A., S., // **lebiñgni** : : :lebiñni A., S., Ş.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **İstüray** : ø B., S. // **ḳoḳudın** : ḳoḳudayın Ş.
[6] **bir daḫı** : bu daḫı S.,Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E., S. // **özdüñg** : ördüñg E., S. // **islemediñg** : istemediñg B.,E., Ş. // **niçe ki** : niçe kim A., E. // **ʿAd** : Aaad B. // **ilik yıl** : illik yıl Ş.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İsmek[1]: (اسمك) Yil esmekdür. Hemzininğ kesresiyle telaffuẓ iderler. Māżīsinde isti dinilür. Esdi dimekdür.

Beyt: İsti meger ḫazān yili kim ḫam olup vedāᶜ üçün
Vāḳıᶜā firāḳ irür sünbül ü yāsemin ara

Isıġ ve ısıḳ[2]: (ايسيق و ايسيغ) Issı dimekdür. Germ maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳāle āḫirinde gelür.

Beyt: Yaz tapa almay çü **ısıġdın** penāh
Sāye içün köprük anğa ḫᵛāb-gāh

Isıttı[3]: (ايسيتّى) Teşdīd-i ta'yla ısıtma ṭutdı dimekdür ve ḳızdırdı , ıssı eyledi dimekdür.

Isıtḳan[4]: (ايسيتقان) Isıtma ṭutan kişiye dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Lebi hem örtedi cānım hem acıġ [S.22b] söz didi yaᶜnī
Çüçüklikdin **ısıtḳanġa** acıġ şerbet irür nāfiᶜ

"**Isıtanġa**" "**ısıtma ṭutana**" dimekdür.

[5]Isıtmaḳ daḫı dirler. Isıtma manāsına.

Beyt: **Isıtmaḳ** çü şerāret ẓāhir eyler
Beden evvel ḥarāret ẓāhir eyler

[Ş.150a] Isıtḳalı[6]: (ايسيتقالى) Isıtma ṭutalı dimekdür ve ısıtma ṭutmaḳ içün dimekdür.

Isıtmış[7]: (ايسيتميش) Isıtma ṭutmış dimekdür.

Isıttım[8]: (ايسيتّيم) Isıtma ṭutdı dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsına S. // **gelür** : kelür B. // **yaz tapa almay** : baz tapa almay A. ; yaz ya almay S. , Ş.

[3] Isıttı : ø Ş. // **ṭutdı** : dutdı Li.1 ,S. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde Ş. nüshasında yoktur. // **ısıtḳan** : ısıtġan B. // **ṭutan** : dutan S. // **dirler** : derler B. // **gelür** :kelür B. // **lebi** : bi B. // **acıġ** : açıġ S. // **ısıtḳanġa** : ısıtġanġa B. // **ṭutana** : dutana Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. ; dirler Li.1 , S.

[5] Bu açıklama ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Isıtḳalı** : ısıtġalı B. // **ṭutalı** :dutalı Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṭutmaḳ** : dutmaḳ B. , Li.1 , S.

[7] **ṭutmış** : dutmış B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **ısıtma** : ben ısıtma E. // **ṭutdu** : dutdı B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **Şām-ı hicrāndın** : sam-ı hicrāndın B.

Beyt: Şām-ı hicrāndın ḳutulġunca ısıttım mihr dik
Eşk silin aḳızıp titrep ʿiẕār-ı zerd ile

Isırġanmaḳ[1]: (ایسیرغانماق) Bir kişiniñ ḥayādan yüzi ḳızarup derlemege [E.24b] dirler

ki mutlaḳ utanmaġa ḳızardı dirler ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz Bülbül**'i

ḥücresine alup varduġı maḥalde gelür ki:

Beyt : Alıp ḳıldı anı öz mesnediġa
Isırġandurdı luṭf-i bī-ḥaddiġa

"**Isırġandurdı**" "utandırdı" dimekdür ve ışındırdı ve yaḳışdırdı mʿnāsına daḫı

gelür.

İsti[2]: (ایستی) Yel esdi dimekdür.

İstürey[3]: (ایستورای) Yel esdüreyin dimekdür.

İstürgüsi[4]: (ایستورکوسی) Esecek dimekdür.

Beyt: Ṣubḥ çün isti ṣabā içkil ḳadeḥ kim bolmaġañg
Sin ü köp **istürgüsi** bu bāġdur andın ṣahā

İsgey[5]: (ایسکای) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ese dimekdür, [Li.1-19b] yaʿnī yel ese

dimekdür ki bir terciʿde gelür.

Beyt: Ḫuṣūṣā kim fenā deştidin **isgey**

O şol tofraġ eṭrāfıġa sarsar

İsgen[6]: (ایسکان)Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Esen dimekdür, yaʿnī esen yel ki **Mecnūn u**

Leylī'de **Leylī** mektebden gül-istāna geldügi maḥalde bir ser-süḫanda gelür ki:

---

[1] **ḳızarup** : ḳızarıb B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Bülbül'i** : Bülbül'e Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **mesnediġa** : mesnedige B. // **ḥaddiġa** : ḥaddige B. // **"Isırġadurdı" "utandırdı" dimekdür** ø Ş.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : Kaf , kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **Ese dimekdür** : ese Ş. ; ese demekdir B. // **yel ese dimekdür** : yel dimekdür A. ; yel ese demekdir B. // **tercīʿde** : tercīʿ-i bendde A. // **gelür** : kelür B. // **sarsar** : ṣarṣar A. , S. , Ş.
[6] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **Esen dimekdür , yaʿnī** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **esen yel** : esen yele B. // **esen yel ki** : esen yel dimekdür ki A. , Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **nefes nefes** : nefes B. , Li.1

Bahār ferrāşı nefes nefes isgen nesimler. Bolma ki bile lāle çırāğın [S.22b] yarutḳanda.

İstep[1]: (ایستاب) İsteyüp dimek olur.

Beyt: **İstep** ol bütni ḫıred bilide zünnārın körüñg
Bir kelābe ib bile Yūsuf ḫaridārın körüñg

İsteli[2]: (ایستالی) İsteyelim dimekdür.

İstegeli[3]: (ایستاکالی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İsteyeli ve istemek içün ve isteyelim dimekdür.

İstegen [4]: (ایستاکان) İsteyen dimekdür.

İstey[5]: (ایستای) İster ve isteyeyin dimekdür.

İsteydür[6]: (ایستایدور) İsteyü ṭurur dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Bu nevᶜi **isteydür** imdi reᵓy-i ᶜālī
Ki ḳılḳay fikretiñg divān ḫayāli

İsküci [7]: (ایسکوجی) Esici dimekdür .

Isramaḳ[8]: (ایسراماق) Ṣaḳlamaḳ, ḫıraset ve ḥimayet maᶜnāsına.

Beyt: Ol aynıñg ḫurrem-i ḥüsnin ḫazāndın **ısırġıl** Yārab
Gül ü şimşādın asıp zamāndın **ısırġıl** Yārab

Isuran ve ısurġan[9]: (ایسورغان و ایسوران) Yemek yiyen mᶜnāsınadur. **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da dördinci maḳālede gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 **İsteli** : isleli B. // **dimekdür** : demekdir B.
3 **İstegeli** : istegey S. // **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 **İster** : isterim Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
6 **isteyü ṭurur** : isteyudurur B. ; isteyi durur Li.1 , S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **ḳılḳay** : ḳılġay A. , Ş. ; ḳılġan S. // **ḫay āli** : cefāli Li.1 ; ḫāli Ş.
7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
8 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
9 **Maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki E. // **Ḥaydar'da** : Ḥaydar'de B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **ḳusar** : ḳusa E.

Beyt: [Ş.150b] Her ki nitük yığdı anıñg dik koyar
[E.25a] Artuġ ısurġan kusar itler toyar

Israġan[1]: (ايسراغان) Saklanan dimek olur.

Beyt: Yaşurun derdimni ẓāhir kıldı efġan ʿākıbet
Israġan zārımnı yaydı seyl-i müjgān ʿākıbet

İsnemek[2]: (ايسنامك) Esnemek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ olınur.

Isırġanmak[3]: (ايسيرغانماق) Utanup kızarmak maʿnāsınadur. Taʿdīyesinde ısınġandurmak dinilür. Utandırmak maʿnāsına. Neteki Luṭfī'niñ Gül ü Nevrūz'unda Nevrūz Bülbül'i odasına iletdügi yirde eydür.

Beyt: Alıp gitti anı öz mesnediġa
Isırġandurdı luṭf-i bī-ḥaddiġa

İsa ve ise[4] : (ايسه و ايسا) Ekser bir lafẓla daḫı istiʿmāl olınur: Yok irse, bar irse; yoġsa, varsa dimek gibi ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Mihri yok dip niçe biz andın şikāyet eyleli
[A.13a] Bizge yokdur yok ise mihri anıñg bar özgeke

İsnedi[5]: (ايسنادى) Uykusı geldi, esnedi dimekdür.

İş[6]: (ايش) Eşe ve yoldaş a dirler, akrān ve emsāl maʿnāsına ve iki kalbin birbirine irtibātına dirler ve iki ipiñ uçların birbirine baġlamak maʿnāsına Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir şiʿrde gelür.

Beyt: Bili tarı hicridin cismim bolupdur tar dik
Ey felek raḥm it bu iki riṣteni birbirge iş

Ve yine bir tercīʿde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Ekser** : ekseri B. // **lafẓla** : lafızla B. // **olınur** : olunur B. // **gibi ki** : kibi B. ; gibi S. // **gelür** : kelür B. // **mihri yok dip** : mihri dip A.
[5] **geldi** : keldi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **Eşe ve yoldaşa** : eş ve yoldaş A., E., Li.1, Ş. ; İş ve yoldaş B. // **dirler** : derler B. // **irtibātına** : irtibāṭına : Li.1, S., Ş. // **ipiñ** : ipin B. // **bir şiʿrde** : bir şīʿirde B. // bir beytde S. // **riṣteni** : reşteni B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ışıp** : ışup S.

Beyt: [Li.1-20a] Şürāḥını but eyleben aġzınıñ

Ḳılıdın ışıp bilge zünnār hem

[S.23a] "Işıp" didügi "baġlayup" dimekdür.

İşilgen[1]: (ايشيلكان) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Birbirine baġlayan dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** vaṣfında gelür.

Beyt: **İşilgen** riştesi tāb-ı vefādın

Tişilgen baġrı ḥakkāk-ı ḳażādın

İşenme[2]: (ايشنمه) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki Ḫatunġa ḳoşanma vü ḥayrġa **işenme**.

[E.25b] İşlegen[3]: (ايشلاكان) İş işleyen ve birbirine ḳoşulan maᶜnāsınadur.

İş [4]: (ايش) Bir daḫı cenge dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da pādişāhıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: **İş** küni bu raḫş üze cevlān urup

Yüz tümen āᶜdā çirikin sindirüp

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Ġam tapar hicriñgde eşkim içre köñglüm pāresin

İş küni tapḳan kibi il ġāyibin ḳanlar ara

İş[5]: (ايش) İmāle ile telaffuẓ olındugı taḳdīrde işmek lafzından emrdür. Bük dimek olur.

Beyt: Bili tarı hicridin cismim bolupdur tar dik

Ey felek raḥm it bu iki riştei birbirige iş

İşmek[6]: (ايشماك) Bükmek maᶜnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** ṭıfl iken anda ᶜışḳ emārātı ẓuhūra geldügi aḥvāl ẕikrinde bu beytde işilgen ᶜibāreti bükülen dimek maᶜnāsınadur.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **baġlayan** : baġlanan Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **riştesi** : reştesi B.

[2] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḥayrġa** : ḥayırġa B.

[3] **ḳoşulan** : ḳuşanan E. ; ḳoşılan Ş. // **maᶜnāsınadur** . maᶜnāsınadır B.

[4] **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **küni** : güni B. // **sindirüp** : sindürüb B. ; sindürüp Li.1 , S. // **tapḳan** : ø Li.1 , S. ; tabḳan Ş.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: **İşilgen** riştesi tāb-ı vefādın
Tişilgen bağrı ḥakkāk-ı ḳażādın

Işnamaḳ[1]: (**ایشناماق**) Işılmaḳ, żiyā virmek maʿnāsına.

İdiş ve ıdış[2]: (**ایدش-ایدیش**) Eyleyiş dimekdür, fiʿl maʿnāsına ammā muṭlaḳ ẓarfa dirler

ki Bedāyiʿü'l- Vasaṭ'da gelür.

Beyt: [Ş.151a] Sāḳīyā Çīnī **idiş** birle tekellüf ḳılma kim
Bī- tekellüflerġa ḫōşraḳdur ṣürāhidin sebū

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā İskender**'e güncüd gönderüp kendü leşkerin͡g

işʿār itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yana bir **idiş** güncüd bī-hesāb
Birip anda hem ḳıldı sözler ḫıṭāb

Işnar[3]: (**ایشنار**) Şuʿle virici nesneye dirler ve bahār gicelerinde uçan yıldız ḳurdına dirler

ki **Fārisī**'de añа kerm-i şeb-tāb dirler. **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki :

[S.23b] Beyt: Sin ki yoḳsın māh-rūlar cilve eyler velī
Kice **ışnar** ḳurt közi mihr çıḳḳaç bilküdür

Ve yine **Münşeāt**'da altmış ṭoḳuzıncı mektūbda nevmidlik [Li.1- 20b] beyānında

gelür ki:

Kice **ışnar** ḳurtnın͡g tīre peykerin cehd bile ḫūrşīd-i raḫşān yasar min.

Ve yine muḳaṭṭaʿātda [E.26a] bir ḳıṭʿāda gelür ki:

Beyt: Ol cebīn kim közge altun yanlıġ **ışnar** ḫilʿatı
Köpreki bil kim necāset üzedür ārām an͡ga

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da gelür ki:

Beyt: Uçḳun oldı ʿazim-i çerḫ-i zebūn
Ḳaldı ḳazurāt üze **ışnar** cebīn

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Idış** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **fiʿl** : fiʿil B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **Çīnī** : Cinī B. , E. , Ş. // **gönderüp** : könderüb B. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

[3] **Işnar** : işnar B. // **virici** : verici B. // **dirler** : derler B. // **gicelerinde** : kicelerinde B. // **yıldız** : yılduz B. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḳurt** : ḳurd S. // **bilküdür** : bilkürür B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **ṭoḳuzıncı** : ṭoḳuzuncı B. // **nevmidik** beyānında ø Ş. // **ḳurtnın͡g** : ḳurdnın͡g S. // **tīre** : tin S. // **bir ḳıṭʿāda** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Beyt** : Ḳıṭʿa A. // **yanlıġ** : yan͡glıġ B. // **üzedür** : üzredür S. // **oldı** : oldım Ş.

Işnaban[1]: (ايشنابان) Işnaban ᶜibāreti yaᶜnī ışılyuban dimekdür.

Beyt: Her eşheb ki kökke baḳıp kişnaban
Ḳuyaş eşhebi tanı dik **ışnaban**

İşek[2]: (ايشاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eşek dimekdür, ḫar maᶜnāsına ki Ferhād u Şīrīn

ḫātimesinde [A.13b] gelür.

Beyt: Denīlerge birev kim zer-feşārdur
İşek alnıġa tökmek zaġfirāndur

İmiş dük sin[3]: (ايميشدوكسين) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. İmişsin sen dimekdür. Bedāyiᶜü'l-

Vasaṭ'da gelür ki:

Beyt: Köñgül alurda ᶜaceb dil-rübā **imiş dük sin**
Ni dil-rübā ki belā-yı Ḫudā **imiş dük sin**

Ve baᶜżı maḥalde āyibāne filānmış dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ferhād'ı ṭutıcaḳ Mehīn Bānū'ya ġāyibāne Ferhād'ıñ ṣaġlıġı ḫaberin getürdügi maḥalde [Ş.151b] gelür ki:

Beyt: Muñga tikrüge ḫālā saġ **imiş dük**
Yiri ki deşt ü gāhi taġ **imiş dük**

İşer[4]: (ايشار) Yeri eşer ve ḳazar dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ şu yolı

ḳazdugı [S.24a] maḥalde gelür ki:

Beyt: Tapıp ᶜḳl irtifāᶜnıñg şumārı
İki miñg ḳarı her birniñg **işeri**

Eşilmiş ve kazılmış dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **zer-feşāndur** : zerefşārdur B. // **alnıġa** : alyıġa B. ; altıġa S. // **zaġfirāndur** : zaġfirān S.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : Kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **imişsin sen** : imişsen sen S. // **dimekdür** :demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 , S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **ṭutıcaḳ** : dutıcaḳ Li.1 // **tikrüge** : tikuvge B.
[4] **yeri** : yer B. , Li.1 // **dimekdür** :demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'un B. ; Ferhād E. // **ḳazduġı** : ḳazdıġı B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **tapıp** : ṭapıb B. // **birniñg** : biriniñ S.

[E.26b] **İşten**[1]: (**ایشتان**) Diz ṭonına dirler ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde ol bir ḳarı ṣatduğı bez vaṣfında gelür ki:

Beyt: Könglek ü **iştenġa** çü lāyıḳ digül
Her ni bahā birle muvāfıḳ digül

İşitküci[2]: (**ایشیتکوچی**) İşidici dimekdür. Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.

[Li.1-21a] **İşitmeli**[3]: (**ایشیتمالی**) İşitmeyelüm dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret_i Nūḥ Ṣalavātu'llahu ᶜAleyh** küffārı daᶜvet itdükleri maḥalde bir terkībde gelür.

Ol daᶜvet sözin itse **işitmeli** dip ḳulağların tutar irdiler.

İşik[4]: (**ایشیك**) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳapuya dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Her **işikdin** ᶜazm ḳılsam güyīġa bağlıġ durur
Başım ü ol āsitāndur tā açılġay bir işik

Ve yine **Münşeāt**'da onıncı mektūbda gelür ki:

Bu devletlıġ **işik** āsitānesiġa tofraġ dik tüşüp irdim.

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Hūşenk Şāh** vaṣfında gelür ki:

Ve dip durlar kim yıġacdın taḫta ol kisip öylerge **işik** ol yasadı.

[5]Beyt: Çaklik köksüm **işiktür** cism öyi bulıtu'l-ḥüzn
Ol işikning halḳasıdur naᶜl ü gül münci tüken

İgen[6]: (**ایکان**) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür.Ekṣer bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki filān igen, filān iken ve filān idügi dimekdür ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirin**'de **Mevlānā Cāmī** vaṣfında bu terkībde gelür ki:

---

[1] ṭonına : donına B. , Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **bez** : biz Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **iştenġa** : iştenge B. ; iştenḳa E.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // kaf ᶜArabī'dür Ş.
[3] **işitmeyelüm** : işitmeyelim B. , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **Ṣalavātu'llahu ᶜAleyh** : ᶜAleyhi's-Selām : S. // **itdükleri** : etdükleri B. // **terkībde** : terkīb A. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ol** : evvel B. , Li.1 , S. // **irdiler** : irdi Li.1
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **devletlıġ** : devletlig B. // **āsitānesiġa** : āsitānesige B. // **öylerge** : oylarḳa B. ; oylarke E.
[5] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **bu terkībde** ø A. , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Leylī vü Mecnun'da** : Mecnūn u

Alar kiçik yaşlıġ iġende [E.27a] hem alardın mufriṭ fehm [S.24b] ü ṭabᶜı ās̱ārı ẓāhir bolur irmiş.

Ve yine **Leylī vü Mecnūn**'da gelür.

Beyt: **Mecnūn** atası **igen** ni bildi
[Ş152a] Āh urdı vü alyıġa yıḳıldı

Atası idügni bildi dimekdür.

Ve yine **Nevâdirü'ş-Şebâb**'da gelür.

Beyt: Meger ki mescid **igendür** ki boldı büt-ḫāne
Yüzünüñ ki ki ḳaşıdın turıdadur miḥrāb

İgin[1]: (**ایكين**) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Arḳa maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** ol gice ḥaydan ṭaşra **Mecnūn**'la mülāḳāt olup bī-ḫūd oldılar daye varup **Leylī** götürüp gitdügi maḥalde gelür.

[A.14a]Beyt: **İginige** ḳoyup birini ḥāli
Āndaḳ ki ḳuyaşnı çerḫ-i zāli

İkenni[2]: (**ایكانّى**) İkenni lafẓı ideñni dimek, yaᶜnī filān ideñgni.

İkmek[3]: (**ایكمك**) Kaf-ı ᶜArabī ile ekmek, zirāᶜat maᶜnāsına ve kaf-ı ᶜAcemī ile egmek, yaᶜnī egri eylemek ve bir yana māyil ḳılmaḳ, mużāriᶜnde iger dinilür. Kaf-ı ᶜArabī ile zirāᶜat ider ve kaf-ı ᶜAcemī ile bir cānibe māyil ve egri ḳılur dimek maᶜnāsına.

İkin[4]: (**ایكين**) Kaf, kaf-ı [Li.1-21b] ᶜArabī'dür. Eks̱er bir lafẓla da istiᶜmāl olınur ki bu irdi ikin gibi, bu mu idi ki dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Sebeb bu irdi **ikin** ḫilḳatidin **Ādem**'niñg
Ki bolġay añga siniñg dik ḫuceste ferzendi

Leylī'de Ş. // **alyıġa** : alyıḳa B. // **Atası ......dimekdür.** : ø B., Li.1, S., Ş. // **igendür ki** : igen dur ki B. ; igendür Ş. // **büt-ḫāne** : but-ḫāne B.

1 **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gice** : kice B. // **ḥaydan** :ḥayden B. // **oldılar** : olup S. // **götürüp** : kötürüb B. // **gitdügi** : kitdügi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // Beytin birinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **ḳuyaşnı** : ḳoyaşnı B.

2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

4 **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **lafẓla** : lafızla B. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. **Ādemniñ** : Ādemniñg A., Li.1, S., Ş. // **siniñg** : sebebniñg B. ; siniñ S. // **dik** : tek S. // **ferzendi** : firzendi B. // **ḥikāyesinde** : ḥikāyesinde gelür S. // **itdügi** : etdügi B. // **taᶜabıñgġa** : tabanıñga A. ; taᶜbınıñga S., Ş.

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki maḳāle ḥikāyesinde Bāyezīd-i Bisṭāmī Ḥażretlerinden bir mürid melāmetlerin sü'āl itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kön͡glün͡ge ni işdin **ikin** bu taᶜab
Bu taᶜabın͡gġa ni iş irkin sebeb

İkin[1]: (ایکین) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ekin ,yaᶜnī mezraᶜa maᶜnāsına gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: [E.27b] Ḫaṭṭın͡g baş çikkeli ḫālin͡g körünmes
Kökerdi çün **ikin** kem boldı dāne

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci ḫayretde ṣıfat-ı şebde gelür .

Beyt: [S.25a] Perde ki oldı **ikin** içre kerek
Uçtı açıp perdelerin şeb-perek

İkin[2]: (ایکین) Ve yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkisin dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey kön͡gül köydür ṭamaᶜ toḫmın temennā mezraᶜın
Bu **ikin** niçün ki her kiz eylemes dānā pesend

İkti[3]: (ایکتی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ekin ekti maᶜnāsınadur ki Mecnūn u Leylī'de Leylī tenhā ağladuğı maḥalde gelür ki:

Beyt: **İkti** saçıban sirişk-i enbūh
[Ş.152b] Ten mezra'ı içre toḫm-ı endūh

İkgen[4]: (ایککان) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Ekin eken dimekdür ki: Münşeāt'da sekizinci mektūbda gelür.

ᶜĀdili ki anıñ ᶜahidlıġ şeceresiġa murād s̱emeresin birdi tā ol şecereni **ikgen** kişi bu s̱emereni bitirdi.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür**: kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelür B.; gelür ki A. , Li.1 , Ş. // **kem** : kim B.

[2] **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür**: kaf kaf-ı ᶜArabİdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ikisin** : ikin S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **kez** : kiz A. , Li.1 , S. , Ş.

[3] **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadur : B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **ikti** : iki B. // **mezraᶜı** : mezaᶜı B.

[4] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **ekin** : igin B. // **eken** : igen B. // **Münşeāt** : Münşaāt B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜĀdili ki anıñ** : ᶜādilinin͡g B. , Li.1 ; ᶜAdliniñ S. // **ᶜahidlıġ** : ᶜahidlık B. // **şeceresiġa** : şeceresige B.

İkelesi[1]: (ایکالاسی) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkisi bile dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da Süheyl vaṣfında gelür, Türkī vü Fārisī şiᶜr dimege ḳudreti beyānında.

[Li.1-22a] Ḥāliyā ikelesi elfāẓ-ı naẓmıġa ḳābil belki divān tekmiliġa māil bolġay.

İkevlesi[2]: (ایکاولاسی) Vav ile bu daḫı cāyizdür. İki bile dimek maᶜnāsına.

Beyt: Ey cefācu bir vefā ḳıl kim ikevlen bolġa biz
Min cefā çikmekidin ve sin vefālıḳdın ḫalāṣ

İkevle ve ikevlen[3]: (ایکاولان و ایکاولا) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı ikisi bile dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'a ḳaṣr yapduḳlarında ḳaran-ı seng tıraşla mānīᶜ [E.28a] naḳḳaş vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḫıṭā milkide irdi iki üstād
İkevlen tev-emānlıḳ birle hem-zād

İkek[4] : (ایکاك) Kaflar ᶜArabī'dür. Demür kesicek ige ki Fārisī'de aña sūhān dirler.

Beyt : Taᶜaşşuḳumdın irik pendler ḫalāṣ itmes
Bu pendni kise almas kişi ikekler ile

İkelemiz[5]: (ایکالامیز) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İkimiz bile dimekdür ki Mecnūn'a atası ve anası ḥālinde eyitdi.

Beyt: Min beyle ve ol żaᶜīfe bile
Kil ikelemizge çāre eyle

Ve yine Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de Divān-ı Cāmī muḳābelesinde birer ikirer ᶜibāreti [S.25b] gelür ki birer ve ikişer dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **şiᶜr** : şiᶜir B. // **tekmīliġa** : tekmīlge B. ; tekmīlġa Li.1 , S.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. Kaf ᶜArabī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B. // **yapduḳlarında** : yapduḳları hinde B. , Li.1 , S. // **tıraşla** : tıraş ile Ş. // **mānīᶜ** : mānī S. ,Ş. // **gelür ki** : kelür B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyitdi** : ø Li.1 ; gelür B. , S. // **beyle** : bile S.

İkegü[1]: (ایکاکو) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī ve kaf-ı ŝānī kaf-ı ʿAcemī'dür. İkisi bile dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Ġurbet**'de **Gül** ile **Nevrūz** ḥāli beyānında gelür ki:

Beyt: İkegü bir biri vaṣlın ḳılıp ḳut
Yaraşda yandaşıp çün dürr ü yāḳut

[A.14b] İkev[2]: (ایکو) Bu daḫı ikisi bile dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Melik-ārā** **Ferhād**'ıñ **Yunan** zemīne gitmek istedügin **Ḫaḳan**'a didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **İkev** ol miḥnet-i enbūh birle
Besi yıġlaştılar endūh birle

İkevge[3]: (ایکوکا) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī ve kaf-ı ŝānī kaf-ı ʿArabī'dür. İkimize ve ikisine dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ehrimen** ḳaṣrında [Ş.153a] bulduġı ḫazīneyi Ḫāḳān'la **Melik-ārā**'ya teslīm itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḫazāyinni **ikevge** ḳıldı teslīm
[E.28b] Ḳılıp ḫātem ḥadīsin daġı tefhīm

İke[4]: (ایکا) Eye gibi ṣāḥib maʿnāsınadur.

İkelen[5]: (ایکالان) İkelen didügi temellük ve żabṭ idin dimekdür.

Beyt:

İgeledi[6]: (ایکالادی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. İye mʿnāsınadur ki ṣāḥib dimekdür, yaʿnī ṣāḥib olup żabṭ eyledi ve taṣarruf itdi dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de ikinci meclisde **Şāh-ı Bedeḫşān** vaṣfında gelür ki:

---

[1] **kaf-ı ʿArabī** : ʿArabī S. , Ş. // **kaf-ı ŝānī** : ŝānī Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir B. ; ʿAcemī'dür S. ,Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yaraşda** : baydaşda S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Melik-ārā** : ø Ş. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gelür ki** : kelür ki B.

[3] **kaf-ı ʿArabī** : kaf-ı ʿArabī'dür A. , Li.1 ; ʿArabī S. , Ş // **kaf-ı ŝāni** : ŝānī Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir B. ; ʿAcemi'dür S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **Ḫāḳān'la** : Ḫāḳān ile Ş. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. Beyt yazılmış ama tanık verilmemiş.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṣāḥib olup** : ṣāḥib olub B. ; ṣāḥibi olup A. ,Ş. // **żabṭ eyledi ve taṣarruf itdi** : żabṭ ve taṣarruf eyledi Ş. // **itdi** : etdi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür kim Ş. // **ve mülklerin** :

Sulṭān Ebū Saʿīd Mīrzā [Li.1-22b] alamı müsteʾşıl ḳıldı ve mülklerin igeledi.

Ve yine Sebʿa-i Seyyāreʿde ikinci ḥikāyede ẓeyd Ẕehhāb Deyr ehline eytdi.

Beyt: Barıban ol nuḳūdnı igeley
Yana Lāt u Menāt sarı kiley

"İgeley" didügi "ṣāḥibi olayın , żabṭ ideyin" dimekdür.

İgesi[1]: (ایکاسی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ṣāḥibi dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da [S.26a] gelür.

Beyt: Kiterdi ʿaḳlını ʿışkıñg şehi kilip yiridin
Vaṭanġa çün igesi kildi ol celā ḳıldı

İger[2]: (ایکار) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Eyer dimekdür, zeyn mʿnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan'nıñ İskender'e virdügi pīş-keş atları vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem altun iger dağı altun licām
Hem altun taḳa dağı altun sitām

Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Hūşenk Şāh vaṣfında gelür ki:

Ve atġa iger ol yasadı.

İgergüci[3]: (ایکاروجی) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Dönüci ve döndürüci [E.29a] dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de ceng vaṣfında gelür ki:

Beyt: Deşt üze igergüci heyūnlar
Aşup da eyle kim ḳoyunlar

İñgerenmaḳ[4]: (اینکرانماق) Kaf, ʿAcemī'dür ve nun resmīdür. Eylemek maʿnāsınadur.

---

mülklerin B. , E. // Żehhāb : Żehāb B. // eytdi : itdi B. // barıban : barıyan A. , B. , E. , Li.1 // kiley : kiledi E. // "İgeley" didügi .... dimekdür ø Ş. // ẓabṭ ideyin : ẓabṭedeyin B.

[1] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // ṣāḥibi : yine ṣāḥibi Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // kilip : kilib B. ; kiyip S. // yiridin . biridin S. // kildi ol celā : kildi celā A. , E.

[2] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // ḫāḳānıñ : ḫāḳānın B. ; ḫāḳānıñg A. // İskender'e ø A. ,E. // atları : anları S. // gelür ki : kelür ki B. // taḳa : ø A. , Li.1 , // yasadı : yatsadı A.

[3] Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür B. ; gelür S. // üze : üzre B. , Li.1 , S. , Ş. // igergüci : igürgici B. ,E. // heyūnlar : hayvānlar B. , Li.1

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: İçimde yüz başaḳ ey gül ni ʿayb ingerensem
Alsam tapar tabanıġa birev ki ḫā barur

İgirmek[1]: (ایکیرماك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿArabī'dür. Dönmek maʿnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḫarāmī urge çıḳmaḳda tütün dik
İgirmek vaḳti deşt üzre ḳoyun dik

İgirnek[2]: (ایکیرناك) Bu daḫı hemīn [Ş.153b] bu maʿnāyadur ki Vaḳfiyye'de at vaṣfında gelür ki:

Beyt: İgirnekde yoḳ çerḫ-i devvār dik
Ki her noḳṭa-i devride perkār dik

İgrim ve igrik[3]: (ایکریك-ایکریم) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿArabī'dür.

[Li.1-23a] Ṣuyuñ döne döne aḳdugına dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem ıldamlıḳda ṣarṣar dik revāne
Hem aylanmaḳda igrimdin nişāne

Ve yine girdāb maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: [A.15a] ʿIşḳ baḥrı igrikige tüşmemiş min çıḳḳa dik
ʿIşḳ ol [S.26b] deryāda ḳıldı esrü ser-gerdān mini

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Çün ḳolunnı deşt ara aylandurup
Sevdā igrimni daġı tolġandurup

İgri[4]: (ایکری) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Egri [E.29b] dimekdür.

---

[1] Kaf-ı ʿAcemī : ʿAcemī B. , S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // kaf-ı ʿArabī'dür : ʿArabīdir B. ; ʿArabī'dür B. S. , Ş. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. ; maʿnāsına Ş. // Ferhād'ıñ : Ferhād'ın B. // gelür ki : kelür ki B. // urge : urga B.
[2] igirnek : igernek A. , Li.1 , S. , Ş. // hemīn : hemān Ş. // maʿnāyadur manāyadır B. // gelür : kelür B. // perkār : bir kār Li.1
[3] igrik : igrimek S. // kaf-ı ʿAcemī : ʿAcemī B. , S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // kaf-ı ʿArabī'dür : ʿArabīdir B. ; ʿArabī'dür S. , Ş . // ṣuyuñ : ṣuyun B. // dirler : derler B. // gelür ki : kelür B. ; gelür S. // ṣarṣar dik : ṣarṣar B. // igrimdin : igrindin B. // gelür : kelür B. // gelür ki S. // ʿışḳ : ʿaşḳ B. // çıḳḳa : çıḳḳu Li.1 , S. , Ş. // deryāda : diyārda Ş. // mini ø A. ; meni B. // aylandurup : aylandurub B. // tolġandurup : tolġandurub B.
[4] kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.

İgirür[1]: (ایکیرور) Döner dimekdür ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de gelür.

Beyt[2]: Çerḫ ẓulmıda ki baġrumnı ḳırıp yıġlar min
İgirür min çerḫ kibi inckirip yıġlar min

İgek[3]: (ایکاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Demür kesecek egeye dirler, sīhān maᶜnāsına ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Teşavvuḳdın irik bendler ḫalāṣ itmiş
Bu bendni kise almas kişi **igekler** ile

İkec[4]: (ایکاج) Kaf, kaf-ı ᶜArabīᶜdür. Eks̱er bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur; filān ikec, filān iken dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde şuᶜara-yı ḳadīm vaṣfında gelür.

Beyt: Ya buluban barçası ᶜazm ittiler
Bezmge min yitmes **ikec** yittiler

Burada yetişmedin dimekdür.

Ve yine **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Felāḥ ehli **ikec** Luṭfī ḳāmetiñgni körüp
Egerçi bardı özidin velī ṣalāḥ irdi

İgeci[5]: (ایکاجی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Büyük ḳız ḳarındaşa dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Aᶜcam uluġ kiçik ḳız ḳarındaşa hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı **igeci** ve kiçikni siñgil dirler.

---

[1] **döner** : düter B. , Li.1 // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür :** kelür B.
[2] **ẓulmıda** : ẓıllıda B. // **ḳırıb** : ḳırıp B. // **igirür min** : igirür A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **inckirip** : inckirib B. ; inçkirip Ş.
[3] **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabīᶜdür S. , Ş. // **egeye** : eğeye B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // lafẓla : lafıẓla B. // **filan ikec** ø A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **söz taᶜrīfinde** ø B. , Li.1 , Ş. // **gelür:** kelür B. // **bezmge** : bezmġa Li.1 , Ş. , S. // **Burada yetişmedin dimekdür** : Yetişmedin dimekdür A. , E. , Li.1 , S. , Ş.
[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **Nevāyī Ḥaẓ........iderler ki** ø Ş. // **hem** ø E. // **uluġnı** : uluġ S. // **igeci** : igec S.

İgme[1]: (ایکمه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Egilmiş, iki ḳat olmış dimekdür.

İlik[2]: (ایلیك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [Li.1-23b] El dimekdür . dest maᶜnāsına ki [S.27a]

Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Teñġa taş ü ḳolġa tiş zaḫmı ki saldı tilbelik
Fāş ḳıldı ilke köñgleksiz beden yiyniksiz ilik

İgniñge[3]: (ایکنیکا) Arḳaña dimek olur.

Beyt: Ey Nevāyī kisvet-i faḳr u fenā sal igniñge
Yoḳsa ḫırḳanıñ tik durur ger aṭlas olsun ger pelās

Ve bir daḫı rābıṭadur. Mes̱elā: Mundaḳ mu ikin, böyle mi ikin dimek olur. Bu ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Beyt: Zer ü ḳatın ya kibi ḳaşıñgda zebūr mu ikin
Ya meger müşkin hilāl üstide aḫter mu ikin

İñgek[4]: (اینکاك) Eñgek dimekdür, ẕekān maᶜnāsına, kesre-yi hemze ile edā olınur.

İkinc[5]: (ایکینج) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [E.30a] İkinci dimekdür.

İlkimdi [6]: (ایلکیمدین) Elimden dimek olur.

İlikige[7]: (ایلیکیکا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Eline dimekdür.

İlikide[8]: (ایلیکیدا) Elinde dimekdür.

İlikley[9]: (ایلیکلای) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ele götür ve ele götüreyin dimekdür ki

Münşeāt'da altıncı mektūbda gelür.

Ṭaleb deryāsıdın maḳṣūd gevherin birev ilikley alġay kim.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
e redīf[2] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **fāş** : ḳaş S. // **beden** : bir ben E. // **beden yiyniksiz ilik** : şizidenniñg sır ilik S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B., S., Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **götür** : kötür B. // **götüreyin** : kötüreyin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür**. kelür B. ; gelür ki A.

İliklep[1]: (ايليكلاب) Bu daḫı ele götürüp dimekdür ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Ferīdūn

Daḥḥāḳ'ı ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Daḥḥāḳ'dın çün il yorulup irdi türe almay ammā anı ḳavup **iliklep Ferīdūn** anı cezāsıġa yitkürdi.

İllig[2]: (ايليك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Teşdīd-i lam'la elli dimekdür, ᶜaded maᶜnāsına ki

Sedd-i İskenderī'de **Keşmīr** ṭaġı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yüz **illig** ḳarı evc-i rifᶜat anĝa
Yana munca daġ-ı zaḥāmet anĝa

Ve yine üçinci divān dibācesi **Ḫazā'inü'l-Maᶜani**'de bir rübāᶜīde gelür ki:

Rübāᶜiyye: **İllig** bile altmışġa yitti ḳademim
Ni maᶜnī kim bolmadı irkin raḳamım
Ni tarafa ki s̱ebt itmedi irkin ḳalemim
[E.30b] Yoḳ her biridin ḫāṭır ara cüz elemim

[A.15b] **İl**[3]: (ايل) Bu daḫı el dimekdür, dest maᶜnāsına ki **Münşeāt**'da yedinci mektūbda

bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye[4]: Kim itse fenā pīşeside budı anınĝ
Her şāhġa **il** [S.27b] ormaḳ imes sudi anınĝ
İster ki yetişkey ölçe maḳṣūdı anınĝ
Maᶜdūm kirek her ni mevcūdı anınĝ

İl[5]: (ايل)Bir daḫı ḫalḳ maᶜnāsına gelür ki Naẓmü'l-Cevāhir'de bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye: Ḫalḳ içre ḥaḳ evliyāsını bil raḥmet
Ol ḫayldın oldı **ilge** māyil-i raḥmet
[Ş.154b] Ẕikr eylep alarnı eyle ḥāṣıl-ı raḥmet
[Li.1-24a] Kim ẕikrleri eyledi nāzil-i raḥmet

---

[1] **iliklep** : ilikleb B. // **götürüp dimekdür** : kötürüb demekdir B. // **ṭutduġı** : dutduġı B., i.1, S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[2] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **lam'la** : lam ile Ş. // **dimekdür** . demekdir B. // **ṭaġı** : daġı Li.1, S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür E., Ş. // **rübāᶜiyye** : rübāᶜī B., Ş. // Ş. nüshasında rübainin birinci beyti verilmiş ve "ṭamāmı yuḳarıda geçendür" denilmiştir.

[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **yedinci......rübāᶜīde** ø Ş. // **gelür** : kelür B.

[4] **Rübāᶜiyye** : rübāᶜī : A., B., Li.1 // **anınĝ** : anıñ A.

[5] **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A., Ş. // **Rübāᶜiyye** : rübaᶜī A., B., Li.1 // **nāzil** : bāzil E.

Il[1]: (ايل) Bir daḫı yıl maᶜnāsına, yaᶜnī sāl manāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām'ı almaḳ içün Ḫārzem Şāh'a bir yıllıḳ Ḫārzem mālın viresin didügi maḥalde gelür.

Beyt: Yine Ḫārzem şehġa yazdı mis̱āl
Bu ki Ḫārzem'din bir ıllıḳ māl

Ve yine Münşeāt'da yetmiş ṭoḳuzıncı mektūbda gelür ki:

Muḳarrer ittim ki ay u ılda bir kün.

Ilḳı[2]: (ايلقى) Yıllıḳ dimekdür.

Ilġı ve ılḳı[3]: (ايلقى و ايلغى) At sürüsi dimekdür. Kele maᶜnāsına ve mādiyān maᶜnāsına daḫı gelür. Ammā mādiyān maᶜnāsına ve yıllıḳ maᶜnāsına ikisi daḫı Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede isrāf vaṣfında gelür.

Beyt: At añga birür ki yüz ılḳısı bar
Sim añga birür ki yüz ılġısı bar

[E.31a] Ammā kele maᶜnāsına Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Hīç kişi körgey mu cihān ḫalḳıda
Ḫᵛāce yayaġ kizgey ve at ılḳıda

Ilıġ ve ılıḳ[4]: (ايليق و ايليغ) Ilıcaḳ ve ıssıcaḳ dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vaṣaṭ'da gelür.

Beyt: [S.28a] Savuġ āhı kim çıḳar min germ olup aḳmaḳġa eşk
Çeşmelerde su bolur ılıġ ḥavā bolġac savuḳ

İlgerdi[5]: (ايلكاردى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ele götürdi dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Behrām Yemenī Nevrūz'a ḫıṭāb idüp eyitdi.

---

[1] sāl : sāl yıllıḳ Li.1 ; sāl ki S. // maᶜnāsına : ø E., Li.1, S., Ş. // içün : için B. // viresin : viresün S., Ş. // didügi : didüki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A., B., Li.1

[2] ılġı : ılḳı E., Li.1 // dimekdür : demekdir B.

[3] dimekdür : demekdir B. // kele : kelle E., Ş. // mādiyān maᶜnāsına : mādiyān ḳısraḳ maᶜnasına S. // gelür : kelür B. // mādiyān maᶜnāsına : mādiyān S., Ş. // ılḳısı : ılġısı A., Li.1, S. ; ılġı Ş. // ılġısı : ılġı Ş. // ılḳıda : ılġıda Ş.

[4] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // āhı : ayı S.

[5] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // götürdi : kötürdi B. // dimekdür : demekdir B. // Yemenī : ø Ş. // sañġa : señke E. ; senke B., Li.1 ; sañga Ş. // ilgerseñg : ilgerseñ Li.1, S. // ᶜAden'ni : ᶜavnni Ş. // didügi : didüki B. // götürseñ : kötürseñ B. // dimekdür :demekdir B.

Beyt: Sañga tikmes ki ilgerseñg Yemen'ni
Çirik tartıp ṭamaᶜ ḳılsañg ᶜAden'ni

"İlgerseñg" didügi "ele götünseñ" dimekdür.

Ildamıdın[1]: (ایلدامیدین) Ḥareketinden dimekdür.

Ildam durur[2]: (ایلدامدورور) Ḥareket itdürür dimekdür.

Beyt: Veh ki **Selmī** naḳesin **ıldam durur** min ḫaste ḥāl
Luṭf itip ey sorban fitrākini boynumġa taḳ

Ildam[3]: (ایلدام) Iżṭırāb ve ḥarekete dirler ve şol cünbüş ki tünd ve tiz ola aña dirler ve

yaz günlerinde ıssı vaḳitlerinde ṣaḥālarda müteḥarrik şuᶜleler görinür, anıñg berḳleriniñ sürᶜatle ḥareketine dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de [Ş.155a] **Belinās Ḥakīm İskender** anasına ᶜaza virip eyitdi.

Mesnevī: [Li.1-24b] Munı bil ki her ni ki bar cünbişi
Nihāyetġa yitkeç sükūndur işi
Tapar gūy-i çevgāndın **ıldamlıḳ**
Velikin bolur āhir ārāmlıḳ

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de bir şiᶜrde gelür ki:

[E.31b] Beyt: Veh ki Selmī naḳesin ıldam durur min ḫaste ḥāl
Luṭf itip ey sarban fitrākini boynumġa taḳ

"**Ildam durur**" "**ḥareket itdürür**" dimekdür ve Naẓmü'l-Cevāhir'de [A.16a] "**Sükūnü'l-lisān ḫalāṣü'l-ins ān**" ḥadīs̱i tercemesinde gelür.

Beyt: Til **ıldamıdın** bolur ġarāmet ḫāṣıl
Yüz nevᶜi melāmet ü nedāmet ḥāṣıl

Az sözlegenidin istiḳāmek ḫāṣıl
Sākin ligidin velī selāmet ḫāṣıl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dirler** : derler B. // **vaḳitlerinde** : vaḳitlerde Li.1 , Ş. // **ṣaḥrālarda** : ø Ş. // **görinür** : körinir B. // **anîg** : anın B. ; anıñ A. ; anuñ Li.1 , S. , Ş. // **Belinās** ø Li.1 // **anasına** : atasına A. // **virip** : verib B. // **nihāyetġa** : nihāyetge B. // **çevgāndın** : çuvkandın B. // **velikin** : veli kim B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. ; şiᶜirde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **Selmī** : bilmi Li.1 , S. // **taḳ** : ṭaḳ Li.1 , S. ; sal Ş. // **Ildam durur........dimekdür** ø Ş. // **itdürür** : et durur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **tercemesinde** : tercümesinde B. , E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ġarāmet** : nedāmet S. // **melāmet** : melānet B. // **sözlegenidin** : söylegenidin B.

İleyimde[1]: (ايلايمده) Öñümde dimekdür ki [S.28b] Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ Şīrīn'e mektūbunda gelür.

Beyt: **İleyimde** kisek kūh-ı belādur
Közümge pise rişte-i ejdehādur

İllide[2]: (ايلده) Teşdīd-i lam ile ilinde, yaʿnī yanında ve öñünde dimek olur ve elinde lafzını bu diyārda istiʿmāl olınduġı vech üzre daḫı edā iderler.

İlmey[3]: (ايلماى) Gözine ilmez dimekdür. Ġāyib ben gözüme ilmez ben dimekdür, yaʿnī gözüne göstermez ve iltifāt itmez ve gözüme göstermezin, iltifāt itmezin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ müvekkilleri Ferhād içün Ḫusrev'e iltifāt itmedügi beyānında gelür.

Beyt: Anıñg ḥükmiġa pervā ḳılmaġanı
Esāsın közge mutḷaḳ **ilmaġanı**

Gözine göstermedügini ve iltifāt itmedügini dimekdür.

İlmen[4]: (ايلمان) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Gül sarı ḳılman nazar zibā cemāliñg barıda
Közge **ilmen** servni nāzik nihāliñg barıda

[E. 32a] **Ilmaḳ**[5]: (ايلماق) İlişdürmek maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da iltifāt maʿnāsına ilişdürmek maʿnāsıyla ikisi bir beytde gelür.

Beyt : Niçe ol kirpik sinaniġa evāyī köñglini
Her zamān **ılġaysın** [Li.1-25a] ey bed-mihr anı bir közge il

---

[1] **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 ; gelür kim Ş. // **pise** : bise S. // **rişte** : reşte B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Gözine** : közüne B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ġāyib ben** : ġāyibe ve ben B. , S. ; ġāyibdin A. ; ġāyibedin Li.1 // **ilmez** : ilmezin S. // **ġāyib ben.........dimekdür** : ø Ş. // **gözine** : közüne B. // **göstermez** : köstermez B. // **itmez** : etmez B. // **gözüme** : közüme B. // **göstermezin** : köstermezin B. // **itmezin** : etmezin B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **itmedügi** : etmedügi B. // **gelür** : kelür B. // **ḥükmiġa** : ḥükmige B. // **gözine** : közüne B. // **göstermedügini** : köstermedükini B. // **ve iltifāt itmedügini** : ø Ş. // **itmedügini** : etmedükini B.

[4] **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gelür** : kelür B. ; bir şiʿrde gelür ki S.

[5] **ilişdürmek** : ilişdirmek B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **iltifāt maʿnasına............bir beytde** : ø Ş. ; bu maʿnāya ve iltifāt manāsına gelür. Ş. // **ilişdürmek maʿnāsına** : ø B. // **maʿnāsına ilişdürmek** : ø A. // **niçe** : veh ki Ş. // **sinaniġa** : sinanige B. // **ılġaysın** : ılmaysın E. // **anı bir közge** : anı közge B. , E. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

"Ilġaysın" didügi "ilişdüresin" dimekdür. "il" didügi " emr idüp [Ş.155b] iltifāt eyle" dimekdür.

İlmek[1]: (**ايلماك**) Maṣdardur. İlişmek ve bend itmek maᶜnāsına ve ism-i maṣdar istiᶜmāl olınur.

Beyt: Melāᵓik-dām zülfidin ḳutulmas veh ḳutalġay mu
Ḥazīn köñglüm tüşġa eylese ol ḥalḳadın **ilmek**

İlmegeni[2]: (**ايلماكانى**) İlişdür mini dimekdür. Gözine ilişdür mini, ya'nī iltifāt itmedi dimek murāddur. **Ferhād**'ıñ müvekkilleri **Ḫusrev**'e iltifāt itmedügi yirde gelür.

Beyt: Anıñ ḥükmiġa pervā ḳılmaġanı
Esāsın közge muṭlaḳ **ilmegeni**

Ilġaban[3]: (**ايلغابان**) Ilġar eyleyüben dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Az kişi birle bir ṭaraf kitmiş
Ḫaṣmı başıġa **ılġaban** yitmiş

Ilbaranmaḳ[4]: (**ايلباراناماق**) Kişi elini ḳaynar ṣuya ṣoḳduḳda ṣu elini ḫaşlamaḳdur.

Ilbaratıp[5]: (**ايلباراتيب**) Bir ᶜużva ıssı ḳaynar ṣu dökülse [S.29a] daḫı yansa, ḫaşlansa aña dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de tāb-istān vaṣfında ıssı ṣular beyānında gelür.

Beyt: Ördek añga çün ayaġ uzatıp
Ṣu cuṣı ayaġın **ılbaratıp**

Ilbarar[6]: (**ايلبارار**) Yanar, ḫaşlanur dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳāledi gelür ki:

Beyt: Kim ki ḳızıḳ suġa ilikin urar
Her niçe kim iliki yitar **ılbarar**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür E. , S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Ilbaratıbp:** ılbaratıb B. // **ḫaşlansa** : ø Ş. // **aña** : añga A. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler A. ; dirler neteki Ş. // **Mecnūn u Leylī'de.........beyānında** : ø A. , Ş. ; bir beytde Ş. // **cuṣı** : çusu B. ; çusı S.
[6] A. nüshasında "ılbarar" kelimesi yazılmadan anlamı verilmiş. // **yanar** : ø ; yine S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yitar** : yınar E. ; Ş.

Ilınsam[1]: (ايلنسام) Meşakkat ġamıyla maḥrūr olsam ve ʿāciz ḳalsam dimekdür ki

Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

[E.32b] Beyt: Munca ʿalāmetġa bir kefeş üçün
Ṣarfa iter mu ki ılınsam küçün

Ilıġ[2]: (ايليغ) Taḫfīf-i lam ile ılı lafzına ġayn lāḥiḳ olmışdur. Isıġ ve acıġ mis̱lli ılıcaḳ

dimekdür.

Ilaban[3]: (ايلابان) Ilıyuben.

Ilap[4]: (ايلاب) Eyleyüp dimekdür. Kesre-yi hemze ile telaffuẓ iderler.

İlengüci[5]: (ايلنكوجى) İledici dimekdür.

Ilġı[6]: (ايلغى) Bu diyārda kiçi sürüsine iṭlāḳ olınur. Lakin Çaġatay'da at sürüsine dirler.

Ve bir daḫı yıllıġı dimek olur.

Ilturamaḳ[7]: (ايلتورماق) Yaldırma żiyā virmek maʿnāsına.

Ilındım[8]: (ايليندم) Maḥrūr oldum ve ʿāciz oldum dimekdür.

Ilındı[9]: (ايليندى) Maḥrūr oldı ve ʿāciz oldı dimekdür.

Ilınġac[10]: (ايلينغاج) Maḥrūr olıcaḳ ve ʿāciz olıcaḳ dimekdür.

Ilıttı[11]: (ايليتى) Teşdīd-i ta'yla ıṣıtdı , yaʿnī germ eyledi dimekdür.

---

[1] A. nüshasında "ılınsam" kelimesi yerine "ılbarar" kelimesini yazmış ve "ılınsam" kelimesinin anlamını vermiş. // ġamıyla : ġamı ile A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **munca** : bunca A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ʿalāketġa** : ʿalāmetge B. // **üçün** : uçun B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **ılındı** : ılındım Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] dimekdür : demekdir B.
[11] **ta'yla** : ta ile B. // **ıṣıtdı** : ıṣıddı B. // **germ** : kerm B. // **dimekdür** : demekdir B.

İletti[1]: (ایلتی) Yine teşdīd-i ta'yla iletdi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de sebeb-i te'līfde pādişāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tā iletti bir ḫuceste menzil
Her nevᶜi murād anda ḥāṣıl

İletürge[2]: (ایلتورکا) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Almaḳ içün ve iletmek içün dimekdür.

[A.16b] **İletürgüm**[3]: (ایلتورکوم) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. İletsem gerek dimekdür.

İlete alur[4]: (ایلتاالور) Eyledi bilür dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: [Li.1-25b] Anca ni hem **ilete alur** çağlaban
Birk tañgıp arḳasıġa bağlaban

İlgerürek[5]: (ایلکارورك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. İlerürek dimekdür.

İlgeri[6]: (ایلکاری) İlerü dimekdür.

Iltırar[7]: (ایلتیرار) Yaldırar, şuᶜle virür dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de bir şiᶜrde gelür.

Beyt: Aḫteridür naḫs-i ᶜuşşāḳ bed-aḫter cānıġa
[Ş.156a] Ol ki her yan **ıltırar** hicrān tünining şoderunı

---

[1] **ta'yla** : ta ile B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **tā** : yā A.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // dimekdür ki Ş.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **iletsem** : ilettüm E. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **bilür** : bilur B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çağlaban** : cağlaban E. , Li.1 // **tañgıp** : tañgıb B. ; taḳıp S.
[5] **ilgerürek** : ilgerrek : A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī B. , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī : ṣ. // **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , S. , Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ilerürek** : ilerük S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **yaldırar** : yaldurur A. ,Li.1 ; yalturar E.. ; yıldırar E. ; yaltırar Ş. // **şuᶜle virür** : ø Ş. // **virür** : verir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir şiᶜrde** : ø S. , Ş. // **şiᶜrde** : şiᶜirde B. // **gelür** : kelür B. // **şoderonı** : şuderunı A. , S. ,Ş. ; şu derdni Li.1

Iltırargucı[1]: (ايلتيرارغوجى) Yaldırıcı dimekdür ki Maḥbūbu'l- Ḳulūb'da [E.33a] bir tenbīhde gelür.

Zer-beft kisvetlik dünyā güzīn necāset üstide ıltırargucı cibīn .

Ilbasun[2]: (ايلباسون) Ördekdür, murġ-ābī maᶜnāsına ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de Nevāyī **Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ü meşhūr **ılbasun** ördekdür ve şart ol **ılbasun** ni ḫōd bilmes ve taġı Türk ördekiniñg irkekin suna ve tişisin börçin dir , sart müñga hem at ḳoymaydur ve nervemāda ikelesin murġ-ı ābī dir.

İmes[3]: (ايماس) Olmaz dimekdür ki **Mecnūnu Leylī**'de **Münācāt**'da gelür ki:

Beyt: Bir iş ki **imes** rıżāsı sindin
İmes bu ḳul iltimāsı sindin

Ve yine **Çihil Ḥadīs̱**'de bir rübāᶜīde gelür ki:

Rübāᶜiyye: **İmes** o pehlivān ki özge ḳaddin
Baş üze iltaban nigüün ḳılġay
Pehlivān anı bil ki bitse ġażab
Nefs-i emmāreni zebūn ḳılġay

İmeñg[4]: (ايمانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Degilsin dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt: Ey **Nevāyī** dem be demdür tut ġanīmet bāde iç
Özge bir demge **[S.30a]** yiter yitmeske çün vāḳıf **imeñg**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **zer-beft** : zer-yeft A., Li.1 , S. // **dünyā** : ø E. // **cibīn** : sin cin A., Li.1 , S., Ş.

[2] **ılbasun** : ılyasun S. // **ördekdür** : ördekdir B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muḥākemetü'l/Lüġateyn'de gelür Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri ....etmişler ki** ø Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **ılbasun** : ılyasun S. // **ördekdür** : ördek S. // **börçin dir** : börçin ve bir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **İmes bu ḳul** : irmes bu ḳul E., Ş. // **Çehil** : Çihil B. // **rübāᶜiyye** : rübāᶜī A., Li.1 // **iltaban** : iltiban Ş. // **nigūn** : negün B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **degilsin** : değilsin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **şiᶜrde** : şiᶜirde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S., Ş. // **yitmeske** : yitmes ki B.

İmen[1]: (ايمان) Degilin dimekdür ki [Li.1-26a] Ḥayretü'l-Ebrār'da ḫātime münācātında gelür.

Beyt: Gerçi imen ḳābil-i luṭf u kerem
[E.33b] Lik imen bir yolı nevmīd hem

Imaḳ[2]: (ايماق) Şol rüstāyiye dirler ki ḳoyunu çoḳ ola.

İmeñg[3]: (ايمانك) Cemᶜe ḫıṭāb olındukda dinilür. Degilsiz dimek maᶜnāsına añga ᶜibāretiñg şerḥinde geçmişdür. Bu maḳūle kafıñ muḳābiline nun olınmaḳ muḳarrer olup ol nun telaffuzunda sāḳıṭ olup ve gāhi telaffuzda daḫı edā olınur. Pes bu ᶜibāretde daḫı ekseriyyā nun telaffuẓ olınmaz. Lakin bu ġazeliñ taḫallüṣünde ceñg ü neñg ü teñg ḳāfiyesinde gelmişdür.

Beyt: Ey Nevāyī dem bu demdür tut ġanīmet bāde iç
Özge bir demġa yiter yitmeske çün vāḳıf imeñg

İmgeklegen[4]: (ايمككلاكان) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱āliṡ kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Emekleyen ṭıfl maᶜnāsınadur. Ġarāībü's/Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Her zamān közdin yaşım imgeklegen bir yaş dik
Meyl iter tofraġa veh öltürgüsi bu imgegim

"İmgegim" "zāḥmetim ve meşaḳḳatim" dimekdür.

[Ş.156b] İmgek[5]: (ايمكك) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ ṭıfllıġı beyānında gelür ki:

Beyt: Ḳadem urdı vü terk-i mehd ḳıldı
Ḳoyup imgek yürürge cehd ḳıldı

Emeklemeyi ḳoyup yürümege cehd eyledi dimekdür.

---

[1] **degilin** : degilim Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yolı** : yol B.
[2] **dirler** : derler B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf-ı s̱āliṡ** : s̱āliṡ B., Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B.; ᶜAcemī'dür S., Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // kaf-ı ᶜArabī'dür : ᶜArabīdir B.; ᶜArabī'dür S., Ş. // **emekleyen** : emikleyen E.; imekliyen Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.; maᶜnāsınadur ki S. // **gelür** : kelür B.; gelür ki S. // **tofraġa** : tofraġḳa B. // **İmgegim** : ø A., B., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **Ferhād u Şīrīn'de** ø S. // **ṭıflıġı** : ṭıfıllıġı B.; ṭıfıllıġ S. // **gelür ki** : kelür B.; gelür S., Ş. // **yürürge** : yürük S. // **Emeklemyi ḳoyup.........dimekdür** ø Ş. // **yürümege** : yürümeğe B. // **cehd eyledi** : cehd ḳıldı S. // **dimekdür** : demekdir B.

İmgek[1]: (ايمكاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı [A.17a] ᶜArabī'dür.

Zaḥmet ve meşaḳḳat maᶜnāsına gelür ki **Mecnūn u Leylī'de Leylī'yi İbn-i Selem'e** virdüklerinde **Mecnūn** añup aydurdı.

Beyt: Sağıngay ol **imgek** āşināsı
Ḳi mindin bolmaḳ bu iş rıżāsı

Ve yine **Münşeāt'da** yetmiş ṭoḳuzıncı mektūbda gelür ki:

Bu faḳīrniñg munca yıllıḳ saᶜy u **imgekim** ni.

İmgen[2]: (ايمكان) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Süd emen , yaᶜnī şīr-ḫōrde dimekdür veyā ġayrı nesne emen mᶜnāsına ola.

İmgende[3]: (ايمكاندا) Süd emdügi vaḳtin dimekdür ki [E.34a] **Luṭfī'niñ Gül ü Nevrūz'unda Şeh-zāde Nevrūz** vaṣfında gelür.

Beyt: Süd **imgende** saᶜādet dāye boldı
Tili çıḳḳac hüner hem-sāye boldı

[S.30b] İmcek[4]: (ايمجاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. ᶜAvret memesine dirler ki **Tevārīḫ-i Mülūk'da Hümāy Dārāb'ı** gördügi maḥalde gelür ki:

Dārāb'nı anga körgüzdiler közi anga tüşkec [Li.1-26b] köñglige ıżṭırāb tüşüp **imcekige** süt kildi.

İmdi[5]: (ايمدى) Şimdi maᶜnāsına istiᶜmāl olınur.

İmgendim[6]: (ايمكانديم) Emek çekdim dimekdür.

Beyt: Firāḳ tīği helākidin anca **imgendim**
Ki yitse dağı ecel ölmemegge örgendim

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **kaf-ı s̱anī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // **gelür ki** : ø Ş. ; kelür ki B. // **Leylī'yi** : Leylī Ş. // **Mecnūn** : Mecnūn'ı Li.1 // **añup**: angıb B. // **aydurdı** : aydırdı B. // **mindin** : ki mindin S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemi'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Luṭfī'niñ** : Luṭfī'nin B. // **Şeh-zāde** : ø B. , S. , Ş. // gelür : kelür B.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Tevārīḫ-i Mülük'da** : Tārīḫ-i Mülūk'da A. , Li.1 , S. , Ş. // **Dārāb'ı** : Dārā'yı Li.1 , S. , Ş. // **gördügi** : kördügi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **közi anga tüşkec** : közi tüşkec Li.1 , S. // **tüşkec** : düşkec A. // **köñglige** : ø B. , E.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İmgenür[1]: (ايمكانور) Emek çeker dimekdür.

İmiş dük sin[2]: (ايمشدوكسين) İmiş sen dimek olur. Filān imiş sin diyicek yirde, filān imiş dük sin dinilür.

Beyt: Kön͡gül alurda ʿaceb dil-rübā **imiş dük sin**
Ni dil-rübā ki belā-yı Ḫudā **imiş dük sin**

Indamak̦[3]: (انداماق) Ḳıġırmaḳ maʿnāsınadur. Ḥayret.

Indurmak̦[4]: (اندورماق) Bu daḫı ḳıġırtmaḳ maʿnāsınadur.

İndedi[5]: (ايندادى) Daʿvet itdi, ḳıġırdı dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳāle ḥikāyesinde Ḥātem-i Ṭayī'den naḳl olınur ki:

Beyt: Didi ki bir kün ḳılıban çeşn-i ʿām
İndep idim bādeye ehlin tamām

İnde ve indem[6]: (ايندام-ايندا) Emr idüp daʿvet eyle dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: **İnde** tekellüf bile aṣḥābnı
Carla mürāʿāt eyle aḥbābnı

İndep[7]: (ايندااب) Daʿvet idüp ḳıġırıp dimekdür.

İndürdi[8]: (ايندوردى) Daʿvet itdi, ḳıġırdı dimekdür ve bir nesneyi yuḳarıdan aşaġa indürdi dimekdür.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Ezad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **İndedi** : ildedi Li.1 // **İtdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **indep** : indeb B. // **indep idim** : indep ideyin Ş. // **bādeye** : bāde B., Ş.
[6] **İnde** : ø A., Li.1, Ş. // **indem**: ø B., S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.; gelür ki A., Li.1 // **inde** : indem E.
[7] **İndep** : indeb B. // **idüp** : idüb B. // **ḳıġırıp** : ḳıġırıb B. ; ḳıġırdı Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] Ş. nüshasında **"indürdi"** kelimesi verilmeyip **"indep"** kelimesinin devamı gibi yazılmış. // **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **indürdi** : indirdi B.

İndürmeseñg[1]: (ایندورمسانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Daᶜvet idüp ḳığırmasañ dimekdür ki ᶜUbeyd Ḫan eşᶜārında gelür.

Beyt: İndürmeseñg ᶜUbeyd'ni bezm-i viṣālınge
[Ş.157a] Kūyunuñ itige ḳıl anı hem-ḫāne bolmasa

İni[2]: (اینی) Küçük ḳarındaşa dirler ki [E.34b] **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedi iḳlīmiñ şāhları gelüp **Behrām Gūr**'a ḫavar-naḳ yapduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: İni yanlıġ veyā oġul yanlıġ
Şehġa ḫıdmet ḳılurdı ḳūl yanlıġ

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de gelür ki **Ferhād** vefāt iderken **Behrām Dilāver**'e ḫıṭāb idüp eydürdi ki:

Beyt: Ki ey cānım tapıp cānıñġġa peyvend
[S.31a] Köñgülteş ü ini şākird ü ferzend

Ve **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Aᶜcām uluḳ ḳardaş ve kecek ḳardaşı ikelesin birāder dirler ve ṭürkler uluġnı aġa ve kecekni **ini** dirler.

İnmey[3]: (ایناماى) İtmeyin dimekdür.

İnmeyin[4]: (اینامایین) İtmedin dimekdür .

İneg[5]: (اینك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı küçük ḳarındaş dimekdür.

İnegesi [6]: (اینآکاسی) Küçük ḳarındaşı dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.
[2] **ini** : iti Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **iḳlīmiñ** : iḳlīmin B. // **gelüp** : kelüb B. // **gelür ki** : kelür B. // **gelür ki** : ø E. , S. ; **kelür ki** B. // **eydürdi ki** : eydürdi S. ; iderdi ki B. // **ki ey** : ey A. // **tapıp** : ḳapıb B. // **cānıñġa** canıñġa S. // **ini** : iti Li.1 , S. // **ferzend** : firzend B. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **ḳardaşı** : ḳardaşnı : B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efende nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **İneg** : iteg A. , Li.1 , **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **ḳarındaş dimekdür** : ḳarındaşa dirler Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **inigesi** : itegesi A. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **inegesi bar irdi** : inegesi anıñg bar irdi S. // **atı süsen** : süsen Li.1 , S. // **Mecālisü'n-Nefāʾis'de** : Mecālisü'n-Nefāʾs'de gelür Ş. // **Mevlānā Muḥammed Cāmī** : Mevlānā Muḥammed Cāmī'ye // **vaṣfında Mevlānā Cāmī'ye** : ø S. //

Beyt: [Li.1-27a] İnegesi bar irdi atı süsen
[A.17b] Tili tīġ irdi gāhī geh süzen

Ve yine Mecālisü'n-Nefā'is'de evvelki meclisde Mevlānā Muḥammed Cāmī vaṣfında Mevlānā Cāmī'ye nisbet idüp yazarlar ki:

Ol aġaġa inilikge lāyıḳ ve ṭarīḳleri alar alar ṭarīḳi bile muvāfıḳ irdi, zīrā aġa büyük ḳarındaşa dirler.

İñgrendi[1]: (اینکراندی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Derdle yab yab gizlüce aġladı dimekdür ki

Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu [E.35a] lüġati taṣḥīḥ itmişler ki:

İñgrenmek ve siñgrenmek derdle yaşurup āheste yıġlamaḳdur. Türkīce bu maṭlaᶜ yazar kim:

Beyt: İstesem derd ehlidin ᶜışḳıñgnı pinhān eylemek
Kiceler geh iñgremekdür ᶜādetim geh siñgrenmek

Ve yine kaf-ı ᶜArabī ile eşek āvāzına dirler ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: İçimde yüz başaḳ ey gül ni ᶜayb iñgrensem
Elem tapar tabanıġa bir öke ḫār barur

[Ş.157b] İncu[2]: (اینجو) Ṭapu adamı dimek olur ki bir kimesne iḫtiyār ile [S.31b] gelür

bir bege yanaşur ᶜulūfesine girüp ḫıdmetinde olur ki Vaḳfiyye'de vezāretden şikāyet bābında gelür ki:

Ve āzādelerniñg inculükge kirmek ṭamaᶜıdın teşniᶜī.

[3]"Yanaşur" "icāriye ṭutulmış ḫıdket-kār" dimekdür.

Mevlānā Cāmī'ye : Mevlānā Ḥāciye A. ; Mevlānā Ḥahiye E. // inilikge : itilikge Li.1 // zīrā : zīrā ki Ş.

[1] iñgrendi : iñgretdi Li.1 // Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // yab yab : yap yap A. , E. // gizlüce : ø ; kizlüce B. // dimekdür : demekdir B. // Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür S. , Ş. // Nevāyī Ḥażretleri.........itmişler ki : ø Ş. // yaşurup : yaşuran A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // Beyt : maṭlaᶜ Ş. // pinhān : penhān B. // siñgrenmek : siñgremek S. , Ş. // dirler ve yine : dirler ki . // ey gül ni : ay kör ki B. // tabanıġa : tapanıġa A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] dimek olur ki : dimek olur Ş. // gelür : kelür B. // girüp : kirüb B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S.

[3] Bu cümle yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

İnçi[1]: (اینچی) Ḫatun-ı perde-nīşīne dirler ki Tārīḫ-i Mülūk'da gelür, Behrām ḳızı Hümāy pādişāh olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yana bir niçe kün Hümāy aldı mülk
İrenler barıp inçige ḳaldı mülk

İnçu ve inci[2]: (اینچو و اینجی) İncü dimekdür, dürr maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de ᶜİsmet-penāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Perdeler birbirige eylenġan
Dürr-i encümdin incu türlenġan

İncke[3]: (اینجکه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İnce dimekdür, bārik maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de [E. 35b] Behrām'la Dilārām [Li.1-27b] ṣaḥrāda iken Dilārām Behrām Gūr'ı oḳ atmaġa terġīb eyledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Dimedi nāzenīn ḥadīsini yoḳ
Çıḳtı evvel ṣadaḳdın incke ok.

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ḳıldım disem inckerek biliñgni
Yoḳdur kişiniñg ki ḳāl u ḳılını

İnckirmek[4]: (اینجکیرماك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu lüġati daḫı Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Yana yıġlamaḳnıñg ögürmeki muḳābeleside inckirmek daḫı bar ve ol incke ün bile yıġlamaḳdur ve ol Türkī lafẓı da bir nevᶜi terkīb bile edā tapıpdur kim bu beytde gelür.

---

[1] **Perde-nīşīne** : perde-neşīne B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : ø S., Ş. ; kelür B. // **gelür ki** : kelür ; gelür Ş. // **irenler** : ireyler A., Li.1, S., Ş. ; ireler E. // **barıp** : barıb B.

[2] **incü** : incu B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **eylenġan** : eylengen B. // **türlenġan** : türlengen B.

[3] **incke** : incek B. Li.1, Ş. ; inçek A. ; incik S. // **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Behrām'la** : Behrām ile A., S., Ş. // **iken** : ø A., E., Li.1, S., Ş. // **Behrām Gūr'ı** : Behramī Gūr'ı S. ; Behrām Gūra A. S., Ş. // **Gūr'a** : göre göre Ş. // **eyledügi** : eyledüki B. // **biliñgni** : biliñni S. // **kişiniñg** : kişiniñ Ş. // **ḳılını** : ḳılı B.

[4] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflad ᶜArabī'dür Ş. // **Bu lügati ....taṣḥīḥ iderler ki** : Muḥākemetü'l-Lügateyn'de gelür ki Ş. // **Ḥażretleri** : ø A. // **muḳābeleside** : muḳābelesinde B., Li.1, Ş. // **daḫı** : dağı S., Ş. // **incke** : ince A. // **bu beytde gelür** : Yalnız S. nüshasında vardır. // **igirür min** : igirür A., B., E., Li.1, Ş. // **kibi** ø A. // **müstaᶜmeldür** : müstaᶜmeldir B.

Beyt: Çerḫ ẓulmıda ki boġzumnı ḳırıp yıġlar min
İgirür min çerḫ kibi inckirip yıġlar min

Bu lüġat bu vilāyetde daḫı [S.32a] müstaᶜmeldür ki inçḳın inçḳın aġladı dirler.

İngek[1]: (ایڭكاك) [A.18a] Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür ki eñgek dimekdür , zenāḫdān maᶜnāsına Vaḳfiyye'de ᶜulemā taᶜrīfinde gelür ki: Meşaḳḳat [Ş.158a] tünleri üftādelik tirseklerin felāket buriyasıġa ḳoyup ṣabr ḳolların şikestelik ingekige sütūn idip.

[E.36a] İnaġ: (ایناغ) Bī-tekellüf olan muṣāḥibe dirler.

İnaḳ[2]: (ایناق) Nāyib ve muḳarrib dimekdür.

İnevli[3]: (ایناولی) Şikār-gāhda şikār ṭutmaġ içün ḳazdıḳları çuḳurlara dirler.

İneñ̂g[4]: (اینك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yañaḳ maᶜnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de İskenderī ḫātimesinde ḫamselerin Cāmī Ḥażretlerine iletdüklerinde beşāşet idüp elleriyle arḳaların ṣıġaduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Sözüm açıban būstān dik iñin
Ḳılıp luṭf ikinimge saldı iñin

"İñin" didügi "yeñgın" dimekdür.

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Ey ineñleriniñ ḥadiḳa yı firdevs lālesi
Gül-zār-ı ḥüsn revnāḳı közüñ̂g ġazālesi

[Li.1-28a] İñiñ̂g[5]: (ایکینك) Kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Seniñ yañaġıñ dimekdür ki Mīzānü'l-Evzān'da ki ᶜArūż risālesidür mużāriᶜ-i sālim baḥrında gelür ki:

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī A. , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : kaf-ı s̱ānīsi E. ; s̱ānī A. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür A. , S. , Ş. // **eñgek** : egek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tünleri** : tün Li.1 // **üftādelik.......felāket** : ø Li.1 // **ḳoyup** : ø Li.1 ; ḳoyub B. // **ṣabr** : ṣabır B.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **ṭutmaġ içün** : dutmaġıçün : Li.1 , S. ; dutmaġıçün B. // **çuḳurlara**: çuḳura B. , Li.1 , S. , Ş.

[4] **İneñ** : ineg B. , Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf ka-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **iletdükleri** : iletdikliri B. // **elleriyle** : elleri ile B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **iñin** : yengin B. ; iñ̂gin E. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ineglериniñ** : ineñleriniñ S. , Ş. // **közüñ̂g** : közümün B. ; közüñ S.

[5] **iñiñ̂g** : iñ̂giñ̂g B. ; iñiñ S. // **kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. // kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // **seniñ** : senin B. // **yañaġıñ** : yanaġın^g B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ;

Beyt: İñiñg aydur ʿiẕārıñg ʿārıżıñ gül saçın sünbül
Bular şevḳidin içer min tün ü kün mül

İñg[1]: (اينك) Yine kaf kaf-ı ʿAcemī'dür. ʿAvretler yüzlerine sürdükleri ḳızıl renge dirler

ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz yedinci faṣlda zenān [E.36b] ẕikrinde gelür ki:

İñglik bile yüz ḳızartmaḳ alarġa tezyīn.

İvdürmek[2]: (ايوردرماك) Çevirmek dimekdür.

İvürgec[3]: (ايوورگاج) Çevrilecek dimek olur. Ferhād-nāme'de Ferhād'ıñ silāḥ-şorlıġı

vaṣfında eydür.

Beyt: İvürgecninde sin devr-i felek var
Bolup ḳalḳan özige çerḫ-i devvār

İvrülmek[4]: (ايوورولماك) Çevrilmek dimekdür.

İvrülgeli[5]: (ايوورولگالي) Çevrilmege ve çevrilmeli maʿnāsınadur.

İvrülgey[6]: (ايووروگاي) Çevrile dimekdür.

İviñg[7]: (ايونك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Eviñ ,yaʿnī ʿacele eyleñ dimekdür.

İvürdi[8]: (ايوردى) Döndürdi dimekdür ki Nesā'imü'l-Muḥabbe'de İmām-ı Āʿẓam

Raḍiya'llahü Anh menāḳıbında gelür ki:

Dirler ki yüz ḳıble-i ḥaḳīḳiġa kiltürüp ḫāḳdın yüz ivürdi, yaʿnī yüz çevirdi.

İvrüşmeñg[9]: (ايووروشماننك) Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür. Yanına varmañ ve yöresine uġramañ

dimekdür.

---

gelür S. // ʿiẕārıñg : ø A. , E. , Ş. ; ʿiẕārıñ Li.1 , S. // ʿārıżıñ : ʿārıżıñg Li.1 , S. // gül : güldür S. // saçın : şaçıñ S. , Ş. // içer min : icer min E. // mül : bul B. ; mil Li.1 , S.

[1] kaf kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // yüzlerine : yüzüne B. , Li.1 , S. // dirler : derler B. // ẕikrinde : vaṣfında Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // iñglik : iñg Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.

[8] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // dirler ki : ø S. // ḫāḳdın : ḫalḳdın Li.1 , S. , Ş. // yaʿnī yüz çevirdi : ø A. , B. , E. , S. , Ş.

[9] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdür B.

İvrürgec[1]: (ايورورگاج) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Döndüricek dimekdür.

İvrüldi[2]: (ايوورلدى) Döndi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de altıncı ḥikāyede **Muḳbil**

simyā meclisinde [Ş.158b] olduğı maḥalde gelür ki:

Beyt: Eyle **ivrüldi** cām-ı nūş-ā-nūş
Ki ṭarabdın yitişti kökke ḫurūş

İvürüñg[3]: (ايووروڭ) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Emr idüp dönderüñ dimekdür.

İvrülüp[4]: (ايورولوب) Bu daḫı yüz döndürüp maᶜnāsına gelür ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da

Ḍaḥḥāki Ferīdūn öldürdügi maḥalde gelür ki:

Ḍaḥḥāk'din çün il **ivrülüp** virdi türe almay ḳaçtı ammā anı ḳovup iliklep **Ferīdūn**

cezāsıġa yitkürdi.

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da çevirüğ maᶜnāsına gelür ki:

Beyt[5]: Sorġalı kildi **ivürdüñg** başıġa ḳoldap mini
[A.18b] Kim imesdür laḥẓa-yı başım üze olturġudik

İyelep[6]: (ايىالاب) [E.37a] Ṣāḥibi olup dimekdür ve bir nesneyi kendüniñ eyleyüp

dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre** [Li.1-28b] ḫātimesinde **Behrām Şāh Nevāyī**

Ḥażretlerine vāḳıᶜasında **Sulṭān Ḥüseyn** ḥaḳḳında didi.

Beyt: **İyelep** tāc ü mülk-i [S.33a] meskenini
Tapmış öz kāmı birle düşmenini

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **döndi** : döndürdi A. // **dimekdür** : demekdir B. // **simyā** : saḥba B. , Li.1 , S. ; sīmā S. // **gelür ki**: kelür ki B. ; gelür S. // **eyle** : öyle B. , E. //
[3] **ivürüñg** : ø B. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **idüp** : idüñ S.
[4] **döndürüp** : döndürüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **ḳaçtı** : ḳaçdı S. // **anı** : atı S. , Ş. // **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür Ş. // **çevirüñg** : ceviriñg B. ; çevirüñ Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : ø Ş. ; kelür ki B. ; gelür E.
[5] **İvürdüñg** : ivrülüp Ş.
[6] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **Sebᶜa-i Seyyāre ḫātimesinde** : Sebᶜa-i Seyyāre'de A. ; Sebᶜa-i Seyyāre'de ḫātimesinde Li.1 , S. // **Ḥüseyn** :Ḥüseyin B. // **mülk-i meskenini** : mülk ü meskeneti B. , A. , Li.1

İyeledi[1]: (ايالدى) Bu daḫi hemīn bu maᶜnāyadur ki Tārīḫ-i Mülūk'da āḫir-i Mülūk-ı

ᶜAcem Ferruḫ-zād degirmende gizledügi maḥalde gelür.

Tikirmen iyesi anıñg at ve tonıġa köz ḳarartıp anı öltürüp cihātın **iyeledi.**

2.3. Ḥarfü'l-Elifü'l-Mażmūme

Obçin[2]: (اوبچين) Cenk esbābından cebeye dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ḥażret-i Ḫıżır

ᶜAleyhi's-Selām Ferhād'a İskender ṭılsımı vaṣfında beyān eyledi.

Beyt: Ve liken uşbu peyker pāy tā farḳ
Bolup ot dik timur **obçin** ara ġarḳ

Opurmas[3]: (اوپورماس) Yıpranmaz ve eskimez dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir

tenbīhde gelür .

Yalañġġanı keydürseñg **opranmas** ton ol irür.

Ot[4]: (اوت) Āteş maᶜnāsınadur.

Ot[5]: (اوت) [Ş.159a] Yerde biten ot maᶜnāsınadur.

Ot[6]: (اوت) Od, āteş maᶜnāsına. Dal ta'yla munḳalib olur. Ad lafzını at deyü taᶜbīr

itdükleri gibi ki geçdi ve bir daḫı ötmek lafzından emrdür. Geç, git dimek olur.

Otḳa[7]: (اوتقا) Oda dimekdür.

Beyt: **Otḳa** salġıl servni ol ḳadd-i mevzūn bolmasa
Yilge birgil gülni ol ruḫsār-ı gül-gūn bolmasa

Öpkeli[8]: (اوپكالى) Öpeli ve öpmege dimekdür.

---

[1] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **Ferruḫ-zād** : Feraḫ-zād B. // **degirmende** : değirmeninde B. // **gizledügi** : gezindügi B. ; gizlendügi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **tikirmen** : tikirmin B. , S. // **iyesi** : iyelesi Ş. // **ḳarartıp** : ḳarartıb B. ; ḳaratıp A. // **öltürüp** : öltürüb B.

[2] **dirler** : derler B. // **beyān eyledi** : beyān etdi B. , Li.1 , S. // **bolup** : bolub B. // **ara** : ora E.

[3] **Opurmas** : oparmas B. , Li.1 , Ş. ; obartmas S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yalañġġanı** : yalañġġa ni S. , Ş. // **opranmas** : opıranmas S.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öpkec[1]: (اوپكاچ) Öpicek ma‘nāsınadur.

Öt[2]: (اوت) İmāle ile emr idüp geç dimekdür. Ammā **Nevayi Hażretleri** ot lüğatini

Muḥākemetü'l-Lüğateyn'de şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ot ki maḥrūḳdur [E.37b] ve öt mürūr ma‘nāsı biledür ve muḥammerğa bud cihetidin emrdür ve üt ḳelleni otğa tutup tükin eritür ma‘nāsınadur ve ot ki baridin araḳ ḥareketdür.

Ötti[3]: (اوتتى) Gitdi dimekdür ve geçdi ma'nāsına daḫı gelür ve ba‘żı maḥalde te'ṣīr vi

sirāyet ma‘nāsına daḫı gelür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Tīr-i bārān-ı ġamıñgdın cān u köñgüldin ötti
Allah Allah ni belā bu yağın irmiş ötkün

Ötkün[4]: (اوتكون) Kaf, kaf-ı ‘Arabī'dür.Sirāyet eyleyüp eṣer eyleyen [S.33b] ve geçen

dimekdür ki bu beytde geçdi.

Ötkünci[5]: (اوتكونجى) Geçici dimekdür.

Öte öte[6] (اوتا اوتا) [Li.1-29a] Geçe geçe dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ni nev' siñirmeyin hicr-ara ki bağrım ü köñglüm
Firāḳ igneleridin öte öte tişilipdür.

Ötmek[7]: (اوتماك) Geçmek manāsınadur.

Öter[8]: (اوتار) Geçer dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **İdüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **itmişler ki** : itmişlerdür ki Ş. // **Ot ki** : ot Ş. // **biledür** : biledir B. // **muḥammerğa** : muḥemmerge B. // **bud cihetidin** : berd ciheti B. ; bu vechdin S. ; bud ve cihetidin Ş. // **tutup** : tutub B. // **eritür** : eriten S. // **ma‘nāsınadur** : ma‘nāsınadır B. // **baridin** : yarıdın S. // **araḳ** : ıraḳ B.
[3] **gitdi** : kitti b. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : kecdi B. ; gecdi E. , Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tīr-i** : teber-i E. // **ġamıñgdın** : ġamıñg B.
[4] **Kaf , kaf-ı ‘Arabī'dür** : kaf kaf-ı ‘Arabīdir B. ; kaf ‘Arabī'dür Li.1 , Ş. // **geçen** : keçen B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : keçdi B.
[5] **geçici** : keçici B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **geçe geçe** : keçe keçe B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **nev‘** : nev‘i B. // **siñgirmeyin** : siñrimeyin S. , Ş. // **igneleridin** : ikneleridin B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ötker irdi[1]: (اوتكارايردى) Geçer idi dimek maᶜnāsına.

Ötmey[2]: (اوتماى) Geçmezin ve geçmez dimekdür ve zemānda mürūr maᶜnāsına daḫı gelür ki Lisānü't-Ṭayr'da gelür.

Beyt: Yılda biş kün kim çimenda açılur
On kün ötmey tofraġ üzre saçılur

Ötti[3]: (اوتتى) Bir daḫı ferāġat itdi, vaz geçdi dimekdür.

Ötkerdi[4]: (اوتكاردى) Kaf ᶜArabī'dür. Geçürdi dimekdür. Ferāġat itdürdi dimekdür ve eṡer itdürdi dimekdür.

Ötkeriñg[5]: (اوتكارينك) Geçürüñ. ferāġat itdürüñ.

[E.38a] Ötkergeysin[6]: (اوتكاركايسين) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ferāġat itdüresin dimekdür ki [A.19a] Ferhād u Şīrīn'de Şīr Veyh Şābūr'a tażarruᶜ itdi ki Behrām Dilāver kendüyi ferāġat ide.

Beyt: Ki bu maᶜnīdin ötkergeysin anı
Kerem yolıġa başḳarġaysın anı

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da İbrāhīm Peyġamber ᶜAleyhi's-Selām ṭıfl iken atası Azer Nemrūd [Ş.159b] ḫavfından öldürmek diledügi maḥalde gelür ki:

Mübārek yüzin körgeç atalıġ muḥabbeti anı ol ḫayāldin ötkerdi.

Ötüpdür[7]: (اوتوبتور) Geçüptür dimek olur. Taᶜdiyesinde ötkermek dinülür. Geçürmek maᶜnāsına.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Geçmezin : keçmezin B. // geçmez : keçmez B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // kün : gün B.
[3] itdi : etdi B. // geçdi :keçdi B. // dimekdür : demekdir B.
[4] Kaf ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī ile A. , Ş. kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; // geçürdi : keçürdi B. // dimekdür : demekdir B. // itdürdi : etdürdi B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Kaf-ı ᶜArabī : ᶜArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // kaf-ı ᶜAcemī'dür : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // itdüresin : etdüresin B. // dimekdür : demekdir B. // itdi : etdi B. // ḫavfından : ṭarafından B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // ḫayāldin : ḫayālden S.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ötkerip[1]: (اوتكاريب) Geçürüp dimek olur. Māżīsinde ötkerdi dinülür. Geçürdi dimek maᶜnāsına.

Ötkerü[2] : (اوتكارو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp geçür dimekdür ki ötker mᶜnāsına **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜarında gelür.

Beyt: Ḳutḳarur da nā-tüvān cismimni ol bī-bakdin
Yüz cefā eylep anı kiltür ḳaşımdın **ötkerü**

Ötkergeli[3]: (اوتكاركالي) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. [S.34a] geçürmek içün dimekdür. ᶜİllet maᶜnāsına ve geçüre dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Laᶜl irür iki lebiniñ söz riştesin **ötkergeli**
Seft irür aġzınıñ ki ẓāhir boldı laᶜl-i nāb-ara

[Li.1-29b] Ötküzip[4]: (اوتكوزيب) Geçürüp dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da Hüdhüd'üñ [E.38b] uhu ḳuşına münāẓarası cevābında gelür ki:

Beyt: Genc ümidi bile ᶜömrin **ötküzip**
Her dem ol virāne bir yanın ḳazıp

Ötüzmey[5]: (اوتوزماي) Ben geçürmezin dimekdür, yaᶜnī va qtin geçürmezin dimekdür ki Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür.

Beyt: Saçıp yüz nevᶜ güldin dāne anda
Çü saçtı kām ḳoymay yane anda

Ötüzmey vaḳtidin bir laḥẓa rūyın
Ṭamaᶜ eylep bu sudın āb-ı rūyın

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḳutḳarur** : turġarur B. ; ḳutġarur S. , Ş. // **cismimni** : cismini B. , Li.1 , S. , Ş.

[3] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li. , S. , Ş. // **geçürmek** : keçürmek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçüre** : keçüre B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **riştesin** : reştesin B. // **aġzınıñ ki** : aġzınıñ B. , E. // **nāb-ara** : nabārā B.

[4] **geçürüp** : keçürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **uñu** : uhu B. // **ḳuşına** : ḳuşı ile B. // **gelür** : kelür B. // **genc** : genç Li.1 // **bile** : birle A. , E.

[5] **Geçürmezin** : kecürmezin B. ; gecürmezin E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaᶜnī......dimekdür** : ø Ş. // **dimekdür ki** : dimek maᶜnāsına ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **beyt** : mes̱nevī Ş. // **rūyın** ; uyın S.

Ötkenür[1]: (اوتکانور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Öykünür ve taḳlīd eyler dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ḳāmetiñgġa serv taḳlīd eyleben taptı şikest
Bu sezādur ger kiye serv sehiġa **ötkenür**

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: Şūḫlıḳ resmin añga taḳlīd iteler ḫūblar
Siñrimek de eyle kim uçḳun çaḳınġa **ötkenür**

Ötkeney[2]: (اوتکاناى) Öyküneyin ve taḳlīd ideyin dimekdür.

Ötkengey[3]: (اوتکانکاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱anī ᶜAcemī'dür. Öyküne ve beñzeye dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhdi gelür ki:

Seyyid zāde-i ki lülülerġa **ötkengey** maymūn-bāzlıḳ ve düktraşlıḳ örgengey.

Ötük[4]: (اوتوك) Kaf-ı ᶜArabī ile geçmiş dimekdür ve ayaġa [Ş.160a] giyilen edük mᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [E.39a] yedinci maḳālede gelür.

Beyt: Altunı ısırġa ki ḳulaġ aġrıtur
Zer-ḥal **ötükdür** ki ayaġ aġrıtur

[S.34b] Nükte derin bil ḳulaġ ārāyişi
Kiñg **ötük** oldı ayaġ ārāyişi

Ötmek[5]: (اوتماك) Kaf ᶜArabī'dür. Gitmek ve geçmek maᶜnāsınadur ve daḫı etmek dimekdür, nān [A.19b] maᶜnāsına.

Ötrük[6]: (اوتروك) Kaf-ı ᶜArabī ile yalan söze dirler.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī'le Li.1 , Ş. // **eyler** : eder B. ; ider A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳāmetiñga** : ḳāmetiñke B. // **taptı** : tabtı B. // **sehiġa** : sehige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[2] Bu madde yalnız B. nüshasında vardır.

[3] **Kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **beñzeye** : benzeye B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **zāde-i** : zāde Li.1 , ş. // **düktraşlıḳ** : duktraşlıḳ B.

[4] **ᶜArabī ile** : ᶜArabī'yle S. // **geçmiş** : keçmiş B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ayaġa** : ayaḳa : B. // **giyilen** : kiyilen B. ; geyilen Li.1 // **maᶜnasınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **zer-ḥal** : zerḥal B. // **ötük** : ölük S.

[5] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **gitmek** : kitmek B. // **geçmek** : keçmek B. // **ma'nāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **nān maᶜnāsına** : nān maᶜnāsınadır B. ; nān maᶜnāsınadur Li.1 ; nān dimekdür A

[6] **ᶜArabī ile** : ᶜArabī'yle Li.1 // **dirler** : derler ki B. ; dirler ki S. , Ş.

Ötrükgine[1] : (اوتروك كينه) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-i s̱ānī ᶜAcemī'dür. Taṣġīr ile

yalancıḳ dimekdür. Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da [Li.1-30a] bir tenbīhde gelür ki:

Az söz ki hem **ötrükdür** zehr-i mühlükdür. Egerçi miḳdārı öksükdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ḳahr ile tehdīd bī-dillerġa barı çingına
Mihr ile her vaᶜde kim ḳıldı barı **ötrükgine**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci faṣlda nā-münāsib nāyibler ẕikrinde gelür ki:

Yalġan ḥükm yitküriġa bāᶜis̱ ṭamaᶜ-ı şūm ve **ötrük** pervāne yitküriġa sebeb ḥırṣ-ı meẕmūm.

Ötrüside[2]: (اوتروسيده) Ḳarşusında dimek ve bir daḫı yanında dimek maᶜnāsına gelür.

Ötrü[3]: (اوترو) Ḳarşu dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da **Miᶜrāc** vaṣfında gelür ki:

Beyt: Anda yitip kim buluban **ötrüsi**
Her niçe köz salsa baḳa közgüsi

[E.39b] "**Ötrüsi**" "**ḳarşusı**" dimekdür.

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Rüstem ve İsfendiyār** ḳıṣṣasında gelür ki :

İsfendiyār Rüstem üstige barıp **Rüstem** mülāyemet ve ᶜöẕr-ḫᵛāhlıġ bile aṅga **ötrü** kilip.

---

[1] **kaf-ıᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 ; ᶜArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **yalancıḳ** : yalancuḳ B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. // **dimekdür ve yine** : dimekdür ki ve yine S. // gelür ki : kelür ki B. // Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki : Neādirü'ş-Şebāb'da bir beytde gelür ki Li.1 , S. // **ḳahr ile** : ḳahrla S. // **bī-dillerġa** : bī-dillerge B. // **çingına** : çingine B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrende kelür ki B. ; ẕikrinde gelür S. // **ḥükm** : ḥüküm B. // **yitküriġa** : yitkürige B. , S. , ; yütküriġa E. ; yütkürdiġa A. // **şūm** : şom B. // **ṭamaᶜ-ı şūm ve ötrük pervāne** : ṭamaᶜ-ı şūm ötrük pervāne A. , E. , Li.1 , Ş. // **yitküriġa** : yitkürige B. ; yitkürdiġa S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **yitip** : sinidib B. ; sininip Li.1 // **üstige** : üstiġa Ş. // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **ᶜöẕr-ḫᵛāhlıġ** : ᶜẕr-ḫāhlıġ B. // **kilip** : kilib B. // **Ḫāḳān'ıñ** : Ḫāḳā'ın B. // **ᶜİvaż** : ᶜİvaẓ'ı B. // **itdügin** : itdükin B. // **itdürdigi** :itdürdiki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ẕevḳ** : ẕevḳın E. // **yitti** : bitti Li.1

Ve yine ʿİvaż'la muķābele eylemek maʿnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād **Ḫaķan**'ıñ salṭanat teklīf itdügin ķabūl idicek **Ḫaķan** daḫı anuñ ʿ**İvaż** ḫazīnesin temāşā itdürdigi maḥalde gelür ki:

Beyt: Añga mundaķ ki ʿıyş u ẕevķ yitti
[S.35a] ʿİvaż **ötrüside** yüz fikir itti

Otaġa[1]: (**اوتاغه**) Ṣorġuc dimekdür.

Otıġa[2]: (**اوتيغه**) Oṭana dimek olur.

Otluḫ[3]: (**اوتلوخ**) Oṭlu dimekdür. Āteşīn ve āteş-nāk maʿnāsına.

Otun[4]: (**اوتون**) Oṭun dimekdür. **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ḫamse nazmına iķdām itdügine iʿtiẕār idüp eydür.

Beyt: Gerçi gül ü lāle ḫarīdārı bar
Lik **otunnıñg** dağı bāzārı bar

Otluķ ve otluġ[5]: (**اوتلوغ واوتلوق**) Āteşīn [Ş.160b] dimekdür.

Utġanıp[6]: (**اوتغانيب**) Utanıp dimekdür ki **Luṭfī** eşʿārında gelür.

Beyt: Yār ireni bile ķılmañgız ey ķand-i şekker-lāf
Çün āb-ı ḥayāt **utġanıp** andın yaşunupdur

Utġandı[7]: (**اوتغاندى**) Utandı dimekdür.

Utuzdı ve utķuzdı[8] : (**اوتقوزدى و اوتوزدى**) Utuldı dimekdür, yaʿnī yeñildi, elinde olanın aldurdı dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Gül ol oyunġa çü heves körgüzüp
[Li.1-30b] Cibi dağı ḫurdaların **utķuzup**

(Burada "**utķuzup**" "**ütdürüp**" dimekdür.)

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 **dimekdür** : demekdir B.
6 **Utġanıp** : utġanıb B. // **utanıp** : utanıb B. // **gelür** : kelür B. // **ey** : en B. // **ķand-i şekker-lāf** : ķand ü şekker-lāf S. , Ş. ; ķand ü şükker-lāf B.
7 **dimekdür** : demekdir B.
8 **utuldı dimekdür** : utıldı demekdir B. // **yeñildi** : ø Ş. ; yenğildi B. // **gelür** : kelür B. // **ol oyunġa** : evvel oyunġa Ş. // **körgüzüp** : körgüzüb B. // **utķuzup** : utķuzub B. // **ütdürüp** : ütdürüb B. // ( ) içerisindeki kısım Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **burada** : ø S. // **burada utuzup** : ø A.

Utuzay[1]: (اوتوزای) Ütüleyin ve unudayın dimekdür.

Utuzmay[2]: (اوتوزمای) Ütülmez ve yeñilmez, ütülmezin ve yeñilmezin dimekdür.

[E.40a] Ötleş ötleş[3]: (اوتلاش اوتلاش) Ḳat ḳat ve pey-ā-pey dimekdür, Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ġam u derd ẕindānı içre köñgülge
Tüşüp ötleş ötleş giriftārlıġlar

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Süleymān ᶜAleyhi's-Selām Belḳıs'ı taḫtı ile divlere getürdügi maḥalde gelür ki:

Yana bir cin didi kim köz yumup açḳunca kiltürey. Süleymān ᶜAleyhi's-Selām ḳılġay daᶜvāsı bile ḥāżır [A.20a] ḳıldı ve ol taḫtnı yiti ötleş içide ḳoyup barçasın münfaᶜil ḳılıp irdi.

Uçun[4]: (اوچون)Edāt-ı taᶜlīldür. İsm āḫirine lāḥiḳ olur , içün lafẓı maḥallinde ve bir daḫı açun lafẓı ki cihān maᶜnāsına elif-i metūḥede geçdi. Baᶜżı nüsḥada ẓammla uçun yazılmışdur.

Beyt: Közüme kilmes uçun kilgende ol yüz ellime
Anca yaḫşı añglamas köz kim ḳuyaşġa öter durur

Uçḳun[5]: (اوچقون) Āteşden çıḳan zebāneye dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: ᶜIşḳ kim birdi tenim şuᶜlesige kökde urun
Çikti birbirdin anı irip uçḳun uçḳun

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Şūḫlıḳ resmin añga taḳlīd iterler ḫūblar
Siñrimek [S.35b] de eyle kim uçḳun çaḳınġa ötkenür

---

[1] Bu madde E. , S. nüshalarında yoktur. // ütüleyin : ütüledin Li.1 // dimekdür : demekdir B.
[2] yeñilmez : yenğilmez B. ; yeñilmez dimekdür ve Li.1 // ve yeñilmezin : ø E. // dimekdür : demekdir B.
[3] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // Süleymān ᶜAleyhi's-Selām : Süleymān Peyġamber ᶜAleyhi's-Selām S. // Belḳıs : Belġısı S. // getürdügi : ketürdügi B. // yumup : yumub B. // kiltürey : kiltür . Ey B. // yiti : bini Li.1 ; biti S. // ḳoyup : ḳoyub B. // ḳılıp : ḳılıb B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] dirler : derler B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // irip : irüb B. // siñrimekde : siñrimek S. // Leylī : ø A. // anasınıñ : atasınıñ S. , Ş. // gelür ki : kelür B. // gelür Li.1 ; Ş.

Ve yine Mecnūn Leylī'de Leylī anasınıñ Leylī'ye maḥabbeti beyānında gelür ki:

Beyt: Bir meşᶜal ile kōzi münevver
Kim uçḳun irürdi mihr-i ḫāver

Uçru[1]: (اوجرو) Māżī maᶜnāsına, geçmiş yaḳın zamān dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de [Ş.161a] üçinci meclisde riyāżī vaṣfında gelür ki:

Bu uçruda dirler kim şākirdleri bile [E.40b] taġ kişige barıp.

Ve yine Münşeāt'da sekizinci mektūbda gelür ki:

Bu uçruda çerḫ-i nigūn ḳażāsıdın ve sipihr-i dūn iḳtiżāsıdın.

Uçramaḳ[2]: (اوچراماق) Uġramaḳ ve ṭuş gelmek maᶜnāsınadur.

Uçratay[3]: (اوچراتای) Göstereyin diyecek maḥalde istiᶜmāl olınur.

Uçradı[4]: (اوچرادی) Göründi ve buluşdı ve ṭuş geldi dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh ṣaḥrāda ᶜıyş iderken Mānī-i naḳḳaşı gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Böyle işler tutar idi özige
[Li.1-31a] Deşt ara uçradı birev közige

Uçratay[5]: (اوچراتای) Ṭuş götüreyin ve buluşdurayın dimekdür.

Uçradım[6]: (اوچرادیم) Buluşdurdum dimekdür ki Nesā'imü'l-Muḥabbe'de İbrāhim Saᶜdü'l-ᶜAlevī (Ḳuddüsu'l-lahu Sırrehu) menāḳıbında gelür ki:

Ġayrı mevsimde Mekke ᶜazīmeti ḳıldım , yolda iç kişige uçradım.

---

[1] uçru : ucru B. , E. // geçmiş : keçmiş B. // dimekdür : demekdir B. // üçinci : üçünci B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // uçruda : ucruda B. , E. // barıp : barıb B. ; yarıp S. // sipihr-i dūn : sipihr S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efende nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] göründi : köründi B. // ṭuş geldi : ḫōş keldi B. // gördügi : kördüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür E.

[5] Uçratay : uçramay B. , Li.1 , S. , Ş. // ṭuş ;ḫōş B. // dimekdür : demekdir B.

[6] ş. nüshasında bu madde başı verilmemiş , bu maddenin anlamı uçratay kelimesi ile birlikte verilmiş. // buluşdurdum : buluşdum B. // ( ) işareti içindeki kısım Ş. nüshasında yoktur. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // Mekke : meger B. , S.

Üçevle[1]: (اوچولا) Üçi bile dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan ve Ferhād ve Melik-ārā, İskender ṭılsımına vardıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Çıḳıp şeh-zāde birle şāh ikevle
Vezīr-i kārvān birle üçevle

Üçelesi[2]: (اوچالاسی) Üçi bile dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de yedinci meclisde Timur Ḫan'ıñ hükmi maḥallinde gelür.

Nevāci mi^cād bile çapıp üçelesiniñg başın kiltürsin.

Üçünc[3]: (اوچونج) Üçinci dimekdür, ^caded [S.36a] i^ctibāri ile.

Üçegü[4]: (اوچاكو) Kaf, kaf-ı ^cAcemī'dür. Bu daḫı üçinci dimekdür.

Üçev[5]: (اوچاو) Üçi dimekdür.

E.41a] Üçevge[6]: (اوچاوكا) Üçine dimekdür.

Uçmaḳ[7]: (اوچماق) Bu dilde ekseriyyā sevinmek ma^cnāsına gelür.

Uçraġay[8]: (اوچراغای) Ġayn-ı mu^cacceme ile ṭuş gele dimekdür. Seb^ca-i Seyyāre'de Ferruḫ Şāh ḥikāyesinde bu beytdi bu ^cibāret kaf ile uçragay yazılmışdur.

Uçmaġ ve uçmaḳ[9]: (اوچماق و اوچماغ) Ḥareket ve ıżṭırāb ma^cnāsınadur ki gözde isti^cmāl olsa göz señrimege dirler. Yürekde isti^cmāl olsa yürek oynamasına dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Köz bile köñglemge bolmış güyıyā vaṣlıñg çāġı
Kim közümniñg uçmaġı tiz oldı köñglüm salmaġı

---

[1] dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // kārvān : kārdan B. , Ş.
[2] dimekdür : demekdir B. // Ḫan'ıñ : Ḥan'ın B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // Nevāci : Tevāci B. // üçelesiniñg : üçelesin Li.1 , S.
[3] üçinci : ücünci B. // dimekdür : demekdir B.
[4] Kaf , kaf-ı ^cAcemī'dür : kaf kaf-ı ^cAcemīdir B. ; kaf ^cAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ^cAcemī'yle Li.1 , S. // üçinci : ücünci B. // dimekdür : demekdir B.
[5] üçi : üci B. // dimekdür : demekdir B.
[6] üçine : ücine B. // dimekdür : demekdir B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] ma^cnāsınadur : ma^cnāsınadır : B. // gözde : közde B. // göz : köz . B. // señrimege : señrimeke B. // dirler : derler B. // gelür : kelür B.

Üçük[1]: (اوچوك) [Ş.161b] Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Söyünmiş şemᶜaya dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād [A.20b] Yunan zemīnden gelicek ikinci defᶜa āyineye baḳup bī-ḥāl olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Bolup pervāne dik eṭrāfıġa cemᶜ
Velī ol yatıp andaḳ kimi üçük şemᶜ

Uçtı[2]: (اوچتى) Bir nesne zāyil oldı ve nā-bedīd oldı dimekdür ki farażā uyḳu uçtı dirler ve ḳuş uçtı dirler ammā şemᶜde istiᶜmāl olınsa söyündi dimekdür ki Münşeāt'da on beşinci mektūbda bir merṡiye rübāᶜīsinde gelür ki:

Rübāᶜī: Gül bardı ise çimen muᶜaṭṭar bolsun
Şemᶜ uçtı ise ḳuyaş münevver bolsun
Şeh-zādeġa ger ravżā müyesser boldı
Suṭānġa cihān mülki müyesser bolsun

Uçursa[3]: (اوچورسا) Söyündürse dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

[E.41b] Beyt: ᶜIşḳ otıda Luṭfī yıġlama köp
Su birle anı uçursa bolmas

Uçurdı[4]: (اوچوردى) Attı, pür-tāb eyledi dimekdür ve haaya ṣavurmaḳ, münāsib olan nesneyi yele virdi dimekdür ve şemᶜi söyündürdi dimekdür ki [S.36b] bu iki maᶜnāya bir beytde ᶜāşıḳ vaṣfında Mecnūn u Leylī ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Āhı yeli tofraġın uçursa
Eşki suyı otını uçursa

Ve atup pür-tāb eylemek maᶜnāsına Ḥayretü'l-Ebrār'da ḫamse taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: Tilmek üçün cism ü uçurmaġa baş
Andaḳ ḳılıp taᶜbiye köp oḳu taş

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür A., Ş. ; kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **gelicek** : kelicek B. // **bakup** : bakub B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bolup** : bolub B. // **yatıp** : yatıb B. // **Ferhād u Şīrīn'de** : Ferhād u Şīrīn Ş. // **āyineye** : aynaya B., S.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 , S. // **dirler** : derler B. // **ḳuş uçtı dirler** : ø Ş. // **uçtı** : uçdı A. // **rübāᶜīsinde** : rübāᶜīde E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **rübāᶜī** : rübāīyye S. // **bardı** : yardı S. // **çimen** : çemen S., Ş. // **şeh-zādeġa** : şeh-zādege B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜışḳ** : ᶜAşḳ B.

[4] **attı** : atdı S. // **eyledi** : itdi Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **virdi** : verdi B. // **söyündürdi** : söyündürddi B. // **ᶜaşıḳ vaṣfında** : ø S. // **ḫātimesinde** : ø B., Li.1 , S. // **āhı** : ayı S. // **atup** : atub B. // **eylemek** : etmek Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

Uçurgunĝ[1]: (اوچورغونك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳuş uçursanĝ gerek mᶜnāsına **Münācāt-nāme**'lerinde gelür ki:

Āḫirol ḳuşnı bu dām-gehdin **uçurgunĝ**.

Uçurdum[2]: (اوچوردوم) Uçurdum deyü taᶜbīr iderler, sevindürdüm diyicek maḥalde.

Uçursa[3]: (اوچورسا) Lafzından tecnīs-i lam ṭarīḳiyle mıṣrāᶜ-ı evvelde uçurmaḳ ve mıṣrāᶜ-ı s̱ānīde sevindürmek maᶜnāsı murāddur.

Beyt: Āhı yeli tofrağın uçursa
Eşki suyı atını uçursa

Uçurup irdi[4]: (اوچوروب ايردى) Uçurmışdı yaᶜnī pür-tāb itmiş idi dimekdür.

Beyt: Kim ol itkü bezm üçün tīğim
Uçurup irdi başını tīğim

Uçar[5]: (اوچار) Iżṭırābla ḥareket eyler ve ṭalabır ve segirür dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Közüm **uçar** ki hümāyūn yücünĝni körgey bat
Bī-ᶜaynihi anĝa kirpikler olmış iki ḳanat

[Ş.162a] **Uça**[6]: (اوچا) Arḳa manāsınadur. Belki arḳa ortasında olan oñurġa kemügine dirler ve mutlaḳ arḳa maḥallinde daḫı istiᶜmāl iderler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda fāsied-maᶜāş [E.42a] mez̠emmetinde gelür ki:

Tozlarıdın āşūfte alarġa dertār u dertār ᶜalāḳasıdın **uçalarıda** āz̠ār.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥazret-i İbrāhim** ᶜ**Aleyhi's-s̱elām** **Kābe** bināsın şerefehā-Allah tamām itdügi maḥalde gelür ki :

---

[1] Kaf, kaf-ı ¡Acemî'dür : kaf kaf-ı ¡Acemîdir B. ; kaf ¡Acemî'dür Ş. // uçursan{g : uçursañ S., Ş. // gelür ki : kelür ki B. // **āḫir** : āḫer B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Iżṭırābla** : ıżṭırāb ile A., Li.1, S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **körgey** : kerkey B.
[6] **arḳa maᶜnāsınadur** : arḳa maᶜnāsınadır B. ; arḳadur ş. // **ortasında olan** : olan S. // **dirler** : derler B. // **maḥallinde daḫı istiᶜmāl** : maḥallihde istiᶜmāl A., E. // **istiᶜmāl iderler ki** : istiᶜmāl olınur ki S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **āşūfte** : āşifte B. // **āz̠ār** : izar B. // **Kābe bināsın** : Kābe Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

Ve ol öy [Li.1-32a] itmāmġa yitkendin soñgra şükür ḳılıp **uçasın Kābe** dıvānıġa ḳoyup tefāḫur ḳıldı.

Uçıda[1]: (اوچيده) Ucında oimekdür.

Uçuñ[2]: (اوچوك) Seviniñ dimekdür ve bir daḫı bu diyārda ıstiᶜmāl olınduġı üzre ḳuş uçmaḳ maᶜnāsına gelür.

Uçḳusı[3]: (اوچقوسى) Uçup gitmeli dimekdür.

Beyt: Ol perī **uçḳusı** raᶜnālıġıdın
Ādemi bunca bolur mu raᶜnā

Uça[4]: (اوچا) Ve yine **Çaġatay** diyārında bu ᶜadetdür ki eger ḳoyun, eger ḳuzı ve eger tavuḳ vi sāyir yenecek [A.21a] ḥayvānı bişürseler, arḳasın eyegülerin bile bütün bütün kesüp ayrırlar, ṭaᶜam üzerine [S37a] ḳorlar. Pādişāh veyā ġayrı ekābir bir kimesneye ikrām itmelü olsa meclisinde ol uçalardan birin gönderürler ki pādişāh ol kişiye tamām riᶜāyet itmiş olur. Her ṭaᶜamda ki bu uçalar olmasa ol ṭaᶜāmıñ ṣāḥibin ḫissetle yād idüp ve ol ṭaᶜāma çenden iᶜtibār itmezler. **Sedd-i İskenderī**'de Ḫāḳān İskender'i żiyāfet itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Ni di ölçe ol ḫan ḳıyasi idi
Ki toḳuz atnıñg **uçası** idi

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣalavatıñ sünneti beyānında gelür ki:

Beyt: [E.42b] Rükūᶜ içre iliñ tizge ḳılıp yār
Uçanı tutmaḳ ol ḥāletde hem-vār

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **ᶜadetdür** : ᶜādetdir B. // **tavuḳ** : tavıḳ B. // **ḥayvānı** : ḥayvānātı B. , Li.1 , S. // **eyegülerin** : eyegüleri E. , Li.1 // **bile** : ile E. , Li.1 // **bütün bütün** : bütün E. // **ayrırlar** : ayrurlar Ş. // **bişürseler** : bişurseler B. // **uçalardan** : ucalardan E. // **gönderürler** : könderürler B. ; gönderür A. , E. , Ş. // **riᶜāyet itmiş** : riᶜayet etmiş B. // **yād idüp** : yād idüb B. ; yād iderler A. // **iᶜtibār itmezler** : iᶜtibār etmezler B. ; iᶜtibār itmezler ki S. // **żiyāfet itdügi** : żiyāfet etdügi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫan** : ḫun Ş. // **atnıñg** : at-niñg B. // **içre** : içra B. // **iliñ** : iliñg S.

Uçamdadur[1]: (اوچامداور) Benim penāhımda ve ḥıfẓımda ve yanımdadur dimekdür ki

bir kimesneye bir āḫere nisbet idüp aña arḳalanur ve aña ṭayanur diseler aña uçalanur dirler.

Uçru[2]: (اوچرو) Yaḳın zamānda dimekdür. Māżīde ve müstaḳbelde isti'māl olınur.

Oḫşamaḳ[3]: (اوخشاماق) Beñzemek dimekdür. Oḫşaşmaḳ daḫı dinilür.

Oḫşatma[4]: (اوخشاتما) Beñzeme , ya'nī teşbīh itme dimekdür.

Beyt: Tiredür **Mecnūn** ki min dik dip sin anı ey ḫıred
'Aḳl u hūş eyleyeni bir divāneġa **oḫşatma** köp

Oḫşaşur[5]: (اوخشاشور) Daḫı beñzer dimekdür.

Üçkü[6]: (اوچکو) Kaf, kaf-ı 'Arabī'dür. Keçiye dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördünci maḳālede gelür.

Beyt: Ṭurfa saḳalın asıban külgü dik
[Ş.162b] İki yıġaç üzre çıḳıp **üçkü** dik

[7]Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de Mi'rācda gelür.

Beyt : Süti **üçküniñg** şīre-i cān bolup
Anıñg ḳaṭresi dürr-i ġaltān bolup

Oḫşar[8]: (اوخشار) Beñzer dimekdür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī, her nige ki teşbīh ḳılsalar **oḫşamazsın**.

Oḫşası[9]: (اوخشاسی) Beñzemesi dimekdür.

Oḫşaş[10]: (اوخشاش) Beñzemek dimekdür.

---

[1] **benim** : benüm Ş. // **yanımdadur** : yanımdadır B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **bir kimesneye** : ø Ş. ; bir kimesneyi S. // **idüp** : idüb B. // **ṭayanur** : dayanur S. // **dirler** : derler B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf , kaf-ı 'Arabī'dür** : kaf kaf-ı 'Arabīdir B. ; kaf 'Arabī'dür Li.1 , Ş. // **dirler** :derler B. // **gelür** : kelür B. // **külgü** : külkü B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.
[7] Bu bölüm ve sonra gelen beyit yalnız B. nüshasında vardır.
[8] **Beñzer** : benzer B. // **dimekdür** : demekdür B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.
[9] **beñzemesi** : benzemesi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **beñzemek** : benzemek B. // **dimekdür** : demekdir B.

Oḫşaş[1]: (اوخشاشی) Lafẓı şebīhi ve naẓīri dimekdür.

Beyt: Nergis gözüñgniñg oḫşaşı ḳayısı çemende bar
Yüzüñg ṭarāveti ḳaçan ey gül çemende bar

Ürkürer[2]: (اورکورار) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Uyuḳlar dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Bulut eyler ruṭūbet ol ṣıfat fāş
Ki nergis **ürkürer** salıp ḳayı baş

[Li.1-32b] **Ürkürep**[3]: (اورکوراپ) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Uyuḳlayup dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de [S.37b] **Ḫvāce Dilārām**'ı görmege gelürken bir gice at üzerinde uyuḳlayup atı yoldan çıḳup **Dilārām** üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: **Ürkürep** yoldın atı çıḳḳan imiş
Bir iki ḳul ile azıtḳan imiş

Uruḳ ḳayaş[4]: (اوروق قاياش) Ḫışm, ḳavm [E.43a] maʿnāsınadur. Bu iki lüġat birbirinden ayru istiʿmāl olınmadığı sebebden ḳuyaş lüġati daḫı bu maḥalde taṣḥīḥ olındı kı uruḳ ve uruġ kişiye kendünüñ oğlı ve ḳarındaşı ve sāyir yaḳın olanlara dirler ḫiviş gibi. Ḳayaş ḫivişavünde-i ḫiviş olanlara dirler ki bu ẕikr olanlara oġul ve ḳarındaş olalar, tebar gibi ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** atası **Nevfel**'e maġlūb olıcaḳ **Leylī**'yi öldürmek meşveret itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çarlattı revān **uruḳ ḳayaşın**
Saldı araġa ol iş kinkeşin

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da bir şiʿrde gelür ki:

---

[1] Bu bölüm ve sonrasında gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **eyler** : eyle B., Li.1, Ş. // **salıp** : salıb B.
[3] **Ürkürep** : ürküreb B. // **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : Yalnız S. nüshasında vardır. // **uyuḳlayup** : uyuḳlayıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **görmege** : körmeke B. // **gelürken** : kelürken B. // **gice** : kice B. // **çıḳup** : çıḳub B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **azıtḳan** : azıḳḳan S.
[4] **Ḫışm** : ḫışım A., B. // **maʿnāsınadur** : māʿnāsınadır B. // **ḳayaş** ḳuyaş E. // **olındı** : olundu B. // **dirler ki** :derler ki B. // **Nevfel** : Nofel B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **çarlattı** : çarlatdı Ş. // **bir şi'rde gelür ki** : bir şiirde kelür ki B. ; bir şi'rde gelür S. // **anca** : anı B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. // **Ferāmürz** : Ḳara Mirzā E. // **defʿiġa** : defġıġa E. ; defkıġa B. // **yıbardı** : yitkürdi Ş. // **tenbīhde gelür ki** : tenbīhde kelür ki B. ; tenbīhde gelür S. // **ḳayaşı** : ḳayaş S.

Beyt: Perī vü ḥūr ol ayġa ḳarābet irmişler
Ve lik anca kişi yoḳ **uruḳ ḳayaşıda**

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Keyḫusrev** vaṣfında gelür ki:

Ferāmūrz bile **Ṭus**'nı **Efrasiyab** defᶜiġa yıbardı ve ol ikev anġa yaḳın uruḳ irdiler.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür ki:

Mürüvvet **[Ş.163a]** keremninġ **uruḳ ḳayaşı** belki teveᵓman ḳardaşıdur.

Urun ve urn[1]: (اورن-اورون) Bu iki lügat maḳam ve cāy-gāh maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskendirī**'de [E.43b] **Nūşīnrevān** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: [S.38a] **Urun** gerçi kāfirġa dūzāḫ durur
Anınġ ᶜadlidin **urnı** berzaḫ durur

"**Urnı**" didügi "**cāyı ve mekānı**" dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt :[Li.1-33a] **Nevāyī** firḳātinġdin anınġ dik żaᶜīl oldı
Kir **urnıda** il baḳsa digeyler meger yoḳdur

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ṭoḳuzıncı maḳālede gelür ki :

Beyt: Könġleki tāze tükendin **urun**
Ḥırḳa-i idbarıġa yetüzüñ burun

Pīrehende tāze daġ yerleri vardur dimekdür. Mecāzen mekān maᶜnāsınadur.

Orn[2]: (اورن) İmāleyle anıñ yerine dimekdür. Bedel maᶜnāsına ki **Sedd-i İskenderī**'de **Pīşe Nigār Aṭbārī** vaṣfında gelür.

Beyt: Çük aṭlas eylep özige libās
Kiyip börk **ornıġa** başıġa ṭaş

Ve yine bir tercīᶜde gelür ki:

---

[1] **urn** : uran Ş. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsınadur Ş. // **ḥaḳḳında gelür ki** : ḥaḳḳında kelür B. ; ḥaḳḳında gelür S. , Ş. // **kāfirġa** : kāfirge B. // **dūzaḫ durur** : dūzaḫ dürür B. // **berzaḫ** : berzeh B. // **"Urnı " didügi........ dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **N. Şebāb'da gelür** : N. Şebāb'da kelür B. ; N. Şebāb'da gelür ki Ş. // **firḳātinġdin** firḳātiñdin : A. , Ş. // **anınġ** : anın A. , B. , E. // **digeyler** : dikeyler B. // **meger yoḳdur** : meger ki yoḳ Ş. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür S. // **idbarıġa** : idbarige B. ; odbarıġa S. // **yetüzüñ** : yetürdüñ B. , E. // **pirehende.........maᶜnāsınadur** : ø B.

[2] **orn** : orun B. ; oran Ş. // **imāleyle** : imāle ile Li.1 , S. // **anıñ** : anuñ S. // **Aṭbārī** : Aṭyārī A. , Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çük** : çün B. // **eylep** : eyleb B. // **kiyip** : kiyib B. // **ṭaş** : ṭas B. // **gelür ki** : kelür ki B. // nihān kelimesi A. nüshasında boldı kelimesinden önce gelmektedir.

Beyt: Tā boldı yüzüñg nihān közümdin
Eşk ornıġa yıtmayın barur ḳan

Ornıġa[1]: (اورنیغه) Yerine dimekdür. Ekṡeriyyā iżāfet ile isti'māl olınur.

Ornıda[2]: (ارنیده) Yerinde dimek ma'nāsına.

Uran[3]: (اورآن) İmāle ile geceyle yol azan kişi yoldaşına çaġırduġına dirler ki farażā leşker-gāhda kendü bir bege mensūb olsa ol begiñ mensūbātına çaġırmaḳ gibi ki Devlet-yār Beg ḫalḳı ve Sa'ādet-yār Beg ḫalḳı ne [E.44a] cānibdedür dimek gibi.

Ornanmas[4]: (اورنانماس) Yanmaz dimekdür.

Örtengüci[5]: (اورتانكوجی) Yanıcı dimekdür .

Örtemek[6]: (اورتامك) Od yaḳmaḳ .

Örküremek[7]: (اوركورامك) Uyuḳlamaḳ ma'nāsınadur.

Örkürer[8]: (اوركورار) Uyuḳlar dimekdür.

Örkürep[9]: (اوركوراب) Uyuḳlayup dimekdür.

Uruḳ ḳayaş[10]: (اوروق قاياش) Uruḳ ṭārıḳ, ya'nī ḫışm, ḳavm dimekdür.

Beyt: Perī vü ḫūr ol ayġa ḳarābet olmışlar
Ve lik anca kişi yoḳ uruḳ ḳayaşıda

Ḳayaş lafzı vaḥīd isti'māl olınduġı mesmū' degil ammā uruḳ lafzı yalañuz isti'māl olınur ve ġayn-ı mu'acceme ile uruġ daḫı dinilür , ḫışm ma'nāsına.

Örtenür[11]: (اورتانور) Yanar dimekdür. Şöyle ki bir nesne tamām yanup eṡeri ḳalmamaġa dirler ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn vaṣfında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **İmâle ile** : imâleyle B. , E. // **geceyle** : gece ile Ş. // **azan kişi** : azan A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **leşker-gâhda** : leşker-gâh Li.1 // **begiñ** : begüñ Li.1 , Ş. // **Beg** : Big Ş. // **cânibdedür** : cânibdedir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 , S. // **şöyle** : ø Li.1 , S. ; şöyle : B. , E. , Ş. // **yanup** : yanub B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.

Beyt: Zārı ki üçük yane çırağı
Bat örtenür artuġ olsa yağı

Örtedi[1]: (اورتادی) Yaḳdı dimekdür.

Örtedim[2]: (اورتادیم) Yaḳdım dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da bir beytde gelür.

Beyt: Ey Nevāyī [S.38b] köñglüme ᶜışḳıda ḳoydum dāğlar
[Ş.163b] Ger mini ol örtedi min dağı anı örtedim

Ört[3]: (اورت) Şuᶜle-i āteşe dirler ve bir ṣaḥrānıñ bir ṭarafından āteş ḳorlar, yel öñünce gidüp ol ṣaḥrāyı tamām yaḳduğına dirler. Ammā şuᶜle-i āteş maᶜnāsına Sedd-i İskenderī'de ḫamse tekmīli vaṣfında ṭāliᶜ ve baḫta ḫıṭāb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: [Li.1-133b] Yolum üzre menzil çü bu tört idi
Çıḳarım biñg eyle kim ört idi

Örtengüci[4]: (اورتانکوچی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yanıcı dimekdür.

Örteñgey[5]: (اورتانکای) Yana dimekdür.

Örtegen[6]: (اورتاکان) [A.22a] Yaḳan dimekdür.

Örterge[7]: (اورتارکا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yaḳmaḳ içün dimekdür. ᶜİllet maᶜnāsına ki bir müseddesde gelür.

Beyt: Cānım örterge ol otluḳ çehre gül-zār-ı Ḫalīl
Anı rūşen eylegen kükürd otı yanıda Nīl

Örtergeli[8]: (اورتارکالی) Yine kaf, kaf-ı [E.44b] ᶜAcemī'dür. Yaḳalı ve yaḳmaḳ içün dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yaḳdım** : yaḳdı Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **ger mini** : kermini B.
[3] **dirler** : derler B. // **ṣaḥrānıñ** : ṣaḥrānuñ Li.1 , S. // **gidüp** : gidüb B. // **ṭāliᶜ** : ṭalih B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **üzre** : üze A. // **biñg eyle** : belik ile B.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemīdir** B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **örteñgey** : örteñggey B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **örtegen** : örteken B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **örterge** : örtege S. // **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[8] **örtörgeli** : örtergeni S. // **kaf , kaf-ı āAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Örtük[1]: (اورتوك) Yanmış dimekdür.

Örtük[2]: (اورتوك) Yine kaf-ı ᶜArabī ile örtülü dimekdür. Maḫfī manasına.

Örtüklük[3]: (اورتوكلوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı örtülmiş dimekdür.

Örçenmede[4]: (اورچانمده) Az zamānda dimek olur.

Örgenmek[5]: (اوركانمك) Ögrenmek dimekdür. Keenne-hu ᶜibāret taᶜkīs olmışdur.

Örgenip[6]: (اوركانيب) Ögrenip dimekdür.

Beyt: Ol belāġa **örgenip** min ile kim cānım çıḳar
Körmesem başımda bir sāᶜat min şeydā bile

Örgenmes[7]: (اوركانماس) Ögrenmez dimek olur. Nefy-i mużāriᶜdür.

Beyt : Ötüp ᶜışḳ içre ᶜömrüm zāhidā ḳoy zühd irşādın
Kişi mundaḳ uluġ işni żaᶜīf olġanda **örgenmes**

Ürkün[8]: (اوركون) Kaf-ı ᶜArabī ile ṭuġyan manāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Derd kör kim istese kilmek ġamım sormaḳġa
Rāżī irmen kim sirişkim silinińg bar **ürküni**

Örgendi[9]: (اوركاندى) Kaf-ı ᶜAcemī ile ögrendi dimekdür.

Örük[10]: (اوروك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Erik didikleri meyveye dirler ve muṭlaḳ zerdālüye dirler ve üfürülmiş nesneye dirler ve bir yerde muḳīm olmış kimesneye dirler. Netekim bir leşker bir menzilde otursa ol gün örük oldı dirler.

---

[1] S. nüshasında bu kelime "ürkün" kelimesi ile aynı kabul edilmiş ve "ürkün" kelimesinin anlamı burada verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **örtülmiş** : örtülmüş B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde S. nüshasında yoktur. Bu maddedeki açıklamaları ve tanığı "örtük" kelimesinin açıklamasında vermiştir. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.
[9] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī ile Ş. // **erik** : erük Ş. // **dirler** : derler B. // **üfürülmiş** : üfürülmüş B. // **zerdālüye dirler ve** : zerdālüye derler ve B. ; zerdālüye ve // **olmış** : olmuş B.

Örütmiş[1]: (اورتمیش) İmāle ile bir yerde ķarār itmiş dirler.

Örgemci[2]: (اورکامجی) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Örümcek dimekdür. [S.39a] ᶜAnkebūt

maᶜnāsına ki **Divān-ı Luṭfī**'de tevḥīdde gelür.

Beyt: Dōstlarnıñg alıda bir dik pest **Ḫayber** ķalᶜası
Düşmeniñ defᶜiğa **örgemci** öyi ḥıṣn-ı ḥaṣīn

Ve yine **Münācāt-nāme**'de gelür ki:

Eger perde-pūş sin olmabañg ridā hemān [E.45a] işik **örgemcisi** hemān.

Uruş[3]: (اوروش) Cenge dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Cihān ili ger **uruşsun** u ger baraşunlar
Ki ni **uruşum** alar birle bar u ni baraşım

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da gelür ki:

[Li.1-34a] **Efrasiyab uruşıdı Kerşab** fevt boldı.

Örk ve ör[4]: (اورك و اور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. İmāle ile yoķuş ve yoķaru dimekdür ki

Ferhād u Şīrīn'de **Fehād**'ıñ atı vaṣfında gelür ki:

[Ş.164a] Beyt: Ḫarāmī **örke** çıķmaķda tütün dik
Egirmek vaķti deşt üzre ķoyun dik

Örek[5]: (اوراك) Direk dimek olur.

Örek urdı[6]: (اوراك اوردی) Direk dikdi dimek maᶜnāsına.

---

[1] **ķarār itmiş dirler** : ķarār itmiş derler B. ; ķarār eylemiş dirler ; ķarār eylemiş dimekdür : ķarār eylemişe dirler Ş.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **örümcek dimekdür** : örümcek demekdir B. ; örümcekdür Ş. // **gelür** : kelür B. // **dōstlarnıñg** : dōstlarınıñ A. , Li.1 // **pest** : best A. // **düşmeniñ** : düşmeniñg Li.1 , S. // **defᶜiğa** : defᶜige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **olmasañg** : olmasañg de B. // **ridā** : ø B.

[3] **cenge** : çenge B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **cihān** : hemān Li.1 // **baraşunlar** : yaraşsunlar B. , Li.1 , S. // **baraşım** : yaraşım A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **Kerşab** : Kerşasb B. // **fevt boldı** : fevt oldı E. , Ş.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // kaf-ı ᶜArabī ile ve Li.1 , Ş. // **dimekdür** ki : demedir ki B. ; dimekdür E. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Örlep[1]: (اورلاب)Yoḳuşlayup dimekdür, yaʿnī yoḳuşa çıḳup maʿnāsına ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Gül ile Nevrūz'uñ ġurbetleri beyānında gelür.

Beyt: Geh örlep çerḫ ṭaḳıġa minālar
Geh inişlep yiti birle inerler

Örlendi[2]: (اورلادی) Urdıldı, örtüldi dimekdür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da ʿUzeyr ʿAleyhi's-Selām eşekinüñ dirildügin gördügi maḥalde gelür ki:

Ve merkebiniñg çürügen süñgekleri baḳtı kördi kim birbirige muttaṣıl bolup üstige it örlendi.

Urum[3]: (اوروم) Sipāhilıḳ üslūbı ve maḥāreti ve şecāʿati ve silāḥşorluḳ maʿnāsına [E.45b] dur ki Mecālisü'n-Nefāʾis'de beşinci meclisde Mīr Ḥaydar vaṣfında [Sb39b] gelür ki:

[A.22b] Sipāhilıḳ urumlar kim bolur, oḳ atmaḳda, celd ü ḳılıç çalmaḳda çabik ve sāyir celādetlerde anca bar kim ʿaṣrınıñg ehli pesend ḳılurlar.

Ornatmaḳ[4]: (اورناتماق) Yerleşdürmek maʿnāsınadur.

Ornattı[5]: (اورناتتی) Bir nesneyi bir yere urdı, berkişdürdi ve ṣancdı ve mıḫladı dimekdür.

Ornaşıp[6]: (اورناشيب) Ötürüşüp ve berkişüp dimekdür.

Ornaşmaḳ[7] (اورناشماق) Yerleşmek maʿnāsınadur ve yerleşüp dimekdür.

---

[1] örlep : örleb B. // yoḳuşlayup : yoḳuşlayub B. // dimekdür : demekdir B. // çıḳup : çıḳub B. // maʿnāsına : dimekdür B., Li.1, S. // Luṭfī'de : Luṭfī'de kelür B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A., S., Ş. // minālar : minerler B., Li.1, S. // inişlep : inişleb B. ; işbulep S. // birle : yirle B. ; yirke A. ; birke Li.1, Ş. // inerler : iterler B., Li.1

[2] urdıldı : uruldı B., Ş. // dimekdür : demekdir B. // eşekiniñ : eşekiniñg B. ; merkebiñg Ş. // dirildügin : dirildükini B. ; dirildügi Ş. // gördügi : ø Ş. ; kördüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // süñgekleri : süñggekleri B. // bolup : bolub B.

[3] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 // bar kim : yār kim S. // ʿaṣrınıñg : ʿaṣrınıñ Li.1

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] yere : yerde A. // berkişdürdi : berkişdirdi B. // ṣancdı : ṣançdı Ş. // dimekdür : demekdir B.

[6] Bu madde B. ve E. nüshalarında yoktur.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Mümkin irmes taratmaḳ peykānların kim cism ara
Her sarı mesken tutupturlar süñggekke ornaşıp

Urar[1]: (اورار) Urur dimekdür, zeden maʿnāsına. Ammā imāle ile oḳınsa biçer maʿnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Mezra'-ı dehrġa sac luṭf ile iḥsān toḫmını
Her ni ikseñg anı oḳ çünki **urarsın** āḫir

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de gelür .

Beyt: Çü dehḳan kim dāne meżrūʿ iter
Anı oḳ **urar** çünki vaḳti yiter

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da gelür.

Ṣalāḥ [Li.1-34b] u fesād toḫmın kim ikti kim **urmadı**.

Urar[2]: (اورار) Vav telaffuẓ olınmayup maḫżā ʿalāmet żamm içün imāle olınmış olduğı taḳdīrce it ürmek maʿnāsına urar dimek olur.

Urar sin[3]: (اورارسين) Der-anbar idersin dimek olur.

Ur[4] : (اور) Emrdür. Hem ḍarb eyle dimekdür ve hem bic dimekdür.

Urġac[5]: (اورغاج) Urıcaḳ ve biçicek dimekdür.

Urġalı[6]: (اورغالى) Uralı ve urmaḳ içün dimekdür.

Ura[7]: (اوره) Taḥıl ḳuyusına ve at köstegine dirler.

Orġuştek[8]: (اورغوشتك) [Ş.164b] Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. ʿİlm-i mūsīḳide [E.46a] bir uṣūldür ki **Mīzānü'l-Evzān**'da ki ʿArūż risālesidür, ḳoşuḳ lüġatin taṣḥīḥ itdügi maḥalde bir terkībde gelür ki:

---

[1] **urur** : urar B. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** . kelür B. // **dehrġa** : dehirġa E. ; dehirge A. , B. , Li.1 ; dehriġa S. // **luṭf ile** : luṭfla Ş. // **toḫmını** : toḫmın S. , Ş. // **āhir** : āher B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki E. // **gelür** : kelür B. // **ikti kim urmadı** : ikti urmadı Ş.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **emrdür** : emirdir B. // **eyle dimekdür** : eyle Ş. ; eyle demekdir B. // **bic dimekdür** : biç demekdir B.
[5] **biçicek** : biçecek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **ura** : urda S. // **ḳuyusına** : ḳuyusuna B. // **köstegine** : kösteğine B. // **dirler** : derler B.
[8] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **ki ʿArūż risālesidür** : ø Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **bir terkībde** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **edvār kütübide** : edvārda kütübide A. , Li.1 , Ş. // **sürer** : süler Li.1 ; sürev S. // **nevʿ** : nevʿi B. // **ḥayātım** : ḥayātın B.

Yana ḳoşuḳdur ki **orġuştek** uṣūlide şāyiᶜdür ve baᶜżı edvār kütübide ol uṣūl ẕikr boluptur ve ol sürūd ᶜArab'nıñg tive sürer ḥaddileri vezni bile reml-i murabbaᶜ-i maḥẕūfda vāḳıᶜ bolur [S.40a] ve anıñg aṣlı bu nevᶜdür kim:

Beyt: Veh ki ol ay ḥasreti derd ü daġ firḳati
Hem irür cānımġa ört hem ḥayātım āfeti

Ve yine Mahbūbu'l-Ḳulūb'da evvelki faṣlda selātin-i ᶜādil ẕikrinde gelür ki: Raᶜiyetġa serā vü bāġ anda maᶜmur ve sipāhiġa kāmu ferāġ andın mevfūr. Andın kiceler etrāk żuᶜafāsı işi **orġuştek.**

Öz[1]: (اوز) Kendü dimekdür.

Özge[2]: (اوزكا) Ġayrı maᶜnāsınadur.

Özgelerge[3]: (اوزكالركا) Ġayrılar dimekdür.

Öz özümni[4]: (اوز اوزومنى) Kendü kendümi dimekdür.

Özüme[5]: (اوزما) Ba-ḫōd, yaᶜnī kendüyi bilür dimek olur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** firāḳında **Şāh Behrām** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Bir zamān **özüme** bir zamān bī-ḫōd
Ni selāmet mizācıda ni ḫired

Özge[6]: (اوزكا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Özige daḫı dinilür. Kendüye dimekdür ve ġayrı maᶜnāsına daḫı gelür ve medḥ ü ẕemm maᶜnāsına daḫı gelür ki bir kişiniñ ḥaḳḳında özgedür dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ni ᶜaceb ᶜuşşāḳ ara bolsam min zār **özgece**
Kim irür maᶜşūḳlardın ol sitem-kar **özgece**

Ammā ġayrı maᶜnāsına **Ġarāibü's-Ṣıġar**'da gelür ki:

---

1 **dimekdür** : demekdir B.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
6 **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **Özige daḫı dinilür** : Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kişiniñ** : kişinüñ Li.1 , S. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler A. , E. // **B. Vasaṭ'da gelür ki** : B Vasaṭ'da kelür ki B. ; B.Vasaṭ'da gelür Li.1 , S. // **Ammā ġayrı** : V e yine ġayrı E. // **cām-ı mey** : mey S. // **Çihil** : Çehil B. // **rübāᶜīde gelür ki** : rübāᶜīde kelür ki B. ; rübāᶜīde gelür S. , Ş. // **rübāᶜīyye** : rübāᶜī B. , S. , Ş. // **ᶜayb** : ᶜayıb B. // **hüner-ver** : hünerdür A. , E. // **közige** : közike B. ; köziġa A.

Beyt: Çü bardı kişi sürgeli şerḥ-i ḥāl
Ki öz ḫıdmetin niçün itmiş **usal**

Üsrük[1]: (اوسروك) Kaf ʿArabī'dür. Mest maʿnāsına gelür.

Üsürken[2]: (اوسوزكان) Mest olan maʿnāsınadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde gelür.

Üsürken tabılur.

Üstiġa[3]: (اوستيغا) Üstine [S.41a] dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: Sezze-i ḫaṭṭıñg sevādı laʿl-i ḫandān **üstiġa**
[Ş.165b] Ḥıżır gūyā sāye salmış āb-ı ḥayvān **üstiġa**

[E.47b] Uşuḳtı[4]: (اوشوقتى) Iżṭırāb ile ʿacele eyledi dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Didiler ol şūḫ her dem **uşuḳup** öydin çıḳar
Cān işi çıḳmaḳġa her dem ıżṭırāb oldı yine

Uşatmaḳ[5]: (اوشاتماق) Uşalmaḳ daḫı dinilür. Uvatmaḳ dimekdür ki bir tercīʿde gelür.

Beyt: **Uşatmaḳ** isteseñg bu bendlerini
Muḳayyed olma anda uşbudur pend

Uşol[6]: (اوشول) Ol nesne ve ol kimesne dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki münācātda gelür.

Beyt: [A.23b] Liken **uşol** çehre-i ʿuşşāḳ-sūz
Kim añga her lemʿadur āfāḳ-sūz

---

[1] **Kaf ʿArabī'dür** : kaf ʿArabīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür A. ; kaf-ı ʿArabī ile B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // S. nüshasında "Beyt" ibaresini yazmış , fakat beyti vermemiş.
[2] **Üsürken** : üsüzken E. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür b. // **tabılur** : tapılur B. , Li.1
[3] **üstiġa** : üstige B. // **üstine** : üstüne B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **uşuḳup** : uşuḳub B.
[5] **uşatmaḳ** : uşanmaḳ E. // **Uşalmaḳ daḫı dinilür** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdür ki B. ; dimekdür ki A. , Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **evvelki** : ø A. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Ş.

[E.47b] Uzattı[1]: (اوزاتتى) Gönderdi dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Dermāndalar ḥāliniñ teftīşi ve alarnı rıżāları bile uzatmaḳnıñ teşvīşi.

"Uzatmaḳnıñ" didügi kaf-ı ᶜAcemī ile "göndermek" dimekdür.

Ve yine Fednād u Şīrīn'de Ḫusrev ile Büzürk Ümid, Mehīn Bānū'dan Ermeniyye ḥiṣārın istedüklerinde gelür ki:

Beyt: Dikec bu söz tapıp şaḫṣ-ı süḫandān
Uzattılar anı ġam-gin ü ḫandān

Uzalmaḳ[2]: (اوزالماغ) Uzamaḳ maᶜnāsına .

Uzalur[3]: (اوزالور) Uzar dimekdür.

Uzaldı[4]: (اوزالدى) Uzadı dimek olur.

Uzalsa[5]: (اوزالسا) Uzansa ve ᶜalā haẕā'l-ḳıyās cemiᶜinde lam'la telaffuẓ olınur.

Uzaġu kün[6]: (اوزاغو كون) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Dünki gün degil, öteki gün dimekdür ve uzun gün maᶜnāsına daḫı gelür.

Uzalıp ve uzala[7]: (اوزاله و اوزاليب) Uzanıp ve büyüyüp dimekdür ve uzanup yatup maᶜnāsına daḫı gelür ki Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Közüñ ki lāle vü nesrīn üze uzala yatur
Ḫuten çiçekleri üzre [Li.1-35b] meger ġazāla yatur

Usal[8]: (اوسال) Tehāvün ve tekāsül idüp oyalanmaġa dirler.

---

[1] **gönderdi** : könderdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **dermāndalar** : dermānda lā B. ; ve dermāndalar S. , Ş. // **teftīşi ve** : teftīşide S. , Ş. // **uzatmaḳnıñ** : uzatmaḳnıñ Li.1 , S. // **teşvīşi** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **didügi** : dedüki B. // **uzatmaḳnıñ didügi** : uzatmaḳnıñ Ş. // **göndermek** : köndermek B. // **Ermeniyye** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **dikec** : ve yiḳaç B. // **söz** : ø B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dünki** : dünkü B. // **dünki gün degil** : dün değil Ş. // **degil** : değil B. // **öteki** : ötekü S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **uzalıp** : uzalıb B. // **uzanıp** : uzanıb B. // **büyüyüp** : büyüyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **uzanup** : uzanub B. // **gelür** : kelür B. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī Eşᶜārı'nda B. // **ġazāla** : ġazāle B.

[8] **idüp** : idüb B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız B. nüshasında vardır.

Oframaḳ[1]: (اوفراماق) Eskimek ve yıpranmaḳ.

Ofranur[2]: (اوفرانور) Eskir ve yıpranur dimekdür.

Oḳ[3]: (اوق) Hemān dimekdür.

Oḳ[4]: (اوق) Odun.

Oḳt[5] (اوقت) Vaḳt maᶜnāsınadur.

Oḳurda[6]: (اوقوردا) Oḳurken dimekdür.

Beyt: **Oḳurda** oḳtı yaşım iḫtiyārsız gūyā
Ki hicr dūdesidin nāmeġa midād itiñg

Oḳuldı[7]: (اوقولدى) Oḳındı dimekdür.

Oḳuy[8] (اوقوى) Oḳuyayın dimekdür.

Oḳup[9]: (اوقوب) Oḳuyup dimekdür. Ḳırāᵓat maᶜnāsına.

Oḳuş[10]: (اوقوش) Oḳuyuş dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefāᵓis**'de ḳırāᵓat ve oḳuş lafzı gelür.

Oḳup[11]: (اوقوب) Oḳuyup dimekdür, ḳırāᵓat maᶜnāsına.

Oḳar[12]: (اوقار) Yüksek ve bālā maᶜnāsınadur.

Oḳ[13]: (اوق) Naḳd maᶜnāsınadur ve hemān maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Küyunuñ **oḳ** ister **Nevāyī** niye cennet ehli zühd
[Ş.166a] Munca **oḳ** bolġay tefāvüt ᶜālim ü cāhil ara

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **oḳındı** : oḳundı B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **oḳup** : oḳub B. // **oḳuyup** : oḳuyub B. // **ḳırāᵓt maᶜnāsına** : ø A., B., E., Ş.
[10] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecālisü'n............gelür.** : ø Li.1 // gelür . kelür B.
[11] Bu madde A., E., ve Ş. nüshalarında ikinci kez yazılmıştır.
[12] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[13] **naḳd** : naḳid B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : ø A.; kelür B. // **kūyunuñ** : köyünüñ B. // **zühd** : zuhd B.

Uşal[1]: (اوشال) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki **Bābür Mirzā** eşʿarında gelür.

Beyt: Figānım aştı bülbüldin ġamı yoḳ zerre bu ḳuldın
Besi **Bābür uşal** güldin kön̂gülde ḫārḫārım bar

Uşalġay[2]: (اوشالغاى) Uşalġay ʿibāreti ufana dimek maʿnāsına uşatıp min ṣıyup ṭururum dimekdür.

Uşuḳmaḳ[3]: (اوشوقماق) Aşuḳmaḳ ki ʿacele ve ıżṭırāb maʿnāsına geçdi. Baʿżı nüsḫada żammla uşaḳmāḳ kitābet olınur. Bu beytde uşuḳup lafzı ʿacele ve ıżṭırāb idüp dimekdür.

Beyt: Didiler ol şūḫ her dem **uşuḳup** öydin çıḳar
Cān işi çıḳmaḳġa her dem ıżṭırāb oldı yana

Uġan ve uġun ve uġanım[4]: (اوغان و اوغون و اوغانيم) Ḫudā maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şirīn**'de **Ḫaḳan** sultānlıġın **Ferhād**'a teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bugün yüz şükr kim ḳıldı **uġanım**
Sini min̂g anca kim bolġay gümānım

("**Uġanım**" didügi "**Ḫudām**" dimekdür.)

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür ki:

Beyt: **Uġun** taḳdīridin bī-ġavṣ ġavvāṣ
[E.48a] Tin̂gizde taptılar bu gevher-i ḫaṣṣ

Ve yine **Gül ü Nevrūz**'da **Nevrūz**'la **Gül Kaʿbe**'de atalarıyla cemʿ [S.41b] olduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: [Li.1-36a] Körüp **Nevrūz u Gül** bu derd-i dilni
Köterdiler **uġan** şükrige tilni

Uġ[5]: (اوغ) Ḫar-gāh esbābına dirler.

---

1 **hemīn** : hemān S. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gelür** : kelür B. // **aştı** : rişti S. // **besi** : besa S.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 **ve uġanım** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsıradır B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // ( ) içindeki kısım B. ve Ş. nüshalarında yoktur. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **bu gevher-i ḫāṣṣ** : bir gevher-i ḫāṣṣ Ş. ; bir gecher-i ḫāṣṣ B. // **Nevrūz'la Gül** : Nevrūz ile Gül B. // **atalarıyla** : ataları bile B. ; ataları ile Li.1 , Ş. // **körüp** : körüb B. // **köterdiler** . künevdiler S.
5 **uġ** : uġu S. // **dirler** : derler B.

Öñgelġay[1]: (اونكالغاى) Öñüle dimekdür.

Beyt: Köñgülge yüz tümen nīş ursa hicrān eyleme nāle
Viṣāliñg nūşidin ol zaḫmlar bir kün **öñgelġay** dip

Ökte[2]: (اوكته) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tünd olup ġażab itmege dirler ve köñül perīşān idecek söze dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan** maḫfi **İskender**'e geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yoḳ irse sañga **ökte** söz yoḳ idi
[A.24a] , [Li.1-36b] Ni bolsa bizniñ saridin oḳ idi

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Nāṣıḥā çün ᶜömr öter ḳoy kim bola ᶜişret bile
ᶜIyş terkin kim buyurduñg **öktedür** bu nevᶜ ögüt

"**Öktedür**" didügi "**bu nev**ᶜ **naṣīḥat köñül perīşān ider**" dimekdür.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Ökte ḥükmi bir atı ḳıysa nā-būd ol zamān peşīmān bolmaḳ [E.49a] nī-sūd.

Öktetür[3]: (اوكتاتور) Kaf ᶜArabī'dür. Köñül perīşān ider dimekdür.

Ögti[4]: (اوكتى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ögdi , medḥ itdi dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Geh ögtiler **Ḫuten** zībālarını
[Ş.166b] Zamānı **Rūm**'nıñg raᶜnālarını

Öktek[5]: (اوكتاك) Kafları kaf-ı ᶜArabī'dür. Öpkelü ve ġażabludur dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Ökte** : ökne Li.1 // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **olup** : olub B. // **itmege dirler** : etmege derler B. // **maḫfi** : maḫfice B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bizniñ** : bizniñg // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **nāṣıḥā** : zāhidā B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **atı** : onu B.
[3] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Ḫuten** : Ḫaten B.
[5] Kafları kaf-ı ¡Arabî'dür : kafları kaf-ı ¡Arabîdir B. ; kafları ¡Arabî'dür Li.1 , Ş. ; kaflar kaf-ı ¡Arabî'dür. A. // öpkelü :

Ökülgen[1]: (اوكولكان) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı ṡanī ᶜAcemī'dür. Cemᶜ olup yığılan dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād Sokraṭ Ḥakīm ḥiṣārında gördi.

Beyt: Ġanīmet kördi her yan ḥaddin efzūn
Ökülgen her ṭaraf yüz genc-i Ḳārūn

Öker[2]: (اوكار) Cemᶜ ider, yığar dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da söz taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: ᶜArṣada şaṭrancı ol kim töker
Nice yıġac pāresidür kim öker

[E.48b] Ökse[3]: (اوكسا) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Cemᶜ idüp bir nesneyi bir yere yığsa dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de gelür.

Beyt: Kim cevāhirni alyıġa tökse
Tile ġaflet kibi anı ökse

Öger[4]: (اوكار) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Un ögüdür maᶜnāsına gelür ve medḥ ider dimekdür.

Ögün[5]: (اوكون) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ġayrı dimekdür ki Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: [S.42a] Vaṣlıñgdın ögün hīç nime ḥaḳdın tilemes min
Yārab ki icābet ola bu bende duᶜāsı

Ökmek[6]: (اوكماك) Kaf-ı ᶜArabī ile cemᶜ itmek maᶜnāsınadur.

Öknetür[7]: (اوكناتور) Ḳoḳıdur ve incidür. Keenne-hu ögne lafzındandur.

Öñgelmek[8]: (اونكالماق) Öñelmek maᶜnāsınadur. Nun resmīdür.

---

[1] kaf-ı ṡānī : ṡānī Ş. // olup : olub B. // dimekdür : demekdir B. // gördi : kördi B. // Ökülgen her : Ükülgen her B.
[2] dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // ol kim : her kim Li.1 , S. // töker : nöker S. // nice : niçe S. , Ş.
[3] ökse : ök S. // yine kaf : ø Li.1 , S. // kaf-ı ᶜArabī'dür. : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 , S. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelir B. ; gelür kim A. // alyıġa : alyınıñga B. ; aynıġa Li.1 // tile : tel A. , B. , Li.1 ; teli S.
[4] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir. B. ; kaf ᶜAcemī'dür A. , Ş. ; kaf muᶜaccemedür S. // ögüdür : ügüdür B. // gelür : kelür B. // dimekdür : demekdir B.
[5] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf yine kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // dimekdür : demekdir B. // gelür: kelür B. ; gelür ki S. // ḥaḳdın : çıḳdın S. // Yārab : Yāreb B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öksünmek[1]: (اوكسونمك) Eksilmek dimekdür.

Öñg[2]: (اونك) Ön, yaʿnī pīş maʿnāsına. Nun resmīdür ve ṣaġ cānibe daḫı iṭlāḳ olınur.

Öksüdi[3]: (اوكسودى) Eksildi dimekdür ki **Lisānü't-Ṭayr**'da tevḥīddi gelür.

Beyt: [Li.1-37a] Yir yüzin yamġur suyı birle yudı
Gerd çirki ol yumaġdın **öksüdi**

Ulcar[4]: (اولجار) İmāle ile ḫaber maʿnāsınadur, ammā muṭlaḳ pādişāh cānibinden sefer

içün leşkere olan ḫabere dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Çirikge eyleben mīʿād bolcar
Tevāci her ṭaraf yitkürdi **ulcar**

Ölcek ve ölçek[5]: (اولچك و اولجك) Kaf ʿArabī'dür. Ḳıyās maʿnāsınadur ki **Fevāīdü'l-**

Kiber'de gelür.

Beyt: Çıdar min her nice zaḫm ursa ol ḳātil velī bolmas
Çıdarmaḳ ger birin öz ʿuẓvıda ḳılsa kişi **ölçek**

Ulçaş[6]: (اولچاش) Bir kişi ekābin öñünde bir dizin yere ḳoyup ve bir dizin ḳaldurup elin

başına ḳoyup [Ş.167a] soñra varup elin öpse ve görüşse bu vaṣfa dirler ki **Gül ü**

Nevrūz-ı Luṭfī'de Ḫaḳan'ıñ elçileri geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Kilip bigler bile utru yürüşüp
Töresi birle **ulçaşıp** körüşüp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **yamġur** : yaġmur A.
[4] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır b. // **padişāh** : ø A. // **cānibinden** : cānibdin A. // **gelür** : kelür B. // **bulcar** : bulçar Ş. // **tevāci** : nevāḫi E. ; turci S. // **ulcar** : ulçar Ş.
[5] **ölcek ve ölçek** : E. ; ölçek S. ; ölcek A. , B. , Li.1 , Ş. // **kaf ʿArabī'dür** : kaf ʿArabīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür A. ; kaf-ı ʿArabī'yle S. // **maʿnāsınadur** : mʿnāsına gelür E. ; maʿnāsına kelür B. // **nice** : niçe Li.1 , S. , Ş.
[6] **ulçaş** : ulcaş Li.1 // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **ḳaldurup** : ḳaldırıb B. // **varup** : varub B. // **görüşse** : körüşse B. // **vaṣfa** : vaʿża B. , Li.1 ; vażʿa S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **geldügi** : geldüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **kilip** : kilib B. // **yürüşüp** : yürüşüb B. ; buruşup S. // **ulçaşıp** : ulçaşıp A. ; ulçaşıb B. // **körüşüp** : körüşüb B.

Ögürmek[1]: (اوكورماك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür.

Ağlamaḳ maᶜnāsına. **Muḥākemetü'l-Lüğateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüğati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Yana büyük ün bile kim iᶜtidālsiz aşup bile yığlağaylar anı **ögürmek** dirler ve Türkīcede ol maᶜnīde bu maṭlaᶜ sar kim.

Beyt: İşim tağ üzre her yan eşk seylābını sürmekdür
Firāḳ āşubidin her dem bulut yan̄glığ **ögürmekdür**

Ve istifrağıñ evvel ḥāletine daḫı dirler.

[S.42b] Öküş[2]: (اوكوش) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür . Çoḳ dimekdür. Bī-ḫōd maᶜnāsınadur.

Öksük[3]: (اوكسوك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Eksik dimekdür. **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Mini ki muğbeçe deyr içre eyledi üsrük
Ni teng közümge ḳuyaş bolsa z̤erredin **öksük**

Öksüp[4]: (اوكسوب) Kaf, kaf-ı ᶜArabi'dür. Eksik eyleyüp ve eksilüp dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz Behmen**'e eyitdi.

Beyt: Isın̄g azıp durur saḳal ağartıp
Munun̄g dik ᶜaḳlın̄g **öksüp** cehlin̄g artıp

[E.49b] Öksülür ve öksünür[5]: (اوكسولور اوكسونور) Bu daḫı eksilür dimekdür.

Beyt: Fenā mey-ḫānesiğa sal mini ey rind-i ᶜārif kim
Ġamımnı **öksünür** deyr-i fenā mey-ḫāne andın köp

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür : Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : sānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. // **Ağlamaḳ maᶜnāsına** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri .... itmişlerdür ki** : ø Ş. // **Muḥākemetü'l-Lüğateyn 'de** : Muḥākemetü'l-Lüğateyn'de gelür ki Ş. // **itmişlerdür ki** : etmişlerdir ki B. // **büyük** : bitik B. ; nin̄g S. // **Türkīcede** : Türkīde S. // **seylābını** : seylābın E. // **yan̄glığ** : yanlığ S. // **Ve istifrağıñ .... dirler** : ø Li.1 // **ve istifrağıñ** : ve daḫı istifrağıñ S. // **daḫı dirler** : dirler S.

[2] Bu madde A. , E. , Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Bī-ḫōd maᶜnāsınadur** : ø A. , B. , E. , Li.1 , S. , Ş.

[3] A. , Li.1 ve Ş nüshalarında bu maddede "öküş" yazılmış , "öksük" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. ; kaf ᶜArabī'dür E. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.

[4] **öksüp** : öksüb B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **eksilüp** : eksilüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eyitdi** : itdi B. // **ısın̄g** : ısıñ S. // **azıp** : azıb B. // **ağartıp** : ağartıb B. // **dik** : rüyıñ Li.1 // **artıp** : artıb B.

[5] **öksülür** : öksüñür Li.1 , S. // **öksünür** : öksütür E. // **eksilür** : eksilir B. // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ey Nevāyī yiniñde pinhān itme ol ay rıḳᶜasın
Çün sañga öldür hemīşe eşk artımaḳ birle yiniñ

[E.50b] Ülge[1]: (اولكه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Tımar ve sancaḳ nāḥiyesine dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Yüz kişi reşk itküce cirgem ḳanı
Miñg yikit atlanġuca ülgem ḳanı

"Ülgem" didügi "benim tımarım ve sancağım" dimekdür.

Öldikler[2]: (اولديكلار) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Olsunlar [S.43b] dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de İskender deryā-yı muḥīṭe girmelü olıcaḳ leşkeriniñ baᶜżına icāzet virdügi maḥalde [Ş.167b] gelür.

Beyt: Vaṭanġa yanıp ḫalḳ āsūde-dil
Bārī bizdin öldikler ammā helāl

Uluġ ve uluḳ[3]: (اولوق و اولوغ) Ulu ve büzürk maᶜnāsınadur ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Cemşīd vaṣfında gelür ki:

Andaḳ uluḳ bināyı saldı ki ḥālen ās̱ārı ve nişāneleri bardur.

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Yūsuf ᶜAleyhiᶜs-Selām ḳarındaşları satduğı maḥalde gelür ki:

O kāfileniñg uluġı bile kim anı Mālik'dür on yiti ḳalb diremġa beyᶜ ḳıldılar.

Beyt: Aġzı kimi sözde Mesīḥa dik ḳılur ilni tebrīk
Bes uluḳ sözlü durur gerçi irür esrü kicik

Ultañg[4]: (اولتانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Şol göne dirler ki çizme ve paşmaḳ altına dikerler. Ḥasb ü ḥāl mes̱nevisinde gelür ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **on altıncı** : altıncı E. // **gelür** : kelür B. // **atlanġuca** : atlanḳuca B. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ülgem didügi.............dimekdür** : ø Ş.

[2] **Kaf , kaf ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir b. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **girmelü** : kirmelü B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yanıp** : yanıb B.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır b. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **bināyı** : binā B. // **ḥālen** : ḥālā B. // **satduğı** : ṣatduğı S. , Ş. // **anı** : atı Ş. // **Mālik'dür** : Mālik'dur B. ; Mālik'tür S. // **diremġa** : diremge B. // Bu maddenin sonunda verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : dermer B. // **çizme** : cizme A. , E. , Ş. // **paşmaḳ** : başmaḳ S. , Ş. // **dikerler** : dikerler ki Li.1 , Ş. // **Ḥasb ü ḥāl** : Ḥasb-i ḥāl

[A.24b] Ölen͡g[1]: (اولنك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Muṭlaḳ sebze-zāre dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ṣıfat-ı bahārda gelür.

[E.50a]Beyt: Kök ölen͡g eṭrāfıda gūna verd
Encüm ile dāyire-i lāciverd

Ve yine Ferhādu Şīrīn'de bahārī ḳaṣr taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: Şemer sular bolup āyine āheng
Ölen͡g eylep ᶜiyān ol közgüde jeng

Ulandı[2]: (ولاندى) Ulaşdı ve yetişdi dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür ki :

Beyt : Saçın͡g selāsili Luṭfī'ni ḥaḳ sarı çıḳtı
Mecāz ulandı ḥaḳīḳatġa münthā boldı

Ve yine Münācāt-nāme'de gelür ki:

Ve bu huşyārlıġnı bī- iştibāhlıḳġā ulandur.

Öl[3]: (اول) Yaş ki nem maᶜnāsınadur ki ışlanmış dimekdür. İmāle ile muṭlaḳ yaş dimekdür, nem maᶜnāsına ve deryā manāsına daḫı gelür ki Sedd-i İskenderī'de İskender deryā seyrine [Li.1-37b] gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sürüp kimeni ölge andaḳ ki ṭayr
Hem ol suġa ḳıldılar āheng seyr

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da nem ma'nāsına mestler ẓemminde gelür ki:

Beyt: Ton iteki balçıġ olup elli öl
Elli öl ammā anın͡g alyıda köl

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki:

---

[1] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // dirler : derler B. // ṣıfat-ı bahārda : bahār vaṣfında S. // gelür : kelür B. // bahārī ḳaṣrı : baḥar ḳaṣrı B. , Li.1 , S. // gelür ki : kelür : B. ; gelür S. // şemer sular : şemşir sırlar E. // bolup : bolup B. // āheng : āhenk B. // eylep : eyleb B. // jeng : jenk B.
[2] dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // saçın͡g : saçıñ A. // selāsili : selāsi A. // Luṭfī'ni : Luṭfnı A. ; Luṭfī-i ni S. // Münācāt-nāme'de : Münācāt'da A.
[3] Yaş ki ...... dimekdür . : ø A. , B. , Li. , S. , Ş. // yaş dimekdür : yaşdır B. ; yaşdur Li.1 , S. ; yaş maᶜnāsınadur Ş. // nem maᶜnāsına : nem dimekdür Ş. // daḫı gelür ki : daḫı kelür ki B. // gitdügi : kitdüki B. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür E. , Ş. // sürüp : sürüb B. // ve yine : ve Li.1 // nem maᶜnāsına : nem maᶜnāsına gelür A. // ẓemminde gelür ki : ẓemminde kelür ki B. ; ẓemminde gelür S. // balçıġ : balçığ B. // Kiber'de gelür ki : Kiber'de kelür ki B. ; Kiber'de gelür Li.1 , S. // öldür : odur Li.1 , S.

Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da Keyḫusrev salṭanatın Lührāsıb Şāh'a virdügi maḥalde gelür ki:

Atası anı velī [S44a]-ahd ḳılıp pādişāhlıġın anġa birip özi çün **ulġayıp** irdi küşeyi tutup ᶜibādetġa meşġūl boldı.

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de üçinci meclisde **Mevlānā Melik** vaṣfında gelür ki:

(Otuz yaşıġaca nazm aytmaydur irdi. **Ulġanġanda** nazmġa meşġūl boldı.

Ve yine bu meclisde **Ẓāhirī** vaṣfında gelür ki:)

Kicikide kefeşdüzlıḳġa mensūb irdi hem ol eyyāmda andın nazmlar naḳl ḳılurlar irdi.

[E.51b] **Ulġaban** köprek boldı.

"**Ulġaban**" didügi bunda "**mertebe'-i kühūla varınca**" dimekdür

Öltürgen[1]: (**اولتوركان**) Öldüren, yaᶜnī ḳatl iden dimek maᶜnāsına **öltürġan** dinilür.

Öldüren ve ötüren maᶜnāsına.

Beyt: Sin ḳılursun nāz **öltürġan** temāşā ḳılġalı
Rūḥ şaḫṣı dūd imes köz merdümi rūzen ara

Öltürmek[2]: (**اولتورماك**) Öldürmek. Vav resmīdür. Bu beytde öltürse ᶜibāreti bundandur.

Ḳatl itse dimekdür.

Beyt: Kizer min küyide eyler nazar ḥālimġa ḳılġay dip
Eger **öltürse** ḳanım rengi tofraġıda ḳalġay dip

Ve bu ᶜibāret vav ile telaffuẓ olınduġı taḳdīrce ötürse dimek olur. Zīrā öltürmaḳ işbāᶜ ile iki maᶜnāya gelür. Bir öltürmaḳ ve bir daḫı ötürmaḳ dimek olur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Mānī Naḳḳaş** ḥuzūruna getürdügi yirde tecnīs-i mürekkeb ṭarīḳiyle eydür.

Beyt: Körmedi şāh münāsib **öltürmaḳ**
Yaḳınıda buyurdı **öltürmaḳ**

Ve **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan** ile **Ferhād** ᶜişret bünyād itdükleri yirde bu beytde öltürdi ᶜibāreti ötürdi dimek maᶜnāsınadur.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ötüp **ultañgı** taḫta naᶜleyn añga
Bolup bir ḳadem ornı kevneyn añga

Ölmek[1]: (اولماك) Mevt maᶜnāsına. Elif ile yazılur.

Ölmekim[2]: (اولماكيم) Kaf-ı ᶜArabī ile ölecegim dimekdür. Mużāriᶜnde fetḥayla öler dirler. Öler dimek maᶜnāsına.

[E.51a] Ölük[3]: (اولوك)Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Mürde maᶜnāsınadur.

Ölken[4]: (اولكان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür . Ölen dimekdür. Mürde olan maᶜnāsınadur.

Ulġanġanda[5]: (اولغانغاندا) [Li.1-38a] Ulalup büyüdügi [A.25a] vaḳit dimekdür.

Beyt: Ötüp ᶜışḳ içre ᶜömrüm zāhidā ḳoy zühd irşādın
Kişi mundaḳ uluġ şunᶜī zaᶜīf **ulġanda** ürkenmes

Bir mertebe'-i kühūle dirler ve baᶜżı maḥalde kühūldan pīrlik mertebesine dirler ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ferīdūn**'ıñ **Selem** ve **Tur** adlu oġulları, **İrec**'i öldürdükleri maḥalde gelür ki küçük ḳarındaşlarıdur.

Ferīdūn ulġayup irdi alardın intiḳām tatardın ᶜāciz irdi.

Burada "**uġlayup irdi**" didügi "**pīr olmışdı**" dimekdür.

S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **ultañgı** : ultañg A. // **taḫta** : taḥta A. , B. , E. // **ornı** : özi A. , B. , Li.1 , Ş.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş.

[5] **Ulalup** : ulalub B. // **büyüdügi** : büyüdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **Bir mertebe'-i kühūla** : bir daḫı mertebe'-i kühūla : Ş. // **dirler** : derler B. // **kühūldan**: kühūlda S. // **dirler ki** : derler ki B. // **Ferīdūn'ıñ** : Ferīdūn'ıñg B. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Ferīdūn uġlayıp** : Ferīdūn E. // **uġlayıp** : uġlayıb B. // **tatardın** : tartardın S. , Ş. // **Uġlayıp irdi** : burada uġlayıb irdi B. // **didügi** : didüki B. // **pīr olmışdı** : pīrlemişdi demekdir B. ; pīr olmış idi Ş. // **salṭanatın** : taḫtın S. // **Lührāsıb** : Kührāsıb Ş. // **Şāh'a virdügi** : Şāh'a pādişāhlıḳ virdügi E. // **virdügi** : virdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **birip** : birib B. // **uġlayıp** : uġlayıb B. // **tutup** : tutub B. // **ᶜibādekġa** : ᶜibādekge B. // **üçinci** : ücinci B. // **yaşıġaca** : yaşıġa Li.1 , Ş. // <u>nazm</u> **aytmaydur** : aytmaydur Li.1 , Ş. // **aytmaydur irdi** : aytmaydur idi Li.1 , Ş. // ( ) içindeki kısım Ş. nüshasında yoktur. // **Ẓāhirī** : Ṭāhirī S. // **Ulġaban köprek boldı** : ø B. // **ulġaban didügi** : burada ulġaban didügi Ş. // **didügi** : didüki B. // **bunda mertebe'-i kühūla** : bunda bu mertebede mertebe'-i kühūla A. // **dimekdür** : demekdir B.

[E.52a] Ulġatıp[1]: (اولغاتيب) Besledüp büyüdüp dimekdür.

Ulġayġunca[2]: (اولغايغونجا) Büyüyünce dimekdür.

Ulaldı[3]: (اولالدى) Büyüdi dimekdür ki Ḳuṭbī eşᶜārında bir mevᶜiẓada gelür ki:

Beyt: Kiçik ikec iti nefsiñg anıḳmadın öltür
Ki öltürür sini çünkim ulalsa ol bed-ḫū

Olġanġa[4]: (اولغانغه) Olana maᶜnāsınadur ki şöyle olana dimekdür.

Olġuñg[5]: (اولغونك) Kaf , kaf-ı [A.25b] ᶜAcemī'dür. Olsañ gerek dimekdür.

Olġanıñgdın[6]: (اولغانينكدين) Olduġuñdan dimekdür.

Olturdı[7]: (اولتوردى) Oturdı dimekdür.

Öltürdi[8]: (اولتوردى) İmāle ile öldürdi dimekdür.

Öltürgüsi[9]: (اولتوركوسى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Öldürse gerek dimekdür.

Ölgende[10]: (اولكانده) Kaf ile öldükde dimek maᶜnāsına ölġanda dinilür. Ġayn-ı muᶜacceme ile veyā ḳaf ile ölduḳda dimek maᶜnāsına ölgenge dinilür. Ölmege dimek maᶜnāsına ölġanġa dinilür. Ölmeġa dimek maᶜnāsına.

Ölügni[11]: (اولوكنى) Ölüyi dimek olur.

Beyt[12]: Ölügni tirküzür laᶜliñg Mesīḥ āsāb kelām eylep
Tekellüm çāşnisin şerbet-i yuḥyi'l-ᶜiẓām

---

[1] **ulġatıp** : ulġatıb B. // **besledüp** : besledüb B. // **büyüdüp** : büyüdüb B. ; büyüyüp S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. // **kiçik** : küçük B. // **ikec** : ikeç B. // **nefsiñg** : nefsiñ A. , Li.1 // **çünkim** : çünkin B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **olġuñg** : olġıñg B. // **kaf , ka-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **olsañ** : şöyle olsañ A. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[12] Bu beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Şeh öltürdi yanıda şāh-zāde
Ḳılıp ʿārıżların gül-reng bāde

Öltürgüsi[1]: (اولتورکوسی) Ḳatl itse gerek maʿnāsına öltürġusı dinilür, ötürse gerek dimek olur.

Ulġayıp[2]: (اولغايب) Büyüyüp, ulalup dimekdür ve pīr oldı maʿnāsına daḫı baʿżı maḥalde istiʿmāl iderler.

[Ş.168a] Ulġansa[3]: (اولغانسه)Büyüse dimekdür ve pīr olsa dimekdür. Ve yine Mecālisü'n-Nefāʾisʾde dördinci meclis āḫirinde Mevlānā Şerbetī vaṣfında gelür ki:

Ol hem faḳīr ḳaşıda **ulġayıpdur.**

Bu terkībden maʿlūm oldı ki mertebeʾ-i kühūla daḫı dirler.

Ulġaydı[4]: (اولغايدى) Bu daḫı büyüdi dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Nūḥ ʿAleyhi's-Selām** gemi yapduġı maḥalde gelür ki:

Ol ḥażret ilken yıġac niçe yıldın soñgra **ulġaydı** emr boldı kim anı kisip gemi yasaġay.

Ammā baʿżı maḥalde mutlaḳ mertebeʾ-i civānī maʿnāsına gelür ki yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i İsmaʿīl ʿAleyhi's-Selām** ṭıfl iken **Ḥażret-i İbrāhīm ʿAleyhi's-Selām** beyābāna iledüp [Li.1-38b] terk itdügi maḥalde gelür ki:

Ḥażret-i [S.44b] **İbrāhīm ʿAleyhi's-Selām Sare**'niñg ḫāṭırı içün anı **Hācer** bile **Mekke** beyābānıġa iletip ḳoyġanı anda **İsmaʿīl ʿAleyhi's-Selām ulġayıp** tīġ peydā ḳıldı ve dāʾim avġa meyl ḳılar irdi.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Ulġayıp** : ulġayıb B. // **büyüyüp** : büyüyüb B. // **ulalup** : ulu bolub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına daḫı** : maʿnāsına daḫı gelür ş. // **baʿżı.............iderler.** : ø Ş.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B. // **ulġayıpdur** : ulġayıbdur B. // **dirler** : derler B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥaẓret-i Nūḥ** : Nūḥ Ş. // **gelür** : kelür B. // **emr boldı** : emir boldı B. // **kisip** : kisib B. // **gemi** : kemi B. // **civānī maʿnāsına** : civānī Li.1 // **ṭıfl iken Ḥażret-i İbrāhīm ʿAleyhi's-selām** : ṭıfl iken B., E. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B.; maḥalde gelür Li.1, Ş. // **Ḥażret-i İbrāhīm ʿAleyhiʿs-Selām Sare'niñg** : İbrāhīm ʿAleyhi's-Selām Sare'niñg A., E., Li.1, S., Ş. // **Mekke** : ø Ş. // **ulġayıp** : ulġayıb B. // **peydā** : tebʿa B.

Beyt: Ey Nevāyī ölme kim an͡glap ol aynın͡g kūyıda
İtlire bir dem ulup bir laḥẓa turdı bu kice

Olġa biz[1]: (اولغابيز) Olavuz [Li.1-39a] dimekdür.

Ulaġ ve ulaḳ[2]: (اولاق و اولاغ) Ata dirler ki Mecālisü'n-Nefā'is'de dördinci meclis āḫirinde Ḫvāce Ḳuṭbu'd-dīn Aḥmed taʿrīfinde gelür ki:

Ḳuş salur çaġda ulaḳları yoḳ irmiş beġāyet büyük kişi bir ḳullarıġa özlerin kütertip ḳuş salur irmişler.

Ülüş[3]: (اولوش) Bir miḳdār ve bir bölük ve bir baḫş dimekdür ki Rāy-i Sind'in İskender'e nāmesinde gelür.

Beyt: İlim kim bolup ḳatl ü yaġmaġa tüş
Kilip on ülüşdin bu yan bir ülüş

Ve yine Sirācü'l-Müslimīn'de ṭahāret ferāīżī bābında gelür ki:

Beyt: Yana baş mesḥini hem farż bilgil
Ve liken tört ülüşdin birini ḳıl

Ülüş[4]: (اولوش) Ve bir daḫı ḥiṣṣe ve naṣīb maʿnāsına gelür ki Ferhād u Şīrīn'de gelür.

Beyt: Ketür sāḳī çıḳıp yıġlar üçün on
Man͡ga ṭoydın ülüş [E.53a] bir cām-ı gül-gūn

Ve yine Luṭfī eşʿārında gelür ki:

Beyt Sindin eger tilense gül ḥüsn ülüşi ʿaceb tükül
Bay kişilerge çāre yoḳ anı gedā sū'ālidin

Ulus ve ulusġa[5]: (اولوسغه و اولوس) Ḫalḳ maʿnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

1 dimekdür : demekdir B.
2 dirler : derler B. // āḫirinde : āḫerinde B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // büyük : big S. // kütertip : kütertib B. // ḳuş salur irmişler : ḫōş salur irmişler Ş.
3 dimekdür : demekdir B. // İskender'e nāmesinde : İskender nāmesinde Li.1 , S. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // bolup : bolub B. // kilip : kilib B. // on ülüşdin : ol ülüşdin B. // mesḥini : mesḥin Li.1 , S. // hem : ø Li.1 , Ş.
4 Ve bir daḫı : bir daḫı B. , Li.1 , S. // gelür ki : kelür ki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // ketür : kitür Ş. // çıḳıp : çıḳıb B. ; çikip S. // yıġlar : tıġlar B. , Li.1 , S. // on : ol B. , S. // tükül : tekül B. // kişilerge : kişilerġa A. , S.
5 Ulus ve ulusġa : ulus A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // gelür : kelür B. // tirküzür . tirkürür B. , Li.1 , S. // laʿlin͡g : laalin B. // eylep ; eyleb B. // Ulusnı ....dimekdür : ø B. , Ş. // Bu bölümdeki ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öler ḥālinde[1]: (اولارحالنده) Öli yorur dimek olur.

Beyt: Öler ḥālinde min ansız ṭarabdın olmayın körmey
Dimeñg taʿcīl eyle ger bolsa ol nā-mihr-bān peydā

Ölküce[2]: (اولكوجه) Ölince dimekdür. Ölmeyin. Bu lafẓda vav hemzeniñg żammesine delālet içün mersūm olup telaffuzda iẓhār olınmaduġı taḳdīrce ölmedin ,yaʿnī cānı çıḳmadın dimek olur. Mezbūrda bu vech üzredür vav telaffuẓ olınduġı taḳdīrce ölmedin, yaʿnī vücūda gelmedin dimek olur.

Beyt: Ni nevʿi bülbül-i zār itmesin fiġān ki gülüñ
Bu gül-şen içre bahār ötmeyin ḫazān saladur

Öltürgenige[3]: (اولتورکانکا) İki kaf daḫı kaf-ı ʿAcemī'dür. Öldürdügine dimekdür ki Mucnūn Leylī'de gül-istānda Leylī vaṣfında gelür.

Beyt: Öltürgenige özi yıyıban ġam
Yıġlap tutar irdi bile mātem

Ölür ve öler[4]: (اولار-اولور) İmāle ile ölür dimekdür, mürde maʿnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Ferhād tābūtı üzerinde [Ş.168b] kendüyi öldürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Egerçi bar idim bānūġa yatlıḳ
Ölerdim de uyatlıḳ min uyatlıḳ

Olar[5]: (اولار) Anlar dimekdür.

Olçe[6]: (اولچه) Ol yaʿnī ol nesne dimekdür.

Ulup[7]: (اولوب) [E.52b] Ulu ve büzürk dimekdür ve olup dimekdür, şüde maʿnāsına ve daḫı it uluyup [S.45a] dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 **İki kaf daḫı kaf-ı ʿArabī'dür** : ø Ş ; iki kaf daḫı ʿArabīdir B. ; iki kaf daḫı ʿArabī'dür S. // **öldürdügine** : öldürdükine B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **yıġlap** : yıġlab B.
4 **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **Şīrīn** : ø S. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 // **bar idim** : yār idim A. , Li.1
5 **dimekdür** : demekdir B.
6 **dimekdür** : demekdir B.
7 **ulu ve büzürk dimekdür ve olup** : ulu büzürk olup A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimek S. // **gelür** : kelür B. // **añglap** : añglab B. // **küyıda** : köyide B. // **ulup** : ulub B.

Beyt: Müyesser olmadı cān birmek ü lebin öpmek
Nidin ki ḳalmadı cānım anı **onatḳunca**

"**Onatḳunca**" "**anı rāżī eyleyince**" dimekdür.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ādem Ṣafiyy ʿAleyhi's-Selām Ḳābīl**'iñ ḳız ḳarındaşın **Hābīl**'e virmek diledügi maḥalde gelür ki:

Ḳābīl öz siñgiliniñ ḥüsni cihetidin añga māyil irdi. **Onamadı** kim **Hābīl**'iğa birgeyler.

Rāżı olmadı dimekdür.

Onamadı[1]: (**اونامادی**) Rāżı olmadı dimekdür ki anı rāżī eyleyince dimekdür.

Ondamaḳ[2]: (**اونداماق**) Ḳığırmaḳ maʿnāsına. İndemaḳ ki elif-i meksūrede geçdi.

Żammeyle daḫı gelür.

Ündedi[3]: (**اوندادی**) Ḳığırdı , daʿvet eyledi dimekdür.

Ünde[4]: (**اوندا**) Emr idüp ḳığır dimekdür.

Ünder[5]: (**اوندار**) Ḳığırur ve daʿvet ider dimekdür. **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Cihān keşte misāfirlerni **ünder**
Sorar bütüşüñg aḥvālin ser-ā-ser

Öndür[6]: (**اوندور**) Yüksek, bālā maʿnāsınadur ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de söz taʿrīfinde gelür.

Beyt: Eylemek pest cirm-i ġabrānı
Öndür itmek sipihr-i ḥażrānı

Üncü[7]: (**اونجو**) İncü dimekdür , dürr maʿnāsına.

Uncu[8]: (**اونجو**) Anda dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **ḳığırur** : ḳığırır B. // **ḳığırur ve daʿvet ider** : ḳığırur , daʿvet ider A. , E. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B.
[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ġabrānı** : ġayrātı S. ; ġayr ānı Ş.
[7] **üncü** . ünçü B. // **incü** : ıncu B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **uncu** : unçu B. // **dimekdür** : demekdir B.

Beyt: Ulusnı tirküzür laᶜlinᵛg Mesīḫ āsā kelām eylep
Tekellüm çeşnisin şerbet-i yuḥyi'l-ᶜiẓām eylep

"Ulusnı" didügi "ḫalḳı" dimekdür.

Beyt: Veh ki bu köksüm şikāfidin ulusġa boldı fehm
ᶜIşḳ otı baġrımġa ḳoyġan dāġ-ı pinhān ᶜāḳıbet

Onamaḳ[1]: (اوناماك) Rāżı olmaḳ maᶜnāsınadur.

Omaḳ[2]: (اوماق) Ḳabīle maᶜnāsınadur ki rivāyet iderler ki Binâyī bir ḳabīlede bir ḳız sevmiş, daḫı bu beyti [S.45b] dimiş.

[Ş.169b] Beyt: Cefānı cānġa talay aldıñgız alay mu bolur
Sizniñ omaḳda bikec resmiñgiz bolay mu bolur

[A.26a] Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Kilip Ḫaḳan-ı Çīn ilçileri hem
Omaḳdın her biri ḫāḳān-ı aᶜẓam

[Li.1-39b] Onar[3]: (اونار) Rāżı olur dimekdür.

Onap[4]: (اوناب) Rāżı olup dimekdür.

Onaman[5]: (اونامان) Rāżı olmazın dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de iki maᶜnā üzre bir beytde gelür.

Beyt: Tamuġ otıġa onap hicriniñ otıġa onaman
Başım barurġa cıdarmın firāḳınġa cıdaman

[E.53b] Onatḳunca[6]: (اوناتقونجا) Anı rāżı eyleyince dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki Ş. ; maᶜnāsınadur Ş. // **Binâyī** : Peyāmī B. // **dimiş** : demiş B. // **cefānı** : cihānı S. // **sizniñ** : siziñg S. ; sizniñg Ş. // bikec : bikeç B. // **bolay mu bolur** : bolay mu olur E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kilip** : ḳılıb B. // **Çīn** : ø Ş.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **onap** : onab B. ; onaman Ş. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : delekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **iki maᶜnā üzre** : iki maᶜnāya gelür A. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **otıġa** : onıġa S. // **onap** : onab B. ; otap S. // **hicriniñ** : hicrdiñ Ş. // **firāḳınġa** : firaḳınge Li.1 , S. , Ş. // **cıdamın** : çıdamın Ş.
[6] **onatḳunca** : ona Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; **bir beytde gelür** Li.1 // **"Onatḳunca"......dimekdür** : A. ve Li.1 nüshalarında vardır. // **Ṣafiyy** : ø Ş. // **ḳarındaşın** : ḳardaşın S. // **diledügi** : diledüki B. // **Hābīl'iġa** : Hābīl'ige B. // **birgeyler** : birkeyler B. // **Rāżī olmadı dimekdür** : ø B. , E.

Öndi[1]: (اوندى) İki ḳat olur [S.46a] dimekdür.

Öñgey[2]: (اونكاى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bükülür ve iki ḳat olur dimekdür ki Luṭfī eşᶜarında gelür.

Beyt: Öñgey barı ravża içre nerkis
Çün Luṭfī irür közüñg ḳatīli

Ve yine kaf-ı ᶜAcemī ile ve ḳıyye manāsına gelür ki Maḫbūbu'l-Ḳulūb'da ṭoḳuzıncı [E. 54a] faṣlda ehl-i bāzār vaṣfında gelür.

[Ş.169b] Ordu bāzārı yasaḳlıḳġa ḳatḳucı. Öñgey almay [Li.1-40a] ağır satḳucı.

Öñgey[3]: (اونكاى) İgile, iki ḳat ola dimekdür. Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Öñgey barı ravża içre nergis
Çün Luṭfī irür közüñg ḳatīli

Öñg[4]: (اونك)Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Evvel dimekdür ve ṣağ ṭaraf maᶜnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de dört ḳaṣr tamām olıcaḳ Ḫaḳan ve Ferhād ve Melik-ārā seyrine gitdükleri maḫalde gelür ki:

Beyt: Sürüp sol yanıdın ferḫunde düstūr
Sevād-ı Melik-Ārā'yı birle pür-nūr

Yürüp öñg yanıdın şeh-zāde Ferhād
Bolup şeh şād bil şeh-zāde hem şād

Ve yine Sirācü'l-Müslimīn'de teyemmüm bābında gelür ki:

Beyt: Teyāmündür biri yaᶜnī ki bünyād
Yumaḳġa öñg ṭarafdın ḳıymaḳ irād

Ammā Maḫbūbu'l-Ḳulūb'da dördinci faṣlda ẓālim ve cāhil ve fāsıḳ pādişāhlar ẕikrinde ṣavāb ve rast maᶜnāsına gelür ki:

---

[1] Bu madde Ş. nüshasında yoktur. // **olur** : oldı S. // **dimekdür** : demekdir B. // A. ve Li.1 nüshalarında bu maddeden sonra gelecek olan "öñgey" kelimesinin anlamı ve tanıkları burada verilmiştir.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ø S. , Ş. ; kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **bükülür ve** : ø S. // **olur** : oldı Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **ordu** : ordı Ş. // **yasaḳlıġa** : basağlıḳġa B. , Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaṣr** : ḳaṣır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **sürüp** : sürüb B. // **sol** : ṣol S. , Ş. // **yürüp** : yürüb B. // **bolup** : bolub B. // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **daḫlsızlarġa** : daḫlsızlarġa A. ; daḫlsızlarge B. // **tutḳanlarġa** : tutġanlarġa A. , Li.1 , S

Ḫaṭārayı öñg kilmese daḫlsızlarġa şirket belki naḳīż tutḳanlarġa töhmet.

[A.26b] Uyalġan[1]: (اويالغان) Utanan dimekdür.

Öntüc[2]: (اونتوج) Ödünc dimekdür, ḳarż maᶜnāsına.

Uvalatıp[3]: (اووالاتيب) Yuvalayup dimekdür ki **Nesāyimü'l-Muḥabbe** dibācesinde meşāyıḫdan ehl-i ḥiref olanlar ẕikrinde [E.54b] gelür ki:

Ve **Şeyḫ İbrāhīm Ācurī** ki hişet **uvalatıpdur** . Hişet-gerd dimekden kinȧyedür.

Öykü[4]: (اويكو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tekāsül eylemege , oyalanup öṣek ṭutmaġa dirler.

Öy[5]: (اوى) Ev dimekdür. Ḫāne maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'ı atası beyābāndan eve getürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Saldılar anı **öy** içre bī-ḫūd
Zincir ile eyleben muḳayyed

Öylük[6]: (اويلوك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Evli dimekdür. Ketḫüdā maᶜnāsına ki **Mīzānü'l-Evzān**'da baḥr-ı hezecde tevhīde müteᶜallıḳ bir beytde gelür ki:

Beyt: Zihey melekūtuñg anın on sikiz biñgidin birkilip ᶜālem
Bu ᶜālem içre bir **öylük** ḳuluñg **Ḥavvā** bile **Ādem**

Öylenmek[7]: (اويلانمك) Evlenmek dimek olur. Tezevvüc maᶜnāsına.

Öylenür yiri[8]: (اويلانوريبرى) Evlendügi yer dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ödünc** : ödünç B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **uvalatıp** : uvalatıb B. // **yuvalayup** : yuvalayıb B. ; yuvalayıp A. , Li.1 , S. // **yuvalayup dimekdür** : yuvalayıp utanan dimekdür Li.1 ; yuvalayıb demekdir B. // **dibācesinde** : dibāçesinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **uvalatıpdur** : uvalatıbdur B. // **hişet-gerd** : hişet-ker B. // **dimekden** : demekden B. // **kinȧyedür** : ø S. ; kināyedir B. ; kināyetdür Ş.
[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **eylemege** : eylemeke B. // **oyalanup** : oyalanub B. // **öṣek** : ösek A. , B. , Li.1 // **ṭutmaġa** : dutmaġa B. ; tutmaġa Li.1 // **dirler** : derler B.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **getürdügi** : getürdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , Ş.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **melekūtuñg** : melekūtuñ A. , Li.1 // **biñgidin** : miñgidin B. , Li.1 ; miñdin Ş. // **birkilip** : birkilip B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Öydeki[1]: (اويدكي) Evdeki dimekdür. Ḫatundan kināyetdür.

Uyḳanmaḳ[2]: (اويقانماق) Nun ile uyanmaḳ maʿnāsınadur. Uyḳudan uyanmaġa ve çirāġ yanmaġa iṭlāḳ olınur.

Beyt: Kön̄gül ḥarāretin in̄gletti āh derd-ālūd
Öyi içre ot ikenin ilge ẓāhir eyledi dūd

Uyḳanmas[3]: (اويقانماس) Uyanmaz dimekdür. Bu beytde gün ṭoġmaḳdan taʿbīrdür.

Beyt: Velī bu ṭarafa dūr kim fiġānı çaḫdın ötsün
Ol ay nāz uyḳusıdın çıḳmaġunca mihr uyḳanmas

Uyḳatmaḳ[4]: (اويقاتماق) Ta ile uyandurmaḳ maʿnāsınadur.

Uyḳat[5]: (اويقات) Emrdür. Uyandur dimekdür.

Beyt: Şūḫ iki ġazālın̄gnı nāz uyḳusıdın uyḳat
Tā uyḳuları bitsün gül-zār içide uyḳat

[Ş.170a] Uy[6]: (اوي) İmāle ile sıġır maʿnāsına gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'i virmemege Mehīn Bānū'nuñ ʿöẕri maḥallinde gelür ki Ḫusrev eytdi .

Beyt: [Li.1-40b] Ġażanfer ḫūd niter cenkal ü bālin
Çıḳar bolsa tiş uynun̄g mecālin

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da at vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çīnī vü gerdūn körüben tusenin
Uy ki yürüp yancar anın̄g ḫırmenin

Ḫırmen uyı bolmasa niyu çün müdām
Deyr iter sir ü toz itmes ḥarām

[E.55a] İstesen̄g ol ḫırmen ü uydın nişān
Bes bu nişān sünbüle vü keh-keşān

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Uy** : öy (uy) B. // **sıġır** : sığır B. ; şıġır A. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Bānū'nuñ** : Banū'nun B. // **Ḫusrev eytdi** : ø A. , B. // **cenkāl** : çenkāl Ş. // **çıḳar** : çiker Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. // **Çīnī vü gerdūn** : Çīnī ve gerdūn b. ; Çīnīde E. // **yürüp** : yürüb B. // **yancar** : pancar B. ; bancar Ş. // **ḫırmenin** : ḫarmenin B. // **ḫırmen** : ḫarmen B. // **bes** . pes A. , B. , Li.1 // **keh-keşān** : gehkeşān B.

Uyḳatma[1]: (اويقاتما) Uyandurma dimek olur.

Beyt: Közleriñg kim mest ḫāb-ālūd irür köp evvelā
Her sarı uyḳuġa barġan fitne **uyḳatma** köp

Uyalmaḳ[2]: (اويالماق) Utanmaḳ ve şerm-sār maʿnāsınadur.

Uyalıp[3]: (اويااليب) Utanıp dimekdür.

Beyt: Lebi söz dir de eyledin egip cān
Leblerin çün körüp **uyalıp** cān

Uyaldı[4]: (اويالدى) Utandı .

Uyalur[5]: (اويالور) Utanur.

Uyaḳtur[6]: (اوياقتور) Döñg, ṭolandur, döñ dimekdür.

Beyt: Eşkim encüm mis̱l lik aḳturduñg
Devletim mihrini **uyaḳturduñg**

Uyaġlıġ ve uyġaġlıġ[7]: (اويغاغليغ و اوياغليغ) Uyanıḳlıḳ dimek olur. Ḳaf ile uyġaġlıḳ daḫı dinilür.

Uyalsız[8]: (اويالسيز) Utanmaz dimek olur.

Uyaḫmaḳ[9]: (اوياخماق) Gün ve ay ve yıldız ṭolanmaḳ.

Uyatlıġ[10]: (اوياتليغ) Uyatlı, yaʿnī otlu ve ḥicāblu ve şermende ve şerm-sār dimek olur.

Uyaldı[11]: (اويالدى) Utandı dimekdür.

Uyalġay min[12]: (اويالغاىمين) Utanam dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[12] Bu madde S. nüshasında yoktur // **dimekdür** : demekdir B.

Uyalmay[1]: (اویالمای)Utanmayup dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Cünūn taşı başıñġġa yaġdı dip ᶜayb itme ey nāṣıḥ
Taṣavvur ḳılma kim bu serzenişlerdin uyalġay min

Uyat[2]: (اویات) Bu daḫı şerm maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Ferhād tābūtı

üzerine vardugı maḥalde gelür.

Beyt: Egerçi bar idim bānūġa yatlıḳ
Ölerdim de uyatlıḳ min uyatlıḳ

"Şerm-sārım" "şerm-sārım" dimekdür.

Uyatıp[3]: (اویاتیب) Utanup dimekdür.

Uyatlıḳ[4]: (اویاتلیق) Şermende maᶜnāsınadur ki Mīzānü'l-Evzān'da ki ᶜarūż risālesidür,

Ḳarīb-i Sālim baḥrında bu beytde gelür.

Beyt: Cemāliñgdin ḳuyaş usrubar uyatlıḳ
Saçıñġġa bende bāġ içre sünbül atlıḳ

Uyaḳtı[5]: (اویاقتی) Ṭulundı dimekdür, yaᶜnī güneş ve ay ve sāir nesne ki Sedd-i

İskenderī'de İskender anası İskender māteminde eydürdi.

Beyt: ᶜAceb luᶜub körküzdi efᶜāl-i çerḫ
[A.27a] Ki ḫūrşīd uyaḳtı ḳalıp zāl-i çerḫ

Ve yine Mecnūn u Leylī'de cenk vaṣfında oḳ taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt : [E.55b] Her tenġa ki merk otını yaḳıp
ᶜÖmür aḫteri turmayın uyaḳıp

Ve Kemāl-i Ümmi Raḥmetu'l-lahı ᶜAleyh eşᶜārında gelür ki maḥż Türkī'dür.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **utanmayup** : utanmayub B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **taşı** : taşını B.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **Şerm-sārım şerm-sārım dimekdür** : ø B. , Ş.
[3] **uyatıp** : uyatıb B. // **utanup** : utanub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Mīzānü'l-Evzān'da** : Mīzānü'l-Evzān B. // **ki ᶜarūż risālesidür** : ø Ş ; ki ᶜarūż risālesidir B. // **bu beytde** : ø B. ; bir beytde A. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **anası** : atası A. , Li.1 // **eydürdi** : iderdi B. // **körküzdi** : körközdi B. // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **gelür** : kelür B. // **tenġa** : tenge B. // **merk** : merkeb A. , Li.1 // **yaḳıp** : yaḳıb B. // **uyaḳıp** : uyaḳıb B. // **maḥż Türkī'dür** : ø Li.1 // **uyḳan** : uyġan A. , B. , Li.1 , Ş. // **olmaduñ** : olmadıng B.

[Li.1-41a] [Ş.170] Beyt: Ey müdām ay u kün ile bile ṭoġan **uyḳan**
Olmaduñ ḳuṭubla s̱ābit sen ey seyyāre köñgül

Uyḳaġ[1]: (اويقاغ) Uyanuḳ ma^cnāsınadur ki **Seb^ca-i Seyyāre**'de **Nevāyī Ḥażretleri Behrām-ı Kürī** vāḳı^calarında gördügi maḥalde gelür.

Beyt: Cilve ḳıldı nazar ḳażāsıda
Nevm ü **uyaġlıḳ** arasıda

"**Uyaġlıḳ**" "**uyanıḳlıḳ**" dimekdür.

Uyaġ[2]: (اوياغ) Bu daḫı uyanıḳ ma^cnāsınadur ki **Seb^ca-i Seyyāre**'de **Dilārām** yedinci rāviye eytdi.

Beyt: Ḫ^vāce bilmey ki mest irür yasaġ
Yanımay uyḳuda durur yā **uyaġ**

Uyup[3]: (اويوب) Mütāba^cat idüp ma^cnāsınadur ve bir daḫı [S.46b] uyuyup dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Nūḥ ^cAleyhi's-Selātı ve's-Selām** bir gün uyurken ^cavret ^cużvı açılduġı maḥalde gelür ki:

Dip durlar ki **Nūḥ ^cAleyhi^cs-Selām** uyup irdi ve ^cavret ^cużvı açılıp irdi. **Ḥām** körüp küldi ve **Yāsef** ve **Sām** men^c ḳılıp yaptılar. Ve's-selām.

2.4. Ḥarfü'l-Bai'l-Meftūḥa

Bat[4]: (بات) Tez dimekdür , zūd ma^cnāsına ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür ki:

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **uyanuḳ** : uyanıḳ A. , B. , Li.1 , Ş. // **ma^cnāsınadur** : ma^cnāsınadır B. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **Kürī** : Kürdī B. , Li.1 // **gördügi** : kördüki B. // **gelür** : kelür B. // "**uyḳaġlıḳ** ....**dimekdür** : ø B.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ma^cnāsınadur** : ma^cnāsınadır B. // **eytdi** : itdi B. // **bilmey** : bilmedi B. , Li.1 // **yanımay** : tatımaġ B. ; yatımay A. , Li.1 ; tanmaġ Ş. // **uyḳuda durur** : uyḳuda dururdır B.
[3] **uyup** : uyub B. // **mütāba^cat**........**bir daḫı** : ø S. // **uyuyup dimekdür** : uyuyub demekdir B. // **^cAleyhi's-Selātı ve's-Selām** : ^cAleyhi'ṣ-Ṣalavatı ve's-ām A. ; ^cAleyhi's-Selām Li.1 , S. , Ş. // **uyurken** : ø B. , Li.1 // açılduġı : açıldığı B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **dip** : dib B. // **uyup** : uyub B. // **ve ^cavret ^cużvı** : ^cużvı E. // **açılıp** : açılıb B. // **körüp** : körüb B. // **küldi** : ø A. ; güldi B. // **Yāsef** : Yāfes S. , Ş. // **men^c ḳılıp** : men^c ḳılıb B. ; meni ḳılıp A. // **Ve's-selām.** : ø A. , B. , Li.1 , S.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **itti** : itdi B. , Li.1 , S. // Bu maddedeki ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Eger Ferhād'ġa ẓulm itti Ḫusrev
ᶜİvaż bat eyledi çerḫ-i sebük-rū

Beyt: Kitürse mey ḳadeḥ ḫūrşīdini bat
İçer şeh-zāde yādı birle heyhāt

[E.56a] **Baḫşı**[1]: (بخشى) Türk-istān şāhlarınıñ kātiplerine dirler ki hīç Fārisī bilmeyeler.

Ḥayretü'l-Ebrār'da on ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Sartġa gerçi bu barur **baḫşılar**
Türk ile hem yaḫşı barur **baḫşılar**

Bu "**barur baḫşılar**" didügi kātip ᶜAcem'dür. Zīrā sart ᶜAcem'iñ şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeye ve "**bardur baḫşılar**" didügi kātib ᶜAcem'dür.

Ve yine **Münşeāt**'da altıncı mektūbda gelür ki:

Bir ṣabāḥdın tuş vaḳtiġaca ve pişinden aḳşamġaca olturup anca iş ḳılurlar kim niçe divān niçe nüvisende **baḫşı** ve niçe pervāneci ḳıla almaġaylar.

Pade[2]: (پاده) [Ş.171a] Ṣıġır sürüsine [Li.1-41b] dirler ve bölük dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Melik-i Ermen** vaṣfında gelür.

Beyt: Ḥamil dik ḳuzı yüz miñg ziyāde
[A.27b] Ḳoy anda s̱evr yañglıġ **pade pade**

Barış[3]: (بارش) Gidiş dimekdür, gitmek maᶜnāsına.

Barġanıñgdın[4]: (بارغانيكدين) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. [S.47a] Seniñ gitdüginden dimekdür ki bu iki lüġat **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bu şiᶜrde gelür.

---

[1] **şāhlarınıñ** : şāhlarının B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Fārisī bilmeyeler** : Türkī bilmeyeler B. ; Fārisī bilmeyeler ki Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **bu barur baḫşılar** : bu yarur baḫşılar : A. // Beytin ikinci mısraı A. nüshasında yoktur. // **hem yaḫşı** : eyleyem S. // **ᶜAcem'dür** : Acemdir B. // **Zīrā sart ....kātib ᶜAcem'dür** : ø Li.1 // **ᶜAcem'i** : Acemin B. // **şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeye** : Türkī bilmeyen şehirlüsine dirler S. ; şehirlüsine dirler ki Türkī bilmeyeler Ş. // **dirler ki** : derler ki B. // **ve bardur.......ᶜAcem'dür.** : ø A. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **vaḳtiġaca** : vaḳtiġaça B. // **olturup** : olturub B. // **niçe** : nice B.

[2] **sürüsine dirler** : sürüsüne derler B. // **bölük dimek maᶜnāsına** : bölük demek maᶜnāsına B. ; bölük bölük dimek maᶜnāsına : S. , Ş. ; bölük ve bölük dimek maᶜnāsına Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **dik** : din A.

[3] **gidiş** : kidiş B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gitmek** : kitmek B.

[4] **barġanıñgdın** : barġanıñdın Li.1 , S. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **seniñ** : senin B. // **gitdüginde** : kitdükinde B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu şiᶜrde** : ø Ş. ; bu şiᶜirde B. ; bir şiᶜrde Li.1 , S. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Barġanıñgdın cān talaşmaḳ irdi min maḥzūnġa iş
Kildiñg vü cānımnı aldıñg ol barışġa bu kiliş

Baray[1]: (بارای) Varayın dimekdür.

Bar[2]: (بار) Var dimekdür. Hest maʿnāsına ve bir daḫı emr idüp var git dimekdür.

Bar[3]: (بار) Çoḳ ġazelde redīf vāḳıʿ olmışdur. Cümleden biriniñ maṭlaʿı budur.

Beyt: Kim ki anıñg bir melek sīmā perī-veş yārı **bar**
Ādemi irse melek birle perīdin ʿārı **bar**

Ve lisān-ı Fārisī'de hest lafzı ki bar lafzınıñ mürādifidür. Var dimekdür. Gāhi kelāmıñ evveline daḫil olup āḫirinde est maʿnāsın ifāde ider. Neteki **Şeyḫ** Niẓāmi'niñ **Maḫzenü'l-Esrār**'ında bu beytde gelür.

Beyt: Hest der-in dāire-i lāciverd
Mertebe-i mürd be-miḳdār-ı merd

Keẕālik **Çaġatay** dilinde bar lafzı daḫı bu vech üzre iskiʿmāl olınur niteki bu maṭlaʿda.

Beyt: Cism-i bīmārımġa **bar** ol nerkis-i şehlā belā
Can efkārımġa **bar** ol laʿl-i rūḥ-efzā belā

Barıp[4]: (باریب) Varup.

Barıda[5]: (باریده) Varısında, yaʿnī hepsinde dimek olur ve bir daḫı varken dimek olur, zīrā ki barmaḳ varmaḳ maʿnāsınadur.

Bardı[6]: (باردی) Vardı.

Barur[7]: (بارور) Varur .

Barġalı[8]: (بارغالی) Varalı ve varmaġa.

Bar ikenin[9]: (بارایکانین) Varıdıġın.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **idüp** . idüb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi Nüshasında vardır.

[E.56b] Bardik[1]: (باردیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Varsun gitsün dimekdür ki Bedāyiʿü'l-

Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tilbe köñglüñgni Nevāyī żabṭ eyle almadıñg
İmdi çik andın ilik her sarı barsa bardik

Baru[2]: (بارو) Bu daḫı var git dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣığar'da gelür.

Beyt: Ey ṣabā āvāre köñglüm isteyü her yan baru
Vādī vü taġ u beyābānlarnı bir bir aḫtaru

Barı[3]: (باری) Dükelüsi dimekdür ve daḫı emr idüp var git dimekdür.

Barġanca[4]: (بارغانجا) Varınca ve varduġunca dimekdür.

Barġan[5]: (بارغان) Varan dimekdür .

Barġac[6]: (بارغاج) Varıcaḳ dimekdür.

Bara alġusı[7]: (باراالغوسی) Varı bilse gerek dimekdür.

Barġay biz[8]: (بارغای بیز) Varuruz dimekdür.

Barıda[9]: (باریده) Var iken dimekdür ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Gül sarıḳılman nazar zībā cemāliñg barıda
Közge ilmen servni nāzik nihāliñg barıda

Barlıġ[10]: (بارلیغ) Varlu dimekdür ki aḳçalu maʿnāsına Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Nevāyī eşk-i dürr ü laʿlidin ni vaṣl tapḳay kim
Bu devlet yitmedi Ḳārūn miṡillik barlıġlarġa

"Barlıġlarġa" "varlulara" dimekdür.

---

[1] Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // varsun : varsın B. // gitsün : kitsün B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // żabṭ eyle : żabṭ eyley B. // imdi çik : eyledi çenk Li.1

[2] git dimekdür : kit demekdir B. // gelür : kelür B.

[3] idüp : idüb B. // git dimekdür : kit demekdir B.

[4] dimekdür : demekdir B.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] barġac : barġaç B. // dimekdür : demekdir B.

[7] gerek : kerek B. // dimekdür : demekdir B.

[8] dimekdür : demekdir B.

[9] barıda : barı E. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B.

[10] dimekdür : demekdir b. // gelür : kelür b. ; bir beytde gelür S. // tapḳay : tabḳay B. , Li.1 // yitmedi : yetmedi B. ; bitmedi Ş. // Barlıġlarġa varlulara dimekdür . ø B. , Ş.

Bar ikin ve bar irkin[1]: (بارایکین و بارایرکین) [Ş.171b] Kaflar [Li.1-42a] kaf-ı ᶜArabī'dür.

Var mi ki [S.47b] dimekdür.

Barmağları[2]: (بارماغلاری) Barmaḳları dimekdür ve varup [E.57a] gitmeleri maᶜnāsına

daḫı gelür.

Barça ve barı[3]: (باری و بارچا) Cümlesi dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī mektebe

geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kinide niçe keniz hem ḳadd
Barça gül-rūy u erguvān ḫadd

Amma cümle maᶜnāsına Ferhād u Şīrīn'de Ferhād İskender ṭılsımını acduğı

maḥalde gelür ki:

Beyt: İtip barı çirikge rāhberlik
Alar kinice eylep pey siperlıḳ

Barın[4]: (بارین) Cümlesi dimekdür.

Paru[5]: (پارو) Kürek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ ṭağ kesdügi taᶜrīfinde gelür

ki:

Beyt: Geh balçığ püştesin nüki itik bil
Veyā paru bile ḳar arıtur il

Barlas[6]: (برلاس) Çağatay'da bir ṭāyifedür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Barlası nihād āzādeler.

---

[1] **Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : ø Ş.; demekdir B. // **varup** . varub B. // **gitmeleri** : kitmeleri B. // **gelür** : kelür B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **geldügi**: keldüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **acduğı** : açduğı A., Ş. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür A., Li.1, S., Ş. // **itip** : itib B. ; inip S. // **alar kinice** : ala kinica B. // **eylep** : eyleb B. // **pey siperlıḳ** : pey siperlik B. ; bī-sırlıḳ Ş.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **kesdügi** : kesdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., Li.1, S., Ş. // **balçığ** : balçığ B. // **il** . bil S.
[6] **ṭāyifedür** : ṭā'ifedür S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

Bas[1]: (باس) Bas dimekdür.

Baskıc[2]: (باسقيج) Nerdübān dimekdür.

Basruġ[3]: (باسروغ) Ḫar-gāh esbābına dirler.

Basḳanın[4]: (باسقانين) Basılġan dimek olur. Ayaḳ basḳanın dirler, yaᶜnī ayaġı basdıġın dimekdür.

Bas[5]: (باس) Bu ᶜibāret de ḳāᶜide-i muḳarrere üzre sin ṣad'dan münḳalib olmışdur. Baṣ dimekdür. Baᶜżı ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur ki ḥarf-i sin'de s̱ebt olınmışdur.

Başıda[6]: (باشيده) Başında dimekdür.

Başıġa[7]: (باشيغه) Başına.

Başımġa[8]: (باشيمغه)Başıma.

Başıñgu[9]: (باشينكو) Başıñ dimek olur.

Başaḳ ve başaḳ[10]: (باشاق و بشق) Oḳ demrenine dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: [A.28a] Nevāyī encümen-i şevḳ-i cān-ārā tüzseñg
Anıñg başaḳlıġ oḳın şemᶜ-i encümen ḳılġıl

"**Başaḳlıġ oḳın**" "**demrenlü oḳın**" dimekdür.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Añga yiterge **başaḳ** s̱iḳāli menᶜ iter gerçi
Ḫaddiñgi kes̱retidin çıḳtı bāl ü per mindin

---

[1] **bas** : pas S. ; baş Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **basḳıc** : baskıç Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dirler** : derler B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] **Başaḳ ve başaḳ** : başaḳ B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **cān-ārā** : cān A. // **tüzseñg** : tursañg S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yiterge** : yeterke B. // **gerçi** : kerçi B.

Baş tuman ve **baş tuban**[1]: (باش تومان و باش تويان) Başı aşaga [E.57b] dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Yaşurup encüm-i dürr min **Türk** mihr
Birke körme **baş tuman** anı sipihr

Baş tuban[2]: (باش تويان) Bu daḫı başa aşaga dimekdür ki **Nesāyimü'l- Muḥabbe** [S.48a] fihristinde **Şeyḫ Ebū Saᶜīd Ebu'l-Ḫayr Ḳaddese Sırrehu** menāḳıbında gelür ki:
Her kice alar bir çaḫdın **baş tuban** özlerin asar irmişler ve tañgaca ẕikr itür irmişler.

Başlap[3]: (باشلاب)İbtidā eyleyüp [Li.1-42b] dimekdür ki ḳulavuz olup yol gösterip dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci maḳālede **Mesᶜūd** ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Yandılar şehr sarı yol **başlap**
[Ş.172a] Bir iki iski keykülük taşlap

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Ḥıżr ᶜAleyhi's-Selām** ḳıṣṣasında gelür ki:
Ẕü'l-Ḳarneyn āb-i ḥayvān ḫayāli bile ẓulumātġa kirgende **Ḥıżr ᶜAleyhi's-Selām** anı başlap kirdi.

Başlamaḳ[4]: (باشلاماق) Ḳılaġuzluḳ itmek maᶜnāsınadur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Ferruḫ Şāh Cānāne**'yi **Ḫᵛāce Aḫī**'ye nikāḥ idüp ḫalḳı zifāf içün öñüne düşürüp alup gitdügi yerde bu beytde başladılar ᶜibāreti bundandur.

Beyt: Ḫᵛāce ni **başladılar** ol sarı
Geh nihān irdi māh ruḫsārı

---

[1] **baş tuman ve baş tuban** : baş tuman B. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yaşurup** : yaşurub B. ; başarup B. , Li.1 // **Türk** : ø S. // **birke** : yirke S. // **körme** : körmes S.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḳaddese Sırrehu** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **alar** : ø Li.1
[3] **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. : dimekdür ve A. , S. , Ş. // **olup** : olub B. // **gösterip** : kösterib B. // **dördinci** : dördünci b. // **maḳālede** : ø E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E. // **yol başlap** : bu başlab B. ; bu başlap Li.1 , S. // **keykülük** : keylülük Li.1 ; keylkülük Ş. // **taşlap** : taşlab B. // **Tārīḫ-i Enbiyā** : Tārīḫü'l-Enbiyā A. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kirgende** : kirkende B. // **başlap** : başlab B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ve yine ḥikāyede ḫalḳ dönüp gitdükleri yerde bu beytde başlaġan ʿibāreti daḫı bundandur, yaʿnī öñüne düşüp ileden dimekdür.

Beyt: Ḫᵛāce ol öyke çoḳ ki ḳoydı ayaḳ
Başlaġan ḫalḳ çıḳtı yayaḳ

Başḳarmaḳ[1]: (باشقارماق) Bu daḫı hemān başlamaḳ maʿnāsınadur.

Başḳaru[2]: (باشقارو) Ḳulaġuzlıya dimekdür.

Beyt: Ala kilür bolsa **Mecnūn** şīve vü bī-iḫtiyār
Ḳoymayın ura iḫtiyār yıġa bu sarı **başḳaru**

Başḳarur sın[3]: (باشقارورسين) Bu daḫı bu maʿnāyadur, yol gösterürsin dimekdür ki

Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ferhād'ı ṭutup öldürmek diledügi maḥalde gelür, Ferhād eyitdi ki:

Beyt: ʿAdem yolıġa gerçi **başḳarur** sın
Bir ölmek birle andın ḳutḳarur sın

Başḳaru[4]: (باشقترو) Bu daḫı emr idüp yol göster dimek maʿnāsına gelür ki Sulṭān Ḥüseyn eşʿārında gelür.

Beyt: Aḫtarur da tapsa ol köñglüm ki **Mecnūn**-şīvedür
[E.58a] Her niçüñ bolsa ʿadem ṣaḥrāsı sarı **başḳaru**

Başḳarıp[5]: (باشقاريب) Yol gösterüp ḳulavuzlayup dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **gösterürsin** : kösterürsin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṭutup** : dutub B. ; dutup Li.1 , S. // **diledügi** : diledüki B. // **gelür** : kelür B. // **eyitdi** : itdi B. // **Ferhād eyitdi ki** : ø Ş. // Beytin ikinci mısraı E. nüshasında yoktur . // **ḳutḳarur** : ḳutġarur S.
[4] **idüp** : idüb B. // **göster** : köster B. // **dimek** : demek B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **aḫtarurda** : iḫtiyārur da B. , Li.1 ; aḫtadur da S. // **tapsa ol** : tapsañg B. ; tapsañ A. ; tapsağ Li.1 , S. , Ş.
[5] **başḳarıp** : başḳarıb B. // **gösterüp** : gösterüb B. // **ḳulavuzlayup** : ḳulavuzlayub B. ; ḳulaġuzlayup Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // E. nüshasında **"başḳarıp"** kelimesi yazılmış , fakat daha sonra gelen **"başḳarmaḳ"** kelimesinin anlamı ve tanıkları verilmiş.

Başḳarmaḳ[1]: (باشقارماق) Bir daḫıbir işi başarmaḳ ve becermege dirler. Ol maᶜnāya gelür

ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād atası Yunan zemīne gitmegi rāżı olduġın bildügi

maḥalde gelür ki:

Beyt: [S.48b] Bilip kim ger dise yalġuz barur min
Bu işni öz ḳaşımdın **başḳarur min**

"**Başḳarur min**" "**başarur min**" dimekdür.

Başḳara almay[2]: (باشقار الماى) Başarımaz ve ḥaḳḳından gelimez dimekdür.

Baġlıġ ve baġlıḳ[3]: (باغليق و باغليغ) Baġlu ve baçelü dimekdür ve bir daḫı bendle baġlu

dimekdür ki Kemālī eşᶜārında Mecālisü'n-Nefā'is'de ikinci meclisde gelür.

Beyt: İrmiñg ḳulıdur ni şeker ey cān bili **baġlıḳ**
Gül daġı yüzüñg bendesidür tonı yamaġlıḳ

Baġışda[4]: (باغيش ده) Baġdaş ḳurup [Li.1-43a] oturmaġa dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de

yedinci ḥikāye rāvisi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳıldı **baġışda** olturup bünyād
Şeh duᶜāsın ki çerḫ-i köhne nehād

Baġış [5]: (باغيش) [A.28b] Bend ü baġ maᶜnāsınadur ve ḫar-gāh esbābına daḫı dirler.

Baġlaġan[6]: (باغلاغان) Baġlayan dimekdür ve baġlanan maᶜnāsına da gelür.

Baġılṭaḳ[7]: (بغلطاق) Başda ve gövdede cebe altına giydükleri penbelü ḳaftana dirler.

Baḳmayın[8]: (باقماين) Baḳmayup dimekdür ve baḳmayayın dimekdür.

---

[1] **Bir daḫı** : bu daḫı B. , S. // **becermege** : beçermek S. // **maᶜnāya gelür** : maᶜnāya kelür B. // **atası** : anası E. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitmege** : kitmeke B. // **olduġın** : olduġını B. , Li.1 , S. // **bildügi** : bildüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür b. ; maḥalde gelür A. // **bilip** : bilib B. // **Başḳarur min başarur min dimekdür** : ø A. , B.

[2] **gelimez** : kelimez B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Kemālī eşᶜārında** : ø S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1

[4] **ḳurup** : ḳurub B. // **dirler ki** : derler ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **baġışda** : yaġışda S. // **olturup** : olturub B. // **çerḫ-i** : cerḫ-i B.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **esbābına daḫı dirler** : esbābına dirler A. , B. , E. , S. , Ş.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **giydükleri** : keydükleri B.

[8] **baḳmayup** : baḳmayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **baḳmayup dimekdür ve** : ø Ş.

Baḳġuñg[1]: (باقغونك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Baḳsañ gerek dimekdür.

Baḳarı[2]: (باقاری) Baḳışı [E.58b] dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [Ş.172b] Kişi bağrım tomuzların o perī
Ġamze birle itik itik **baḳarı**

Bekevül[3]: (بکاول) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Çeşni-gīr maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da āḫirinde bir ḥikāyede gelür.

Beyt: Bar idi ḫıdmet-ārā bir ḳul añga
Pāye-i ḫıdmetde **bekevül** añga

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Yūsuf** ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalavatu Ve's-Selām ḳıṣṣasında gelür ki:

Melik Reyyān sücüsi bile **bekevüli** añga zehr birür tevehhidin yazġurup zindānġa yıbardı.

Pelpuş ve pulpuş[4]: (پلپوش و پلپوش) Eviñ saḳfı altında olan kiriş aġacına [S.49a] dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Yaġdurup nāvek bozuḳ köñglüm ᶜimāret eylediñg
Gūyā **pelpuş** itip ḳoyduñg añga her yan sütūn

Belālıġ ve belālıḳ[5]: (بلالیق-بلالیغ) Belālu dimekdür.

Bala[6]: (بالا) Ḳuş yavrusına dirler ve sāyir ḥayvānāt yavrusına dirler.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek b. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **baḳışı** : baḳşı B. ; baḳısı S. // **dimekdür** : demekdir b. // **gelür** : kelür B. // **bağrım** : bağrın B. // **tomuzların** : tamurların Ş.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫirinde** : Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫerinde B. : Ḥayretü'l-Ebrār āḫirinde A. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **Ṣalavatu Ve's-Selām** : ø B. , Li.1 , S. , Ş. // **tevehhidin** : tevehhüdin b. // **yazġurup** : yazġurub B.

[4] **eviñ** : evin B. // **dirler** : derler b. // **gelür** : kelür B. // **yaġdurup** : yaġdurub B. // **gūyā** : gūyiyā Ş.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dirler** : derler B. // **ḥayvānāt yavrusına dirler** : ḥayvānāt yavrusına daḫı dirler S.

Balalap[1]: (بالالاب) Ḳuş ve ḥayvān yavrulayup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da onıncı

makāle ḥikāyesinde arslan vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çün bolur irdi **balalap** zevḳ-nāk
Mūr balasın ḳılur irdi helāk

[Li.1-43b] Ve yine **Ferhād** [E.59a] **u Şīrīn**'de **Fedhād**'ıñ ṭıfıllıġı beyānında gelür.

Beyt: İçerde mūrdın öksük ġıdāsı
Tapıp ḳuvvet anca kim arslan balası

Balaladı[2]: (بالالادی) Yavruladı dimekdür ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Ḫusrev-i Pervīz** salṭanatı

vaṣfında gelür ki:

Yana miñ ḳalada pili bar irdi ve anıñ zamānında pil **Hind-ustān**'dın özge yirde

balaladı.

Beltute[3]: (بلتوته) Bir yerde ḳarār idüp mesken ṭutmaġa dirler ki **Vaḳfiyye**'de kendülir

binā itdügi medāris şerāiṭinde gelür ki:

Yana şart ol kim medrese mevālisi medresede **beltute** ḳılġaylar.

Baltu[4]: (بالتو) Balta dimekdür. Teber maᶜnāsına ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i İbrāhīm**

ᶜ**Aleyhiᶜṣ-Ṣalatu Ve's-Selām Nemrūd**'uñ bütlerin ṣıduġı maḥalde gelür ki:

Bir bahāne bile şehrde ḳaldı daḫı **baltu** alup küffārnıñ bütlerin uşattı.

Beyla ve beyle[5]: (بیله-بیلا) Buncılayın ve bunuñ gibi dimekdür.

---

[1] **balalap** : balalab B. // **yavrulayup** : yavrulayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **onıncı** : onuncı B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A., Ş. ; vaṣfında bir beytde gelür S. // **çün bolur** : cün bulur B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **beyānında gelür** : beyānında kelür B. ; beyānında gelür ki E. // **tapıp** : tapıb B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : ø E. ; kelür ki B. ; gelür S. // **anıñ** : onıñ B. ; Li.1 // **Hind-ustān'dın** : Hindistandin B.

[3] **idüp** : idüb B. // **ṭutmaġa** : dutmaġa B., Li.1, S. // **dirler** : derler B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., S.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // ᶜ**Aleyhi'ṣ-Ṣalatu Ve's-Selām** : ᶜAleyhi's-Selām B., Li.1, S., Ş. // **Nemrūd'uñ** : Nemrūd'un B. // **bütlerin** : butların B. // **ṣıduġı** : ṣınduġı S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., S. // **bile** : birle A. // **şehrde** : şehirde B. // **daḫı** : daġı A., Ş. // **alup** : alub B. // **küffārnıñ** : küffārıñ B., Li.1 ; küffārıñ Ş.

[5] **bunuñ gibi** : böyle A. // **dimekdür** : demekdir B.

Behli[1]: (بهلى) Fārisī ile müşterekdür. [S.49b] Destüvāneye dirler [Ş.173a] ki ṭoğancılar ellerine giyerler. **Mecālisü'n-Nefā'is**'de altıncı meclisde **Mevlānā Nāṣirü'd-din Aḥmed** vaṣfında gelür ki:

Ḳuş sala atlanğay ü ṭabıl-bāz bağlap bilike **behli** sancḳay.

Ve yine [E.59b] **Maḥbūb** [A.29a] **u'l-Ḳulūb** āḫirinde gelür ki:

Eger sunğar iyyesi dik bilińgde **behli** zer-kār yoḳ.

Babiri[2]: (بابرى) Ḳadīmī maʿnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **Mīr Ḥaydar** vaṣfında gelür ki:

Bu der-gāhnıńg **babirisi** belki ṭoğması durur.

Bayat[3] (بيات) Ḫudā maʿnāsınadur.

Bayğazı ve badğazı[4]: (بادغزى و بايغزى) Rüstāyi maʿnāsınadur ve nāḥiye maʿnāsına daḫı gelür ve **Ḫorāsān**'da bir yere dirler ki anda pişte çoğ olur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ağzıńg bile tińglik talaşur piste uyalmas
Ol ağzı açuḳ **bayğazınıńg** puclığın kör

Beyik[5]: (بييك) Kaf-ı ʿArabī ile büyük dimekdür.

Beyik[6] (بييك) Aṣl büyük dimekdür ammā ekṡeriyyā yüksek ve yüce maʿnāsına gelür.

Beyt: Ḳaddi ḳoyğac serv eger tüşse ayağın öpkeli
Yoḳ ʿaceb kim pest olur sāye ḳuyaş bolğac **beyik**

---

[1] **destüvāneye** : destüvāniye B. // **dirler** : derler B. // **ṭoğancılar** : doğancılar B. ; doğancılar Li.1 , S. // **giyerler** : kiyerler b. ; giyerler ki S. // **altıncı meclisde** : ø E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ṭabıl-bāz** : ṭabıl-yaz S. // **bağlap** : bağlab B. // **sancḳay** : sancğay A. , B. , S. // **Maḥbūbu'l-Ḳulūb** : Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da Ş. // **āḫirinde gelür ki** : āḫerinde kelür ki B.

[2] **babiri** : bayrısı B. ; bayrı Li.1 ; bayrı ve babiri S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **babirisi** : bayrısı B. , S.

[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.

[4] **rüstāyi** : rustāyi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ve nāḥiye maʿnāsına daşḫı gelür** : ø E. // **gelür** : kelür B. // **puclığın** : puçlığın A. , B. , S.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.5. Ḥarfü'l-Bai'l-Meksūre

Bibek[1]: (بيبك) Kaf-ı ʿArabī ile merdümek-i çeşm maʿnāsınadur ki Beḍayiʿü'l-Vasaṭ'da

gelür.

Beyt: İmes bu ḫāk ki köz ʿārıżıñgġa yitkende
Ḳalıp durur yapuşup ʿayn şevḳıdin bibekim

Bibi[2]: (بيبى) Mükerreme Ḫatun maʿnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da üçinci ḳısmda

tenbīhātda gelür ki:

Ḫvāce kim bibi barıda dedekge aylanġay bibiniñg hem ʿiffeti iteki ḳulġa bulġanġay.

Biçek[3]: (بيجك) Kaf ʿArabī'dür. İğne dimekdür, sözen maʿnāsına [E.60a] ki Ġarāībü'ṣ-

Ṣıġar'da gelür .

[S.50a] Beyt: Yaramnı tikkeli başıñg üze biçek mu ikin
Biçekde rişte-i cānım yāḫūd ipek mu ikin

Bitimek[4]: (بيتيمك) Yazmaḳ.

Bitilmek[5]: (بيتيلمك) Yazılmaḳ.

Bitilgen[6]: (بيتيلكان) Yazılan.

Bitilgey[7]: (بيتيلكاى) Yazıla.

Bitik[8]: (بيتيك) Biti, yaʿnī mektūb ve berāt ve ḥacet ve ġayrı.

Beyt: Hem uşal tofraġdın saçıp ḳurutuñg nāmeni
Yazsañgız ol ayġa cismim tofraġ alġandın bitik

---

1 **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **imes** : imas B. // **ʿārıżıñgġa** : ʿārıżıñga A. , S ; ʿārıżıñgke B. ; ʿārıżıngge Li.1 // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **yapuşup** : yapuşub B. ; yabuşup E. // **ʿayn** : ø Li.1 . S. // **şevḳıdin bibekim** : şevḳıdin köz bibekim Li.1 ; şevḳıdin köz pibekim S.

2 **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **üçinci** : üçünci B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **dedekge** : ve dekge S. // **bibiniñg** : bibinin B. // **ḳulġa bulġanġay** : ḳulġanġay Ş.

3 **biçek** : bicek A. , B. ; piçek S. ; picek Ş. // **kaf ʿArabī'dür** : kaf ʿArabīdir B. : kaf-ı ʿArabī'yle S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **rişte i cānım** : reşte-i cānım B.

4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

5 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

6 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

8 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bitidi[1]: (بيتيدى) Yazdı dimekdür.

Bititti[2]: (بيتيتى) Yazdurdı dimekdür.

Bitik[3]: (بيتيك) Kaf-ı ᶜArabī ile muktūba dirler ve yerden biten nebāt maᶜnāsına daḫı gelür

ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Dehr bāġñınıñg güli otdur bitik eşcārıdur
Yılge bir ol gülini hem ot salġıl eşcārıġa hem

Ammā mektūb maᶜnāsına Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt : Derd-i hicrimni ni bilgey çün yur eşkim ṣafḫanı
Ol müsāfir sarı kim gāhi raḳam ḳılsam bitik

Biti[4]: (بيتى) Bu daḫı [Ş.173b] mektūb ve nāme maᶜnāsınadur.

Bitey[5]: (بيتى) Ben yazayın dimekdür.

Bitküci ve bitiküci[6]: (بيتكوجى و بيتيكوجى) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yazıcı maᶜnāsınadur.

Bitilip[7]: (بيتيليب) Yazılup dimekdür ki Münşeāt'da on birinci mektūbda gelür.

Ol [Li.1-44b] nāmede şefḳat-engīz sözler bitilip irdi.

Bitiley[8]: (بيتيلى) Biz yazalım dimekdür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirin'de dördinci

maḳālede Muᶜammā risālesi yazmaḳ beyānında Mevlānā Cāmī'den naḳl iderler ki

Alar didiler kim sin bu teşvīşni tartıma biz bitiley.

Bitirige[9]: (بيتيريكا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yazmasına dimekdür ki Ḥasb-i ḥāl Meṣnevi'

[E.60b] sinde gelür.

---

1 dimekdür : demekdir B.
2 yazdurdı : yazdırdı A., B. // dimekdür : demekdir B.
3 kaf-ı ᶜArabī ile : kaf-ı Arabī'yle S. // yerden : yirden E. // gelür : kelür B. // dehr : dehir B. // bāġınıñg : bağınıñ A. // gülini : gülni A., Li.1, S., Ş. // bilgey : ø E.; bilkey B.; bilgen Li.1 // yur : bur S.
4 maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B.
5 bitey : bitini A., E. // dimekdür : demekdir B.
6 ᶜArabī'dür : ᶜArabīdir B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B.
7 bitilip : bitilib B. // yazılup : yazılıb B. // on birinci : on yedinci S. // gelür : kelür B.
8 dimekdür : demekdir B. // dördinci : dördünci B. // teşvīşni : teşvīşi : B., Li.1, S.
9 Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B.; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // yazmasına : bir nesne Li.1, S., Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // yiter : biter Li.1, S., Ş. // ki bolsa bitirige : ki bolsa bitige E.

Beyt: Yiter Teñgridin anca ķuvvet mañga
Ki bolsa bitirige fırṣat mañga

Bitiklik[1]: (بيتيك ليك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yazılmış dimekdür.

Biti almaġay[2]: (بيتي الماغاى) Yazamaya dimekdür ki Vaķfiyye'de gelür.

Beyt: [A.29b] Ṭabᶜımġa demi bolur ni vārid
Yüz yıl [S.50b] biti almaġay ᶜUṭārid

Bitildi[3]: (بيتيلدى) Yazıldı dimekdür ve bir daḫı bitdi maᶜnāsına gelür, yerden ot bitmek

gibi ve aġacdan meyve bitmek gibi ki Tārīḫ-i Mülūk'da Nūşīnrevān tārīḫinde gelür k :

ᶜAdl-i cūy-bāridin mülk bāġıda ferāġat eşcārı gülleri açıldı ve āsāyiş meyveleri bitildi.

Birgüni[4]: (بيركونى) Kaf ᶜAcemī'dür. Virdügini dimekdür ve birisini dimek maᶜnāsına

daḫı gelür ki Münşeāt dibācesinde gelür.

Ṣabūrı ki maķṣūd gevherin teᵓemmül deryāsıġa saldı tā her kim ol deryāġa ġavṣ ķıldı birgüni oldı.

Birigi[5]: (بيريكى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virecek nesne ve virilecek nesne dimekdür ve

birisi dimek maᶜnāsına daḫı gelür ki Seb'ᶜa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede Cābir Nuᶜmān Şāh gemisine yetişdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Birigidin sorup çü ṣūret-i ḥāl
Zāhir añglap ki ni durur aḥvāl

"Birigidin" didügi "birisinden" dimekdür.

---

[1] Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : Kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B.
[2] yazamaya : yazameye B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : melür B.
[3] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // mülk : felek B.
[4] Kaf ᶜAcemī'dür : kaf ᶜAcemīdir b. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // virdügini : virdükini B. // dimekdür : demekdir B. // birisini : birseni B. ; birisi Li.1 , S. // gelür : kelür B. // dibācesinde gelür : dibāçesinde kelür B. // deryāġa : deryāya B.
[5] ᶜAcemī'dür : ᶜAcemīdir B. // dimekdür : demekdir B. // birisi : birisini B. // dimek : demek B. ; dimekdür A. // birisi dimek : virgen S. // maᶜnāsına daḫı gelür ki : ø A. // B. // gemisine : kemisine B. // yetişdügi : yetişdüki B. // gelür ki : kelür ki B. // sorup : sorub B. // çü . cü B. , Li.1 // añglap : añglab B. // "Birigidin............dimekdür. : ø S.

[E.61a] Birgisi ve birgüsü[1]: (بيركوسى و بيركيسى) Yine kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virecegi dimekdür ve virse gerek dimekdür ve birisi [Li.1-45a] dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da yigirminci maḳālede gelür.

Beyt: İkisidin **birgisi** alsa ḥesāb
Memleket içre tüşer di inḳılāb

Birgüci[2]: (بيركوجى) [Ş.174a] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Virici dimekdür ki Münācāt-nāme'de gelür.

İlāhī **birgücisin** sin hem fısḳ, hem fücūrni.

Birmey[3]: (بيرماى) Virmez ve virmezin dimekdür.

Biri[4]: (بيرى) Birisi dimekdür ve beri cānibe dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de evvelki ḥikāye āḫirinde gelür.

Beyt: [S.51a] **Biri** kildim kön̂gül belāsı bile
Şahnın̂g ḳulluġı hevāsı bile

Bir[5]: (بير) Emr idüp vir dimekdür ve bir ᶜaded maᶜnāsına daḫı gelür.

Birmek[6]: (بيرماك) Virmek dimekdür. Barmaḳ , varmaḳ dimek olduġı gibi.

Birgey[7]: (بيركاى) Vire.

Birmegey[8]: (بيرماكاى) Virmeye.

Birür[9] : (بيرور) Virür.

---

[1] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** . kaf kaf-ı ᶜAcekmīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **virecegi** : vireceki b. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve virse gerek dimekdür** : ø B. , Li.1 , S. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür E. , S. // **tüşerdi** : tüşer A. , E. , Ş.
[2] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // gelür : kelür B. // **hem fısḳ hem fücūrni** : hem fısḳ ü hem fücūrni A. , S. ; hem fısḳ ü hem fücūrri Li.1 , Ş. // **fücūrni** : fücuri B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B.
[5] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Birip[1]: (بیریب) Virip dimekdür. Ferhād-nāme'de ṣayf vaṣfında gelür.

Beyt: **Birip** yafraġ nişān ṭūṭī perīdin
Şecer ṭāvūs-ı cennet peykeridin

Biride[2]: (بیریدا) Birinde dimekdür.

Birgüñg[3]: (بیرکوکك) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Virseñ gerek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ḫusrev** ilçisine **Ferhād** ḥaḳḳında didi.

Beyt: Yüzi gül-zārıdın çün vird tirgüñg
Ni aytay kim özüñg inṣāf **birgüñg**

Birürge[4]: (بیرورکا) Kaf ʿAcemī'dür. Virmek içün dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt : Bil ki seḫā ḳılġalı kim dur muḥiḳḳ
Sim **birürge** kim irür müsteḥaḳḳ

Birgeli[5] : (بیرکالی) Yine kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür . Vireli ve virmek içün dimekdür ki [E.61b] **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Müştehi il yüz ise nān **birgeli**
Loḳma taturmas tileben mümteli

Bire alur sin[6]: (بیرا الورسین) Vire bilürsin dimekdür.

Bire alur min[7]: (بیره الورمین) Vire bilürin dimekdür.

Birdin oḳ[8]: (بیردین اوق) Hemān virirdin dimek olur.

Birles[9]: (بیرلاس) Çaġatay'dan bir ḳabīledür ki maḥbūbları çoḳ olur.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **biride** : birde B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **çün** : cün B.
[4] **Kaf ʿAcemī'dür** : kaf ʿAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ʿAcemī'dür S. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** . kelür B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ey yüziñg levḥide maḥfūẓ āyet emrü'l-kitāb
Toğmadı **pirles** ulusıdın siniñ dik āftāb

Birle[1]: (بيرلا) Edātdur. İsm āḫirine lāḥiḳ olur. Muḳārenet maʿnāsını ifāde ider. Fülān

birle, filān ile dimek olur.

Birk[2]: (بيرك) Kaf-ı ʿArabī ile berḳ, muḥkem maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de raʿd ile

vaḥşi cenginde gelür ki:

Beyt: Keçek muḥkem olğac çikip ḳıldı pest
Anıñg dik ki **birk** olsa [Li.1-45b] māhı şest

[A.30a] **Birkitip**[3]: (بيركيتيب) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Berkidüp dimekdür.

Birkigen[4]: (بيركيكان) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ʿAcemī'dür. Berk olan ve

berminen maʿnāsınadur ki **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: ʿIşḳ ara tiş bağrıma ursam içer min ḳan dağı
Bil çiker min hicr [S.51b] oḳıdın **birkigen** peykān dağı

Birğına ve birgine[5]: (بيركنه و بيرغنه) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür . Taṣġīr ile biricik dimekdür

ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ḫātimede şeh-zāde naṣīḥatinde gelür ki:

Beyt: Ḳıldı ʿademmenzili kāşānesin
[Ş.174b] Her birisin **birgine** ḳuş dānesin

Birev[6]: (بيراو) Bir kimesne dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de evvel beytde gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf-ı ʿArabī'yle S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., S., Ş. // **çikip** : çikib B. // **anıñg** : aniñg
[3] **birkitip** : birkitib B. // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir b. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **berkidüp** . berkidüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **kaf-ı ʿArabī** : ʿArabī Li.1 , S., Ş. // **ve kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. // **gelür** : kelür B. // **peykān dağı** : dağı Ş
[5] **birğına ve birgine** : birgine ve birkine B. // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür A. // **Ḥayretü'l-Ebrār'da ḫātimede** : Ḥayretü'l-Ebrar ḫātimesinde S. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **ḳıldı** : ḳıldım S.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **müsellem** : müslim B. // **birev şeh** : birev şeh ki A., B., Ş. ; birev şeh ger S. // **sañga** : saña S. // **Ve yine Mecālisü'n-Nefāʾis'de............gelür.** ve sonra gelen beyit yalnız E. nüshasında varıdr.

Beyt: Ḫudāya müsellem ḫudālıḳ sanga
Birev şek de'bi gedālıḳ sanga

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de bir şā'iriñ terk ve tecrīde güşe-nişīn inzivā oldığında gelür.

Beyt: Birev kim çıḳdı ildin āgeh oldur
Gedālıḳdın kim āgeh şeh oldur

[E.62a] Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de cenk vaṣfında gelür ki:

Beyt: Sikender ṣafıdın **birev** sürdi raḫş
Anıng dik ki tüşkey çaḳıdın dıraḫş

Bir yolı[1]: (بيريولى) Bir nev' ile ve bir vech ile ve bir kezden ve bir uğurdan dimekdür ki

Mecnūn u Leylī'de **Nevfel** ḳızı içün **Leylī Mecnūn**'a mektūb gönderüp eytdi.

Beyt: İnṣāfġa hem kenāra tutma
Bizni dağı **bir yolı** unutma

Biş[2]: (بيش) Beş 'aded ma'nāsınadur.

Bişevle[3]: (بيشولا) Beşi bile dimekdür.

Bişelesi[4]: (بيشلاسى) Beşi bile ve beşincisi dimekdür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Ve muḳarrerdür kim **bişelesi** ḥavāssı kimde bolmasa.

Big[5]: (بيك) Kaf, kaf-ı 'Acemī'dür. Beg dimekdür, mīr mā'nāsına.

Bike[6]: (بيكه) Kaf, kaf-ı 'Arabī'dür. Eri olmayan 'avrete dirler ve daḫı şol 'avrete dirler ki

daḫı veled getürmemiş ola ki **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ**'da [Li.1- 46a] gelür.

Beyt: 'Işḳ eger bolsa yaman u yaḫşıdın pāk ey köngül
Yoḳ tefāvüt dil-bering ger **bike** bolsun ger miniñ

---

[1] **Nev' ile** : nev'le Li.1 , Ş. // **vech ile** : vechle Li.1 , Ş. // **cevh ile** : vechle dimekdür : Li.1 , Ş. ; vech ile dimekdür S. // **Ve bir kezden........dimekdür ki** : ø E. // **Nevfel** : Nufel B. // **gönderüp** : könderüb B. // **eytdi** : itdi B. // **bir yolı unutma** : bir yol unutma B.
[2] **'aded** : 'adet B. // **ma'nāsınadur** : ma'nāsınadır B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḥavāssı** : ḥavās A. , E. , Ş. // **kimde bolmasa** : kim bolmasa E.
[5] **Kaf , kaf-ı 'Acemī'dür** : kaf kaf-ı 'Acemīdir B. ; kaf 'Acemī'dür Ş. **dimekdür** : demekdir B.
[6] **Kaf , kaf-ı 'Arabī'dür** : kaf kaf-ı 'Arabīdir B. ; kaf 'Arabī'dür Ş. // **eri** : adı Li.1 // **dirler** : derler B. // **daḫı şol 'avrete dirler ki** : ø S. // **getürmemiş** : ketürmemiş B. // **gelür** : kelür B. // **'ışḳ** : 'aşḳ B. // **yaḫşıdın** : şaḫşıdın B. // **bolsun ger miniñ** : bolsunlar miniñ E. ; olsun ger miniñ S.

Bizni[1]: (بیزنی) Bizi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de Nevfel ḳızı içün Leylī Mecnūn cānibine mektūb [S.52a] gönderüp eytdi.

Beyt: İnṣāfġa hem kenāra tutma
Bizni dağı bir yolı unutma

Bizedi[2]: (بیزادی) Bezedi, yaʿnī ziynet itdi dimekdür.

Bizey[3]: (بیزی) Bezeyeyin, yaʿnī ziynet [E.62b] ideyin dimekdür ve daḫı emr idüp beze, yaʿnī müzeyyen eyle dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Behlūl** ile **Ḫalīfe** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: Özge yalan̂g tutma ayağın̂g **bizey**
Ḥayf bu devletni tapar yir yüzi

Bizep[4]: (بیزاب) Bezeyüp, ziynet idüp dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: Ol ḳadd u yüz hicridin ölsem **bizep** gül-berk ile
Tofrağımnın̂g başı üzre serv ikip meyl eyle kil

[Ş.175a] **Bizelip**[5]: (بیزالیب) Bezenüp, müzeyyen olup dimekdür.

Bizelgen[6]: (بیزالكان) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bezeyen, müzeyyen olan dimekdür.

Bizniñ[7]: (بیزنیك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Bizim dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [A.30b] Miḫnet otıdın yaruḳdur her zamān kāşānemiz
Oldı gūyā ejdehā kāmı **bizniñ** virānemiz

Bizge[8]: (بیزكا) Bize dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Nevfel** . Nufel B. // **Nevfel ḳızı içün** : ø A. // **gönderüp** : könderüb B. // **eytdi** : itdi B. // **bizni** : bizi Li.1 // **yolı** : yol A., B., Ş.
[2] **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **bezeyeyin** : bezeyeyim B. // **yaʿnī ziynet** : ziynet A., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **emr idüp** : emr idüb B. // **müzeyyen** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. // **yalan̂g** : yalan B.; yalañ Li.1, S. // **yir yüzi** : yer yüzi A., B., Li.1, S.; bir yüzey Ş.
[4] **bizep** : bizeb B. // **bezeyüp** : bezeyüb B. // **ziynet idüp** : ziynet idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **tofrağımnın̂g** : tofrağımnıñ A. // **ikip** : ikib B.
[5] **bizelip** : bizelib B. // **bezenüp** : bezenüb B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir b.; kaf ʿAcemī'dür ş.; kaf ʿArabī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir b.; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **bizim dimekdür** : bizim demekdir B.; bizim, bizleriñ dimekdür E. // **gelür** : kelür B. // **otıdın** : oynioin B. // **ejdehā** : ejhā E. // **kāmı** : gāmı B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bilmes[1]: (بيلماس) Nefy-i mużāridür. Bilmez dimekdür.

Beyt: Figān kim köñglüm algan dil-berim dil-dārlıġ **bilmes**
Bilür ʿāşıḳnı ġam-gīn eylemek ġam-ḫārlıġ **bilmes**

Bigec[2]: (بيكاج) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Duḫter dimekdür, ḳız maʿnāsına mi **Benāyī** bir

ḳabīlede bir ḳız sevüp bu beyti didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Cefānı cānga talay aldıñgız alay mu bolur
Sizniñ omaḳda **bigec** resmiñgiz bolay mu bolur

Bilgülük[3]: (بيلكولوك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī'dür, kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿArabī'dür. Bilmeklü,

yaʿnī maʿrifetlü dimekdür ve bilmelü ve bilinmelü maʿnāsına daḫı **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

[E.63a] Beyt: ʿIşḳ otıdın ḳulluġuñg dāġını [Li.1-46b] ḳoydum köksüme
Özni bu nevʿ eyledim ʿışḳ ehli içre **bilgülük**

Bilgüci[4]: (بيلكوجى) Bilici.

Bilgen[5]: (بيلكان) Bilen.

Bilgürmek[6]: (بيلكورماك) Belürmek.

Bilgürdi[7]: (بيلكوردى) Belürdi.

Biltek[8]: (بيلتاك) Biltek ki gücle söyler.

Beyt: Nevāyī ol yüz ü leb şevḳıdın nāgeh nevā çikse
Dem urmas bülbül ü ṭūṭī bu devr keçe ol **biltek**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Bigec** : bigeç B. // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** . kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Benāyī** : Betālī S. // **sevüp** : sevüb B. // **didügi** : didikleri B. ; didükleri Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S.
[3] **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir b. ; ʿAcemi ve Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : ø Ş. // **kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabīdir B. ; ʿArabīdir Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ʿışḳ** : ʿaşḳ B. // **dāġını ḳoydum köksüme** : ø A. // **özni bu nevʿ** : ø A.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bilgürür[1]: (بیلکورور) Belürdür ve belürür dimekdür ki [S.52b] bir muḫammesde gelür.

Beyt: Zülfī vaṣlın istesem ruṣṣār-ı mihr-efrūzidin
Yoḳ ᶜaceb çün yıl kilişi **bilgürür** nev-rūzidin

Bilgürüp[2]: (بیلکوروب) Belürüp dimekdür.

Bilgü[3]: (بیلکو) Yine kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Nişān ve ᶜalāmet ve bilinecek nesne maᶜnāsına gelür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Cān üze dāġın körüp ᶜāşıḳlıġımnı aṅladı
Ol kişi dik kim tanıġay öz ḳulın **bilgü** körüp

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da altıncı maḳālede gelür ki:

Beyt: Terk-i edebdin biri külgü durur
Külgü edeb terkige **bilgü** durur

Bilig[4]: (بیلیك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilmek ve idrāk maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ikinci ḥikāyede **Zeyd Ẕehhāb** żāhdan ḳaçduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Anca mekr ü ferīb ü nevᶜ **bilig**
Tişlitip laḥẓa laḥẓa şehġa ilig

Ve yine **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde şeh-zāde naṣīḥatinde gelür ki:

[Ş.175B] Beyt: **Bilig** şāh eylese ḥayvānnıṅg atın
Ni teṅg ger kimse tapsa şāh ẕātın

[E.63b] Ḥayvānıñ şāh olması budur ki ṭūṭīniñ faṣīḥ söyleyenine şāh-ṭūṭī dirler.

Bilmeṅg mü[5]: (بیلمانکمو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilmez misin dimekdür.

---

[1] **Bilgürür** : bigürür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir muḫammesde gelür** : muḫammesde kelür B. ; muḫammesde gelür Ş. // **zülfī vaṣlın** : zülf-ı vaṣlın B. // **vaṣlın** : vaṣfın A. // **çün** : cün B. // **yıl** : bil Li.1 , S. // **kilişi** : kişi S.

[2] **bilgürüp** : bilgürüb B. // **belürüp** : belürüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **yine** : ø Li.1 , Ş. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. // **körüp** : körüb B. // **kişi dik** : kişidin A. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür A. , Li.1 , S. // **terk-i edebdin** : terk idüp Li.1 // **külgü** : külkü B. // **terkige** : terkike B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **çāhdan** : cāhdan A. , E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **nevᶜ bilig** : nevᶜi bilik B. // **tişletip** : tişletib B. // **şehġa** : şehḳa B. // **ilig** : ilik B. // **naṣīḥatinde gelür ki** : naṣīḥatinde kelür ki B. ; naṣīḥatinde gelür E. // **bilig şāh** : bilik şāh B. // **ḥayvānıṅg** : ḥayvāniṅg B. // **ẕātın** : zatin B. // **Ḥayvānıñ şāh** : Ḥayvānın şāh B. // **ṭūṭīniñ faṣīḥ söyleyenine** : ṭūṭīniñ söyleyenine E. // **dirler** : derler B.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir b. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Bildiñ[1]: (بيلديك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilsün dimekdür ki Nazmü'l-Cevāhir'de

"Rütbetü'l-ᶜilmī āᶜleᶜr-rüteb" ḥadīs̱i tercemesinde gelür ki:

Rübāᶜiyye: Ḥaḳ irdi çü ilge ᶜilm sermāyesini
Ḫūrşīd üze saldı ᶜulemā sāyesini
Alġanlar anıñg rütbesidin vāyesini
Bildiñ barıdın [S.53a] büyük anıñg pāyesini

Bilmey[2]: (بيلماى) Bilmezin ve bilmez dimekdür.

Bilmeyin[3]: (بيلمايين) [Li.1-47a] Bilmeyüp ve bilmedin dimekdür.

Bilgin[4]: (بيلكين) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bilgil dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da

altıncı maḳālede gelür.

Beyt: **Bilgin** eyā kāsib-i ṣāḥib-ᶜayāl
Kim señge irlik ü irenlik ḥelāl

Bilgüsidür[5]: (بيلكوسيدور) Bilse gerek dimekdür.

Bilgüci[6]: (بيلكوجى) Bilici dimekdür.

Bilküt[7]: (بيلكوت) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. (**Türk-istān**'da bir tā'ife ve bir ḳabīle adıdur.)

Çaġatay'da bir tā'ifedür ki **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** mini zār eyledi bir lüli-veş
[A.31a] Kim hem **Arlat** unut boldı mañga hem **Bilküt**

---

[1] **bildiñ** : bildiñg Li.1 , Ş. // **kaf , kaf-ı āAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sāyesini** : māyesini E. // **alġanlar anıñg** : alġġanlarnıñg B. , Li.1 ; alġanlar anıñ A. // **vāyesini** : dāyesini Li.1 , S. // **barıdın** : barıdıñ A. // **büyük** : biñg Li.1 , Ş. ; nebiñg S. // **anıñg pāyesini** : pāyesini Li.1
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **bilmeyüp** : ø Li.1 ; bilmeyüb B. // **dimekdür** . demekdir B.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **altıncı maḳālede** : ikinci maḳālede Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **señge** : señgge B.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // ( ) içindeki kısım yalnız E. nüshasında vardır. // **gelür** : kelür B. // **Arlat** : Erlat B. // **unut** : utup A. , Li.1

Bileyi[1]: (بيلايى) Yanınca ve bilesince dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de yedinci ḥikāyede

rāvī Behrām'a Dilārām'la Ḫᵛāceden ḫaber virüp eytdi.

Beyt: Kim kilür tācir Ḫaṭā-yı zād
Bileyi bir keniz ḫūb-nihād

Bilegey[2]: (بيلاكى) Kaf [E.64a] kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı bu maᶜnāyadur.

Bigin[3]: (بيكين) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gibi maᶜnāsınadur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da

dördinci maḳālede gelür.

Beyt: Serv dik āzād bol u rast-kār
Yā ürük ü elme bigin meyve-dār

Ve yine Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür .

Beyt: Kim körüp nergis bigin köz birle gül dik yüzini
Yilge birip ᶜaḳl u fehmin mest ü ḥayrān ḳalmadı

2.6. Ḥarfü'l-Bai'l-Mażmūme

Püpük[4]: (پوپوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Baᶜżı ḳuşlaruñ ḫuṣūṣan hüdhüdüñ başındagı tāca

dirler.

[Ş.176a] Pütti[5]: (پوتتي)Bitdi dimekdür, eger yerden nebāt bitmekdür veyā cerāḥat

añulup bitmekdür veyā bir iş ve bir binā tamām olup bitmekdür.

Bütmek[6]: (بوتماك) Bitmek dimekdür. ᶜAle'l-ıṭlāḳ bu diyārda kesreyle telaffuẓ olınur.

Çağatay'da ẓammeyle telaffuẓ olınur. Ağac bitmek ve yemiş bitmek ve cerāḥat

bitmek ve bunuñ emsāline ki var.

---

1 **dimekdür** : demekdir B. // **Dilārām'la** : Dilārām ile B., S. // **virüp** : virüb B. // **eytdi** : itdi B. // Ḫaṭā-yı zād : ḫiṭāb-ı zād S. ; ḫıṭā-yı zād Ş. // **keniz** : ḳız B.
2 **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş.
3 **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür ş. // **gelür** : kelür B. // **serv dik** . servdiñg B., Li.1 , S. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī eşᶜārında : Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **körüp** : körüb B. // **birip** : birib B.
4 **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ḳuşlaruñ** : ḳuşların B. // **hüdhüdüñ** : hüdhüdün B. // **başındagı** : başında olan B., S. // **dirler** : derler B.
5 **pütti** : bütti : S. // **dimekdür** : demekdir B. // **bitmekdür** : bitmekdir B.
6 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Bütmes [1]: (بوتماس) Bitmez dimekdür. Seb'a-i Seyyāre'de Ferruḫ Şāh ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Didi bu ᶜacz birle bütmes işim
Bar durur Tiñgrim er yoḳ irse kişim

Bütmemiş[2]: (بوتماميش) Bitmemiş dimekdür .

Beyt: Tapmasañg her kez vefādur ilide ᶜayb itme kim
Bümemiş bu meyve devvār bāğınıñ eşcārıda

Bütretme[3]: (بوترامه) Ḳoḳutma dimekdür. Bu beytde bu ᶜibāret ibhāmdan ḫālī degüldür.

Beyt: Zülf ü yüz ü sünbülüñgni gül üze tarḳatma köp
Dehr bāğıda gül ü sünbül isin bütretme köp

Bütremaḳ[4]: (بوتراماق) Kökcek rāyiḥa ḳoḳkmaḳ manāsına gelür. Taᶜdiyesinde bütretmaḳ dinilür. Ḳoḳutmaḳ maᶜnāsına gelür ve bir daḫı bütremaḳ ṭağıtmaḳ maᶜnāsına gelür.

Büter[5] : (بوتار)Biter dimekdür ki [S.53b] Mecnūn u Leylī'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt : [Li.1-47b] Mihr istedi çün ḥamel ferāğı
Deşt üze büter ḳuzı ḳulağı

Bütüp[6]: (بوتوب) Bitüp, tamām olup dimekdür, yana tamām olmaḳ maᶜnāsına ki Sebᶜa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede gelür.

Beyt: Taşıban anda ṣandal-ı ḫōş-bū
Ki bütüp ol ᶜimāret-i dil-cū

Ammā cerāḥat bitmek maᶜnāsına Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ẓulm ile gerçek bolğanı teñga yüz merhem ḳoyup
Bütkerür biz diseler ol ẓaḫmlarnı bütmeñgiz

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Büter** : püter B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **çün** : cün B. , Ş.
[6] **bütüp** : pütüb B. // **bitüp** : bitüb B. // **tamām olup** : ø Li.1 , S. ; tamām olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yana** : ø Li.1 , S. , Ş. // **Bitüp ,..........tamām olmak** : bitüp dimekdür , tamām maᶜnāsına B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // taşıban : taşıbanı E. // **ki bütüp** : ki pütüb B. ; ki tütüp Li. 1 ; S. // **bolğanı** : bolğan A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **teñga** : tenge B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **ẓaḫmlarnı** : ẓaḫmlerini B. // **"Bütkerür...........dimemdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

"Bütkerür biz diseler" didügi "bitürürüz diseler" dimekdür.

Bütmeñgiz[1]: (بوتمانكيز) Kaf-ı ʿAcemī ile yuḳarıki beytde geçdi. İnanmañız ve müteselli olmñız dimekdür.

Bütkermek[2]: (بوتكارمك) Bitirmek ve oñutmaḳ ve bir yere bitişdürmek.

Beyt: Çāk bolġan köñglüme ḳılmaḳ ʿilāc āsān imes
Ġonca kim açıldı **bütkermek** anı imkān imes

Bütkerü[3]: (بوتكارو) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Emr idüp bitür dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşʿārında gelür.

Beyt: İsteben kilse yana köksüm şikāfın tapmaġay
Veh ki bir merhem ḳoyup ol çāh köksüm **bütkerü**

Bütken[4]: (بوتكان) Kaf-ı ʿArabī ile biten dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ divāneligi taʿrīfinde gelür ki :

Beyt: Üstige yaġıp ġubār-ı miḥnet
Bütken ayaġıġa ḫār-ı miḥnet

Bütkerip[5]: (بوتكاريب) Tamām idüp ve örtüp, setr idüp, perde-pūşluḳ maʿnāsına gelür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **İbrāhīm ʿAleyhi's-Selām Kaʿbe** bināsın şerefeha'llah tamām itdügi maḥaldeki mübārek arḳasın **Kaʿbe** divārına urup tefāḫurla şükr eyledügi maḥalde gelür ki:

Ḫıṭāb kildi ki bir acnı mu toyġarıp sin yā bir yalañgacnı mu **bütkerip** sin.

---

[1] **Kaf-ı...........geçdi** : Lüġati ka-ı ʿAcemī ile bu beytde geçdi. A., E., Li.1 ; ammā lüġati kaf-ı ʿacemī ile bu beytde geçdi Ş. ; üġati ki kaf-ı ʿAcemī ile bu beytde geçdi S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **isteben** : isteyen S. // **tapmaġay** : tapmaġası S. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

[4] **Kaf-ı ʿArabī ile : kaf ʿArabī'dür** Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1, S. // **yaġıp** : yaġıb B.

[5] **bütkerip** : bütkerib B. // **idüp** : idüb B. // **örtüp** : örtüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Kaʿbe bināsın** : Kaʿbe şerefe bināsın Ş. // **şerefeha'llah** : ø Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **urup** : urub B. // **eyledügi** : eyledüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **toyġarıp** : toyġarıb B.

Bota ve bote[1]: (بوته و بوتا) Oğul dimekdür ki Ferhād [S.54a] u Şīrīn'de Ferhād öldügi

mahalde ġāyibāne atasına ḫıṭāb idüp aydurdı.

[A.31b] Beyt: Botam dip gāh bozlap gāh ögürse
[E.65a] Cefā taşın sınuḳ köksige ursa

"Botam" didügi "oğlum" dimekdür.

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Ṣāliḥ Peyġamber ʿAleyhi's-Selām'dan [Li.1-48a] ḳavmi muʿcize ṭaleb idüp eytdiler ki:

Ḫāre taşdın duʿā ḳılıp bir potelıḳ tive çıḳarġıl.

Bütev[2]: (بوتاو) Bütün ve dürüst dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Tartıban tīġ-i cefā bağrımnı yüz çāk eyledi
Bardı evvel kim dirler irdi il mini bağrı bütev

Bütreşip[3]: (بوترашيب) Ṭağlaşup dimekdür.

Beyt: Bir ḫaylī köñglüm içre mūr dik eylep hücūm
Gerçi vaṣl ümīdi yetkende cebīn dik bütreşip

Büt ve but[4]: (بوت و بت) Buṭ dimekdür, rān maʿnāsına.

Butratay[5]: (بوتراتاى) Perīşān ve perākende eyleyeyin dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt : Zühd ü taḳvā ehli pendimġa eger cemʿ olsalar
Ġam imes bir āh berḳıdin barısın butratay

Butrattı[6]: (بوتراتتى) Perīşān ve perākende eyledi dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de

İskender Çīn'e gitdügi mahalde gelür.

Beyt : Balıġlarnı butrattı girdāb-ı bīm
Anıñg dik ki tal yafrağını nesīm

---

[1] dimekdür : demekdir B. // idüp aydurdı : idüp aydurdı ki S. , Ş. ; iderdi ki B. , E. , Li.1 // dip : dib B. // bozlap : bozlab B. // sınuḳ : sınıḳ B. , S. // didügi : didüki B. // ṭaleb idüp eytdiler ki : ṭaleb idüb itdiler ki B. ; ṭaleb itdiler ki S. // ḳılıp : ḳılıb B. // potelıḳ : potelik B. ; botesin S.
[2] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki Li.1 , S. // evvel : o Li.1 ; ol S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Büt ve but : but A. // dimekdür : demekdir B.
[5] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // pendimġa : pendimge B. // barısın : ḳusın S.
[6] dimekdür : demekdir B. // gitdügi : kitdüki B. // mahalde : maḳālede Li.1 , Ş. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // anıñg : anıñ A. , S.

Butratıp[1]: (بوتراتيب) Perīşān ve perākende eyleyip dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Cihānda **butratıp** seyyāḥlarnı
Tin͡gizlerge salıp mellāḥlarnı

Beyt-i diger: Taşlar kim ol perī-peyker bu mecnūnġa atıp
ᶜAḳl u dāniş ḳuşların kön͡glüm öyidin **butratıp**

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de bir ser-suḫanda gelür.

Ve ḳurġanda ḳabalġanlarnın͡g [E.65b] taġ u deştḳa **butraşḳanları**.

"**Butraşḳanları**" didügi "**ṭaġılıp perākende olduḳları**" dimekdür.

Puc[2]: (بوج) Bī-maġz [S.54b] dimekdür, ᶜaḳılsız maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Aġzın͡g bile tin͡glik talaşur piste uyalmas
Ol aġzı açuḳ bayġazının͡g **puclıġın** kör

Puḫsadı[3]: (بوخسادى) ᶜAşıḳıñ hicr ü firḳatde aġladıġına dirler ammā sāyir aġlamaḳ maḥallinde istiᶜmāl olınmaz. Mücerred ᶜāşıḳ aġladıġına dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ idüp bu beyti yazmışlardur.

Beyt: [Li.1-48b] Hicr endūhıda **puḫsap** min bile alman nitey
Mey ᶜilācımdur ḳoyup devr-i fenāġa ᶜazm itey

"**Puḫsap**" didügi "**aġlayup**" dimekdür.

Büdene[4]: (بودنه) Bıldırcın dimekdür.

---

[1] **butratıp** : butratıb B. // **eyleyip** : eyleyib B. ; eyleyüp Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **salıp** : salıb B. // **Beyt-i diger** : Yalnız E. ve Ş. nüshalarında vardır. // **ser-suḫanda gelür** : serḫanda kelür B. ; ser-suḫanda gelür ki A. , Li.1 , Ş. // **ḳurġanda** : ḳurḳanda E. , S. // **ḳabalġanlarnın͡g** : ḳabalġanlarnıñ A. // **deştḳa** : deştġa A. // **"Butraşḳanları"............dimekdür.** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **ṭaġılıp** : ṭaġılıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **puc** : puç A. , B. , Li.1 ; buc S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜaḳılsız** : ᶜaḳılsuz Li.1 , S. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : ø Yuḳarı bir beytde geçdi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // Tanık olarak verilen beyit Ş. nüshasında yoktur. // **tin͡glik** : tiñlik A. // **bayġazının͡g** : bayġazınıñ S. // **puclıġın** : puçlıġın A. , B. , S.

[3] **puḫsadı** : buḫsadı A. , E. // **aġladıġına** : aġladuġına S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **olınmaz** : olunmaz B. // **dirler ki** : derler B. // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī** : Muhāḳemetü'l-Lüġateyn'de gelür. Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri .... yazmışlardur.** : ø Ş. // **şöyle** : böyle A. // **idüp** : idüb B. // **yazmışlardur** : yazmışlardır B. ; yazmışlardur ki A. , Li.1 , S. // **alman** : almanı S. // **mey** . ni A. // **ḳoyup** : ḳopup A. ; ḳopub B. // **"Puḫsap"..........dimekdür.** : ø B. ; Ş.

[4] **Bıldırcın dimekdür** : bıldırcın ḳuşı dimekdür. : S. // **dimekdür** : demekdir **B.**

Böri[1]: (بوری) Ḳurda dirler. Kürk maʿnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Bedāyiʿü'z-zamān

Mirzā naṣīḥatında gelür ki:

Beyt: Eger ḳoy böri ḫaylī pā-mālidür
Yaḳın bil ki çōbānġa it ḥālidür

Ve yine Mahbūbu'l-Ḳulūb'da evvelki faṣlda pādişāh-ı ʿādil vaṣfında gelür ki:

Ḫorāsetidin ḳuzı böri ḫavfdın eymin.

Burun[2]: (بورون) Evvel dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de [Ş.177a] Dilārām Behrām Şāh'a

[E.66a] şikārda eytdi.

Beyt: Ki burun sal iki ḳulıġa şikāl
Eyle kim turġay öz yiride ġazāl

Ve yine Sirācü'l-Müslimīn'de ṣavm bābında niyet-i ṣavm-ı nāfile beyānında gelür.

Beyt: Nevāfilde velī niyyetni ḳılmaḳ
[A.32a] Saṅga cāyiz durur tuşidin burundaḳ

"Burundaḳ" didügi "evvelcek" dimekdür.

Burnaġı[3]: (بورناغی) Evvelki dimekdür. Burnaġı ve burunaġı daḫı dinilür. Sebʿa-i

Seyyāre'de Dilāram firāḳında Şāh Behrām'ıñ aḥvāli ẕikrinde eydür.

Beyt: Burnaġı bunca yüz ḫarāblıġı
Miḥnet otı üze kebāblıġı

Burunlar[4]: (بورون لار) [S.55a] Evveller dimekdür.

Burna[5]: (بورنا) Bu daḫı bu maʿnāya gelür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da pādişāh naṣīḥatinde bir

beytde gelür ki:

---

1 Ḳurda dirler. Kürk maʿnāsına ki : Ḳurda dirler ki kürk maʿnāsına B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 , Ş. // faṣlda : faṣılda B. // eymin : eymen B. , Ş.

2 dimekdür : demekdir B. // Behrām Şāh'a : Şāh'a A. , B. , Li.1 , S. // eytdi : aytdı B. ; didi Ş. // niyet-i ...... beyānında : ø Ş. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 // saṅga : saña S. // "Burundaḳ"........dimekdür : ø Ş. // didügi : didüki B. // dimekdür : demekdir B.

3 dimekdür : demekdir B. // Burnaġı ve burunaġı.....................eydür. cümlesi ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

4 dimekdür : demekdir B.

5 gelür : kelür b. // bir beytde gelür ki : bir beytde kelür B. // gelür Ş. // iş küni : iş sarı Ş. // töre : türne B. , Li.1 , S.

Beyt: İş küni ḳoyġanda ᶜadū sarı yüz
Töre bile **burna** yasalıñgnı tüz

Burnaġıca[1]: (بورناغيجه) Evvelki deklü dimekdür.

Burnaştı[2]: (بورناشتى) Birbirine taḳaddüm itdi dimekdür.

Burdaġan[3]: (بورداغان) Yumurda başan tavuġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** fetḥinden ṣoñra seyāḥat taᶜrīfinde maḳāle-i evvelde gelür ki:

Beyt: Ketekde ḳalan **burdaġan** mākiyān
Ni maᶜlūmı uçmaḳġa sūd u ziyān

Burdadı[4]: (بوردادى) Bir kimesne bir ḥayvān besleyüp semīz eyledi dimekdür ve yaġan ḳarı [Li.1-49a] yel bir yerden bir yere ṣavurup yıġmaġına dirler.

Burtaġ[5]: (بورتاغ) İnişlü, yoḳuşlu, çuḳurlu ṣarb yollara dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de sebeb-i teʾlīfde gelür.

[E.66b] Beyt: Mu alımġa kilken biyiñ taġ idi
Taşı anıñg ü yolı **burtaġ** idi

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Köz ac eşk-i nedāmet sac öz aḥvāliñgġa kim bardur
Tünüñg tire közüñg ḫīre yoluñg **burtaġ** atıñg aḳsāk

Bürgüt[6]: (بوركوت) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ṭavşancıl didükleri yırtıcı ḳuşa dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası anasıñg vefātına düş gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yuḳarıdın indi iki **bürgüt**
Ḳıldı ol iki ḥammāmeni ḳut

Ve yine **Lisānü't-Ṭayr**'da gelür ki:

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **yumurda** : yumurta B. // **gelür ki** : kelür B. // **maᶜlūmı** . maᶜlūm B.
[4] **kimesne** : kimse B. // **besleyüp** : besleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ṣavurup** : ṣavurub B.
[5] **inişlü** : inişlu B. // **dirler** : derler B. // **sebeb-i teʾlīfde gelür** : teʾlīfde kelür B. // **mu** : çü B., S. // **biyiñg** : bitik B., Li.1, S., Ş. // **anıñg** : itik : B., Li.1, S., Ş. // **aḥvāliñgġa** : aḥvālīgge B. // **tünüñg** : tütünüñ Li.1 ; tütüñg Ş. // **közüñg** : közüñ A., Ş. // **yoluñg** : yoluñ Ş. // **atıñg aḳsaḳ** : atıñ aḳsaġ A., Li.1 ; atıñg aḳsaġ Ş. ; itiñ aḳsaḳ S.
[6] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **Mecnūn u Leylī'de** : ø B., E., Li.1, S., Ş. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **kirdi** . kirü B.

Beyt: Kirdi bürgüt ortaġa yaᶜnī ᶜuḳab
Didi ey ḳuşlar ara mālik-i riḳāb

Bürkedi[1]: (بوركادى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Başın bürüdi dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de bir şiᶜrde gelür.

Beyt: Bāġ eṭrāfıda aġzıñġdın [S.55b] ḳızarıp sarġarıp
Ġonce jengārı libāsı birle başın bürkedi

Bürketip[2]: (بوركاتيب) Yine kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu daḫı bürünüp ve örtünüp dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Örtenip ḳalġac otumġa maḫfī ister ġayrdın
Olturup min ṭarafa iş kör kim külümni bürketip

Bozladı[3]: (بوزلادى) Mātem-zedeler ṣaġu ṣaġup ḥazīn āvāzla iñledi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn [E.67a] da Ferhād ḥīn-i mevtde atasına ayıtdı.

Beyt: Botam dip gāh bozlap gāh ögürse
Cefā taşın sınuḳ köksige ursa

"Bozlap" didügi "aġladı ve iñledi" dimekdür.

Ve yine deveniñ āvāzına dirler ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bu lüġat böyle taṣḥīḥ olınmışdur.

[Li.1-49b] Bozuġ[4]: (بوزوغ) Virāne maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da söz taᶜrīfinde gelür.

---

[1] Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // bir şiᶜrde : ø S. , Ş. ; bir şiᶜirde B. // gelür : kelür B. // aġzıñġdın : ø B. // ḳızarıp : ḳızarıb B. // sarġarıp : sarġarıb B. // başın bürkedi : başın bürüdi B.

[2] bürketip : bürketib B. // kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // bürünüp : bürünüb B. // örtünüp : örtünüb B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // örtenip : örtenib B. // ister . isteb B. // ġayrdın : ġayirdin B. // olturup : olturub B. // bürketip : bürketib B.

[3] mātem-zedeler : mātem-zedelerde B. , Li.1 , S. // ṣaġup : ṣaġıb B. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür E. // ayıtdı : ġāyibāne ḫıṭāb idüp ayıtdı S. // dip : dib B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // sınuḳ : sınıḳ B. , S. // bozlap : bozlab B. // didügi : didüki B. // ve yine deveniñ : ve deveniñ B. // dirler : derler B.// bu lüġat ..... olınmışdur : munşarışdur Ş. // olınmışdur : olmış E. , Li.1 ; olmışdur A. , B.

[4] bozuġ : bozuğ B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. // Ş. nüshasında "Beyt" yazılmış , fakat tanık olacak beyit verilmemiş.

Böz[1]: (بوز) İmāle ile ġāyet yoġun [A.32b] penbe bezine dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da** yigirmi yedinci faṣlda şehrlerde alup satıcılar meẕemmeti ẕikrinde gelür ki:

Alurda ketenni **böz** dip satarda böz vaṣfıda ketendin artuḳ söz dip.

Ve yine **Mahbūbu'l-Ḳulūb'da** yigirmi altıncı faṣlda tüccār meẕemmetinde gelür ki:

Biri yüz bolurdın başıda sevdā. **Bözi** keten bolurdın köñglige temennā.

Bozcin[2]: (بوزجين) Cim-i ᶜArabī ile ḳaraca āhūnuñ dişisine dirler ki **Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Türk kiyikniñg irkekin hüne ve tişisin **bozcin** dirler.

Borçin[3]: (بورجين) [S.56a] Cim-i ᶜAcemī ile ördegiñ dişisine dirler ki **Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ve meşhūr ilbasun [E.67b] ördekdür. Sart ol ilbasunnı ḫōd bilmes, taġı ördekniñg irkekin suna ve tişisin **borçin** dir ve sart muñga hem at ḳolmaydur ve ner-ü-māda ikelesin murġābī dir.

Bosaġa ve bosaḳa[4]: (بوساقه و بوساغه) Āsitāne maᶜnāsınadur ki **Münşeāt'da** yigirminci mektūbda gelür ki Köñgülge sarıġ yüzni altun **bosaḳaġa** sürtmek müddeᶜāsı bī-nihāyet irdi.

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** gelür.

Beyt: Bu bādedin añga hem bir ayaḳ tut
Bosaġasın öpüp mindin ḳulaḳ tut

---

[1] **yoġun** : yoğun B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **alup** : alub B. // **meẕemmeti ẕikrinde** : meẕemmetinde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **dip** : dib B. // **bözi** : yüzi Li.1

[2] **āhūnuñ** : āhūnun B. // **dirler** : derler B. // **Nevāyī Ḥażretleri** : ø Ş. // **Muhākemetü'l-Lüġateyn'de** : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **bu lüġati ....iderler ki** : ø Ş. // **kiyikniñg** : kiyikniñ A.

[3] **borçin** : borcin B. // **Cim-i ᶜAcemī ile** : Ammā cim-i ᶜAcemī ile S. ; cim-i ᶜArabī ile E. ; Ammā cim-i Fārisī ile Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri .... iderler ki** : ø Ş ; yazaru Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de naṣṣ ile istişhād geçdi Ş. // **Muḥākemetü'l-üġateyn'de** : ø S. // **Ve kildük .... dir.** : ø Ş. // **taġı** : daġı Li.1 , S. // **ner-ü-māda** : ner-ü-māde A. // **murġābī dir.** : murġābī dirler Li.1

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **Köñgülge sarıġ** : Ve köñgülge sarıġ S. , Ş. // **sürtmek** : sürünmek Ş. // **müddeᶜāsı** : müddaᶜāsı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E.

Bosağa[1]: (**بوساغه**) Ḫar-gāh eşigine dirler ki [Ş.178a] **Muhākemetü'l-Lügateyn**'de Fārisī dilde bu ʿibāreti ehl-i Fürs yine bu edā ile edā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didükleri maḥalde gelür ki:

[Li.1-50a] Bir müteʿayyin nime kim aḳ öydür aña ḫar-gāh at ḳoyup dururlar ammā anıñg eczāsınıñg köpin Türkī til ile ayturlar andaḳ ki **basağa**.

Bustağan[2]: (**بوستاغان**) Gemi vaṣfında uzun ḳadeḥe dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḥelāl ana süti dir dur ger ol ḳuyaş tutsa
Tapuġ ḳılıp yükütüp **bustağan** içinde ḳımız

Buştı[3]: (**بوشتى**) Ġılẓatla tünd oldı, ḳaḳıdı dimekdür ve incindi ve bī-ḥużūr oldı maʿnāsına [E.68a] dahı **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ni bāk ṣaf köñgül sanı çerḫ salsa küdūret
Zülāl közküsini sāye ḳılġalı **buşmış**

"**Buşmış**" " **ḳaḳımış**" dimekdür.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Hind** ilçilerine ʿöẕr idüp aytdı.

[S.56b] Beyt: Tilin ʿöẕz sanı ḳılıp nükte senc
Ki **buşḳunca** ḫōd yitmedi yolda renc

Buradaki "**buşḳunca**" "**zaḥmet çekince ve perīşān-dil olınca**" dimekdür.

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür ki:

Beyt: **Buşurġatmay** salıp barġanlarıġa
İcāzet birdi hem ḳalġanlarıġa

---

[1] **ehl-i Fürs** : ehli Fürs B. // **edā iderler** : iderler A., B., Li.1, S., Ş. // **gelür ki** : kelür ki B.; gelür kim Ş. // **müteʿayyin** : mütaʿayyın B. // **at ḳoyup dururlar** : at ḳoyub durur B.; ad aya dip dururlar A. // **eczāsınıñg** : eczāsınıñ A., Li.1, S.

[2] **gemi** : kemi A., B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **ger** : ki B., Li.1, S. // **tutsa** : tulsa S. // **tapuġ** : tapuġ B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **yükütüp** : yükünüb B.; yükünüp Ş.

[3] **ġılẓatla** : ġilzetle B.; ġılẓat ile Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **incindi ve bī-ḥużūr** : incindi bī-ḥużūr A., B., Li.1, S., Ş. // **dahı Fevāīdü'l-Kiber'de** : dahı gelür ki Fevāīdü'l-Kiber'de A., B., E., Li.1, S., Ş. // **gelür** : kelür B. // **ni bāk** : nipāk B. // **küdūret** : küdüret B. // **ḳılġalı** : ḳılġay B., Li.1 // **"Buşmış" "ḳaḳımış" dimekdür** : ḳaḳımış A., E., Li.1, S., Ş. // **ilçilerine** : ilcilerine B. // **ʿöẕr idüp** . ʿöẕür idüb B. // **ʿöẕr** : ʿöẕür B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **buradaki** : ø A., E., Li.1, S., Ş. // **olınca** : olunca B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B.; gelür Li.1, S. // **buşurġatmay** : buşurġanmay B. // **salıp** : salıb B. // **barġanlarıġa** : yarġanlarıġa S. // **ḳalġanlarıġa** : ḳalġaylarıġa B. // **Burada** : ø A., E., Li.1 // **Burada buşurġatmay".........dimekdür.** : ø Ş. // **buşurġatmay dimek** : Yalnız S. nüshasında vardır. // **incinmeyüp** : incitmeyüb B. // **itmeyüp dimekdür** . itmeyüb demekdir B.

Burada "buşurġatmay" dimek " incinmeyüp ve ġażab itmeyüp" dimekdür.

Buġına[1]: (بوغنه) Taṣġīr ile bunuñ gibiçe ve böylece dimekdür.

Boġcı[2]: (بوغجى) Yayıñ bir baġrı żaᶜīf olup bir baġrı ḳavī olsa, ḳavī cānibinden kirişle yaya bir ib baġlarlar [A.33a] ki iki cānibi berāber olur, aña dirler.

Boġuz[3]: (بوغوز) Boġuz dimekdür, ḥulḳūm maᶜnāsına.

Boġzum[4]: (بوغزوم) Sükūn-ı ġayn ile boġazım dimekdür.

Buġu[5]: (بوغو) Āhūnuñ erkegine dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Nūẕir Şāh Cābir cezīresinde şikār itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Gūyyā ṣaydlardın ol çengel
Vaḳıᶜ irdi tula buġu vü merāl

Bükse[6]: (بوكسا) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür.Eger insānıñg ve eger ḥayvānıñ belinden yuḳarusına dirler ki Maḫzen-i [Li.1-50b] Mīr Ḥaydar'da Timur Ḫan [E.68b] köprü sāyesinde ol bir mecrūḥ ḳarınca gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kördi ki bir mūr ayaġ ili yoḳ
Büksesi mecrūḥ yarım bili yoḳ

Bügreyip[7]: (بوكرايپ) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. İki bükülüp dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Çerḫ-i şeb gerdiġa gūyā naḳd-i ᶜömriñgdür ġaraż
Tiker añga gūyā ki iki bükreyip aylanedür

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yayıñ** : yayın B. // **olup** : olub B. // **bir baġrı** : biri A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **kirişle** : kiriş ile S. , Ş. // **ib** : ip B. , Li.1 // **baġlarlar** : baǧlarlar B.
[3] **boġuz** : boǧuz B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **erkegine** : erkekine B. // **dirler** : derler B. // **itdügi** : itdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ṣaydlardın** : ṣaydlerdin B.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **insānıñg** : insānunñ S. // **ve eger** : eger B. , Li.1 , S. , Ş. // **belinden** : bilinden B. // **dirler** : derler B. // **ḳarınca** : ḳarıncayı B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A.
[7] **bügreyip** : bügreyib B. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **bükülüp** : bükülüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gerdiġa** : gerdige B. // **gūyā ki** : ø Ş.

Bügredi[1]: (بوكردى) İki büküldi dimekdür.

Bolalı ve bulalı ve böleli[2]: (بولالى و بولالى و بولالى) Olalım dimekdar ve bulalım dimekdür. Yāften [S.57a] ma'nāsına ve imāle ile bölelim, nışf eyleyelüm dimekdür.

Bolmaġunca ve bulmaġunca[3]: (بولماغونجه و بولماغونجه) Olmayınca ve bulmayınca dimekdür.

Bolmaġın bolsa[4]: (بولماغين بولسا) Olmayın olsa, ya'nī olmamış olsa dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eş'ārında gelür.

Beyt: Uc eger tuttı nige kirdi yana tofraġ ara
Bolmaġın bolsa sirişkim baḥrıdın ṭūfān ḥacel

Bolġaca ve bolġuca ve bolġanca ve bolġunca[5]: (بولغونجا و بولغانجا و بولغوجا و بولغاجا) Olınca dimekdür.

Bolulsa[6]: (بولولسا) Olınsa dimekdür.

Bolġın[7]: (بولغين) Emr idüp olġıl dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Biliñ̄ baġlap ayaġ bastıñ közümge
Revān **bolġın** ḳadem ḳoyġın yüzümge

Bolıñıġa[8]: (بولوريغه) Olmaġçün dimekdür.

Bolurġa[9] (بولورغه) Olmaġa dimekdür ki Lisānü't-Ṭayr'da Mi'rāc'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **bolalı ve bulalı ve böleli** : bolalı A., E., Li.1, S., Ş. // **olalım dimekdür** : olalım demekdir B.; olalım A.
[3] **bolmaġunca ve bulmaġunca** : bolmaġunca : A., E., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **uc** : uç B. // **nige** : nigār E. // **ḥacel** : ḥacīl B.
[5] **bolġanca ve bolġunca** : Bu kelimeler B. nüshasında yazılmış ama anlamları verilmemiş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **bolulsa** : bolusa B.; bolunsa S. // **olınsa** : olunsa B.; olursa Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da A., E., Ş. // **gelür** : kelür B.; gelür ki S. // **bastıñ** : bastıñ̄ A., Li.1 // **közümge** : közümke B. // **yüzümge** : yüzümke B.
[8] **bolanġa** : boluñıġa Li.1, S. // **olmaġçün** : olmaġıçün S. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : ø S.; kelür B. // **tüşüp** : tüşüb B. // **yavuşup** : yavuşub B.

[E.69a] Beyt: Arslan it dik ayağıġa tüşüp
Ḫōşe toḫmıdur bolurġa yavuşup

Bolġum[1]: (بولغوم) Olsam gerek dimekdür.

Bolur dik dur[2]: (بزلوردیك دور) Olur gibi dur dimekdür.

Bolġay[3]: (بولغای) Ola dimekdür.

Bolġanda[4] : (بولغانده) Olduḳda.

Bolġusı[5]: (بولغوسی) Olsa gerek dimekdür. Ferhād-nāme'de Ferhād içün binā olınan

ḳuṣūr-ı bī-ḳuṣūr evṣāfında getürür.

Beyt: Ġarāīb köp hüveydā bolġusıdur
Besi şekl anda peydā bolġusıdur

Bolġusı min[6]: (بولغوسی مین) Olsam gerek.

Bolġu dik min[7]: (بولغودیك مین) Olmaluyın dimekdür. Bu beytde baᶜżı nüsḫada bolġusı

min ve baᶜżısında bolġu dik min yazılur.İkisi daḫı cāīzdür. Maᶜnāda birbirine

muḳarrebdür.

Beyt: Ger budur kāfir közü zünnār ey zülfī faḳīh
Bolġusı min deyr ara mest ü perīşān ᶜāḳıbet

Bolçar[8]: (بولچار) İstimālet virmekdür.

Bolġalı[9]: (بولغالی) Olmağıçün ve olıcaḳ ve olalı dimekdür. Ammā olmağıçün maᶜnāsına

Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Şeyḫ ᶜAṭṭār Ḥażretleri Ḳaddese Sırrehu menḳıbetinde gelür ki:

Beyt: Bolġalı ẓāhir her andaḳ ᶜilleti
Bu dükkān içre müheyyā şerbeti

Bolmaġunca[10]: (بولماغونجه) Olmayınca dimekdür.

---

[1] **bolġum** : bolḳum B. ; bolġu S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **olur gibi dur** : olursan S. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **olmağıçün** : olmaḳ içün Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri Ḳaddese Sırrehu** : ø Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // gelür Li.1 , S. , Ş. // **her andaḳ** : bir andaḳ B.
[10] **bolmaġunca** : bolġanca E. // **dimekdür** : demekdir B.

Bolġurñguz[1]: (بولغونكوز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Olsañız gerek dimekdür.

[Li.1-51a] **Bulcar**[2]: (بولجار) Bir pādişāh sefere gitmelü olıcaḳ vaᶜdeyle leşkeri cemᶜ olıcaḳ demek yerine dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** Yunan zemīne gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çirikge eyleben miᶜād **bulcar**
Tavacı her ṭaraf yitkürdi ulcar

[Ş.179a] Ve yine [S.57b] Sedd-i [A.33b] **İskenderī**'de **Rāy-ı Hind**'iñg **İskender-nāme**'si cevābında **Dārā**'dan ḥikāyet idüp aytdı ki:

Beyt: Çü yettüñg anıñg cār u **bulcanġa**
Şeh-i Rūm ili birle bikāriġa

Boldig[3]: (بولديك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Olsun dimekdür ki **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḥāfıẓ itken kibi ḥaḳ luṭfı anı Ḳur'ān'da
Boldig anıñg daġı her ḥālide Ḳur'ān-ı ḥāfıẓ

Ve yine [E.69b] **Ḥayretü'l-Ebrār**'da üçinci naᶜtda ḳalem vaṣfında gelür ki:

Beyt: Nāme ḳıra ḳılġalı **boldig** serīᶜ
Nāme siyehlerġa çü sin sin şefīᶜ

Bulaġ[4]: (بولاغ) Yerden ḳaynayup çıḳan buñara dirler ki **Ġarāibüᶜṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Mūcibi köp yıġlamaḳ irmiş nazar-pāk olmaġıñg
Eyle kim eyler suyın efzūn arıtmaḳdın **bulaġ**

Ve yine eşᶜār-ı **Luṭfī**'de gelür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **bulcar** : buncar B. // **gitmelü** : kitmelü B. // **vaᶜdeyle** : vaᶜdile B. ; vaᶜde ile S. // **cemᶜ olıcaḳ** : cemᶜ olacaḳ B. // **dirler** : derler B. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kilür B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **çirikge** : çirik Li.1 // **miᶜād bulcar** : mirād buncar B. // **Hind'iñg** : Hind'iñ Ş. // **ḥikāyet idüp** : ḥikāyet idüb B. // **aytdı ki** : aytdı : B. , S. // **yettüñg** : yetyük A. , B. , Ş. ; yetyik S. // **anıñg** : anıñ A. ; itik S. // **cār u bulcanġa** : çār u bulçarıġa A.

[3] **boldig** : boldiñg Li.1 , S. // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kibi** : gibi B. // **boldig anıñg** : boldiñg anıñg S. ; boldig daġı anıñg Li.1 // **üçinci** : üçünci b. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Ş. // **Nāme ḳıra** : Nā ḳıra Ş. // **ḳılġalı** : ḳılġay Li.1 // **boldig serīᶜ** : boldiñg seriᶜ S. // **siyehlerġa** : siyehlarġa B.

[4] **ḳaynayup** . ḳaynayub B. // **buñara** : bınara B. ; buñgara Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **eyle kim eyler** : eyle kim eyle E. // **Luṭfī'de gelür** : Luṭfī'de kelür b. ; Luṭfī'de gelür ki Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **çikip** . çikib B. // **yiti** : yidi A. ; yedi Ş.

Beyt: Mözüm ḫayāli ḫayliġa rūşen ḥarīm irür
Arı perī **bulaġ** başıda muḳīm irür

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ḫaste ve żaᶜīf olıcaḳ ḥükemā **Ferhād**'ı iledecekleri ṭaġ vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çikip baş ol cezīre içre taġı
Bu taġ üzre yiti sikiz **bulaġı**

Bulġaġ[1]: (بولغاغ) Ürkülük ve tefrīḳa maᶜnāsınadur ve ṭārāc ve tālān ve ḫarāb maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Dime köñglüñg milki ḳoy çaġdın bu nevᶜ olmış ḫarāb
Tā bu kişver ehliġa tüşmiş firāḳıñg **bulġaġı**

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı** [Li.1-51b] **Luṭfī**'de ṣıfat-ı ṣubḥda gelür ki :

Beyt : Çü Yūnus çıḳtı balıḳ ḳursaġıdın
Ḫuten bitdi Ḥabeşniñg **bulġaġıdın**

[E.70a] [S.58a] Ve yine eşᶜār-ı **Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Zülfüñg çü baş kötürdi bozuldı köñgül ili
Ḳaydın tapılsun emen ki **bulġaġı** çaġı dur

Bulġanur[2]: (بولغانور) Bulunur dimekdür.

Bulġancuġluḳ[3]: (بولغانجوغلوق) Bu daḫı tefrīḳa ve ṭalaġlıḳ maᶜnāsınadur ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i İlyas ᶜAleyhi's-Selām** ümmeti ẕikrinde gelür ki:

Benī İsrāīl [Ş.179b] arasıda millet ḥaysiyyetidin köp **bulġancuġluḳ** vāḳıᶜ boldı.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Közüm **bulġandı** mevc-i eşkdin vāy
Kördüñg külekidin ᶜummānda aşup

---

[1] **tefrīḳa maᶜnāsınadur** : tefrīḳa maᶜnāsına B. , Li.1 , S. // **ḫarāb maᶜnāsınadur** : ḫarāb maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **milki** : ø B. // **nevᶜ olmış** : nevᶜ olmuş B. // **ehliġa** : ehlige B. // **ṣıfat-ı ṣubḥda gelür ki** : ṣıfat-ı ṣubḥda kelür B. ; ṣıfat-ı ṣubḥda gelür A. , S. , Ş. // **balıḳ** : balıġ B. , Li.1 , S. // **Eşᶜar-ı Luṭfī'de gelür .** : Luṭfī Eşᶜarı'nda kelür B. ; Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki S. , Ş. // **köñgül ili** : köñgli ili A. , B. // **emen ki bolġaġı** : emen ki bolġay Li.1 // **çaġı** : caġı A.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ṭalaġlıḳ** : dalaġlıḳ Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Enbiyā'da** : ø A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **kördüñg** : körüñg A. , B. , Li.1 , Ş. ; közüñg S. // **aşup** : aşub B. // **gözüm** : közüm B. // **bulġandı dimek** : bulġandı demek B. // **bulandı maᶜnāsına gelür** : bulandı maᶜnāsına kelür B. ; bulandı maᶜnāsına gelür ki A. , Li.1 , S. // **çümki** : ø S. ; çünkü B. // **olındı** : olundı B. // **kināye ola** : kināyet ola S. , Ş. ; kināyed ola Li.1 // **gözi aġımaġa** : közi aġımaġa B. // **közi bulandı** : gözi bulandı B.

Gözüm eşk mevcinden harāb oldı dimekdür, ammā "bulġandı" dimek bir daḫı şu bulandı maᶜnāsına gelür. Çünki gözde istiᶜmāl olındı, ḳan ağlamaḳdan kināye ola ki bir kişiniñ gözi ağrımağa başlasa "**közi bulandı**" dirler.

Bulap[1]: (بولاب) Bulayup ve bulaşdurup dimekdür.

Bulġap[2]: (بولغاب) Bu daḫı bulaşdurup dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Yūsuf** ᶜ**Aleyhi's-Selām**'ıñ [A.34a] ḳardaşları aḥvālinde gelür ki:

Köñglekin ḳoy anığa **bulġap Yūsuf**'nı böri yidi dip ḳanlıġ köñglekin **Yaᶜḳūb** ᶜ**Aleyhi's-Selām** ḳaşığa kiltürdiler.

Bulġaştı[3]: (بولغاشتى) Bulaşdı oimekdür.

Bulġadı[4]: (بولغادى) Ṭolaşdurdı [E.70b] bürüdi dimekdür.

Bolmaḳ[5]: (بولماق) Olmaḳ dimekdür ve ġayn-ı muᶜacceme ile bolmaġ daḫı dinilür.

Boynıġa[6]: (بوينيغه) Boynına dimekdür.

Bölük[7]: (بولك) Kaf-ı ᶜArabī ile şol siyāh nesneye dirler ki yaylarıñ iki başında kiriş geçürdükleri yere yapışdururlar ki **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Firāḳlardın **bölük** cān riştesidin cile var itmiş
Ḳaşıñg yasın **Nevāyī** ḳaṣdıġa ger isteseñg ḳurmaḳ

Püledi[8]: (پولادى) Üfürdi dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclisde [Li.1-52a] **Mevlānā** ᶜ**Abdü'l-ḳahhār** vaṣfında iksīre ṭālib [S.58b] olup ot üfürdügi beyānında gelür.

---

[1] **bulap** : bulab B. // **bulayup** : bulayub B. // **bulaşdurup** : bulaşdurub B. // **dimekdür** : demekdir B. // S. nüshasında "**bulap ve bulġap**" kelimelerinin ikisi birlikte "**bulġap**" maddesinde verilmiştir.
[2] **bulaşdurup** : bulaşdurub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Yūsuf** ᶜ**Aleyhi's-Selām'ıñ** : Yūsuf'uñ ᶜAliyhi's-Selām'ın A., B., Li.1, Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bulġap** : bulġab B. // **Yūsuf'nı** : Yūsuf ᶜAliyhiᶜs-Selam'nı Ş. // **dip** : dib B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde yalnız Esad Eferdi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] ᶜ**Arabī ile** : ᶜArabī'yle Li.1, S. // **yaylarıñ** : yayların B.; yaylaruñ Ş. // **geçürdükleri** : keçürdükleri B. // **gelür** : kelür ki B.; gelür ki Li.1 // **riştesidin** : reştesidin B. // **cile** : cille S., Ş.; çile A.; ḳıble Li.1 // **ḳaşıñg** : ḳaşıñ Li.1
[8] **püledi** : büledi A. // **üfürdi** : üfür E. // **dimekdür** : demekdir B. // **olup** : olub B. // **üfürdügi** : üfürdüki B. // **beyānında** : maḥalde Ş. // **gelür** : kelür ki B.; gelür A., Li.1 // **otnı** : otni B. // **köb** :

Otnı köp **pülemekidin** mādde ḳulağı sarı barıp ger boldı.

"**Pülemekidin**" didügi "**üfürdüginden**" dimekdür.

Pülep[1]: (بولاب)Üfürüp dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de üçinci ḥikāyede gelür.

Beyt: Kimse boğzığa tīġ sürkey mü
ʿÖmr-i şemʿin **pülep** uçurḳey mü

Bolay mu bolur[2]: (بولايموبولور) Böyle mi olur dimekdür.

Boy başığa[3]: (بوی باشیغه) Egnine ve başına dimekdür.

Boyap[4]: (بوياب) Bir rengle boyayup dimekdür.

Boyaḳcı[5]: (بوياقچی) Boyacı dimekdür.

Boyġalġan[6]: (بويغالغان) Boyanan dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [Ş.180a] Yāmān ḥālimġa bağrı ağrıġay her kimse kim körgey
Bağır pergālesidin ḳanġa **boyġalġan** ʿiẕārımnı

Boyatġan[7]: (بوياتغان) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur.

Boyalıp[8]: (بويالیب) Boyanmış dimekdür.

Boyalmış[9]: (بويالمش)Boyanmış dimekdür.

Bu yan[10]: (بويان) Bu ṭaraf dimekdür.

ø A. // **pülemekidin** : bülemekidin A. // **mādde** : ø Li.1 // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

[1] **pülep** : püleb B. // **üfürüp** : üfürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür ; gelür ki E. , Ş.

[2] **bolay mu bolur** : bolay mı bolur B. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demedür B.

[4] **boyap** : boyab B. // **bir rengle** : bir reng ile B. // **boyayup** : boyayıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **boyaḳcı** : boyaḳçı Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür**: kelür B. // **ḥālimġa** : ḥālimge B. // **ağrıġay** : ağrıḳay B. // **körgey** : körkey B. // **pergālesidin** : pergālesin Li.1

[7] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde E. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[10] **dimekdür** : demekdir B. ; maʿnāsınadur S.

2.7. Ḥarfü't-Tai'l-Meftūḥe

Tatmay[1]: (تاتمای) Tatmayın.

Tatmaġan[2] (تاتماغان) Tatmayın dimekdür.

Tatḳunġdur[3]: (تاتقونکدور) Ṭatsañ gerek dimek olur. Vaḳıs ᶜalā haẕa.

Taban[4]: (تابان) Ṭaban dimekdür.

Tapıp[5]: (تابيپ) Tabıp ᶜibāreti bolup dimek maᶜnāsınadur.

Beyt : Tapıp ārāyiş andın mülk ü ziynet
Bolup il içre mülk araġa şöhret

Taptı[6]: (تابتی) Boldı, tapar bolur.

Tapġalı[7]: (تابغالی) Bolalı ve bolmaġa dimekdür.

Tapmas[8]: (تابماس) Bolmaz.

Tapılmas[9]: (تاپیلماس) Bulunmaz dimekdür.

Tapuġ[10] : (تاپوغ) Ṭapu dimekdür.

Tapşurmaḳ[11]: (تاپشورماق) Ṭapġurmaḳ, teslīm itmek maᶜnāsına.

Tapşuray[12]: (تاپشورای) Ṭapşıra ve ṭapşırayın dimek olur.

Tapşurmaġay[13]: (تاپشورماغای) Ṭapşırmaya ve ṭapşırmayın.

Tapuḳ[14]: (تابوق) Bulınmış bir nesneye dirler ve maḫdūma ḫıṭāb olınup ḫıẕmete ve ṭapuya diyicek yerdür ki **Münşeāt**'da ṭoḳuzıncı mektūbda gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[12] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[13] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[14] **bulınmış** : bulunmış B. // **bir nesneye** : nesneye A., Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler B. // **olınup** : olunub B. // **yerdür** : yerdir B. ; yerde S. // **ṭoḳuzıncı** ṭoḳuzinci B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḥaḳāretiġa** : ḥaḳāretige B. // **ḳılġay** : ḳılġaylar B.

Ammā iltimāṣ hem ḳılınur kim ol perīşān ebyātġa kim tapuḳġa tapşuruldı, ḳābil ḥaḳāretiġa baḳmay mülāḥaẓa ḳılġay.

Tapşuruldı[1]: (تاپشورولدى) Teslim olındı dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tapuḳcı[2]: (تاپوقجى) Ḫıdmet-gār maᶜnāsınadur.

Tebiñgü[3]: (تبنکو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyer perkine dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt : Şeh-süvārımnıñg ayaġın öpkeli rāżı idim
Ay ile kün her birisi tebiñgü alyıda

Tapmaḳ[4]: (تاپماق) Bulmaḳ dimekdür.

[S.59a] Tapa almay[5]: (تاپاالماى) Bulunmaz dimekdür.

Tapay[6]: (تاپاى) Bulayın dimekdür.

Tapmaġum[7]: (تاپماغوم) Bulmasam gerek dimekdür, bulacaġım ve bulmaḳlıġım dimekdür ki [Li.1-52b] Ferhād u Şīrīn'de Ferhād Yunan zemīne gitmege Ḫaḳan'dan icāzet istedügi maḥalde Melik-ārā'ya eytdi.

Beyt: Anıñg himmet bile ger bolsa yādı
[A.34b] Şek irmes tapmaġum bu iş küşādı

Tapġanġa[8]: (تاپغانغا) Bulana dimekdür, yaᶜnī bulan kişiye [E.71b] dimekdür ki Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Bil Nevāyī ki ṭaleb birle tapılmas maḳṣūd
Lik tapġanġa daġı bar idi elbette ṭaleb

---

[1] olındı : olundı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : kecdi B. ; gecdi E.
[2] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B.
[3] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **şeh-süvārımnıñg** : şeh-süvārımnıñ A. // **ay ile kün** : ayla kün B. , S.
[4] dimekdür : demekdir B.
[5] tapa almay : taba almay : A. , E. // **dimekdür** : demekdir B. // **bulunmaz dimekdür** : bulunamaz , bulamaz demekdir B.
[6] dimekdür : demekdir B.
[7] dimekdür : ø Ş. ; demekdir B. ; dimekdür ve S. // **Yunan zemīne** : Yunan-ı zemīne B. // **gitmege** : kitmeke B. // **istedügi** : istedüki B. // **anıñg** : anıñ A. // **bolsa** : ḳılsa A.
[8] bulana dimekdür : bulana demekdir B. // **kişiye dimekdür** : kişiye demekdir B. ; kişiye dimek maᶜnāsına Li.1 ; kişiye maᶜnāsına S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // Beytin birinci mısraı A. nüshasında yoktur. // **bar idi** : var idi Ş.

Tapḳuñguz[1]: (تاپقوڭغوز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bulsañgız gerek ve bulcağıñgız dimekdür.

Tapḳu dik[2]: (تاپقودیك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bulur gibi dimekdür.

Tapışur[3]: (تاپیشور)Buluşur dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede ikisi daḫı bir beytde **Ferruḫ** ḳavmine bir gice nāme yazup gitdügi maḥalde gelür.

Beyt: Kim tilep munda tapḳuñguz yoḳdur
Tapışur yirimiz vaṭan oḳdur

Tapak[4]: (تاپاك) Ṭabalanmaḳ ve ḥareket ve ıżṭırāb etmek. **Fernād-nāme** evvelinde Münācāt'da gelür.

Beyt: İşi **Mecnūn** kibi bend içre **tabak**
Eger dāye yumay cismini nā-pāk

Tapḳusı[5]: (تاپقوسی) Bulsa gerek dimekdür.

Tapḳalı[6]: (تاپقالی) Bulalı ve bulmaḳ içün dimekdür.

Tapmay[7]: (تاپمای) Bulmazın ve bulmaz dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası māteminde aydurdı.

Beyt: Tapmaḳda mini saçıp diremler
[Ş.180b] Tapmay mindin becüz elemler

Tapır[8]: (تاپیر) Ṭalabır dimekdür.

---

[1] **tapḳuñguz** : tapġunḳuz S. ; tapḳunḳuz Li.1 , . // **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 , S. , Ş. // A. , E. , Li.1 , S. ve Ş. nüshalarında daha sonra gelen "tapḳu dik" kelimesinin anlamı burada verilmiş.

[2] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // A. , E. , Li.1 , S. ve Ş. nüshalarında bu kelimenin anlamı yukarıda geçen "tapḳuñguz" kelimesinde verilmiş.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gice** : kice B. // **yazup** : yazub B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **tilep** : tileb B. // **yirimiz** : birimiz Li.1 ; birelmen S. ; birelmez Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **tapḳalı** : tapḳanı B. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **bulmazın ve bulmaz** : bulmaz Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **aydurdı** : aydırdı B. // **saçıp** : saçıb B.

[8] **tapır** : tabır : S. // **ṭalabır** : ṭalbır B. // **dimekdür** : demekdir B.

Tapırcır[1]: (تاپيرجير) Bu daḫı ṭalabır ve ıżṭırāb ider dimekdür.

Tapırcılar[2]: (تاپيرجيلار) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de Gül'üñ

Nevrūz firḳatinde ḥāli beyānında gelür.

Beyt: **Tabırcılar** çü murg-ı nīm besmel
Öz özi sözleşür ġam-ı dil

Tatlıġ[3]: (تاتليغ) Ṭatlu dimekdür.

Tatay[4]: (تاتاى) Ṭadayın dimekdür, yaʿnī bir nesneniñ leẕẕetin ṭadayın dimekdür.

[S.59b] Taturmas[5]: (تاتورماس) Ṭatdurmaz dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da beşinci

maḳālede gelür.

Beyt: Müştehi il yüz isenen birkeli
[E.72a] Loḳma **taturmas** tileben mümteli

Tat[6]: (تات) Raʿāyādan bir ṭāʾifeye dirler ki şehrde sākin olmayalar ve ekābir ḳolından

ġayrı yanında ve ḫıdmetinde olanlara dirler ve ḫıdmetinde olanlara dirler ve bī-

kār ve levend [Li.1-53a] ṭāʾife maʿnāsına daḫı gelür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da arslanla

dürrāc ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ḳıcġırıban dām ile ol mübtelā
Nice didi **tat** mini tuttı lā

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ikinci maḳālede ẓulm maḳālesinde gelür ki:

Beyt: Çü daġı ṭoḫm arpasını at yiyip
Öyde tavuġlarnı sürük **tat** yiyip

---

[1] **tapırcır** : tabırcır S. // **ṭalabır** : ṭalbır B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **maʿnāyadır** : maʿnāyadır B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz Ş. // **Gülüñ** : ø Li.1 , Ş. // **Nevrūz firḳatinde** : firḳatınde Ş. // **ḥāli beyānında** : ø A. // **gelür** : kelür B. // **sözleşür** : şunlar S. // **ġam-ı dil** : ġam u dil A.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **isenen** : istenen B., Li.1 , Ş.
[6] **şehrde** : şehirde B. // **olanlara dirler** : olanlara derler B. // **ḫıdmetinde olanlara dirler** : ø A., E., Li.1 , S., , , Ş. // **ṭāʾife maʿnāsına** : ṭāʾifesi maʿnāsına Ş. // **arslanla** : arslan ile Ş. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyasende kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür ki A., Li.1 , S. // **ḳıcġırıban** : ḳıçġırıban A., B. // **nice** : niçe Li.1 // **maḳālesinde gelür ki** : maḳālesinde kelür ki B. // **çü** : çi S. // **at yiyip** : at yiyib B. // **sürük** : sürdüñ Li.1 // **tat yiyip** : tat yiyib B. ; tapıp S.

Tartar[1]: (تارتار) Çeker dimekdür, ḳılıç ve yay çeker gibi ve sāyir nesne çekmek

maᶜnāsına daḫı gelür ve içmek maᶜnāsına daḫı gelür ki tamām çekdi dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de sebeb-i teʾlīfde gelür.

Beyt: Çün bar idi baḫt-ı cāvidāne
Tartar idi mini bī-ḫūdāne

Ammā içmek maᶜnāsına **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜarında gelür.

Beyt: Ḳahrı cāmın dem-be-dem **tartar** min ol bed-ḫūynıñg
Gūyyā Teñgri mini ḫalḳ eylemiş tartarġa ḳahr

Evvelki mıṣrāᶜda olan "**tartar min**" lafẓı "**içerin**" dimekdür ve ikinci mıṣrāᶜda olan "**ḳahr çekmek** içün" dimekdür.

Tar[2]: (تار) Ṭar dimekdür, teñg maᶜnāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de [A.35a] [E.72b] **Ferhād**

āyīnede [S.60a] **Şīrīn** ḫayālin gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Cebīnler gül gül ve kirpikleri ḫār
Ḳabaġlar kink kink ve aġızları **tar**

Ve yine **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

[Ş.181a] Beyt: Bir aġız **tarlıġını** sormadı bu bende hīç
Gerçi o piste aġız fikride ḥayrān boldum

Tartañgız[3]: (تارتانكيز) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Emr idüp çeküñüz dimekdür.

Tartmaġ[4]: (تارتماغ) Çekmek.

Tartayın[5]: (تارتايين) Çekin.

Beyt: Niçe cevrim tartayın ol serv-i ḥūrī-zādnıñg
Yoḳ mudur pāyānı āyā cevr ile bī-dādnıñg

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **dirler ki** : dirler Ş. // **sebeb-i teʾlīfde gelür** : sebeb-i teʾlīfde kelür B. ; sebeb-i teʾlīfde gelür ki A. , Ş. // **bar idi** : yār idi Li.1 // **Hüseyn** : Ḥüseyin B. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜārında kelür B. ; eşᶜarında gelür ki Li.1 , Ş. // **Teñgri** : Teñri Li.1 // **içerin dimekdür** : içerin demekdir B. // **ḳahr çekmek içün dimekdür** : ḳahr çekmek içündür A. , E. , Li.1 , S..

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // **kink kink** : kink Li.1 , S. // gelür : kelür B. // İkinci beyit birinci mısraı nüshalarda şu şekillerde farklılıklar göstermektedir : Bir aġız Luṭfī tarlıġını sormadı hīç E. ; Bir aġız tarlıġını sormadı bu bende hīç B. ; Bir aġız tarlıġını sormadı yüce nide hīç Li.1 , S. ; Bir aġız Luṭfī köñgül tarlıġını sormay hīç B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tartılursın[1]: (تارتیلورسین) Lam ile çekilirsin dimekdür. Bu beytde ekser nüshada nun ile tartınursın yazılmışdur, çekinürsin ma'nāsına.

Beyt: Kilgil ey kurbān köñgül ol kaşı ya terkini tut
Çün cefādın tartınursın imdi bar bir güşe tut

Tartardın[2]: (تارتاردین) Çekmeden dimekdür ki **Münşeāt**'da altmış beşinci mektūbda gelür.

Her kimge kim bekā cāmıdın neş'et yitişti fenā hımārını **tartardın** girizi yokdur.

Tartkan[3] : (تارتقان) Çeken ve çekdügi dimekdür ki **Münşeāt**'da tokuzıncı mektūbda gelür.

Bu fakīrniñg [Li.1-53b] yıllar **tartkan** sa'y u imkekimni.

Tartımadı[4]: (تارتیمادی) Çekilmedi, ya'nī ol zamāna varmadı dimekdür ki imtidād-ı zamāndan kināyedür ki **Hamsetü'l-Mütehayyirīn**'de hātimede **Mecdü'd-dīn Muhammed** ta'rīfinde gelür ki

On on bey künge **tartımadı** kim.

Tartıma[5]: (تارتیما) Çekme dimekdür ki yine **Hamsetü'l-Mütehayyirīn**'de dördinci makālede mu'ammā risālesin yazmak bābında **Mevlānā Cāmī**'den nakl idüp yazarlar ki:

Alar didiler kim sin bu teşvīşini **tartıma** biz bitili.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Tartardın** : tartardin B. // **çekmeden** : çekmedin B. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **Münşeāt** : Münşaāt B.// **gelür** : kelür B. // **her** : ger B. // **kimge** : kime S. // kimke B. // **hımārını** : hımārın Ş.

[3] **çekdügi** : çekdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt** : Münşaāt B. // **gelür** : kelür B. // **tartkan** : tartğan Li.1 // **tartkan sa'y u imkekimni** : tartkansı ve imkekimni B.

[4] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **kināyedür** : kināyedir B. ; kināyetdür Li.1 , Ş. **Hamsetü'l-Mütehayyirīn'de hātimede** : Hamsetü'l-Mütehayyirīn hātimesinde Ş. // **Mecdü'd-dīn Muhammed** : Mecdü'd-dīn Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **künge** : künke B.

[5] **dimekdür** : demekdir B. // **yine** : ø S. // **dördinci** : dördünci B. // **idüp** : idüb B. // **yazarlar ki** : ø S. ; yazarlar Li.1 // **alar didiler** : alar dirler Li.1 , Ş. ; alardınlar S.

Tarttı[1]: (تارتتى) Bu daḫı bu maᶜnāyadur, yaᶜnī ol zamāna, ol müddete çekdi dimekdür ki

Tārīḫ-i Enbiyā'da Muᶜcizāt-ı [E.73a] Mūsā ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalavatü's-Selām'da Fıraᶜvnileriñ ṣuları ḳan olduġı maḥalde gelür ki:

Ḥaḳ Taᶜālā alarġa Nīl ṣuyın ḳan ḳıldı. Benī İsrā'īl'ġa su irdi. Ḳıbṭılarġa ḳan. Bu hem yiti künge tarttı.

Ve bir daḫı yazmaḳ maᶜnāsına [S.60b] gelür ki ᶜAcem yazmaġı keşīd dimekle taᶜbīr etdügi iᶜtibārınca ki Tārīḫ-i Mülūk'da Şābūr-ı ẕü'l-ektāf tārīḫihde gelür ki :

Bir yumurtġaca kārede ᶜālem misālin tartıp ve cemᶜī ekālim ve bilād ve cibālini meşrūḥ yasap.

Tartıḳan[2]: (تارتيقان) Çekmek, yaᶜnī dizmek maᶜnāsınadur ki Naẓmü'l-Cevāhir Dībācesi'nde gelür.

Cevāhir ara çeşm-i zaḫm defᶜi üçün şibhini tartıḳan dik.

Tarḳamaḳ[3] : (تارقاماق) Ṭaġılmaḳ.

Tarḳatmaġıl[4] : (تارقاتماغيل) Ṭaġıtmaġıl dimek olur.

Beyt : Ṣabā zülfin açıp tarḳatmaġıl miskīn köñgülleri
Ki mesken eylemişler bir sürük bī-ḫānmān anda

Tarḳadı[5]: (تارقادى) Ṭaġıldı ve perīşān oldı dimekdür.

Tarḳañ[6] (تارقانك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Emr idüp ṭaġılıñ dimekdür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] maᶜnāyadur : maᶜnāyadır B. // dimekdür : demekdir B. // ᶜAleyhi'ṣ-Ṣalavatü's-Selām'da : ᶜAleyhi's-Selām'da S. ; ᶜAleyhi's-Selām Ş. ; ᶜAleyhi'ṣ_Ṣalavatü's-Selām A. , B. , E. , Li.1 // Fıraᶜvnileriñ : Fıraᶜvinlerin B. ; Fıraᶜvnilerüñ Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // künge : künke B. // Ve bir daḫı : Ve bu daḫı Li.1 // keşīd : kişiden B. // dimekle : dimek ile S. // etdügi : etdüki B. // Şābūr-ı ẕü'l-ektāf : Şāhbūr-ı ẕü'l-ektāf S. // Şābūr-ı ẕü'l-eknāf Li.1 , Ş. // tārīḫinde gelür ki : tārīḫinde kelür ki B. ; tārīḫinde gelür S. // yumurtġaca : yumurdanġaça Li.1 , S. // tartıp : tartıb B. // cemᶜī : cemīᶜ Li.1 , S. , Ş. // cibālini : cibālni Li.1 , S. , Ş. // yasap : yasab B.

[2] tartıḳan : tartıġan B. , Li.1 , S. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] Kaf , ka-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // idüp : idüb B. // ṭaġılıñ : ṭaġılın B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // itseler : isteler B. ; iseteler Li.1 ; isterler S. // kim siz : kime siz Li.1 // hicri : hicr-i Li.1 // İkince beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ger aḥbāb itseler gül-keşt ey cān u köñgül tarḳañg
[Ş.181b] Nidin kim siz birey hicri ġamıdın mübteladur siz

Beyt: Tarḳañg ey ᶜuşşāḳ kim ṣayd itti mini muġ-beçe
Deyr ara siz hem kiriñg küfr ehliniñg evlādı köp

Tarḳatmaġı[1]: (تارقاتماغی) Ṭaġıtmaġı maᶜnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de ehl-i buḫl zemminde kisesin açmaḳdan ġarażı beyānında gelür ki:

Beyt: Açardın imeske mi [Li.1-54a] tarḳatmaġı
Ġaraż bar añga özge bir ḳatmaġı

[E.73b] Ve yine Münācāt-nāme'de gelür ki:

Ve ᶜāfiyetim ḫaylin yazuḳ sipāhi türktezidin tarḳatınıñ.

Ṭaġıtduñ dimekdür kaf-ı ᶜAcemī ile.

Tarıḳ[2]: (تاریق) Ṭarlıḳ maᶜnāsına gelür.

Tarıġmaḳ[3]: (تاریغماق) Ṭarılmaḳ ve ṭoncuḳmaḳ maᶜnāsınadur.

Tarıḳtım[4] (تاریقتیم) Ṭarıldım dimek olur.

Beyt: Tarıḳtım ḫān-ḳahda deyr sarı yüzleney imdi.

Tarmaşmaḳ[5]: (تارماشماق) Ṭarmaşup çıḳmaḳ.

Tarmaşıp[6]: (تارماشیب) Ṭarmaşup dimekdür.

Beyt: Çıḳtı zülfin salġac oḳ çāh-ı zenehdāndın köñgül
ᶜAnkebūt ol nevᶜe kim tarıġa çıḳġay tarmaşıp

Tarıġmaġan ve tartıġmaġan[7]: (تارتیغماغان و تاریغماغان) Ṭarılmayan dimekdür ki Lisānü't-Ṭayr'da ᶜömri ᶜiẕār itdügi maḥalde gelür.

---

[1] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // buḫl : buḫil B. // beyānında gelür ki : beyānında kelür ki B. // bar : yār A. // özge : özke B. // Münācāt-nāme'de gelür ki : Münācāt-nāme'de kelür ki B. ; Münācāt-nāme'de gelür Li.1 , Ş. // tarḳatınıñ : tarḳatınıñg B. , Li.1 , S. , Ş. // ṭaġıtduñ : ṭaġıdıḳ b. ; daġıtduñ Li.1 , S.

[2] ṭarlıḳ : darlıḳ S. // maᶜnāsına gelür : maᶜnāsına kelür B. ; maᶜnāsınadur ki Ş.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. Beytin ikinci mısraı yoktur.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] tarıġmaġan : tarıḳmaġan S. // tartıġmaġan : tarıḳmaḳan S. // ṭarılmayan : ṭarılmayın E. ; ṭaralmayan B. ; darılmayan S. // dimekdür : demekdir B. // ᶜömri : ḳumru B. ; ḳumrı A. , Li.1 , S. , Ş. // itdügi : etdüki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // seyridin tarıġmaġan : seyridin tarıḳmaġan S. , Ş.

Beyt: Min ḳuşıdur min çimendin çıḳmaġan
Deşt ü vādi seyridin tanıġmaġan

[A.35b] Tanıḳma[1]: (تاريقما) Ṭaralma dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Köb **tanıḳma** ey köñgül ol şūḫ-ı hicrānı ara
Şāyed uşbu işde [S.61a] oḳ irdi ikin bihbūd hem

Tanıḳıp[2]: (تاريقيب) Ṭaralup dimekdür.

Tanıḳḳanda[3]: (تاريققاندا) Ṭaralduġı vaḳt dimekdür.

Tanıḳ[4]: (تاريق) Mezraᶜa maᶜnāsınadur.

Tardı[5]: (تاردى) Ekdi , yaᶜnī ekin ekdi dimekdür.

Tanıp[6]: (تاريب) Ekin eküp dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da üçinci maḳālede gelür ki :

Beyt: Arpa **tanıp** buġday ürer mü ikin
Körmedik aşlıġcı buġday bikin

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Köñglini ḳıldı **Nevāyī** ḫōş-yār
Toḫm-ı mihriñgni bu mezraᶜda **tanıp**

Ve yine bu maᶜnāya **Luṭfī** tuyuḳlarında gelür.

Tuyuḳ: Tā işim tüşti bir aġzı **tar ile** (teñg maᶜnāsına)
Köñglümi esrār sacı bir **tar ile** (bir ḳalemle)
[E.74a] Köz tutar min kim közümniñg suyıdın
Köñglide toḫm-ı muḥabbet **tanıla** (toḫm-ı muḥabbet ekile dimekdür.)

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **şūḫ-ı hicranı** : şūḫ hicrānı B. , S.
[2] **tanıḳıp** : tanıḳıb B. // **ṭaralup** : ṭaralıb B. ; taralıp Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **tanıḳḳanda** : tanıḳḳanca Li.1 // **vaḳt** : vaḳit B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **tanıp** : tanıb B. // **eküp** : eküb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳālede gelür ki** : maḳālede kelür ki B. ; maḳālede gelür S. // **ürer** : üler S. // **aşlıġcı** : aşlıġçı S. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. ; Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar'da gelür ki Li.1 // **köñglini** : köñgli Ş. // **ḫōş-yār** : ḫōş-tar S. // **mihriñgni** : mihriñni S. , Ş. // **tuyuḳlarında gelür** : tuyuḳlarında kelür ki B. ; tuyuḳlarında gelür ki A. , Li.1 , S. // **tuyuḳ** : beyt A. , E. // **teñg maᶜnāsına , bir ḳalemle , toḫm-ı muḥabbet ekile dimekdür** : Mısra sonlarındaki bu açıklamalar yalnız Esad Efendi nüshasında vardır. // **sacı** : saçı S. // **köz** : kün S. // **közümniñg** : közimniñg Ş. // **"toḫm-ı muḥabbet tanıla" dimek** : ø S. ; "toḫm-ı muḥabbet tanıla" Ş. // **muḥabbet toḫmı ekile dimekdür** : muḥabbet toḫmı ekile demekdir B. // **ᶜözrinde gelür ki** : ᶜözrinde kelür ki B. // **fısḳ** : fisḳ B. // **ol kim turur** : o kim turur E. , Li.1 // **"Tarır" didügi "eker" dimekdür** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır

"Toḫm-ı muḥabbet tarıla" dimek "muḥabbet toḫmı ekile" dimekdür.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ördek ᶜöẕrinde gelür ki:

Beyt: Fısḳ toḫmın nefs ile ol kim tarır
Su ara her ġuṭa kim urdı arır

"Tarır" didügi "eker" dimekdür.

Tarıġ[1]: (تاريغ) Ṭaru, yaᶜnī erzen maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da [Li.1-54b] ehl-i imsākıñ telefi mis̱ālinde gelür ki:

Beyt: Tarıġ kibi su bılur telḫ kāmlıġ birle
[Ş.182a] Tarıġ tarıġ ki yıġışturdı altunen nārenc

Tartıġ[2]: (تارتيغ) Pīşkeş maᶜnāsınadur.

Beyt: Ol ay külbemġa kildi cān birür ḫūn-āb eyle hem
Ni tartıġlar müretteb eylemiş min mihmānımġa

Tarmandı[3]: (تارماندى) Ṭırmadı, çıḳdı dimekdür.

Tarañġġu[4]: (ترانكغو) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ilġun aġacına dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt : Ḳāmetiñg nāzik ü ṭūbā nāzik
Serv raᶜnā vü tarañġġu raᶜnā

Taraġ[5]: (تراغ) Ṭaraḳ dimekdür.

Taraġanda[6]: (تراغاندا) [S.61b] Ṭaraduġı vaḳtde dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Sünbülüñgni taraġanda gül üze teñgdür ᶜaraḳ
Kim bulutlıġ kiceniñg elbette bolmas şebnemi

Tarḫan[7] : (ترخان) Çaġatay'da bir ḳabīledür ki Vaḳfiyye'de gelür.

---

[1] ṭaru : daru B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // kibi : gibi B. // su bılur : suyılur B. // yıġışturdı : yıġışurdı A. , B. , Ş. // altunen : altun B. , Li.1 , S. // nārenc : tārīḫ S. ; tarıġ Ş.

[2] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] dimekdür : demekdir B.

[4] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // dirler : derler B. // gelür : kelür B. // nāzik ü ṭūbā : nāzik ve ṭūbā B. // raᶜnā vü tarañġġu : nāzik ve tarañġġu B.

[5] dimekdür : demekdir B.

[6] vaḳtde : vaḳitde B. // dimekdür : demeḳdir B. // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür Li.1 // kiceniñg : kiceniñ A. , S.

[7] ḳabīledür : ḳabīledir B. // gelür : kelür B. // resmlik : resmlıḳ Ş.

Tarḫanī resmlik ᶜıyş güzīnler.

Terek[1]: (ترك) Kaf-ı ᶜArabī ile ḳavaḳ aġacına [E.74b] dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫazān

bāġ taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: **Terek** sarġatıban yüz zārlar dik
Sarıġ aġrıḳ bile bīmārlar dik

Tas[2]: (تاس) Sin-i mühmele ile ṭas dimekdür.

Teskeri[3]: (تسكرى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ber-ᶜaks maᶜnāsına gelür. **Ḫᵛāce Kelān** ki

Penāhī taḫalluṣ kılur, **Hind**'de **Bābür Şāh**'ıñ beglerindendür. **Hind**'üñ germ havāsına ṭāḳat getürmeyüp **Ġaznī** sancaġın istemiş ki ġayet ṣavuḳ yerdür. **Hind**'den **Dilli**'ye gelicek **Ḥavż-ı ḫāṣ** dimekle meşhūr bir mevżiᶜde ki mecmaᶜ-ı ḫalḳ ve seyrān-gāhdur bu beyti diyüp bir mermere yazdırup ve ḳazdurup divāra ḳomış.

Beyt: Eger be-ḫayr u selāmet güẕer be-sind künem
Siyāh-rū şevem ger havā-yı **Hind** künem

Efvāhdan **Bābür Pādişāh** bu beyti işidicek bu Türkī [A.36a] rübāᶜīyi yazup göndermiş.

---

[1] **dirler ki** : derler ki B. ; dir ki Li.1 ; dirler Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sarġatıban** : sarġartıban Ş. ; sarġartiban B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Bābür Şāh'ıñ** : Bābür Şāhın B. ; Bābür Pādişāhnıñ Li.1 , S. // **beglerindendür** : beglerindendir B. ; beglerinden Li.1 // **Hind'üñ** : Hind'in B. // **germ** : kerm B. // **getürmeyüp** : ketürmeyüb B. // **ṣovuḳ** : souḳ B. // **yerdür** : yerdir B. // **Dilli'ye** : Delhi'ye B. // **gelicek** : kelicek B. // **meşhūr** : maᶜrūf Li.1 , S. , Ş. // **mecmaᶜ-ı ḫalḳ** : mecmaᶜ-ı ḫalāyıḳ A. // **seyrān-gāhdur** : sayrān-gāhdır B. // **diyüp** . diyüb B. // **mermere** : mermerde B. , Li.1 , S. // **yazdırup ve** : ø Li.1 , S. ; yazdırub ve B. // **siyāh-rū şevem** : siyāh-rū şevem ki B. // **Bābür Padişāh** : Bābür Pādişāh da A. ; Babür Şāh B. // **yazup göndermiş** : yazub köndermiş B. // **kerīm ü ġaffār** : kerīm ġaffār E. // **savuġ yüzini** : savuġ yüzüni Ş. // **cevāb yazup göndermiş** : cevāb göndermiş E. ; cevāb köndermiş B. ; cevāb yazup pādişāha göndermiş S. // **niyüçün** : niçün Ş. // **dimekdün** : demekden B. // **Hind ehlinin aḥvāli** : ḥind ehlinin Li.1 // **giyerler** : kiyerler B. // **gāh bir ṭarafın ve gāh bir ṭarafın** : gāh bir ṭarafın gāh bir ṭarafın Ş. // **ekabiri** . ekābirleri S. , Ş. // **gice ile** : kice ile B. ; giçe ile Li.1 ; giceyle S. // **ṣaġ ṭarafından ṣaġ ayaḳların** : ṣaġ ṭarafından ayaḳların B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **nice** : niçe A. , Li.1 , S. , Ş. // **bunuñ gibi daḫı** : bunuñ gibi E. , Ş. // **evżāᶜları vardur** : evżāları var. B. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **Telev Ḫan** : Telü Ḫan B. // **cenk eylerken** : cenk iderken Ş. // **sipāhi pillerden** : siyāhī pillerden Li.1 // **ḫavf eyledügi** : ḫavf eyledüki B. // **maḥalde Timur Ḫanᶜdan** : maḥalde gelür Timur Ḫahᶜdan A. , Li.1 , S. ; maḥalde kelar Timur Ḫan'dan B. // **naḳl ider ki** : naḳl ider A. , S. , Ş. // **ḳıṭᶜa** : meṣnevī B. , S. // **ki ān astini** : ki av astin Li.1 , S. , Ş. ; ki av astini A. // **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür B. ; Bedāyiᶜü'l-asaṭ'da gelür ki A.

Rübāʿiyye: Yüz şükr di **Bābür** ki kerīm ü ġaffār
Birdi saňga **Hind ü Sind** ü mülk bisyār
Isıġlıġa ger saňga yoḳ irse ṭāḳat
[Li.1-55a] Savuḳ yüzini körey diseňg **Ġaznī** bar

Penāhī daḫı bu rübāʿī ile cevāb yazup göndermiş.

Rübāʿiyye: İẓhār-ı ẓarāfet ü leṭāfet ḳılasız
[E.75a] Bir ḥarfde yüz tümen nezāket ḳılasız
[S.62a] Ger **Hind** işi teskeri irmes niyüçün
Isıġ yirdin ṣavuġ ẓarāfet ḳılasız

[Ş.182b] **Hind** işi teskeri dimekden ġaraż, ekṣer **Hind** ehliniñ aḥvāli her ḫuṣūṣda ʿālem ehliniñ ḥāline muḫālifdür. Evvelā dülbendden yektā bir libās giyerler gāh bir ṭarafın ve gāh bir ṭarafın döndürüp giyerler ve dülbendlerin ʿaksine ṣararlar ve pādişāhları ve ekābiri gice ile divān iderler ve ata binmelü olsalar ṣaġ ṭarafından ṣaġ ayaḳların rikāba ḳoyup binerler ve nice bunuñ gibi daḫı ber-ʿaks evżāʿları vardur. Neteki **Hātefī Ẓafer-nāme**'sinde **Timur Ḫan Hind**'de **Telev Ḫan** ile cenk eylerken sipāhi pillerden ḫavf eyledügi maḥalde **Timur Ḫan**'dan naḳl iderler ki:

Ḳıṭʿa: Netersi zi-ḫarṭūm-i pilān mest
Ki ān astini est ḫālī zidest
Dümi dāred ez pīş-i ḫarṭūm nām
Buved ü ejkūn kār-i Hindī tamām

Ve yine **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt[1]: Lebiňgniňg ḫālidin cān istedim ol aldı cānımnı
Güneh mindin dūr andın yoḳ çü iş ʿaks iter Hindū

Taşladı[2]: (تاشلادى) Atdı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Nigār-i Çīnī** vaḥşiyi [E.75b] ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü pür-ḫōşdın ḫaṣm boldı nejened
Aňga **taşladı** eyle peycān kemend

Ve yine **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de evvelki meclisde **Ḫāfıẓ Saʿd** taʿrīfinde gelür.

Ve buyurdılar kim ḥücresin bozup tofraġın ḫān-gāhdın taşḳarı **taşladılar**.

---

[1] **Beyt** : ø B. // **lebiňgniňg** : lebiñniñ S. // **aldı cānımnı** : canım aldı A., E., Li.1, S.; cānımı aldı Ş. // **iş ʿaks iter** : işni ʿaks iter B. // **Hindū** : Hindī A.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Sedd-i İskenderī'de** : ø Li.1, S. // **ṭutduġı** : dutduġı B., Li.1, S. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B.; maḥalde gelür ki A., Ş. // **pür-ḫōşdın** : bir ḳaşdın S. // **ḫaṣm** : ḫaṣım B. // **taʿrīfinde gelür** : taʿrīfinde kelür B.; taʿrīfinde gelür ki A., Li.1, Ş. // **buyurdılar kim** : buyurdılar ki B. // **ḫān-gāhdın** : ḫān-ḳāhdın Li.1, S., Ş.

Taş[1]: (تاش) Ṭaş dimekdür, seng maʿnāsına [Li.1-55b] ve bir daḫı ṭaşra dimekdür ki ikisi

daḫı Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: [S.62b] İçi de dağnıñg ḳan **taşı** da yüz miñg belā **taşı**
Anıñg **taşı** vü içi muṭlaḳ dikeysin iç ü **taşımdur**

Ve yine Vaḳfiyye'de tevḥīddi gelür ki:

Beyt: Ki sırr-ı İlāhīni bilmes kişi
Kişi fehmidin **taş** irür ḥaḳ işi

Bu "**Ḥaḳḳıñ işi kişi fehminden taşra olur**" dimekdür.

Taş irür[2]: (تاش ايرور)Ṭaşra olur dimekdür.

Taşḳarı[3]: (تاشقارى) Ṭaşra dimekdür.

Taşḳarmaḳ[4]: (تاشقارماق) Ṭaşra çıḳarmaḳ ve ṭaşrada ḳomaḳ.

Taşlamaḳ[5]: (تاشلاماق) Atmaḳ maʿnāsınadur.

Taşıġmaḳ[6]: (تاشيغماق) Yorulmaḳ maʿnāsınadur.

Taşmaḳ[7]: (تاشماق)Sükūn-ı sin ile ṭaşmaḳ maʿnāsınadur.

Taşḳuca[8]: (تاشقوجه) Ṭaşınca dimekdür.

Taşḳunca[9] (تاشقونجه) Taşḳunca daḫı ṭaşınca dimek olur.

Beyt: Ḳadeḥġa bāde tiryāḳını **taşḳunca** ey sāḳī
Ki ġam zehri bile cānım tolupdur bil ki taşıptur

Taşḳun[10]: (تاشقون) Ṭaşḳun.

Taşḳucı[11]: (تاشقوجى) Ṭaşıyıcı.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **seng** : senk B. // **ṭaşra dimekdür** : ṭaşra demekdir B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir şiʿirde kelür B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki S. , Ş. // **içi de** : içi da B. // **dağnıñg** : dağ nıñg B. ; tağnıñg S. , Ş. // **tevḥīdde gelür ki** : tevḥīdde kelür ki B. ; tevḥīdde gelür S. // **bilmes** : bileş S. // **Bu** : ø A. , E. , Li1 , S. // **Ḥaḳḳıñ** : Ḥaḳḳıñg B. , E. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Taşḳu dik[1]: (تاشقوديك) Ṭaşmalı.

Taşıp[2]: (تاشيب) Ṭaşup dimekdür ve bir daḫı ṭaşıyup dimek maᶜnāsına gelür. Zirā taşımaḳ

kesre-i şin ile ṭaşmaḳ maᶜnāsınadur.

Taġ[3]: (تاغ) Daġ dimekdür.

Taḳa[4]: (تاقه) Toḳa dimekdür ki **Sedd-i İskenderī'de** **Ḫaḳanıñ** [Ş.183a] **İskender'e** pīşkeş

çekdügi atlarıñ raḫtı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Hem altun iger daġı altun licām
Hem altun **taḳa** daġı altun sitām

Tegev[5]: (تكاو) Kaf-ı ᶜAcemī ile dereden aḳan ṣuya dirler.

Tegrük[6]: (تكروك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür . Müdevver maᶜnāsınadur

ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür .

Beyt: Kül imes külbünde ḳanlıġ dāġ irür kim nesteren
[A.36b] [E.76a] **Tegrük** olupdur mamuḳ ḳoymaḳġa merhem ey refīḳ

Taġ[7]: (تاغ) Ṭaġ dimekdür.

Taġar[8]: (تغار) Ṭaġar deyü taᶜbīr olınur. Bu diyārda beyne'l-aḳvām mey meclisinde ortaya

ḳoyup içinden içerler. İçine bāde ḳoyup istiᶜmāl olınur. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye

ḫıṭāb idüp eydür.

Beyt: Kitür sāḳī **taġarı** baḥr timsāl
Ḳadeḥ keşti sini baḥr-ı ġasāl

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī A. // **Ḫāḳānıñ** : Ḫāḳānın B. // **çekdügi** : çekdüği B. // **atlarıñ** : atların B. ; atlaruñ S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **licām** : kām Li.1
[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S.
[6] **Tegrük** : tegzük B. // **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemī A. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī B. , Li.1 , Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsına ki A. , B. , E. // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **olupdur** : olubdur B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tek[1]: (تك) Kaf, ᶜArabī'dür. Bedel ve gibi maᶜnāsınadur.

Tela ve tala[2]: (تالا و تلا) Sebze-zār maᶜnāsınadur ki Bābür Mīrzā'nıñ bir rübāᶜīsinde

gelür.

Rübāᶜiyye: Ḫāṭırnı bahār faṣlıda keşt aladır
Köz nūrını reng-i lāle-i deşt aladur
Ḫōş ol ki telalarġa yürüp seyr itse
Bu faṣlda kim laṭīf ü dil-keş taladur

Tele tele[3]: (تاله تاله) Pāre pāre dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tele tele ni oḳuñg köñglümde gūyā sındı kim
Tivrülüpdür nā-tüvān köñglümde yer yer lāleler

Ve yine Beḍayiᶜü'l-Vasaṭ'da [S.63a] gelür ki:

Beyt: Besī müştaḳıñg olduḳ deyr ara kic kildiñg ey muṭrib
Ki sazınıñ terkidin bizge yañgı ay oldı her tele

Tal[4]: (تال) Ṭal, budaḳ maᶜnāsınadur ki rübāᶜiyyātta gelür.

Rübāᶜiyye: Taġ içre [Li.1-56a] ᶜaceb şāhdur ol şifte-ḥāl
Kim tapsa bolaġı suyı andaḳ ki zülāl
Başı üze çetr-i salṭanat bir yañgı tal
Su içkeli cām-ı ᶜıyş bir ezki sifāl

Ve yine daḫı mücerred söküt aġacına dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender muḥīṭe giricek deryā vaṣfında gelür.

Beyt: Balıġlarnı butrattı girdāb-ı bīm
Anıñg dik tal yafraġını nesīm

---

[1] **Kaf , ᶜArabī'dür** : kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür S. ; kaf ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[2] **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḫāṭırnı** : ḫāṭıreti B. // **yürüp** : yürüb B. // **faṣlda** : faṣıl de B. // **taladur** : tadur S.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tele tele ni oḳuñg** : ø S. // **tivrülüpdür** : tivrülübdür B. // **yer yer** : bir bir Ş. // **lāleler** : lāle-vār Li.1 // **Ve yine...........gelür ki** ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **kic** : kiç A. , S. , Ş. // **kildiñg** : kildiñ Ş. // **muṭrib** : maṭrıb B. // **terkidin** : terki din B.
[4] **Ṭal budaḳ** : ṭal , yaᶜnī budaḳ Li.1 ; ṭal buṭaḳ A. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; bir rübāᶜīde gelür ki S. // **yañgı tal** : yañgı dal S. // **ve yine daḫı** : ve yine Li.1 , S. , Ş. // **söküt** . söküd Li.1 // **dirler** : derler B. // **giricek deryā** : giricek ol deryā Li.1 // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki A. , S. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki** : Luṭfī eşᶜārında bir şiᶜrde gelür ki Li.1 ; Eşᶜār-ı Luṭfīᶜde kelür ki B. // **kibi** : gibi B. // **miñg** : miniñg Li.1 , Ş. // **Ve yine Ḥayretü'l.........gelür ki** ve sonra gelen beyit Li.1 nübhasında yoktur. // **maḳalede gelür ki** : maḳālede kelür B. // maḳālede gelür A. , S. , Ş. // **perrān** : biran S. // **bolup** : bolub B.

Ve yine eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür ki:

Beyt: Köñglüm hemīşe tal kibi titrese ni teñg
[E.76b] Kim vaᶜdeñgiz miñg bile dāyim ḫilāfdur

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da on yedinci [Ş.183b] maḳālede gelür ki:

Beyt: Talġa ḫazān nāveki perrān bolup
Cismide her yafraġı peykān bolup

Talac[1]: (تالاج) Egri gözlü dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Nergis ol köz dik imes ey bāġ-bān baḳ közüñg a
Ni üçün kim bu biri ḳımac irür ol biri talac

Talın[2]: (تالين)Bir it yorulup veyā ḳuduz olup dilin çıḳarup ṣoluduġına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de Ye'cüc vaṣfında gelür ki:

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik talın
ᶜAdedde velī it tügidin ḳalın

Talġan ve talḳan ve talġa ve talḳa[3]: (تالقا و تالغا و تالقان و تالغان) Yaġma ve tārāc maᶜnāsınadur ki **Ferhād** [S.63b] u **Şīrīn**'de Ferhād'ı ṭutanlar Ḫusrev'den inᶜām aldıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Alıp çuldu tutup barmaḳġa ḳalġan
Dikil kim eylemişler taġnı talġan

Talġadı[4]: (تالغادى) Fesād eyledi maᶜnāsına gelür.

Talardın[5]: (تالاردين) Yaġma eylemekden dimekdür.

Talay[6]: (تالاى) Ben yaġma ideyin dimekdür ve daḫı talan ve yaġma maᶜnāsınadur ki **Benāyī** eşᶜārında gelür. [Li.1-56b]

---

[1] **gözlü** : közlü B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ac** : aç A.
[2] **yorulup** : yorulub B. // **olup** : olub B. // **çıḳarup** : çıḳarub B. // **ṣoluduġına** : ṣoluduġuna B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **velī it** : velī Li.1
[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **aldıḳları maḥalde** : aldıḳlarında Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **alıp** : alıb B. // **çuldu** : culdu Li.1 // **tutup** : tutub B. // **barmaḳġa** : yarmaḳġa A. ; parmaḳġa B. , S. , Ş. // **ḳalġan** : ḳalḳan A. , B. , Ş. // **taġnı talġan** : taġnı talḳan S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Yaġma** : yaġma B. // eylemekden : eylemekdin B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **talan ve yaġma** : talan ve yaġma B. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsına daḫı gelür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bu beytde netekim münāsebetle yuḳarıda ẕikr olınmışdur. Li.1 // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **sizniñg** : sizniñ S.

Beyt : Cefānı cānġa talay aldıñġız alay mu bolur
Sizniñg omaḳda bikec resmiñgiz bolay mu bolur

[E.77a] Talap[1]: (تالاب) Bu daḫı yaġma ve tārāc eyleyüp macnāsınadur ki Tārīḫ-i Mülūk'da Şābūr ẕü'l-Eknāf tārīḫinde gelür ki:

Bacżı işek faḳīrlerni talap kiltürüp [A.37a] irdiler.

Talġan[2]: (تالغان) Bu daḫı yorulan macnāsına gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ḳıl özlük deştini ṭay isteseñg maḳṣūda āsāyiş
Ni teñg tinse ḥarem içre beyābāhn ḳaṭcıda talġan

Taldı[3]: (تالدی) Yoruldı dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Fenā yolıda Nevāyī'ġa bolmadıñg hem-rāh
Bu deşt pūyesidin zāhidā meger taldıñg

"Taldıñg" didügi kaf-ı cAcemī ile "yorulduñ" dimekdür.

Talḳan[4]: (تالقان) Bu daḫı mezracada buğday tamām puḫtu olmadın āteşe gösterüp elile urup yemege dirler ki Türkī'de ütme buğday dirler ki Fārisī'de pīş-ḫōrd dirler.

Talḳañgız ve talḳañguz[5]: (تالقانکیز و تالقانکوز) Kaflar, kaf-ı cAcemī'dür. Emr idüp āteşe yaḳıñız [Ş.184a] dimekdür.

Talaş[6]: (تالاش) Gerçekden ve yalandan ḳaville ve ficille çekişmege ve cenk itmege dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da [S.64a] üçinci maḳāle ḥikāyesi evvelinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara vaṣfında gelür ki:

---

[1] talap : talab B. // yağma : yağma B. // eyleyüp : ø Ş. // macnāsınadur : macnāsınadır B. // Tārīḫ-i Mülūk'da : ø B. // ẕü'l-Eknāf : ẕü'l-āf B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // işek : işeklik B. // kiltürüp irdiler : kiltürüb B. ; kiltürüp E. // kiltürüp irdi S.

[2] yorulan : yorula Ş. // gelür ki : kelür ki B. // gelür : kelür B. ; bir şicrde ẕikr olınur Li.1 // maḳṣūda : māḳṣadke B. ; maḳṣūdġa S. // āsāyiş : aşāyiş B. // beyābān : ø B.

[3] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // bolmadıñg : bolmadıñ A. // pūyesidin : būyesidin B. // "Taldıñg"........dimekdür : ø Li.1 ; "yorulduñ dimekdür Ş. // didügi : didüki B. // cAcemī ile : cAcemī'yle S.

[4] talḳan : talġan A. // puḫte : poḫte B. // gösterüp : kösterüb B. // urup : urub B. // dirler : derler B. // Türkī'de : ø A., B., E., Li.1, S., Ş. // ütme buğday : ütme Li.1

[5] kaf-ı cAcemī'dür : kaf-ı cAcemīdir b. ; cAcemī'dür Li.1, Ş. // idüp : idüb B. // yaḳıñız : yaḳuñız Li.1 // dimekdür : demekdir B.

[6] itmege : etmeke B. // ḥikāyesi evvelinde : ḥikāyesinde A., Ş. // Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara : Sulṭān Ḥüseyin Bayḳara B. ; Ḥüseyn Bayḳara E. // gelür ki : kelür ki B. ; bir beytde gelür ki S. // andaḳ ki :

Beyt: Andaḳ ki ġāzī şeh-i ferḫunde-baḫt
Tāc alayın dip **talaşur** irdi taḫt

Tāc alayın deyü taḫt çekişürdi dimekdür ki gerçekten çekişmek maʿnāsına.

[E.77b] Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de el oyunı ve laṭīfe maʿnāsına **Mecnūn Leylī** çōbānına buluşduġı maḥalde **Leylī** vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳızlar bile olnaya **talaşa**
Ḳoy saġmaġın itkeli temāşā

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda bed-maʿāş bahādırlıḳ lāfın uranlar ẕikrinde gelür ki:

Bezmde daʿvāları ḥātemlıḳ ve rezmde **talaşları** rüskemlıḳ.

Talbınmaḳ[1]: (تالبينماق) Dürüşmek ve çalışmaḳ maʿnāsınadur ki Naẓmü'l-Cevāhir'de gelür.

Beyt: Nefs emride her niçeki **talbıngay** sin
Köp gerçi bütünlik tileseñg singay sin

"**Talbıngay sin**" didügi "**dürüşüp çalışasın**" dimekdür.

Talıḳıp[2]: (تاليقيب) Yorulup dimekdür.

Tamur[3]: (تامور) Ṭamar dimekdür, rek maʿnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt : Kisti baġrım **tamurların** o perī
Ġamze birle itik itik baḳarı

Tamışmaḳ[4]: (تامشماق) Şarābı ḳadeḥden tiz içmeyüp leẕẕetin iẕʿān idinmekle giç içmege dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati böyle taṣḥīḥ itdükleri maḥalde gelür ki:

---

anda ki S. // **andaḳ ki ġāzī** : ġāzī andaḳ ki Li.1 // **dip** : dib B. // **tāc alayın deyü** : yaʿnī Li.1 // **deyü** : deyu B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **gerçekten çekişmek maʿnāsına** : ø Li.1 // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de**.........ve sonra gelen kısımlar Li.1 nüshasanda yoktur. // **maḥalde Leylī vaṣfında gelür** : maḥalde gelür Leylī vaṣfında ki A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinda gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **ḥātemlıḳ** : ḥātemlik B. // **rüstemlıḳ** : rüstemlik B.

[1] **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsınadur neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. // **niçeki** : niceki B. // **bütünlik** : bütünlük B. // **"Talbıngay**..............**dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. ; didügi yaʿnī Li.1 // **dürüşüp** : dürüşüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **talıḳıp** : talıḳıb B. ; talıġıp S. // **yorulup** : yorulub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına ki** : maʿnāsınadur . Neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelüp bu beytde Li.1 // **o perī** : ol perī B.

[4] **şarābı** : şarābdan B. // **içmeyüp** : içmeyüb B. // **giç** : kiç B. ; geç S. // **içmege dirler** : içmeke derler B. // **Nevāyī Ḥażretleri**..............**maḥalde** : ø Ş. // **böyle** : şöyle Li.1 // **itdükleri** : etdikleri B. ;

Tamışmaḳ ki ġayet ẕevḳdın şarābnı bat içmes ve leẕẕetin tapa tapa az az içer bu ġarīb maʿnī edāsında Türkçe'de bir maṭlaʿ bar kim.

Beyt: Sāḳī çü içip manġa tutar ḳoş
[E.78a] [S.64b] Tamşı tamşı anı ḳılay nūş

Tamızdım[1]: (تاميزديم) Ṭamızurdum dimekdür.

Tamızmaḳ[2]: (تاميزماق) Ṭamızurmaḳ dimek olur.

Tamuġ[3]: (تاموغ) Ṭamu, duzāḫ maʿnāsına.

Tamuġ ve tamuḳ[4]: (تاموق و تاموغ) Ṭamu dimekdür, cehennem maʿnāsına.

Tamcı[5]: (تامجی) Ṭamla dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Tamcı dik eşkim imes könġlüm otı defʿi üçün
Geh beden külbesini ḳılġalı virān tamadur

"Tamadur" didügi "ṭamlayup" dimekdür.

Tamızıp[6]: (تاميزيب) Ṭamıldup dimekdür ki Sebʿa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām'a mektūb gönderdügi maḥalde gelür ki:

[A.37b] Beyt : Şūḫnınġ riḳʿada pinhānı
Tamızıp eşkdin baġır ḳanı

Tamız[7]: (تاميز) Emr idüp ṭamlat [Li.1-57b] dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Didi közüm ḳıcışur ayıttım ki bāde tamız
Didi ni ḥācet anġa bāde mest irür ansız

---

eyledükleri Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // tamışmaḳ ki : tamışmaḳ Li.1 // az az içer : az içer S. // Türkçe'de : Türkçe Li.1 ; Türkī'de B. , S. // tamşı tamşı : tamşı maḳnı Li.1 // ḳılay nūş : ḳıldı min nūş Li.1

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] dimekdür : demekdir B.

[5] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // üçün : uçun B. // "Tamadur" didügi : ø Li.1 ; yaʿnī Li.1 // didügi : didüki B. // ṭamlayup : ṭamlayub B.

[6] tamızıp : tamızıb B. // ṭamıldup : ṭamıldab B. ; ṭamlayup A. // dimekdür : demekdir B. // göndürdügi : könderdüki B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // riḳʿada : riḳʿasıda B. ; riḳʿası S. , Ş. // baġır ḳanı : baġır fanı A.

[7] idüp : idüb B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // ḳıcışur : ḳıçışur Ş. // ansız : anız E.

Tam[1]: (تام) Bu daḫı ṭam dimekdür. Saḳaf maᶜnāsına ve ṭamla maᶜnāsına daḫı gelür ki

ikisi daḫı **Sedd-i İskenderī'de** **Ḫaḳan'**ıñ ḳaṣrı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yağındın anıñg **tamı tam** körmegen
Çaḳın şuᶜle **tamığa** yitkürmegen

Tañgıp[2]: (تانكيب) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣarup ve bağlayup dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn'de**

Ferhād'ıñ firāḳı beyānında gelür ki:

Beyt: **Tañgıp** derdiğa çerḫ ḳayd-ı peyvend
[E.78b] Kemend üzre kemend ü bend üzre bend

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār'**da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt : Anca ni hem ilter alur çağlaban
Birk **tañgıp** arḳasığa bağlaban

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'**de gelür.

Beyt: Kilip seyyāḥlar dik ildin ilge
Tañgıp himmet ḳurın merdāne [S.65a] bilge

Tañgasañg[3]: (تانكاسانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Taḳsañ ve bağlasañ dimekdür ki

muḳaṭṭaᶜātta gelür.

Ḳıṭᶜa: Leʾīm farḳığa iḳbāl tācını ḳoymaḳ
Yaḳın ki bulğusıdur mūcib ᶜaẕābı anıñg
Nuṭuḳçı başığa sungar tumağasın **tañgasañg**
Ki bulğusı sebeb-i renc ü ıżṭırābı anıñg

---

[1] **bu daḫı** : bir daḫı Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür ki** : daḫı kelür ki B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 , S. // **yağındın** : yağın E. ; bāğındın S. // **körmegen** : körmeken B. // **yitkürmegen** : yitkürmeken B.

[2] **tañgıp** : tañgıb B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ṣarup** : ṣarub B. // **bağlayup** : bağlayub B. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **derdiğa** : derdige B. // **çerḫ** : cerḫ B. // **kemend üzre** : kemend üze B. , S. // **bend üzre** : bend üze B. , Li.1 , S. // **Ve yine Ḥayretül-Ebrār'da............. gelür ki** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥekāyesinde kelür B. // **hem ilter** : kim ilete B. // **birk tañgıp** : birk tañgıb B. ; terk teñgip A. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür** : Gül ü Nevrūz'da gelür ki Ş. ; Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de kelür B. ; Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki A. // **kilip** : kilib B. // **ilge** : ilke B. // **bilge** : bilke B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür A. , E. , Ş. // **taḳsañ** : ṭaḳsañ Li.1 ; ṭutsañ Ş. ; dutsañ S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳıṭᶜa** : beyt S. // **bulğusıdur** : bulğusudur B. // **ᶜaẕābı anıñg** : ᶜaẕābı anıñ A. ; ᶜaẕābı anuñ S. // **nuṭuḳçı** : nuṭuḳcı B. // **sungar** : sufğar S. // **tumağasın** : tubğasın Li.1 // **tañgasañg** : tañglasañg Li.1 // **ıżṭırābı anıñg** : ıżṭırābı anıñ A. , S.

Tan͠gdılar[1]: (تانكديلار) Şardılar ve bağladılar dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād

ṭoğduğı maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḥarīr ü ḥulle içre bağlaban cüst
Muraṣṣaᶜ mehd içide tan͠gdılar dürüst

Tan͠gıban[2]: (تانكيبان) Şaruben ve bağlayuben dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Miᶜrāc'da

gelür.

Beyt: Hem tan͠gıban alyıda cevzā kemer
[Ş.185a] Hem sereṭān toz boluban cilve-ger

Tan͠garġa[3]: (تانكارغه) [Li.1-58a] Şarmaġa ve bağlamaġa dimekdür.

Tan͠gardın[4]: (تانكاردين) Bağlamaḳdan dimekdür.

Tan͠g[5]: (تانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭañ dimekdür, taᶜaccüb maᶜnāsına ki Luṭfī eşᶜārında gelür

Beyt: Sünbülün͠gni taraġanda gül üze tan͠gdur ᶜaraḳ
[E.79a] Kim bulutluġ kicenin͠g elbette bolmas şebnemi

Tanmaḳ[6]: (تانماق) Sükūn-u nun ile inkār itmek maᶜnāsına gelür.

Tanmadım[7]: (تانماديم) İnkār itmedim dimek olur.

Beyt: Zāhid didi ki rehn itiben ḫırḳa deyr ara
Ḳılmışsın anda bütġa dağı secde tanmadım

Tanımaḳ[8]: (تانيماق) Kesr-i nun'la sezinmek ve bilmek ve fikr itmek maᶜnāsına gelür.

---

[1] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **ṭoğduğı** : doğduğı B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. ; gelür bu beytde Li.1 // **cüst** : çüst B. // **içide** : içinde B. // **tan͠gdılar** : ten͠gdiler A. // **dürüst** : rüst B. , S.

[2] **bağlayuben** : bağladılar A. // **dimekdür ki** : demekdür ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , B. , S. , Ş. // **boluban** : boluben S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dirler Ş.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ṭañ** : ten͠g B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **gül** : kül B. // **tan͠gdur** : ten͠gdür B. // **bulutluġ** : bulutlıġ Li.1 // **kicenin͠g** : kiceniñ A.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnıs Esad Efendi nüshasında vardır.

Tanımas[1]: (تانيماس) Bilmez dimek olur. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan fuṣūl- erbaᶜaya münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdügi yerde bu beytde tanıp ᶜibāreti fikr idüp dimek olur.

Beyt: Tanıp ol faṣl-ı rengīn ehl-i nireng
Muvāfıḳ eylegeyler ḳaṣr yeni reng

Tanlamaḳ[2]: (تانلاماق) Bu daḫı hemān tanımaḳ maᶜnāsınadur. Bu beytde tanlap ᶜibāreti daḫı fikr eyleyüp dimekdür.

Beyt: Ḫıṭā vü Çīn'de tanlap nāzenīnler
Bārī ġılmān-veş ü ḥavrā-cirler

Tañġızġama[3]: (تانكيزغاما) Ṭañlama dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Riyāġa ᶜaçz kitürsem tañġızġama ey şeyḫ
Ol işde çünki itipdür mini Ḫudā ᶜāciz

Teñgizġap[4]: (تانكيزغاب) Ṭañlayup dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de pīr-i māhi-gīr Nevrūz'ı gördügi maḥalde gelür.

Beyt: İlikdin ıçḳınıp balıġnı saldı
Teñgizġap barmaġın tişledi ḳaldı

Tansuḳ ve tansuġ[5]: (تانسوغ و تانسوق) Ṭañmalu dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da İskender Mīrzā medḥinde gelür ki:

Beyt : Anda ki bu dāyire urdı ḫayāl
Ortaġa kitürdi bu tansuġ miṣāl

Tañg[6]: (تانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣabāḥ [A.38a] maᶜnāsına gelür ki Münşeāt'da ṭoḳuzıncı mektūbda bir rübāᶜīde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **riyāġa** : rızāġa B. // **çünki** : çünkü B. // **mini** : ø S.
[4] **teñgizġap** : teñgizgeb B. // **ṭañlayup** : tañlayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz'ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. ; Ferhād u Şīrīn'de A. // **pīr-i māhi-gīr** : pīr-i māhi-kir B. ; bir māhi-gīr S. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. , Ş. // **ıçḳınıp** : içḳınıb B. // **teñgizġap barmaġın** : teñgizgeb barmaġın B. ; teñgizlap barmaġın Li.1
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ṭañlamalu** : ṭañlamalı Li.1 ; ṭañlayup Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **medḥinde** : vaṣfında Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **urdı** : urdi B. // **kitürdi** : kiltürdi Li.1 , Ş.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına kelür ki B. ; maᶜnāsına gelür A. , Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // **rübāᶜīde gelür** :

Ḳıṭʿa: Eger yüz ḳatla bülbül çikse efġān
Bahār olmay gül açılmaḳ ni imkān
Eger ʿālemni tutsun şām-ı deycūr
Tañg atmay kün çıḳarmaḳ kimge maḳdūr

"Tañg atmay" didügi " ṣabāḥ olmayınca" dimekdür.

Tañglayım ve tañgım[1]: (تانكيم و تانكلاييم) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Benim irteki günüm dimekdür.

Tañgla[2]: (تانكلا) İrte maʿnāsınadur.

Tanır[3]: (تانير) Bilür dimekdür.

Tanıştı[4]: (تانيشتى) Bilişdi dimekdür.

Tanmay[5]: (تانماى) Bilmezin ve bilmez dimekdür. [Li.1-58b] Ammā bilmez maʿnāsına Sebʿa-i Seyyāre'de yedinci ḥikāyede Ḫᵛāce beyābānda Dilārām'ı bulduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ḫᵛāce bilmes ki mest irür yā saġ
[E.79b] Tanmay uyḳudadur mu yā uyġaġ

Tanırımnı[6] (تانيريمنى) Bildük mi dimekdür.

Tanma[7] (تانما) Bilme ve şöyle ṣanma dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Helāk oḳın tüzük urmış köñgülge tanma ki bar
Yanıda kirpik ü ḳaşıdın oḳ u yası henüz

Tanladım[8]: (تانلاديم) Sızındım dimek olur ve bir daḫı bildim dimek olur.

Tanışmaḳ[9]: (تانيشماق) Birbirin bilmek maʿnāsınadur.

---

mesnevīde kelür B. // ḳıṭʿa : mesnevī B., Li.1 ; beyt A., Ş. // açılmaḳ : açılmay Ş. // tañg atmay : tañg itmey Li.1 // kimge : kimke B. // didügi : didüki B. // dimekdür : demekdir B.

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Li.1, Ş. // irteki günüm : ertesi künüm B. // dimekdür : demekdir B.

[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // irte : erte B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B.

[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // dimekdür : demekdir B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // dimekdür : demekdir B.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B.

[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // bildük : bildik B., Li.1 // dimekdür : demekdir B.

[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // tanma : tanıma Li.1 // dimekdür : demedir B. // gelür : kelür B.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tanışdılar[1]: (تانيشديلار) Birbirin bildiler dimek olur.

Tanḳtar[2] (تنقتار) Pās-bān dimekdür.

Tanımġa[3]: (تنيمغه) Tenime dimekdür. Ġayn-ı muᶜacceme lāḥıḳ olmaḳ bu maḳāmda muṭṭariddür.

[Ş.185b] Tanḳaman[4]: (تانقامان) Añlamazın dimekdür.

Tandı[5]: (تاندى) Bildi dimekdür ki muḳaṭṭaᶜātta bir ḳıṭᶜada gelür.

Ḳıṭᶜa:

Falān bay kim ḳoyı biş miñgdin ötmiş
Yana hem miñgdin artuḳ saġlıġ üçkü
Ḳuzılıḳ ḳoy didi vü tandı āḫir
Ki andın yaḫşıraḳ oġlaġlıġ üçkü

Tanıp[6]: (تانيب) Bildür dimekdür, yaᶜnī aᶜlām maᶜnāsına.

Tanı almay[7]: (تانى الماى) Bilemezin ve bilemez dimekdür.

Tanılmas[8]: (تانيلماس) Bilinmez dimekdür.

Tanlap[9]: (تانلاب) Temyīz ider, farḳ maᶜnāsına; añlar, bilür ve iḫtiyār ider dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Kiyāset tezyīn ḫıred peyvendlemi salṭanat umūrıġa müteᶜallıḳ işler kifāyeti üçün sāyir nāsdın tanlap u ᶜāmme ḫalāyıḳdın sicip.

Tanlamış[10]: (تانلاميش) Bilmiş ve añlamış ve iḫtiyār eylemiş dimekdür ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **añlamazın** : anlamazın B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir ḳıṭᶜada** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ḳıṭᶜa** : beyit B. // **āḫir** : āḫer B.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanır** : tanıp A., E., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaᶜnī aᶜlām maᶜnāsına** : ø A., B., E., S., Ş.
[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ve bilemez** : ø E. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanlap** : tanlab B. // **añlar, bilür** : añlar ve bilür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **peyvendlemi** : peyvendlerini B. // **üçün** : uçun B. // **sicip** : secib B. ; siçip Li.1, Ş.
[10] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A., Ş. // **ilikidin** : ilikdin B. // **yoḳsa derd** : yoḳsa derdür A., Ş.

[E.80a] Beyt: Dime sāḳī ilikidin ṣāfī mu ḫōşdur yoḳsa derd
Her ni andın kildi ol ḫōşdur kim anı **tanlamış**

Tanuḳ[1]: (تانوق) Ṭanıḳ dimekdür, gūvā maᶜnāsına.

Tenbul[2]: (تنبول) Bir ḫōş ḳoḫulu [Li.1-59a] yapraḳdur. Hind vilāyetine maḫṣūṣdur ki Hindīler yirler. Sebᶜa-i Seyyāre'de üçinci ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Taslar saz itip idi maḳbūl
Niçedi enbeh niçede **tenbul**

Tanḳal[3]: (تنقال) ᶜAskere ḫaber virmege dirler ki vaᶜde-gāha cemᶜ olalar. Sedd-i İskenderī'de gelür.

Beyt : Bu yanlıġ çerik yaḫşıraḳ fāl ile
İki yılda cemᶜ oldı **tanḳal** ile

Tavşalmaḳ[4] : (تاوشالماق) Zebūn olmaḳ maᶜnāsınadur.

Tavşaldım[5] : (تاوشالديم) Zebūn olduṃ dimek olur.

Beyt: Ni boldı ḳāfile salan ölürküm yükidin
Ḫalāṣ ḳılsa ki bu yolda esr ü **tavşaldım**

Tavuġ[6]: (تاووغ) Tavuḳ.

Tavuş[7]: (تاووش) Ayaḳ sesi. Ferhād-nāme Ermeniyye'de Şābūr'a dirken Ferhād varduġı yerde eydür.

Beyt: **Tavuşıdın** anıñg uyḳandı **Şābūr**
Tapıp ton ẓulmetide bü'l-ᶜaceb nūr

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gūvā maᶜnāsına** : Yalnız Li.1 nüshasında vardır.
[2] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ḳoḫulu** : ḳoḳulu B. , Li.1 // **yapraḳdur** : yapraḳdır B. // **maḫṣūṣdur ki** : maḫṣūṣ ki A. , B. , E. , S. , Ş. // **yirler** : yerler B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür ki bu beytdedür Li.1 // **itip** : itib B.
[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tanḳal** : tanġal A. // **virmege** : vermege B. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler Li.1 // **cemᶜ olalar** : cemᶜ olalar ki A. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **yanlıġ** : yañglıġ B. , Li.1 // **fāl ile** : ḳal ile Ş. ; fāl ila B. // **tanḳal ile** : tanḳal ila B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tavuş[1]: (تاووش) Ayaḳ āvāzına dirler ki Ġarāību'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Tavuş kim öy başıdın kilse dir min bağrı taşımdur
İşikdin sāye kirgec sağınur min kim ḳuyaşımdur

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ehrimen Ferhād**'ıñ geldügin bildügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Tavuş an͡gladı ol ʿifrit-i ḳaṭṭāl
[A.38b] Çıḳardı baş ki fehm itkey nidür ḥāl

Tavşalur[2]: (تاوشالور) Zebūn olur ve yonlur [S.65b] dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ṭāḳatım ger ḳalmadı tartarġa mihnet tağını
Ni ʿaceb bu yükni ger felek çikse **tavşalur**

[Ş.186a] Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da [E.80b] sefer vaṣfında gelür ki:

Yol imkegi şiddetidin bedeni köb **tavşalur.**

Tavuşḳan[3]: (تاوشقان) Ṭavşan didükleri cānavara dirler.

Tavacı[4]: (تواجی) Ulaḳ dimekdür, baʿżılar deve ile sekirden ulaḳdur dimişler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan Yunan** zemīne gitmelü olıcaḳ leşker cemʿinde gelür.

Beyt: Çirigge eyleben miʿād buncar
Tavacı her ṭaraf yitkürdi ulcar

Ve yine **Mecālisü'n-Nefāʾis**'de yedinci meclisde **Timur Ḫan**'ıñ ḥükmi meclisinde gelür ki:

Tavacı miʿād bile çapıp barıp ucalasınıñg başın kiltürsün.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // E. nüshasında birinci beytin mısralarının yerleri değişiktir. // **dir min** : virmin B. // **kirgec** : kirkec B. // **ḳuyaşımdur** : ḳoyaşımdur B. // **Ve yine Ferhād u .... gelür ki** : ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ün͡g B. // **geldügin** : keldükin B. // **bildügi** : bildüki B. ; bilüp ol A. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **an͡gladı ol** : an͡gladı A. , Ş. // **çıḳardı** : cıḳardı B.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; **dimekdür** Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tağını** : tağnı E. ; dağını S. // **Ve yine ....tavşalur.** : ø Li.1

[3] **didükleri** : dimekdür Li.1 // **cānavara dirler** : ḳaçağan maʿnāsına Li.1 // **dirler** : derler B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Yunan zemīne** : Yunan-i zemīne B. // **gitmelü** : kitmelü B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **miʿād buncar** : miʿād bulcar Li.1 , Ş. ; miʿad u bulcar S. // **Ve yine ....kiltürsün** : ø Li.1 // **meclisinde gelür ki** : maḥallinde gelür ki S. , Ş. ; maḥallinde kelür ki B. // **çapıp** . çapıb B. // **barıp** : barıb B. // **ucalasınıñg** : uçalasınıñg A. , S. , Ş. // **kiltünsün** : kiltürsin B. , S.

Tavulġa ve tavulġan[1]: (تاولغا-تاولغان) Tuġluġa dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā'nıñ** leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Kümüş dik yaruḳ cümleni͡ng küpesi
Baş üzre **tavulġanları** çerkesi

Tayaġ ve tayaḳ[2]: (تاياغ و تاياق) [Li.1-59b] Degnek dimekdür ḳi **Mecālisü'n-Nefā'is**'de

Mīr Ḥācı Soġdī eşᶜārında gelür.

Beyt: Oḫşattı ḳāmeti͡ngġa ṣanavberni bāġbān
Bī-çāre bilmes irmiş elifdin **tayaġnı**

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de dördinci meclisde ṣūfī-i pīr sisād sāle taᶜrīfinde gelür ki:

Bir yigitke kim taᶜalluḳ lāfın ürer irmiş yigiti anı͡ng rāyı birle barmasa sefihāne elfāẓ bile fuḥş itür irmiş [E.81a] ve **tayaġlamaḳġa** daġı ḳaṣd ḳılur irmiş.

Tayaḳġan[3]: (تاياقغان) Ṭayanan dimekdür.

Beyt: Żaᶜfım içre ḳaṣr tamıġa **tayaġandıñ** durur
Her sāmān körse͡ng yapuşġan küyini͡ng divānıda

[S.66a] **Tayılġac**[4]: (تايلغاج) Ṭayranacaḳ , ḳayılacaḳ- dimekdür. **Sedd-i İskenderī**'de ᶜafiv fażīletinde gelür ki:

Beyt: Günehleride bolsa kimse esīr
Tayılġac ayaḳ bolsa ol dest-gīr

---

[1] **tuġluġa** : tġulġa S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **Dārā'nıñ leşkeri vaṣfında** : ø Li.1 // **Dārā'nıñ** : Dārā'nın B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **üzre** : üzere B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Soġdī** : Soġdī'ni͡ng Li.1 // **gelür** : kelür b. ; gelür ki A. , S. , Ş. // **ḳāmeti͡ngġa** : ḳāmeti͡ngke B. // **bī-çāre** : bī-cāre B. // **tayaġnı** : tayaġını B. // **Ve yine Mecālisü'n-Nefā'is'de ....ḳılur irmiş.** : ø Li.1 // **sisād** : sebs̱ad S. ; sis̱ād Ş. // **taᶜrīfinde gelür ki** : taᶜrīfinde kelür B. // **yigiti** . yigitni S. // **anı͡ng** : anıñ A. // **rāyı bile** : rāyı birle Ş. // **elfāẓ bile** : elfāẓ birle A. , Ş. // **fuḥş** : fuḫs B. // **tayaġlamaḳġa** : tayaġlamaḳḳa B. ; bayaġlamaḳġa S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **ḳayılacaḳ** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; ṭayranacaḳ maᶜnāsına neteki Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S.

Tayılıp[1]: (تايليب) Ṭayranup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da āḫir-i ḥikāyesinde ser-

süḫanda gelür ki:

Ol ḳul ḥikāyetide kim ayağı **tayılıp** ayağlığ aşını şāhnıñg başı kāsesiğa urdı.

Tayılsa[2]: (تايلسا) Ṭayransa dimekdür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

Ve bu yolda ayağım **tayılsa** dest-gīrlik bile ḳulda.

Tayılur[3]: (تايلور) Ṭayranur dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳışmda tenbīhātda

ᶜacele zemminde gelür ki:

Beyt: İşde aşuḳğan köb [Ş.186b] **tayılur**
Köp tayılğan köp yıḳılur

Teyik[4]: (تييك) Kaf-ı ᶜArabī ile ḫastalarıñ żaᶜafdan ᶜaḳlı gidüp yabāna söyledüğine dirler ki

Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt : ᶜAyn żaᶜaf içre közüñgge şūḫlıḳ āyīn irür
Eyle kim bīmārlar içre bolur baᶜżı **teyik**

2.8. Ḥarfü't-Tai'l-Meksūre

Tipredi ve tiprendi[5]: (تيبرادى-تيبراندى) Deprendi dimekdür.

Tiprete almay[6]: (تيبراتاالماى) Depredemez [Li.1-60a] ve depredemezin [E.81b]

dimekdür.

Tiprenmek[7]: (تيبرانماك) Deprenmek.

---

[1] **tayılıp** : tayılıb B. // **ṭayranup** : ṭayranub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **āḫir-i** : āḫer-i B. // **ḥikāyesinde** : ḥikāye S. , Ş. // **ser-süḫanda** : ø A. ; süḫanda S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ol ḳul** : ol E. // **ayağı tayılıp** : ayağı tayılıb B. // **şāhnıñg** : şāhniñg B. // **kāsesiğa** : kāsesige B.
[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // **gelür** : kelür B.
[3] **ṭayranur** : ṭayrınur Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür bu daḫı Li.1 // **üçinci** : ücinci B. // **ḳışmda** : ḳısımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tayılğan** : ø S.
[4] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **ḫastalarıñ** : ḫastalanır B. ; ḫaskalaruñ Ş. // **gidüp** : kidib B. // **söyledügine** : söyledükine B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **közüñgge** : közüñgke B.
[5] **tipredi ve tiprendi** : tibredi ve tibrendi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **tiprete almay** : tibrete almay B. // **depredemezin** : depretmezin Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tiprenür[1]: (بيبرانور) Deprenür dimek olur.

Beyt: Serv ḳaddler cilvesi teñg yoḳ Nevāyī āhıdın
Dāyimā eşcār bil taḥrīki birle tiprenür

Tipre[2]: (تيبرا) [A.39a] Emr idüp depren dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ḫamse taʿrīfinde

gelür.

Beyt: Tipre Nevāyī vü nevā dimegil
Her ne imes bolsar revā dimegil

Tipük[3]: (تيپوك) Kaf-ı ʿArabī ile depme dimekdür ki Ferhād u Şīrīn ḫātimesinde gelür.

Bey: Tapıp teskīn cefāgerler hücūmı
Tipükdin tinse köñglüm merz ü būmı

[S.66b] Tipti[4] (تيبتى) Depdi dimekdür.

Tipe[5]: (تيبه) Depe dimekdür, mürtefiʿ yer maʿnāsına. Telle maʿnāsına.

Titik[6]: (تيتيك) Cüst ü çalāk maʿnāsınadur ve kār-güẕār olup maṣlaḥata ḳādir olmaġa dirler

ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: İr kişi imkekde titikrek bolur
Sırça nice sınsa itikrek bolur

Titregüc[7]: (تيتراكوج) Kaf-ı ʿAcemī ile ditreyik dimekdür ki ʿavretleriñ ziynetidür,

boyunlarına ve ḳulaġlarına ṭaḳarlar.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] idüp . idüb B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A., Li.1, S., Ş. // bolsar : bolısar E.
[3] Kaf-ı ʿArabī ile : kaf-ı ʿArabī'yle S. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; maʿnāsınadur ki S. Ferhād u Şīrīn : Ferhād u Şīrīn'de S. // ḫātimesinde : ḫātimede S. // gelür : kelür B. ; gelür ki A., S. // tapıp : tapıb B.
[4] dimekdür : ø S. ; demekdir B.
[5] dimekdür : demekdir B. // telle maʿnāsına : ø A., B., E., Li.1, S., Ş.
[6] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // olup : olub B. // dirler : derler B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // imkekde : imekde S. // nice : niçe A., Li.1, Ş.
[7] titregüc : titregüç B. // kaf-ı ʿAcemī ile : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1, Ş. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür E., S. // ʿavretleriñ : ʿavrelerüng B. ; ʿavretlerüñ Ş. // ḳulāġlarına : ḳulaḳlarına S. // ṭaḳarlar : daḳarlar S.

Tir[1]: (تير) Ter, ᶜarak maᶜnāsınadur ki **Fernād u Şīrīn**'de tāb-istān vaṣfında gelür.

Beyt: İmes her yan akar sular bile yir
Ki yir her yan ısığdın akızurtır

Ve yine **Ġarāībü's-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Encüm irmes **tirdür** āhım otıdın kök sakfıda
Veh ki bu **tirdin** bināyı kalmadı nem bolmaġan

Tir[2]: (تير) Bu daḫı emr idüp dir ve devşür dimekdür. Cemᶜ maᶜnāsına.

Tirip[3]: (تيريب) Dirüp , devşürüp dimekdür ki **Maḫbūbu'l-Kulūb'da** bir beytde gelür ki :

Beyt: [E.82a] Kim sözni **tirip** aytkucı aġzıġa [Li.1-60b] birkey
Mālik anı dūzaḫ otınıñ dūdıġa tirkey

Tirgüñg[4]: (تيركونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile divşürseñ gerekdür dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de

[Ş.187a] **Mehīn Bānū Ferhād** ḥakkında **Ḫusrev** ilçisine didi.

Beyt: Yüzi gül-zārıdın çün vird **tirgüñg**
Ni itey kim özüñg inṣāf birgüñg

Tirgek[5]: (تيركاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Dirüp devşürülecek nesne

dimekdür.

Tirgemiş[6]: (تيركاميش) Kaf-ı ᶜAcemī ile dirüp, devşürüp, żabṭ eylemiş [S.67a] dimekdür.

Tirmek[7] : (تيرماك) Dirmek lafzınıñ edāsıdur.

---

[1] **ᶜarak** : ø A., E., Li.1 , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **bile yir** : bile tir S. // **ısığdın** : ısığdan B.

[2] **idüp** : idüb B. // **dir ve devşür** : dir devşür A., B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Cemᶜ maᶜnāsına** : ø A., B., E., S., Ş.

[3] **dirüp** : dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir beytde** : ø Li.1 , Ş. ; bir beyitde B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S., Ş. // **tirip** : tirib B. // **aytkucı** : ayatkucı Li.1 // **otınıñg** : otınıñ A.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **gerekdür** : kerekdir B. ; gerek S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **didi** : dedi B. ; didi ki S. // **çün** : cün B. // **ni itey kim** : ni itey ki Li.1 // **inṣāf birgüñg** : ø Li.1

[5] **ᶜAcemī** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür A., Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī S., Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dirüp** : dirüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dirüp** : ø Li.1 ; dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tirmedim[1]: (تیرمادیم) Dirkedim dimek olur. Luṭfī Dīvānı'nda gelür.

Beyt: Çü vaṣl-ı ravżasıdın tirmedim güle her kez
Niçe tutar mini bülbül dik āh u zārı bile

Tirelgen[2]: (تیرالکان) Kaf ᶜAcemī'dür. Derilen, cemᶜ olan dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nefᶜī ḳılġanlar ḳuruḳ cismim helāk u żaᶜfını
Tenġa könglümdin tirelgen her ṭaraf peykān körüng

Tirgep[3]: (تیرکاب) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Görüp, gözedüp ve dirüp, devşürüp ve cüst ü cū eylemeye dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Şābūr'ı ṭutmaġa ḥükm itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ni yol kim bar idi eylep kemīnler
Kemīn-gehlerde ḳoydı ehl-i kīnler

Ki tirgep barġan u kilkel kişini
Tefaḥḥuṣ eyleben her kim işini

Ve yine Münşeāt'da elli birinci mektūbda gelür ki:

Yana ol kim tavacı biglerige ḥükm bolsa kim [E.82b] yatış eyleyin taᶜyīn mażbūṭ ḳılıp yatış tavacısı her kün alarnıng kilgenin kilmegenin yaḫşı tirgese.

Tirbeglik[4]: (تیربکلیك) Diri olmaḳ.

Tir[5]: (تیر) Der dimekdür. ᶜAraḳ maᶜnāsına.

Tirgedi[6]: (تیرکادی) Cüst ü cū [A.39b] ve żabṭ u ḥıfẓ eyledi dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. // **derilen , cemᶜ olan** : derilen , yaᶜni cemᶜ olan Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. ; gelür bu beytde Li.1 // **nefᶜī** : nefy A. , Li.1 , S. , Ş. // **tenġa** : nezġa S. // **körüng** : közüng Ş.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜacemīdir B.; kaf ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **görüp** : körüb B. // **gözedüp** : közedüb B. // **dirüp** : dirüb B. // **devşürüp** : devşürüb B. // **dirler** : derler B. // **ṭutmaġa** : dutmaġa B. , S. // **itdügi** : etdüki B. ; eyledügi Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. ; **bu beytlerde gelür ki** Li.1 // **eylep** : eyleb B. // **tefaḥḥuṣ** : tafaḥḥuṣ B. // **Ve yine Münşeāt'da ....gelür ki** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **Yana ol kim ....tirgese.** : ø Li.1 // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **kilgenin** : kiltenin S. // **kilmegenin** : kilmenin S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **żabṭ u ḥıfẓ eyledi** : żabṭ eyledi Li.1 ; żabṭ u ḥıfẓ eylemiş S. // **dimekdür** : demekdir B.

Tirgemiş[1]: (تیرکامیش) Cüst u cū ve żabṭ u ḥifẓ eylemiş dimekdür.

Tirgeben[2]: (تیرکابان) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı direk diküp ṭayaḳ urmaġa dirler ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da on beşinci maḳale ḥikāyesinde pīrlik vaṣfında gelür ki:

Beyt: Cism-i oyun eyleben [Li.1-61a] ol yük nigūn
Tirgeben ol öyke ᶜaşādın sütūn

Tiri[3]: (تیری)Diri dimekdür , zinde maᶜnāsına.

Tirik[4] (تیریك) Kaf-ı ᶜArabī ile bu daḫı diri dimekdür, zinde maᶜnāsına ki Vaḳfiyye'de

gelür.

Tirik bōstānıdın kim anı nilüferin sipihr-i aḫżar bile tir̂g tutsa bolmas.

Tirküzgüci[5]: (تیرکوزکوجی) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Dirildici dimekdür.

[Ş.187b] Tiri[6]: (تیری) [S.67b] Bu daḫı deri dimekdür, post maᶜnāsına ki Mecnūn u

Leylī'de Mecnūn, Leylī ḳabīlesi göçdügi yere gelicek ol menzilde bulduġı ḫasta it

vaṣfında gelür ki :

Beyt: İt tiri zaḥmetidin erip
Āᶜżāsı ḫırāşıdın ḳızarıp

Tireci[7]: (تیراجی) Oluḳ dimekdür, nāv-dān maᶜnāsına ve çeşme lülesine daḫı dirler ki

Luṭfī eşᶜārında gelür.

---

[1] Bu madde Li.1 ve S. nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **diküp** : dikübˆ B. // **dirler ki** : derler ki B. ; dirler neteki Li.1 // **maḳāle ḥikāyesinde** : maḳālede ḥikāyede A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **cism-i** : cismiġa S. // **oyun** : eyvān B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **zinde maᶜnāsına** : zinde maᶜnāsına ki Vaḳfiyye'de gelür S.

[4] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **anı** : onı B. , Ş. // **tutsa** : dutsa Ş.

[5] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Bu daḫı** : ø B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳabīlesi göçdügi** : ḳabīlesi ile göżdügi Li.1 // **göçdügi** : göcdügi E. , köçdüki B. // **yere** : yire Ş. // **gelicek** : kelicek B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **it tiri** : iti tir A. ; iti tiri Li.1 , S. , Ş. // **erip** : erib B. ; arıp Li.1 // **ḳızarıp** : ḳızarıb B.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı dirler ki** : daḫı derler ki B. ; maᶜnāsına gelür ki Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Bite kim** : yin kim A. , B. , Li.1 ; bin kim S. , Ş. // **kibi** : gibi B.

Beyt: Bite kim tola aḳadur ḳözlerim yaşın kör kim
Tireci kibi ni yaṅglıġ aḳar toluḳ bolsa

Tireg[1]: (تيرك) [E.83a] Kaf-ı ᶜAcemī ile menᶜ ve defᶜ maᶜnāsınadur.

Tırnaġ[2]: (تيرناغ) Ṭırnaḳ dimekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de Furruḫ Şāh viṣāl gicesi cānān yüzün açup nikāh itdükde gördi.

Beyt: Yüzni tırnaġ ile figār itken
Berk-i nesrini lāle-zār itken

Tirsek[3]: (تيرساك) Dirsek ki ḳolda.

Beyt: Ḳara ḳayġu mini iletip ḳara zülfüṅg üçün her ton
Ḳara başnı tutup avuc ḳara yirge kirür tirsek

Tirgemek[4]: (تيركاماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Defᶜ ve menᶜ eylemek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād toġduġı vaḳtin olan neşāt beyānında gelür ki:

Beyt: Ḫalāyıḳ her ni ḳılsa tirgemek yoḳ
Ni ḳılġannı yāmān ḳıldıṅg dimek yoḳ

Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Derd kör kim div-sīretler biledür ol perī
Gerçi bar andın melek ḫaylıġa dāyim tirgekim

"Tirgekim" didügi "menᶜ eylemegüm" dimekdür.

Tiriṅg[5]: (تيرينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile emr idüp dirüñ, devşürüñ dimekdür ve daḫı deñizüñ ve ṣunuñ deriñligine dirler ki Sedd-i İskenderī'de [Li.1- 61b] İskender deryā seferine gitdügi maḥalde gelür.

---

[1] **tireg** : tirig B. , S. // **ᶜAcemī ile** : ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **toġduġı** : doġduġi B. ; doġduġı S. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. // **Ve yine ....gelür ki** : Ve sonraki kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **ḫaylıġa** : ḫaylıge B. // **tirgekim** : tirgemek B. // **didügi** : didüki B. // **eylemegüm** : eylemeküm B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **deñizüñ** : dengizin B. // **ṣunuñ** : ṣusun B. ; ṣuyuñ S. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Ḳalın keşti olġanda cünbüş-nümāy
Tiriñg baḥr boldı ġurunbiş-nümāy

Tırmandı[1]: (تيرماندى) Ṭırmaşdı dimekdür.

Tırmap[2]: (تيرماب) Ṣarup muḥkem eyleyüp dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Örkemci şıbāḳḳa cil ni **tırmap**
[S.68a] Tumşuġını rişte birle çırmap

Tırmaban[3]: (تيرمابان) Ṣarup muḥkem eyleyüben ve pençe urup ṭırmalayuben dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Kūyıda itler mini geh **tırmaban** geh tişleben
[E.83b] Żaᶜfıdın ölgende birbirdin üzerler sudraban

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḳābil** ki **Hābil**'i ḳatl itmişdi, defn itmek ḳāᶜidesin bilmezdi. Allahū Taᶜālā iki ḳarġa gönderdi [Ş.188a] ki cenk idüp birsi birsin öldürdügi maḥalde gelür ki:

Ve ḳātil ḳarġa yirni **tırmap** minḳarı bile ḳazıp maḳtūlnı [A.40a] defn ḳıldı.

Tirküzmek[4]: (تيركوزماك) Za-yı muᶜacceme ile dirilmek dimek, iḥyā maᶜnāsına.

Tirküzür[5]: (تيركوزور) Dirilür dimek olur.

Beyt: Ölükni **tirküzür** laᶜliñg **Mesīḥ**-āsā kelām eylep
Tekellüm çāşnisin şerbet-i yuḥyī'l-ᶜiẓām eylep

Tizi[6]: (تيزى) Dizi dimekdür.

Tizdi[7]: (تيزدى) Dizdi dimekdür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **tırmap** : tırmab B. // **ṣarup** : ṣarub B. // **eyleyüp** . eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki E. , Ş. // **şıbāḳḳa** : şıbanḳa Li.1 // **rişte** : reşte B. // **çırmap** : çırmab B.

[3] **ṣarup** : ṣarub B. // **eyleyüben** : eyleyüb B. ; eyleyüp Li.1 , S. // **urup** : urub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **kūyıda** : köyida B. // **tişleben** : tişlaban B. // **ölgende** : ölkende B. // **Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da ....gelür ki** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **ḳāᶜidesin** : ḳāᶜidesini A. , B. , S. // **gönderdi** : könderdi B. // idüp : idüb B. // **birsi birsin** : birisi birisin S. , Ş. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // yirni tırmap : ni yir tırmap S. // **ḳazıp** : ḳazıb B. // **defn** : defin B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde A. , E. , Li.1 ve Ş. nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] Bu madde B. ve S. nüshalarında yoktur.

Tiz[1]: (تيز) Emd idüp diz dimekdür.

Tiz[2]: (تيز) Bir dahı diz dimekdür, zānū ma'nāsına ki **Ferhād u Şīrīn**'de sıfat-ı şitāda gelür.

Beyt: Kefin ağzı bile müflis dem eylep
İki **tiz** köksü içre muhkem eylep

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de namāz sünneti beyānında gelür.

Beyt: Rükū' içre ilik **tizge** kılıp yār
Ucanı tutmak ol hāletde hem-vār

Tizmek[3] (تيزماك) Za-yı mu'acceme ile dizmek.

Tizer min[4]: (تيزارمين) Dizerim dimek olur.

Tizgümdür[5]: (تيزكوم دور) Dizsem gerekdür dimek olur.

Tizip[6]: (تيزيب) Dizip.

Tizilgey[7]: (تيزيلكاى) Dizile.

Tizilgen[8]: (تيزيلكان) Dizilen.

Tısa ve tisa[9]: (تيسا-تيسا) Men' eylese dimekdür.

Tişük[10]: (تيشوك) Kaf-ı 'Arabī ile delik dimekdür . **Ġarāību'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Ni nev' siñrimeyin 'ışk ara ki bağrım u köñglüm
Firāk igneleridin öte öte **tişilipdür**

"**Tişilipdür**" didügi "**delinüpdür**" dimekdür.

[Li.1-64a] Tiş[11]: (تيش) Emr idüp del , ya'nī delik eyle dimekdür.

---

[1] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Li.1 nüshasında bu kelime ayrıca verilmeyip yukarıda geçen "tiz" kelimesiyle birlikte verilmiş. // **dahı** : daki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ma'nāsana ki** : ma'nāsına neteki Li.1 // **gelür** : kelür B. // **eylep** : eyleb B. // **namāz sünneti beyānında** : ø Li.1 // **namāz** : namazıñ Ş. // **beyānında gelür** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür ki Li.1 , S. // **kılıp** : kılıb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Ezad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Tısa ve tisa** : tısa E. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **Kaf-ı 'Arabī ile** : kaf-ı 'Arabī'yle Li.1 , S. // **delik** : delük Ş. // **dimekdür** : demekdir ki B. ; dimekdür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **'ışk** : 'aşk B. // **igneleridin** : ikneleridin B. // **tişilipdür** : tişilibdür : B. // **"Tişilipdür" didügi** : ø Ş. ; ya'nī Li.1 // **didügi** : didüki B. // **delinüpdür** : delinübdür B. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **idüp** : idüb B. // **delik eyle** : delük eyle Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Tiş[1]: (تيش) Bir daḫı diş dimekdür , dendān maᶜnāsına.

Tiş ḳadap[2]: (تيش قاداب) Diş bileyüp ve diş ḳıvırup dimekdür.

Tiş[3]: (تيش) Bir daḫı emr idüp çöz , ṣalıvir dimekdür.

[E.84a] Tişmek[4]: (تيشمك) Delmek.

Tişilgen[5]: (تيشيلكان) Delinen.

Tişik[6] (تيشيك) Delik. Tişük daḫı dinilür, delik maᶜnāsına.

Tişlerde[7]: (تيشلاردا) Dişlerken.

Tişlerge[8]: (تيشلاركا) Dişlemege dimekdür.

Tişkeli[9]: (تيشكالى) Kaf-ı ᶜArabī ile çözmek içün ve çözeli dimekdür, ammā çözmek

[S.68b] içün maᶜnāsına **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Dilārām**'dan **Behrām**'a naḳl itdi ki **Ḫᵛāce** kendüyi ṣaḥrāda bulduġı maḥalde gelür.

Beyt: Raḥm itip **tişkeli** uzatmış ilik
Ki ölük mü ikin bu yoḳsa tirik

Tişkeri[10]: (تيشكارى) Kaf-ı ᶜArabī ile ber-ᶜaks maᶜnāsınadur ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz

altıncı faṣlda zenān-ı fāḥişe ẕikrinde gelür ki:

Bir nevᶜ ārāste ḳılġandın soñgra çenber şāh yorġa oyke **tişkeri** mindürgeyler ve şehriñg köy ve maḥallātıġa kizdürgeyler.

---

[1] **bir daḫı** : bu daḫi E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **tiş ḳadap** : tiş ḳavab B. ; tiş taẓap S. // **bileyüp** : bileyüb B. // **ve** : ø B. // **ḳıvırup** : ḳıvırıb B. ; ḳuyurup A. , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **idüp** : idüb B. // **çöz** : cöz B. // **ṣalıvir** : ṣalıver B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **çözmek** : cözmek B. // **içün** : icün B. // **çözeli** : cözeli B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de** : maᶜnāsına gelen s̱ebᶜa-i Seyyāre'de Li.1 // **itdi ki** : etdi ki B. // **kendüyi** : kendüsini B. , S. // **gelür** : kelür B. // **itip** : itib B. // **ölük mü** : ölük mu B. // **yoḳsa** : yoḳşa B.
[10] **tişkeri** : tişkedi S. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bir nevᶜ** : bu nevᶜ Li.1 ; bir nevi B. // **soñgra** : ṣoñgra Li.1 // **şāh** : şāḫ A. // **yüzge** : yorġa A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **mindürgeyler** : mindürkeyler B. // **şehriñg** : şehirniñg B. ; küynıñg Li.1 // **köy ve** : ø L i.1 , S. // **kizdürgeyler** : gizdurgeyler B.

Tişi[1]: (تیشی) Dişi dimekdür ki müennes maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn**'i virmemege **Mehīn Bānū**'nuñ ᶜöẕri maḥallinde **Ḫusrev** eyitdi.

Beyt: Ġażanfer ḫōd niter çengāl u bālın
[Ş.188b] Çiker bolsa **tişi** onıñg mecālin

Tiñgri[2]: (تینکری) Teñri Taᶜālā adıdur. Taᶜnıñ kesresiyle telaffuẓ olınur. Pes ta'nıñ kesresine delālet içün mā-baᶜdına ya yazılur ve kaf'ıñ muḳabiline ki ya'nıñ mā-baᶜdıdur, nun imlā olınur.

Tiñgiz[3]: (تینکیز) Deñiz dimekdür. Bu daḫı hemān ol imlā üzre yazılur.

Tigreside[4]: (تیکراسیده) Ṭolayı yanında dimek olur.

Tigerge[5]: (تیکارکا) Degmek dimek olur.

Beyt: Köñgle çākıñ **tigerge** meyl ḳıldıñg ey refīḳ
Bilmediñg guya ki köñglek içre kökrek çākı bar

Ve bir daḫı degmek ve yapışmaḳ maᶜnāsına gelür. Maᶜnā-yı evvel üzre olıcaḳ taᶜdīyesinde tiktürmek dinilür. Dikdürmek maᶜnāsına ve maᶜnā-yı s̱ānī üzre olıcaḳ tikürmek dinilür, degirmek maᶜnāsına ve emrinde tikür dinilür, degir dimek maᶜnāsına.

Tikti[6]: (تیکتی) Kaf-ı ᶜArabī ile dikti, birbirine yapışdurdı ve mıḫladı dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci rāvī **Dilārām**'dan naḳl ider. Şikār-gāhda **Dilārām**'la **Behrām Şāh**'la geçen māceradan eydür ki:

Beyt: Bilgec ol sözni ḫāṭır-ı pāki
Tikti iki ḳolın itip ḫāki

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **virmemege** : vermemeğe B. // **Bānū'nuñ** : Bānū'nun B. // **ᶜöẕri maḥallinde Ḫusrev eyitdi** : maḥallinde gelür bu beytde ki ẕikr olınur Li.1 // **çiker** : ciker B. // **mecālin** : maḥalin A., B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1, S. // **dikti, birbirine yapışdurdı** : dikti dimekdür, yaᶜnī birbirine yapışdurdı : Li.1 // **ve mıḫladı dimekdür ki** : ve daḫı mıḫladı ve hem neye yararsa Hayretü'l-Ebrār'da gelür Li.1 // **dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.............eydür ki** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **Dilārām'la** : Dilārām ile S. // **Beham Şāh'la** : Behrām Şāh ile S. // **geçen** : gecen B. // **eydür ki** : ø A., E., Ş.; ider ki B. // **itip** : itib B.

Tikmek[1]: (تیکماك) Hemīn bu maᶜnāyadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [Li.1-64b] ḫamse taᶜrīfinde gelür.

[E.84a] Beyt: **Tikmek** üçün cismde uçurmaḳġā baş
Anda ḳılıp taᶜbiye köp oḳ u taş

Tikip[2]: (تیکیب) Yine kaf-ı ᶜArabī ile bir kişi fikr ve ḥayretidin ne vażᶜ idecegin bilmeyüp sākin olduġına dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ḥālinde gelür.

Beyt: [S.69a] Her laḥẓa **tikip** anı tefekkür
Öz ḥaletiġa itip taḥayyür

Ve yine bir yere göz dikdi ve göz diküp maᶜnāsına daḫı gelür ki:

Tigti[3]: (تیکتی) Kaf-ı ᶜAcemī ile degdi ve yitişdi ve daḫı degdi, yaᶜnī vāṣıl oldı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād İskender** ṭılsımnı acduġı maḥalde gelür.

Beyt: Çü **tigti** ol ḫadeng̃-i berḳ-aṡār
[A.40b] Yıḳıldı bu ḫadeng̃-efken negüsār

Tigip[4]: (تیکیب) Bu daḫı degüp ve yetişüp dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da **İkinci Münācāt**'da gelür.

Beyt: Baḥrġa bir velvele vü ıżṭırāb
Kim **tigip** aḫter yüzige her ḥabāb

Tigip[5]: (تیکیب) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı degüp ve vāṣıl olup dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** vaṣfında gelür.

---

[1] **Tikmek : Hemīn bu maᶜnāyadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da** : ø Li.1 // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : ø Li.1 ; kelür B. // **üçün** : uçun B. // **cismde** : cism ü S. , Ş. // **baş** : yaş A. , S. // **oḳ u taş** : oḳ ve taş B.

[2] **tikip** : tikib B. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf ᶜArabī'dür B. , S. , Ş. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür A. // **ḥayretidin** : ḥayretin E. ; ḥayretde S. ; ḥayretden Li.1 , Ş. // **idecegin** : idecekin B. // **bilmeyüp** : bilmeyüb B. // **olduġına** : olduġuna B. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. // **itip** : itib B. // **göz** : köz B. // **göz diküp** : köz diküb B. // **gelür ki** : kelür B. : gelür Li.1 , S. , Ş. ; gelür ki geçdi A.

[3] **tigti** : tıgdi B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **vāṣıl oldı dimekdür** : vāṣıl oldu demekdür B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **İskender** : İskender'e B. // **ṭılsımnı** : ṭılsımda B. ; ṭılsımın A. , S. // **acduġı** : açduġı A. , S. // **gelür** : kelür B.

[4] **tigip** : tigib B. // **degüp** : degüb B. // **yetişüp** : yetişüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **yüzige** : yüzike B.

[5] **tigip** : tigib B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **degüp** : degüb B. // **vaṣıl olup** : vāṣıl olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **bolup** : bolub B. // **tigip behmeni** : tigib behmeni B.

Beyt : Bolup köp gedāyi iş iḥdāṡ an͡ga
Tigip behmeni mülk mirāṡ an͡ga

Tigen[1]: (**تيكن**) Kaf-ı ᶜAcemī ile diken dimekdür, ḫār maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Miḥnet Deşti** beyānında gelür.

Beyt: Āfet elgi kibi **tigenler**
Lālesi de derddin tükenler

Tigin[2]: (**تيكين**) [E.85a] Degin dimekdür, ġāyet maᶜnāsına, yaᶜnī an͡ga degin dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde gelür.

Beyt: Suġaca ḫāra bile bünyād an͡ga
Kölke **tigin** pāre-i pūlād an͡ga

Tigrü[3]: (**تيكرو**) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı degin dimekdür, ġāyet maᶜnāsına, ammā ekṡeri bu bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de pādişāh vaṣfında gelür.

Beyt : Tanḳṭar anda baḫt-ı bīdārın͡g
Tan͡gġa **tigrü** kim Ḫudā yārın͡g

Buradaki "**tan͡gġa tigrü**" "**ṣabāḥa degin**" dimekdür.

Tigre[4]: (**تيكرا**) Kaf ᶜAcemī'dür. Dāyire ve eṭrāf maᶜnāsınadur ki **Bedāyiᶜ** [S.60b] ü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt : Eyle zencīr-i cünūn rüsvāsı min kim her zamān
Tigreme Ferhād u Mecnūn'dın yıġılmış bir sürük

---

1 **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur neteki Li.1 // **beyānında** : beyābānında B. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // Bu maddedeki beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **kibi** : gibi B.

2 Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. Bu maddede tanık olarak verilen beyit de bir önceki "tigen" maddesinde verilmiştir. // **degin** : dekin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yaᶜnī an͡ga** : yaᶜnī aña S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **pūlād** : polād B.

3 **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ammā** : ø Li.1 // **ekṡeri** : ekṡer A. , S. , Ş. // **bu bir lafẓla** : bir lafẓla A. , Ş. ; bu lafẓla E. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür bir beytde Li.1 , S. // **tanḳṭar** : bu naḳṭar S. // **tan͡gġa** : tan͡gge B. // **yārın͡g** : eblehrin͡g B. // **buradaki** : ø A. , E. , Li. , S. , Ş. // **"tan"gġa tigrü"** : ø A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

4 **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsınadur E. // **gelür** : kelür B. // **"tigreme" ....dimekdür.** : ø B. , Ş. // **Ve yine ....gelür.** Ve sonra gelen beyit ve açıklamalar Li.1 nüshasında yoktur. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki A. ; Nevādirüᶜş-Şebāb'da bir beytde gelür S. // **tigren͡ge**: tigran͡ga B. // **bügreyüp** : bügreyüb B. // **"Tigreme" didügi ....dimekdür.** : ø E. , Ş. ; Tigren͡ge lügatinde kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür. Seniñ eṭrāfıġa dimekdür. A. , S. // **"Tigreme" didügi** : tigrama didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

"Tigreme" didügi "eṭrāfıma " dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Çerḫ-i şeb gerdiğa gūyā naḳd-i ᶜömrinĝdür ġaraż
Tigrenĝe her tün ki iki bügreyip aylanedür

"Tigreme" didügi "eṭrāfıma" ve "tigrenĝe" hepsi de kaf-ı ᶜAcemī ile "senin eṭrāfınġa" dimekdür.

Tigmes[1]: (تيكماس) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Degmez dimekdür, liyāḳatı yo dimek maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ağzınge **tigmes** ᶜiẕārınĝ birle söz
Bolmadı ḫūrşīd birle ẕerre tinĝ

Tigürdi[2]: (تيكوردى) Degürdi dimekdür.

Tigdi[3]: (تيكدى) Degdi dimekdür.

Tigse[4]: (تيكسا) Degse dimekdür, gerekse degüp yapışmaḳ maᶜnāsına, [E.85b] gerekse teslīm maᶜnāsına, gerekse liyāḳat maᶜnāsına.

Tik[5]: (تيك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp dik dimekdür. Bedūz maᶜnāsına ve bir daḫı ayağ üzerine dik ṭuru geldi dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ol sarıġ tonluġ irür turġanda taᶜẓīmġa **tik**
Şuᶜle kim ḫāşākini köydürgeli bolġay beyik

---

[1] **tigmes** : tigdi A. // **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **yoḳ dimek** : yoḳ dimekdür ki A. ; yoḳ maᶜnāsına ki B. , S. , Ş. // **maᶜnāsına ki** : ø A. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da vardur bu beytde Li.1 // **ağzınge tigmes** : ağzınga B. // **tinĝ** : tig S.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gerekse degüp** : gerek degüb B. ; gerek degüp S. // **gerekse teslīm** : ve gerekse teslīm Li.1 // **gerekse liyāḳat** : ve gerekse liyāḳat Li.1

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜAdabī'dür S. ; kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dik ṭuru geldi** : ṭuru keldi B. ; ṭuru geldi A. ; S. , Ş. ; dik ṭuru gel Li.1 // gelür : kelür B. // taᶜẓīmġa : tazımga B. // ḫāşākini : ḫāşākni Li.1 , S. , Ş. // **yalañız dimekdür** : yalnız demekdir B. // **tek maᶜnāsına** : taḳ maᶜnāsına A. , E. Li.1 ; tat maᶜnāsına B. // **maḥallinde gelür ki** : maḥallinde kelür ki B. ; maḥallinde gelür S. ; maḥallinde gelür bu beytde Li.1 // **dek ṭurmaḳ** : dek durmaḳ B. , S. // **ebsem** : epsem A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **ḥaḳḳında gelür ki** : ḥaḳḳında kelür ki B. ; ḥaḳḳında gelür S. ; ḥaḳḳında bu beytde vardur Li.1 // **olturġac** : olturġaç B. // **iterlerdi** : iterlerdin S. // **bā-sūz** : yā sūz S.

Ve bir dahı yalañız dimekdür , tek maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** vefātı maḥallinde gelür k:

Beyt: Āzādeler oldı tīz-reftār
Tik ḳaldı ḳafesde bir giriftār

Ve yine dek ṭurmaḳ, yaᶜnī ebsem olmaḳ maᶜnāsına gelür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Nevrūz** ḥaḳḳında gelür ki:

Beyt: Tik olturġac haayı ḳıldı **Nevrūz**
İtirlerdi atın bā-derd ü bā-sūz

Ve yine bu maᶜnāya **[S.70a] Gül ü Nevrūz**'da **Bülbül Nevrūz**'a aytdı.

Beyt: Kel ey ẓālim ni bī-inṣāflıḳdur
[A.41a] Yaratġanġa tevekkül ḳıl **tik** oltur

[Li1-65b] [Ş.189b] Tikil: (تيكيل) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp ümīd-vār ve muntaẓır ol dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** saᶜy eyle çün vaṣl ḥāṣıl bolmadı
Yār luṭfıġa **tikil** imdi vü ġayrıdın tüngül

Tikşer[1]: (تيكشار) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [E.86a] Cemᶜ ider devşürür maᶜnāsına ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Her ni ki öksütseñg alur çaġda narḫ
ᶜArż küni barçanı **tikşer** bu çarḫ

Tikiş[2]: (تيكيش) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yetecek miḳdārı ve kifālet idecek miḳdārı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Hind**'e gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu miᶜād ile cemᶜ eylep siyāh
Tikişca barıġa birip ḫarc-ı rāh

Tigirmen[3]: (تيكيرمن) Kaf-ı ᶜAcimī ile degirmen dimekdür. Āsiyāb maᶜnāsına.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur ki Li.1 , S. // **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar ki A. // **gelür** : kelür B. // **her ni ki** : her ni kim A.
[2] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ve kifāyet idecek miḳdārı** : ø E. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....gelür ki**: Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gitdügi** : gitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **eylep** : eyleb B. // **siyāh** : sipāh S. , Ş. // **tikişca** : tikişça B. // **birip** : birib B. // **ḫarc-ı rāh** : ḫarc-rāh A. , B. , Li.1 , Ş. ; çarḫ-rāh S.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı āAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **āsiyāb** : āsiyā E. ; āsbāb S.

Tilek[1]: (تیلاك) Kaf-ı ᶜArabī ile dilek dimekdür.

Til[2]: (تیل) Dil dimekdür.

Tilep[3]: (تیلاپ) Dileyüp, yaᶜnī isteyüp dimekdür.

Tileyin[4]: (تیلایین) Ben dileyeyin dimekdür.

Tiley[5]: (تیلای) Hemīn bu maᶜnāyadur.

Tiler[6] (تیلار) Diler dimek olur. Bu ġazelde redīf vāḳıᶜ olmışdur.

Beyt: Çāre-i kār istemem bī-çāreliġ köñglüm **tiler**
Hānmān terkin urup āvārelıġ köñglüm **tiler**

Tilgen[7]: (تیلكان) Şahin.

Til[8]: (تیل) Dil, zebāne maᶜnāsına.

Beyt: Köñglüm içre her yārım aġzında peykānıñg ucı
Kildi derdiñ lez̲z̲etiniñg şükrini ayturġa **til**

Tilni[9]: (تیلنی) Dili dimek olur.

Beyt: **Nevāyī** olmadı tevḥīd güft u gūyıla fehm
Megerki eylegey sin **tilni** ḳaṭᶜ u cānnı fedā

Tilimni[10]: (تیلیمنی) Dilimi.

Tiliñgni[11]: (تیلینكنی) Diliñni.

Tilmek[12] (تیلماك) Sükūn-i lam ile delmek ve yarmaḳ maᶜnāsınadur.

Tilemek[13]: (تیلاماك) Fetḥ-i lam ile dilemek , ḫāsten maᶜnāsına.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde Li.1 nübhasında yoktur. // **tilep** : tileb B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **isteyüp** : isteyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde B. nüshasında yoktur.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[11] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasanda vardır.
[12] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[13] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tileyi ve tiley[1]: (تیلاى-تیلایی) İsteyü dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī atasına İbni

Selām'dan gelenler vaşfında gelür.

Beyt: Maķṣūdların çü eyleben fāş
Pāsuħ tileyi salıp ķoyı baş

Ammā tileyi ʿibāretiniñ isteyü ve dileyü maʿnāsına geldügi Tārīħ-i Mülūk'da anası İskender'i ṭoġduġı gibi beyābānda ķoyup gidüp bir ķoyun sürüsinden bir keçi gelüp aña süd virüp keçiniñ ṣāḥibi isteyü geldügi [S.70b] maḥalde gelür ki: Bir kün üçküsi ġāyib bolġan cihetdin anı tileyi [E.86b] ol çāh başıġa kildi.

Tile min[2]: (تیلامین) Dileben dimekdür, yaʿnī ben dile düşdüm maḥallinde gelür ve bir

maʿnī daħı dilmezen [Li.1-62a] dimekdür ve bir maʿnī daħı keserin, dilerin dimekdür ki bu üç maʿnāya daħı Divān-ı Luṭfī'de bir tuyuķda gelür. Ehl-i dile maʿlūmdur ki tile min lafzından ben dilerin maʿnāsı daħı ḥāṣıl olur ve dile müzeyyen maʿnāsı daħı. Neteki bu tuyuķda ikisi daħı vardur, görüle.

Tuyuķ: Dil-berā tüştüm iliñgdin tile min
Sindin özgeni cihāndın tile min
Ger raķībiñg tüşse miniñ ķoluma
Arķasıdın tasmalar köp tile min

Tilkürüp[3]: (تیلکوروب) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Dikilüp ṭurup dimekdür.

---

[1] **tileyi** : tileli S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelenler** : kelenler B. // **gelür** : kelür B. // **maķṣūdların** : maķṣūdları : A. , B. , S. , Ş. // **eyleben** : eyleyen S. // **salıp** : salıb B. // **ammā tileyi** : ata tileyi S. // **ʿibāretiniñ** : ʿibāreti Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **ṭoġduġı** : doġduġı S. // **ķoyup** : ķuyub B. // **gidüp** : kidüb B. // **keçi** : keci A. // **gelüp** : kelüb B. // **virüp** : virüb B. // **isteyü geldügi** : isteyü keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **cihetdin** : cihetden B. // **anı tileyi** : anı tiley Li.1 // **çāh** : şāh B.

[2] **dileben** : dileyen S. , Ş. // **maḥallinde gelür** : maḥallinde kelür B. ; maḥallinde gelür ki A. // **dilemezen** : dilemezin A. , S. // **dilemezen dimekdür** : dilemezen demekdir B. // **dilerin dimekdür ki** : dimekdür Li.1 ; dilerin demekdir ki B. ; dilerin dimekdür E. // **üç** : üc E. , Li.1 // **bir tuyuķda gelür** : bir tuyuķda kelür B. // **Ehl-i dile ....vardur , görüle.**: Bu kısım yalnız Li.1 nüshasında vardır. // **Tuyuķ** : Beyt S. // **tüştüm** : düştüm Ş. // **iliñgdin** : iliñdin Li.1 // **cihānda** : cihāndan A. // **raķībiniñg** : raķībiniñ A. , S.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **dikilüp** : dikilüb B. // **ṭurup** : durub B. ; durup S. // **dikilüp ṭurup** : dikilüp ve ṭurup Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Tilük[1]: (تیلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile delik maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on birinci

makālede gelür ki:

Beyt: İski sepici yaşıda külgülük
Dām kibi başdın ayağı tilük

Tilmürmek[2]: (تیلمورمك) Göz yaşarmaḳ.

Tilmürür min[3]: (تیلمورورمین) Göz yaşı dökmek dimek olur.

Beyt: Tilmürür min münker inip ol bī-vefāğa muttaṣıl
Bir hem andın derd-i ḥālimğa ḫabır bolğay mu dip

[Ş.190a] Tilmürdi[4]: (تیلموردی) Çelerdi baḳdı dimekdür.

Tilmürüp[5]: (تیلموروب) Çelerüp baḳup dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de üçinci ḥekāyede

müdebbir ve muḳbil simyā çeşmesine varduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Su yaḳasığa tilmürüp yoldaş
ᶜAksi yan͡glıġ çömürdi ol suğa baş

Tilin[6]: (تیلین) Bir nesne dilim dilim kesildi ve aşındı dimekdür ve at ve ādem ayağından

yol aşınup yol yol olduğına dirler ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da evvelki maḳālede gelür.

Beyt: [A.41b] Ḫalḳ füzūnı idi ve ᶜamme yol
Kilgen izi birle tilin irdi yol

Tilbe[7] (تیلبه) Delü dimekdür. Divāne maᶜnāsına.

---

[1] Kaf-ı ᶜArabī ile : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // delik : delük Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // on birinci : on yedinci S. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür ki bu beytde Li.1 // külgülük : gülkülük B. // kibi : gibi B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] baḳdı : yaḳdı Li.1 // dimekdür : demekdir B.
[5] tilmürüp : tilmürüb B. // çelerüp : çelerüb B. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür neteki Li.1 // varduḳları : vardıḳları B. // gelür ki : : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , S. , Ş. // yaḳasığa tilmürüp : yaḳasığa tilmürüb B.
[6] dimekdür : demekdir B. // aşınup : aşınıb B. // olduğına : olduğuna B. // dirler : derler B. // ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da ....gelür : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // gelür : kelür ki B. // kilgen : kilken B.
[7] delü dimekdür : delüye dirler S. // dimekdür : demekdir B. // divāne : ø A. , B. , S. , Ş. // maᶜnāsınadur : ø A. , B. , E. , S. , Ş.

[E.87a] Tilbelerge[1]: (تیلبه لارگا) Delülere dimek olur.

Tilbe it[2]: (تیلبه ایت) Ḳuṭuz it dimekdür.

Tilberemek[3]: (تیلباراماك) Delirmek maᶜnāsına.

Tilberedim[4]: (تیلباراديم) Delirdim, mecnūn oldum.

Tilberediñ[5]: (تیلبارادیك) Delü olduñ dimekdür.

Beyt: Ey köñgül **tilberediñ** imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zülfidin ar bolmasa zencīr sañga

Tınmaḳ[6]: (تينماق) Diñlenmek ve istirāḥat maᶜnāsına.

Beyt: Żaᶜf vaḳti kūyıdın çıḳmaḳ taḫayyül eylesem
İki ḳatla bir ḳademde **tınmaḳ** ister min hārib

Tınay[7]: (تينای) Diñlenin dimek olur.

Beyt: ᶜAḳl rencidin āmām istep tutup min mey-gede
Ey ḫıred ḳoy kim **tınay** bir laḥẓa bu meʾmen ara

Tilberegen[8]: (تیلبه راكان) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Delüren dimekdür.

Tilberegec[9]: (تیلبه راكاج) Kaf-ı ᶜAcemī ile delüricek dimekdür.

Tilberetgec[10]: (تیلبه راتكاج) Delü eyleyecek dimekdür.

Tilberep[11]: (تیلبه راب) Delürüp dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür ki:

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **delüricek** : delürücek B. // **dimekdür** : demekdir B. ; **dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür bir şiᶜrde uşbu maṭladur.** Li.1 , ve ayrıca "**tilberep**" maddesinde tanık olarak gösterilen beyt Li.1 nüshasında burada verilmiştir.
[10] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **tilberep** : tilbereb B. // **delürüp** : delürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sulṭān..............gelür ki** : Ve sonra gelen beyt Li.1 nüshasında yoktur. Bu beyit "**tilberegec**" maddesinde verilmiştir. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tilberep itken** : tilbereb B. ; tilberep E. // **barıp** : barıb B. // **aḫtarıp** : aḫtarıb B.

[S.71a] Beyt: Tilberep itken köñglüni istedim her yan barıp
Gūh u vādi vü beyābānlarnı bir bir aḫtarıp

Tilberediñg[1]: (تيلبه راديڭ) Kaf-ı ᶜAcemī ile [Li.1-62b] dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da maṭlaᶜda gelür.

Beyt: Ey köñgül tilberediñg imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zülfini ger ḳılmasa zincīr sañga

Timür[2]: (تيمور) Demür dimekdür, āhen maᶜnāsına.

Timür ḳanat[3]: (تيمورقانات) Bir nevᶜ ördege dirler.

Timaġur[4]: (تيماغور) Raḥm ider, esirger ve żaᶜīf ve nā-tüvān olur dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Timaġur aġyār ẓāhir eyleben köp ıżṭırāb
Hicr ara ḳatlim üçün mindin köñgül tindürdüñüz

Ve yine Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Ġonce-i ḫandān barıp köñglümde ḳaldı ḫār ḫār
Timaġur cānımġa ansız dinide barı ni bar

Tıymaġıl[5]: (تيماغيل) Menᶜ eylemegil dimekdür ki Bābür Mirzā eşᶜārında gelür.

Beyt: Tıymaġıl divāne köñglümni ki rüsvā olma dip
ᶜĀşıḳ almaġay mu idi ol tilbe rüsvā bolmasa

Tımaġan[6]: (تيماغان) Menᶜ eylemeyin [E.87b] dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da yedinci bābda gelür.

Şāh rāzın asramaḳda tilin tımaġan başı barıp.

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ki Nevādirü'ş-Şebāb'da...........gelür.** : Ve sonra gelen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **demür** : demur B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **timür** : timur B. // **nevᶜ** : nevi B. // **dirler** : derler B.
[4] **timaġur** : timerġur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : keliür ki B. ; gelür Ş. ; gelür bir beytde Li.1 // **üçün** : uçun B. // **Ve yine** : ø S. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜārında kelür B. ; eşᶜārında gelür ki Li.1 // **ġonce-i ḫandān** : ġonçe-i ḫandān B. , S. , Ş. // **barıp** : barıb B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki : B. ; gelür ki A. // **dip** : deyib B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **yedinci bābda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **asramaḳda** : arsramaḳda B. : asramaḳ u S. // **tımaġan** : tımaġan ning B. // **barıp** : barıb B.

Tım tım[1]: (تيم تيم) Ṭamla ṭamla dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ṭıfl-ı evrāḳ üzre bir bir berk-i gül ṭizgen kibi
[Ş.190b] Nāme-i hicrān ara tım tım sirişkim ḳanıdur

Tımsı tıp[2]: (تيمسى تيب) Bir ḳoḳuyı ṭuyar gibi ve ṭuymaz gibi olmaḳ ve bir ṣadāyı işidür gibi ve işitmez gibi olmaya dirler ve ʿaḳlla bir nesneyi añlar gibi ve añlamaz gibi almaġa dirler ve sāyir aḥvāl bu ḳıyās üzre.

Tıñglay[3]: (تينكلاى) Kaf-ı ʿAcemī ile burun ucuna dirler.

Tiñg[4]: (تينك) Kaf-ı ʿAcemī ile berāber maʿnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Aġzınġa tikmes [S.71b] ʿizārıñg birle söz
Bolmadı Ḫūrşīd birle ẕerre tiñg

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür.

[Li.1-63a]Beyt: Çün ḥamldın birdi āyin-i bahār
Boldı tiñg mizānı da leyl ü nehār

Tinc[5]: (تينج) Dinc dimekdür, diñlenmiş maʿnāsına ki Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki maḳāle āḫirinde gelür.

Beyt : Kāfir ü müʾmin sarı ḳılsañg saġınc
Ni añga yeʾs ü ni munıñg köñgli tinc

---

[1] **ṭamla ṭamla** : damla damla Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **bir bir** : yer yer A. // **kibi** : gibi B.

[2] **tımsı tıp** : tımsı tıb B. // **ḳoḳuyı** : ḳoḳuyu B. ; ḳoḫuyı Li.1 , S. , Ş. // **ṭuyar** : duyar B. , Li.1 , S. // **ṭuymaz** : duymaz B. , Li.1 , S. // **olmaḳ** : ø B. // **bir ṣadāyı ....işitmez gibi olmaġa dirler ve** : ø B. // **añlamaz gibi olmaġa dirler** : añlamaz gibi olmaġa Li.1 // **üzre** : üzerine B. ; üzredür Ş.

[3] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S.

[4] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; gelür bu beytde Li.1 // **aġzınġa** : aġzınge B. // **Ve yine.......gelür.** : Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **tevḥīdde gelür** : tevḥīdde kelür ki B. ; tevḥīdde gelür ki A. , S. // **mizānıda leyl ü nehār** : mizāne ve'l-leyl ü nehār B.

[5] **dinc** : dinç B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 // **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsına ki B. , S. , Ş. ; maʿnāsına Li.1 // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **saġınc** : saġınç B. // **yeʾs ü ni** : yeʾs ve ni B. // **munıñg** : mutıñg S. // **tinc** : tinç B.

Tindürüp[1]: (تيندوروب) Söyleyüp dimekdür, ammā burada sākin eyleyüp emīn idüp

diñlendürüp dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Çīn**'den cānib-i ġarba ʿazm itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Çü il fikrini kön̂glidin **tindürüp**
Yoruş ḥükmini ilge cez yitkürüp

Tin̂ganga[2]: (تينكانكا) Kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür. Söyleyene ve diñleyene [A.42a]

dimekdür.

Tiney[3]: (تيناى) Söyleyeyin ve diñleyüp sākin olayın dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn**

eşʿārında gelür.

Beyt: Nice āhım dūdı dik kūyun̂gda her yan eylenay
Kird dik kim tinse yil ol yirde hem bir dem **tiney**

Tinse[4]: (تينسا) Söylese ve diñlese dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tinip[5]: (تينيب) Diñlenüp dimekdür.

Tindi[6]: (تيندى) Söyledi ve diñlendi dimekdür ve bir daḫı meşaḳḳakle zebūn olup sākin

olmaġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Dārā**'nıñ milkin alıcaḳ leşkerine iḥsān itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Mużāʿaf didi kim birin̂g gencdin
Ki il **tindi** butkarkeli rencdin

---

[1] **tindürüp** : tindürüb B. // **söyleyüp** : söyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **burada** : burda E. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **emīn idüp** : emīn idüb B. ; emīn eylemeye ve Li.1 // **diñlendürüp** : dinlendürüb B. // **İskender** : ø Li.1 // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **çü** : cü B. // **yoruş** : boruş Ş. **cez yitkürüp** : caz tingürüb B.

[2] **Kaflar kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Li.1 , Ş. // **diñleyene** : dinleyene B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **diñlenüp** : dinlenüb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nice** : niçe S. , Ş. // **kūyun̂gda** : köyün̂gde B. // **yil** : bil S. // **yirde** : yer A. ; birde S.

[4] **söylese** : söyleye E. // **dimekdür** : demekdir B. // **geçdi** : gecdi E. , keçdi B.

[5] **tinip** : tinib B. // **diñlenüp** : diñlenüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **söyledi** : silindi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **zebūn olup** : zebūn olub B. // **dirler** : derler B. // **Dārā'nıñ** : Dārān'ın B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür** : kelür B. // **butkarkeli** : buykarkeli B. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına ki A. , B. , E. , Li.1 , S. // **Ḥażret-i** : ø A., B. , E. , S. , Ş. // **Peyġāmber** : ø S. // **ṭılsım** : ø E. // **eytdi** : eytdi ki A. , B. , S. , Ş. // **sanaġlıġ** : sataġlıġ S. , Ş.

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de süst ve zebūn olmaḳ maᶜnāsına gelür ki Ḥażret-i Ḫıżr Peyġāmber ᶜAleyhi's-Selām [Li.1-63b] Ferhād'a ṭılsım fetḥinde eytdi.

Beyt: [Ş.191a] Diseñg kim **tinmaġay** ol yolda kāmıñg
[S.72a] Sanaġlıġ kām ile bolsun ḫırāmıñg

Tinmaġur[1]: (**تينماغور**) Bu daḫi żaᶜīf ve nā-tüvān olur dimekdür ki **Ġarāīb** [E.88b] **ü's-Şıġar**'da gelür ki:

Beyt: Her ḳuruḳ şāh oldı deşt üzre ṣabādın ḥulle-pūş
Tinmaġur cismim cünūn vādiside ᶜuryān henüz

Tivrelmek[2]: (**تيورالمك**) Sancılmaḳ ve uyulġanmaḳ.

Tivrelip[3]: (**تيوراليب**) Uyulġanıp dimek olur.

Bey : Ḳıl çün ḳılġuñg köñgülni bir kefen tikmek iken
Oḳlarıñg kim ḳaldılar cān perdesiġa **tivrelip**

Tivrük[4]: (**تيورك**) Kaf-ı ᶜArabī ile peyvend ve baḫye maᶜnāsınadur ki ilmek ve dikmek dirler ve bükülmiş ve ṣancılmış maᶜnāsına daḫı gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt : Şeyḫniñg ile ki ᶜāşıḳġa mamuġ estide dāġ
Tivrük riḳᶜalar estide tikilmiş dür mi

Tivrülüp[5]: (**تيورولوب**) Batup ve ṣancılup dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Tele tele ni oḳuñg köñglümde gūyā sındı kim
Tivrülüpdür nā-tüvān köñglükde yir yir lāleler

Tivrüldi[6]: (**تيورلدي**) Batdı ve ṣancıldı dimekdür ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

---

[1] **dimekdür ki** : demedir ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **oldı** : oldu B. // Beytteki mısraların yerleri Li.1 nüshasında değişiktir.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **tivrük** : tinürük S. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : ø A. ; kelür B. // **estide** : üstide B.
[5] **tivrülüp** : tivrülüb B. // **batup** : batub B. // **ṣancılup** : ṣancılub B. ; ṣançılup Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // **yir yir** : yer yer A. , S. ; bir bir Li.1
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **müşkildür** : müşküldür B.

Beyt: Kice efġān ḳılmasam tenġ yoḳ birev kim köñglige
Hicr oḳı tivrüldi müşkildür ḳatıġ urmaḳ demi

Tivretey[1]: (تيوراتاى) Bükeyin ve daḫı baturayın dimekdür.

Tivrep[2]: (تيوراب) Batup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on birinci maḳālede gelür.

Beyt: Tivrep ayaġıġa anıñg her tiken
Her tiken üstide mükerrer tiken

[E.89a] Tive[3]: (تيوه) Deveye dirler ki Tārīḫ-i Mülūk'da Hūşenk Şāh vaṣfında gelür.

Ve atġa iger ol yasadı vü tiveni yükke ol kiyürdi.

Tıyıp[4]: (تييب) Menᶜ eyleyüp dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ nizesi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tüyi mıḫı bile sancıp semekni
Tıyıp nuki bile devr-i felekni

Tıya almay[5]: (تياالماى) Menᶜ eylemez dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de [S.72b] Ferhād'ıñ ṭıfl iken şūridelıġı beyānında gelür.

Beyt: İşitkec ᶜışḳ u ᶜāşıḳlıḳ [Li.1-66a] sürūdın
[Ş.191b] Tıya almay közidin eşk-rūdın

Tıysa[6]: (تيسا) Menᶜ [A.42b] eylese dimekdür.

Tıydı[7]: (تيدى) Meᶜ eyledi dimekdür ve's-selām.

---

[1] **baturayın** : batırayın B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **tivrep** : tivreb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **on birinci** : on yedinci E. // **gelür** : kelür B. // **her tiken üstige** : üstige S.
[3] **deveye dirler ki** : deve demekdir ki B. ; deve dimekdür ki Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. // **kiyürdi** : giyürdi B. ; kiyüdürdi Ş.
[4] **tıyıp** : tıyıb B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **nizesi** : tizesi E. , Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.................gelür ki** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur.
[5] **eylemez** : eyleyemez B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **ṭıfl iken** : ṭılfken Ş. // **şūridelıġı** : şūrideliği Ş. // **şūridelıġı beyānında** : şūridelıġı ḥāli beyānında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **işitkec** : işitkeç B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **eşk-rūdın** : ᶜışḳ rūdın S.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : ø B. ,E. , S. ; vallahu āᶜlem biᶜṣ-ṣavāb Li.1

2.9. Ḥarfü't-Tai'l-Mażmūme

Tupçaḳ[1]: (تيپچاق) Fārisī ile müşterekdür. Alaca ata dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da yedinci faṣlda fāsıḳ-ı bed-maᶜāş bahādırlıḳ lāfın ürenler ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Köñgülleri **tupçaḳ** sikritürdin amān tapmaḳ
Sözleri baş yalañg yüzge çapmaḳ

Tüpe[2]: (توپه) Depe dimekdür, eger farḳ maᶜnāsına ve eger tel maᶜnāsına.

Tupa[3]: (توپا) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: **Tupa** mini serzeniş ilki tiñg iti bir birle
[E.89b] Ki her kişi yitip kūyıda başımġa ḳaḳıp

Tüpi[4]: (توپی) Dipi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** ᶜaskeriyle ol bataḳda helāk olduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Burun andın ki suda ḥal bolġay
Su **tüpige** çumar maḥal bolġay

Tüb[5]: (توپ) Dib dimekdür, eger dıraḫt ve eger sāyir nesneniñ dibi ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde **Nūşīnrevān**'dan naḳl olınur ki:

Beyt: Sunġac ilik dil-ber-i mūnis sarı
Tüşti közi bir **tübe** nergis sarı

"**Bir tübe nergis**", yaᶜnī "**bir deste nergis**" dimekdür.

Tüpsüz[6]: (توپسوز) Dipsiz dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

---

[1] **tupçaḳ** : tıçaḳ : Li.1 // **müşterekdür** : müşterektir B. // **dirler ki** : dirler neteki Li.1 // **faṣlda** : faşılda B. // **ürenler ẕikrinde** : urduḳları maḥalde Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **köñgülleri** : köñgüller S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ve eger** : ve ger A., B., Li.1, S. // **tel** : ḳıl A. ; til E. ; tele Li.1

[3] **maᶜnāyadur ki** : maᶜnāya derler B. ; maᶜnāya dirler A. ; maᶜnāyadur Ş. // **gelür** : kelür B. // **yitip** : yitib B. // **kūyıda** : köyide B. // **ḳaḳıp** : ḳaḳıb B.

[4] **dipi** : dibi A., E., Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜaskeriyle** : ᶜaskeri ile Ş. // **bataḳda** : yataḳda S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., Li.1, S. // **tüpige** : tüpike B. ; tüpide Li.1 // **çumar** : cumar B.

[5] **dib** : dip A., S. // **dimekdür** : demekdir B. // **nesneniñ** : nesnenüñ S. // **olınur ki** : olunur ki B. ; olınur S. // **sunġac** : sunḳac B. // **nergis** : nerkis B. // **"bir tüpe nergis"** : ø Li.1 ; bir depe A., Ş. ; bir dipe B. // deste : tüb Li.1 // **nergis dimekdür** : nerkis demekdir B. ; nergisden yañga dimekdür Li.1

[6] **dibsiz** : dipsiz B., S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **kicim-pūş** : kiçim-pūş Ş.

Beyt: Mükemmel cebelik atlar kicim-pūş
Cihān tüpsüz tin͡giz dik başladı cūş

Tübin[1]: (توبين) Dibin dimek olur.

Tübige[2]: (توبيكا) Dibine dimekdür.

Töben[3]: (توبن) Aşağı , taḫt maᶜnāsına.

Töban[4]: (توبان) Ṣamane-gāh maᶜnāsına.

Tutmaḳ[5]: (توتماق) Ṭutmaḳ.

Tutmadı[6]: (توتمادى) Ṭutmadı.

Tut[7]: (توت) Emrdür. Ṭut dimekdür.

Beyt: Çün ḳopup kitküngü cihān milkin muṣaḫḫar boldı tut
Çün yatıp ölkün͡g felek taḫtın müyesser boldı tut

Tutup min[8]: (توتوبمين) Ṭutup ṭururum.

Tutḳusı[9]: (توتقوسى) Ṭutsa gerek dimekdür.

[Li.1-66b] Tutmaġusı[10]: (توتماغوسى) Ṭutmasa gerek [S.73a] dimekdür.

Tutḳum[11]: (توتقوم) Ṭutsam gerek dimekdür.

Tutḳun͡g[12]:(توتقونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭutsañ gerek dimekdür.

Tutay[13]: (توتاى) Ṭutayın dimekdür.

Tutan͡g[14]: (توتانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭutarsın dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **ṭutsa** : dutsa B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **ṭutmasa** : dutmasa B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[11] **ṭutsam** : dutsam B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demedir B.
[12] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **ṭutsañ** : dutsañ B. , S. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[13] **ṭutayın** : dutayın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[14] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : ø Li.1 ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **ṭutarsın** : dutarsın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Tutḳu[1]: (توتقو) Ṭutacaḳ nesne dimekdür.

Tutuḳ[2]: (توتوق) Bu daḫı tutacaḳ nesne dimekdür ki ve ṭutulmış nesne ve bu arada

inḳıbāż maᶜnāsına daḫı gelür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Yeñgi iknde körmedi hīc kim ay **tutuḳlıġın**
[E.90a] [Ş.192a] Çīn ni üçün tutar ḳaşıġ Yārab o şol cebīn ara

Tutay[3]: (توتاى) Ṭutayın.

Tutġac[4]: (توتغاج) Ṭutıcaḳ.

Tutaş[5]: (توتاش) Muḳabil ve muttaṣıl maᶜnāsına ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḥüsn divānı üze maṭlaᶜdur ol peyveste ḳaş
Kātib-i taḳdīr anıñg mıṣrāᶜların yazġan **tutaş**

Ve yine Vaḳfiyye'de gelür ki:

Yana bir timçeġa **tutaş** yana bir timce.

Tutaşıp[6]: (توتاشيب) Ot ṭutuşup ve güreş ṭutuşup ve ṭuş gelüp maᶜnāsınadur.

Tutaştı[7]: (توتاشتى) Bu daḫı bu bu maᶜnāyadur ki bir tercīᶜde gelür.

Beyt: Tapay dip ḫayr uşbu maḳṣūddın
Tutaştı besi ḳavm ile ṣoḥbetim

Toḫtamaġ[8]: (توختاماغ) Yerleşmek ve ḳarār itmek maᶜnāsınadur ki dönmek deyü taᶜbīr

olınur. Baᶜżı nüsḫada ḳaf'la toḳtamaḳ yazılur.

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ṭutacaḳ** : dutacaḳ B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ṭutacaḳ** : dutacaḳ B. , S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ve ṭutulmış...........gelür ki** : ø Li.1 // **ṭutulmış** : dutulmış B. // **ṭutulmış nesne** : ṭutulmış dimekdür Ş. // **bu arada** : burda E. ; burada Li.1 ; bir daḫı Ş. // **maᶜnāsına daḫı gelür ki** : maᶜnāsına daḫı kelür ki B. ; maᶜnāsına gelür ki Ş. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜarında kelür B. ; eşᶜārında gelür ki A. ; eşᶜārında gelür o beyt budur Li.1 // **hīc** : hīç S. // **üçün** : uçun B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **gelür** : kelür B. // **divānı** : eyvānı Li.1 // **Ve yine........timce** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **timçeġa** : timcege B. // **timce** : timçe Ş.
[6] **ot** : od Li.1 // **ṭutuşup** : dutuşub B. ; dutuşup S. ; tutuşup Li.1 , Ş. // **güreş ṭutuşup** : küreş dutuşub B. ; güreş dutuş S. ; güreş ve niçe dutuşmaḳ Li.1 // **ṭuş gelüp** : gelüp E. ; kelüp B. ; ve ṭuş gelüp Li.1 ; ḫuş gelüp Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır ki B.
[7] **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **dip** : dib B. // **maḳṣūddın** : maḳṣaddin B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Toḫtasun[1]: (توختاسون) Ḳarār itsün dimekdür.

Beyt: Öz diyārımda bozuġ köñglüm ni yañglıġ **toḫtasun**
Çün irür bī-gāne hem aḥbāb mindin hem ḥabīb

Toḫtadı[2]: (توختادی) İstiḥkām boldı, sākin ve ber-ḳarār oldı dimekdür.

Toḫtata[3]: (توختاتا) Sākin ve ber-ḳarār eyleyüp dimekdür ki ᶜUbeyd Ḫan eşᶜārında gelür.

Beyt: Ol yaş barurda **toḫtata** yaşımnı almadım
Köz yaşı birle olmadı ol yaşġa bes kilip

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da bir ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Āşkār eyledi neccār taḫt
[A.43a] **Toḫtatay** dip anda şāh-ı nik-baḫt

Turluġ[4]: (تورلوغ) Ṣaḥrā-nişīnler ḫar-gāhnıñ perdesine dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

[E.90b] Beyt: İçkeri ol ay **turluġnı** kötermesler nitey
Ey ṣabā firāşı bir luṭf eyleben uyan barı

Ve yine Muḥākemetü'l-Luġateyn'de [S.73b] Fārisī dilde bu ᶜibāreti yine bu edā ile edā iderler, muṭlaḳ Türkī'dür didügi maḥalde gelür ki:

Bir meteᶜayyin nime kim aḳ öydür, añga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar, ammā eczāsınıñg köpini Türkī til bile eytürler andaḳ ki **turluġ**.

[Li.1-67a] Türe[5]: (توره) ᶜĀdet ve ḳānūn maᶜnāsınadur, ammā imāle ile okunsa, ādem boyunca düzülmiş ḳalḳana dirler ki ceng günlerinde ehl-i ceng anı öñlerine ṭutup ceng iderler ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan ile İskender cenginde gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **toḫtadı** : tottadı S. // **boldı** : buldı B. ; boldı ve S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **eyleyüp** : eyleyüb B. ; eyleye Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ol yaş** : ol ḳuyaş Ş. // **bes** : pes A. , B. , S. // **kilip** : kilib B. // **Ve yine.........gelür ki** : Ve sonra tanık olaraka verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **toḫtatay** : toḫtaġay Ş. // **dip** : dib B.
[4] **ṣaḥrā-nişīnler** : ṣarḥā-nişīnler B. // **ḫar-gāhnıñ** : ḫar-gāhnıĝ B. , S. // **gelür** : kelür B. // **nitey** : ø A. // **firāşı** : firāşnı B. // **Ve yine...............gelür ki : Bir müteᶜayyın..........turluġ** : ø Li.1 // **ᶜibāreti** : ᶜibāret A. , E. , Li.1 // **yine** : ø S. // **edā iderler** : iderler A. : edā iderler ammā Ş. // **didügi** : didüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **bir müteᶜayyın** : müteᶜayyın S. , Ş. ; bir mütaᶜayyın B. // **ḳoyupdurlar** : ḳoyubdurlar B.
[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **oḳunsa** : oḳuna E. // **dirler** : derler B. // **günlerinde** : künlerinde B. // **ṭutup** : dutub B. ; dutup S. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....gelür.** : Ve bundan sonra gelen kısım

Beyt: Araba üze türe peyvest olup
Türekinide ḫalḳ hem-dest olup

Türe barca ḳullab ile bend ü best
Kemin eyleben kiyinide ehl-i şest

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da on sekizinci maḳālede gelür.

Beyt: İş küni ḳoyġanda ᶜdū sarı yüz
Türe bile barça yasalıñgnı tüz

Bu "türe" hem ᶜaded ve ḳānūn ve hem ḳalḳan maᶜnāsına şāmildür.

[E.91a] Töri[1]: (توری) Ḳarşu ve muḳābele ve ṣadr maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de

Ferhād Soḳraṭ maġārasına varduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Yörükec ol sarı şeh-zāde ve şeh
Köründi töride bir ṭurfe dergeh

Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki:

Beyt: Meger ki mescid ikendür ki boldı but-ḫāne
Yüzüñg ki iki ḳaşıdın töridedür miḥrāb

Tur ve tör[2]: (تور-تور) Ṭur, sākin ol dimekdür ve ḫāne ṣadrına ve ev bucaġına dirler ki

Sedd-i İskenderī'de gelür.

Beyt: İşik it yiridür ger olsun böri
Muşikke maḳām oldı öyniñg töri

Burada "töri" didügi "ṣadrı" dimekdür.

Turige ve törige[3]: (توریكا و توریكا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣadrına ve dibine ve bucaġına

[S.74a] dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Li.1 nüshasında yoktur. // cenginde gelür : cenginde kelür B. // türekinide : türekitide S. // olup : olub B. // bend ü best : bend-i dest A., S. // maḳālede gelür : maḳālede kelür B. ; maḳālede gelür ki S. // tüz : yüz E., Li.1 // bu türe : türe S. // ᶜaded ve ḳānūn : ᶜadet hem ḳānūn B.

[1] ṣadr : ṣadır B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // maḥalde gelür ki : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S., Ş. ; gelür bu beytde Li.1 // yörükec : yörikec Li.1 ; yörükeç B. // gelür ki : kelür B. ; gelür A., S., Ş. ; bu beytde gelür Li.1

[2] tur ve tör : tur A., E., Li.1, S., Ş. // ṭur : tur S. ; dur B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür bu beytde Li.1 // işik : işiñg S., Ş. // yiridür : birdür Ş. // burada : ø A., E., Li., S., Ş. // didügi : didüki B. // ṣadrı dimekdür : ṣadrı demekdir B.

[3] turige ve törige : turige A., E., Li.1, S., Ş. // kaf-ı ᶜAcemī ile : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1, S. // dimekdür : demekdir B. // bir tenbīhde : ø Li.1 // bir tenbīhde gelür : bir tenbīhde kelür ki B. ; bir tenbīhde gelür ki Ş. // vü : ve B. // aşuḳup : aşuḳub B. // ṭur : dur B., S. // maᶜnāsına : maᶜnāsınadur ki Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // alyıñgġa : alyıñgḳa B.

Beyt: Köp diküci vü köp yiküci
Tamuġ törige aşuḳup kitküci

Ammā ṭur, sākin ol ve ṣabr eyle māᶜnāsına **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Çikti alyıñġġa **Nevāyī** ᶜaḳl ile hūş u ḫıred
Törge çıḳsun cism ara bu ḫaste cāndur ḳalmışı

Turmayın[1]: (**تورمايين**) Ṭurmadın dimekdür.

Turmasıñġġa[2]: (**تورماسيڭغه**) Kaf ᶜAcemī'dür. [E.91b] Ṭurmayacaġıña dimekdür.

Turay[3]: (**توراى**) Ṭurayın dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ġam tonı encüm közi yañglıġ yumulmas köz bile
Veh nice gāhi yoray gāhi **turay** [L.1-67b] gāh olturay

Turar[4]: (**تورار**) Ṭurur dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan Ferhād**'a salṭanatın teklīf eyliyecek **Ferhād**'ıñ cevāb virdügi maḥalde gelür ki :

Beyt: [A.43b] Giyeh yüz miñg bolur bestānda ber-bād
Velī yüz yıl **turar** bir serv-i āzād

[Ş.193a] Tur ve tor[5]: (**تورو تور**)Bir daḫı şol ipekden işlenen şebekeye dirler ve balıġ ağına daḫı dirler.

Tür[6]: (**تور**) İmāle ile ṭolaşdurup bağlamaġa dirler.

Turlanġan[7]: (**تورلانغان**) Ṭolaşdurulan , bağlanan dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ᶜ**İsmet-penāh** vaṣfında gelür ki :

Beyt : Perdeler birbirige aylanġan
Dürr-i encümdin incü **turlanġan**

---

1 **ṭurmadın** : durmadın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

2 **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; Kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // **ṭurmayacaġıña** : durmayacaġıa B. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

3 **ṭurayın** : durayın B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

4 **ṭurur** : durur B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **giyeh** : gine A. , B. , Li.1

5 **tur ve tor** : tur A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **dirler** : derler B.

6 **ṭolaşdurup** : dolaşdurub B. ; dolaşdurup S. // **dirler** : derler B.

7 **ṭolaşdurulan** : dolaşdurulan B. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **birbirige** : birbirike B.

Turladı[1]: (تورلادی) Ṭolaşdurdı ve ṣardı dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Żaᶜfdın örkemci damġa yıḳılġac çırmanıp
Ol cebīn dik turladı her yan tenim ni aylanıp

Turma ve turmay[2]: (تورمای و تورما) Ürmek didikleri libāsa dirler ki ṣulaḥa giyerler.

Ḥayretü'l-Ebrār'da Ḫᵛāce Bahāü'd-dīn Naḳşī-bendī [S.74b] Ḳaddese Sırrehu Ḥażretleri taᶜrīfinde gelür ki:

[E.92a] Beyt: Aṭlas gerdūn bile minĝ zīb ü fer
Turma tonı astıda kök astar

Lik o şol turmayı her tar ile
Faḳrda yüz mürşid üçün silsile

Ammā Nevāyī Ḥażretleri tur lüġatini Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de bir niçe maᶜnāya taṣḥīḥ itmişler.

Türk'e dāmdur, yana Türk'e daḳīḳraḳdur. Ḳuş olturur yıġaçdur ve Türk'e andın daḳīḳraḳdur, öyninĝ turıdur ve Türk'e barçadın daḳīḳraḳdur turluġını yā işikni türmek emridür.

Türlük[3]: (تورلوك) Dürlü dimekdür. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan dört ḳaṣr-ı refiᶜü'l-bünyādı seyrān itdügi yerde eydür.

Beyt: Körüp bāġıda yüz türlük ᶜacāīb
Tapıp ḳaṣrıda minĝ anca ġarāīb

Turmaḳ[4]: (تورماق) Ṭurmaḳ.

Turmış[5]: (تورمیش) Ṭurmış dimekdür.

Beyt: Köydüm ü ol zülf-i tābı rişte-i cānımdadur
Şemᶜ-i tarı dik ki kül bolġanda turmış çırmaşıp

---

[1] ṭolaşdurdı : dolaşdurdı B. , S. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // çırmanıp : çırmanıb B. // aylanıp : aylatıb B. ; aylatıp E.

[2] turma ve turmay : turma ve turmayı A. , B. // didikleri : dedikleri B. // dirler :derler B. // giyerler : kiyerler B. ; giyerler neteki Li.1 // Bahāü'd-dīn : Bahāe'd-dīn B. // Ḳaddese Sırrehu Ḥażretleri : ø Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // astar : asıtar S. // faḳrda : faḳirda B. // üçün : için B. // Ammā Nevāyī............türmek emridür. : ø Li.1 // Ḥażretleri : ø Ş. // niçe : nice A. // itmişler : etmişler B. // ḳuş olturur...........daḳīḳraḳdur. : ø A. // barçadın : barcadın A. , B. , E. , Li.1

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Turup[1]: (توروب) Ṭurup.

Turġalı[2]: (تورغالی) Ṭuralı.

Turġan[3]: (تورغان) Ṭuran dimekdür.

Törtev ve törteleyi ve törtele ve törtevle[4]: (تورتا و تورتالایی و تورتالا و تورتا ولا) Dördi

bile dimekdür. Heb bir maᶜnāya gelür.

Törtüne[5]: (تورتونج) Dördinci dimekdür.

Törten[6]: (تورتان) Postin maᶜnāsınadur.

Turġuzuñg[7]: (تورغوزونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭurġuruñ dimekdür.

Turġuzmayın[8]: (تورغوزماين) Ṭurġurmadın dimekdür.

[Li.1-68a] Turuş[9]: Ṭurmaḳ maᶜnāsına ve ṣabr u ṭāḳat maᶜnāsınadur ki Tārīḫ-i Mülūk'da

gelür.

Efrāsyāb turuş birmedi daġı yüz ḳaytardı.

Türlük[10]: (تورلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile bir dürlü ve bir nevᶜ maᶜnāsınadur.

Turġu[11]: (تورغو) Şol rengīn ḳumaşa dirler ki berātlaruñ ve ḥükmleriñ evveline

yapışdururlar, kāġıdı ḥıfż içün ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

[E.92b] [Ş.193b] Beyt : Nāmesin cān perdesiyle çırmadım kim ᶜışḳ ara
İl ḥesāb alġay nişānım başıda turġu körüp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Törteleyi** : törtelesi B. , S. // **dördi bile** : dördi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **hep bir maᶜnāya gelür** : ø A. , B. , E. , S. , Ş.
[5] **dördinci** : dördüncü B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsına A. , B.
[7] **turġuzuñg** : turguñ S // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜcemī'yli S. , Ş. // **ṭurġuruñ** : durġuruñ B. ; ṭurġuzuñ A. , durġurduñ S. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **turġuzmayın** : ṭurġurmayın S. // **ṭurġurmadın** : ṭurġuzmayın A. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **ṭurmaḳ** : durmaḳ B. , S. // **maᶜnāsına ve** : manāsınadur ve Ş. // **ṭāḳat maᶜnasınadur** : ṭāḳat maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B.
[10] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **nevᶜ** : nevᶜi B. // **maᶜnāsınadur** : mānāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki Ş.
[11] **rengīn** : renkīn B. // **beratlaruñ** : berātlarıñ Li.1 , S. , Ş. // **ḥükmleriñ** : hükümleriñ B. // **yapışdururlar** : yapışdırırlar B. // **içün ki** : için ki B. ; üçün Ş. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **perdesiyle** : perdesige B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **ḥesāb alġay** : ø Ş. // **körüp** : körüb B.

Turġay[1]: (تورغاى) Ṭuru, sākin ola dimekdür ve ṭoyġar didikleri ḳuşa daḫı dirler ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz birinci faṣlda dehḳanlar medḥi ẕikrinde gelür ki:

Kebūterlerġa andın mestlıḳ **turġaylarġa** [S.75a] andın neşātḳa hem-destlıḳ.

Türedi ve **türüdi**[2]: (تورودى و تورادى) Yoġken bir nesne dürüdi, yaᶜnī ḥāṣıl oldı

dimekdür; icād maᶜnāsına ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Süsen** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Anıñg toḳġan **türegen** yiri **Kişmir**
Ol ilde kesb ḳılġan siḥr ü tezvīr

"**Türegen**" didügi kaf-ı ᶜAcemī ile "**durıdugi yir**" dimekdür.

Töz[3]: (توز) Üc vech üzeredür. Tuz dimek , nemek maᶜnāsına ve toz dimek , ġubār

maᶜnāsına ve düz dimek , hem-vār maᶜnāsına.

Töz[4]: (توز) İmale ile ṣabr u ṭāḳat [A.44a] maᶜnāsınadur ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında

gelür.

Beyt: Cānı yüz derd ü belā içre cider min körgeli
Lik **tözmes** min körerge yārnı aġyār ara

"**Tözmes min**" didügi "**ṣabr u ṭāḳat getürmezin**" dimekdür.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de bir beytde gelür ki:

Beyt: Hicr ara **tözdi Nevāyī** vaṣl milkin birdi yār
Andaḳ iş ḳılġanġa mundın tkim kirekmes culdusı

"**Tözdi**" didügi [E.93a] "**ṣabr eyledi**" dimekdür.

---

[1] **ṭuru** : duru B. , S. // **ṭuru , sākin ola** : ṭuru ve sākin ola A. // **dimekdür** : demekdir B. // **didikleri** : dedikleri B. // **dirler** : derler B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da....................hem-destlıḳ** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // gelür ki : ø S. ; kelür ki B. // **kebūterlerġa** : kebūterlerge B. // **mestlıḳ** : mestlik B. // **hem-destlıḳ** : hem-destlik B.

[2] **yoġken** : yoḳ iken B. , S. ; yoġıken Li.1 // **yoġken bir nesene** : ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. ; bu beytde Li.1 // **Kişmir** : Keşmir S. , Ş. // **ḳılġan** . ḳılġay Li.1 // **siḥr ü tezvīr** : siḥr dir B. ; siḥr ü yer A. // **didügi** : didüki B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **durıdugi yir** : dur didügi yir A. , B. ; dur didügi bir S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **eşᶜārında** gelür : eşᶜārında kelür B. ; eşᶜārında gelür ki A. ; eşᶜārında gelür uşbu beytde Li.1 // **cider** : çider S. , Ş. // **körgeli** : körkeli B. // **körerge** : körerke B. // **tözmes min didügi** : tözmes min didüki B. // **ṭāḳat getürmezin dimekdür** : ṭāḳat ketürmezin demekdir B. // **Ve yine ....dimekdür** : ø Li.1 // **bir beytde gelür ki** : bir beyitte kelür B. ; gelür ki E. ; gelür A. , Ş. // **birdi yār** : birdi yād S. // **culdusı** : çuldusı S. , Ş. // **tözdi didügi** : tözdi didüki B. // **ṣabr eyledi dimekdür** : ṣabr eyledi demekdir B.

Tözmediñg[1]: (توزمادینك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣabr itmedüñ dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn

eşᶜārında gelür.

Beyt: Vaṣl ara her kimge körgec iltifātın **tözmediñg**
Ey köñgül hicrān otıġa niçe köyseñg imdi töz

"Töz" didügi emr idüp "ṣabr **eyle**" dimekdür.

Tözgey mü[2]: (توزکایمو) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣabr idüp ṭāḳat getüre mi dimekdür ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bu beytde gelür.

Beyt: Sin ki cismiñg perde taridin daġı bolġay ẓaᶜīf
Tüşse ol yanlıġ çaḳın **tözgey mü** ol tar-ı ḥaḥir

Ammā [Ş.194a] **Muhākemetü'l-Luġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** töz lüġatini böyle taṣḥīḥ itmişlerdür ve terkīb [Li.1-68b] budur ki:

Töz lafẓı ki niçe maᶜnāya irāde ḳılsa bolur. Biri **töz** ki oḳ yā nize dik [S.75b] nimeni dirler, yana **töz** hem-vār deştni dikeyler ve yana **töz** rast kişini dikeyler ve yana **töz** saznı tözmekke emr ḳılmaḳnı dirler, yana **töz** iki kişi arasıda muvāfaḳat salmaġnı dirler ve yana **töz** bir meclis esbābına dirler ve yana **töz** ṣabr u ṭāḳat maᶜnāsına dise bolur.

Tüzetmek[3]: (توزاتماك) Düzeltmek maᶜnāsınadur. Vav ᶜalāmet-i żammdur, telaffuẓ olınmaz.

Tüzetey[4]: (توزاتای) Düzeldin dimekdür.

---

[1] Kaf-ı ¡Acemî ile : kaf-ı ¡Acemî'yle Li.1 , Ş. // &abr itmedüñ dimekdür : §abr etmedüñ demekdir B. // Ki Sulṭân üseyn.......dimekdür. : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür S. // kimge : kim ki B. // körgec : körkeç B. // niçe : ø S. // **töz didügi** : töz didüki B. // **emr idüp** : ø S. ; emr idüb B. // **ṣabr eyle dimekdür** : ṣabr eyle demekdir B. ; ṣabr eyledi dimekdür S.

[2] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle : Li.1 , S. , Ş. // **ṣabr idüp** : ṣabr idib B. // **getüre mi** : ketüre mi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu beytde gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki A. , Ş. ; bir beytde gelür S. // **ammā** : amme B. // **Nevāyī Ḥażretleri töz lüġatini** : ø Ş. // **böyle** : şöyle B. , S. , Ş. // **itmişlerdür** : etmişlerdür b. ; eylemişlerdür Li.1 // **ve terkīb budur ki** : ø Ş. // **Töz lafẓı ki** : töz lafẓı B. , Li.1 ; töz lafẓını S. // **niçe** : nice A. // **maᶜnāya** : maᶜnā B. , Li.1 , Ş. // **irāde** : ø Ş. // **deştni dikeyler ve** : deştni dirler B. emr ḳılmaḳnı : emir ḳılmaḳnı B. ; emr ḳılmaġnı Li.1 , S. , Ş. // **ve yana töz bir meclis esbābına dirler ve** : ø Ş ; yana töz bir meclis esbābına dirler Li.1 ; yana meclis esbābına dirler B. , S.

[3] Bu maddeyalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

Beyt: Nitip tüzetey ḳad kim cismimde şikenlerdür
Niylep tüzevri dem kim bağrımda tikenlerdür

[E.93b] Tüzlügidin[1]: (توزلوكيدين) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭoğruluğundan dimekdür ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da onıncı maḳālede gelür.

Beyt: Nīze bolup **tüzlügidin** ser-bülend
Çırmaş üçün bend ara ḳalıp kemend

Tüzmek[2]: (توزماك) Düzmek.

Tüzdi[3]: (توزدى) Düzdi dimekdür.

Beyt: Cān ara tīġin körüp köñglüm ḳuşı **tüzdi** nevā
Ṭūṭī dik kim tekellüm eylegey közkü körüp

Ve bir daḫı ḫāṭırı ḫōş olmaḳ maᶜnāsına gelür, bu beytde "**tüzer min**" ᶜibāreti bu maᶜnāyadur.

Beyt: Ger cefā ḳılsañg **tüzer min** ḳılmasañg dağı vefā
Özgelerge ni vefā ḳılsañg **tüzer min** bî-cefā

Tüzek[4]: (توزاك) Kaf ᶜArabī'dür. Bu daḫı ṭoğru ve rāst maᶜnāsınadur ki Nazmü'l-Cevāhir

dibācesinde gelür.

Hādi-i tevfīḳ barca sözniñg **tüzek** ṭarīḳıga yol körküzdi.

Tüz[5]: (توز) Düz, yaᶜnī hem-vār eyle.

Tüzük[6]: (توزوك) Düzmek eyle, yaᶜnī ārāste itmek eyle, ārāste eyle; düz, müzeyyen eyle.

Tüzlenġan[7]: (تزلانغان) Düzlenmiş, hem-vār olmış dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ṭoğruluğundan** : doğruluğundan B. // **dimekdür** : demekdir B. // **onıncı** : onuncı B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki Ş. // **bolup** : bolub B. // **ḳalıp** : ḳalıb B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Nazmü'l-Cevāhir ....körküzdi.** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **barca** : barça Ş. // **sözniñg** : sözniñ A.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

Tüzük[1]: (توزوك) Kaf-ı ᶜArabī ile düzülmiş ve ḥāżır ve müzeyyen maᶜnāsınadur ve bir

dahı nizām ve ārāstelıḳ maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** vaṣfında gelür.

Beyt: Birev kim tapsa şehlıġdın riyāset
Tüzük bolmas işi ḳılmay siyāset

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Helāk oḳın **tüzük** urmış kön̄gülge tanma ki bar
Yanıda kirpik ü ḳaşıdın oḳ u yası henüz

Tüzlük[2]: (توزلوك) Kaf-ı ᶜArabī ile rāstlıḳ maᶜnāsınadur ki **Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī**'de gelür.

Rübāᶜiyye: Ey evc-i melāḥat üstide ay yüzlük
Gül-zār-ı leṭāfet ara nergis közlük
Ḳaşın̄gda egerçi igrilik bar velī
Ol serv kibi ḳaddin̄ga bardur **tüzlük**

Tozan̄g[3]: (توزانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile topraḳlu yumşaḳ yere dirler ki [A.44b] anda ṭaş

olmaya ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb** [E.94a] [S.76a] dībācesinde bir ḳıṭᶜada gelür.

Ḳıṭᶜa: [Ş.194b] Ni bilgey ol kişi kim şehd ü meyni tatmaydur
[Li.1-69a] Ki vaṣl u hicr kibi ol çüçük durur bu acıġ
Bilür ẕelīl misāfir ki pūye eyler de
Ḳum u **tozan̄g** yumşaġ taġ u ḫaredür ḳatıġ

Tüzetti[4]: (توزاتتى) Ṭoġrı eyledi ve ṭoġrı oldı dimekdür.

Tüzetey[5]: (توزاتاى) Ṭoġru eyleyeyin dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Neylep **tüzetey** ḳadd kim cismimde şikenlerdür
Neylep tüz aray kim bağrımda tikenlerdür

Tüzetip[1]: (توزاتيب) Ṭoġru eyleyüp dimekdür ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S., Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **maᶜnāsınadur ve bir dahı** : ø Li.1 // **ārāstelıḳ maᶜnāsınadur** : ārāstelık maᶜnāsınadır B. ; ārāstelıḳ maᶜnāsına dahı gelür Li.1 // **Ḫāḳān vaṣfında gelür** : vardur Li.1 // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki A. // **Ve yine .... henüz** : ø Li.1 // **ve yine** : ve B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ġarāībüṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Ş. // **tanma ki bar** : tanma ki yār A.
[2] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1, S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; bir rübāᶜīde gelür S. // **ḳaşın̄gda** : ḳaşıñda A., Ş.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1, S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **çüçük durur** : çüçükdürür B. // **yumşaġ** : yumuşaġ S.
[4] **ṭoġrı eyledi** : ø A., B., E., S., Ş. // **dimekdür** : ø A., E., Ş. ; demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **neylep** : neyleb B. ; tilep S., Ş. // **cismimde** : cismimda B. // **şikenlerdür** : şikenler dur B. // **tüz aray** : tüz üray S.

Ḥalḳa bolġan ḳaddimni tüzetip ol maḳṣūd işi ki ḥalḳasıġa ilkimni ḳullāb itse.

Tos[2]: (توس) Toz dimekdür, ġubār maʿnāsına veyā yelrük üzerine toz dirler ve bir nesne

yapışdururlar , ol maʿnāya daḫı gelür ki **Münşeāt**'da on üçinci mektūbda gelür.

Mülemmaʿ **tosluḳ** yay dik hilāli cāmınıñ nücūm cevāhiridin muraṣṣaʿ bolsun.

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da pādişāh medḥinde gelür.

Beyt: Nīzesidür çarḫda irmes şahāb
Tos kibi tapġan aña sīm-i nāb

[E.94b] Töşük[3]: (توشوك) Kaf ʿArabī'dür. Delik ve dişik maʿnāsınadur ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey köñgülde şehd-i laʿliñ ḥasretidin yüz **töşük**
Her töşükdür şehd-i zenbūrı öy yañglıġ çüçük

Tüşkec[4]: (توشكاج) Düşicek dimekdür.

Tüşemek[5]: (توشاماك) Fetḥ-i sin ile düşmek gösterün maʿnāsına.

Töşelgec[6]: (توشالكاج) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Döşenecek dimekdür.

Tüşti[7]: (توشتى) Düşdi dimekdür ve atdan indi yā bir yüksek yerden aşaġa indi veyā bir

menzilde ḳondı dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da kārbān **Yūsuf ʿAleyhi's-Selām**

olduġı çāh üzerine geldikleri maḥalde gelür ki:

Ol çah başıda bir kārbān **tüşüp** [S.76b] çāhġa ḳopġa salıp.

---

[1] **tüzetip** : tüzetib B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ki Vaḳfiyye'de............itse.** : ø Li.1 // **işi ki** : işiki A. // **ḳullāb** : ḳılab S.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **yelrük üzerine toz** : ø Ş. ; üstine toz Li.1 // **ve bir nesne ....gelür ki** : ø Ş. // **daḫı gelür ki** : daḫı kelür ki B. // **ki Münşeāt'da ....sīmi nāb** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **üçinci** : üçünci B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. // **tosluḳ** : tos yoḳ : S. // **yay dik** : yaydın A. // **camınıñ** : cānıñ Ş. // **medḥinde gelür** : medḥinde kelür B. ; vaṣfında gelür Ş. // **nīzesidür** : nīzesidir B. // **çarḫda** : carḫda B. // **irmes** : irmas B. // **tapġan** : yapġan B. , Ş. ; payġan A. ; tabġan S.

[3] **kaf ʿArabī'dür** : kaf-iʿArabīdir B. // **delik ve dişik** : delik düşek S. ; delik ve deşik B. ; delik ve deşük Ş. // **gelür** : kelür B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ıʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; maʿnāsına A.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **aşaġa** : ø Li.1 ; aşağıya B. // **indi** : düşdi B. , S. // **veyā** : yā Li.1 // **ḳondı dimekdür** : ḳondı demekdir B. // **ki Tārīḫ-i Enbiyā'da................salıp.** : ø Li.1 // **olduġı** : atladuġı S. // **geldikleri** : keldikleri B. ; geldükleri S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tüşüp** . tüşük B. // **ḳopġa** : ḳoyġa A. , B. , S. , Ş. // **salıp** : salıb B.

Tuşuk[1]: (توشوق) Tuyuk gibi bir nevᶜi şiᶜrdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da şuᶜarādan şikāyetde

gelür ki:

Beyt: Aňglamayın sözde tuyuk baḫrını
Ḳanısı tuyuk belki **tuşuk** baḫrını

Tüşep[2]: (توشاب) Düşüp dimekdür.

Beyt : **Tüşep** ḳaṣr içre yüz ricā-yı gül-reng
Tutıldı taḫt-ı gerdūn sā-yı gül-reng

Tüşüp[3]: (توشوب) Dolanup, ḳonup ve ḳoyup ve inüp maᶜnāsına.

Tüşüpdüride ve tüşüpdürida[4]: (توشوبدوريدا و توشوبدوريده) Yaᶜnī indükde ve inüp

ḳondukda dimek olur.

Töşelip[5]: (توشاليب) Döşenüp dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da [Ş.195a] onıncı makālede gelür.

Beyt: Ṣaḫn-ı havāda **töşelip** mefreşi
ᶜAzmda yil ḫaylī cenibet-keşi

Tuş[6]: (توش) Ṭuş geldi dimekdür.

Tuş olġac[7]: (توش اولغاج) Ṭuş gelicek dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād ile Ehrimen

cenginde gelür.

Beyt: **Tuş olġıc** Ehrimen'ġa ism-i āᶜẓam
Ḳulıdın zor kitti cismidin hem

Tuş[1]: (توش) [E.95a] Bir daḫı ṭaraf maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on sekizinci

makāle ḥikāyesinde gelür ki:

---

[1] **şiᶜrdür** : şiᶜirdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da............gelür ki** : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **ḳanısı** : ḳayısı Ş.
[2] **tüşep** : tüşeb B. // **düşüp** : düşüb B. ; döşeyüp Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Töşelip** : töşelib B. // **döşenüp** : döşenüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.
[6] **ṭuş** : duş B. , S. // **geldi** : keldi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **ṭuş** : duş B. , S. // **gelicek** : kelicek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn...........gelür.** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Ferhād ile Ehrimen** : Ferhād'la Ehrimen S. // **gelür** : kelür B. // **Ehrimen'ġa** : Ehrimen'ge B. // **kitti** : ø E.

Beyt: Ḫānġa meger deşt sarı irdi bezm
Atlanıban şehr **tuşı** ḳıldı ᶜazm

Tuşluḳ[2]: (**توشلوق**) [Li.1-69b] Bu daḫı ṭaraf maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev Ermeniyye Ḳalᶜası** üzerine geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Ḳayap ḳurġannı debḳur debḳur ol ḫayl
Tüşerge ḳıldılar **tuşluḳ** tuşı meyl

Tuşluḳ tuşına dimekdür, yaᶜnī kendülere ḳolay ṭarafa [A.45a] dimekdür.

Tüşerge[3]: (**توشرکا**) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳonmaġa dimekdür ki bu beytde geçdi.

Tüş[4]: (**توش**) İki vech üzredür. Bir bu ki vav telaffuzda ẓāhir ola ve bir daḫı budur ki maḥża mā-ḳablnıñ żammesine delālet içün imāle olınur. Telaffuzda edā olınmaz. Vech-i evvel üzre ṭuş, yaᶜnī semt ve cānib maᶜnāsına olur. Pes tüş tüşmedin ᶜibāreti her ṭarafdan dimek olur ve vech-i s̱ānī üzre düş dimek olur. Rüʾyā maᶜnāsına bu beytde tüşke ᶜibāreti düşe dimekdür.

Beyt: Kice-i sīm **tüşke** birkey ol saᶜādet aḫteri
Birmegil ol uyḳudın Yārab maṅga bī-dārlıġ

Ve bir daḫı emr olmaḳ vardur. Zīrā tüşmek sükūn-ı sin ile düşmek maᶜnāsına.

Tüşkey[5]: (**توشکای**) Düşe dimekdür.

Tüşkeli[6]: (**توشکالی**) Düşeli ve düşmege dimekdür.

Tüş[1]: (**توش**) Bir daḫı düş görmege dirler ve bir daḫı ḳaba ḳuşluḳ vaḳtine dirler ki gün ḳızmaġa başlaya. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da ikisi daḫı bir beytde gelür.

---

[1] **bir daḫı** : bu daḫı S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **on sekizinci** : on üçinci Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **şehr** : şehir B.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḳalᶜası** : Ḳalᶜası'na Li.1 // **üzerine geldügi** : varduġı Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **debḳur debḳur** : diḳur diḳur S. ; diḳur Ş. // **Tuşluḳ tuşına .... dimekdür** . : ø Li.1 // tuşluḳ tuşına : tuşlu duşına S. ; tuşlu tuşına Ş. // **dimekdür** : demedir B. // **ḳolay ṭarafa** : ḳolay gelen ṭarafa A. , Ş. // **ṭaraf a dimekdür** : ṭarafa demekdir B. ; ṭarafa dimek maᶜnāsına Li.1 , S.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B. // **bu beytde** : yuḳarıki beyitde B. // **geçdi** : keçdi B. ; gecdi A. , E.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Tüşde kördüm ʿārızın köñglümni bozdı ʿışḳ ile
Ol ḳadar germ itti kim tüş vaḳti (ḳuşluḳ vaḳti) ḫūrşīd [S.77a] itmegey

Ve yine ḳuşluḳ vaḳti maʿnāsına **Mecnūn u Leylī** vaṣfında tāb-istānda gelür.

Beyt: Kün tüş idi ve temmuz faṣlı
Cevzā bile mihr-i tāb vaṣlı

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣavm bābında niyyet-i ṣavm-ı nāfile beyānında [E.95b] gelür ki:

Beyt: Nevāfilde velī niyyetni ḳılmaḳ
Sañga cāyiz durur **tüşdin** burunraḳ

Toġ[2]: (**توغ**) Toz ve ġubār maʿnāsınadur ki **Bābür Mīrzā Rübāʿiyyātı**'nda gelür.

Rübāʿiyye[3]: Ġurbet **toġı** tapḳan rıh-ı zerdimni mu idi
Yā hicr çıḳarġan āh-ı serdimni mu idi
Ḥāliñg ni durur bilür mu sin derdimni
Ḥāliñg ni suray mu yoḳsa derdimni mu idi

Toġmaḳ[4]: (**توغماق**) Ṭoġmaḳ, velādet maʿnāsına.

Toġḳan[5]: (**توغقان**) Ṭoġan, şeh-bāz maʿnāsına daḫı gelür.

Toġḳan aġası[6]: (**توغقان اغاسی**) Ṭoġancı başına dirler.

Toġḳanda[7]: (**توغقانده**) Doġduḳda dimek olur. Toġanda daḫı dinilür.

Toġramaḳ[8]: (**توغراماق**) Ṭoġramaḳ.

Toġrap[1]: (**توغراب**) Ṭoġrayup dimek olur.

---

[1] **görmege dirler** : körmege derler B. // **vaḳtine dirler** : vaḳtine derler B. // **başlaya** : başlaya ki S. // **bir beytde gelür** : bir beyitde kelür B. // **tüşde** . tüşte B. // **bozdı ʿışḳ ile** . berk-i ʿaşḳ ile B. // **ol adar** : ol ḳader B. // **germ** . kerm B. // **(ḳuşluḳ vaḳti)** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine ḳuşluḳ...........burunraḳ** : ø Li.1 // **Mecnūn u Leylī vaṣfında tāb-istānda** : Mecnūn u eylī'de ṣıfat-ı tāb-isṭanda A. , B. , S. , Ş. // **tāb-istānda gelür** : kelür B. ; tāb-istānda gelür ki B. // **faṣlı** : faṣılı S. // **cevzā** : çevzā S. // **niyyet-i ṣavm-ı nāfile** : niyet-i ṣavm-ı nāfile A. , B. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür S. // **niyyetni** . niyetni A. , B. // **cāyiz durur** : cāyizdürür B. // **burunraḳ** : bırunraḳ S.

[2] **toz ve ġubār** : toz ġubār A. , B. , Li.1 , S. , Ş. ; tozdur ġubār S. // **maʿnasınadur ki** : maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsına ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S.

[3] Birinci ve ikinci mısraların yerleri Li.1 nüshasında ; üçüncü ve dördüncü mısraların yerleri A. , E. , S. nüshalarnıda değişiktir. // **bilür mu sin** : bilürmisiñ Ş. // **Ḥāliñg ni suray** : Ḥāliñni suray A. , Li.1 , S. , Ş, // **suray mu** : sıruy mı B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[Ş.195b] Toġġan[2]: (توغغان) İkiz toġmış ḳardeşlere dirler ki Bābür Mīrzā Rübāᶜiyyātı'nda gelür.

Rübāᶜiyye: ᶜAzm eyle ṣabā bit gül-i ḫandānımġa
Ni gül ki ḳuyaş dik meh-i tābānımġa
Yitkil taġı iştiyāḳ ile Bābür'din
Zinhār digil selām toġġanımġa

Toġġan ve toġḳan ve toḳġan[3]: (توغغان و توغقان و توقغان) Ṭoġan dimekdür ,yaᶜnī anadan ṭoġan maᶜnāsına ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Süsen** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Anıñg toġġan türegen yiri Kişmir
Ol ilde kesb ḳılġan sihr ü tezvīr

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası piranesez oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Ġam yoḳ ger o yaḳsa mihr ü ḫāver
Toġġan ise yane mihr-i enver

Toġġalı[4]: (توغغالى) Ṭoġmaḳ içün ve ṭoġalı dimekdür.

Tofraġ[5]: (توفراغ) Ṭopraḳ dimekdür.

Beyt: Biz fenā tofraġı bolduḳ deyr ara ey ehl-i zühd
Ḫān-ḳah ṣaḥnıda sib baḥs̱ tekellüm eyleñgiz

[E.96a] Toḳuz[6]: (توقوز) Ṭoḳuz ᶜaded maᶜnāsınadur ammā **Çaġatay** tā'ifesiniñg bir ᶜādetleri vardur ki , ᶜādetleri budur ki ol maᶜnīyi işᶜār içün **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da bir beyt yazıldı.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dirler** : derler B. // **ki Bābür ....toġġanımġa** : ø Li.1 // **gelür** : ḳelür B. ; gelür ki Ş. // **rübāᶜiyye** : beyt S. // **ᶜazm eyle** : ᶜazm ile B. // **bit** : yib A. , B. ; yit S. ; yitip Ş. // Rübāi'nin son iki mısraı S. nüshasında yoktur. // **yitkil** : yetkil A. // **digil** : degil B.
[3] **toḳġan** : toḳḳan B. ; totḳan S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül Nevrūz'da Ş. // **ḥaḳḳında gelür** : ḥaḳḳında kelür B. // **türegen** : türege S. // **yiri** : biri A. // **Kişmir** : Keşmir S. , Ş. // **ḳılġan** . ḳılġay S. // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de....................mihr-i enver** : ø Li.1 // **piranesez** : piransiz A. ; piraneser B. , Ş. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. // **mihr ü ḫāher** : mihr-i ḫāher Ş. // **yane** : yana Ş.
[4] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **ṭopraḳ** : ṭobraḳ E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **ᶜaded** : ᶜadet B. // **maᶜnāsıradur** : maᶜnāsınadır B. // **tā'ifesiniñg** : tā'ifesiniñ A. , Li.1 , S. , Ş. // **ᶜādetleri budur ki** : ø A. , B. , Li.1 ; S. , Ş. // **bir beytde yazıldı** : bir beyitde yazıldı ki B. ; bir beytde yazıldı ki A. // **bir maᶜnī daḫı bu ki** : bir maᶜnī daḫı bu kim Li.1 , Ş. // **benim** : benüm Ş. // ṭoḳuz

Beyt:[Li.1-70a] Ġam ġıdāsı arasıda ḳanı Türkana ayaġ
Töre āyini bile tamsa **toḳuz** aḳsa otuz

Ol ʿādet budur ki ṣoḥbetde ḳadeḥden bir ṭamla dökülse ṭoḳuz ḳadeḥ içerler [S.77b] eger bir ḳadeḥ dökülse otuz ḳadeḥ içerler ve bir maʿnī daḫı bu ki eger benim ḳadeḥimden ṭamla ṭamla toḳuz ḳadeḥ için ve eger dökülüp aḳsa otuz ḳadeh içeyin dimekdür. Mest-i bī-ḫūd olmaḳdan kināyedür ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Muġanni bir nevāyi tüz **Nevāyī** naġmeyī körgüz
Ayaḳçı tama tut **toḳuz** ki **Dārā-yı zamān** kildi

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da altıncı maḳāle ḥikāyesi āḫirinde gelür ki:

Beyt: Sāḳī edeb şarṭını āmāde tut
Alyıma **toḳuz** yükünüp bāde tut

Tā anı ic dip sanġa min yüz tutay
[Ş.196a] Tamsa **toḳuz** aḳsa ḫōd otuz tutay

Toḳulmaḳ[1]: (توقولماق) Lam ile bez ṭoḳumaḳ maʿnāsınadur.

Toḳulmış[2]: (توقولمیش) Ṭoḳunmış dimek olur.

Beyt : ʿIşḳ otıdın tende andaḳ ṣaʿb olupdur gūyā kim
Kim şererler tarıdın gūyā **toḳulmış** könġlekim

[A.45b] **Toḳulġan**[3]: (توقولغان) Ṭoḳunan dimekdür, bez yā ḳumāş ṭoḳunan dimekdür yā bir nesneyi eliyle degüp ṭoḳunan dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Baḫt u hem-vār **toḳulġan** bözi
Körgelige vaṣfdın artuḳ özi

ḳadeḥ için : ṭoḳuz ḳadeḥ içsin B. , Li.1 // **içeyin** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **kināyedür** : kināyedir B. // **Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.** : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **nevāyi tüz Nevāyī** : nevāyi evāyī Ş. ; nevāyi tüz A. // **naġmeyi körgüz** : naġme-i kör köz B. // **Dārā-yı zamān** : Dārā-yı ziyān B. ; Dārā-yı cihān S. // **ḥikāyesi āḫirinde gelür ki** : ḥikāyesi āḫerinde gelür ki B. ; ḥikāyesi āḫirinde gelür Ş. ; ḥikāyesi āḫirinde bir beytde gelür ki S. // **yükünüp** : yükünüb B. ; yükütüp A. , S. // **ic** ; iç S. // **dip** : dib B.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **nesneyi eliyle** : nesne ve eliyle A. // **degüp** . degib B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da...........gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **altıncı maḳāle** : ikinci maḳāle A. , S. , Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // **körgelige** : közkeli B. ; körkeli A. , S. , Ş.

[E.96b] Toḳaşmaḳ[1]: (توقوشماق) Ṭoḳuşmaḳ dimekdür.

Tökmek[2]: (توكماك) Dökmek, riḫten maʿnāsına.

Tügün[3]: (توكون) Dügüm dimekdür, ʿaḳd maʿnāsına.

Beyt: Rüzgārım ḳararıp zülfüñg dik
Tar-ı ʿömrümġa **tügün** üzre **tügün**

Töklüci[4]: (توكلوجى) Dökici dimekdür.

Beyt: Cismide **Nevāyī**'niñg her mamuġ eyle merhem
Bir niçe oḳuñg zaḫmıc bir niçe tökenlerdür

Toḳtadı[5]: (توقتادى) İstiḥkām boldı, sākin oldı ve oturışdı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de ikinci ṭabaḳa **Kiyānīler** vaṣfında **Behmen** ḳızı **Hümā** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Çü tevfīḳ añga boldı āmūz-kār
İki yıl añga **toḳtadı** rüzgār

Ve yine **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Behrām bin Huşenk Yezdcer** tārīḫinde **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** tārīḫi taḳdīr bile ẕikr olındugı maḥalde gelür ki:
Ol ḥażret **Ḫorāsān** taḫtın alġanda kim henüz mülk **toḳtamadı** irdi.

Tügebaş[6]: (توكاباش) Kaf-ı ʿAcemī ile levḥ-i mezāra dirler ki **Ġarāību'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Hicr taşın yaġdurup kim ḳavdı [S.78a] ölsem ey refīḳ
Ḳabrim üstide **tügebaşım** cüz ol taş itmegil

Tügan ve tügen[1]: (توكان و توكان) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Daġ maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de belā deşti vaṣfında gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **oturışdı** : oturuşdı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ikinci ṭabaḳa iyānīler** ....**gelür** : ø Li.1 // **ḥaḳḳında** : vaṣfında A. // gelür : kelür B. // **Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da**..................**irdi.** : ø Li.1 // **Behrām bin Huşenk** : ø Ş. ; Behrām bin E. // **Yezdcer** : Yezdcerd B. , Ş. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **taḳdīr bile** : taḳdīr ile Ş. // **olındugı** : olunduġı B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **toḳtamadı** : totḳamadı S.
[6] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf-ı ʿArabī ile B. // dirler : derler S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ; bir beytde gelür S. // **yaġdurup** : yabdurub A.

Beyt: Āfet elfi kibi tikenler
Lāleside derddin tügenler

Tügün[2]: (توكون) Kaf-ı ᶜAcemī ile girh , dügüm maᶜnāsınadur

Tükende nildi[3]: (توكانكانيلدى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Dökenlendi, yaᶜnī arandı ve istendi maᶜnāsınadur ve tamām oldı maᶜnāsına daḫı gelür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de dördinci maḳālede Mevlānā Cāmī Ḥażretleriniñ müʾellefātı beyānında gelür ki:

Ve alar Tuḥfetü'l-Aḥrār'nı bünyād ḳılıp ve ol taᶜrīf bile tükenge nildi.

[E.97a] [Li.1-70b] Tüg[4]: (توك) Kaf-ı ᶜAcemī ile tüy dimekdür, ḳıl maᶜnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Yeʾcüc vaṣfında gelür.

Beyt: Barı ağzıda tilbe it dik talın
ᶜAdedde velī it tügidin ḳalın

Ve yine Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Tā Nevāyī tilbe itdür sinsiz ey gül-ruḫ perī
Bir tügün her tüg salı körgil ten-i ᶜuryānıda

Ve yine Tārīḫ-i Enbiyā'da Belḳıs vaṣfında gelür ki:

Ve anıñg mübārek ayağıda tüg bar irdi, ol cihetdin divler ḥammām bināsın ḳılıp nevre terkībi bile ol işniñg ᶜilācın ḳıldılar.

---

[1] Kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaflar kaf-ıᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 ; kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // elfi : elifi Li.1 // kibi : gibi B.
[2] Kaf-ı ᶜAcemī ile : kaf-ı ᶜAcemī'yle Ş. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // dügüm : ø A. , E. , Li. , S. , Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B.
[3] Kaf-ı evvel ᶜArabī : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 ; kaf-ı evvel ᶜArabī'dür A. // kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür : s̱ānī ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı s̱ānī ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // dökenlendi : dökenildi B. // dökelendi , yaᶜnī : ø Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // daḫı gelür ki : daḫı kelür ki B. // dördinci : dördünci B. // Ḥażretleriniñ : ø Ş. // beyānında gelür ki : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür Ş. // ḳılıp : ḳılıb B.
[4] dimekdür : demekdir B. ; dimekdür ki A. // vaṣfında gelür : vaṣfında kelür B. // Birinci beyit , ve yine Bedayiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür : ø S. // barı : bar B. // talın : yalın B. // it tügidin . tügidin Ş. // Ve yine Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür : Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur . // gelür : kelür B. // ten-i ᶜuryānıda : ten ü yanıda A. ; ten ü yabında S. ; teni vü yanıda Ş. // vaṣfında gelür ki : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür S. // ve anıñg :ve āhıñ Li.1 // bar irdi : bar idi B. // divler : diyüler S. ; dir Ş. // ḥammām : ḥamām A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // ḳılıp : ḳılıb B. // terkībi bile : terkībi B. , E. ; terkībi birle Ş. ; // işniñg : işiñg B. , S. , Ş.

Tökengüce[1]: (توكانكوچه) Dökinince dimekdür. Nun'la tökengünce daḫı dinilür. Ferhād-nāme'de dört ḳaṣr binā olınınca **Ferhād** ḳarıñg sanᶜatların ögrendigi yerde eydür.

Beyt: Ol öylerge **tökengüce** iç ü taş
Hem oldı ḫāre-ber hem boldı naḳḳāş

Tüküz[2]: (توكوز) Kaf-ı ᶜArabī ile tamām ve mükemmel maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Gülde yoḳ serv ḳaddi servde gül-ruḫsarı
Ser ü gül rūyum irür ḥüsn ṭarīḳında **tüküz**

Tükünse ve tögünse[3] : (توكونسا و توكونسا) Kaf-ı ᶜArabī ile dökense dimekdür. Tamām olup āḫir olmaḳ maᶜnāsına, ammā kaf-ı ᶜAcemī ile istiᶜmāl olınsa kendüyi ursa dögünse maᶜnāsınadur.

Tökgü dikdür[4]: (توككوديك دور) Kaf-ı evvel ve s̱ālis ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Döger gibidür dimekdür.

[S.78b] Tögüşmek[5]: (توكوشماك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Bir ceng eyleyüp dögüşmek maᶜnāsınadur. Bir daḫı döküm dögüşmek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de [E.97b] bir ser-suḫanda gelür.

Ferhād'nıñg giriftārlıġı [A.46a] bābıda bir hīle-ger tapıp söz riştesin tögüşkenleri.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : ø S. ; kelür B. // **serv ḳaddi** : servi ḳaddi B. // **gül-ruḫsarı** : yo ḳ ruḫsarı Ş. // Beytin ikinci mısraı S. nüshasında yoktur. // **ṭarīḳında** : ṭarīḳıda B.

[3] **tükünse ve tögünse** : tükünse A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dökense** . dökünse B. // **dimekdür** : demekdir B. // **olup** : olub B. // **āḫir olmaḳ** : āḫer olmaḳ B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **olınsa** : olunsa B. // **kendüyi** : kendüyü B. , E. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[4] **kaf-ı evvel ve s̱ālis ᶜArabī'dür** : kaf-ı evvel ve s̱ānī ᶜArabī'dür E. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür** : ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemīdir B. ; s̱ānī ᶜAcemī'dür Ş. ; ve kaf-ı s̱ālis ᶜAcemī'dür E. ; ve kaf-ı s̱ālis kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **gibidür** : gibidir B. ; gibi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel ᶜAcemī'dür S. // **ve kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **bir ceng eyleyüp** : ceng eyleyüp Ş. ; bir cenk eyleyüb B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dögüşmek** : dögmek Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. ,Li.1 // **Ferhād'nıñg** : Ferhādnıñ A. // tapıp : tapıb B. // **riştesin** : reştesin B.

Tügül[1]: (توكول) Kaf-ı ᶜAcemī ile degil dimekdür ki eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: ᶜIşḳ cihānı örtedi bu ni belā cemāl irür
Ḥadd-i beşer **tügül** bu kim pertev-i lā-yezāl irür

Ve yine Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Sindin eger tilense gül ḥüsn ülüşü ᶜaceb **tügül**
Bay kişilerge çāre yoḳ arı gedā suᵓālidin

Tola[2]: (تولا) Ṭolu dimekdür, pür maᶜnāsına.

Toluḳ[3]: (تولوق) Bu daḫı ṭolu dimekdür. Pür maᶜnāsınaki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Bin kim tola aḳadur közlerim yaşın kör kim
[Ş.197b] Tiracı kibi ni yañglıġ aḳar **toluḳ** bolsa

Tolġum[4]: (تولغوم)Ṭoldumsa ve ṭolsam gerek dimekdür.

Tolulup[5]: (تولولوب) Bu daḫı ṭolup dimekdür ki Naẓmü'l-Cevāhir dibācesinde gelür.

Ve ol incülerni ki maġribdür yası yaḳasıġa **tolulup** [Li.1-71a] dur intiẓām riştesiġa çika durur.

Tolġanı[6]: (تولغانى) Ṭolduġı dimekdür.

Tolun[7]: (تولون) Ṭolu dimekdür ki tolun ay deyü taᶜbīr ider ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Min mudur min kim körer min sin **tolun** aynıñg yüzin
Āferīnler uşbu baḫt u ṭāliᶜ-i seyyārġa

Tulun[1]: (تولون) Bir daḫı ṭolunmaḳ maᶜnāsınadur [E.98a] ay ve güneş tulunmaḳ gibi.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** . kaf ᶜAcemī'dür S. // **degil** . degül S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.** : Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür** :Luṭfī eşᶜārında kelür B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ülüşü** : ülüşi A. ; ülüşin Ş.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // A. , S. ve Ş nüshalarında "**tola**" ve daha sonra gelen "**toluḳ**" kelimelerinin anlamları birlikte burada verilmiştir.

[3] A. , S. ve Ş nüshalarında bu madde daha önce geçen "**tola**" maddesiyle birlikte verilmiş. // **dimekdür** : demekdir B. // **pür maᶜnāsına** : ø B. // **ki Luṭfī eşᶜārında gelür.** Ve sonra gelen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **bin** : ni B.

[4] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **tolulup** . tolulub B. // **ṭolup** : ṭolub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **maġribdür yası** : maġrib B. // **riştesiġa** : reştesige B. ; riştesige Ş. // **çika durur** : cıkadurur B.

[6] **dimekdür** : demekdir ki B.

[7] **ṭolu** : tolun Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **deyü** : diyu B. , Ş. // **ider ki** : eyler Ş. // **gelür** . kelür B. // **baḫt** : taḫt Li.1

Tolġay[2]: (تولغاى) Ṭolu ola dimekdür.

Tülügüm hey tülüm[3]: (تولوكوم هى تولوم). Kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür. Türk-istān'da [S.79a]

şādlıḳ ve dügün maḥallinde baᶜżı kimseler ayaġ üzre ḳalḳup bir vaṣfla oynayup ve bir nevᶜle türki eytmeye dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Türk sürūdı bile salıp ḳolum
Ḳılsam edā **tülügüm hey tülüm**

Tülüküm hey tülüm[4]: (تولوكوم هى تولوم) Kaf-ı ᶜArabī ile Türk-istān'da dügüne ve sürūr

maḥallinde baᶜżılar ayaġa ḳalḳup kendülere maḫṣūṣ vaṣfla oynayup ve maḫṣūṣ bir nevᶜ sürūd ile ırlamaġa dirler imiş.

Tolġanmaḳ[5]: (تولغانماق) Ṭolaşmaḳ.

Tolġar[6]: (تولغار) Ṭolar, yaᶜnī ṭolaşdur dimekdür.

Tolġanur[7]: (تولغانور) Ṭolanur, yaᶜnī ṭolaşdurur dimekdür.

Tolġanur min[8]: (تولغانورمين) Ṭolaşurun.

Tolġanmas[9]: (تولغانماس) Ṭolaşmaz dimek olur.

Beyt: Nesīmī lāle rūyum maḥmiliġa meyl ḳılmas kim
Ḳoyun dik reşkdin ḫāki tenim yüz ḳatla **tolġanmas**

Tolġanay[10]: (تولغاناى) Ferhad-nāme'de dört ḳaṣr bināsı içün ṭaş-kāşin ᶜArablar vaṣfında

bu beytde tolġanay ᶜibāreti ṭolamıya dimekdür.

---

[1] **ṭolunmaḳ** : dolunmaḳ B., S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **tulunmaḳ** : ṭulunmaḳ A., Li.1, Ş.; dolunmaḳ S.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **tülügüm hey tülüm** : tülügün hey tülüm B. // **kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemī'dür E.; kaf ᶜAcemidir B. // **şādlıḳ ve dügün** : şādlıḳ dügün B. // **maḥallinde** : zamānında Ş. // **ayaġ üzre** : ayaġ üzere B.; ayaġ üzerine Li.1 // **ḳalḳup** : ø A., B., E. // **oynayup** : oynayub B. // **eytmeye** : itmeye B. // **gelür** : kelür B.; bir beytde gelür S. // **salıp** : salıb B. // **ḳılsam edā tülügüm** : ḳılsam edā hey tülügüm A., B., Ş.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasanda vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt : Şafaḳ birle falaḳdın tolġanay taş
Taşıp iş başıġa aḳ daḳ-berend taş

Tolġadı[1]: (تولغادى) Ṭolaşdurdı ve burdı dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Sāḳīyā mühlik ḫumārım ġadriġa salma ḳulaḳ
Bir ḳadeḥ mey aġzıma ḳoyġıl ḳulaġım tolġaban

"Ḳulaġım tolġaban" didügi " ḳulaġım ṭoldurup" dimekdür ki bir kişiye müjde virecek maḥalde ḳulaġın çekerler veyāḫūd bir kimesneye çoḳ söz söyleseler "ḳulaġın ṭoldurı söyledüm" dirler veyā çoḳ nesne virseler "ḳulaġın ṭoldurı ḳoydum" dirler.

Tolġanıp[2]: (تولغانيب) Ṭolanup dimekdür.

Tolġap[3]: (تولغاب) Bu daḫı dördürüp ve çevürüp dimekdür ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ṣāliḥ

ᶜAleyhi's-Selām ḳavmi vaṣfında gelür ki:

Ḥaḳ Taᶜālā emr ü nehydin boyun tolġap but-perestlıġ iḫtiyār ḳıldılar.

[Li.1-71b] Tolġandurup[4]: (تولغاندوروب) Ṭolandurup ve ṭolaşdurup dimekdür ki

Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür.

[Ş.197b] Beyt: Çün ḳoyun ni deşt ara aylandurup
Sevdā igrimni daġı tolġandurup

Tolġaşıp[5]: (تولغاشيب) Ṭolaşup dimekdür ki Menşeāt'da yedinci mektūbda Māzenderān

bişesi vaṣfında gelür ki:

---

[1] ṭolaşdurdı : ṭolandurdı A., B., Li.1, S., Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B.; gelür ki Li.1 // ġadriġa : ġadrige B. // mey : ø Li.1 // ḳulaġım tolġaban : tolġaban A., B., E., S., Ş. // didügi : didüki B. // ṭoldurup dimekdür : doldurub demekdir B. // ḳulaġın ṭoldurı : ḳulaġın ṭoldurdı Li.1 // dirler : derler B. // ḳulaġın ṭoldurı ḳoydum : ḳulaġın ṭoldurdı ḳoydı Li.1

[2] tolġanıp : tolġanıb B. // ṭolanup : ṭolanub B. // dimekdür : demekdir B.

[3] tolġap : tolġab B; tolġan A., S., Ş. // döndürüp : döndürüb B. // ve çevürüp : ø B., S. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür B.; gelür S. // boyun : bu yol S. // boyun tolġap : boyun tolġab B.; boyun yolġap A. // but-perestlıġ : put perestlıġ A., Li.1; but-perestlig B. // iḫtiyār ḳıldılar : dimekdür Li.1

[4] tolġandurup : tolġandurub B. // ṭolandurup : dölendürüb B.; dolandurup S. // ṭolaşdurup : döleşdürüb B. dolaşdurup S. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B.; gelür ki A. // aylandurup : aylandurub B. // daġı tolġadurup : daġı ṭolġadurub B.

[5] tolġaşıp : tolġaşıb B. // tolaşup : dolaşub B.; dolaşup S. // dimekdür : demekdir B. // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // bişesi : pişesi S., Ş. // gelür ki : kelür B.; gelür S. // Sidre : süre S. // şāhıġa tolġaşıp : şāhıġa tolġaşıb B. // talıdın : talı Ş.; talıdan Li.1

Ve Sidre şāhıġa tolġaşıp baş çikken talıdın bir ḫōşe Süreyyā.

Tülkü[1]: (تولكو) Kaf-ı ᶜArabī ile dilkü didikleri cānavara dirler.

Beyt: ᶜIşḳ-ı ᶜālem sūz kildi ḳoy füsūnuñg ey ḫıred
Yitti bir ni kökni yir tip arslan ey tülkü ḳac

Tülük[2]: (تولوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Baᶜżı ḳuşlar yılda bir kerre tüylerin [S.79b] dökdügi vaḳte dirler ki Ferhād u Şīrīn'de ḫazānī ḳaṣruñ dıraḫtları vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çimenniñg her yıġacı bir sarıġ ḳuş
Bolup barı tülük eyyāmıġa tuş

Ve bir daḫı borc [A.46b] ödemege dirler ve yavaş maᶜnāsına daḫı gelür.

Tul[3]: (تول) Dul ᶜavrat maᶜnāsınadur ki eri olmaya. Ḥayretü'l-Ebrār'da üçinci maḳāle āḫirinde Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara ḥikāyesinde bir ḳarı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Bar idi min tulġa ciger küşeᵓi
Bel cigerim mezraᶜıdın ḫūşeᵓi

Tüman[4]: (تومان) Keṡretden kināyet ṭarīḳıyla istiᶜmāl olınur. Tümen miñg dirler. Niçe biñ dimekdür.

Tümen[5]: (تومن) Çoḳluḳdan kināyedür ve on biñ miḳdārı ᶜOṡmān aḳçasına dirler ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hüdhüd Simurġ vaṣfında ḳuşlara eytdi.

Beyt: Miñg tümen ḳuş eyleben ol yan sefer
Ursa miñg yıl ol havāda bāl ü per

---

[1] dirler : derler B. // Kaf-ı ᶜArabī ile dilkü , rūbāh maᶜnāsınadur Li.1 // Bu maddede tanık olarak verilen beyt yalnız Esad Efendi nüsnasında vardır.

[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 ; kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // tüylerin : tülerin E. ; tüyin Ş. // dökdügi : dökdüki B. // dirler : derler B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür A. , S. // bolup : bolub B. // ödemege : ödemeke B. // gelür : kelür B.

[3] dul ᶜavrat maᶜnāsınadur : dul ᶜavrat maᶜnāsınadır B. ; dul ᶜavrata dirler Ş. // eri olmaya : eri olmaya ki S. // üçinci : ücinci E. , Li.1 , Ş. // āḫirinde : āḫerinde B. // Ḥüseyn : Ḥüseyin B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Kināyedür : kināyedir B. // biñ : bin B. // ᶜOṡmān : ᶜOṡmānī Li.1 // eytdi : itdi B. // güne : küne B. // ṭuman : tümen B. // dimekdür : demekdir B. // göstermeye : köstermeye B.

Ve güneş olmaduğı güne dirler ki ṭuman dimekdür ki güneşi göstermeye.

Tumşuġ[1]: (تومشوغ) Ṭaġ burnına dirler [E.99a] ve sāyir [Li.1-72a] yerlerde daḫı istiᶜmāl iderler ki **Ferhād u Şīrīn**'de ejdehā vaṣfında gelür ki :

Beyt: Özi ḫōd taġ u **tumşuġ** dik anĝa baş
Velī **tumşuġ** kim ol bolmış ḳara taş

Ve ḳuş burnına daḫı dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Tanĝ bülbüli **tumşuġın** tutup rest
Ḫaffāş ḳanatların ḳılıp süst

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da vādi-i maᶜrifet ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Ol başıġa yirge sürtüp irdi ḳol
[Ş.198a] Bir ḳayanınĝ **tumşuġın** şerḥ itti ol

[S.80a] Tomuştı[2]: (توموشتى) ᶜAcele ve ġażabla ve ḥüzn ile söylemeyüp oturdı dimekdür.

Tomuş[3]: (توموش) Yine bu maᶜnīye emr maᶜnāsına gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: ᶜİşret it kim çarḫ alyıda tevafüt yoḳ durur
Ḫāh-i bezm içre ismāᶜ it ḫāh-i günç içre **tomuş**

Tomaġa[4]: (توماغه) Ṭoġan uzkufına dirler ve ḳuş yelegine dirler ki sipāhiler başlarına ṭaḳarlar. Otaġa maᶜnāsına ki muḳaṭṭaᶜātta bir ḳıṭᶜada gelür.

Ḳıṭᶜa: Leʾim farḳıġa iḳbāl tācını ḳoymaḳ
Yaḳīn ki boyġusıdur mucib ᶜaẕābı anınĝ
Nutuḳcı başıġa sunġur tumaġasa tanĝasanĝ
Ki bolġusı sebeb-i renc ü ıżṭırāb anınĝ

---

[1] **burnına** : burnuna B. // **istiᶜmāl iderler ki** : istiᶜmāl olınur Li.1 ; istiᶜmāl iderler Ş. // **ejdehā** : ejderhā B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında Kelür B. ; vaṣfında gelür A., S., Ş. // **tumşuġ dik** : tumşuġ din A. // **şebde gelür** : şebde kelür b. ; şebde gelür ki Ş. // **tutup** : tutub B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ....gelür** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyesinde kelür B. ; ḥikāyesinde gelür ki Ş. // **ol başıġa** : başıġa ol A., Ş. // **yirge** : yirke B., birke Ş. // **sürtüp** : sürtüb B. // **ḳayanınĝ** : ḳayanıñ A.
[2] **söylemeyüp** : söylemeyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **emr maᶜnāsına gelür ki** : emr idüp ḥüzn ile otur dimekdür Li.1 ; emr dür Ş. // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **ḫāh-i bezm** : ḫāhi bezm B. // **ismāᶜ** : müsemmāᶜ A. // **ḫāh-i günç** : ḫāhi günç B.
[4] **ṭoġan** : doġan B. // **uskufına** : uskufiye B. // **ṭaḳarlar** : daḳarlar S. // **Otaġa maᶜnāsına ki................tāc-ver** : ø Li.1 // **bir ḳıṭᶜada gelür** : bir ḳıṭᶜada kelür ki B. ; bir ḳıṭᶜada gelür ki A., S. // **nutuḳcı** : tutuḳcı S., Ş. // **tumaġası** : tumaġasın S. // Hüdhüd'le : Hüdhüd ile Ş. // **Sunġur** : Sunġur'un B. // **münāẓarasında gelür** : münāẓarasında kelür B. ; münāẓarasında gelür ki S.

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'le **Sunġur** münāẓarasında gelür.

Beyt: Başıma altun **tumaġa** tāc-ı zer
Çün mini ḥaḳ bile ḳılmış tāc-ver

Tonḳtar[1]: (**تونقطار**) Giceyle pādişāhı bekleyenlere dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara** medḥinde gelür ki:

Beyt: **Tonḳtar** anda baḫt-ı bīdārıñg
Tañgġa tigrü kim Ḫudā yārıñg

Tondı[2]: (**تونذی**) Bir bārik nesneye ve şuᶜle-dār nesneye dirler ve güneşe diḳḳatle nazar idüp göz ṭondı dimekdür.

Tonar[3]: (**تونار**) Bu daḫı bu maᶜnāya, ṭonar dimekdür ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki :

Beyt: Bir nazarda köz **tonar** bilmes yüzüñg māhiyyeṭin
Munca rūşen boldı kim oldur dil ü cān örtegen

Töñgül[4]: (**تونکل**) Kaf ᶜAcemī'dür. Ferāġat eyle . nevmīd ol dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [Li.1-72b] köñgül vaṣfında gelür.

Beyt: Bu ḫōd imes cezm sin ister [S.80b] köñgül
[A.47a] Ger bu köñgül bolsa sin andın **töñgül**

"Töñgül" didügi "**nevmīd ol**" dimekdür.

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** saᶜy eyle [E.100a] çün vaṣl ḥāṣıl bolmadı
Bar luṭfīġa bitgil imdi vü ġayrıdın **töñgül**

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Bülbül Nevrūz**'a naṣīḥat itdügi maḥalde gelür.

---

[1] **giceyle** : kiceyle B. ; gice ile Li.1 // **pādişāhı** : pādişāh Ş. ; pādişāhları S. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. ; Ḥüseyn Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **tañgġa** : tañgge B.

[2] **nesneye dirler ve** : nesneye ve A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **idüp** : idüb B. // **göz** : köz B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **tonar** : tunar B. // **maᶜnāya** : mānāyadur S. , Ş. // **ṭonar** : donar A. , B. ; ṭotar S. // **dimekdür** : demekdir B. // **köz tonar** . köz tuṭar A. , Ş. // **munca** : muñi B. ; muñgca A.

[4] **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , Ş. // **nevmīd** : nevmīt B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. // **Beyt: Bu ḫōd imes ....**: Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // Bu bölüm Li.1 nüshasında yoktur. // **"Töñgül" didügi "nevmīd ol" dimekdür.** : ø A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // Beyit ve sonra gelen **Ve yine Gül ü ....gelür.** S. nüshasında yoktur. // Beyitteki mısraların yerleri A. , E. , ve Ş nüshalarında değişiktir. // **bitgil** : yitgil A. , Ş. // **itdügi** : etdüki B. ; eyledügi Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **taḳdīridin** : taḳdīriden A. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B.

Beyt: **Töñgülme** Teñgri taḳdīridin ey şāh
Köz açḳunca ni bilgey sin ki nagāh

"Töñgülme" didügi "**nevmīd olma**" dimekdür.

Töñgülüp[1]: (**تونكولوب**) Nevmīd olup dimekdür ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da pīrlik vaṣfında gelür.

ᶜAceb ᶜaceb maraż kesretidin ḥayātdın **töñgülüp**.

Töñg[2]: (**تونك**) Kaf-ı ᶜAcemī ile imāle ile mutlaḳ şarāb ẓarfına dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Dilārām**'la ᶜıyşa meşġūl olmaġıle memleket ḫarābe yüz ṭutduġı maḥalde gelür.

Beyt: Sūfī ibriḳıġa ḫalel boldı
Bāde **töñg** ki bile bedel boldı

Toñg[3]: (**تونك**) Ve yine efsürde olup ṭoñmaḳ maᶜnāsına gelür. Belki emr idüp ṣovuḳdan ṭoñ dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Āh u eşkidin irür ot u su içre ᶜāşıḳ
Zāhidā ni ġam añga ger ḳızıḳ olġıl ger **toñg**

Tonbup[4]: (**تونبوب**) Ṣovuḳdan ṭoñup dimekdür.

Toñgup[5]: (**تونكوب**) Ṣovuḳdan ṭoñup dimekdür.

Toñgar[6]: (**تونكار**) Ṣovuḳdan ṭoñar dimekdür.

---

[1] **töñgülüp** : töñgülüb B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[2] **imāle ile** : ø B. , E. // **Dilārām'la** : Dilārām ile Ş. // **ᶜıyşa** : iyşe B. ; ᶜıyş u nūşa Ş. // **olmaġıle** : olmaġla S. , Ş. // **ṭutduġı** : ṭutduġu B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **sūfī** : sofi B. // **ibriḳıġa** : ibriḳıge B. // **ki bile** : gibi B. ; kibi bile S. , Ş.

[3] A. , E. , Li.1 , S. , Ş. nüshalarında "toñg" kelimesi yazılmadan önceki "töñg" kelimesinin devamı gibi yazılmıştır. // olup : olub B. // **ṭoñmaḳ** : doñmaḳ A. , B. , S. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsınadur Ş. ; maᶜnāsına kelür B. // **belki** : ø Li.1 // **idüp** : idüb B. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñ** : ṭon B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **olġıl** : olgil B.

[4] Bu madde A. , E. , S. , Ş. nüshalarında yoktur. // **tonbup** : tonbub B. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñġup** : ṭoñġub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] Bu madde A. , B. , Li.1 nüshalarında yoktur. // **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **ṭoñġup** : ṭoñġub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **ṣovuḳdan** : ṣouḳdan B. // **dimekdür** : demekdir B.

Tüñglük[1]: (تونکلوك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ʻArabī'dür. Ṣaḥrā-nişīnleriñ ḫar-

gāhlarınıñ depesinde olan revzeneye dirler ki ṣovuḳda ve yağmurda örterler [E.100b] ve od yanduḳda dütün ṭaşra çıḳsun deyü açarlar ki **Mecnūn u Leylī**'de Leylī firāḳ gicesinde eytdi.

Beyt: Zindān ki tinimdür anda maḥbūs
Hem **tüñglügi** hem işigi medrūs

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de bu ᶜibāreti ehl-i Fürs yine bu ad ile edā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didikleri **[S.81a]** maḥalde gelür ki:

Bir müteᶜayyın niçe kim aḳ öydür añga ḫar-gāh at ḳoyupdurlar, ammā anıñg eczāsınıñg köpin Türkī til bile eytürler andaḳ ki **tüñglük**.

Tünbek[2]: (تونبك) Kaf ᶜArabī'dür. Dünbek ve deblek dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on

altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Raᶜdni dip bezmide **tünbek** üni
Berk kebābı otınıñg uçḳunı

Tunban[3]: (تنبان) Tumman dimekdür ki ic ṭonı maᶜnāsına ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Mütevelli her yıl yüz postin ve yüz gink ve yüz börk ve yüz kefeş ve yüz könklek ve yüz **tunban** satḳun alġay.

---

[1] ᶜAcemī : kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **ṣaḥrā-nişīnleriñ** : ṣaḥrā-nişīnlerin B. // **ḫar-gāhlarınıñ** : ø Li.1 // **revzeneye** : revzeniye E. ; revzenene S. // **ṣovuḳda** : ṣouḳda B. // **yanduḳda** : yandıḳda A. , B. , S. , Ş. // **deyü** : ø Li.1 ; diyu Ş. ; deyu B. // **açarlar** : acarlar B. // **gicesinde** : kicesinde B. // **tinimdür** : tinim Li.1 // **Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de....................andaḳ ki tüñglük** : ø Li.1 // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. // **müteᶜayyın** : mütaᶜayyın B. // **nice** : niçe B. ; nime Ş. ; nite S. // **ḳoyupdurlar** . ḳoyubdurlar B. // **eczāsınıñg** : eczāsıdın A.

[2] **kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **dünbek** : dinek S. // **deblek** : dilek S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ....gelür** : Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **dip** : dib B. // **kebābı** : kebā E.

[3] **tumman** : tuman B. , S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ic** : iç S. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Vaḳfiyye'de gelür** . : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **her yıl** : bir yıl B. // **yüz postin ve yüz gink** : yüz postin yüz gink A. , B. , S. , Ş. // **ve yüz börk** : ø B. , S. ; yüz börk A. , Ş. // **ve yüz keşef** : yüz keşef A. , B. , S. , Ş. // **ve yüz könklek** . yüz könklek A. , B. , S. , Ş.

Ton[1]: (تون) Giyecek dimekdür ki ḳaftan maᶜnāsına ki **Ferhādu Şīrīn**'de **Ḫaḳan**'ıñ ḫazīnesi vaṣfında gelür.

Beyt: Tikilmey **ton** ḥesābın kimse bilmey
Birisi hem kisilmey hem tikilmey

Tün[2]: (تون) İmāle ile gice dimekdür.

[E.101a] Tuvaġ[3]: (تواغ) Ṭırnaḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de Miᶜrāc vaṣfında gelür.

Beyt: Merkebi urdı ay yüziġa **tuvaġ**
Eyle kim ḳaldı cebhesi üzre daġ

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ [A.47b] beyābānda āhu bile muᶜāmelesi beyānında gelür.

Beyt: Eşkin artıp ḳulaġı birle
Cismini ḳaşıp **tuvaġı** birle

Ton[4]: (تون) Vav resmī olup telafuzda iẓhār olınmadıġı taḳdīrce don dimekdür. Gice maᶜnāsına ve teleffuzda bile söylendigi taḳdīr üzre ṭon lafzınıñ taᶜbīridür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** firāḳında **Şāh Behrām**'ıñ vaṣfı ḥālınde bu beytde tonca ᶜibāreti vech-i evvel üzredür.

Beyt: İsrāᵓġı **tonca** yüz ḫarāblıġı
Miḥnet otı öz kitāblıġı

Ve bu beytde vech-i s̱ānī üzre vārid olmışdur.

Beyt: Tā ḳızıl **ton** içre boldı cilve-ger māhım mining
Mihr iter her dem şafaḳ ḫūn-ābı içre ıżṭırāb

---

[1] **giyecek** : kiyecek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 , Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....gelür** . Ve sonra tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // gelür : kelür B. // **tikilmey** : tikilmen S. // **kisilmey** : kesilmey B.
[2] **gice** : kice B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **ma¡nâsınadur** : ma¡nâsınadır B. // **ki Seb¡a-i Seyyâre'de ....gelür** . : Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **gelür** : kelür B. // **üzre** : üze B. // **āhu bile** : āhu ile S. , Ş. // **gelür** : gelür ki B. ; gelür ki S. // **artıp** : artıb B. // **cismini** : cismin S. , Ş. // **ḳaşıp** : ḳaşıb B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Tuynak[1]: (تويناق) Bu dahı tırnak dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ṣaḥrāda

āhuyu vaṣf idüp ḫıṭāb itdügi mahalde gelür.

Beyt : Tuynaḳ imes an͡glasam kemāhey
Yoḳ imiş ḳalem ucıġa siyāhey

Tuyġun[2]: (تويغون) Aḳ ṭoġana dirler ki ġāyetde yavuz olur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da ṣıfat-ı

ṣubḥda gelür.

Beyt: Ḫayl-i ẓulmet renciġa tüşken ṣafā ehli irür
Nitekim **[S.81b]** tan͡g **tuyġunı** ḳaldı sürük ḫuffāş ara

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da dördinci faṣlda ẓālim ve cāhil ve fāsıḳ pādişāhlar

ẕikrinde gelür ki:

Ḳara ḳuzġunnı aḳ **tuyġun** dise ḳaznı yaḫşı alur dimegen muḳaṣṣar yaruḳ künni

tire tün dise şehā körünedür dimegen müdbir.

Toy[3]: (توى) Ṭoy dimekdür, żiyāfet maʿnāsına ve bir ḳuşuñ adıdur.

Toymayayın[4]: (تويمايين) Ṭoymayup dimekdür, yemekden ḳarnı ṭoymayup maʿnāsına [E.101b] ve bir dahı ṭoymayup āgāh olmüyup dimekdür.

Toyun[5]: (تويون) Ṭoyum ve ṭoḳ.

Toyḳarmaḳ[6]: (تويقارماق) Ṭoyurmaḳ.

Toyḳarmas[7] (تويقارماس) Ṭoyurmaz dimek olur.

Toymaġ[1]: (تويماغ) Ṭoymaḳ, sır olmaḳ maʿnāsına.

---

[1] **Tuynaḳ** : tunbaḳ S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. , S. , Ş. // **āhuyu** : āhuyı Ş. // **vaṣf idüp ḫıṭāb itdügi** : vaṣf itdügi Li.1 // vaṣf idüp . vaṣf idüb B. // **itdügi** : ikdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **tuynaḳ imes** : tunbaḳ imes S. ; tunyaḳ imes B. // **an͡glasam** : añlasam Ş. // **yoḳ imiş** : yoḳmış E.

[2] **ṣıfat-ı ṣubḥda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **ṣafā ehli** . ṣafā ili B. // İkinci mısra A. nüshasıhda şöyledir : **Nitekim ḫuffāş ara tan͡g tuyġunı ḳaldı sürük** // **ḫuffāş ara** : ḫaffāş ara B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.................müdbir.** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür ki** : kelür ki B // **dimegen** : dimeken B. // **tire tün dise şehā** : tire tün şehā E. , Li.1 // **müdbir** : müdebbir Ş.

[3] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve bir ḳuşuñ** : bir ḳuşun B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **ṭoymayup** : ṭoymayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yemekden** : yemekdin B. // **ḳarnı ṭoymayup** : ḳarnı ṭoymayub B. ; ḳanrı ṭoymaḳ Ş. // **olmayup dimakdür** : olmayub demekdir B. ; olmayup maʿnāsınadur Ş.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Ni ṭāḳatim bar anıñg ᶜışḳıdın kenāre ḳılıp
Ni toymağım bar anıñg ḥüsniğa neẓẓāre ḳılıp

Toyğarmayayın[2]: (تويغارمايين) Doyurmadın dimekdür. İki maᶜnāya bile.

Toyğarıban[3]: (تويغاريبان) Ṭoyurmadın dimekdür ki Mecnūn atası naṣīḥatında eytdi.

Beyt: Ac toyğarıban yalañgnı yapıttım
[Ş.199b] Öldüm dikenimde seni tapıttım

Toymağur[4]: (تويماغور) Ṭoymayacaḳ dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Bu toymağur közümge durur körmegen kibi
Ay dik yüzige niçe ki bu mübtelā baḳar

Toyğarğalı[5]: (تويغارغالي) Ṭoyurmağıçün dimekdür ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Ḥażret-i ᶜÖmer Rażıya-llah Taᶜālā anh menḳıbetinde gelür.

Beyt: Ḫan bezmidin cihān ehli tuyup
Ol özni toyğarğalı kirpic ḳoyup

2.10. Ḥarfü'l-Cimi'l-Meftūḥa

Ca ve ce[6]: (جه - جا) Ğāyet maᶜnāsına gelür, meselā filānğaca, filāna degin dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür ḫamse taᶜrīfinde.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **doyurmadın** : ṭoyurmadın Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **toyğarıban** : toyğariban B. // **ṭoyurmadın** : ṭoyuruben S. ; ṭoyurmadan S. // **dimekdür ki** : demekdir B. // **eytdi** : eytdi ki A., B., S., Ş. // **yapıttım** : yattım S. // **digenimde** : dikenimde B. // **seni** : sini A., S., Ş.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **Luṭfī eşᶜārında** : Eşᶜār-ı Luṭfī'de A., Li.1, S., Ş. // **gelür** : kelür B. // **kibi** : gibi B. // **niçe ki** : niçe Li.1
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜÖmer** : ø A. // **Rażıya-llah Taᶜālā anh** : ø Li.1 ; Rażıya-llah anh A. ; Rażıya-llah E. // **gelür** : kelür B. // **tuyup** : tuyub B. ; tutup A. // **özni** : özin A., B., Li.1, Ş. // **kirpic** : kirpiç B.
[6] **Ca ve ce** : ca A., E., Li.1, S. // **ğāyet** : ğāye A., Li.1, S. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsına kelür B. ; maᶜnāsına gelür ki A., Li.1 // **filānğaca, filāna** : filānğa S. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür Ş. ; dimek olur Li.1 // **gelür ḫamse taᶜrīfinde** : kelür ḫamse taᶜrīfinde B. ; ḫamse taᶜrīfinde gelür S., Ş. // **kökge digin** : kökge degin Ş. // **bāre-i bulād** : pāre-i pulād S., Ş. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da ....gelür.** kısmı ve bundan sonra gelen bölüm Li.1 nüshasında yoktur. // **Ḥayretde gelür** : Ḥayretde kelür B. ; Ḥayretde gelür ki S. // **ḳumrı vü bülbülgeca** : bülbül ü ḳumrıgaca A. // **Belki şecer yafrağıdın gülgeca** : ø S. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına kelür B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. **Münācāt'da gelür ki** : Münācāt'da kelür ki B. ; Münācāt'da gelür Ş. // **Ve ha ile daḫı...........aḳşamğaca.** : ø A., B., Li.1, S., Ş.

Beyt: Suġaca ḫāra bile bünyād aṅga
Kökge digin bāre-i bulād aṅga

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki Ḥayrette gelür.

Beyt: Fāḫtedin ḳumrı vü **bülbülgeca**
Belki secer yafraġıdın **gülgeca**

Ve bir daḫı miḳdār maʿnāsına gelür ki **Ferhādu Şīrīn** āḫirinde **Münācāt**'da gelür ki :

Beyt: Gümān ḳılman ḫaṭā-kārı **özümca**
Ḫaṭā hem ser-be-ser tapman **sözümca**

Ve ha ile daḫı kitābet olınur. Bu resmde **taṅgaca** ve **aḳşamġaca**.

Cebin[1]: (جبين) Meges ki bu diyārda siñek dirler.

Beyt: Lebiṅgġa eylemiş ol ḫāl-i ʿanberīn ġavġā
Nicük şekker üze eylegey **cebin** ġavġā

Çapmaḳ[2]: (چاپماق)Segirtmek, çarturmaḳ, çarpmaḳ maʿnāsına.

[Li.1-73b] **Çapḳun**[3]: (چاپقون) Ilġar ve aḳın itmege dirler ve iki leşkeriñ [S.82a] çarḫacısına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de ḳış taʿrīfinde ılġar ve aḳın maʿnāsına gelür ki:

Beyt: Cudı ḫani yıl ḫaylīdin ün salıp
Çemen kişveri sarı **çapḳun** salıp

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de yil, yaġmur ve aḳar maʿnāsına [A.48a] gelür ki:

Beyt: Bu ḫāletde gūyā ḳara tün imiş
Anıṅg alyıda yil ü **çapḳun** imiş

Ve yine **Menşeāt**'da ılġar maʿnāsına dördinci mektūbda ṣıfat-ı şitāda gelür.

Di şāhi şebiḫūnidin ot **Zerdüştī**'niṅg ḫaylī **Minḳal** ḳurġanıda ḥiṣarı vü **Behmen** çiriki **çapḳunıdın** şerāre-i **Mezdekī**'niṅg sipāhı tün ḳaranġusı içre nihān.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **İtmege** : etmege B. // **leşkeriñ** : leşkerin B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **salıp** : salıb B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de..........gelür ki** : Ve bundan sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **aḳar** : ḳar S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **Münşeāt'da ılġar maʿnāsına** : Münşeāt'da S. // **dördinci** : dördünci B. // **ṣıfat-ı şitāda gelür** : şitāda gelür E. ; ṣıfat-ı şitāda kelür B. ; ṣıfat-ı şitāda ılġar maʿnāsına gelür S. // **di** : dey Ş. // **şebiḫūnidin** : şebiḫūndadın S. // **çapḳunıdın** : çapḳunıdin B. // **şerāre-i** : şerrāre-i B.

Çaptı[1]: (چاپتی) Segirtti dimekdür.

Çapıştı[2]: (چاپشتی) Segirdişdi dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

[Ş.200a] Beyt: Çapıştı her kişi bir sarı turmay
Yarım sāᶜat turup bir dem oturmay

Çapturdı[3]: (چاپتوردی) Segirtdi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād şu bendin açmaġa gidicek Şīrīn Mehīn Bānū'ya ādem gönderdügi maḥalde gelür.

Beyt: Kişi Bānū'ġa **çapturdı** şitābān
Ki ḳıldı seyr ᶜazmi māh-ı tābān

Çapıp[4]: (چاپيب) Segirdüp dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de yedinci meclisde Timur Ḫan emr itdi ki:

Tavacı miᶜād bile [E.102b] **çapıp** barıp ucalasınıñg başın kiltürsün.

Çapmaḳ[5]: (چاپماق) Bir daḫı baş kesmege dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da sekizinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Ḳatl işige çün yanıdın çikti tīġ
Başın anıñg **çapmaḳ** üçün bī-dirīġ

Ammā "**çapmaḳ**" lüġatde aṣl baş kesildikden ṣoñra ṣıçrayup atılmasına dirler.

Çaparsız[6]: (چاپارسيز) Kesersiz dimekdür ki [S.82b] **Ferhād u Şīrīn**'de Ḫusrev ḫayline didi.

Beyt: Didi imdi ḳılıñg ni kim ḳılursız
Asarsız yā **çaparsız** siz bilürsiz

---

[1] **çaptı** : captı B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **çapıştı** : capıştı B. // **segirdişdi** : segirdeşdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü ....gelür**. Ve tanık olarak verilen beyit Li.1 nüshasında yoktur. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **turup** : tutub B.

[3] **segirtdi** : segirtdürdi B., S., Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gidicek** : kidicek B. ; giricek S. // **gönderdügi** : könderdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1, S. // **ᶜazmi** : ᶜazmin Li.1 ; ᶜazm S.

[4] **çapıp** : çapıb B. // **segirdüp** : seğirdüb B. ; segirdip S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecālisü'Nefā'is'de ....kiltürsün.** : ø Li.1 // **emr itdi ki** : emr etdi ki B. // **çapıp barıp** : çapıb barıb B. ; çabıp yarıp S. // **ucalasınıñg** : uçalasınıñ S. // **kiltürsün** : kitürsün B.

[5] **kesmege** : kesmeke B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., Ş. ; bir beytde gelür S. // **çün** : cün S. // **Ammā "çapmaḳ"................dirler** : ø Li.1

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **ḫayline** : ø Li.1 // **didi** : dedi B. // **yā** : bar B. ; ø Li.1

Çapḳan[1]: (چاپقان) Kesdügi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ferhād Ehrimen ḳaṣrına girdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳadem ḳoydı vü kirdi ḳaṣr ara tiz
Kefide div **çapḳan** tīġ-i ḫūn-rīz

Çapan[2]: (چاپان) Eski yamalu ḳaftāna dirler, ḫırḳa maᶜnāsına ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da altıncı maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Kefeş irür uşbu yarılmış taban
Ḫılᶜatım uş işki yamaġlıġ **çapan**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da üçinci ḳısm tenbīhātda gelür ki:

Ḫūb yırtuḳ ton til hem ḫūb gül yamaġlıġ **çapanı** bile maḥbūb.

Çapan[3]: (چاپان) Bir daḫı segirden maᶜnāsınadur. Baş kesen [E.103a] maᶜnāsına daḫı gelür.

Çiyeliger[4]: (چیلیکار) Kaf-ı ᶜAcemī ile cilav dimekdür. Uyan maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [Li.1-74a] gelür.

Beyt: At üze urġan igeri zer-nigār
[Ş.200b] Belki **çiyeliger** anġa gevher-nigār

Cet[5]: (چت) Cingeneye dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de himmet maḳālesinde gelür.

Beyt : Ayıġlıġnı **cetġa** nān irür
Anı itke salmaḳ ni imkān irür

---

[1] **kesdügi** : kesdüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **girdügi** : kirdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.

[2] **ḫırḳa maᶜnāsına** : ø Ş. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da..................gelür.** Ve sonra gelen kısım Li.1 nüshasında yoktur. // **maḳāle ḥikāyesinde gelür** : hikāyede kelür B. // maḳāle ḥikāyesinde bir beytde gelür S. // **yarılmış** : yar imiş B. , S. , Ş. // **işki** : iski A. , S. , Ş. // **üçinci ḳısm** : üçünci ḳısım B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **ḫūb** : ḫob B. // **yamaġlıġ** : mamaġlıġ A. , E. , Li.1 // **çapanı** : çapaḳı S.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ve S. , Ş. // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına daḫı kelür B. ; maᶜnāsına daḫı gelür S. // maᶜnāsınadur A. , E. , Li.1 ; maᶜnāsına gelür Ş.

[4] **çiyeliger** : çiliger A. , B. , Ş. ; çeyliger Li.1 ; çeliger S. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemile B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **cilav** : çilav B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **nigār** : niṣār Li.1 ; S. nüshasında hem nigār ve hem de niṣār kelimelerinin ikisi de kullanılmış.

[5] **Cingeneye** : çingeneye B. ; cengine S. // **dirler** : derler B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ayıġlıġnı** : ayıġ luᶜabidin B. ; ayıġlıġıdın Li.1 , S. , Ş. ; atıġlıġıdın A. // **cetġa** : cetge B. ; cetḳa Ş. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

Car[1]: (جر) İrkek oğlan maᶜnāsınadur ve leşkere sefer ḫaberin eyleyen kimesneye daḫı

dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Çīn**'den maġrib-i zemīne gitdügi [S.83a] maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü il fikridin kön̄glini tindürüp
Yoruş ḥükmini ilge **car** yitkürüp

[A.48b] **Cerge**[2]: (جركه) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḫalḳ birbiri yanına ṭurup av sürmege dirler ki

Sedd-i İskenderī'de **İskender** mūrları şikār itdügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Tüzüp **cerge** salsunlar ol nevᶜ şūr
Kim ol deşt ara ḳalmasun cins-i mūr

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: An̄gladım ḳılmış közi alġan kön̄gül ṣaydıġa ḳaṣd
Her ṭarafdın **cerge** tüzgen ḫayl müjgānım körüp

Ve yine ḳaṭār ve ālāy ve bölük maᶜnāsına gelür ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī yoḳ irdim bar ittin̄g , ṭıfl irdim [E.103b] uluġlar **certesige** ḳattın̄g.

Ve yine ᶜizzet ve rıfᶜat maᶜnāsına **Vaḳfiyye**'de gelür ki:

Her āyine kim sulṭān kār-ḫānesi daġı menāṣıbdın her müvecceh emrġa lāyıḳ ferāset āyın hūş-mendlerni ve her **cergege** muvāfıḳ kiyāset tezyīn ḫıred-peyvendlerni.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de gelür ki:

Beyt: Ni tutsa uluġnı ḳaşıda kicik
Ni ḳılsa kicikni uluġ **cergelik**

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **daḫı** : ø S. // **ki Sedd-i İskenderī'de..................yitkürüp** : ø Li.1 // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tindürüp** : tindürüb B. // **yitkürüp** : yitkürüb B.

[2] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜacemī'yle S. // **ṭurup** : ṭurub B. ; durup S. // **sünmege** : süzmege S. // **şikār** : şikāyet E. // **itdügi** : etdügi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. ; beytde gelür S. // **tüzüp** : tüzüb B. ; türüp S. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **müjgānım** : müjgānın S. , Ş. // **körüp** : körüb B. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına kelür ki B. // **Münācāt-nāme'de gelür** : ünācāt-nāme'de kelür B. ; Münācāt-nAme'de gelür ki Li.1 // **bar ittin̄g** : bar anın̄g B. ; bar ittiñ Li.1 // **certesige** : cergesiġa S. // **ᶜizzet ve rıfᶜat** : ᶜizzet rıfᶜat S. // **Vaḳfiyye'de gelür ki** : Vaḳfiyye7de kelür ki B. ; Vaḳfiyye'de gelür ş. // **müvecceh** : mevece B. // **emrġa** : emirge B. ; ebrġa S. // **cergege** : cerge A. , B. , S. , Ş. // **Sedd-i İskenderī'de gelür ki** : Sedd-i İskenderī'de kelür ki B. ; Sedd-i İskenderī'de E. // **ni tutsa** : ni tut S. // **kicik** : kiçik B. , Ş. // **kicikni** : kiçikni Ş. // **ḳadr** : ḳadir b. // **merātib maᶜnāsına gelür ki** : merātib maᶜnāsına kelür ki B. ; merātib maᶜnāsına daḫı gelür Ş. // **Uyġurī** : Uyġuzī S. , Ş. ; Uyḳuzī Ş. // **baḫşılar** : yaḫşılar S. , Ş.

Ve yine Vaḳfiyye'de ḳadr ve merātib maʿnāsına gelür ki:

Uyġurī **cergelik** baḫşılar.

Çarlatmaḳ[1]: (چارلاتماق) Ḳıġırtmaḳ ve daʿvet itmek. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād**'ıñ ḥüzn ü melāli defʿi içün dört faṣla münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ bābında **Ḫaḳan** vezīri **Melik-ārā**'ya gelsün deyü fermān itdügi yerde bu beytde çarlattı lafẓı ki gelür, ḳıġırdı dimekdür.

Beyt: Şeh ol fikr ile kec eyledin nihānı
Kirüp ḫalvet ara **çarlattı** anı

Cercerek[2]: (جرجرك) [Li.1-74b] Kaf-ı ʿArabī ile çeşme lülesine dirler ve çırlayıḳ ḳuşına dirler ki ötmege başlasa diñmek bilmez ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yāve-gūy ẓemminde gelür.

Beyt: Yāve köp itürde biri **cercerek**
[Ş.201a] Çarḫ köp urmaḳda biri ferferek

Çarladı[3]: (چارلادى) Āvāzla çaġırdı dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede vezīr ḳızı [S.83b] **Mesʿūd Çāh** aġzından çaġıduġı maḥalde gelür ki :

Beyt: Çapıban çāh başını meh-veş
Çarladı mihr birle ey ġam-keş

Çarlaban[4]: (چارلابان) Ḳıġıruben ve daʿvet eyleyüben dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesʿūd**'ı ṭutmaḳ bābında **Vezīr Çipur**'a eytdi.

Beyt: **Çarlaban** öz öyüñgde ḫoḥbet tüz
[E.104a] Anıñg öyige meyl hem körḳüz

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **ḳuşına dirler** : ḳuşuna dirler B. ; ḳuşına daḫı dirler Ş. // **diñmek** : düñmek A. // **bilmez ki** : bilmez Ş. ; bilmez , meşhūr ṭanbūrdur. Li.1 // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da................ferferek** : ø Li.1 // **yāve-gūy** : yāve-gūylar A. , B., Ş. // **ẓemminde gelür** : ẓemminde kelür B. ; ẓemminde bir beytde gelür S. // **yāve köb** : yāve-gūy S. // **itürde** : itürda B. // **biri** : birdi S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebʿa-i Seyyāre'de..............ġam-keş** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , Ş. ; bir beytde gelür ki S. // **çapıban** : açıban B. , S. , Ş. // **birle ey** : birlegey A. ; birlegey olġa S. ; birle ki Ş.

[4] **çarlaban** : çarlapan S. // **eyleyüben** : eyleyuben B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebʿa-i Seyyāre'de................körküz** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **ṭutmaḳ** : dutmaḳ S. // **öyüñgde** : oyuñgda B. ; öñgde S. // **öyige meyl** : önige seviġa meyl S. // **hem** : ø Ş. // **körküz** : körköz B.

Çarḳap[1]: (چارقب) Üstine giydikleri yeñsiz ḳaftānda olan ṭaşradan yaṣṣı ṭavḳa dirler ki

eteklerinde bile ola. **Münşeāt'da** sekizinci mektūbda gelür.

Tā felek lāciverdi aṭlası ḳuyaş zer riştesidin muṭallā bolġay ḳullanıñız iknige **çarḳap** tikilsün.

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber'de** gelür.

Beyt: Şafaḳ cinsin ḳuyaş zer riştesiġa **çarḳap** ḳılmış
Şafaḳ kün ḳıyġalı mihr ehliniñg eşkin sebeb ḳılmış

Çeşen[2]: (چشن) Muṭlaḳ żiyāfet maʿnāsına gelür ve bayrām żiyāfetine daḫı dirler ki

Tārīḫ-i Mülūk'da Cemşīd Şāh Iṣṭaḫr ḳalʿası bināsın tamām itdügi maḥalde gelür ki:

Çün bu ʿimāret tükendi ʿālem-i selāṭīn ve eşrāf ve ekābirin yıġıp anda **çeşen** ḳıldı.

Çaġ[3]: (چاغ) Vaḳt maʿnāsınadur ki ol çaġ dirler , ol vaḳt dimekdür. Ve bir daḫı miḳdār

maʿnāsına gelür ki **Mecnūn u Leylī'de** miʿrācda gelür.

Beyt: Ġayranī ki miñg sipihr **çaġlıḳ**
[A.49a] Nūr içre tümen bu mihr **çaġlıḳ**

Ve bir yayuñ başları ḳaçsa āteşe gösterüp yerine getürmege dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb'da** gelür.

Beyt: [S.84a] Közi ol otıdın ḫal için daġ itedür
Yāḫūd iki ḳaşınıñg yalarını **çaġ** itedür

---

[1] **çarḳap** : çarḳab B. // **üstine** : üstüne B. // **giydikleri** : kiydikleri B. // **ḳaftānda olan** : ḳaftānda E. // **ṭavḳa** : ṭoḳaya B. // **dirler ki** : dirler A. // **bile ola** : bile ola ki S. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. ; mektūbda gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **ḳullanıñız** : ḳollarıñgız B. // **çarḳap tikilsün** : çarḳab tikilsün B. // **Ve yine ....sebeb ḳılmış** : ø Li.1 // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki S. // **ḳuyaş zer** : ḳoyaş zer B...// **çarḳap ḳılmış** : çarḳab ḳılmış B. // **ehliniñg** : ehliniñ A.

[2] **çeşen** : ceşen B. // **maʿnāsına gelür** : maʿnāsına kelür B. // **itdügi** : ekdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **çün** : çü B. , S. // **yıġıp** : yıġıb B. // **çeşen ḳıldı** : ceşen ḳıldı B.

[3] **vaḳt** : vaḳit B. // **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır ki B.; maʿnāsınadur ki vaḳt maʿnāsına gelür ki S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maʿnāsına gelür ki** : maʿnāsına kelür ki : B. // **miʿrācda gelür** : miʿrācda kelür B. ; miʿrācda gelür ki S. ; miʿrāc vaṣfında gelür Ş. // **ġayranī** : ġubranī A. , B. , Ş. // **içre** : icre Li.1 // **Ve yine yayuñ ....çaġ itedür** : ø Li.1 // **gösterüp** : kösterüb B. // **getürmege** : ketürmege B. // **daġ itedür** : taġ itedür S. // **çaġ itedür** : çaġ idedür A. , B.

Çağır ve çakır[1]: (چاقیر–چاغیر) [Ş.201b] Süci dimekdür ki [E.104b] bir tercīde gelür.

Beyt: Çağır keṣreti mi batı dik manga
Ḫıred bülbülin geng ü lāl eyledi

Ve yine **Münşeāt**'da onıncı mektūbda gelür.

Ve **çağırnı** ümmü'l-ḫabāyiṣ dip dururlar kim cemīᶜ yamanlıġ andan mütevellid bolur.

Beyt: **Çağırġa** tüşke yoḳtur ḳarār u ḫāb manga
Çü otġa tüştüm imes ᶜayb ıżṭırāb manga

Çağladım[2]: (چاغلادیم) Bildim dimekdür.

Çağlıġ[3]: (چاغلیغ) Filān çağlıġ, filān meṣelli dimek olur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de münācātda eydür.

Beyt: Ger meng genci yüz cihān **çağlıġ**
Baḥr-ı fażlıng ming āsmān **çağlıġ**

Çağlamaḳ[4]: (چاغلاماق) Sezinmek ve ẓann itmek maᶜnāsınadur. Meṣelā : Çağlap sezinüp dimek olur. **Ferhād**'ıñ vilādeti şinlikde eydür.

Beyt: Ṭarab ġavġāsın ol kişverde **çağlap**
Meşaḳḳat kārvānı raḫt bağlap

Çağlıyan[5]: (چاغلیان) Müteᶜayyın ve nām-dār dimekdür.

Çağlaban[6]: (چاغلابان) Añlayup ve ẓann eyleyüp ve ḳıyāṣ idüben dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on üçinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Anca ni kim ilete alur **çağlaban**
Birk tangıp arḳasıġa bağlaban

---

[1] **süci** : şarāb Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür ki ḫamr maᶜnāsına ki Ş. // **tercīde gelür** : tercīde kelür B. // **Ve yine Münşeāt'da...............bolur.** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. ; mektūbda gelür ki S. // **çağırnı** : çağırtı S. // **dip** : dib B. // **yamanlıḳ** : yamanlıġ S. // İkinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **müteᶜayyın** : mütaᶜayyın B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **añlayup** : añlayuyen B. ; añlayuben A. , Li.1 , S. , Ş. // **eyleyüp** : eyleyub B. ; eyleyüben S. // **dimekdür** : demekdir B. // **üçinci** : üçünci B. // **gelür** : kelür B. // **birk** : birik S. // **tangıp** : tangıb B.

Caġdavul[1]: (جغداول) Leşkerde [Li.1-75a] ard sürüciye dirler.

Çaḳın[2]: (چقين) Çaḳmaḳdan çaḳan şuᶜleye dirler ve şemsiñ şuᶜlesine daḫı dirler ki

Sedd-i İskenderī'de bahār vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ġıridin tüşüp bāġ ara zelzele
Çaḳın şeklidin boynıda silsile

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ferhād Ehrimen'i öldürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Çaḳın dik tīġ ile başıġa yitti
İşin bir ḍarb ile aḳ aḫer itti

Ve Sedd-i İskenderī'de Ḫāḳānıñg ḳaṣrı vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yaġındın anıñg tamı tam körmegen
Çaḳın şuᶜle tamıġa yitkürmegen

Çaḳtı[3]: (چاقتى) Ġamz itdi , ḳovladı , fāş itdi dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

[E.105a] Beyt: Köz üstide tutup niçe yaşı aġırlasam
İlke çaḳar mini vü hem ol ḫūni yaġıdur

"Çaḳar" didügi "ġamz idüp ḳovlar" dimekdür.

Ve yine Tārīḫ-i [S.84b] Mülūk'da Sevdābe Siyāvūş'a meyl idüp Siyāvūş iltifād itmeyüp Sevdābe Siyāvūş'ı Keykāvus'a ġamz itdügi maḥalde gelür.

Ḳorḳuncıdın Keykāvus ḳaşıda anı özi bile bed-nām ḳılıp çaḳtı.

Çaḳmaḳ[4]: (چاقماق) Maᶜrūfdur.

---

[1] leşkerde : leşkeriñ Li.1 // sürüciye : sürücüye B. ; sürücüsüne Li.1

[2] şuᶜleye dirler : şuᶜleye Ş. // ki Sedd-i İskenderī'de.........silsile : ø Li.1 // bahār vaṣfında gelür ki : bahār vaṣfında kelür ki B. ; bahār vaṣfında gelür Ş. // ġıridin : ᶜArabdan S. // tüşüp : tüşüb B. // boynıda : boynuda B. // Ve yine Ferhād u Şīrīn'de : Ve Ferhād u Şīrīn'de B. ; Ferhād u Şīrīn'de Li.1 // öldürdügi : öldürdüki B. // maḥalde gelür : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki A. , Ş. // ḍarb ile : ḍarbla Li.1 // aḫer itti : aḫer aḳı B. // Ve Sedd-i İskenderī'de.............yitkürmegen : ø Li.1 // Ve Sedd-i İskenderī'de : Ve yine Sedd-i İskehnderī'de S. // Ḫāḳānıñg : Ḫāḳānıñ Ş. // vaṣfında gelür ki : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A. , Ş. ; vaṣfında bir beytde gelür S. // yaġıdın : bāġındın S. , Ş. // körmegen : körmeken B. // yitkürmegen : yitkürmeken B.

[3] ġamz itdi : ġamz etdi B. // ḳovladı : ḳavladı Li.1 // fāş itdi : ø S. ; fāş etdi B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // niçe : nice A. , B. // ilke : ilike A. // "Çaḳar" didügi............dimekdür. : ø Li.1 , Ş. // didügi : didüki B. // ḳovlar dimekdür : ḳovlar demekdir B. // Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da ....ḳılıp çaḳtı : ø Li.1 // meyl idüp : meyl idüb B. // iltifād itmeyüp : iltifād etmeyüb B. // ġamz itdügi : ġamz etdüki B. // maḥalde gelür : maḥalde kelür B. // ḳılıp çaḳtı : ḳılıb çaḳtı B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Çaḳılġan[1]: (چاقیلغان) Çaḳılan dimek olur.

Çaḳın[2]: (چاقین) Yıldırıma dirler.

Beyt: Muḥteriz bol şuʿle-i āhımdın ey gül ḫırmeni
Kim **çaḳın** ḫırmenġa tüşkenniñ ʿaceb teʾsīri bar

Ve **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan** ḫulf ārzū ikdügi yerde eydür.

Beyt: **Çaḳın** kim barudı envār anıñ
Çü uçtı ḳalmadı āsārı anıñ

Çengel[3]: (چنکل) Orman.

Çaḳır ḳanat[4]: (چاقیر قانات) Bir nevʿ ördege dirler.

Çekmen[5]: (چکمن) Kaf-ı ʿArabī ile uzun çekme çaḳşıra dirler ve baʿżılar muṭlaḳ çuḳaya dirler. Dimişler ki **Mecnūn u Leylī**'de tevḥīdde gelür ki:

Beyt: Yaz yamḳurı yitkec eylediñ bat
Bir **çekmenini** ḳızıl saḳarlat

[Ş.202a] Çeküş[6]: (چکوش) Kaf-ı ʿArabī ile çeküc dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kökisü tā ġam taġıda ʿışḳıñ belā mismarını
Birkitürde eyledi **Ferhād** mitinin **çeküş**

Çek[7]: (چك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ḳāḍı ḥüccetine ve sicillātına dirler ve ḳurʿaya daḫı dirler ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da **Ḍaḥḥāk** günde iki ādem ḳatl idüp beynisin yılanlara

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **nevʿ** : nevʿi B.
[5] **dimişler ki** : demişler ki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yamḳurı** : yaġmurı S. // **bir** : yir B. // **çekmenini** : çekminin E. ; çekimini S. // **ḳızıl** : ḳırmızı S.
[6] **çeküc** : çeküç A. // **çeküc dimekdür** : çeküc ki ḥaddādlar āletidür Li.1 // **dimekdür ki** ....**çeküş** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kökisü tā** : köksüme B. , S. , Ş. ; köksime A. // **ʿışḳıñ** : ʿaşḳıñ B. // **birkitürde** : birkitürdi A. // **mitinin** : minin S.
[7] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabī ile Li.1 // **ḳurʿaya daḫı dirler** : ḳurʿaya dirler Ş. // **ki Tārīḫ-i Mülūk'da**...............**çek tüşti** : ø Li.1 // **günde** : künde B. // **ḳatl idüp** : ḳatl idüb B. // **Ġāve-i āhen-geriñ** : Kāde-i āhen-geriñ S. // **öldürüp** : öldürüb B. // **oġlına daḫı ḳurʿa** : oġlına ḳurʿa Ş. // **düşdügi** : düşdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **yılanlar çıḳıp** : yılanlar çıḳıb B. // **dip durlar** : dib durlar B. ; dip dururlar Ş. // **bolmasa irdi** : bolma irdi B. // **çek salıp** : çek salıb B. // **ḳatl ḳılur irdi** : ḳılur irdi E. // **Gāve-i āhen-gerniñ** : Gāve-i ahen gerniñ A. // **ḳatl bolup** : ḳatil bolub B.

virüp Gāve-i āhen-geriñ bir oğlın öldürüp [E.105b] ve bir oğlına dahı ḳurᶜa düşdügi maḥalde gelür ki:

Baᶜżı müverriḫler anıñg iginidin yılanlar çıḳıp ġıdāları kişi maġzi irdi dip durlar, her taḳdīr bile ol her kün iki kişi öltürür irdi [A.49b] günehlıḳ kişi bolmasa irdi çek salıp sāyir ḫalḳdın ḳatl ḳılur irdi ki sipahānda Gāve-i āhen-gerniñg bir oğlı bu cihetdin ḳatl bolup irdi , yana bir oğlıġa dahı çek tüşti.

Çekim[1]: (چکیم) Benim ḥüccetim ve temessühüm dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Cān birip vaṣlıñgnı beyᶜ itkenni yazdım köñglüme
Derd-i ᶜışḳ [S.85a] iki güvāhım çaḳlıġ köñglüm çekim

Çengek[2]: (چنکاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Çengal dimekdür.

Çaklık ve çaklıġ[3]: (چاك ليغ و چاك ليك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Çaḳlu dimekdür , yaᶜnī pārelenmiş maᶜnāsına ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt : Çaklık cān ḳalur ot u su ara
Çün mey-ālūd bolur ol iki leb

Çal[4]: (چال) Ṣaḳalıñ hem aġı ve hem ḳarası olmaġa dirler , dü-mūy maᶜnāsına.

Çalın[5]: (چالين) Çaḳmaḳ dimekdür ki āteş-zene maᶜnāsına ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād ᶜışḳ belāsında eydürdi.

Beyt: Möyük tenġa balın urmaḳ ni irdi
Mamuġ üzre çalın urmaḳ ni irdi

[E.106a] Calayır[6]: (جلاير) Çaġatay'da [Li.1-75b] bir ḳabīle adıdur.

---

[1] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // birip : birib B. // beyᶜ : beyiᶜ B. ; menᶜ Li.1 // derd-i ᶜışḳ : derd ü ᶜaşḳ B. ; derd ü ᶜışḳ Ş.
[2] ᶜAcemī : kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // ᶜArabī'dür : ᶜArabīdir B. // dimekdür : demekdir B.
[3] çaklık ve çaklıġ : çaklig ve çaklik B. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // ᶜAcemī'dür : ᶜAcemīdir B. // dimekdür : demekdir B. // maᶜnāsına : dimekdür A. // ki Nevādirü'ş-Şebāb'da............ol iki leb : ø Li.1 // gelür : kelür B. // çaklık cān : çaklig cān B.
[4] ṣaḳalıñ : ṣaḳalın B.
[5] dimekdür ki : demekdir B. ; dimekdür A. , Li.1 , S. // çaḳmaḳ dimekdür : çaḳmaḳdur. Ş. // ki Ferhād u Şīrīn'de..........ni irdi : ø Li.1 // ᶜışḳ : ᶜaşḳ B. // eydürdi : iderdi B. // köyük : kölük S.
[6] calayır : çalayır S. // ḳabīle adıdur : ḳabīle adıdır B. ; ḳabīledür Ş.

Çel[1]: (چل) Bir nevᶜi büyük mekesdür ki anı örümcek ağına ṣarar ve bağlar ve muṭlaḳ

ağına dirler ki örümcek üstine yapışa [Ş.202b] daḫı ḥareketden fārıġ ola ki **Mecnūnu Leylī**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: Örgemci şıbaḳġa **çel** ni tırmap
Tumşuğını rişte birle çırmap

Celbek[2]: (جلبك) Kaf-ı ᶜArabī ile gözlemeye dirler ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

Ve Şaᶜbān ayınıñg ortasıda kim **Berāt** bolġay **celbek** otuz batman ve ḥelvā yigirmi batman.

Çevük[3]: (جوك) Kaf-ı ᶜArabī ile reng maᶜnāsınadur ki mebelā : Ḳara çevük dinilse ḳara

renglü dimekdür. Ḳızıl çevük dinilse ḳızıl renglü dimek gibi ve ᶜavretlerüñ başlarına giydikleri terkebe dirler ve daḫı bir ḳumāşa dirler ki bir renge maḫṣūṣ ola ki **Sedd-i İskenderī**'de pīşe- [Ş.85b] nigār aṭyarı vaṣfında gelür.

Beyt: **Çevük** aṭlas eylep özige libās
Kiyip börk ornıġa başıġa tas

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Gül-gūn ton üze ḳara **çevük** naḳş
Açılmadı lāle-zār sin dik

Çavdı[4]: (چاودى) Çavlandı, adlu ve nām-dār oldı ve meşhūr oldı ve şöhret ṭutdı

dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da evvelki maḳalede [E.106b] gelür.

---

[1] **mekesdür** : mekisdir B. // **ki örümcek üstine................çırmap** : ø Li.1 // **üstine** : ortasına B. // **yapışa , daḫı** : yapışa ve daḫı Ş. // **gelür** : kelür B. // **tırmap** : tırmab B. // **çırmap** : çırmab B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

[2] **Celbek** : çelbek Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yli S. // **gözlemeye** : közlemeye B. // **gelür** : kelür B. // **ayınıñg** : ayınıñ A.

[3] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **reng** : renk B. // **dinilse** : denilse B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dimek gibi** : dimekdür Li.1 , S. , Ş. // **ᶜavretlerüñ** : ᶜavretleriñ Li.1 // **terkebe** : berkebe B. ; nezkebe Li.1 , S. , Ş. // **daḫı bir ḳumāşa** : daḫı ḳumāşa A. , B. , E. // **renge** : renke B. // **maḫṣūṣ ola ki** : maḫṣūṣ ola Li.1 // **aṭyarı** : aṭbarı B. ; ısıṭhār Li.1 // **gelür** : kelür B. // **eylep** : eyleb B. // **kiyip** : kiyib B. // **ornıġa** : ortıġa S. ; ornige B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[4] **adlu** : adlı B. // **oldı** : ø Li.1 // **ve şöhret ṭutdı** : ø S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Maḫzen-i MīrḤaydar'da................güher** : ø Li.1 // **evvelki maḳālede** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. // **dünyīde** : dünyāda B. ; dünīde S. , Ş.

Beyt: Dünyīde cüz Ḥaydar ṣāḥib hüner
Kim çavdı munca tükenmes güher

Çavun[1]: (چاون) Çapḳun maʿnāsınadur ki tünd yelle yağan yağmura ve ḳara dirler ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Dehr dağıda niçük vaṣl güli bütsün kim
Hicr otıdur yağını eşk suyıdur **çavun**

Çayḳalmaḳ[2]: (چايقالماق) Çayḳanmaḳ.

Çayḳalıp[3]: (چايقاليب) Çayḳanup dimek olur. ʿAlā haẕa'l-ḳıyās.

[A.50a] Çaynar[4]: (چاينار) Çiner dimekdür ki **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṣavm-ı nāfile bābında gelür.

Beyt: Ger ötmek ṭıfl üçün **çaynar** anası
Revādur ger yana yoḳdur ġıdāsı

Çayan[5]: (چايان) Çıyan dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de miʿrācda burc-ı ʿaḳrebi murād idüp yazarlar ki :

Beyt: [Li.1-76a] Tutup maḥṣūlı ḫarzīn ḫūşe ḫarmen
Çayanġa kefeniñg üstide mesken

Çayḳattı[6]: Çalḳatdı dimekdür.

Çayḳaldı[7]: (چايقالدى) Çalḳandı dimekdür. Ve's-selām.

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **yelle** : yel ile Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. ; bir beytde gelür S. // **dağıda** : bāğıda Li.1 , S. , Ş. ; dağı A. // **bütsün** : bütsüt A. // **yağını** : bāğını B. , Li.1 // **suyıdur** : suyudur B. // **çavun** : çavunı S. // A. nüshasında beyitteki mısraların yerleri değişiktir.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **çiner** : ciner A. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **çayan** : çapan S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **murād idüp** : murād idüb B. ; murād idinüp Ş. // **ḫarzīn** : ḫarzīn A. // **ḫarmen** : ḫarman B.
[6] **çayḳattı** : çapḳattı S. // **çalḳatdı** : çalḳadı S. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **çayḳaldı** : çabḳaldı S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : ø A. , B. , Li.1 , S.

2.11. Ḥafü'l-Cimi'l-Meksūre

Çit[1]: (چيت) İki ma'nāya gelür ki ekserī fa'yı ya'ya tebdīl Türkçe çift diyecek yerde çift

dirler ve bir daḫı yabāna herekle sinek ağına dirler.

Cibin[2]: (جبين) Mekes ma'nāsınadur [Ş.203a] ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Ferhād'a

gönderdügi nāmede gelür.

Beyt: Ḳılıp ḥālim ġamı köñglüñgge ḳıyınlar
Ḳonar mu ol yarañg üzere cibinler

Ve yine Luṭfī eş'ārında gelür ki:

Beyt: Ey cibin ol dem ki irni sarı pervāz idesin
[S.86a] Bizni yitkürseñg ni bolġay alıban bal üstige

Çıpan[3]: (چپان) Eski yamalu ḫırḳaya dirler.

Çiçen[4]: (چيچان) Şol kişiye [E.107a] dirler ki 'āḳıl degildür ammā kendüyi 'āḳıl sanır ki

Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ṣalāḥga ḫıred ehli mini yavuḳ dirler
Körüñg ki uşbu çiçenler süraġ yañgılmışlar

Cıcıġ[5]: (جيجيغ) Ḳoyun ḳuyruğına dirler ki Vaḳfiyye'de gelür.

Eger it tabılmas cıcıġlıḳ aş bişürüp.

Çıdarmaḳ[6]: (چيدارماق) Taḥammül ve ṣabr eylemek.

Beyt: Çıdar min her niçe zaḫm ursa ol ḳātil veli bolmas
Çıdarmaḳ ger birin öz 'użvıda ḳılsa kişi ölçek

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] mekes : mekis B. // ma'nāsınadur : ma'nāsınadır B. // ki Ferhād u Şīrīn'de ....cibinler : ø Li.1 // gönderdügi : könderdüki B. // gelür : kelür B. // ḳılıp : ḳılıb B. // köñglüñgge : köñglüñgke B. // ve yine : ø Li.1 // Luṭfī eş'ārında : Eş'ār-ı Luṭfī'de Ş. // gelür ki : kelür B. ; gelür A., S., Ş. // yitkürseñg : titkürseñg B.
[3] Bu madde Yalnız Esad Efendi nüshasında (14a) vardır.
[4] kişiye : kimesneye Li.1 // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // süraġ yañgılmışlar : mañga niçük dirler S.
[5] ḳuyruğına : ḳuyruğuna B. // dirler : derler B. // ki Vaḳfiyye'de...........bişürüp : ø Li.1 // gelür : kelür B. // tabılmas cıcıġlıḳ : tabılmas sürüġ lanılmışlar cıcıġlıḳ B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Cıdar min[1]: (جيدارمين) Ṣabr iderin ve ṭāḳat getüririn dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da

gelür.

Beyt: Hicr ẓulmıġa cıdar min ölgeli yoḳ an͡glasam
Kim irür ḳatlimġa ol cān u cihān ḳayġurġa dik

Cıdaġay[2]: (جيداغاى) Ṣabr ide ve ṭāḳat getüre dimekdür ki Çihil Ḥadīs̱'de rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye: Kim ki müʾmin dürür ḳayan cıdaġay
Ki özi toḳ ve ḳon͡gşı bolġay ac
An͡ga daġı kerek yiytürse naṣīb
Ḫānıda ger güllac ve ger umac

Cıdap[3]: (جيداب) Ṣabr idüp dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ḳırḳıncı faṣlda ṣulaḥa

ẕikrinde gelür.

Ḳażādın ni kilse özlerin rıżāġa yasapdurlar ve ᶜālem ehlinin͡g ḳatıġ renc ü irik

melāmetiġa cıdapdurlar.

Çirib[4]: (چيريب) Dönüm maᶜnāsınadur ki bāġda ve mezraᶜda istiᶜmāl olınur ki Sedd-i

İskenderī'de İskender deryāları ölcdügi maḥalde gelür ki :

[E.107b] Beyt: Mesāḥat bile bī-füsūn u ferīb
Bilip ḥavż dik kim irür bir çirib

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür ki:

Beyt: Bir çirib yir ḳalmaġan āfāḳ ara
[Ş.203b] Belki bu kiryās nilin ṭāḳ ara

---

[1] cıdar min : cıdarmın B. // getüririn : ketüririn B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // hicr : cüz B. , Ş. ; çarḫ S. // ẓulmıġa : ẓulmige B. // ölgeli : ölkeli B. // ḳatlimġa : ḳatlinge B.
[2] getüre : ketüre B. // dimekdür : demekdir B. // ki Çihil Ḥadīs̱'de ....umac : ø Li.1 // Çihil : Cihil A. , B. , S. // rübāᶜīde : ø S. , Ş. // gelür : kelür B. // rübāᶜiyye : beyt : B. , Ş. ; ḳıṭᶜa S. // kim ki : kim Ş. // müʾmin dürür : müʾmindürür B. // özi toḳ : uzaḳ S. // kerek : kirek S. , Ş. // yiytürse : yiynürse S.
[3] idüp : idüb B. // dimekdür : demekdir B. // faṣlda : faṣılda B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 // ehlinin͡g : ehlinin̄ A. , Li.1 // melāmetiġa : melāmetige B. // cıdapdurlar : cıdabdurlar B.
[4] çirib : cirib A. , B. , S. , Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // olınur : olunur B. // ki Sedd-i İskenderī'de..................ṭāḳ ara : ø Li.1 // ölcdügi : ölçdügi A. , S. ; ölcdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // mesāḥat : mesāḥet B. // ferīb : ḳarīb A. // bilip : bilib B. // bir çirib : bir cirib A. , B. , S. // tevḥīdde gelür ki : tevḥīdde kelür ki B. // bir çirib yir : bir cirib yir B. , S.

Çıray[1]: (**چیرای**) Çehre ve sīmā maʿnāsınadur ki [S.86b] bet beñiz dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taʿrīfinde gelür.

Beyt: Ger çırayı reşk-i ḳamer bolmüsü
[Li.1-76b] Laʿl-i lebi teng-i şeker bolmasa

Ve yine **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da beşinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki :

Beyt: Biti içide ni körer bir ḳarı
Saçı perīşān **çırayı** sabsarı

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de [A.50b] ikinci meclisde **Helvāyī** vaṣfında gelür.

Yaḫşı **çıraylıḳ** yikit irdi.

Çırmaş[2]: (**چیرماش**) Sarmaşuḳ ve ṭolaşuḳ maʿnāsınadur ki **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḳoyun yanlıġ ikerse irşinde ol şūḫ dem urmañg
Nevāyī dik niçün kim uşbu söz bara serv köp **çırmaş**

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da onıncı maḳālede gelür.

Beyt: Nīze bolup tüzlügidin ser-bülend
Çırmaş üçün bend ara ḳalıp kemend

Çırmap[3]: (**چیرماب**) Ṣarup ve bağlayup dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de viṣāl [E.108a] gicesi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Örgemci şibaḳġa çel ni tırmap
Tukşuġına rişte birle **çırmap**

Ve yine **Ḥālāt-i Seyyid Ḥasan**'da oğlı vefāt itdügi maḥalde gelür ki:

Çıḳarur kün arıġ ton kiyip ve arıġ destār **çırmap** mātemilerġa naṣīḥat ḳılıp.

---

1 **maʿnāsınadur** : maʿnāsadır B. // **bet beñiz dirler ki** : ø Ş. ; bet beñiz dimekdür ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **laʿl-i lebi** . laat-i lebi B. // **Ve yine Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da..............sabsarı** : ø Li.1 // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. // **Biti içide ....bir ḳarı** : Yini çıray körküzer bir ḳarı S. // **biti** : bini A. , B. // **Saçı perīşān........sabsarı** : ø S. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yaḫşı çıraylıḳ** : yaḫşı çıray Li.1

2 **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **yanlıġ** : yañglıġ S. // **irşinde** : irşin A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **söz bara** : söz bar Li.1 // **serv** : ser A. , Li.1 , Ş. // Ve yine.....................kemend : ø Li.1 // **onıncı** : onuncı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nīze** : tiz A. // **bolup** : bolub B. // **ḳalıp** : ḳalıb B.

3 **çırmap** : çırmab B. // **ṣarup** : ṣarub B. // **bağlayup** : bağlayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de ....naṣīḥat ḳılıp.** : ø Li.1 // **gicesi** : kicesi B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. , Ş. // **tırmap** : tırmab B. // **itdügi** : etdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **kiyip** : kiyib B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

Çirm[1]: (چرم) Şerāre-i āteşe dirler.

Çirik[2]: (چیریك) Kaf-ı ᶜArabī ile leşker dimekdür.

Çiren[3]: (چیرن) Āhū maᶜnāsına ki **Sebᶜā-i s̱eyyāre**'de **Dilārām** vaṣfında getirür.

Beyt: Közi çiren ḳarası müşk ḫuten
Tamızıp ḫāle-i miskin ol **çiren**

Çirke[4]: (چیرکا) Alaçıḳ ki bu diyārda cirke dirler. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: An̄gladım ḳılmış güzel el-ġāz kön̄gül ṣaydıġa ḳaṣd
Her ṭarafdın **çirke** tüzken ḫayl-i müġānım körüp

Çigreyip[5]: (چیکرایب) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gice ile göze uyḳu gelmemege dirler ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Eyle ki ol yübis cü teʾsīr itip
Çigreyiben közdin uyḳu kitip

Çirt[6]: (چیرت) Ḳarından yil çıḳmaġa dirler.

Çırġap[7]: (چرغاب) Murġ şikārı içün havāya oḳ atmaġa dirler ki :

[S.87a] Cırġalan̄gdın[8]: (چرغالانکدین) Kaf-ı ᶜAcemī ile bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur ki

Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Av avlap ḳuş salıp **çırġap** hemīşe
Kice kündüz tenaᶜum ḳıldı pīşe

---

[1] şerāre-i āteşe : şerrāre-i āteşe B.
[2] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **Çigreyip** : çigreyib B. // **Kaf , ka-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcmīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gice ile** : kice ile B. ; giçe ile Li.1 ; giceyle S. // **göze** : köze B. // **gelmemege dirler** : kelmemege dirler b. ; gelmemekdür S. // **gelür** : kelür B. // **çü** : cü B. // **itip** : itib B. // **közdin** : közidin S. // **kitip** : kitib B.
[6] **yil** : yel B. // **çıḳmaġa** : çıḳmağa B.
[7] **atmaġa** : atmaḳ Li.1 // **dirler ki** : ø Li.1 ; dirler S., Ş
[8] **cırġalan̄gdın** : çırġalan̄gdın B., Li.1, Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1, S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāyadur ki** : maᶜnāyadır ki B. ; maᶜnāyadur Ş. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **avlap** : avlab B. // **salıp** :salıb B. // **çırġap** : çırġab B. // **yiti** : ø S. // İkinci beytin baş tarafında S. nüshasında " Diger beyti" ifadesi bulunmaktadır.

Yiti iḳlīmde hem sancış uruş yoḳ
Künice cırġalaṅgdın özge iş yoḳ

[Ş.204a] Cırı[1]: (جيرى) Yavuz dimekdür.

Çıḳḳu dikdür[2]: (چيققوديك دور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Çıḳar gibidür dimekdür.

Çıḳḳalı[3]: (چيققالى) Çıḳmaḳ içün ve çıḳalı dimekdür.

Çıḳarġay[4]: (چيقارغاى) Çıḳaracaġı dimekdür ki [E.108b] Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Laᶜliṅgni istemem ki aġızdın **çıḳarġayı**
Bir ḫaste dik ni cānını aġzıda asramış

Çıḳmayın[5]: (چيقمايين) Çıḳmadın ve çıḳmayayın dimekdür.

Çikmek[6]: (چيكماك) Çekmek lafzınıñ taġyīrle taᶜbiridür. Meselā: Çekdüm diyicek maḥalde, çikkenim deyü taᶜbīr iderler. Sebᶜa-i Seyyāre'de Ferruḫ Şāh cānānıñ taḳrīrinden ser-güzeşten (?) bildikde eytdi.

Beyt : Gerçi ᶜışḳıṅgda **çikkenim** bī-dād
Eyledür kim sipihr birmes yād

Cikmegümdür[7]: (چيكماكوم دور) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür. Çeksem gerekdür dimekdür.

Cikgüce[8]: (چيككوجه) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür. Çekince dimekdür.

---

[1] **Cırı** : çırı B. // **yavuz** : yaz B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **çıḳḳu dikdür** : çıḳḳu dir dur B. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. **gibidür** : gibi Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A.
[4] **çıḳarġay** . çıḳarġalı S. // **çıḳaracaġı** : çıḳarmaġı E. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de .... asramış** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **laᶜliṅgni** : laaliṅgni B. // **çıḳarġayı** : çıḳarġalı S.
[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Cikmegümdür** : çikmegüm dür B. ; cikmegümtür Li.1 // **ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı sānī** : sānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **Çeksem gerekdür dimekdür** : ø Li.1 // **gerekdür** : kerekdir B. ; gerek Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] Li.1 nüshasında bu madde yoktur ve bu kelimenin anlamını yukarda geçen "**cikmegümdür**" kelimesinde vermiştir. // **cikgüce** : çikgüce B. // **kaf-ı evvel.....................ᶜAcemī'dür** : ø Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

Cigin[1]: (جیکین) Kaf ᶜAcemī'dür. Gūh maᶜnāsınadur ve omuz maᶜnāsınadur [Li.1-77a]

ve ustu ḫadūs didikleri kiyaha dirler.

Cılay ve ciley[2]: (جیلای و جیلای) Gibi dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Luṭfī dik hicrān tünide lāl idim ḥayrān ḳalıp
Gül yüzüñg ḳıldı yana bülbül **cılay** gūyā mini

Ve yine Luṭfī ṭuyuḳlarında gelür.

Ṭuyuḳ: Sin kemāl ü fażlnıñg burhānısın
Salṭanatġa cem **cılay** erzānısın
Ḥüsn mefhūmıġasın sin mā-ṣadaḳ
Hem melāḥat taḫtınıñg sulṭānısın

Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da gelür ki:

Filḳos İskender'ni oğul cılay asrap velī-ahd ḳıldı.

Cılav[3]: (جیلاو) [A.51a] At uyanına dirler ki Sedd-i İskenderī'de Rāy-ı Hind'üñ

İskender-nāmesi'niñ cevābında gelür ki:

[S.87b] Beyt: Ulus alyıda bende āzādeler
Cılavda ḳılıp pūye şeh-zādeler

Cıldam[4]: (جیلدام) Tez dimekdür, zūd maᶜnāsına.

Cili[5]: (جلی) Şol demirden ḥalḳaya [E.109a] dirler ki dārü'l-ḥarbden çıḳan esīrlerüñ

boynına ṭaḳarlar ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ ḥüsni beyānında gelür.

---

[1] **cigin** : çigin A., B. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B.; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsınadur** : ø S.; maᶜnāsınadır B. // **omuz maᶜnāsınadur** : omuz maᶜnāsıradır B. // **usut** : usṭu Ş. // **ḫadūs** : ḳadūs E.; ḳadus Ş.

[2] cılay ve ciley : cılay A., E., Li.1, S., Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜārında kelür B. // **bülbül cılay** : bülbül alay B. // **Ve yine Lūfī ṭuyuḳlarında..................velī-ahd ḳıldı** : ø Li.1 // **ṭuyuḳlarında gelür** : ṭuyuḳlarında kelür ki B. // **cem cılay** : cim cılay S. // **Tevārīḫ-i Mülūk'da gelür ki** : Tevārīḫ-i Mülūk'da kelür ki B.; Tevārīḫ-i Mülūk'da gelür S. // **asrap** : asrap B.

[3] **İskender-nāmesi'niñ** : ø S. // **gelür ki** : kelür B.; gelür Li.1, Ş.; bir beytde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **tez** : tiz Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **demirden** : demürden Ş. // **esīrlerüñ** : esīrlerin B.; esīrleriñ Li.1, Ş. // **boynına** : boynuna B.; boyunlarına Li.1 // **ṭaḳarlar ki** : ṭaḳarlar S. // **Şīrīn'iñ** : Şīrīn'in B. // **beyānında gelür** : beyānında kelür B. // **niçe** : nice B. // **Vi yine.......................zünnārıda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **riştе-i zünnārıda** : reşte-i zünnārıda : B.

Beyt: ʿİẕār eṭrāfıda her sarı güller
Cililik niçe gerden-beste ḳullar

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ṭoḳlar bolmış **cili** tartarġa īmān ehlini
Ḥalḳalar zencir-i zülfüñg rişte-i zünnārıda

[Ş.204b] **Çile**[1]: (**چله**) Yay kirişiniñ ortasında oḳ gezi geçen yere ṣardıḳları aḳ penbe

miṡālınde ibrişīme dirler ve yay ḳuracaḳ bir ālete daḫı dirler.

Çimdir[2]: (**چيمدير**) Cimdiler dimekdür.

Çinge[3]: (**چنگه**) Kaf-ı ʿAcemī ile **Çaġatay** ʿādetinde dügün olduġı maḥalde erler ve

ʿavratlar ellerin ḳarşup maḳām-ı nevāya maḫṣūṣ bir ṣavtla ırladıḳlarına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Hind**'den **Çīn**'e varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Muġanni çü ser menziliñg **çingedür**
Sürūdınıñ daġı bezm ara **çingedür**

Muġanni tüzüp **çinge** veznide ceng
Nevā tüz ki hey hay ölenk hay öleng

Ve yine **Mizānü'l-Evzān**'da ki ʿ**Arūż risālesidür** buḫur beyānında şöyle yazarlar ki:

Yine **cingedür** kim Türk ulusu zifāf ve ḳız köçürür [E.109b] ṭoylarıda anı ayturlar ve ol sürūdıdur begāyet müʾeṡṡir ve iki nevʿdür. Bir nevʿi hic vezin bile rāst imes ve bir nevʿi bir beyt eytilür kim münseriḥ maṭvī mevḳūf baḥrı durur ve yār lafẓını redīf ornıġa meẕkūr [Li.1-77b] ḳılurlar andaḳ kim.

Beyt: [S.88a] Ḳaysı çimendin isip kildi ṣabā yār yār
Kim demidin tüşti ot cānım ara yār yār

---

[1] **oḳ gezi** : oḳ kezi B. // **geçen** : keçen B. // **aḳ penbe** : penbe Ş.
[2] **çimdir** : cimdir S. // **cimdiler** : çimdiler B., S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Çaġatay ʿādetinde** :Çaġatay'da ʿādetdendür ki Li.1 // **olduġı** : olduġu B. // **ḳarşup** : ḳarşub B. // **ırladıḳlarına** : ayrıldıḳlarına B. // **ki Sedd-i İskenderī'di.................hay ölenk** : ø Li.1 // **varduġı** : varduġu B. // **gelür** : kelür B. // **menziliñg** : menziliñ S. // **menziliñg çingedür** : menziliñg cingedür B. ; menziliñg çinġadur Ş. // **tüzüp** : tüzüb B. // **cenk** : çenk Ş. // **Ve yine Mizānü'l-Evzān'da** : Mizānü'l-Evzān'da Li.1 // **Mizānü'l-Evzān'da ki** : Mizānü'l-Evzān ki B. ; Mizānü'l-Evzānda Ş. // ʿ**Arūż risālesidür** : ø Ş. ; ʿArūz risālesinde B. // **şöyle yazarlar ki** : şöyle yazarlar kim S. ; gelür ki Li.1 // **Yine cingedür** : yana çingedür S. ; yine çingedür Ş. // **zifāf** : zehāfet B. // **ṭoylarıda** : ve ṭoylarıda S. // **sürūdıdur** : sürūdı ki B. // **iki nevʿdür** : iki nevʿidür B. // **bir nevʿi** : bir nevii B. // **vezin bile** : vezne Li.1 ; vezn bile S., Ş. // **rāst imes** : rās imes S. // **baḥrı durur** : baḥrıdur Li.1, S., Ş. // **yār lafẓını** : yār yār lafẓını Li.1 // **ornıġa** : ormġa B. ; ortıġa S. // **çimendin** : cimendin B.

Çın[1]: (جين) Gerçek maᶜnāsınadur ki Nazmü'l-Cevāhir'de ḥadīs̱-i evveliñ tercümesinde gelür ki:

Beyt: İmānı anıñg ki küfrġa sātir irür
Çın nükte dimekke ol kişi ḳādir irür

Çınadı[2]: (چينادى) Ḳararladı, vezn eyledi ve ḳıyās eyledi dimekdür ki **Münşeāt**'da yigirminci mektūbda gelür.

Meşhedġa kilgendin ġarażı bu irdi kim özümde anca ḳuvvet **çınamadım** kim on on biş künde ḳulluḳġa yitiyip.

Çınamlay[3]: (چينام لاى) Ḳıyās ideyin ve ẓann ideyin dimekdür ki **Münşeāt**'da ḳırḳ birinci mektūbda gelür ki:

Ġarażı bu irdi kim özümde anca ḳuvvet **çınamlay** kim.

Çınap[4]: (چيناب) Ḳarār ve ẓann eyleyüp dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Gül Yemen** ᶜaskerini taḫmīn itdügi [Ş.205a] maḥalde gelür ki:

Beyt: **Çınap** taptı ki serdārı zebūndur
Hīc iş bilmes yarasız bī-fünūndur

[A.51b] [E.110a] Cındavul[5]: (جينداول) Ṭundar erine dirler ki ᶜasker ardında ṭurur.

Çiyürtke[6]: (چيورتكا) Kaf-ı ᶜArabī ile çekürke maᶜnāsınadur ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Eyyūb ᶜAleyhiᶜs-selām Rażı'a-llahu ᶜanh** emrāżdan ṣıḥḥat bulduğı maḥalde gelür ki:

---

[1] **çın** : cın E. , Li.1 // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur kim S. // **ḥadīs̱-i evveliñ** : evvel ḥadīs̱ Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **küfrġa** : küfürge B. // **ḳādir irür** : ḳādir olur Li.1

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da................yitiyip** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **meşhedġa** : meşhedge B. // **biş** : beş A. , B. , S. , Ş. // **künde** : günde B. // **yitiyip** : yitiyib B.

[3] **ve ẓann ideyin** : ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da ....çınamlay kim** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **özümde** : ø B. , E. , Li.1 // **çınamlay kim** : çınamlay S.

[4] **çınap** : çınab B. // **eyleyüp** : idüb B. ; idüp A. , S. , Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki : B. ; dimekdür Ş. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **hīc** : hīç A. , B.

[5] **ṭundar** : dundar A. // **ᶜasker ardında** : ardında A. , Li.1 , S. , Ş.

[6] **çiyürtke** : çürtke S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Eyyūb ᶜAleyhi's-Selām** : Eyyūb E. // **Rażı'a-llahu ᶜanh** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **maḥalde** : zamāna Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // dip

Dip durlar ki **Ḥaḳ** Ta'ālā evlādın dağı tirküzdi ve altun **çiyürtke** yağdı.

Ve yine **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Süleymān 'Aleyhi's-Selām** ḳıṣṣasında gelür.

Mūr **Süleymān 'Aleyhi's-Selām**'nı **çiyürtke** ayağı bile żiyāfet ḳıldı.

Cıġ[1]: (**جيغ**) Cim-i 'Arabī ile feryād ma'nāsınadur ve muṭlaḳ ağlamaġa dirler ki

Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Kemge kim dolab çarḫı dik salıp ser-keştelik
Boġzın ib birle boġar [S.88b] ḳılġan sayı feryād u **cıġ**

Çıġ[2]: (**چيغ**) Cim-i Fārisī ile ḳamışdan iple ṭoḳunan ḥasīra dirler ki ḫar-gāhlar divārına

ṭutarlar ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Perde kitkec min żaʿīf zārġa āsān irür
Yollarıdın **çıġnıñġ** salmaḳ özümni içkeri

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Fārisī** dilde bu 'ibāreti ehl-i Fürs [E.110b] yine bu edā ile edā iderler ve muṭlaḳ **Türkī**'dür didükleri maḥalde gelür ki:

Bir müte'ayyin nime kim aḳ öydür añġa ḫar-gāh at ḳoyupdurlar. Ammā anıñġ eczāsınıñġ köpini **Türkī** til bile ayturlar andaḳ ki **çıġ**.

2.12. Ḥarfü'l-Cimi'l-Mażmūme

Çopruşup[3]: (**چوپروشوب**) Aṣl ma'nāsı biñgeşmek dimekdür [Li.1-78a] ve birbiriniñ ardınca gitmege dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** der-bendi vaṣfında gelür ki

Beyt : Çü der-bendniñġ ağzıġa yavuşup
Niçe kün çirik öttiler **çapruşup**

---

durlar : dib durlar B. ; dip ṭurlar Ş. // **dağı** : ṭağı Ş. // **Mūr Süleymān 'Aleyhi's-Selam'nı** : ø S. // **ayağı bile** : ayağı Li.1 : ayağı birle Ş.

[1] **cıġ** : çıġ B. , S. // **cim-i 'Arabī ile** : ø A. , B. , Li. , S. , Ş. // **ma'nāsınadur** : ma'nāsınadır B. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da..................feryād u cıġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **kimge** : kimke B. // **çarḫı** : carḫı B. // **salıp** : salıb B. // **ib** : ip A. // **feryād u cıġ** : feryād u çıġ S.

[2] **çıġ** : cıġ A. , B. // **ṭoḳunan** : doḳunan B. // **ḫar-gāhlar** : ḫar-gāh B. , Ş. // **divārına** : duvārına B. // **ṭutarlar** : dutarlar S. // **gelür** : kelür B. // **kitkec** : kitkeç B. // **żaʿīīf zārġa** : żaʿīf ü zārġa S. // **çıġnîġ** : cıġıtıñġ Li.1 ; çıġnınıñġ S. // **Ve yine Muhākemetü'l-Lüġateyn'de...............andaḳ ki çıġ** : ø Li.1 // **bu edā ile edā iderler** : bu edāyla eydürler S. // **didükleri** : dedikleri B. // **gelür ki** : kelür B. // **müte'ayyin** : müta'ayyin B. // **nime kim** : nime kin B. // **ḳoyupdurlar** : ḳoyubdurlar B.

[3] **çapruşup** : capruşub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **birbiriniñ** : birbirinin B. // **gitmege** : kitmege B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....................çapraşup** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī'da B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **yavuşup** : yavuşub B. // **öttiler çapraşup** : öttiler capraşub B.

Çöpüşti[1]: (چوپوشتی) Gözi çapaḳlandı dimekdür.

Çub[2]: (چوب) Rāst ve lāyıḳ ve gerçek maʿnāsına gelür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de altıncı

ḥikāyede **Şāh Ḫāver** ḳızı ḥālinde rāst maʿnāsına gelür ki:

Beyt: Ḥükemā eyleben ʿilācın köp
Kilmey anıñg mizācıġa **çub**

[Ş.205b] Ve yine **Sebʿa-i Seyyāre**'de rāst maʿnāsına **Sulṭān Ḥüseyn** vaṣfında gelür.

Beyt: Şāhlıḳ ḫilʿati ḳaddiñg bile **çub**
Şāhlar ḳaddi ḫam ayaġıñga köp

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **İskender** māteminde lāyıḳ maʿnāsına [E.111a] **İskender** anası ḥükemāya eytdi.

Beyt: Ki mindin bu mātem irür sizge köp
[S.89a] **Sikender** ġamı bar durur sizge **çub**

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de lāyıḳ maʿnāsına **Rāy-ı Hind İskender**'e çekdügi pīş-keşler vaṣfında gelür.

Beyt: Mürettib ḳılıp pīş-keş esrü köp
Sikender cenābıġa tartarġa **çub**

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de rāst ve gercek maʿnāsına **Mecnūn**'uñ ʿışḳını **Leylī** ḳabīlesine nisbet itdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu deştde köp durur ḳabaʾil
Kim köñgli imes birige māʾil

Gūyā ki ulus gümānı **çubdur**
[A.52a] Kim bu işge delīl köpdür

---

[1] **gözi** : közi B. // **çapaḳlandı** : çapaḳladı S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **gerçek** : gercek E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **biri çub** : biri cub Ş. // **Ve yine Sebʿa-i Seyyāre'de............. ayaġıñga köb** : ø Li.1 // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki A. ; eşʿārında gelür Ş. // **ayaġıñga** : ayaġınka B. // **ḥükemāya eytdi** : ḥikāyesinde gelür Ş. // **sizge köb** : sizġa köb S. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de lāyıḳ.............tartarġa çub** : ø Li.1 // **Rāy-i Hind** : Rāy-ı Hind'iñ S. , Ş. // **çekdügi pīş-keşler** : pīş-keş çekdügi Ş. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında bir beytde gelür S. ; maḥalde gelür Ş. // **mürettib** : tertīb S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **tartarġa çub** : tartarġa cub A. , E. , S. // **rāst ve gercek** : rāst ve gerçek B. , S. // **Mecnūn'uñ** : Mecnūn'un B. // **ʿışḳını** : ʿaşḳını B. ; ʿışḳı Ş. // **itdükleri maḥalde gelür ki** : etdükleri maḥalde kelür ki B. ; itdükleri maḥalde gelür S. , Ş. // **bu deştde** : bu deştide B. ; bu deşt ara S. // **köb durur** : köb irür S.

Çupçuḳ[1]: (چوپچوق) Bir ḳuşdur ki laḳabına cādū dirler ve serçeye daḫı dirler ki Sedd-i İskenderī'de Keşmīr seḥeresi ḥaḳḳında hükemā İskender'e eytdiler .

Beyt: Niçe bolsa çupçuḳġa cādū laḳab
Köpidin ḳılur ṣayd-ger köb ṭarab

Ve yine Tārīḫ-i Mülūk'da Ḫusrev Pervīz tārīḫinde Ḫusrev'iñ tācı vaṣfında gelür ki:

Yana bir tāc kim vezni altmış batman irdi, altundın kim miñg gevher bile mükellel ḳılıp irdiler ki her birisi çupçuḳ [E.111b] yumurtġasıca.

Çobulġan[2]: (چوبولغان) Ucı pārelenen ve didilen nesneye dirler ve ip çözülüp ṣarmaşuġına dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt:[Li.1-78b] Her çopulġan tanıdur eflāk ḳaṣrıġa kemend
Ol ki bolmış ᶜışḳı iski ṣālidin kisvet añga

Ve yine Bedāyiᶜü'l-Vaṣaṭ'da gelür ki:

Beyt: Tenimde rekler üzüldi firāḳ şiddetidin
Niçük ki rişte çopulġan ipek ton olsa çürük

Çopulmaḳ[3]: (چوپولماق) Didilmek ki köhnelikden olur.

Çüçük[4]: (چوچوك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṭatlu dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki :

---

[1] **çupçuḳ** : cupcuḳ : B. // **ḥaḳḳında ḥükemā** : ḥaḳḳında gelür ki ḥükemā Li.1 // **köpidin** : köpi A. // **ṣayd-ger** : ṣaydlar S. // **tārīḫinde Ḫusrev'iñ** : tārīḫinde gelür ki Ḫusrev'iñ Li.1 // **Ḫusrev'iñ** : Ḫusrev'in B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında ẕikr olınur ki Li.1 // **altundın** : altundan B. // **mükellel** : mükemmel Ş. ; mütekeller S. // **ḳılıp irdiler ki** : ḳılıb irdiler ki B. ; ḳılıp irdiler kim Ş. // **yumurtġasıca** : yumurtġasıca bar irdi Li.1

[2] **ucı** : ucu B. ; uçı A. // **nesneye dirler** : dimekdür ki A. // **ṣarmaşuġına** : ṣarmaşduġuna B. ; ṣarmaşduġına Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **her çopulġan** : her çobulġan A. // **kemend** : kemer S. // **bolmış** : olmış S. // **ᶜışḳı** . ᶜaşḳı B. ; ᶜışḳ A. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine ....olsa çürük** : ø Li.1 // **Bedāyiᶜüᶜ'l-Vasaṭ'da gelür ki** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür B. ; Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür A. , Ş. ; Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da bir beytde gelür ki S. // rişte çopulġan : rişte çobulġan A. , S. // **ipek ton olsa** : inik bolsa S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Çüçük** : cücük A. , E. , Li.1 // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Li.1 , Ş. // **açmasġa** : açmazġa E. ; açmasḳa A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **yapuşmışdur** : yabuşmışdur S. // **Ve yine ....yañglıġ çüçük** : ø Li.1 // **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür ki** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür ki B. ; Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür S. // **köñgülde** : köñgül Ş. // **laᶜliñg** : laaliñg B. // **tür töşük** : yüz töşük B. ; dür töşük S. // **öy yañglıġ** : öli yañglıġ S. ; öyi yañglıġ Ş. // Bu maddede tanık olarak verilen üçüncü beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: [S.89b] [Ş.206a] Yār ağız açmasğa derdim sorğalı taptım sebeb
Köb **çüçüklikdin** yapuşmışdur meger ol iki leb

Ve yine **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Beyt: Ey köñgülde şehd-i laʿliñg ḥasretidin tür töşük
Her töşükdür şehd-i zenbūrı öy yañglıġ **çüçük**

Beyt: Āteşīn laʿliñg eger cānımnı örter teng imes
Kim irür esrü ısıġnı kim irür esrü **çüçük**

Çüçükliktin[1]: (**چوچوكلوكتين**) Ṭatlalıḳdan dimek olur.

Beyt: Aġzını açmasḳa ḥālim sorġalı taptım sebeb
Bes **çüçükliktin** yapuşmışdur meger ol iki leb

Çüçütmek[2]: (**چوچوتماك**) Ṭadurmaḳ, iẕāḳa maʿnāsına ve ṭatlu eylemek. Bu beytde çüçüt ʿibāreti ṭatlu eyle dimekdür.

Beyt: Şehd-i ʿıyşıñg zehr iter gerdūn sin uşbu cāmdın
Maḥv-ı āhka miñgni acıt ḫᵛāhi dimāġıñgnı **çüçüt**

Çüçürgenmek[3]: (**چوچوركانماك**) Kaf-ı evvel ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī ʿArabī'dür. Şol ümīde dirler ki muḳarrer bile daḫı sevine ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḫūblar laʿli ḫayāliġa **çüçürgenmege** ki bar
Özni her niçe çüçük hicr ara miḥneti köp

Çuçun[4]: (**چوچون**) Misāfire [E.112a] dirler.

Çürgük[5]: (**چوركوك**) Kaf-ı evvel ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī ʿArabī'dür. Āteş ʿalevi yaḳmaġa dirler ki üzerin yaḳa içine teʾs̱īr eylemeye ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da ikisi daḫı bir beytde gelür.

Beyt: Sözümni yār işitmes yüzümni çürgedi āh
Bu vechdin dur ol ay alyıda yüzüm **çürgük**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **ʿAcemī** : kaf-ı ʿAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿArabī'dür** : ʿArabīdir B. ; kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir şiʿrde gelür S. // **ḫūblar** : ḫoblar B. // **laʿli** : laali B. // **ḫayāliġa** : lige B. // **çüçürgenmege ki** : cücürgenmege ki B. ; çüçürgenmege S. // **bar** : yār A. , Ş. // **niçe** : nice B. , S. , Ş.
[4] **çuçun** : çucun B.
[5] **ʿAcemī** : ʿArabī S. ; kaf-ı ʿAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿArabī'dür** : ʿArabīdir B. ; kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 : ʿAcemī'dür S. // **teʾs̱īr eylemege ki** : teʾs̱īr eylemege E. // **gelür** : kelür B. // **yüzümni** : yüzümin A. // **çürgedi** : cürgedi B. , Li.1

Çürgek[1]: (چورکاك) Efsāne ve ḳıṣṣa maᶜnāsınadur.

Beyt: Ḥabībim ḥüsni vaṣfın eyle mühlik añgla kim bolġañga
Ḳaşıda ḳıṣṣa-ı **Yūsuf** bir uyḳu kiltürür **çürgek**

Çürgeben[2]: (چورکابان) Yaḳuben dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda gelür.

Beyt: Ot çikiben şuᶜle-i bī-bākni
Çürgeben encüm bile eflākni

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde bī-vefā ḫalḳ şikāyetinde gelür ki:

Ve tā ki bī-vefālıḳ ibtidāsıdur bu bālinġa hīc kim min dik **cürgenmeydür.**

Çökür[3]: (چوکور) Kaf ᶜArabī'dür. Diken maᶜnāsınadur ki **Nevāyī Ḥażretleri Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

ᶜĀşıḳ ayaġıġa tiken kirmekke alar ḫārḫār lafẓı bile taᶜarruż ḳılıpdurlar, ammā **çökür** kim müellimraḳdur bir lafẓları yoḳdur ve bu Türkīcede mundaḳ edā tapıpdur kim.

Beyt: **Çökürler** kim siniñg yoluñgda itür [Li.1-79a] almış ayaġımġa
[E.112b] Çikip ol köy gerdīn [S.90a] sürme tartar min firaġımġa

[A.52b] Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ebnā-yı zamān bī-vefālıġı beyānında gelür ki:

Başlarıġa gül saçsañg alardın tiken sancılur. Eger ol gül saçmaġnı bes ḳılsañg baġrınıñġa **çökür** tikilür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **münācātda gelür** : münācātda kelür B. : münācātda bir beytde gelür S. // **eflākni** : eflākini B. // **Ve yine** ....**cürgenmeydür** : ø Li.1 // **bī-vefā ḫalḳ** : bī-vefā B. ; bī-vefālıḳ S. // **şikāyetinde gelür ki** : şikāyetinde kelür ki B. // **bālinġa** : bālinge B. // **hīc** : hīç B. // **cürgenmeydür** : çürgenmeydür A. ; çürgeġaydur S.

[3] **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'dür A. , Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Nevāyī Ḥażretleri** : ø Ş. // **bu lüġati şöyle taṣḥīḥ itmişler ki** : ø Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. ; itmişdür Li.1 ; gelür Ş. // **ḳılıpdurlar** : ḳılıbdurlar B. ; ḳılıpdular S. // **çökür kim** : çökü kim S. // **müellimraḳdur** : müellimdür S. // **bir** lafẓları : bu lafẓları A. , Li.1 , S. , Ş. ; bir lafızları B. // **edā tapıpdur** : edā tapıbdur B. // edā aña tapıpdur Li.1 // **siniñg** : siniñ A. , S. // **yoluñgda** : yoluñda S. , Ş. // **çikip** : çikib B. // **firāġımġa** : firāġım A. // **gelür ki** : kelür ki B. // **başlarıġa** : başlarıba B. // **saçmaġnı** : saçmaġni B.

Çözgenmek[1]: (چوزكانمك) Süst olmaḳ.

Çözgenür[2]: (چوزكانور) Süst olur dimekdür.

Beyt: Ey perī mecnūn köñgül sūzıdın isra özni kim
Berk-ı āhıdın melā'ikniñg ḳanatı **çözgenür**

Çörtge ve çöyürtge ve çövürtge[3]: (چورتكه و چيورتكه و چورتكه) Çekürgeye dirler ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ṭoḳızıncı faṣlda Ḫorāsān'da **Yasağlıḳ** ve **Ḳara Çirik** dirler bir tā'ife vardur anlaruñ meẕemmetinde gelür [Ş.206b] ki:

İşleri talay alğannı talamaḳ ve **çörtge** diki sebze ve yafrağnı yalamaḳ.

Çörpe[4]: (چوربه) Ḫınzırıñ yavrusına dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüğateyn**'de bu lüğati

Nevāyī Ḥażretleri şöyle taṣḥīḥ itmişler ki:

Ve bu sürüşinlıġ av ki toñguz adıdur anıñg hem irkekin ḳaban ve tişisin mikcin ve uşağın **çörpe** dirler ve sart barçasın ḫok ve gürāz lafẓı bile aytur.

Cürge[5]: (جورگه) Cim-i ʿArabī ile bir nevʿ ördege dirler.

Çöşkürdi[6]: (چوشكوردى) Kaf ʿArabī'dür. Aḳsırdı dimekdür.

Çöşkürmekidin[7]: (چوشكورماكيدين) Aḳsırduğından dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de

bahār vaṣfında bir ser-suḫanda gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Çörtge** : cörtge B. // **çöyürtge** : cöyürtge B. ; ø Ş. // **çövürtge** : cövürtge B. ; ø S. , Ş. // **çekürgeye** : çekürkeye B. // **ṭoḳızıncı** : ṭoḳuzuncu B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **Ḫorāsān'da ....vardur ki** : Ḫorāsān'da bir tā'ife vardur ki Yasağlıḳ ve Ḳara Çirik dirler Li.1 // **vardur** : vardır B. // **anlaruñ** : anlarun B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **talay** : ø A. // **alğannı** : alğanını B. // **çörtge dik** : cörtge dik B. // **yafrağnı** : yafrağını B.
[4] **çörpe** : çörbe S. // **ḫınzırıñ** : ḫinzirin B. // **yavrusına** : yavrusuna B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüğateyn'de ....bile aytur** : ø Li.1 // **bu lüğati....................itmişler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **sürüşinlıġ** : şürüşinlıġ A. , S. // **toñguz** : tonbuz B. // **adıdur** : avıdur B. // **hem irkekin** : her irkekin E. , Li.1 // **mikcin** : mikçin B. // **çörpe dirler** : cörpe dirler S. // **barçasın** : barcasın A.
[5] **cürge** : çürge S. // **ʿArabī ile** : ʿArabī'yle S.
[6] **Kaf ʿArabī'dür** : Kaf ʿArabīdir B. ; kaf kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 ; kaf-ı ʿArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūnu Luylī'de** : Mecnūn u Leylī E. , Li.1 // **bahār vaṣfında** : vaṣfında E. // **ser-suḫanda** : ser-suḫande B. // **gelür** : kelür B. // **ḳurutğanda** : ḳurutğana Li.1

Ve seḥāb müşᶜabidi [E.113a] laḥẓa laḥẓa tüşken çaḳın **çöşkürmekidin** taġ dimāġın ḳurutġanda.

Çoġ[1]: (چوغ) Ḳora dirler ki aḫger maᶜnāsına ki Tārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i Mūsā ᶜAleyhi's-Selām ṭıfl iken Firᶜavn öginde yāḳūtı ḳoyup elin āteşe ṣunduġı maḥalde gelür ki:

Cebrāʾil ᶜAleyhi's-Selām Mūsā'nıñ̂g ilikin ot ṭabaḳı sarı māyil ḳıldı. Mūsā ᶜAleyhi's-Selām bir **çoġnı** alıp aġzıġa saldı.

Çuḳ[2]: (چوق) Ḍarbla bir yeri urup çuḳur itmege dirler.

Çuḳuñ̂g[3]: (چوقونك) [S.90b] Kaf-ı ᶜAcemī ile emr idüp çuḳur eyleñ dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī ḳabīlesiniñ itin körüp [Li.1-79b] zāġlara ḫiṭāb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Közümni **çuḳuñ̂g** tenimni tişleñ̂g
Anıñ̂g közin ü tenin baġışlañ̂g

Çoḳmaḳ[4]: (چوقماق) Cemᶜ olmaḳ maᶜnāsına gelür.

Çoḳmardın[5]: (چوقماردين) Cemᶜ olmaḳ maᶜnāsınadur.

Çoḳardın[6]: (چوقاردين) Cemᶜ olmaḳdan dimekdür ki Muḳaṭṭaᶜatta gelür.

Ḳıṭᶜa: Barur irdim çıḳarġa gāh gāhı
Şehimniñ̂g sözi köñ̂glümge yaḳardın
Çü **Yūsuf Ḫᵛāce** çaḳtı imdi bar min
İtürdi bizni āḫir bu **çoḳardın**

---

[1] **çoġ** : coġ A., E., Li.1 // **ḳora dirler ki** : ḳordur Ş. // **aḫger** : eḫger B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **Firᶜavn** : Firāvun B. // **öginde** : önünde B. // **yāḳūtı** : aḫger ile yāḳūtı Ş. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Mūsā'nıñ̂g** : Mūsā'niñ̂g B. // **ilikin** : ilkin Ş. // **çoġnı** : çoġni B. // **alıp** : alıb B.

[2] **yeri** : yer Li.1 // **urup** : urub B. // **itmege** : etmege B.

[3] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **itin** : itlerin Ş. // **körüp** : körüb B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tişleñ̂g** : tişleñ Ş. // **baġışlañ̂g** : baġışlañ Li.1

[4] **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsınadır B.; maᶜnāsınadur A., S., Ş.; maᶜnāsına Li.1

[5] Bu madde yalnız S. nüshasında vardır.

[6] **Çoḳardın** : coḳardın B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Muaṭṭaᶜat..........bu çoḳardın** : ø Li.1 // **barur irdim** : yarur irdim S. // **köñ̂glümge** : köñ̂glümke B. // **yaḳardın** : S nüshasında hem yaḳardın, hem de yaḳardı şeklinde ikisi birlikte verilmiş. // **çü** : cü B. // **ḫᵛāce** : ḫoca B. // **āḫir** : āḫer B. // **çoḳardın** : S. nüshasında hem çoḳardın, hem de çoḳardı şeklinde ikisi birlikte verilmiş.

Çoḳuġac[1]: (چوقوغاج) Cemʿ olıcaḳ dimekdür ki [E.113b] Tārīḫ-i Enbiyā'da ʿOvc bin ʿUnuḳ bir ṭaġı götürüp **Mūsā ʿAleyhiʿs-Selām** leşkeri üzerine bıraġayın helāk olsunlar [Ş.207a] didügi maḥalde gelür ki:

Ḥaḳ Taʿālā **Hüdhüd'ġa** emr ḳıldı kim ol taġ üstige olturup **çoḳuġar** andaḳ tişildi kim ʿOvc'nıñg boynıġa tüşüp helāk ḳıldı.

Çoḳtı ve çuḳtı[2]: (چوقتی و چوقتی) Çuḳur eyledi ve cemʿ oldı dimekdür.

Cök[3]: (جوك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bir ḳuşuñ adıdur ve kirpüge daḫı dirler.

Cuki[4]: (جوكی) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Ḫorāsān'da **Cuki Mirzā** dirler bir şeh-zādeniñ adıdur.

[A.53a] Cölge[5]: (جولكه) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Şol sebz ve ābdār ṣaḥrāya dirdler ki dāmen-i gūhda vāḳıʿ ola ki **Sedd-i İskenderī'de Yeʾcüc** vādisi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Çü irdiler irmes idi ol dere
Açuḳ çölge irdi ḫūb u sere

Çöl[6]: (چول) Memleket dimekdür.

Çöl[7]: (چول) İmāle ile şol beyābāna dirler ki anda ābādānlıḳ olmaya ki **Ferhād u Şīrīn'de** Ferhād **Yunan** zemīne gitmek [S.91a] isteyicek **Melik-ārā**'ya eytdi ki:

Beyt : Başım alıp dimey ābād ile **çöl**
Hem ol maḳṣad sarı tutḳum durur yol

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **ʿOvc bin ʿUnuḳ** : ʿOvc ibni ʿUnuḳ B. // **götürüp** : kötürüb B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **Hüdhüd'ġa** : Hüdhüd'ge B. // **emr ḳıldı** : emir ḳıldı B. // **olturup** : olturub B. // **çoḳuġac** : coḳuġac B ; çoḳġaç Li.1 // **tüşüp** : tüşüb B. // **helāk ḳıldı** : helāk oldı S.

[2] **çuḳtı** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **oldı** : oldu B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **cök** : çök B. , S. , Ş. // **kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür S. , Ş. // **ḳuşuñ** : ḳuşuñg S. // **adıdur** : adıdır B. // **kirpüge** : girpüge B. ; kirpige S.

[4] **Cuki** : Çuki S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // **Cuki Mirzā dirler** : ø S. // **Cuki Mirzā** : Çuki Mirzā Ş. // **adıdur** : adıdır B.

[5] **cölge** : çölge A. , S. , Ş. // **kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür S. , Ş. // **sebz** : sebze-zār S. ; sebze Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **açuḳ** : acuḳ E. // **çölge irdi** : cölge irdi B. , E.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **anda** : ø S. // **olmaya ki** : olmaya Ş. // **Yūnān zemīne** : Yūnān-ı zemīne B. // **gitmek** : kitmek B. // **eytdi ki** : eytdi Li.1 , S. // **alıp** : alıb B. // **Ve yine..............cān-darlar** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **çölilik** : cöllik B. ; çölülik A. // **cān-sipārlıḳ** : sipārlıḳ S. // **cān-darlar** : cāndalar S.

Ve yine Vaḳfiyye'de gelür ki:

Çölilik beyābānında cān-sipārlıḳ ḳılġan [E.114a] cān-darlar.

Culdu[1]: (جولدو) Şol inᶜāma dirler ki bir dilāver cengde bahādırlıḳ eyleye veyā fenninde

māhir bir kişi bir nādir işi işleye, muḳābelesinde iḥsān ideler. Neteki **Ferhād u** [Li.1-80a] **Şīrīn**'de Ferhād'ı ṭutanlara **Ḫusrev** inᶜām itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Tutup **culdu** alıp parmaḳġa ḳalġan
Digil kim eylemişler taġnı talġan

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Hicr ara tözdi **Nevāyī** vaṣl milkin birdi yār
Andaḳ iş ḳılġanġa mundın kim kirekmes **culdusı**

Çolpan[2]: (چولپان) Aḳ yılduza dirler ki ṣabāḥa yaḳın ṭoġar. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḳuyaşnı olmas ey gerdūn ol ayġa eylemek teşbīh
Aġız ger ẕerre köz **çolpan** yan͡gı ay an͡ga ḳaş olsun

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Fettān közün͡g beyāż u sevādın körgeli
[Ş.207b] **Çolpanġa** salmadım nazar u çarḫ u māhiġa

Cüm[3]: (جوم) Cümle ve tamām maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: Dāne tutuban cihān yüzin **cüm**
Ol nevᶜ ki kök yüzin encüm

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de ṣıfat-ı şebde gelür.

Beyt: ᶜAzā tutmaḳ üçün eylep bahāne
ᶜİẕārın **cüm** ḳara eylep zamāne

---

[1] **culdu** : çuldu S. , Ş. // **cengde** : cenkde B. // **işleye** : işleyeye B. // **iḥsān ideler** : iḥsān eyleyeler Ş. // **Neteki** : ki S. // **ṭutanlara** : dutanlara S. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. ; bir beytde gelür S. // **tutup** : alıb B. // **culdu alıp** : çuldu alıp Li.1 , S. // **alıp** : tutub B. // **ḳalġan** : ḳalḳan B. // **Ve yine** .... **culdusı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **mundın** : mundıḳ S. // **culdusı** : çulday S.

[2] **yılduza** : yulduza B. ; yıldıza S. , Ş. // **ṭoġar** : ṭoġar ki S. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaşnı** : ḳoyaşnı B. // **aġız** : aġır Li.1 , S. , Ş. // **köz** : kör S. // **Ve yine**...........**māhiġa** : ø Li.1 // **beyāż u sevādın** : beyāż sevādın E. // **körgeli** : körkeli B. // **çolpanġa** : çolpanda S. // **māhiġa** : māhige B.

[3] **cüm** : çüm Ş. // **m[illegible]āsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **yüzin cüm** : yüzin çüm A. , Ş. // **yüzin encüm** : yüz[illegible]ncüm A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **üçün** : uçun B. // **eylep bahāne** : eyleb bahāne B. ; eylen bahāne Ş. [illegible] **ẕārın cüm** : ᶜiẕārın çüm Ş. // **eylep zamāne** : eyleb zamāne B.

[E.114b] **Çum**[1]: (چوم) Emr idüp ṣuya ṭal dimekdür.

Çumġay[2]: (چومغای) Ṣuya ṭalayın ve ṣuya ṭala dimekdür ki [S.91b] **Sebᶜa-i Seyyāre**'de

altıncı ḥikāyede müdbir ve muḳbil sīmyā çeşmesine varduḳları maḥalde gelür ki:

Beyt : Çünki ġasl eylemekke köz yumġası
Ḳulaġ u boynını tutup **cumġası**

Çumġalı[3]: (چومغالی) Ṣuya ṭalmaḳ içün ve ṣuya ṭalalıdan berü dimekdür.

Çumurdı[4]: (چوموردی) Ṣuya baturdı dimekdür.

Cönk[5]: (جنك) Kaf-ı ᶜArabī ile barça didikleri gemiye dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de ikinci

ḥikāyede **Zeyd ü Ẕehhāb** ḥikāyesinde altun butları deyrden alup gemiye ḳolduġı

maḥalde geyür ki:

Beyt: Bu ḳadar **cönke** vü aya tutmış idi
Ṭurfa **cönki** girdāba tutmış idi

Ve yine [Li.1-80b] **Sedd-i İskenderī**'de **Rāy-ı Hind'üñ İskender**'e pīş-keş virdügi

piller vaṣfında gelür ki:

Beyt: ᶜAceb taġ olup **cönk** yañġlıġ revān
İki cānibide iki bād-bān

Çunġar (چونغار) [A.53b] Leşkerde ṣol ḳola dirler.

Cuvane[6]: (جوانه) Gügercin yavrusına dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** atası ve

anası vefātnı düşinde gördügi maḥalde gelür ki:

---

[1] **çum** : cum S. // **idüp** : idüb B. ; idüp ve Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ṭalayın ve ṣuya** : ṭalayın dimekdür ve ṣuya Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **yumġası** : yumġay A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **boynını** : boynunı S. // **tutup** : tutub B. // **cumġası** : cumġay S. , Ş. ; cumġay A. , B. , Li.1
[3] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **çumurdı** : cumurdı B. , S. // **dimekdür** : ø A. , Ş. ; demekdir B.
[5] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **didikleri** : didükleri B. // **gemiye** : kemiye B. // **butları** : putları B. // **deyrden** : deyirden B. // **alup** : alub B. // **gemiye** : kemiye B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Li.1 // **cönke** : çönke A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **cönke vü aya** : cönke dāye S. // **girdāba** : kiraya A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **tutmış** : dutmış Li.1 // **ve yine** : ve A. , Li.1 , S. , Ş. // **Hind'üñ** : Hindü'ñg B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **olup** : olub B. // İkinci beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **bād-bān** : pās-bān S.
[6] **yavrusına** : yavrusuna B. // **vefātnı** : vefātını B. // **düşinde** : düşünde B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **kim iki** : kim ol iki S. // **öyde** : öyda B.

Beyt: Kim iki kebūter-i yegāne
Bir öyde çıḳardılar **cuvane**

Ḥarfü'l-Ḥaü'l-Mażmūme[1]

Ḥocek ve ḥucek[2]: (حوجك و حوجك) Kaf-ı ᶜArabī ile mes̱el ve efsāne maᶜnāsınadur ki

Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Cibim ḥüsni vaṣfın ile mühlik an̄gla kim bolġay
Ḳaşıda ḳıṣṣa-ı **Yūsuf** bir uyḳu kiltürür **ḥocek**

2.13. Ḥarfü'l-Ḫai'l-Meftūḥe[3]

Ḫavubla[4]: (خويبله) Çaḳmaḳ dimekdür , āteş-zene maᶜnāsına.

Ḫav[5]: (خو) Çaḳmaḳ ḳavına [S.92a] dirler ki [Ş.208a] **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** şehri

üzerinde odla yel ṭılsımın bozmaḳ beyānında gelür.

Beyt: Digil **ḫav** bile könli dik boldı taş
Ki andın imes muṭlaḳa şuᶜle fāş

Ḫade[6]: Gemi küregine dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de bir dilāver vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḥamā'il daġı tīġi bicāde dik
Ḳol içre sinānı daġı **ḫade** dik

Ḫalaḥ[7]: Bir ṭā'ifedür.

2.14. Ḥarfü'l-Ḫai'l-Meksūre[8]

Ḫıtayi[9] : (ختايي) Ḫıṭāyī maᶜnāsınadur ki **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan Ferhād** içün dört faṣla

münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ rāy itdügi yerde bu beytde şitāyī lafzının̄

---

[1] **Ḥarfü'l-Ḥaü'l-Mażmūme** : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[2] **ḥocek ve ḥucek** : ḥarcek S. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır ki B. ; maᶜnāsınadur Ş. // **gelür** : kelür B. // **bolġay** : bolġası E.
[3] **Ḥarfü'l-Ḫaü'l-Meftūḥe** : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[4] **Ḫavubla** : ḫobla B. ; ḥobla ve ḥavubla S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına** : maᶜnāsınadur Li.1
[5] **ḫav** : ḫav ve ḥav S. // **ḳavına dirler ki** : ḳavı maᶜnāsına ki S. // **odla** : od ile S. // **yel** : yil Ş. // **ṭılsımın** : ṭılsımnı Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **ḫav bile** : cav bile S.
[6] **gemi** : kemi B. // **dilāver** : ø E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **bicāde** : biçāde S. // **içre** : icre B.
[7] **ḫalaḥ** : ḫalaḥ S. // **ṭā'ifedür** : ṭā'ifeye dirler B. , S.
[8] **Ḥarfü'l-Ḫaü'l-Meksūre** : B. ve Li.1 nüshalarında yoktur.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

mukābelesinde cem'-i nüsḫada ta ile yazılmışdur. Ta ḥarfi ḳāfiye ve mā-baᶜdında olan elif ve ya ḥarf-i rūy olmaḳ üzere keenne-hu ṭa ve ta'ya munḳalib olmaḳ ki bu lisānda şāyiᶜ ve ẕāyiᶜdür. Türkī lügatine maḫṣūṣ degil, belki lisānlarında keṣretdür. Anı olan elfazda vāḳıᶜdur.

Beyt: Yana bir ḳaṣrnı eylep şitāyī
Töşepke ḳor kün ḥabs ḫıtayi

2.15. Ḥarfü'd-Dali'l-Meftūḥa

Dağı[1]: (داغی) Daḫı dimekdür.

Beyt: Ey cemāliñg gül-şeni ḫūb u viṣāliñg **dağı** ḫūb
İlge luṭfuñ ḫūb ise cānımġa ẓulmuñg **dağı** ḫūb

Dağı bir[2]: (داغیبیر) Ol birisi daḫı dimekdür.

[E.115b] **Dabḳur**[3]: (دبقور) Ṣaf ve ālāy maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev** **Ermeniyye** ḳalᶜası üzerine geldügi maḥalde gelür.

Beyt: Ḳayap ḳurġannı **dapḳur dapḳur** ol ḫayl
Tüşerge ḳıldılar tuşluḳ [Li.1-81a] tuşı meyl

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür ki:

Beyt: Yasalı ki bu ṭul ile körgüzüp
Budur ṭurfa kim yiti **dapḳur** tüzüp

Depingür[4]: (دبنكور) Eyer berkine dirler ve üzengüye daḫı dirler.

Darıban[5]: (داريبان) Vāḳıᶜ oluben ve ᶜārıż oluben ve gelüben dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ikinci maḳālede ehl-i ẓulm ḥaḳḳında gelür.

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **dabḳur** : dapḳur B., S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür ki B.; gelür ki A., Ş. // **ḳayap** : ḳapab B. // **ḳurġannı** . ḳurġanını B.; ḳurġası S. // **dapḳur dapḳur** : dabḳur E.; dapḳur S. // **meyl** : meyil B. // **gelür ki** : kelür B. // **yasalı** : yasay S. // **körgüzüp** : körközüb B. // **yiti** : biti S., Ş. // **tüzüp** : tüzüb B.; turup S.

[4] **depingür** : depingü S. // **berkine** : perkine B.; yaprağına S. // **berkine dirler** : berkine Li.1 // **üzengüye** : üzüngüye B. // **daḫı** : daḫi B. // **dirler** : dirler imiş S.

[5] **ᶜārıż oluben ve** : ø A., B., Ş. // **gelüben** : kelüben B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // o şol : uşol S. // **vebā** : veyā S.

Beyt: Ḥāṣıl o şol öyke belā darıban
Ḳaysı belā belki vebā darıban

Darıp[1]: (داريب) Vāḳıᶜ olup ve ᶜārıż olup ve gelüp dimekdür ki **Tārīḫ-i Mülūk**'da Ḫusrev Pervīz'iñ salṭanatı ve memleketi **Resū'l-lah**'ıñ Salla'l-lah ᶜaleyh ve sellim duᶜāsıyla zevāl bulduġı [S.92b] maḥalde gelür ki:

Ve Ḥażret mucizesidin milkige zevāl **darıp.**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ikinci bābda zühd ẕikrinde gelür ki:

Her sālikke kim bu maḳam **darıpġay.**

[E.116a] **Daruġa**[2]: (داروغا) Mīr ᶜAses dimekdür. Ṣubaşı maᶜnāsına ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Dārā** memleketni alıcaḳ żabṭına ḥākimler gönderdügi maḥalde [A.54a] gelür ki:

Beyt: Biri taptı **daruġa** ᶜişretin
Biri urdı ser-ḥad sarı nevbetin

Ve yine **Mecālisi'n-Nefā'is**'de ücinci meclisde **[Ş.208b]** riyāżī vaṣfında gelür ki:

Bu uçruda şākirdleri bile taġ keştige barıp taş yutalıp bir faḳīrġa tigip ölüp irmiş, yana **daruġadın** ḳaçıp ḳayan irgenin kişi bilmes.

Dayı[3]: (دايى) Divar.

Dedek[4]: (دداك) Kaf, kaf-ıᶜArabī'dür. Cāriye maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

---

[1] **darıp** : darıb B. // **vāḳıᶜ olup** : vāḳıᶜ olub B. // **ᶜārıż olup** : ᶜārıż olub B. // **gelüp** : kelüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. ; Ḫusrev'iñ Ş. // **Resū'l-lah'ıñ** : Resū'l-lah Ḥażretiniñ Ş. // **duᶜāsıyla** : duᶜāsı ile B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **zevāl darıp** : zevāl darıb B. // **Ve yine ....gelür ki** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **her** : bir S. // **sālikke** : sālik S. // **darıpġay** .: darıġay A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Sedd-i İskenderī'de ....nevbetin** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i B. // **memleketni** : memleketin B. // **gönderdügi** : könderdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **taptı** : ø S. // **nevbetin** : növbetin B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ücinci** : üçünci B. ; üçinci A. , S. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. // **keştige** : keştiġa S. , Ş. // **barıp** : barıb B. ; yarıp S. // **yutalatıp** : yumalatıb B. ; yumalatıp A. , Li.1 , Ş. ; yuvalatıp S. // **faḳīrġa** : feḳīrge B. // **tigip** : tigib B. // **ölüp** : ölüb B. // **ḳaçıp** : ḳaçıb B. // **ḳayan** : tayan S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ücinci** : üçinci A. , S. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **tenbīhātda gelür** : tenbīhātda kelür

Beyt: Zamāne ehli ki devlet çağı ḳulunġdurlar
Mülāyemet yana köb ḳılma ḳılma ol **dedekler** ile

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda tenbīhātda gelür.

Beyt : Bibi [Li.1-81b] ḫᵛāce kim barıda **dedekge** aylanġay
Bibininġ ᶜiffeti iteki ḳulġa bulġanġay

Degle[1]: (دکلا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Üstine giydikleri ḳıṣa yeñlü ḳaftāna dirler ki tegele dimekle meşhūrdur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

[E.116b] Beyt: Tügme gül-gūn **degleyide** laᶜl-i rümmāni imes
Gülge baġlapdur kōnġül bülbüller ammā barca ḳan

Tekle[2]: (تکلا) Bu daḫı ta ile kaf-ı ᶜArabī ile bu maᶜnāyadur.

Dek[3]: (دك) Kaf-ı ᶜArabī ile bu daḫı dik lüġati gibidür, hemān gibi maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan** [S.93a] **İskender**'e pīş-keş virdügi develer vaṣfında gelür.

Beyt: ᶜAlāḳa barıġa ser-ā-ser ipek
Dürr ü laᶜl ü fīrūze butcaġı **dek**

Devvāc[4]: (دواج) Teşdīd-ı vav'la lipāçe maᶜnāsınadur ki üst ḳaftānına dirler ve **Fārisī**'de çadır-şeb maᶜnāsınadur ve yorġan maᶜnāsınadur ve taḫt-pūş maᶜnāsına daḫı gelür.

B. ; tenbīhātda gelür ki Li.1 , Ş. // **bibi** : ø Li.1 , Ş. // **ḫᵛāce** : ḫāce B. // **ḫᵛāce kim** : ø A. // **kim barıda** : kim bibi barıda S. , Ş. // **barıda** ; yarıda S.

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Li.1 // **üstine** : üstüne B. // **giydikleri** : kiydikleri B. // **dimekdür** : demekdir B. // **meşhūrdur ki** : meşhūrdur Ş. ; maᶜrūfdur ki S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **laᶜl-i** : laal-i B. // **baġlapdur** : baġlabdur B. // **barca** : barça S.

[2] **bu daḫı** : daḫı A. , B. , E. , S. // ta ile : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **bu maᶜnāyadur** : bu mā7nāyadır B. ; hemān bu maᶜnāyadur Li.1

[3] **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **lüġati** : luġati B. // **hemān** : hemen B. // **gibi** : ø S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **ᶜalāḳa** : ᶜılāḳa B. // **barıġa** : yarıġa S. // **laᶜl** : laal B. // **fīrūze** : pīrūze S. // **butcaġı** : purçaġı S.

[4] **vav'la** : vav ile B. // **lipāçe** : lipāce B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **çadır-şeb** : cadır-şeb E. , S. // **yorġan maᶜnāsınadur** : ø Ş. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **dal ile** : dal'la A. , Li.1 , Ş. // **ᶜArabī'de** : ᶜArabī'dür A. , Li.1 ; ᶜArabīdir B. // **Fārisī'de** : Fārisī'dür A. , S. ; Fārisīdir B. // **tevḥīdde gelür** : tevḥīdde kelür B. // **teniġa** : tenige B. ; tinġa S. // **eyledinġ** : eyledin S. // **Ve yine...........ziynet-efzāy** : ø S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tevḥīdde gelür** : kelür B. ; gelür Ş. ; tevḥīdde gelür ki S. , Ş. // **naᶜtda gelür** : naatda kelür B. // **ilnige** : ikinge B. ; ilninġe Li.1 ; ilinġe S. ;

Duvac daḫı dirler, żamme-i dal ile teşdīdsiz ᶜArabī'de ve Fārisī'de ve Türkī'de müştereklerdür ki **Sedd-i İskenderī**'de tenbīhde gelür.

Beyt: Teniġa şerefdin **devvac** eylediñg
Başın hem sezā-vār-ı tāc eylediñg

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Şol çaġ kim **Ḫorāsan** taḫtı kürkānlıġ **duvacı** bile ziynet-efzāy.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Hem itti nāfe-i ṣunᶜuñg ḳamerni müşk-i **devvac**
Hem itti gül-şen-i luṭfuñg şafaḳ [Li.1-82a] nı gül-gūn-pūş

[E.117a] Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki naᶜtda gelür.

Beyt: [Ş.209a] İlnige yapıldı **devvac** şeref
Ḳıldı mekān başıñga tāc şeref

Ve yine **Şeyḫ ᶜAṭṭār Ḥażretleri Raḥmetu'l-lahı ᶜAleyh Vuṣlat-nāme**'lerinde taḫt u tāc ve esbāb-ı salṭanat maᶜnāsına yazarlar ki:

Beyt: Bā-**devvac** ü tāc ve şimşīr ü kemer
Key şeved der-maᶜrifet-i ṣāḥib-naẓar

Davulġan ve davulġa[1]: (داولغان و داولغا) Toġluġa dimekdür.

Dalġa[2]: (دالغا) Bu daḫı toġulġa maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt : Taḳa **dalġada** çin yalavuz peẕīr
Yana cevşen üstige çini ḥarīr

2.16. [A.54b] Ḥarfü'd-Dai'l-Meksūre

Diben[3]: (دیبان) Deyüben dimekdür.

Di alman[4]: (دیالمان) Deyümezin dimekdür.

---

ilgige Ş. // **yapıldı** : yayıldı S. // **bā-devvac** : yā-devvac A., Li.1, S. // **şimşīr** : Keşmīr S.; şemşīr Ş. // **ṣāḥib-naẓar** : ehl-i naẓar Ş.

[1] **toġluġa** : toġla : S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **toġulġa** : tolġa S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsıradır B. // **gelür** : kelür B.; gelür ki Li.1 // **çini ḥarīr** : çini-i ḥarīr S.

[3] **deyüben** : deyuben B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **deyümezin** : deyumezin B. // **dimekdür** : demekdir B.

Di alġay mu[1]: (دی الغایمو) Deyü bilür mi dimekdür.

Dip[2]: (دیپ) Deyüp dimekdür ki [S.93b] Ferhād u Şīrīn āḫirinde şeh-zāde naṣīḥatinde

gelür.

Beyt: Bu sözni ehl-i ḥikmet dip durur ḫūb
Yamandın az beh kim yaḫşıdın köp

Dip imiş sin[3]: (دیپ ایمش سین) Deyüp ṭururmışsın dimekdür.

Beyt: Dip imiş sin köydürey bir dāġ eyle kön͡glin anın͡g
ʿÖmr niçük kim dāġ bolsun dāġ-ı hicrān bolmasun

Di almas[4]: (دی الماس) Dimez dimek olur.

Dip irdin͡g[5]: (دیپ ایردینك) Kaf-ı ʿAcemī ile deyüp ṭururduñ dimekdür.

Dip idin͡g[6]: (دیپ ایدینك) Hemīn bu maʿnāyadur.

Dipsep[7]: (دیپساپ) Depinüp [E.117b] ve ḳalġıyup dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da

dördinci maḳāledi mürāyī ṣūfiler vaṣfında gelür.

Dipsep ve ṣayḥa çikip andaḳ ki sil cengek nefes alyıda ḫār u ẕelīl.

Dipser[8]: (دیپسار) Depinür dimekdür ki Nesāyimü'l-Muḥabbe dibācesinde şūḫ muġanni

vaṣfında gelür.

Sigirip ol ʿazīznin͡g boynıġa minip ayaġın [Li.1-82b] dipser irdi.

Di durlar[9]: (دیدورلار) Eydiyorlar dimekdür.

---

[1] **deyü** : deyu B. // **bilür mi** : bilür mü B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dip** : dib : B. // **deyüp** : deyub B. ; deyüben S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ferhād u Şīrīn āḫirinde** : Ferhād u Şīrİn āḫerinde B. ; Ferhād u Şīrİn'de A. , Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **dip durur** : dib durur B. // **yaḫşıdın** : baḫşıdın S. // **köb** : körüp Li.1
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yli S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **deyüp** : deyub B. // **ṭururduñ** : dururduñ S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dip idin͡g** : dib idin͡g B. ; dip irdin͡g Li.1 , S. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B.
[7] **dipsep** : dipseb B. ; dinsep S. // **depinüp** : depinüb B. // **ḳalġıyup** : ḳalġıyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **vaṣfında** : ẕikrinde Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **çikip** : çikip B. // **pil** : sil B. ; yil S. // **cengek** : cen͡gin͡g B.; cefyek S.
[8] **dipser** : dibser S. // **dimekdür** : demekdir B. // **şūḫ** : ø S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **sigirip** : sigirib B. // **ʿazīznin͡g** : ʿazīzniñ A. // **minip** : minib B. ; binip S.
[9] **eydiyorlar** : ıdiyorlar B. ; yorlarlup S. // **dimekdür** : demekdir B.

Dirge[1]: (دیرگا) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Dimek içün dimekdür ki **Ġarāibü'ş-Ṣıġar**'da

gelür.

Beyt: Rāz-ıᶜışḳıñg **dirge** peykānıñg irür köñglümge til
Lāl til birle ḳılur irmiş tekellüm ehl-i rāz

Dirni[2]: (دیرنی) Dimegi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ḥālinde gelür.

Beyt: İl her ni ki sorsa fehm ḳılmay
[Ş.209b] Fehm itse cevāb **dirni** bilmey

Dir min[3]: (دیرمین) Eydürin dimekdür.

Diyişgey[4]: (دییشگای) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eydişirüz ve eydişüm dimekdür ve

didikleri dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci ḥekāyede gelür.

Beyt: Özige kilkec ol iki dil-ḫāh
Ni **diyişgendin** olmadım āgāh

Di söz[5]: (دیسوز) Söz söyle dimekdür ve diyecek söz dimekdür.

Digey[6]: (دیگای) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Diye dimekdür [E.118a] ve diyem dimekdür ki

ᶜUbeyd Ḫan eşᶜārında gelür.

Beyt: [S.94a] Ni mañga ġam ḫāre-i kim añga ḥālim ni **digey**
Ni ġamım bar ni sözüm itür kişim bar alyıda

Digin[7]: (دیگین) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ġāye maᶜnāsınadur ki filānġa digin, filāna degin

dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Keşmīr** ṭağı vaṣfında gelür.

---

[1] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜışḳıñg** : ᶜaşḳıñg B. // **köñglümge** : köñglümke B.

[2] **dimegi** : dimege Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Mecnūn ḥālinde** : ḥālinde S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 ; bir beytde gelür S. // sorsa : sorup Li.1 // **fehm ḳılmay** : fehim ḳılmay B. // **fehm itse** : fehim itse B. // **dirni** : virmeni S.

[3] **eydürin** : idürin B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **eydişirüz** : idişiriz B. // **eydişüm** : idişim B. // **dimekdür** : demekdir B. // **didikleri dimekdür** : dedikleri demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **özige** : özike B. // **diyişgendin** : diyişgeydin S.

[5] **söyle dimekdür** : söyle dmekdir B. // **söz dimekdür** : söz demekdir B.

[6] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **ġāye** . ġāyet S. , Ş. // **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur Li.1 // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1

Beyt: Felekge **digin** eyle rahşende taş
Ki perdaht kılġaylar eylep tıraş

Ve bir dahı diyesin dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Kenīzek-i Çīnī Vahşī** cengine varduġı mahalde gelür ki:

Beyt: Çü çapek cemālidin aldı nikāb
Digin çıktı mīġ üztidin āftāb

Ve bir dahı emr idüp eyitgil maᶜnāsına gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: [Li.1-83a] Min ü mīġ-i deyri kim bir sāᵓil anda şeh sarı bakmas
Digin ey şeyh himmetdin veyā şevketdin irkin mu

Ve bir dahı dinilen ve eydilen maᶜnāsınadur ki **Hayretü'l-Ebrār**'da on birinci makālede gelür.

Beyt: Şenᶜatı her nice **digindin** efzūn
Lik bolup haşmeti andın füzūn

Digince[1]: (دیكینجا) Kaf-ı ᶜAcemī ile eydince ve diyince dimekdür.

[E.118b] **Digence ve digünce**[2]: (دیكونجا و دیكانجا) Kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Hemīn bu maᶜnāyadur ki **Sebᶜa-i** [A.55a] **Seyyāre**'de **Behrām Şāh** hakkında gelür .

Beyt: ᶜĀkıbet hey **digünce** çarh-ı denī
Tiregür eyledi anıñg vatanı

Digey min[3]: (دیكایمین) Diyeyim dimekdür.

Di almas sin[4]: (دی الماس سین) Diyimezin dimekdür.

Digüci[5]: (دیكوجی) Diyici dimekdür.

// tağı : dağı A. , B. , S. // vaşfında gelür : vaşfında kelür B. ; vaşfında gelür ki Li.1 // eylep : eyleb B. // diyesin dimekdür : diyesin demekdir B. // Çīnī : Cīnī B. // mahalde gelür ki : mahalde kelür ki B. ; mahalde gelür S. ,Ş. // çü ; cü S. // çapek : cabek Sb // nekāb : lüᶜāb S. // çıktı : çikti B. // dahı : dahi B. // emr idüp . emir idüb B. // maᶜnāsına gelür ki : manāsına kelür ki B. // Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür A. , S. , Ş. // şeh sarı bakmas : şeh bakmas A. , B. , Ş. // **dinilen** : dinülen Ş. // **eydilen maᶜnāsınadur** : eydilen maᶜnāsınadır B. // **makālede gelür** : makālede kelür ki B. ; makālede gelür ki A.

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yli S. // **diyince** : deyince B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kafler kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Li.1 , S. , Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **diyici** : deyici B. // **dimekdür** : demekdir B.

Digec[1]: (دیکاج) Eydilecek söz maᶜnāsınadur ki ve bir daḫı diyicek [Ş.210a] dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Digec ebced başıġa ivrülürler
Ḳamer birle ḳuyaş yaᶜnī cedd ü eb

[S.94b] Digenimde[2]: (دیکانیم دا) Didügüm vaḳtde dimekdür.

Dilgüsi[3]: (دیلکوسی) Dinilse gerek dimekdür.

Digümdür[4]: (دیکوم دور) Disem gerek dimekdür.

Digeyler[5]: (دیکای‌لار) Diyeler dimekdür.

Digeysin[6]: (دیکای‌سین) Diyesin dimekdür.

Digeli[7]: (دیکالی) Diyeli ve dimek üçün dimekdür.

Digüñg[8]: (دیکونك) Kaf ᶜAcemī'dür. Dirsin ve diseñ gerek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: Nevāyī nice digüñg sözni hezeyān
Bu hezeyānlarnı ḳoy Teñgriġa bir yan

Diküci[9]: (دیکوجی) Diyici dimekdür.

Digey[10]: (دیکای) Diye dimekdür.

Dikiley[11]: (دیکیلای) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Dikilmiş dimekdür. **Sedd-i İskenderī**'de İskender Fīrūz'ı Keşmīr mülkine şāh idüp tevāᶜbiine ḫilᶜāt virdügi maḥalde gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur ki** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur A. , Li.1 , S. // **daḫı** : daḫi B. // **diyicek** : diyecek A. , B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **cedd ü eb** : eb ü cedd Li.1

[2] **didügüm** : didüküm B. // **vaḳtde** : vaḳitde B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B.

[7] **diyeli** : diye S. // **üçün** . içün A. , Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **Kaf , ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **gerek** : kerek B. // **ki Ferhād u Şīrīn............ bir yan** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **nice** : niçe S. , Ş. // **Teñgriġa** : Teñgrige B.

[9] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[10] Bu madde B. nüshasında yoktur.

[11] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf , ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **idüp** : idüb B. // **tevāᶜbiine** : tevāᶜbine S. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür A. , Li.1 // **ton birip** : ton birib B. // **on birip** : on birib B.

Beyt: İki yüzgece **dikiley** ton birip
Yalañg ton alarca yana on birip

Dik[1]: (دیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Gibi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de [Li.1-83b] gelür.

[E.119a]Beyt: Kāmıñgnı anıñg **dik** it taḫayyül
Kim tapmasañg itgesin taḥammül

Dik[2]: (دیك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Bir <u>lafẓla</u> daḫı istiʿmāl olınur. Ġayrı maʿnāya ki; "sordikler", "ṣorsunlar" dimekdür; "gördikler", "görsinler" dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yigirminci maḳālede şāhla şeh-zāde vaṣfında gelür.

Beyt: Kān kibi körgen şeh āzādeni
Kör **dik** anıñg gevheri şeh-zādeni

"**Kördik**" didügi "**görsen**" dimekdür.

Ve yine **Ġarāībü'ş-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ger budur kāfir köz ü zünnār zülfi ey faḳīh
Bolġusı **dik** deyr ara mest ü perīşān ʿāḳıbet

"**Bolġusıdik**" didügi "**olsa gerek**" dimekdür, "**bardikler**" "**varsınlar**" dimekdür, "**öldikler**" "**ölsünler**" dimekdür, "**yidikler**" "**yisünler**" dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Nevāyī **ölseyidik** kūyi itleri süngekin
Raḳīb ḳılma gümān kim diseñg ki yār barur

---

[1] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf , ʿArabī'dür Ş. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : ø Ş. ; kaf kaf-ı ʿArabīdir B. // <u>**lafẓla**</u> : <u>lafızla</u> B. // **daḫı** : daḫi B. // **olınur** : olunur B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gördikler** : kördikler B. // **görsinler** : körsinler B. // **gelür** : kelür B. // **körgen** : görgen B. // **şeh āzādeni** : şeh-zādeni A. , B. , Li.1 , ; kef-i şeh-zādeni Ş. // **Kördik............dimekdür** : ø B. // **görsen** : görsün S. // **görsen dimekdür** : görsen Li.1 // **Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür ki A. // **Ger budur.................Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : ø S. // **didügi** : dedüki B. // **olsa gerek** : olsa kerek B. ; olsañ gerek A. , Li.1 , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **varsınlar dimekdür** : varsınlar demekdir B. ; varsunlar dimekdür A. ,Li.1 // **ölsünler** : ölsünler dimekdür A. , Li.1 , Ş. // **yisünler dimekdür** : yisünler demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Nevāyī** : ø S. // **kūyi** : köyi B. // **raḳīb ḳılma** : Nvāyī ʿāḳıbet ḳılma S. // **Nevāyī Ḥażretleri** : Nevāyī Ş. // **Cāmī Ḥażretleri'niñ** : Mevlānā Cāmī Ḥażretleri'niñ Li.1 ; belāġata Cāmī Ḥażretleri'niñ S. // **yazdurup** : yazdurub B. ; yazup Li.1 // **bir ḳac gün** : bir ḳaç ḳün B. // **ṭursın** : dursın S. ; ṭursun A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **diyicek** : deyicek B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Ş. // **Munda................ḳılalı** : ø E. // **munda** : mundaḳ S. // **Ve yineSāḳī-nāme'de gelür** : ø E. , Li.1 // **gelür** : kelür B. // **Beyt : Ḳıldı.............dāyim anı** : ø Li.1 // **çün** : cün B. // **Teñgri** : Tanrı B.

[Ş.210b] Ve yine Ḫamsetü'l-Mütehayyirīn'de evvelki maḳāledi Nevāyī Ḥażretleri Cāmī Ḥażretleri'niñ divānın yazdurup ḫıdmetlerine iledicek [S.95a] bir ḳac gün bunda ṭursın diyicek maḥalde gelür ki:

Munda **turdik** bir miḳdār mülāḥaẓa ḳılalı.

Ve yine Sāḳī-nāme'de gelür.

Beyt: Ḳıldı çün Teñgri mülāyım anı
Esredik ḥıfẓıda dāyim anı

Din[1]: (دين) Rābıṭadur, ism āḫirine lāḥiḳ olur. ʿArabī'de "**min**" ve Fārisī'de "**ez**" maʿnāsına ki Türkī'de fetḥ-i dal ile "**den**" dinilür, yaʿnī filāndan diyicek filāndın dirler.

[E.119b] **Diyeli**[2]: (ديلى) Diyelüm ve eydelüm dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Birev ki ʿışḳ bile ḳıldı müttehim bizni
Ni nevʿ yoḳ **diyeli** kim itti muḥterem bizni

[A.55b] Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da yedinci maḳāle evvelinde gelür ki:

Beyt: Şāh eger [Li.1-84b] ol bolsa ki muḥtāc irür
Ḥarf ile muḥtācda hem tāc irür

Şāh diseñg kimde körüp tācnı
Şeh **diyeli** bu vech ile muḥtācnı

Dimen[3]: (ديمان) Dimezin dimekdür.

Dimeli[4]: (ديمالى) Dimeyelüm dimekdür.

Dimeñg[5]: (ديمانك) Kaf-ı ʿAcemī ile dimeñ dimekdür.

Diyi[6] (ديى) Diyeyin dimekdür.

Diyin[7]: (دييين) Bu daḫı diyeyin dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara eşʿārında gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ʿışḳ** : ʿaşḳ B. // **yoḳ diyeli** : diyeli Ş. // **muḥterem** : muḥarrem E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S., Ş. // **körüp** : körüb B. // **tācnı** : tācını B.
3 **dimekdür** : dimekdir B.
4 **dimekdür** : demekdir B.
5 **dimeñ** : dimekdür B. // **dimekdür** : demekdir B.
6 **dimekdür** : demekdir B.
7 **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : dimekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **ağzıñg** : ağzınıñg B. // **didi** : dedi B. // **alman** : almaḳ Li.1 // **ḳulaḳ tutsa** : ḳulaḳ A.

Beyt: Aġzıñg esrārıda köpdür sözüm didi alman
Kim ḳulaḳ tutsa diyin bir nice pinhān elfāẓ

Din[1]: (دين) Bu daḫı diyeyin dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on ṭoḳızıncı maḳālede

Şehr-i Herāt vaṣfında ve bāġları taᶜrīfinde gelür ki:

Beyt: Gülleri nevᶜini ni din anca gül
Anca ni gül sayġa alġanca gül

Din[2]: (دين) Bir daḫı filāndan dimek maᶜnāsına gelür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci

ḥayretde gelür.

Beyt: Çeşmesini çünki Mesīḥā tapıp
[E.120a] Pāk demidin ölük iḥyā tapıp

Pāk deminden dimekdür.

Diyilgen[3]: (ديیلکان) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Dinilen ve eydilen dimekdür ki Sebᶜa-i

Seyyāre'de onıncı ḥikāyede gelür ki :

Beyt: Küşede muᶜtekif diyilgen pīr
[S.95b] Ḫalḳdın ġār içide ᶜuzlet-gīr

Diyeyeli[4] : (دييالى) Diyelüm dimekdür.

Di[5]: (دى) Diyeyin dimekdür ki Sebᶜā-i Seyyāre āḫirinde Nevāyī Ḥażretleri Behrām

Şāh'ı [Ş.211a] vāḳıᶜada gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Min ḳabūl eyleben didim di söz
Kim aġızdın burun açıldı köz

[Li.1-84b] Ve yine Mecnūn u Leylī'de gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Herāt** : Herā S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **nevᶜini ni** : nevᶜin ni A. ; nevᶜini B. ; Ş.
[2] **din** . ø E., Ş. // **bir daḫı** : bir daḫi B. ; ve bir daḫı Ş. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına ki A., B. ; maᶜnāsınadur S., Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A., Li.1 // **tapıp** : tapıb B. // **Pāk deminden dimekdür** : ø B., Ş.
[3] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Ş. // **dinilen** : denilen B. // **eydilen** : eyidilen B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **içide** : içinde Li.1
[4] **diyeyeli** : diyeli A., B., S. // **diyelüm** : diyelim A., B., Li.1, S. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **diyeyin** : diyesin S. // **dimekdür** : demekdir B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **Nevāyī Ḥażretleri** : Nevāyī Ş. // **vāḳıᶜada** : vāḳiᶜada B. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **aġızdan burun** : aġızdan E. // Mecnūn u Leylī'de gelür : Mecnūn u Leylī'de kelür B. // Mecnūn u Leylī'de gelür ki A., Ş. // **bile di āḫir** : bile di āḫer B.

Beyt: Medhiñgni itey ni nevᶜ ẓāhir
Şükriñgni ni til bile di āḫir

2.17. Ḥarfü'd-Dali'l-Mażmūme

Düpdürün[1]: (دوپدورون) Ayaḳ āvāzına dirler, tāvuş maᶜnāsına ve yürek oynamasına daḫı dirler.

Dopḳu[2]: (دپقو) Cüllāhlar ayaḳların başdıḳları ağaca dirler ve bir rengdür ki ṭoğana bit üşse anıñla ᶜilāc iderler.

Durluḳ[3]: (درلوق) İncülü dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Soḳrat Ḥakīm vaṣfında gelür.

Beyt: Nola durluḳ ṣadef birle bolup küm
Bu deryā içre yüz miñg çarḫ u encüm

Döküldemek[4]: (دوكلداماك) Kaflar ᶜArabī'dür. Yürek oynamasınıñ ṣadāsına dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣığar'da gelür .

Beyt: Ni tüş ki hicr belāsın körer de siskensem
Döküldemek bile cānımnı uyğatur yürekim

Dolana[5]: (دلانه) Aluc didikleri ṭağ elmasına dirler.

Dultu ve dolto[6]: (دلتو و دلتو) Sırtlan ḳurdına dirler ki Mecnūn u Leylī'de ṣıfat-ı şebde gelür ki :

Beyt: Mekr ile sevād-ı ᶜanber-ālūd
Dolto tişügige salıban dūd

Doluğa[7]: (دولغه) Toğulğa maᶜnāsına ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

---

[1] oynamasına daḫı dirler : oynamaḳ maᶜnāsına daḫı gelür Ş. // daḫı : daḫi B.
[2] ağaca dirler : ağaca S. // rengdür : renkdir B. // bit : pit A. // üşse : üşdügi vaḳt S.
[3] durluḳ : durluk S. // incülü : incilü E. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B. // bolup : bolub B. // küm : kim S.
[4] kaflar ᶜArabī'dür : kaflar ᶜArabīdir B. // dirler ki : dirler Ş. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş.
[5] didikleri : dedikleri B. // ṭağ elmasına dirler : nesnedür S. // elmasına : elmesine B.
[6] dultu ve dolto : dultu A. , Li.1 , Ş. ; dulḳu S. // sırtlan : sırḳlan S. // ḳurdına : ḳurduna B. // gelür ki : kelür B. ; gelür A. , Li.1 // dolto : dultu A. , Ş. ; dulḳu S.
[7] maᶜnāsına ki : maᶜnāsınadur ki S. , Ş. // gelür : kelür B.

Beyt: Ḳaddi cevşen ara köñglümde anıñg dik kim oḳ
[A.56a] Çerkesi doluġa ol oḳ [S.96a] üze peykān yañglıġ

2.18. Ḥarfü'r-Rai'l-Meftūḥa[1]

Rece[2]: (رجه) Fārisī ile müşterekdür. Miᶜmār ipine dirler ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ücinci

maḳālede rāstlıḳ vaṣfında gelür.

Beyt: Tā rece çikmes yirge bāġ-bān
Bāġ hemān zibde çengel hemān

Ve yine Sedd-i İskenderī'de [Li.1-85a] İskender Yeᵓcüc'e sed yapduġı maḥalde

bir ser-suḫanda gelür ki:

Ve hendese-āyin seng-kārlar [E.121a] şihāb girdār rece birle sed ornıġa rik

tökmek.

Raḫ raḫ[3]: (رخ رخ) Dilim dilim dimekdür.

Rap ve rep[4]: (راب و راب) Bir lafẓdur ki bir lafẓ daḫı olmasa [Ş.211b] maᶜnā ḥāṣıl

olmaz. Nitekim tilberep, delürüp dimekdür ve kenderep, ḳoḳup dimekdür ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da dördinci maḳālede ehl-i riyā ẓemminde gelür.

Beyt: Köñglek ara müşk ü ᶜabīr ṭarab
Köñglide yüz it olup kenderep

Rem ḳılmaḳ[5]: (رم قيلماق) Ürkmek maᶜnāsınadur ki keenne-hu remīden lafẓından meᵓḫūẕdur.

Tilbe rediñg[6]: (تيلبه راديك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Delürdüñ dimekdür ki Nevādirü'ş-

Şebāb'da bir maṭlaᶜda gelür.

---

[1] B. nüshasında Ra ve Za harfleri aynı başlık altında verilmiştir.
[2] **müşterekdür** : müşterekdir B. // **ücinci** : üçinci A., B., Li.1 // **gelür** : kelür B.; gelür ki S. // **tā rece** : tā reçe S. // **çengel** : cengel B. // **ser-suḫanda gelür ki** : ser-suḫanda kelür ki B. // **seng-kārlar** : senk-kārlar B. // **şihāb** : şehāb B. // **ornıġa** : orniġa B.; özüniġa S. // **rik** : ik S.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **rap ve rep** : rab ve reb B.; rap A., E., Li.1, S., Ş. // **lafẓdur** : lafızdır B. // **bir lafẓ** : bir lafız B. // **daḫı** : daḫi B. // **nitekim** : ø S. // **tilberep** : tilbereb B. // **delürüp** : delüreb B. // **dimekdür** : demekdir B.; ø S. // **kenderep** : kendereb B. // **ḳoḳup** : ḳoḳub B. // **gelür** : kelür ki B. // **ᶜabīr ṭarab** : ᶜayir ü ṭarab S. // **olup** : olub B. // **olup kenderep** : olub kendereb B.; olup ü kenderep A., E., Ş.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde B. nüshasında yoktur. (B. nüshasında "Ta" maddesinde verilmiştir.)

Beyt: Ey köñgül **tilbe rediñg** imdi ni tedbīr sañga
Ol perī zülfini ger ḳılmasa zencīr sañga

2.19. Ḥarfü'r-Rai'l-Mażmūme[1]

Rüst[2]: (رست) Berk ve muḥkem maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de bir ṣabāḥ **Dārā**'nıñ

vezīrlerinden **İskender**'e nāme geldügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Çıḳar vaḳtide ḳāṣıdı yitti cüst
Nihānı tutup nāmeī ağzı **rüst**

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn Ferhād**'ıñ tābūtı üzerine varduğı maḥalde gelür.

Beyt: Yorup ol sarı cāndın yup ilikni
Kirip **rüst** itti içkerdin işikni

Ruş : (روش) Yaṣṣı oḳ demrenine dirler.

2.20. [E.121b] [S.96b] Ḥarfü'z-Zai'l-Meksūre[3]

Zili[4]: (زيلى) Kilim ve ḳālice maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ferhād**'ı

ṭağda görmege varduğı maḥalde gelür ki:

Beyt: İpek **zilüce** [Li.1-85b] hem saldurdı fi'l-ḥāl
Didi oltursun ol şūrīde aḥvāl

2.21. Ḥarfü's-Sini'l-Meftūḥa

Sapağ[5]: (سپاغ) Ṣab dimekdür, bir nesneniñg ṣapı maᶜnāsına ki **Mecnūn u Leylī**'de

ḫazān ve dıraḫt vaṣfında gelür.

---

[1] B. nüshasında yoktur.
[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. , Ş. // **yitti** : biti S. // **tutup** : tutub B. // **nāmeī** : nāme A. , B. , E. // **Şīrīn Ferhād'ıñ** : Ferhād'ıñ E. , S. // **üzerine** : üzre A. ; üzere B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki Li.1 , S. // **yorup** : yorub B. // **yup** : yub B. // **kirip** : kirib B. // **rüst itti** : rüst itdi S.
[3] B. nüshasında yoktur.
[4] **ḳalice** : ḳaliçe A. , B. , Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **görmege** : körmege B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **zilüce** : zilüçe A.
[5] **sapağ** : sabağ S. // **ṣab** : ṣap B. // **dimekdür** : demekdir B. // **nesneniñg** : nesneniñ Li.1 , S. , Ş. // **dıraḫt** : diraḫt B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. // **töpide** : tutide Li.1 // **ṣapağı** : ṣabağı A. , Li.1 , S. , Ş.

Beyt: Gūyā töpide uzun sapağı
Boldı uzun eylegen ayağı

Satḳun[1]: (ساتقون) Ṣatun dimekdür.

Beyt: Sifāl-i faḳr ol cān u cihān naḳdin birip gerçi
Kişi ḫūrşīd cāmın satḳun almaydur bahā eylep

Sacbağ[2]: (ساجباغ) Tenhā dimekdür.

Sattı[3]: (ساتتى) Ṣatdı dimek olur. Sebᶜa-i Seyyāre'de Dilārām'ı ḫᵛācesi satduğı yerde eydür.

Beyt: Cānnı yarmaḳğa sattı ḫᵛāce-i ḫas
Kim bu sevdānı tācir itkey ü bes

Satḳun alıp[4]: (ساتقون اليب) Ṣatun alup dimekdür.

Saçıḳ ve saçıġ ve saçuḳ[5]: (ساچيق و ساچيغ و ساچوق) Dügüne iledilen ṣaçuya dirler ki Mecnūn u Leylī'de Nevfel ḳızın Mecnūn'a virdügi maḥalde gelür.

Beyt: Gerdūn körüben bu iş muvāfıḳ
Kiltürdi toḳuz ṭabaḳda saçuḳ

Saçḳunĝ[6]: (ساچقونك) [A.56b] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Saçsañ gerek dimekdür.

Saçrap[7]: (ساچراب) Ṣıçrayup dimekdür.

Sart[8] (سارت) [Ş.212a] ᶜAcem'iñ şehrīsine dirler ki ḳaṭᶜā Türkī bilmeye. Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci maḳālede gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **satḳun alıp** : satḳun alıb B. // **ṣatun alup** : ṣatun alub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] dirler : derler B. // **Nevfel** : Nufel B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. , Ş. // **ṭabaḳda** : ṭapuda S.
[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **saçrap** : saçrab B. // **ṣıçrayup** : ṣıçrayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **ᶜAcem'iñ** : ᶜAcem'ın B. // **şehrīsine** : şehirlüsine Ş. // **ḳaṭᶜā** : ø E. // **bilmeye** : bilmeye ki S. // **ikinci maḳālede** : on ikinci maḳālede S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **bu barur** : bu yarur S. // **bu barur baḫşılar** : bu barur yaḫşılar A. , Li.1 ; bu yarur yaḫşılar Ş. // **yaḫşı barur baḫşılar** : yaḫşı barur yaḫşılar A. , Li.1 , S. , Ş. // **Ve yine ....bastı mühr** : ø Li.1 // **Vaḳfiyye'de gelür ki** : Vaḳfiyye'de kelür B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. // **tamāmraḳ** : tamāmrak B. , E. , Ş.

[E.122a] Beyt: Sartġa gerçi bu barur baḫşılar
Türk ile hem yaḫşı baḫşılar

Ve yine **Vaḳfiyye**'de gelür ki:

Beyt: Biri **Türk** divānıda bastı mühr
Biri **Sart** divānıda bastı mühr

Ve yine **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclis āḫirinde **Seyyid Ḥasan Erdeşīr** vaṣfında geyür ki:

Bu faḳīr **Türk** ve **Sart** arasıda andın tamāmraḳ kişi körmeydür min.

Sarı[1]: (**ساری**) Ṭaraf maʿnāsınadur ki **ʿUbeyd Ḫan** eşʿārında gelür.

Beyt: Ger ḫırām itseñg ʿUbeydī **sarı** [S.97a] ey serv-i revān
Cān u köñgli birle cismi ḫāk-i pā bolsun sarıga

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel Mecnūn**'ı ṣaḥrādan alup gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: At ḳay **sarı** kim barurdum urmay
Tursa dağı yol yorurge sormay

[Li.1-86a] **Sarġardı**[2]: (**سارغاردی**) Ṣaradı dimekdür.

Beyt: Dāyima **sarġardı** Nevāyī'niñg yüzi kim ʿışḳ ara
Bile altunnı ḳılurġa pāy-mālıñg ḳazġanur

Sarıġ ve sarıḳ[3]: (**ساریق و ساریغ**) Ṣarı dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ʿışḳ maḳālesinde gelür ki :

Beyt : Derd yaşurmaḳ yüzin eylep **sarıḳ**
Eşk aḳızmaḳ közin eylep arıḳ

[E.122b] **Sarıġ ağrıḳ**[4]: (**ساریغ آغریق**) Yereḳan marażına dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki S. , Ş. // **ḫırām** : ḥarām S. // **Nevfel** : Nufel B. // **alup** : alub B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür S. // **yorurge** : yorurga B.

[2] **sarġardı** : sarġaday S. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verileh beyit yalnız Esad Eefendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ʿışḳ** : aşḳ B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **yaşurmaḳ yüzin** : yaşun aḳ yüzin S. // **eylep sarıḳ** : eyleb sarıḳ B. // **aḳızmaḳ** : aḳırna S. // **eylep arıḳ** : eyleb arıḳ B.

[4] **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḳanı** : ḳani B. // **ḳaṭresi** ḳaṭrası B. // **kehrübā** : kehrübār Li.1 // **Ve yine.............bīmārlar dik** : ø Li.1 // **ḫazānī ḳaṣr** : ḫazān ḳaṣrı A. , S. , Ş. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür A. // **sarıġ ağrıḳ bile** : sarıġ ağrıḳ A. , E. , Li.1

Beyt: Sarıġ ağrıḳ boldum ey sāḳī ḫazān-ı hicr ara
Ḳanı aṣfer mey ki bar her ḳaṭresi bir kehrübā

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de ḫazānī ḳaṣr vaṣfında gelür ki:

Bey: Terek sarġatıban yüz zārlar dik
Sarıġ ağrıḳ bile bīmārlar dik

Sarġarıp[1]: (سارغاريب) Ṣararıp dimek olur.

Beyt: Gül-ruḫ ra'nā ḳaddim çün bāġı ṭarāf eyle barıp
İnfi'ālidin gül-i ra'nā ḳızarıp u **sarġarıp**

Sarḳud[2]: (سرقود) Mücerred şarāb keyfiyyetine dirler ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**

dibācesinde gelür ki:

Beyt: Ṣabr eyle **Eyyub**'ġa hem-dest bol
Cür'asınıñ **sarḳudıdın** mest bol

Saraġ[3]: (سراغ) Fārisī ile müşterekdür. Ḫaber ma'nāsınadur ki muḫammeslerde gelür ki:

Beyt: Barġalı ol şūḫ kim cānım **saraġın** almadım
Cism anı istep ni ṣaḥrā kim ḳademni salmadı

Sasıġ: (ساسيغ) Yaramaz rayiḥaya dirler.

Saraġuc: (سراغج) 'Avratlar başlarına bağladıḳları çenbere [Ş.212b] dirler.

Sergeg[4]: (سركاك) Kaflar,. kaf-ı 'Acemī'dür. Nevm-i ḫafīfe dirler ki tiz uyana.

Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Dime uyḳusız közüñ hicrim tüni açılmadı
Ni ḳıla alġay ecel uyḳusı birle **sergegim**

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: [S.97b] Min öldüm nāledin nāz uyḳusıdın yār açmas köz
[E.123a] Ni sūd andın ki hecrān şāmı bolġay közlerim **sergeg**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S., Ş. // **cür'asınıñ** : cür'asınıñ A., Li.1, S. // **sarḳudıdın** : serḳudıdın B.
[3] **müşterekdür** : küşterekdir B. // **ma'nāsınadur** : ma'nāsınadır B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 // **istep** : isteb B. // **salmadı** : salmadım A., S., Ş.
[4] **Kaflar , kaf-ı 'Acemī'dür** : kaflar ḳaf-ı 'Acemīdir B. ; kaflar 'Acemī'dür Ş. // **gelür** : kelür B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kibar'de kelür ki B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki A. ; Fevāīdü'l-Kiber'de bir beytde gelür ki S.

Sağınıp[1]: (ساغينيب) Şanup dimekdür ki Leylī vü Mecnūn'da İbn-i Selām aḳḳında

gelür.

Beyt: [Li.1-86b] Ölgen **sağınıp** ḫalāyıḳ anı
Bir öyke kiyvürdiler nihānı

Sağsınmaḳ[2]: (ساغسينماق) İmi maᶜnāya gelür. Bir; şanmaḳ, ẓann eylemek maᶜnāsına ve

bir daḫı yād itmek maᶜnāsına bu beytde sağıdı lafẓı maᶜnā-yı evvel üzredür, şandı dimekdür ve sağsınmağnı lafẓı maᶜnā-yı s̱ānī üzredür, yād itmek dimekdür.

Beyt: Çünki ol bizni unutmağnı **sağındı** yaḫşı iş
Sin dağı kil her nefs anı **sağınmağnı** unut

Sağınıp[3]: (ساغينيب) Sebᶜa-i Seyyāre'de Dilārām firāḳında Şāh Behrām'ıñ aḥvāli

ẕikrinde bu beytde sağınıp yād idüp dimekdür.

Beyt: Sağınıp çün çeh-i zeneḫdānın
Çikiben barça rişte-i cānım

Sağıngac[4]: (ساغينغاج) Şınacaḳ, yaᶜnī anacaḳ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nāleni her niçe kim eyledin nihān eyler köñgül
Sini **sağıngac** revān bī-ḫōd fiġān eyler köñgül

Ve yine Münşeāt'da ḳırḳıncı mektūbda gelür.

Yūsuf ᶜAlī'din ḳulluḳ yıpardım alar taḳrībi bile gāhi bu bendeñgizni **sağıturğa** ḥākim siz.

Sağıngay sın[5]: (ساغينغاى سين) Añasın dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Soḳraṭ Ḥakīm

Ferhād'a eytdi.

---

[1] **sağınıp** : sağınıb B. // **şanup** : şanub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Leylī vü Mecnūn'da** : Mecnūn u Leylī'de A., B., S., Ş. // **gelür** : kelür ki B.; gelür ki A., S. // **ölgen sağınıp** : ölgen sağınıb B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **şınacaḳ** : şanıcaḳ Ş. // **anacaḳ** : añacaḳ Li.1, S.; añıcaḳ Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B.; gelür ki A. // **niçe** : nice A., B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B.; mektūbda gelür ki S.; mektūbında gelür Li.1 // **Yūsuf ᶜAlī'din** : Yūsuf ᶜAlāa'd-dīn S. // **yıpardım** : yıbpardım B. // **taḳrībi** : taḳrīb S. // **bile** : birle Ş.
[5] **añasın** : anasın B.; añasız Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B.; ᶜışḳnıñg Ş. // **ṭuğyānıda** : ṭuğyānı Ş. // **tartıp** : tartıb B.

Beyt: Hücūm-ı ᶜışḳ ṭuġyānıda gāhi
Saġınġay sın mini hem tartıp āhı

Saġınma[1]: (ساغنيما) Añıma ve ṣanma dimekdür.

Saġınc[2]: (ساغنج) Bu daḫı bu maᶜnāyadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da evvelki maḳāle āḫirinde

gelür ki:

Beyt: Kāfir ü müᵓmin sarı ḳılsañg saġınc
Ni añga yeᵓs ü ni munıñg köñgli tinc

Saġınurġa[3]: (ساغينورغه) Añmaġa dimekdür.

Saġın[4]: (ساغين) Muhākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati üc maᶜnāya

[E.123b] taṣḥīḥ itmişler: Biri añmaḳ maᶜnāsına ve biri südi ṣaġılur ḳoyun maᶜnāsına ve biri daḫı ᶜışḳ mesti ve bīmārı ḥāletinde istiᶜmāl olınduġı maᶜnāya ki terkīb budur:

Saġın lafẓı dik ki bir maᶜnāsı yād ḳılmaḳġa emrdür ve biri sütlük ḳoy atıdur ve ᶜışḳ mesti [S.98a] ve mecnūnı ve bīmārı [Ş.213a] muḳābeleside saġın dise her birige iṭlāḳ ḳılsa bolur.

Saġlıġ[5]: (ساغليغ) Ṣaġlur dimekdür ki muḳaṭṭaᶜātta gelür.

Ḳıṭᶜa: Filān bay kim ḳoyı biş miñgdin ötmiş
Yana hem miñgdin artuḳ [Li.1-87a] saġlıġ üçkü

"Üçkü" keçiye dirler, saġılur keçi dimekdür.

Saḳaḳ[6]: (سقاق) Zenaḫdān ile gerdān mā-beynine dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] añıma : anma B. // dimekdür : demekdir B.
[2] daḫı : daḫi B. // maᶜnāyadur : maᶜnāyadır B. // āḫirinde : āḫerinde B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // yeᵓs ü ni : yeᵓs ve ni B. // munıñg : müᵓminiñg A. , B. ; müᵓmin S. // B nüshasında daha önce geçen "tinc" maddesinde bu kelime "munıñg" olarak verilmiş.
[3] añmaġa : anmaġa B. // dimekdür : demekdir B.
[4] Nevāyī Ḥażretleri : Nevāyī Ş. // üc : üç A. , B. // itmişler : etmişler B. // daḫı : daḫi B. // ᶜışḳ : ᶜaşḳ B. // olınduġı : olunduġı B. // emrdür : emirdür B. // sütlük : südlük A. ; mevtlük E. // ᶜışḳ mesti : ᶜaşḳ mesti B. // mecnūnı : mecnūn A. , S.
[5] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // ḳıṭᶜa : beyit B. // boy : yay S. // ḳoyı : ḳolı S. // "üçkü"............dimekdür : ø B. , Ş.
[6] zenaḫdān ile : zeneḫdān ile B. ; zenaḫdānla A. , Li.1 , S. , Ş. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. ; bir beytde gelür S. // siniñg : siniñ A. , Li.1 // irmes : irmen S.

Beyt: Yaḳa dik ḳurb eger tapman sining simīn saḳaḳıngġa
İtek dik hem yaman irmes tüşe alsam ayaḳıngġa

Saḳızġan[1]: (ساقيزغان) Ṣaḳṣaġan didikleri murġa dirler.

Salurdın[2]: (سالوردين) Ṣalmaḳdan dimekdür.

Beyt: Kāfiri kim sin kibi ruḫsārı āteş-nākı bar
Ot **salurdın** kişver-i İslām ara ni bākı bar

Salur min[3]: (سالورمين) Ṣaların dimek olur.

Salmaḳ[4]: (سالماق) Ṣalmaḳ dimekdür ve yürek oynamasına daḫı dirler ve ḥareket ve

ıżṭırāb maʿnāsına daḫı gelür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da [E.124a] gelür.

Beyt: Köz bile könglümge bolmış gūyā vaṣlıng çaġı
Kim közüm uçmaġı tiz oldı vü könglüm **salmaġı**

Ve yine bu divānda bir şiʿrde daḫı gelür ki:

Beyt: Uyḳu hem-sāyelerimdin kiterür hicr tüni
Ki başım yirge urup ki yürekim **salmaḳ** anı

Ve yine **Fevāīrü'l-Kiber**'de bir şiʿrdi gelür.

Beyt: Nitip asray özni kim ḥālimni ol çıḳḳac zamān
Angalatur yanımda olturġanġa könglüm **salmaġı**

Salġucı: (سالغوجى) Ṣalıcı dimekdür.

Salġac[5]: (سالغاج) Ṣalıcaḳ dimekdür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb itdügi beytlerdendür.

Beyt: Köngülge ʿışḳ otı **salġac** şerāre
Anga yok mı sūyıdın özge çāre

Salġay[6]: (سالغاى) Ṣala dimek olur.

---

[1] **didikleri** : didükleri B. , Ş. // **murġa** : mürġa B.
[2] **dimekdür** : ø A. ; demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **könglümge** : könglümke B. // **Ve yine bu..................salmaḳ anı** : ø Li.1 // **şiʿrde daḫı gelür ki** : şiirde daḫi kelür ki B. ; şiʿrde daḫı gelür S. ; şiʿrde gelür ki Ş. // **hem-sāyelerimdin** : sāyelerimdin A. // **kiterür** : kitedür B. , S. ; kitetür A. // **ki başım** : kim başım A. , B. , S. // **yirge** : birge S. // **urup** : urub B. // **salmaḳ anı** : salmaḳ otı S. ; salmaḳ onı Ş. // **bir şiʿrde gelür** : bir şiirde kelür ki B. ; bir şiʿrde gelür ki A. , Li.1 , S. // **nitip** : nitib B. // **çıḳḳac** : çıḳḳaç B. // **angalatur** : anglar A. , B. , Ş. // **yanımda** : yanıma A. , B. , Ş.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Kizer min kūyıda iller nazar ḥālimġa **salġay** dip
Eger öltürse ḳanım rengi tofraġıda aḳalġay dip

Salġuñg[1]: (**سالغونك**) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣalsañ gerek dimekdür.

Salıṅġac[2]: (**سالينغاج**) Ṣalıncaḳ, yaᶜnī bıraġılacaḳ dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da miᶜrācda gelür.

Beyt: Ni bile maᶜnī hem özdin salıban
Bu **salıṅġac** ni ḳılur ol ḳalıban

[A.57b] [S.98b] **Salmaḳ**[3]: (**سالماق**) Bir daḫı ᶜacz maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Yunan** zemīne gitmek ḳaṣd idicek **Ḫaḳan** çāre ve tedbīr itdügi maḫalde gelür ki:

Beyt: Özin **salmay** yana bir fikr itip saz
Bu yañglıġ boldı işge çāre pervāz

Salġadı[4]: (**سالغادى**) Bile gönderdi dimekdür [Ş.213b] **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt: Anı hem **salġadı Nevrūz** birle
Köçürdi ṭāliᶜ-i firūz birle

[E.124b] **Sal**[5]: (**سال**) Ṣu gececek nesnedür ki aġacları birbirine baġlayup ṣuya bıraḳurlar, batmaz, anıñgla ṣu geçerler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

[Li.1-87b] Beyt: Baḥr-ı eşkim içre kim tapmas żarar köz merdümi
Güyıyā kirpik nistānıdın anıñg **salı** bar

Salencek ve **salkencek**[1]: (**سالكنجك و سالنجك**) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. İple boyna aşılan taᶜvīẕe dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

---

[1] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ṣalıncaḳ** : ṣalınacaḳ B. ; ṣalunıcaḳ A. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da...............ḳalıban** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ni bile** : li bile A., B., Ş.
[3] **daḫı** : daḫi B. // **ᶜacz** : ᶜaciz B. // **gelür** : kelür B. // Yūnān zemīne : Yūnān-ı zemīne B. // **gitmek** : kitmek B. // **idicek** : edicek B. // itdügi : etdügi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., S. // **itip** : itib B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **köçürdi** : köcürdi S.
[5] **sal** : salı S. // **gececek** : geçecek A., Li.1 ; keçecek B. // **nesnedür** : nesnedir B. // **aġacları** : aġaçları B. // **baġlayup** : baġlayub B. // **bıraḳurlar** : bıraġurlar A., Li.1, S. // **anıñgla** : anıñla Li.1, Ş. ; anuñla S. // **gelür** : kelür B. // **içre** : icre B. // **gūyıyā** : güyyā B.

Beyt: Ni hūş ümīdi kim ᶜuryān nigūn tedbīrle ursam tek
Perīlerġa cünūn ṭomarıdur boynumda **salencek**

Saladur[2]: (سالادور) Ṣala yorır dimekdür.

Beyt: Bir o ġamı yana köñglümge ḳozġalan **saladur**
Bir o dimey ki bu işni filān **saladur**

Salḳın[3] (سالقين) Ṣovuḳ yele dirler ki ıssı günlerde ese. **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḥayvān suyıdur şudrun ᶜİsā demidür **salḳın**
Bostān sarı cānānım gūyā ki ḫırām itmiş

Ve yine **Sultān Ḥüseyn Bayḳara** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Āhım alyıda savuḳ **salḳınsın** ey dūzaḫ otı
Her dem er yüz ḳatla izhār-ı ḥarāret ḳılġasın

Ammā baᶜżı nüsḫada sayḳın vāḳıᶜ olmış çimen üzerine ṭoḳınup geçüp temevvüc itdüren yele dirler.

Ve **Münşeāt**'da evvel mektūbda gelür ki:

[S.99a] Bahār **salḳınınıñ** ᶜıṭr-engīzligi bulut mizācın [E.125a] havāyı ḳılıpdur.

Selce[4]: (سالجه) Keneye ve ṣaġırġaya dirler ki ḥayvānlaruñ gövdesine yapışur. **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** ḳabīlesi göçdügi menzilde bir ḫasta it gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt : Ḳan ḳoymay **selecereklerige**

Salġac[5]: (سالغاج) Ṣalıncaḳ dimekdür. **Ferhād-nāme**'de sāḳīye ḫiṭāb itdügi beytlerindendür.

---

[1] **salencek ve salkencek** : salincek ve salkincek B. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **ümīdi** : ümīd S. // **tedbīrle** : ḳad birle S. // **perīlerġa** : perīlerge B. // **ṭomarıdur** : ḳomaruydur S.

[2] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

[3] **ṣovuḳ** : ṣouḳ B. // **gelür** : kelür ki B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **eşᶜārında gelür ki** : eşᶜārında kelür ki B. ; eşᶜārında gelür Ş. ; eşᶜārında bir beytde gelür ki S. // **dūzaḫ** : dūzeḫ B. // **üzerine** : üzre Ş. // **ṭoḳınup** : ṭoḳunub B. ; ṭoḳunup S. // **geçüp** : keçüb B. // itdüren : etdüren B. // **yele** : yile Ş. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür ki** : mektūbda kelür ki B. // **salḳınınıñ** : salḳınınıñ A. , Li.1 // **ᶜıṭr-ingīzligi** : ᶜıṭr-engīzligi S. // **ḳılıpdur** : ḳılıbdur B.

[4] **keneye** : kineye S. // **ṣaġırġaya** : ṣıġırḳıya B. // **ḥayvānlaruñ** : ḥayvānların B. // **yapışur** : yapışur ki Li.1 , S. // **göçdügi** : köçdüki B. ; göcdügi E. // **gördügi** : kördüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **ḳoymay** : ḳoymadı Li.1 ; ḳoyman S.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır ve ikinci kez verilmiştir.

Beyt : Köñgülge ʿışḳ otı salġac şerāre
Añga yoḳ mı sūyıdın özge çāre

Senin[1]: (سنين) Nīzeye dirler ki Mecnūn u Leylī'de ceng vaṣfında gelür.

Beyt: Dal oldı senin şīd yañglıġ
Hey'et bile berk bīd yañglıġ

Sanaġlıḳ[2]: (ساناغليق) Agāhlıḳ maʿnāsınadur ve iḥtirāz maʿnāsına [Li.1-88a] daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḥıżr ʿAleyhi's-Selām ṭılsım fetḥinde Ferhād'a eytdi.

Beyt: Diseñg kim tinmaġay ol yolda kāmıñg
[Ş.214a] Sanaġlıḳ kām ile bolsun ḫırāmıñg

Sanap[3]: (ساناب) Bu daḫı iḥtirāz idüp ve tedārik idüp dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de yine bu maḥalde gelür.

Beyt: Alıp ḫātem sanap urdı yana kām
Hem ol ʿāşıḳ üstige tutḳunca ārām

Sancḳay[4]: (سانجقاى) Ṣancar dimekdür.

San[5]: (سان) Ḥesāb ve ṣaġış maʿnāsınadur ki [E.125b] Mecnūn u Leylī'de İbn-i Selām vaṣfında gelür.

Beyt: Çün mālıġa kimse birmeyiben san
Her müşkil olup ḳaşıda āsān

[A.58a] Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de bir şiʿrde gelür.

Beyt: Zār cismimde boġunlar mihnetimniñg sanıdur
Kim yana her birge tökti bir tügün her tarġa

Beyt: Belā deştide ki āvāreler sanın ṭaleb ḳıldıñg
U yañglıġ ḫānmānıdın cüdālarġa ni san anda

---

[1] **ceng** : cenk B. // **senin şīd** : senini şīd A., B., Li.1, Ş. // **hey'et** : heyhāt A., B., Ş.

[2] **maʿnāsına daḫı gelür ki** : maʿnāsınadur Ş. ; maʿnāsına daḫi kelür ki B. // **sanaġlıḳ** : sanaġlik B. // **bolsun** : bolsuñg B. // **ḫırāmıñg** : hırāmıñg S.

[3] **sanap** : sanab B. // **iḥtirāz idüp** : iḥtirāz idüb B. ; iḥtirāz A. // **tedārik idüp** : tedārik idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yine** : ø B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **alıp** . alıb B. ; alup Ş. // **sanap urdı** : sanab urdı B. // **ʿāşıḳ** : ʿışḳ Li.1, S.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür ki A., Li.1 // **olup** : olub B. // **bir şiʿrde gelür** : bir şiirde kelür B. ; gelür ki A. ; gelür E., Ş. // **boġunlar** : yoġunlar S. // **her birge tökti** : ø S. // **bir tügün** : her bir tügün S. // **tarġa** : tarıġa S. // Bu maddede tanık olarak verilen üçüncü beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sanaman[1]: (ساناامان) Ḥesāba almazın ve ṣaymazın ve iʿtibār itmezin dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Mini kişi dimese il melūl niyüçün olay
[S.99b] Kişi ḥesābıda min ḫōd özümni çün sanaman

Sanaġanlar[2]: (ساناغان لار) Ḥesāb idüp ṣayanlar dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Sanaġanlar viṣāl ü kām ehlin
Mini ol emrdin sıva ḳılıñgız

Sanar[3]: (ساناار) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ücinci maḳāledi gelür.

Beyt: Laʿl ḥesābıda tutar ḫāreni
İncü sanar barca ṣadef-pāreni

Sanap biz[4]: (ساناب بيز) Ṣayıp dururuz dimekdür ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de Cenāb-ı Mevlānā [Li.1-88b] Ḥażretleri'yle Nevāyī Ḥażretleri ḫıyābān nām maḥalde giderken bāġ-bānlar [E.126a] servleri arabaya yükledüp gelürken ne ḳadar servdür deyü ṣormışlar, bāġ-bānıñ cevābında bu terkīb gelür ki:
Sanap biz yüz tört ʿadeddür.

Sanay[5]: (ساناى) Ben sayayım dimekdür.

Sanaġlıḳ[6]: (ساناغليق) Añmalu ve añacaḳ dimekdür.

---

1 **itmezin** : etmezin B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir şiʿrde gelür Li.1 // **niyüçün** : niyçün B.
2 **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş.
3 **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **ücinci** : ücünci B. ; üçinci S. // **gelür** . kelür B. // **laʿl** : laal B. // **ḫāreni** : çāreni A. ; ḫāreʾi S. // **incü** : inçü A. , B. // **sanar** : sanat B. // **barca** : barça Li.1 , Ş. ; parça S.
4 **sanap biz** : sanab biz B. // **ṣayıp** : ṣayıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Cenāb-ı** : ø S. , Ş. // **Ḥażretleri'yle** : ø Ş. // **Ḥażretleri** : ø Ş. // **giderken** : kiderken B. // **yükledüp** : yükledüb B. // **gelür ken** : kelürken B. // **deyü** : deyu B. // **ṣormışlar** : ṣormuşlar B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **sanap biz yüz** : sanab biz yüz B. // **yüz tört** : yüz dört B. , E.
5 A. nüshasında "**sanay**" kelimesi yerine "**savġat**" kelimesi yazılıp "**sanay**" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.
6 **dimekdür** : demekdir B.

Savġat[1]: (**سوغات**) Pīş-keş ve armaġan ve inᶜāma dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām**'ı getürenlere pīş-keş çekdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳıldılar ᶜarż ḫan maḳālātın
[Ş.214b] Her niçük tuḫfe birle **savġatın**

Savuġ[2]: (**ساووغ**) Ṣovuḳ dimekdür.

Savutmaḳ[3]: (**ساووتماق**) Ṣovutmaḳ dimek olur.

Savut[4]: (**ساووت**) Emrdür. Ṣovut dimekdür.

Beyt: Cüz irür her şūḫ-ı raᶜnā yüzige çün ᶜışḳ-ı pāk
Şevḳ otın kilsin daġı bu ᶜişve-gerlerin **savut**

Savurġay[5]: (**ساورغاى**) Ḫilᶜat ve pīş-keş virür ve inᶜām ve iḥsān ider dimekdür ve bir yeri pādişāh ṭarafından mülklige virmege daḫı dirler ki **Vaḳfiyye** dibācesinde tevḥīdde gelür.

Beyt: Kim ol birni örter celāliyyeti
Bu birni **savurġay** cemāliyyeti

Sayġu[6]: (**سيغو**) Şehr-i **Herī** içinde bir mevżiᶜ adıdur ki **Vaḳfiyye**ᶜde evḳāf ḥudūdı beyānında yazmışlardur.

[S.100a] **Sayġur**[7]: (**سيغور**) Fārisī ile müşterekdür. Ḥarīrden bir nevᶜdür, aḳ rengde ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de yedinci rāvi **Dilārām**'dan **Şāh**'a rivāyet itdi.

Beyt: Kefen eylep ḥarīr ile **sayġur**
[E.126b] Sıpıban ol kefen ara kāfūr

---

1 A. nüshasında "**savġat**" kelimesi yerine "**sanay**" kelimesi yazılıp "**savġat**" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **getürenlere** : ketürenlere B. // **çekdükleri** : çekdikleri A., E., Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B.; gelür Ş.; bir beytde gelür S.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 **dimekdür** : demekdir B. // **mülklige** : mülklike B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **bu birni savurġay** : bu birni savurġar A., B., Li.1., Ş.
6 **mevżiᶜ** : mevżiᶜiñ S. // **adıdur** : adıdır B. // **yazmışlardur** : yazmışlardır B.; yazmışlar Ş.
7 **sayġur** : sayfur B. // **nevᶜdür** : nevᶜ ve B. // **rengde** : renkde B. **itdi** : etdi B.; itdi ki Li.1 // **eylep** : eyleb B.

Saypağucı[1]: (سایپاغوجی) Perīşān idici ve ḫarcanıcı maᶜnāsınadur ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da maḳāle-i evvelde gelür.

Beyt: Her ni ki ḳazġandım ve yıġdım tamām
Ḳıldım anı **saypağucıġa** ḥarām

Saypadı[2]: (سایپادی) Ṭağıtdı ve ḫarcandı dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'üñ **Kebk**'e cevābı ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Vech ni az künde barın **saypadı**
Gevher alġan çün işini aṅgladı

Sayap[3]: (سایاپ) Ṣayıp dimekdür.

Sayġa alġanca[4]: (سایغه الغانجه) [A.58b] Ṣayabilince ve ṣayılıbilince dimekdür ki [Li.1-89a] **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ṭoḳızıncı maḳāledi **Şehr-i Herāt** bāğları vaṣfında gelür.

Beyt: Gülleri nevᶜin ni din anca gül
Anca ni gül **sayġa alġanca** gül

Saylanıp[5]: (سایلانیب) Bu daḫı ṣayılup, ḥesāb olup dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: **Leylī** vü **Şīrīn** ü ᶜ**Aẕrā** bardılar veh ni ᶜaceb
Bolmağım vālih saṅga kim sin ḳalıp sin **saylanıp**

Sayġalur[6]: (سایغالور) Ṣayılur, ḫarclanur dimekdür.

Sayġalġudik[1]: (سایغالغودیك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ṣayılup ḫarclanduğı gibi ve ṣayılsa gerek dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

---

[1] ḫarcanıcı : ḫarcayıcı A. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳazġandım** : ḳazġaydım Li.1 , S. , Ş. // **salpağucıġa** : saypağucıya S.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da..................aṅgladı** : ø Li.1 // **Hüdhüd'üñ** : Hüdhüd'ün B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **alġan** : alġay S. // **çün** : cün B.
[3] **sayap** : sayab B. // **ṣayıp** : ṣayıb B. ; ṣayup S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ṭoḳızıncı** : ṭoḳuzuncı B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **nevᶜin ni** : sevini B. ; nevᶜin Ş. // **din** : diben S. ; diyen Ş.
[5] **saylanıp** : saylanıb B. // **daḫı** : daḫi B. // **ṣayılup** : ṣayılub B. // **ḥesāb olup** : ḥesāb olub B. ; ḥesāb olınup Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳalıp sin saylanıp** : ḳalıp sın saylanıb B.
[6] **ḫarclanur** :ḫarçlanur Ş. ; ve ḫarc olınur S. // **dimekdür** : demekdir B.

Beyt: Ey köñgül nakd-i hayātıñg kıl fenā yolıda şarf
[E.127a] Hayf olur ger bolsa ᶜömr-i Nūh çün sayġalġudik

[Ş.215a] **Sayġaldı**[2]: (**سايغالدى**) [S.100b] Şayıldı ve harcanıldı dimekdür ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: ᶜAkl u dīn nakdi fenā deyri ara kirmes igec
Mey bile muġbeçeler yolıda **sayġaldı** yene

Sayġalıp[3]: (**سايغالب**) Bu dahı bu maᶜnāyadur ki **Mahbūbu'l-Kulūb**'da nā-kābil şadırları zikrinde gelür ki:

ᶜÜlemā kiltürgen nebāt kezek üçün uşalıp ve vazife vechleri özge esbāb üçün **sayġalıp**.

Sayġana[4]: (**سايغانه**) Şayılacak ve harcanılacak dimekdür.

Sayġamak[5]: (**سايغاماق**) Harcanmak dimekdür.

Say[6]: (**ساى**) Emr idüp şay dimekdür ve şol dereye dirler ki kışın şu aka, yazın akmaya ki **Hayretü'l-Ebrār**'da on yedinci makālede mestlik zemminde gelür.

Beyt: Sil suyın tapsa içip mül kibi
Say taşın tapsa ısıp gül kibi

Ve yine **Hayretü'l-Ebrār**'da tokızıncı makāle hekāyesinde gelür.

Beyt: Baş tüşüp ol rezmde **say** taşıca
Baş kesiben her kişi öz başıca

Say[7] : (**ساى**) Vakt maᶜnāsınadur.

---

1 **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kalar ᶜArabī'dür S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **şayılup** : şayılub B. // **gibi** : kibi B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **nakd-i hayātīg** : nakdī hayātīg E. // **çün** : cün B. , Li.1

2 **harcanıldı** : harclandı A. , B. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **kirmes** : kinmes S.

3 **sayġalıp** : sayġalıb B. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B. // **şadırları** : żararları E. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **üçün** : uçun B. // **üçün sayġalıp** : uçun sayġalıb B.

4 **harcanılacak** : harclanacak A. , B. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

5 Bu madde B. nüshasında yoktur. // **dimekdür : ø** S.

6 **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **dirler ki** : dimekdür ki A. // **gelür** : kelür B. // **suyın** . şuyın S. // **içip** : içib B. // **ısıp** : ısıb B. // **Ve yine ....başıca** : **ø** Li.1 // **tokızıncı** : tokuzuncı B. , S. // **hikāyesinde gelür** : hikāyesinde kelür B. ; hikāyesinde gelür ki S. // **tüşüp** : tüşüb B.

7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sayyı[1]: (سايى) İki ya ile vaḳti dimekdür. Mes̱elā : **Sorġan** sayyı, ṣormaḳ vaḳti dimekdür.

Beyt: Ḳāsıdı kim yārdın bir söz rivāyet eylese
İsterem **sorġan sayyı** baştın ḥikāyet eylese

Sayı[2]: (سايى) Bir lüġatdür ki bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınmasa maᶜnī ḥāṣıl olmaz. [E.127b] Mes̱elā: **Alġan** sayı, alduḳca dimekdür; **sorġan** sayı, sorduḳca dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Sin lebiñg **sorġan sayı** min ḳan yutar min ey ḥabīb
Sin mey içkil kim mañga ḫūn-ı ciger boldı naṣīb

Ve yine bir şiᶜrde gelür ki:

Beyt: Her nice köñglümni çāk itseñg ḳılur ᶜışḳıñg sitīz
Ol ṣıfat kim otnı **yarġan sayı** bolur şuᶜle-tiz

Sayḳın[3]: (سايقين) Deryā temevvüc itmege ve āteş ᶜalevlenmege dirler.

Saypalġan[4]: (ساپالغان) Tār ü mār olan dimekdür.

Beyt: Fenā deyride ger dīn naḳdnı ber-bād oldı tabḳum yoḳ
Ki cemᶜ olmay durur her kim ḫarābāt içre **saypalġan**

2.22. Ḥarfü's-Sini'l-Meksūre

Sıpḳardı[5]: (سيپقاردى) Sümürdi , içdi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede [S.101a] **Ferruḫ Ḫaleb**'e Aḫi meclisine varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Kör geh alyıñga ḳoyup bardı
Yükütüp her ḳadeḥni **sıpḳardı**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **lüġatdür** : lüġatdir B. // lafẓla : lafızla B. // **daḫı** : daḫi B. // **istiᶜmāl olınmasa** : istiᶜmāl olunmasa B. ; istiᶜmāl olınur Ş. // **alduḳca** : alduḳça B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **sorduḳca dimekdür** : sorduḳça dimekdür Li.1 ; sorduḳca demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ey ḥabīb** : ḥabīb B. // **Ve yine..........şuᶜle-tiz** : ø Li.1 // **bir şiᶜrde gelür ki** : bir şiᶜirde kelür B. ; bir şiᶜrde gelür S. // **ᶜışḳıñg** : ᶜaşḳıñg B. // **otnı** : otı S. // **yarġan** : barġan S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Sıpḳardı** : sıpġardı B. , S. // **sümürdi** : sümürdü B. // **içdi** : icdi E. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḫaleb'e** : Ḫaleb'de Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **geh** : ki B. // **alyıñga** : alyıġa A. , B. , Ş. ; alyıña Li.1 , S. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **yükütüp** . yükünüb B. ; yükünüp A. , Li.1 , S. , Ş.

Sıpḳarıp[1]: (سيپقاريب) Sümürüp dimekdür.

Beyt: Sāḳīyā teşne min andaḳ ki kök cāmı tolar
Bāde tutsan͡g ser-nigūn eyler min anı sıpḳarıp

Sıptı [2]: (سپپتى) Sepdi [A.59a] dimekdür , yaʿnī şu sepdi veyā ġayrı nesne.

Sıpmek[3]: (سيپماك) Sepmek maʿnāsınadur. Kesreyle taʿbīr iderler. Seper diyecek mahalde siper dirler.

[Ş.215b] Sıparġa[4]: (سيپارغه) Sepmege ve saçmaġa dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ḫaḳan oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt : Man͡ga yıġmaḳda yitgey miḥnet ü renc
An͡ga sıparġa ḳalġay maḫzenü genc

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da [E.128a] yigirmi altıncı faṣlda tüccār ẕikrinde gelür ki:

Yā vāriṡ sıpar üçün yıġıtġay, yā ḥādiṡe üçün ḳuzġar üçün ḳazġanġay.

Sıparmaḳ[5]: (سيپارماق) Bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür ki:

Sözni sıparmaḳ başġa āfetdür.

Sırmap[6]: (سيرماب) Ṣıyırup , ḳapup alup dimekdür.

Sirmemek[7]: (سيرماماك) Ṭutmaḳ.

Sirmedi[8]: (سيرمادى) Ṭutdı.

---

[1] sıpḳarıp : sıpḳarıb B. // sümürüp : sümürüb B. // dimekdür : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasıhda vardır.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Sepmege : sepmeke B. // dimekdür : demekdir B. // istedügi : istedüki B. ; istedigi Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 // Ve yine................ḳazġanġay : ø Li.1 // faṣlda : faṣılda B. // tüccār : neccār S. // gelür ki : kelür ki B. // sıpar üçün . sıpar uçun B. // yıġıtġay : yıġıġay B. ; yıġınġay A. , Ş. // ḥādiṡe üçün : ḥādiṡe B. , Ş. // ḳuzġar üçün : ø A.
[5] sıparmaḳ : sıpamaḳ A. , B. , S. , Ş. // daḫı : daḫi B. // maʿnāyadur : maʿnāyadır B. // gelür ki : kelür ki B. // sözni sıparmaḳ : sözni sıpamaḳ A. , B. , Li.1 , S.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (12b) vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sirgek[1]: (سيرگك) Taṣāᶜud-ı ebḫāraden göz çapaḳlanmaḳ ve ṭonmaḳdur ki aña cümlüz dirler.

Beyt: Min öldüm nāledin nāz uyḳusıdın yār açmas köz
Ni sevḍandın ki hicrān şāmı bolġay közlerim **sirgek**

Sirgek[2]: (سيرکاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcem kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Uyḳudan beliñleyüp uyanmaġa dirler.

Sirmedi[3]: (سيرمادى) Ṣıyırdı, ḳapdı aldı dimekdür.

Sirmedim[4]: (سيرمادیم) Ṣıyırdım, ḳapdım aldım dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür ki:

Beyt: Anıñg dik **sirmedim** bir ḥabeşīdin tāc
Ki başı ṭaylasanġa boldı muḥtāc

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ṣubḥ-dem deyr içre mest olsam min müflis ni teñg
Şeyḫ destārın kice mescidġa kirgec [Li.1-90a] **sirmedim**

Sird[5]: (سيرد) Sürᶜat maᶜnāsınadur.

Sıyradı[6]: (سيرادى) Farsça serāyīden maᶜnāsınadur ki ırladı dimekdür. **Ferhād u Şīrīn**'de maṭlaᶜ-ı dāstān se-süḫanda gelür.

Ferhād'nıñg ᶜadem şebānıdın vücūd gül-şeniġa kilgenin [Ş.101b] ḳalem tilidin sıyramaḳ.

"Sıyramaḳ" didügi "ırlamaḳ" dimekdür [E.128b] ve naḳl u beyān maᶜnāsına daḫı gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Sirgek** : sizgek S. // **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī A. , B. , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B ; ᶜārabī'dür A. , Li.1 , S. , Ş. // **beliñleyüp** : beliñleyüb B.

[3] **sirmedi** : sirmedim A. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] A. nüshasında "**sirmedim**" kelimesi alınmamış "**Ve yine**" diye "**sirmedi**" kelimesinin devamı şeklinde verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , S. // **ḥabeşīdin tāc** : ḥabībdin tāc S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **kice** : kiçe Li.1 // **mescidġa** : mescidge B. // **kirgec** : kir tāc S.

[5] **sürᶜat** : sürat B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] **Farsça** : ø A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. , S. // **maṭlaᶜ-ı dāstān ser-süḫanda** : maṭlaᶜ-ı dāstān-ı ser-süḫanda Li.1 , Ş. // **gelür** : kelür B. // **gül-şeniġa** : gül-şenige B. // **"Sıyramaḳ"............dimekdür** : ø Ş. // **didügi** : didüki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına gelür Ş. ; maᶜnāsına A. , B. , E. , Li.1 , S.

Sizmek[1]: (سیزماك) Bezmek ve naķş itmek maᶜnāsınadur. Bu beytde sizer lafzı bezer dimekdür.

Beyt.: ᶜIşķ deştide ķoyun irmes ki min divāneġa
ᶜIşķ ara divānelik ħaṭṭın sizer pergārdur

Sızdı[2]: (سیزدی) Cizdi ve yazdı dimekdür.

Sızsa[3]: (سیزسا) Çizse ve yazsa dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'la Şapur ķaṣr sengin bünyād ikdükleri maħalde gelür ki:

Beyt: Bu sızsa ādemī teksīr itip ol
Bu çikse cān-ver teşmīr itip ol

Sızmaķ üçün[4]: (سیزماف اوچون) Çizmek içün dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Bahāe'd-dīn Naķş-bendī Ḥażretleri Raḥmetu'l-lah ᶜAleyh menāķıbında gelür.

Beyt: Cānġa çikip renc ü ᶜinā naķşını
Sızmaķ üçün anda fenā naķşını

Sızdı[5]: (سیزدی) Bu daħı sezdi , yaᶜnī ẓann eyledi [Ş.216a] dimekdür.

Sızıp irdi[6]: (سیزیب ایردی) Sezmişdi dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Şabur'uñ ṭutulduġın bildügi maħalde gelür ki:

Beyt: Sızıp irdi ki ol düşmen esīri
Hemān boldı düşmen dest-gīri

Sızıp[7]: (سیزیب) Bu daħı ṣızup, yaᶜnī tereşşuḥ eylemek maᶜnāsına gelür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī anasınıñ Leylī māteminde ḥāli beyānında gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 **cizdi** : çizdi Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
3 **çizse** : cizse A. , B. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şapur** : Şabur A. , B., Li.1 , S. // **ķaṣr sengin** : ķaṣr-ı sengin B. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **teksīr itip** : teksīr itib B. // **teşmīr itip** : teşmīr itib B.
4 **sızmaķ üçün** : sızmaķ uçun B. // **çizmek** : cizmek B. // **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥażretleri Raḥmetu'l-lah ᶜAleyh** : ø Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 // **çikip** : çikib B.
5 **daħı** : daħi B. // **dimekdür** : demekdir B.
6 **sızıp irid** : sızıb irdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şīrīn** : ø B. , Li.1 , S. // **Şabur'uñ** : Sabur'un B. // **ṭutulduġın** : ṭutulduġnı S. // **bildügi** : bildüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş.
7 **sızıp** : sızıb B. // **daħı** : daħi B. // **ṣızup** : ṣızub B. ; çizüb S. // **ṣızup , yaᶜnī** : ø Ş. // **tereşşuḥ eylemek maᶜnāsına** : tereşşuḥ idüp sızup maᶜnāsına Ş. // **maᶜnāsına gelür ki** : maᶜnāsına kelür ki B. ;

Beyt: Tırnağların çü yüzge ḳoydı
Tırnağlar ile yirler oydı

[E.129a] Oyġanlar içinde kim sızıp ḳan
Köz çeşmeleri dik aḳızıp ḳan

Sızġurup[1]: (سيزغوروب) Bu daḫı şızırup ḳal eyleyüp dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında [Li.1-90b] gelür.

Beyt: [A.59b] Vefāda Luṭfī'ni taptı firāḳ dinārı
Niçe ki sızġurup altun dik imtiḥān ḳıldı

Sisgenmek[2]: (سيسكانماك) Beleñlemek maᶜnāsınadur. Sebᶜa-i Seyyāre'de Nevāyī düş görüp uyandığı yerde eydür.

Beyt: Söz tükengec ḳaşıda bir öptüm
Boluban şād sisgenip ḳoptum

Yaᶜnī beleñleyüp dimekdür.

Sisgendi[3]: (سيسكاندى) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Uyḳudan beleñleyüp uyandı dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Behrām Dilāver Erken'e [S.102a] gelicek Ferhād māteminde eydürdi.

Beyt: Yitip gerdunġa ün sisgenmekiñg yoḳ
Tüşüp ᶜālemġa ot tiprenmekiñg yoḳ

Burada "sisgenmekiñg" didügi "uyanmağıñı" dimekdür.

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Leylī atasına Nevfel mağlūb olıcaḳ Leylī'yi öldürmek diledikde Leylī Mecnūn'uñ vāḳıᶜasına girdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Mecnūn'ġa digec bu sözler ol ay
Sisgendi anıñg dik eyleben vāy

---

maᶜnāsınadur S. // anasınıñ : anasının B. // beyānında gelür : beyānında kelür B. ; beyānında gelür ki Li.1 // içinde : içide B. , Ş. // sızıp ḳan : sızıb ḳan B. // aḳızıp ḳan : aḳızıb ḳan B.

[1] sızġurup : sızġurub B. ; sızıp A. // daḫı : daḫi B. // şızırup : Şızırub B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // niçe ki sızġurup : niçe ki sızġurub B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // beliñleyüp : belileyüb B. // dimekdür : demekdir B. // gelicek : kelicek B. // eydürdi : iderdi B. ; eydürdi ki A. , Li.1 // yitip : yitib B. // tüşüp : tüşüb B. // ᶜālemġa : ᶜālemge B. // Burada........................dimekdür : ø Ş. // burada : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // didügi : dedüki B. // uyanmağıñı dimekdür : uyanmağıñ demekdir B. // atasına : atası Ş. // Nevfel : Nufel B. // diledükde : diledigin S. // Mecnūn'uñ : Mecnūn'un B. // girdügi . kirdüki B. // gelür ki : kelür B. ; gelür A.

Sıġa[1]: (سيغه) Bir edātdur ki ism āḫirine lāḥiḳ olur. Meselā: Deryāsıġa, deryāsına; balasıġa, balasına dimek olur.

Sıġurdı[2]: (سيغوردى) Sıġırdı, sıyırdı, dimekdür.

Sıġurġay[3]: (سيغورغاى) Ṣıġura dimekdür ki Nazmü'l-Cevāhir dibācesinde gelür.

Ve gül deste bendi ki riyāḥın arasıda ḫāşāknı **sıġurġay**.

Sıġnaḳ[4]: (سيغناق) Bir nevᶜi ḫaṭṭdur. [E.129b] Çaġatay'da Ḫaṭṭ-ı Bābürī ve ġayrı gibi ki

Bābür Mīrzā eşᶜārında gelür.

Beyt: Ḫūblar ḫaṭṭı naṣībiñ bolmasa **Bābür** ni teng
Bābürī ḫaṭṭı imesdür ḫaṭṭ-ı **sıġnaḳī** müdür

Sıḳnattı[5]: (سيقناتى) Ziyāde aġlatdı dimekdür ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Nevāyī

Ḥażretleri bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Sıḳtamaḳ ger yıġlamaḳda mübālaġadur. Türk bu nevᶜ edā ḳılıbdur kim:

[Ş.216b] Beyt: Ol ay ki küle küle ḳır aġlattı mini
Yıġlattı mini dimey ki **sıḳtattı** mini

Aġlattı beni dimekdür.

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki:

Beyt: Her zamān kirse bozuġ köñglüm ara yār u diyār
ᶜĀlem ehlin **sıḳtatur** min āh u efġāndın daġı

Aġladurın dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[2] **sıyırdı** : ø A., E., Li.1, S., Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **bendi ki** : bendiġa S.
[4] **ḫaṭṭdur** : ḫaṭṭdır B. // **Bābürī** : Bābirī A., E. // **gelür** : kelür B. // **naṣībiñ** : naṣībiñ Li.1, S. // **Bābür ni** : Bābüz ni A.
[5] **sıḳnattı** : sıḳtattı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de................aġlattı beni dimekdür** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri ....iderler ki** : ø Ş. // **iderler ki** : gelür Ş. // **nevᶜ** : nevi B. // **ḳılıpdur** : ḳılıbdur B. // **küle küle** : küle A., B., S., Ş. // **sıḳtattı mini** : sıḳnattı mini S. // **Aġlattı mini dimekdür** : ø B., Ş. // **ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B.; gelür Li.1, Ş. // **sıḳtatur min** : sıḳnatur min Li.1 // **Aġladurın dimekdür** : ø B., Ş.

Sigrimek[1]: (سيكريماك) Şıçramaḳ maᶜnāsınadur ki keenne-hu segirtmek lafẓını kesreyle

telaffuẓ iderler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Ferruḫ Şāh** cānānı düşünde gördügi yerde bu beytde sigrip lafẓı yerinden şıçrayup dimekdür.

Beyt: Ferruḫ uyḳandı **sigrip** uyḳudın
Közdin uyḳu uçtı ḳayġurdın

Sigrigen[2]: (سيكريكان) Şıçrayan dimekdür. **Ferhād-nāme**'de ḳaṣrlarda vāḳıᶜ olan ḥavżlar

vaṣfında eydür.

Beyt: Ṣadef kün ḥavż ara her yan aḳıp su
Bu sudın **sigrigen** her ḳaṭre incü

Sigridi[3]: (سيكريدى) Kaf-ı ᶜAcemī ile şıçradı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de miᶜrācda

gelür.

Beyt: Merkeb üze çıḳtı **sigriben** bat
Yoldaş ile yolġa tüşti heyhāt

[S.102b] Sikiz[4]: (سيكيز) Kaf-ı ᶜArabī ile sekiz dimekdür , [Li.1-91a] ᶜaded maᶜnāsına.

Sıladı[5]: (سيلادى) Şıġadı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** ṭoġduġı maḥalde bir

beytde gelür ki :

Beyt : Başın **sıladı** fīrāḳ o baş
[E.130a] Kim yaġdurġum bu baş üze taş

Sılap[6] : (سيلاب) Şıġayup dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd** şāhını medh itdügi

maḥalde gelür ki:

Beyt: Ol **sılap** ilkini per ü bālin̈ge
Yitkürüp minḳār ile çen̈galin̈ge

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **merkeb** : merk B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de..................üze taş** : ø Ş. // **dimekdür ki ....gelür ki** : ø A. // **ki Mecnūn u Leylī'de............maḥalde** : ø S. // **bir beytde** : ø E. ; bir beyitde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **başın sıladı** : sıladı A. // **o baş** : o yaş S.
[6] **sılap** : sılab B. // **şıġayup** : şıġayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **şāhını** : şāhnı Li.1 , S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. , gelür S. , Ş. // **ol sılap** : ol sılab B. // **bālin̈ge** : bālinke B. // **yitkürüp** : yitgürüb B. ; yingürüp S. // **çen̈galin̈ge** : engalin̈ke B.

Sin͡gil ve sin͡gli[1]: (سینکلی و سینکیل) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Küçük ḳız ḳarındaşa dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede gelür ki **Ferruḫ Aḫī** ᶜavretine eytdi.

Beyt: Sin imdi şüküfte-dil bolġıl
Man͡ga iki cihān **sin͡gil** bolġıl

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Nevfel** ḳıznı cümle ḫānede esenleyüp gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt : [A.60a] Saz itti aġalıḳ u **sin͡gillik**
Köb istedi **sin͡glidin** baḫllik

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Āᶜcam uluġ kiçik ḳız ḳardaşnı hem ḫᵛāher dirler ve bular uluġnı igeçi ve kiçikni sin͡gil dirler.

Sin͡gremek[2]: (سینکرامك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Derd ile maḫfī ve āheste aġlamaġa dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

İn͡grenmek ve **sin͡grenmek** derd bile yaşurun āheste [E.130b] yıġlamakdur. Türkīce bu maṭlaᶜ bar kim:

Beyt: İstesem derd ehlidin ᶜışḳın͡gnı pinhān eylemek
Kiceler ki in͡gremekdür ᶜādetim ki **sin͡gremek**

Sınuḳturdı[3]: (سینوقتوردی) Şikest itdi, ṣıdı dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // **Ferruḫ** : Feraḫ B. // **eytdi** : itdi B. ; eytdi ki Li.1 , S. // **bolġıl** : bolġil B. // Birinci beytin ikinci mısraı S. nüshasında yoktur. // **Ve yine Mecnūn u....................sin͡gillik** : ø S. // **Ve yine Mecnūn u ....baḫllik** : ø Li.1 // **Nevfel** : Nufel B. // **ḳıznı** : ḳızını B. , Ş. // **esenleyüp** . sinleyüp B. // **gitdügi** : ketdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. , gelür Ş. // **saz itti** : saz itdi B. // **baḫllik** : buḫllik B. ; baḫillik Ş. // **Ve yine Muḥakemetü'l-Lüġateyn'de............iderler ki** : Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür ki Ş. // **Āᶜcam** : Aacam B. // **kiçik** : kicik B. ; kiçikni Li.1 // **ḳardaşnı** : ḳarındaşnı S. // **uluġnı** : uluġni B. // **igeçi** : igeç S.

[2] **sin͡gremek** : sin͡grenmek S. // **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemİ Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **derd ile** : derdle A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **aġlamaġa dirler ki** : aġlamaġa dirler Li.1 // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de..................iderler ki** : Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // **derd bile** : derdle Ş. // **yaşurun** : yaşudur S. // **ᶜışḳın͡gnı** : ᶜaşḳın͡gnı B. ; ᶜışḳıññı Li.1 // **kiceler ki** : kicelerge B.

[3] **itdi** : etdi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Kim vefā ehlin sınuḳtursa bilür min anca kim
Köp ziyān ḳılmazsa bārī ḳılmaġay köp sūd hem

[S.103a] [Ş.217a] Sınġan[1]: (سينغان) Ṣınan, yaʿnī şikest olan dimekdür.

Sınalıp[2]: (سيناليب) [Li.1-91b] Ṣınalup, yaʿnī tecrübe olınup dimekdür ki Münşeāt'da

altmış ṭoḳuzıncı mektūbda gelür.

Hālā ni sözüñgge ve ni ʿahdiñgġa iʿtimād ḳalıpdur her ḳaysı maʿlūm bolup ve sınalıpdur.

Sin[3]: (سين) Ḫiṭāb idüp sen dimekdür.

Sıyurġan[4]: (سيورغان) Ṣıyrılan, çekilen dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Rişte kim mühlik yaram aġzını tikti añgladım
Kim kefen cinsi ḳıraġıdın sıyurġan tar imiş

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

[E.131a] Beyt: Bes münāsibdür tiker ḥāletde köksüm çākini
İp sıyurmaḳ köñglekim cibiġa ḳılġan çākdin

Sıyurġadı[5]: (سيورغادى) Ḫōş ṭutdı, ḫilʿat ve niʿmet virdi dimekdür.

Sıyurġal[6]: (سيورغال) Hemīn bu maʿnāyadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da dördinci maḳāle

ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Hediyye tuḥaf tartḳay u māl hem
Müstaġil ü keft ü sıyurġal hem

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.

[2] **sınalup** : sınalıb B. // **ṣınalup** : ṣınalub B. ; ṣınanup S. // **olınup** : olunub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.................sınalıpdur** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **sözüñgge** : sözüñgke B. // **ve ni** . daḫı A. // **ʿahdiñgġa** : ʿahdiñgge B. , Ş. // **ḳalıpdur** : ḳalıbdur B. // **her ḳaysı** : ḳaysı S. // **bolup ve sınalıpdur** : bolub ve sınalıbdur B.

[3] A. nüshasında "sin" kelimesi verilmiş , fakat anlamı verilmemiştir. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **rişte** : reşte B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **cibiġa** : cibige B. , Ş.

[5] **ḫilʿat ve niʿmet virdi** : ḫilʿat virdi S. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **maʿnāyadur** : maʿnāyadır B. // **dördinci** : dördünci B. // **gelür** : kelür B. // **hediyye** : hediye S. // **müstaġil ü keft** : müstaġil ve kef B. ; müstaġil-i keft S.

Sivmek[1]: (سيومك) Sevmek dimekdür. Kesreyle telaffuẓ iderler. Seveli diyicek

mahalde sivgeli dirler.

Beyt: Sivge ol mehni miñg mun^gluġ belā her dem yaġar
Bar imiş bolmaḳ gedānıñg dil-beri **Mīrzā** belā

Siver[2]: (سيوار) Sever, muḥabbet ider maʿnāsınadur ve bir daḫı ṣıvar dimekdür, endüden

maʿnāsına ki **Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Yıḳmadı kök künbedin yaġıp ḥavādiṣ yamġurı
Kim **siver** irkin çıḳıp tamını bu kāşeneniñg

Sivündi[3]: (سيوندى) Mesrūr oldı.

Sivüklük[4]: (سيوكلوك) Kaflar ʿArabī'dür. Sevmeklik dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı**

Luṭfī'de naʿtda gelür ki:

Beyt: Sivüp ol **Muṣṭafā** muḥabbetni
Tarattı öz **sivüklükidin** anı

Sivgen[5]: (سيوكان) Kaf-ı ʿAcemī ile seven dimekdür.

Sivgenim[6]: (سيوكانيم) Sevdügim dimekdür.

Siyük[7]: (سيوك) Kaf ʿArabī'dür. Bu daḫı muḥabbet maʿnāsınadur ki **Gül ü Nevrūz-ı**

Luṭfī'de gelür.

Beyt: **Sivük** sevgen ölümdin [S.103b] fehm ḳılmas
İtin ḳamçı bile toġrasa tuymas

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **muḥabbet** : maḥabbet B. // **maʿnāsınadur ki** : maʿnāsınadır ve B. ; maʿnāsınadur ki ve S. , Ş. // **bir daḫı...............mānāsınadur ki** : ø Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **endüden maʿnāsına ki** : endüden maʿnāsınadır ki B. // **gelür ki** . kelür ki B. ; gelür Ş. // **yaġıp** : yaġıb B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13b) vardır.
[4] **Kaflar ʿArabī'dür** : kaflar ʿArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., S., Ş. // **sivüp** : sivüb B. // **muḥabbetni** : müctebanı B.
[5] **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **kaf ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabī'dür S. // **daḫı** : daḫi B. // **muḥabbet** : maḥabbet B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **sivük sevgen** . siyük sivgen B. // **ḳamçı** : ḳayçı A., B. ; ḳaycı Li.1, S., Ş. // **tuymas** : bolmas S.

Sivünci ve siyünci[1]: (سیونجی و سیونجی) Müjdegāni maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: [A.60b] Veh ni kün bolġay ki ol ġāyib seferdin kildi dip
İsteben her yan **sivünci** yitse her yandın ḫaber

2.23. Ḥarfü's-Sini'l-Mażmūme

Su[2]: (سو) Ṣu dimekdür. Ṣad'ı sin'le telaffuẓ iderler.

Süt[3]: (سوت) Süd dimekdür. Şīr maᶜnāsına ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

Köñgülniñg başıġa [Ş.217b] şehevātnıñg bī-sūd **sütni** bile ülfet birdiñg.

Süc[4]: (سوج) Ṣuc dimekdür.

Südrelmek[5]: (سودرالماك) Sürünmek.

Südrelip[6]: (سودراليب) Sürünüp dimek olur.

Südremek[7]: (سودراماك) Sürümek.

Südre[8]: (سودرا) Emrdür. Süri dimekdür.

Beyt: **Südre** her yan ey **Nevāyī** özni mühlik derd eyle
Şāyed itkey raḥm ol ḳātil çü ḥāliñgni körüp

Südrese[9]: (سودراسا) Sürise dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Salṭanat ḫilᶜatidin artuġ irür deyrde mest
Südrese bāde gedālıġıda ger bir kepenek

Südreldi [1]: (سودرالدى) Sürüldi dimekdür.

---

[1] **Sivünci ve siyünci** : sivünci A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür oltur Li.1 // **dip** : dib B. // **yitse** : yitise B. ; bitise A. ; bitse Li.1 ; yitibse S.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **başıġa** : yaşıġa S. // **bī-sūd** : ø E. // **sütni** : süti A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **bile** : birle Ş.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da ....kepenek** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // S. nüshasında beytin mısralarının yerleri değişiktir.

Südredi[2]: (سودردی) Sürüdi dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī dāyesi Mecnūn'ı

ḥayydan götürdügi maḥalde gelür.

Beyt: Köyüp ana dik ġamıda cānı
Ki südredi ki köterdi anı

Südreli[3]: (سودرالی) Süriyelüm dimekdür.

Südrep[4]: (سودراب) Sürüyüp dimekdür.

Sürgenip[5]: (سورکانیب) Kaf-ı ᶜAcemī ile sürinüp dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜarında gelür.

Beyt: Renc ü hicrān żaᶜfıdın tiprenme kim imkān imes
[E.132a] Anca ḳuvvet ḳayda kim kūyuñġġa barsam sürgenip

Sürterim[6]: (سورتاریم) Süridügüm dimekdür.

Sürte alsam[7]: (سورتاالسام) Serebilsem dimekdür.

Sürük[8]: (سوروك) Kaf-ı ᶜArabī ile cemᶜiyyet ve bölük maᶜnāsınadur ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Eyle zencīr-i cünūn rüsvāsı min kim her zamān
Tigreme Ferhād u Mecnūn'dın yıġılmış bir sürük

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī şübbānına bulışduġı maḥalde gelür.

Beyt: Alyıġa yitişti bir sürük ḳoy
[S.104b] Cubānı köründi āşinā-rūy

---

[1] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **sürüldi** : sürildi S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ḥayydan** : ḥayyden B. // **götürdügi** : kötürdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Li.1 // **köyüp** : küyüb B.
[3] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **südreli** : südreyi B. // **süriyelüm** : sürüyelüm S. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // **südrep** : südreb B. // **sürüyüp** : sürüyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **sürgenip** : sürgenib B. // **sürinüp** : sürünüb B. ; sürünüp S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **żaᶜfıdın** : żafidin B. // **tiprenme** : topraġa S. ; tiraġa Ş. // **imkān imes** : ø S. // **anca ḳuvvet ḳayda kim** : ø S. // **kūyuñġġa** : köyüñgke B. // **barsam sürgenip** : barsam sürgenib B.
[6] **sürterim** : sürtedim B. , S. // **süridügüm** : sürüdüküm B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **sürte alsam** : süre istem S. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **sürük** : sürdüñ S. // **kaf-ı ᶜArabī ile** . kaf-ı ᶜArabī'yle Ş. // **cemᶜiyyet ve bölük** : sürdüñ cemᶜiyyet ve bölük S. // maᶜnāsınadur . maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. // rüsvāsı : rüsvāyı A. , B. , Li.1 , S. , Ş. // **Mecnūn'dın** : Mecnūn A. // **Ve yine** .... **āşinā-rūy** : ø Li.1 // **şübbānına** . şübānına Ş. // **bulışduġı** : buluşduġı B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür ki A. , S. , Ş. // **cūbānı** : cobanı B. ; çūbānı A. , S. , Ş.

Sürgüm[1]: (سورکوم) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Sürsem gerek dimekdür.

Sürdikler[2]: (سوردیك لار) Sürsünler dimekdür. Ammā yine kaf-ı ᶜAcemī ile sorsunlar dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Şām-ı hicrānım viṣāl ehliğa bī-ḥadd ḳıṣṣadur
Anı **sürdikler Nevāyī** dīde-i giryānıdın

Sorḳut[3]: (سورقوت) Cürᶜa maᶜnāsınadur ki **Sāḳī-nāme**'de sāḳīye ḫitab idüp bir nice beytde gelür.

Meṣmevī: Sāḳīyā derd-i cāmıng mańga tut
Ḳaşıdın ol dağı birsün **sorḳut**

Töre birle baş urup tut ḫanğa
Sorḳutın bir min bī-sāmānğa

Özni ol **sorḳut** ile mest ḳılay
Sözni ḫan bezmide peyvest ḳılay

[E.132b] **Süren ve sürün**[4]: (سورون و سوران) İki leşker [Ş.218a] muḳābil olıcaḳ mehīb āvāzelerle [Li.1-92b] çağırdıklarına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender Ḫaḳan**'la muḳābil olduğı maḥalde gelür ki:

Meṣnevī: Sipāhın tüzüp şāh-ı rezm-āzmāy
Süren saldı vü ḳıldı ḫürrem-āzmāy

Süren yoḳ ki yüz ming hizebrile
[A.61a] Digin saldı kök ṭāḳına velvele

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Li.1 // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **sürdikler** : sordikler B. ; sürüdigümse Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **dimekdür ammā** : dimekdür ki Ş. ; dimekdür ve Li.1 // **Ammā ....dimekdür ki** : ø Ş. // **sorsunlar dimekdür** : sorsunlar demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ehliğa** : ehlige B. // **ḳıṣṣadur** : ḳıṣadur B. // **anı sürdikler** : anı sordikler B. ; anı sürdikle S.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **idüp** : idüb B. // **nice** : niçe S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **töre birle** : töre Ş. // **baş urup** : baş urub B. // **bī-sāmānğa** : sāmānğa Ş. // **mest ḳılay** : mest ḳılğay S. // **ḫan** : cān Li.1

[4] **Ḫaḳan'la** : Ḫaḳan ile Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **meṣnevī** : beyt S. , Ş. // **tüzüp** : tüzüb B. // **saldı vü ḳıldı** : saldı ve ḳıldı B. ; saldı ḳıldı S. // **süren yoḳ ki** : sürün yoḳ ki S. // **ṭāḳına** : ṭāḳığa S. // **Ḫusrev** : Ḫüsrev B. // **geldügi maḥalde gelür ki** : keldüki maḥalde kelür ki B. ; geldügi maḥalde gelür Ş. // **ḳurğan** : ḳoḳan E. // **yavuştılar bat** : yavuştılar tab S. // **salıp** : salıb B. // **tüştiler bat** : tüştiler tab S.

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ermeniyye ḳalᶜası üzerine geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çü ḳurġan dorıġa yavuştılar bat
Süren salıp yatıban tüştiler bat

Sorġac[1]: (سورغاج) Sorġac lafẓı ġayn-ı muᶜacceme ile ṣorıcaḳ dimekdür.

Sürgec[2]: (سرزكاج) Kaf-ı ᶜAcemī ile süricek dimek olur.

Sormaġın bolsa[3]: (سورماغين بولسا) Ṣormadın olsa dimekdür.

Soruḳ[4]: (سوروق) Ṣıruḳ dimekdür, aġac maᶜnāsına ve żādır diregine daḫı dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Alar cevşeni bar barça [S.104b] ḳayġalduruḳ
Sinan ḳollarıda niçük kim soruḳ

Ve yine ṣormaḳ maᶜnāsına gelür.

Sorġucı[5]: (سرغوجى) Ṣorucı dimekdür.

Soraḳ[6]: (سوراق) Ṣoracaḳ yer maᶜnāsınadur ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Ey ṣabā kildiñg Ḥüseynī tilbe köñglin sorġalı
Bārī mindin ol perī küyı sarı ḳılġıl soraḳ

[E.133a] Sorġalı[7]: (سورغالى) Ṣoralı dimekdür ve ṣormaḳ içün dimekdür ki bu beytde mıṣrāᶜ-ı evvel āḫirinde geçdi.

Sorġan sayı[8]: (سورغان سايى) Ṣordıġım vaḳt dimek olur ve bu beytde sorġalı lafẓı ġayn-ı muᶜacceme ile ṣormaġa dimekdür.

Beyt: Bilse köñglüm ḥālin şāyed ki kilgey sorġalı
Ol ki köñgli içre bir bed-ḫūydın āzārı bar

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **diregine** : direkine B. // **ki Sedd-i İskenderī'de................maᶜnāsına gelür** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **cevşeni** : çevşeni A., S. // **bar** : ø S. // **barça** : barca A.; parça S. // **maᶜnāsına gelür** : maᶜnāsına kelür B.
[5] **sorġucı** : soruġucı Ş. // **ṣorucı** : ṣorucu B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **yer** : ø E., Li.1, S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥüseynī** : Ḥüseyini B.; Ḥüsni S. // **tilbe köñglin** : tilbeniñg Ş. // **küyi** : köyi B.
[7] **ṣoralı dimekdür** : ṣoralı demekdir B.; ṣoralı Ş. // **ṣormaḳ içün dimekdür** : ṣormaḳ için demekdir B.; ṣormaġ içün dimekdür Ş. // **bu beytde** : bu beyitde B. // **mıṣrāᶜ-ı evvel āḫirinde** : ø Li.1, Ş.; mıṣrāᶜ-ı evvel āḫerinde B. // **geçdi** : keçdi B.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sürgeli[1]: (سوركالى) Kaf-ı ᶜAcemī ile süreli dimek olur ve sürmege dimek olur.

Sürmek[2]: (سورمك) İki vechle telaffuẓ olınur. Bir vav'sız telaffuẓ olınmaḳ var ki vav ancaḳ resm-i kitābetde ola. Ve bir daḫı vav ile telaffuẓ olınmaḳ var. Vech-i evvel üzre maᶜnāsı maᶜlūmdur , sürmek dimekdür. Bu beytde bu vech üzredür.

Beyt: **Sürse** meydān içre her çapik güvārım ektür işim
Kiniġa ol durunın kemer bolġay mu dip

Ve **Seᶜa-i Seyyāre**'de nükte sürgil didügi daḫı bu vech üzredür.

Beyt: Nükte **sürgil** ki ḥāṣıl olmış kām
Kim tapıpsın ger istediñg behrām

Ve vech-i s̱ānī üzre ṣormaḳ maᶜnāsınadur. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de pādişāh ḫiṭāb idüp eydür.

Beyt: Anda şīrin kelām u ḫandān yüz
Birle kim ḫalaḳdın **sürersin** söz

Soruġ küni[3]: (سوروغ كونى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ḳıyāmet günine dirler ki **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da evvelki faṣlda pādişāh vaṣfında gelür.

Dād-ḫᵛāh sorarda **soruġ küni** vehmi köñglige ġālib.

Soraġ[4]: (سوراغ) Ḫaber maᶜnāsınadur ki **Nesāyimü'l-Muhābbe** dibācesinde Ḥaccāc ẓulmında evlāddan bir imām-zāde ḳaçup bir virāneye gizlenüp bir dedvīş ḫaber virdügi maḥalde gelür ki:

Revā bolġay kim özüñg virānede bizni yaşurup yana özüñg düşmeniġa soraġ birürsin.

Sözleşmek[5]: (سوزلاشماك) Söyleşmek dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 // **ḳıyāmet** : ḳiyāmet B. // **günine** : künine B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da..................ġālib** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **gelür** : kelür B. // **dād-ḫᵛāh** : dār-ḫᵛāh S. // **köñglige** : köñglike B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsına kelür B. // **ẓulmında** : ẓulmunda kelür ki B. // **ḳaçup** : ḳaçub B. // **gizlenüp** : kizlenüb B. // **virdügi** : virdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **virānede ....yana özüñg** : ø E. // **düşmeniġa** : düşmenige B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Sözleşür min[1]: (سوزلاشورمين) Söyleşürin dimekdür.

Beyt: Tilbeler dik **sözleşür min** öz özüm birle müdām
Çün özümdin özge ʿalemde hem-derdim miniñg

Sözleşti[2]: (سوزلاشتى) Söyleşdi dimekdür.

Sözletkeli[3]: (سوزلاتكالى) Kaf-ı ʿArabī ile söyletmek içün ve söyledügi dimekdür.

Sözle[4]: (سوزلا) Emr idüp söyle dimekdür.

[Ş.218b] Sözevul[5]: (سوزاول) Şol kimesneye dirler ki pādişāh sefere çıḳıcaḳ sefer ehlinden şehrde kimesne ḳomaya, çıḳara ve leşkeriñ ardın süre kimse ḳalursa leşkere yetüre.

[Li.1-93a] Süzgüc[6]: (سوزكوج) Kaf-ı ʿAcemī ile süzecek dimekdür. Pāde-pālā maʿnāsına veyā ġayrı nesne süzecek ki [S.105a] Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Nevāyī esrük eger deyr içide örtedi dāġ
[E.133b] Meger ki **süzgüc** ile bağlağay süngekin

Susap[7]: (سوساب) Şuṣayup dimekdür.

Sustatmaḳ[8]: (سوستاتماق) Yorılup, süst olmağa dirler ki.

Sustayıp[9]: (سوستاييب) Yorılup, süst olup dimekdür.

Sustadı[10]: (سوستادى) Süst oldı dilemdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaf-ı ʿArabī ile** : kaf , kaf-ı ʿArabī'dür Li.1 , S. // **içün** : için B. // **söyledügi** : söyleduki B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **şol** : şöyle Li.1 // **şehrde** : şehirde B. // **kimesne** : kimse B. , S. // **çıḳara** : cıḳara B. // **leşkeriñ** : leşkerin B. //
[6] **süzgüc** : süzgüç B. // **kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Pāde-pālā..........süzecek ki** : ø Ş. // **süzecek ki** : süzecek dimekdür ki S. // **gelür** : kelür B. // **süzgüc ile bağlağay** : süzgüç ile bağlağay B. : süzgüc ile kimse bağlağay S.
[7] **susap** : susab B. // **şuṣayup** : şuṣayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **sustatmaḳ** : sustanmaḳ B. // **yorılup** : yorulub B. // **dirler ki** : dirler Li.1 , Ş.
[9] **sustayıp** : sustayıb B. // **yorılup** : yorulub B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[10] **dimekdür** : demekdir B.

Sustaymağıñg[1]: (سوستايماغينك) Kaf-ı ᶜAcemī ile süst olmağıñ ve yorulmağıñ dimekdür

ki **Sedd-i İskenderī**'de sürūş-ı ġayb **Nevāyī Ḥażretleri**'ne ḫamse tekmīline terġīb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu yol ḳaṭᶜıda tinmağıñg ni idi
Körüp ḫamse **sustaymağıñg** ni idi

Soğurdı[2]: (سوغوردى) Çıḳardı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī**'niñ gül-istānda

ᶜışḳı vaṣfında gelür ki:

[A.61b] Beyt: Yaᶜnī ki **soğurdı** tīġi bī-bāk
Köñgli ara saldı çāk üze çāk

Soğururġa[3]: (سغورورغه) Çıḳarmağa dimekdür ki **Mecāliü'n-Nefā'is**'de evvelki

meclisde **Mevlānā Mesīḥī** vaṣfında gelür ki:

Mekke seferide muğaylan yıġacı kölgeside ayağıdın tiken **soğururġa** meşġul ikendür.

Soğalıp[4]: (سورغاليب) Ṣoğalup dimekdür.

Soğat[5]: (سوغات) Ḫilᶜat ve pīş-keş ve iḥsān itmege dirler ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci

meclisde **Şeyḫ Kemāl** türbeti vaṣfında gelür ki:

[E.134a] Menziliġa barıp tuḥfe ve teberrük **soğat** yosunı bile yıpardı.

Soḳat[6]: (سوقات) Bu daḫı hemīn bu maᶜnāyadur.

Soḳur[7]: (سوقور) Ḥarīṣ maᶜnāsınadur. Ac gözlü dimekdür ki soḳur gözlü deyü istiᶜmāl iderler.

Soḳ[8]: (سوق) Emr idüp ur dimekdür, [S.105b] ḍarb eyle maᶜnāsına.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ıᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. // **körüp** : körüb B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ᶜışḳı** : ᶜaşḳı B. // **gelür ki** . kelür B. ; gelür A. , S.
[3] **dimekdür** : demekdir B. ; dirler S. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tiken** : tikin A. , S.
[4] **soğalıp** : soğalıb B. // **ṣoğalup** : ṣoğalub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[5] **itmege** : etmege B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **menziliġa** : menzilige B. // **barıp** : barıb B.
[6] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāyadur** : maᶜnāyadır B.
[7] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **soḳur gözlü** : soḳur közlü B. // **deyü istiᶜmāl iderler** : ø Li.1 // **deyü** : deyu B.
[8] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

Soḳmaḳ ve soḳmaġ[1]: (سوقماغ و سوقماق) Ṭaġlar içinde şol incecik [Li.1-93b] yola

dirler ki ulu yoldan çıḳar, ayrılur, ābādanlıġa gitmez ki **Ferhādu Şīrīn**'de **Ehrimen** pīşesi vaṣfında gelür ki:

[Ş.219a] Beyt: Basıp muḫliṣ yolın tofraġı anıñg
Çıḳıp her sarı miñg **soḳmaġı** anıñg

Soḳsur[2]: (سوقسور) Bir nev^c ördege dirler.

Sökti ve sögti[3]: (سوكتى و سوكتى) Kaf-ı ^cArabī ile bir bütün nesneye çāk itdi, sökdi

ma^cnāsınadur. Ammā kaf-ı ^cAcemī ile sögdi, ya^cnī düş-nām virdi dimekdür ki **Seb^ca-i Seyyāre**'de beşinci ḥikāyede vezīrle **Mes^cūd** ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Aġzıġa her ni kilkenin **sögti**
Bir kişi bir ḳocaḳ yıġac tögdi

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ḍahhāk** omuzındaġı yılanlara ādem [E.134b] beynisin virdügi vaḳt ḳur^ca **Kāve-i Āhen-ger**'iñ ikinci oġlına düşdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ol bī-taḥammül bolup ḳıcġırıp
İlge köb ṭa^cnlar ḳılıp **Ḍahhāk**'nı **sögti**

Sögünc[4]: (سوكونج) Kaf-ı ^cAcemī ile düş-nām ma^cnāsınadur ki **Bābür Mīrzā** eş^cārında

gelür.

Beyt: Ḳılmaḳ ümīd ü bīm ile ḫıdmet-i şeh alyıda
Der-bānınıñg **sögünc** ü tayaġıġa erz imes

Ve yine **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **yoldan çıḳar , ayrılur** : yoldan ayrılur A. // **ayrılur** : ayrılup S. // **gitmez** : kitmez B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de..........soḳmaġı anıñg** : ø Li.1 // **pīşesi** : bīşesi ṣ. // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. // **basıp** : basıb B. // **çıḳıp** : çıḳıb B.

[2] **soḳsur** : soḳsud S. // **nev^c** : nevi B. // **ördege** : ördeke B.

[3] **sökti ve sögti** : sökti A. , E. , S. , Ş. // **kaf-ı ^cArabī ile** : kaf-ı ^cArabī'yle Li.1 // **çāk itdi** : çāk etdi B. // **ma^cnāsınadur** : ma^cnāsınadır B. // **dimekdür** : demekdir B. // **beşinci ḥikāyede** : ḥikāyede E. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür Li.1 , Ş. // **Ve yine ....Ḍahhāk'nı sögti** : ø S. , Li.1 // **Tevārīḫ-i Mülūk'da** : Tārīḫ-i Mülūk'da Ş. // **virdügi** : virdüki B. // **vaḳt** : vaḳit B. // **düşdügi** . düşdüki : B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **bolup** : bolub B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] **sögünc** : sögünç B. // **ma^cnāsınadur** : ma^cnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **der-bānınıñg** : der-bānınıñ A. // **Ve yine........... mucek mü ikin** : ø Li.1 , S. // **Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. // **yā ḳaṣdı** : ḳaṣdı Ş. // **mucek mü ikin** : muçek mü ikin B.

Beyt: Lebiñdin istedi cānım ḥayāt bilmes min
Ki bir sögünc mü yā ḳaṣdı bir mucek mü ikin

Söksük[1]: (سوكسوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bahārda nebātāt ki biter yay faṣlında ḳuruyup ḫas u ḫāşāk olur añga dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: **Söksük** kibi kim çü boldı pūde
Yatġay yazı üzre tūde tūde

Sol[2]: (سول) Ṣol ṭaraf dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de dört ḳaṣr tamām olıcaḳ **Ḫaḳan** görmege gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sürüp **sol** yanıdın ferḫunde-destūr
Sevād-ı **Melik-ārāy**ı birle pür-nūr

Sülegey[3]: (سولاكاى) [A.62a] Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. [E.135a] Aġızdan aḳan luᶜāba dirler. Salyar maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da maḳāle-i ᶜışḳ āḫirinde maḥbūb vaṣfında gelür ki:

Beyt: [S.106b] Rūḥu'l-emīn ol sarı çün baḳıban
Aġzıdın anıñg **sülegey** aḳıban

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da bir tenbīhde pīrlik ᶜaczi vaṣfında gelür ki:

Aġzı **sülegey** [Ş.219b] sözi mezesin aḳızıp.

Sulduz[4]: (سولدوز) Çaġatay'da bir ḳabīledür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : **Nevāyī** sivdi bir lülini ḳız dik rubᶜ-ı meskūnda
Eger **Erlat** eger **Barlas** eger **Turḫan** eger **Sulduz**

---

1 **söksük** : sökük S. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür S. , Ş. // **yay faṣlında** : yaz faṣlında B. // **ḳuruyup** : ḳuruyub B. // **añga** : aña A. , Li.1 , S. // **ki Mecnūn u Leylī'de...........tūde tūde** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **pūde** : būde S.

2 **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....pür-nūr** : ø Li.1 // **ḳaṣr** : ḳaṣır B. // **görmege** : körmeke B. // **gitdügi** : kitdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **sürüp** : sürüb B.

3 **kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **mānāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.................aḳıban** . ø Li.1 // **ᶜışḳ āḫirinde** : ᶜaşḳ āḫerinde B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **çün** : cün B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. // **aḳızıp** : aḳızıb B.

4 **ḳabīledür** : ḳabīledir B. // **gelür** : kelür ki B. // **lülini** : lülüni B. ; lüliñiz A. , Li.1 ; lülüniñiz S. , Ş.

Suluḳ[1]: (سولوق) Muṭlaḳ ṣu ẓarfına dirler ve ṣu ṣaḳlayacaḳ cemᶜ idecek bürkeye dirler

ve ṣulu ve āb-dār maᶜnāsına daḫı gelür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Hūd ᶜAleyhi's-Selām** ḳavmi ki ḳaḥıtdan zebūn olup yağmur istediler. Allah'ıñ emriyle üc pāre bulut peydā olup anlar ḳara buludı istedükleri maḥalde gelür ki:

Bu ṭamaᶜ bile kim ḳara bulut **suluḳ** bolur ḳara bulutnı tilediler.

[E.135b] Sulap[2]: (سولاب) Ṣulayup , sīr-āb idüp dimekdür.

Soñg[3]: (سونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ṣoñra dimekdür.

Soñggı[4]: (سونكغى) Ṣoñragı dimekdür.

Soṅgac[5]: (سونغاج) Ṣunıcaḳ.

Sonmaḳ[6]: (سونماك) Ṣunmaḳ.

Soñgıca[7]: (سونكيجا) Ardınca dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: Ol ay çü yüridi çıḳtı dāye
Bardı **soñgıca** niçük ki sāye

Soñggı uyḳu[8]: (سونكغى اويقو) Mevte dirler ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Min kim ü uyḳu ki hicrān şāmı [Li.1-94a] āhım ṣūridin
Dise bolġay **soñggı uyḳu** iletgen il uyġanur

Süngek[9]: (سونكاك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Kemik dimekdür,

üstüḫān māᶜnāsına.

---

[1] **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **ki Tārīḫ-i Enbiyā'da................tilediler** : ø Li.1 // **ḳavmi ki** : ḳavmi S. // **zebūn olup** : zebūn olub B. // **emriyle** : emrile B. // **üc** : üç B. // **peydā olup** : peydā olub B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **suluḳ** : ṣovuḳ S.

[2] **sulap** : sulab B. // **ṣulayup** : ṣulayub B. // **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : ø S. ; kaf ᶜAcemī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **yüridi** : yügürdi A. , B. ; bolurdı S.

[8] **soñggı uyḳu** : soñgḳı uyḳu B. // **gelür** : kelür B.

[9] **kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür** : kaf-ı s̱ānī ᶜArabīdir B. ; kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

Söngey[1]: (سونكاى) Kaf-ı ᶜAcemī ile söyüne dimekdür, yaᶜnī mūm veyā od söyüne dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād Ḫusrev**'i murād idinüp ġāyibāne **Behrām Dilāver**'i añduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ġurūr otı içidin **söngey** irdi
Şecāᶜat resmini örgengey irdi

Sunġar[2]: (سونغار) Şunġurdidükleri murġa dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da münāẓarada gelür.

Beyt: [S.106b] Didi **sunġar** ey ulusġa rāh-ber
Emriñge tābiᶜ kilip āgāhlar

Süvünidi[3]: (سوندى) Uzandı, yatdı dimekdür ki [E.136a] **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvelki ḥikāyede **Ferruḫ Ḥaleb**'de leşkerinden ayrılup ḫarābede yadduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: **Süvünidi** tofraġ üze ten zārı
Başıġa çikti pālās idbārı

Sunġan[4]: (سونغان) Uzanan dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **ᶜOs̱mān Raḍıya'l-lah** ᶜanh menḳıbetinde gelür ki **Resu'l-lah Ṣalla'l-lah ᶜAleyhi ve Sellem** ḫalvetlerinde [Ş.220a] mübārek ayaḳlarınıñ birin uzadup otururken aṣḥāb-ı kibārdan baᶜżılar geldiler, anlara hīc taġyīr vażᶜ itmediler. **Ḥażret-i ᶜOs̱mān** gelicek mübārek ayaḳların devşürdükleri maḥalde gelür.

[A.62b] Beyt: Lik **ᶜOs̱mān** kirgec ol milletġa şemᶜ
Olturup **sunġan** ayaġın ḳıldı cemᶜ

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // dimekdür ki : demekdir ki B. // **idinüp** . idinüb B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , S. // **içidin** : içindin B.

[2] **didükleri** : dediükleri B. // **a dirler ki ....āgāhlar** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // didi: ø B. // **kilip** : kilib B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ayrılup** : ayrılub B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **süvünidi tofraġ** : sündi tofraġ B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **baᶜżılar** : baᶜżı E. , Li.1 , Ş. // **hīc** : hīç B. // **itmediler** : etmediler B. // **Ḥażret-i ᶜOs̱mān** : Ḥażret-i ᶜOs̱mān Raḍıyaᶜl-lah ᶜanh S. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki Li.1 ; Ş. ; maḥalde bir beytde gelür S. // **milletġa** : milletge B. // **olturup** : olturub B.

Suna[1]: (سونه) Ördekiñ erkekine dirler ki Nevāyī Ḥażretleri bu lüġati Muḥākemetü'l-

Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ itmişlerdür ki:

Ve kildük ḳuşġa ki anda muḳarrer ve meşhūr ilbasun [Li.1-94b] ördekdür ve Sart ol ilbasunnı ḫōd bilmes. Taġı Türk ördekniñ irkekin suna ve tişisin burçin dir ve Sart muñga hem at ḳoymazdur ve nerumada ikelesin [E.136b] mürġ-ābī dir.

Suvar[2]: (سوار) Şıvar dimekdür, yaʿnī balcıḳ şıvar ve ġayrı.

Sovurdı[3]: (سوودری) Şolındı dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn ḥālinde gelür.

Beyt: Yoḳ kim bu libāsını sovurdı
Kim cismidin anı otġa urdı

Soyurġalı[4]: (سويورغالی) Māl virmek içün ve pīş-keş virmek içün ve armaġan virmek

içün ve şōş görmek içün [S.107a] dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Çīn'de ḥükemā usṭurlap taṣnīf itdüklerinde Ḫaḳan İskender'e sitāyiş itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Meger irdi ol genc ile māl kim
Ki Yunan'nı ḳıldı soyurġalı hem

Soyurġar[5]: (سويورغار) Ḫōş görür, ḫōş ṭutar, niʿmet virür maʿnāsınadur ki Vaḳfiyye'de

tevḥīdde gelür.

Beyt: Kim ol birni örter celāliyyeti
Bu birni soyurġar cemāliyyeti

---

[1] Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de şöyle taṣḥīḥ itmişler ki : Muhākemetü'l-Lüġateyn'de gelür Ş. // itmişler ki : etmişler ki B. ; iderler S. // ördekdür ve Sart : ördekdür Sart S. // ḫōd bilmes : bilmes S.
[2] dimekdür : demekdir B. // ġayrı : ġayrı nesne : S.
[3] sovurdı : sovurdu B. // şoyındı : şoyundı B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1
[4] virmek içün : virmek için B. // ḫōş görmek içün : ḫōş körmek için B. // dimekdür : demekdir B. // usṭurlap : usṭurlab B. // itdüklerinde : etdüklerinde B. // itdügi : etdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S., Ş. // kim : kem S. // Yūnān'nı : bu yannı B.
[5] görür : körür B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // tevḥīdde : ø Li.1 , S. // gelür : kelür B.

2.24. Ḥarfü'ş-Şini'l-Meftūḥa[1]

Şağla ve şegle: (شغله و شغلا) Ağızla şıḳlıḳ virmege dirler.

2.25. Ḥarfü'ş-Şini'l Meksūre[2]

Şipal[3]: (شيپال) Ba-yı ᶜAcemī ile bir pehlivānıñ [Li.1-95a] adıdur ve dilir ve bahādır dimekdür [E.137a] ve baᶜżı nüsḫada Çipal düşmiş, bu taḳdīrce Hind şāhına nisbet itmekdür ki Sedd-i İskenderī'de ceng vaṣfında gelür.

Beyt: Sipeh-dārlar içre Şipal olup
Tehevvürde çün Rüstem-i Zāl olup

Şibaḳ[4]: (شيباق) Ba-yı ᶜArabī ile ev ṭamınıñ ṣaçağına dirler ve ağac budağına daḫı dirler [Ş.220b] ve yavşan dirler bir ot vardur añga daḫı dirler ki Mecnūn u Leylī'de ṣıfat-ı germāda gelür.

Beyt: Örgemci şibaḳğa perde salıp
Ol perde içide sāye alıp

Şıdurğu[5]: (شيدورغو) Çıtırğu didikleri sāza dirler ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da evvelki maḳālede gelür.

Beyt: Rāst ḳıl āheng-i nevā vü ḥicāz
Tüz yatuğı birle ṣıdurğunı sāz

Şıgla[6]: (شغلا) Ağız ile ṣıḳlıḳ virmek.

Şivşe[7]: (شوشه) Çabuḳ. Sebᶜa-i Seyyāre'de ᶜışḳla salṭanat cemᶜ olmaḳ muḥāldür didügi yerde eydür.

---

[1] Li. 1 nüshasında yoktur.
[2] Li.1 nüshasında yoktur.
[3] Ba-yı ᶜAcemī ile : ba-yı ᶜAcemī'yle S. ; ba-yı ᶜAcemīle B. // adıdur : adıdır B. // dimekdür : demekdir B. // düşmiş : düşmüş B. // itmekdür : etmekdir B. // ceng : cenk B. // gelür : kelür B. // Şipal olup : Şipal olub B. // Rüstem-i Zāl olup . Rüstem-i Zāl olub B.
[4] Ba-yı ᶜArabī ile : ba-yı ᶜArabī'yle S. ; ba-yı ᶜArabīle B. // daḫı : daḫi B. // vardur : vardır B. // añga daḫı : aña daḫı A. ; añga daḫi B. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // salıp : salıb B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // ol perde : ø S. // alıp : alıb B.
[5] çıturğu : çıturğu B. // gelür : kelür B. // āheng-i nevā : āhenk-i nevā B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: İkisin kim dise ḳılayın cemᶜ
Şivşemüzdin digey yasar min şemᶜ

Şırdaġ[1]: (شيرداغ) Eyer altına ḳodıḳları tegeltiye dirler ve bir penbesi çoḳ aḳ ḳaftāna dirler ki yeñleri bol ola. Çaġatay ḫalḳı ıssı haalarda ve seferlerde ḳaftānlarınıñ üzerine giyerler ve yektā yeñleri ḳıṣa üstine giyilen [E.137b] ḳaftāna daḫı dirler ki Fevāīdü'l-Kiber'de [S.107b] gelür.

Beyt: Mihr ile kökde şafaḳ ḫūb irmes andaḳ kim maṅga
[A.63a] Mavi tirlik üzre ol aynıṅg ḳızıl şırdaġı ḫūb

Şıralġa[2]: (شيلالغه) İnsānıñ belinden yuḳarusına dirler ve şikārda bir cānavarı ve murġı düşürüp nıṣf itseler belinden yuḳaru başı cānibine dirler ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz [Li.1-95b] beşinci faṣlda ṣayyādlar ẕikrinde gelür ki:

Beyt: Niçe mazlūm kuşnıṅg ḳanın ki tökti
Ḳoltuġın yarıp ḳanatın sökti şom nefsi

Ḥaẓẓıġa bir iki ayaġlay irtiḳāb ḳılġay
Ve alyıda şıralġasın kebāb ḳılġay

Şıġavul: (شيغاول) Mihmān-dār, yaᶜnī ḳonuḳçı maᶜnāsına.

Şiş[3]: (شيش) Emr idüp cez dimekdür ki baᶜżılar şeş deyü istiᶜmāl iderler.

Şişlemek[4]: (شيشلاماك) Ṣancmaḳ.

Şişledi[5]: (شيشلادى) Ṣancdı dimek olur.

Beyt: Bu çemende ġonca irmes aṅgla bülbül köṅgli kim
Şişledi ᶜışḳ eylemekge āteşiīn güldin kebāb

---

[1] ḳodıḳları : ḳoduḳları B. // ıssı : iti B. // giyerler : kiyerler B. // üstine : üstüne B. // giyilen : kiyilen B. // daḫı : ø S. ; daḫi B. // ki Fevāīdü'l-Kiber'de.............. şırdaġı ḫūb : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // ḫūb irmes : ḫōb irmes B. // şırdaġı ḫūb : şırdaġı ḫb B.
[2] düşürüp : düşürüb B. // başı cānibine : baş cānibine A. , B. // faṣlda : faṣılda B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1 // niçe : nice A. , B. // yarıp : yarıb B. // nefsi : nefesi B.
[3] idüp : idüb B. // cez : cüz B. // dimekdür ki : demekdür ki B. ; dimekdür E. // deyü : deyu B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

Şımalıp[1]: (شیمالیب) Ḳol şıġayup dimekdür ki Ġarāibü'ş-Şıġar'da gelür ki:

Beyt: Ḳatlime ḳol **şımalıp** tīġni żikmeke ḳılur
Ḳatl pūlād ḳılıcdın burun ol sīm bilek

2.26. Ḥarfü'ş-Şini'l-Maẓmūme

Şon[2]: (شوری) Gühercileye dirler ki **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür.

[E.138a] Beyt: Firāḳ otıda **Nevāyī**'ni ay ki köydüresin
Çü ʿışḳıñg eyledi ḫasca añga ni bes **şon**

Şudurun[3]: (شودرون) Şādırvān dimekdür ki **Fārisī**'de şeb-neme dirler ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: [Ş.221a] Çarḫ yaġdursa kevākibni şirişkimce imes
Ḳayda deryā bile tiñg bolġanı bardur **şudurun**

Ve yine **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Eşkdir kirpik üze ḫaṭṭ üçün
Yaġdurup sebzeġa **şudurun** yıġlay

Ve yine **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür ki:

[Li.1-96a] Beyt: Aḫteridür naḥs-ı ʿuşşāḳ bed-aḫter cānıġa
Özge her yan iltirer hicrān tüniniñg [S.108a] **şudurunı**

---

[1] **Şımalıp** : şımalıb B. // **şıġayup** : şıġayub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , Li.1 , Ş. // **ḳatlime** : ḳatli S. // **şımalıp tīġni** : şımalıb tīġni B. // **pūlād** : pølād B. // **ḳılıcdın** : ḳılıçdın A.

[2] **gühercileye** : güherçileye B. , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ay ki** : alu A. // **ʿışḳıñg** : ʿaşḳın"g B.

[3] **şudurun** : şudrun B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. ; bir beytde gelür Li.1 // Birinci beytin mısralarının yeri B. nüshasında değişiktir. // **çarḫ** yaġdursa : çarḫ ger yaġdursa S. // **şirişkimce** : şirişkimca B. // **bardur şudurun** : bardur şudrun B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **eşkdir** : eşkdin A. , S. // **üçün** : uçun B. // **yaġdurup** : yaġdurub B. // **sebzeġa** : sebzege B. // **şudurun yıġlay** : şudrun yıġlay B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **aḫteridür** : aḫteri dur B. // **tüniniñg şudurunı** : tüniniñg şurdunı B.

2.27. Ḥarfü'ṭ-Ṭai'l-Meftūḥa

Ṭaġay[1]: (طغاى) Ṭayı dimekdür ki ananıñ ulu ḳarındaşına dirler ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de

ikinci meclis āḫirinde **Meḥmet ʿAlī** menāḳıbında gelür.

Faḳīrġa ṭaġay bolur irdi lafẓı kelür.

Ve yine **Mealisü'n-Nefā'is**'de beşinci meclisde **ʿAbdu'l-Vehhāb Suhāyī** taʿrīfinde gelür ki:

Şeyḫim bigniñg ḫᵛāher-zādesidür kim ṭabʿını gāhi ṭaġayı taʿrīf ḳılġan añga bu şeref [E.138b] besdür.

"**Şeyḫim big**" didügi **Mīr Süheylī**'dür.

2.28. Ḥarü'ṭ-Ṭai'l-Mażmūme

Ṭolġa[2]: (طولغا) Emr idüp ṭolaşdur dimekdür.

Ṭoy[3]: (طوى) Ẓiyāfet maʿnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Muġanni tutup cāmnı leb-be-leb
Ku ṭoy oldı hengām-ı ʿıyş u ṭarab

2.29. Ḥarfü'l-ʿAyni'l-Mühmele

ʿAlala[4]: (علالا) Ġavġa ve ġalebe maʿnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de **Ferhād** ḥavżlara ṣu

ṣalduġı yerde eydür.

Beyt : Ḫalāyıḳ içre ġavġa ḳoptı hemān
Ulus içre ʿalala ḳoptı hemān

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **ananıñ** : ananın B. // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **gelür** : kelür B. // **ṭaġay bolur irdi** : ṭaġay irdi E. // **gelür ki** : kelür ki B. // **didügi** : dedüki B.
[2] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....ṭarab** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tutup** : tutub B. // **ʿıyş u ṭarab** : ʿışḳ u ṭarab S.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.30. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meftūḥa

Ġan[1]: (غان) Ekser bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki bolmaġan kibi ki olmayan dimekdür,

ḳalmaġan kibi ki ḳalmayan dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Bir cerib yir **ḳalmaġan** āfāḳ ara
[A.63b] Belki bu kirbās nili tāḳ ara

Ġan[2]: (غان) Bir daḫı Ḫudā maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** salṭanatın **Ferhād**'a

teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu ken yüz şükr kim ḳıldı **oġanım**
Sini yüz anca kim bolġay gümānım

Ġaze[3]: (غازه) Ḳızıllıḳ ki yüze sürerler.

Ġacırcı ve ġazırcı[4]: (غزرجی و غجرجی) Ḳılavuz maᶜnāsınadur ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de **Cevher Güle** ḳılavuz [Li.1-96b] olup alup giderken yol yañılup arslanlar bişesine vardıḳları maḥalde gelür ki:

[E.139a] Beyt: **Ġacırcı** başlar irken sehv itmiş
Yürüben [S.108b] arslan bar yolġa yitmiş

Ġarvaş[5]: (غرواش) Cüllāhlarıñ bez doḳudıḳları ṭaraġa dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da [Ş.221b] on beşinci maḳālede mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Culha **ġarvaşıda** āhār dik
Yoḳ ki zaġan perride murdār dik

Ġarav[6]: (غرو) Ḳarġu dimekdür, ḳamış maᶜnāsına ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt : Ger **Nevāyī** kilki dik il kilki şeker-rīz imes
ᶜAyb ḳılma bir dik olmış ni şeker birle **ġarav**

---

[1] lafzla : lafızla B. // **daḫı** : daḫi B. // **olınur ki** : olunur B. ; olınur S. // **bolmaġa kibi ki** : ø E. , S. // **olmayan dimekdür** : olmayan demekdir B. // **ḳalmayan dimekdür** : ḳalmayan demekdir B. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da ....tāḳ ara** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.

[2] **daḫı** : daḫi B. // **Ḫudā** : Hüda B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına gelür A. , S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **şükr** : şükür B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **ḳılavuz olup alup** : ḳılavuz olub alıb B. // **yañılup** : yañılub B. // **bişesine** : pişesine A. // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir beytde gelür ki S. // **bar yolġa** : bar u yolġa S.

[5] **cüllāhlarıñ** : cüllāhların B. // **bez** : biz Li.1 // **doḳıdıḳları** : doḳuduḳları B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da...........murdār dik** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **culha** : çulha A. , B. , S.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur ki Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

Ġa[1]: (غا) Bir <u>lafzla</u> daḫı isti^cmāl olınur; filānġa, filāna dimek gibi. **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: Dürrġa birdi ol bahā birle revāc
Kim serīr ehliġa birdi zīb-i tāc

"**Dürrġa**" didügi "**incüye**" dimekdür ve's-selām.

2.31. Ḥarfü'l-Ġayni'l-Meksūre

Ġıncı ve ġıvuncı[2]: (غونجى و غنجى) Cim-i ᶜAcemī ile şol atlar ki çulların yerler, boġazı altından çulına bir aġac baġlarlar ki çulın yemege aġzı yetişmeye, ol aġaca dirler ve bir kelb daḫı ipin kesüp ḳaçmasun deyü [E.139b] boynına baġladıḳları aġacı dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** çūbānına bulışduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ey vādi-i **Eymen** içre ḳoşçı
İt min sañġa öz ḳaşıñġġa **ġıncı**

Ve yine **Münācāt-nāme**'de gelür ki:

İlāhī sin dest-gīr bolmasañ aṣā hemān it **ġıncısı** hemān.

Ġıñġışıp[3]: (غنكيشيب) Kelb ḫırlayup ḳaçmaġa dirler.

Ġına ve gine[4]: (غينه و غنه) Edāt-ı taṣġīrdür ; yaḫşıġına eyüce dimek gibi , cabikġına çevücek dimek gibi , hücreġına hücrecek dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclisde **Mevlānā Cevherī** vaṣfında gelür ki:

---

[1] <u>lafzla</u> : <u>lafızla</u> B. // **daḫı** : daḫi B. // **olınur** : olunur B. // **filāna dimek gibi** : filāna dimekdür Li.1 // **Ferhād u Şīrīn............veᶜs-selām** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **dürrġa** : dürrge B. // **ehliġa** : ehlige B. // **birdi** : boldı B. // **"Dürrġa"...........veᶜs-selām** : ø B. , Ş. // **veᶜs-selām** : ø ā. , ṣ.

[2] **ġıncı ve ġıvuncı** : ġınçı ve ġıġunçı B. // **çulların** : culların B. // **çulına** : culına B. // **aġac** : aġaç B. // **çulın** : çuln B. // **daḫı** : daḫi B. // **kesüp** : kesüb B. // **deyü** : deyu B. // **boynına** : boynuna B. // **Mecnūn u Leylī'de.............ġıncı** : ø Li.1 // **çūbānına** : çobanına B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. // **ḳaşıñġġa ġıncı** : ḳaşıñġġa ġınçı B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **bolmasañ** : bolmasañġ A. // **it ġıncısı** : it ġıncı S. // **it ġırncısı hemān** : it ġıncısı : ø Li.1

[3] **ġıñġışıp** : ġıñġışıb B. // **ḫırlayup** : zırlayup A. , S. , Ş.

[4] **ġına ve gine** : ġına A. , Li.1 , S. // **eyüce dimek gibi** : eyüce demek gibi B. // **çevücek dimek gibi** : çevücek demek gibi B. // **hücrecek dimekdür** : hücrecek demekdür B. ; hücrecek dimek gibi Li.1 // **cabikġına............dimekdür** : ø S. // **ki Mecālisü'n-Nefā'is'de ....yasap irdi** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. // **ṣābūn-ḫāne** : ṣanun S. // **üçün** : uçun B. // **yasap irdi** : yasab irdi B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. ; Nevādirü'ş-

Ṣābūn-ḫāne işikide küçeniñg ortasıda özi üçün [S.109a] **hücreġına** yasap irdi.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Ḳahr ile tehdīd bī-dillerġa barı **çinġına**
[Li.1-97a] Mihr ile her vaᶜde kim ḳıldı barı **ötrükgine**

Ve gāh kaf ile taᶜbīr olınur "**gine**" dinilür.

2.32. Ḥafü'l-Ġayni'l-Mażmūme

Ġol[1]: (غول) Leşkerde ṣaf ve ālāya dirler, belki pādişāhlarıñ kendüye maḫṣūṣ olan ālāyına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de ceng vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳılıp andaḳ ārāste yiti **ġol**
[E.140a] Ki yil ḫaylī tapmay arasıda yol

2.33. [A.64a] Ḥarfü'l-Fai'l-Meftūḥa

[Ş.222a] **Feryādıdın**[2]: (فرياديدين) Feryādından dimekdür.

Felfüs[3]: (فلفس) Süst maᶜnāsınadur.

2.34. Ḥarfü'l-Fai'l-Meksūre

Firist[4]: (فرست) Ḍarbla atılan nesneniñ perrān olmaġla ṣadāsına dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ külünki ḍarbından atılan ḳayalarıñ vaṣfında gelür.

Beyt: Uçup yiygende ḍarb desti anıñg
Ki barıp on yıġac **firisti** anıñg

Şebāb'da gelür A. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da bir beytde gelür Li.1 // **bī-dillerġa** : bī-dillerge B. // **Ve gāh ....dinilür** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

1 **pādişāhlarıñ** : pādişāhların B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.............arasıda yol** : ø Li.1 // **ceng** : cenk B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A. , S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **andaḳ ārāste** : ārāste andaḳ A. // **ārāste** : arasına B. // **tapmay** : tapmas A. // **arasıda yol** : ara yirde yol B.

2 **dimekdür** : demekdir B.

3 **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; dimekdür A.

4 **nesneniñ** : nesnenin B. // **ḳayalarıñ** : ḳayalarıñ A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **uçup** : uçub B. // **yiygende** : yitigende Ş. // **barıp** : barıb B.

2.35. Ḥarfü'l-Fai'l-Mażmūme

Fülle: (فلّه) Teşdīd-i lamᶜla ṭutḳala dirler.

Fulannı[1]: (فلان نى) Filānı dimekdür.

Fulanlıḳ[2]: (فلان ليق) Filānlu dimekdür.

Fulanġa[3]: (فلانغه) Filāna dimekdür.

Fulanḳa: (فلانقه) Mişlihu.

Fulanġa[4]: (فلان كا) Kaf-ı ᶜAcemī ile mişlihu.

Fulan birle[5]: (فلان بيرلا) Filānla dimekdür.

Fulanda[6]: (فلاندا) Filārda dimekdür.

Funıḳyatıdın[7]: (فرقيتيدين) Firḳatden dimekdür. Ve's-selām.

2.36. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meftūḥe

Ḳaan[8]: (قاآن) Fārisī ile müşterekdür. Ḫan ve ḫaḳan maᶜnāsınadur ki Sāḳī-nāme'de

[E.140b] gelür.

Beyt: Ḳanı ḫanlar ḫanı Cingiz Ḫan
Ökdanı ḳanı ki irdi ḳaan

Ammā Fārisī'de iştirāki yine Nevāyī Ḥażretleri'niñ [S.109b] Fārisī Divān'larında Nesīmü'l-Ḫuld ḳaṣīdesiniñ āḫir beytinde gelür ki:

Beyt: Der-in merᶜā raᶜ iyyet ṣad hezārān bīş bādān
Nevᶜ ki her yek-rā būd çāker hezārān ḫan u ḳāāneş

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ıᶜAcemī'yle Ş.
[5] **filānla** : filān ile S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **funıḳyatıdın** : furḳatıdın B. // **firḳatden** : firḳatından S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve's-selām** : Yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **müşterekdür** : müşterekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ökdanı** : ökday B. ; ökdayı A. // **ḳaṣīdesiniñ** : ḳaṣīdesinin B. // **āḫir** : āḫer B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

Ḳaban[1]: (قابان) Ḫınzıruñ erkekine dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve bir sürüşinlıġ av ki toñguz avıdur anıñg hem irkekin **ḳaban** ve tişisin miçkin ve uşaġın çörpe dirler ve ṣart barçasın ḫak ve kiraz lafẓı bile eytür.

Ḳapa ḳalġan[2]: (قاپاقالغان) Ba-yı ʿAcemī ile ḳaplanmış dimekdür ki [Li.1-97b] iḥāṭa maʿnāsına ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ayaġımnıñg ḳalemi żaʿfdın andaḳ ki ḳalem
Ḳapa ḳalġan tīri durıda ḳalemdān yañglıġ

Ve köñgülleri ġoncası ḥıkd u ḥased dik **ḳapa almasdur**.

Ḳapsamış[3]: (قاپسامیش) Bu daḫı iḥāṭa maʿnāsınadur ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Hicr ara aġrıḳ köñgül ḳalmış iki zülfüñg ara
Derd dik kim **ḳapsamış** her sarıdın bir dal anı

[E.141a] **Ḳapġamaḳ**[4]: (قاپغاماق) Bu daḫı ḳapamaḳ ve iḥāṭa maʿnāsınadur ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de altıncı ḥikāyede [Ş. 222b] ḥiṣār cenginde gelür.

Beyt: Nice kündin soñg olġal imkānı
Ḳapġamaḳ bu iki çirik anı

Ḳaptan[5]: (قاپتان) Cāme maʿnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da **Mevlānā Cāmī Ḥażretleri** vaṣfında gelür ki:

Beyt : Ḫırḳa anıñg cismide **ḳaptan** bolup
Ḳaptanı ten cismi anıñg cān bolup

---

[1] **ḫınzıruñ** : ḫinzirin B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de ....bile eytür.** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri...............iderler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **sürüşinlıġ** : şürüşinlig B. ; şürüsinlıġ A. // **barçasın** : barcasın A. // **eytür** : eytürler Ş.

[2] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **iḥāṭa** : muḥāṭ S. // **ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da.................ḳapa almasdur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // ḳalemi : ø S. // **żaʿfdın** : żaafdın B. // **ḳalem-dān** : ḳalemdin B. // **Ve köñgülleri..................ḳapa almasdur** : ø Ş. // **ġoncası** : ġonçası B. // **ḳapa almasdur** : ḳapalmasdur B.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **hicr** : siḥr S. // **aġrıḳ köñgül** : köñgül aġrıḳ A.

[4] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **cenginde** : cenkinde : B. // **gelür** : kelür B. // **nice** : niçe S. , Ş.

[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **Ḥażretleri** : ø Li.1 , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // **ḳaptan bolup** : ḳaptan bolub B. // **cān bolup** : cān bolub B. // **Ve yine.............alyıda turmaḳ** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // tofraġ : tofraġda A. , B. , S. // **kiyip** : kilib B.

Ve yine Mahbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür ki :

İski çapan bile fārıġ [S.110a] tofraġ olturmaḳ [A.64b] yaḫşıraḳ ki zer-beft ḳaptan kiyip murād alyıda turmaḳ.

Ḳapuzaġ[1]: (قاپوزاغ) Ba-yı ᶜAcemī ile ḳabuḳ maᶜnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Büste ḳapuzaġı keyme bolmas.

Ḳatıġ ve ḳatıḳ[2]: (قاتیق و قاتیغ) Ḳatı dimekdür, saḫt maᶜnāsına.

Ḳatıp[3]: (قاتیب) Ḳatı olup dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de şitā vaṣfında bir beytde gelür.

Beyt: Savuġ şiddetidin ki közler ḳatıp
Ańġa ḳavs her dem peyarek atıp

Ḳatḳan[4]: (قاتقان) Bu daḫı ḳatı ve saḫt olan dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Teńgri dostladınıńg hikāyātı bir terānedür kim [E.141a] ḫıyrelıġdın ḳatḳan közlerni yıġlatur.

Ḳatla[5]: (قاتلا) Tekrār maᶜnāsınadur ki kim yana ḳatla dirler , bir kerre daḫı dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de gelür.

Beyt: Yana ḳatla Dārā-yı deryā-nevāl
Didi ki ey ḥakīm-i Mesīḥā-yı meᵓāl

Ḳatla[6]: (قاتلا) Defᶜa maᶜnāsınadur ki yüz ḳatla, yüz defᶜa ve mińg ḳatla biñ defᶜa dimekdür.

---

[1] **ḳapuzaġ** : ḳapuraḳ S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **bir tenbīhde** : bir beytde S. // **gelür** : kelür B.

[2] A. nüshasında "**ḳatıġ ve ḳatıḳ**" kelimelerini yazılıp daha sonra gelecek olan "**ḳatıp**" kelimesinin anlamı verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] A. nüshasında "ḳatıp" kelimesi yoktur. "**Ḳatıp**" kelimesinin anlamı "**ḳatıġ ve ḳatıḳ**" kelimelerinde verilmiştir. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de....................atıp** : ø Li.1 // **bir beytde gelür** : gelür A. , E. ; gelür ki Ş. : bir beytde kelür B. // ḳatıp : ḳatıb B. // **pelarek** : yılarek S. // **atıp** : atıb B.

[4] **ḳatḳan** : ḳatġan Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **Mesīḥā-yı meᵓāl** : Mesīḥā-yı fāl Ş.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ķaçıķıp[1]: (قاچيقيب) Perākende olup ṭaġılup [Li.1-98a] dimekdür.

Ķaçır[2]: (قاچير) Kerkese dirler ki Tevārīḫ-i Mülūk'da **Nemrūd** āsmāna çıķmaķ diledügi mahalde gelür ki:

Nemrūd cehildin bir ṣanduķnıñg tört pāyesiġa tört **ķaçırnı** baġlap özi ṣanduķġa kirip tört yuķarı köşeside it baġlap kerkesler it sarı meyl ķılıp havālandılar.

Ķaçķusı[3]: (قاچقوسی) Ķaçsa gerek dimekdür.

Ķadadı[4]: (قادادی) Baturdı ve ṣancdı dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Bu vehmdin ki bolur zaḫm bes leṭāfetdin
Ḫayāl birle daġı lebleriñgġa tiş **ķadaman**

[Ş.223a] Ammā diş ķoyuramaz ve diş bileyümez [S.110b] maᶜnāsına daḫı gelür.

Ķadalıp[5]: (قادالیب) Batup ve ṣancılup dimekdür.

Ķaraġ[6]: (قراغ) Merdümek-i çeşme dirler ve mutlaķ göze daḫı dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de naᶜtda gelür.

Beyt: Ey **ķaraġıñgġa** sürme-i mā-zāġ
Mā-ṭāġā menkebiñgġa ķoymay dāġ

Mā-zāġ ve mā-ṭāġā , Ķur'ān-ı Kerim'in bilinmiş birer āyetidür.

[E.142a] Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de gelür ki:

Beyt: Didi **Ḫaķan** ki ey şemᶜ-i ferāġım
Ferāġ u şemᶜ yoķ rūşen ķaraġım

Ķaralı[7]: (قرالی) Baķışı dimekdür ki ikisi daḫı **ᶜUbeyd Ḫan** eşᶜārında gelür.

---

[1] **ķaçıķıp** : ķaçıķıb B. // **olup** : olub B. // **ṭaġılup** : ṭaġılub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ķaçır** : ķacır B. // **dirler** : dimekdür A. // **diledügi** : dilediüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tört ķaçırnı** : tört ķacırnı B. // **baġlap** : baġlab B. // **kirip** : kirib B. // **it baġlap** : it baġlab B. // **ķılıp** : ķılıb B.
[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **lebleriñgġa** : lebleriñgge B. // **ammā diş** : ve diş Ş. // **daḫı** : daḫi B.
[5] **ķadalıp** : ķadalıb B. // **batup** : batub B. // **ṣancılup** : ṣancılub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **daḫı** : daḫi B. // **naᶜtda gelür** : naatda kelür B. // **ķaraġıñgġa** : ķaraġıñġa A. // **sürme-i mā-zāġ** : sürme mā-zāġe B. // **merkebiñgġa** : merkebiñgge B. // **ķoymay** : ķoymaķ A. // **Ma-zāġ ve mā-ṭāġā...............āyetidür** : Yalnız B. nüshasında vardır. // **gelür ki** : kelür ki B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : ø A. ; daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **ķalıp** : ķalıb B. // **ķaralıp** : ķaralıb B. // **köñglümni** : köñglüni B. , Li.1

Beyt: Ḳara belāġa ḳalıp min qaralap ötgenidür
[Li.1-98b] Köñglümni hem ḳara yir ḳıldı ol **ḳaralı** bile

Ḳaraḳ[1]: (**قراق**) Bu daḫı merdümek-i żeşm maᶜnāsına gelür ki **Münşeāt**'da ṭoḳuzıncı mektūbda bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye: Mizācıñga emeli yitmesün firāḳ bile
Żamiriñg olmasun azürde-i iştiyāḳ bile
Közümge Tiñgri tigürsün iki tābānıñgnı
Ḥall eyleben ḳara ḳılmaḳ iki **ḳaraḳ** bile

Ḳaraġ[2]: (**قراغ**) Bir daḫı ḳol ve bāzū maᶜnāsına gelür ki ḳaruca dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ı ṭutup **Ḫusrev**'e getürdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: Kiyen bağlap **ḳarağlıḳ** ḳolların süst
Barıp çikmeklik anı darġa cüst

Ḳarı ve ḳaru[3]: (**قارو قاري**) Bu daḫı ḳol ve bāzū maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [A.65a] Ey köñgül āh oḳların ol ġamzeniñg alyıda çik
Kim oḳ atmağlıḳda sindin tüzdür anıñg **ḳarusı**

Ḳaraġ[4]: (**قراغ**) Ḳara dimekdür ki siyāh maᶜnāsına ki **Münşeāt**'da altıncı maḳālede gelür.

Közke tofraġ **ḳaraġı** [S.111a] sürme-i ṣifāhān cekilip.

Ḳaraḳ[5]: (**قراق**) Bir daḫı yaġma ve tālān maᶜnāsına gelür ki ḥarāmiye ḳaraḳcı dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : Köñgüller naḳdını tārāc iterge tapmaġıñg bürkaᶜ
İrür andaḳ ki yüz bağlar [Li.1-99a] **ḳaraḳcı** kervānı körkec

---

[1] **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **emeli** : elemi B. // **közümge** : közümke B.

[2] **Bir daḫı** : ø S. ; bu daḫı Li.1 ; bir daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **ṭutup** : ṭutub B. // **getürdikleri** : ketürdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **kiyen** : kiyin B. // **bağlap** : bağlab B. // **barıp** : barıb B. // **çikmeklik** : çikmezlik B.

[3] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B.

[4] **ḳara dimekdür** : bu daḫı ḳara dimekdür S. ; ḳara demekdir B. // **ki Münşeāt'da....................cekilip** : ø Li.1 // **Münşeat'da** : Münşaāt'da B. // **maḳālede** : mektūbda A. , S. // **gelür** : kelür B. // **sürme-i ṣifāhān** : sirme-i ṣifāhān S. // **cekilip** : çekilib B.

[5] **bir daḫı** : bir daḫi B. ; ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḥarāmiye** : ṭarāmiye S. // **gelür** : kelür B. // **Ve yine ....eymen** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **pādişāhıñ** : pādişāhın B. // **gelür ki** : kelür ki B.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da evvelki faṣlda pādişāhıñ ᶜdli vaṣfında gelür ki:

Ve siyāsetidin misāfir **ḳaraḳcı** vehmidin eymen.

Ḳarġadı[1]: (**قارغادى**) Bed-duᶜā eyledi , **[Ş.223b]** ilendi dimekdür ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: Luṭfī'ni kim **ḳarġadı** Yārab belāġa üçredip
Kim siniñ dik taş baġırlıḳ bī-vefāġa üçredip

Ḳarġaġan sayı[2]: (**قارغاغان سايى**) İlenç virdükçe, yaᶜnī düşnām itdikçe, sögdikçe dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Sinde nāz oldı **Nevāyī**'de niyāz irmes ᶜaceb
Kim sin anı **ḳarġaġan** sayı sini ol alḳamış

Ḳarġış[3]: (**قارغيش**) Bu daḫı bed-duᶜa maᶜnāsınadur ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Ḥażret-i Nūḥ ᶜAleyhi's-Selām** oġlı **Ḥām**'a be-duᶜā itdügi maḥalde gelür ki :

Çün **Ḥām**, **Nūḥ ᶜAleyhi's-Selām**'ġa bī-edebliḳ ḳılġan cihetdin anıñ mübārek tilige **Ḥām** bareside **ḳarġış** ötüp irdi.

[E.143a] Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Anı kim bir duᶜā ḳıldıñ köb **ḳarġış** bile ḳutulmaḳ yoḳdur.

Ḳarġaş[4]: (**قارغاش**) Ġavġā ve ġalebe eyleyüp ḳarış ḳatış olmaġa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de ᶜadl vaṣfında gelür.

Beyt : Ni merdūdlıġ kim bolur il işi
Tün ü kün anıñ cānınıñ **ḳarġaşı**

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn**'iñ **Ferhād-nāmesinde** gelür.

Beyt : **[S.111b]** Bular ilge miniñ ᶜışḳım işidin
Ḳulaġım yalḳıban il **ḳarġaşıdın**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Luṭfī eşᶜārında** : Luṭfī divānında : S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **belāġa üçredip** : belāġa üçredib B. // **bī-vefāġa üçredip** : bī-vefāġa üçredib B.

[2] **yaᶜnī düşnām itdikçe , sögdikçe** : Yalnız Esad Efendi nüshasında (11b) vardır. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[3] **bu daḫı** : bu daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de................ḳutulmaḳ yoḳdur** : ø Li.1 // **Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de** : Tevārīḫ-i Enbiyā'da S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bī-edeblıḳ** : bī-edeblik B. // **tilige** : tilike B. // **ötüp irdi** : ötüb İrdi B. // **ücinci** : üçinci B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **bir tenbīhde gelür ki** : bir tenbīhde kelür ki B. ; bir tenbīhde gelür S.

[4] **eyleyüp** : eyleyüb B. // **ᶜadl vaṣfında** : ø Li.1 // **ᶜadl vaṣfında gelür** : ᶜadl vaṣfında kelür B. // **Ve yine..................ḳarġaşıdın** : ø Li.1 // **Şīrīn'iñ** : ø A. , B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ᶜışḳım** : ᶜaşḳım B.

Ḳanğdı ve ḳanğmaḳ[1]: (قاريغماق و قاريغدى) Ḳara çoḳ baḳup göz alıhduğına dirler ki Sedd-i İskenderī'de ṣıfat-ı baharda gelür.

Beyt: Ḳılıp nergis öz goncesin beyża-vār
Ki közide irdi remeddin ġubār

Remed yoḳ çün ḳar üze köz salıp
Ḳanğmaḳ közining ẓiyāsın alıp

Ḳarı[2]: (قارى) Ḳocaya dirler ki Naẓmü'l-Cevāhir'de gelür.

Rübāʿiyye: Ḳayġucı bağırġa ḥüzn dağı ḳarılıḳ
Salġucı ġam u belā serāğı ḳarılıḳ
[E.143b] Ayġucı fenā tola ayağı ḳarılıḳ
Ölmek ḫaberin birgüci dağı ḳarılıḳ

Ḳarı[3]: (قارى) Çağatay dilinde ricālde istiʿmāl olınur. Ḳoca dimek maʿnāsınadur. Ekṡeriyyā ġayn-ı muʿacceme ile ḳarıġ dirler.

Ḳarıġan çağda[4]: (قاريغان چاغده) Ḳocaduğım çağda dimek olur ki bu maʿnādan Fārisī'de pīrāne-ser deyü taʿbīr olınur.

Beyt: Ḳarıġan çağda bir meh-veş yigit şeydāsı bolmış min
Ki ʿışḳıda ḳarı birle yigit rüsvāsı bolmış min

Ḳarıp[5]: (قاريب) Ḳarıyup dimekdür, yaʿnī ḳocayup maʿnāsına ki Mecnūn u Leylī'de şeb-i firāḳda Mecnūn ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Bu nevʿ ḳara ton içre ḳarıp
Yaʿnī ki ḳara tonum aḳarıp

---

[1] ḳanğmaḳ : ḳarıḳmaḳ B. // baḳup : baḳub B. // göz alınduğına : köz alınduğına B. // ki Sedd-i İskenderī'de ....alıp . ø Li.1 // gelür : kelür B. // ḳılıp : ḳılıb B. // salıp : salıb B. // ḳanğmaḳ közining : ḳarıḳmaḳ közining B. // alıp : alıb B.

[2] gelür : kelür B. ; bir rübāʿide gelür S. // rübāʿiyye : beyt Li.1 , S. // ḥüzn : ḥüzün B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] ḳarıp : ḳarıb B. // ḳarıyup : ḳarıyub B. // dimekdür : demekdir B. ; dimekdür ki Li.1 // yaʿnī ḳocayup maʿnāsına ki : ø Li.1 // ḳocayup : ḳacıyub B. // ḥaḳḳında gelür : ḥaḳḳında kelür ki B. ; ḥaḳḳında gelür ki A. , Li.1 , S. // nevʿ : nevi B. // içre ḳarıp . içre ḳarıb B. // aḳarıp : aḳarıb B. // köhne : göhne B. // ve ʿömr-dīde : ø Li.1 // ʿömr : ʿömür B. // maʿnāsına gelür ki : maʿnāsına B. // rübāʿide gelür ki : rübāʿide kelür ki B. ; bir rübāʿide gelür ki S. ; rübāʿide gelür A. // teniġa : tenige B. // niyüçün : niyçün B.

Ve yine [Ş.224a] köhne rūzgār-dīde [A.65b] ve ʿömr-dīde maʿnāsına gelür ki Nazmü'l-Cevāhir'de rübāʿide gelür ki:

Rübāʿiyye: Her kimge ki köp ṭaʿām yimek fendür
Bilgil ki necāset teniġa meskendür
Ḳarnıñg bile dōst bolmasañg āḫsendür
Niyüçün ki ir oġlıġa ḳarı düşmendür

Ḳarı[1]: (قاری) Bir daḫı ḳarış maʿnāsına gelür ve binā arşunına daḫı dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ıñ şu argın ḳazduġı maḫalde gelür ki:

Beyt: Tapıp ʿaḳl irtifāʿınıñg şümārı
İki miñg **ḳarı** her biriniñg işeri

Ve yine **Sedd-i İskederī**'de rubʿ-i meskūnı taḳsīm itdügi maḫalde [S.112a] gelür ki:

Beyt: Çü ḳıldı mesāḫat mesālik ara
Yıġac itti taʿyīn memālik ara

Ṭınābı ki messāḫ ḳıldı ḳulac
[E.144a] Ḳılıp on iki miñg **ḳarı** bir yıġac

Ḳaru[2]: (قارو) ʿİvaz maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür.

Beyt: Çün **Nevāyī**'ġa iki laʿli meyidin tutsa ḳuş
Ḳaru ger cā istese kim cān birip taptı munı

Ve yine **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür ki:

Beyt: Uşbu yañglıġ istegil dāim **Nevāyī** köñglini
Kim ki andın yitmese ḫaḳdın sañga yitkey **ḳaru**

Ḳarañġġu[3]: (قارانكغو) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ḳarañu maʿnāsınadur.

Beyt: Yoḳ ki ʿışḳ ehliġa ʿālemni **ḳarañġġu** ḳılġalı
Ol şafaḳdın yaptı ḫūrşīd üzre gül-nārı niḳāb

---

[1] **daḫı** : daḫı B. // **gelür** : kelür B. // **arşunına daḫı** : arşunına daḫi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **Ve yine...............bir yıġac** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de** : Sedd-i İskenderī'de İskender A. , Ş. // **itdügi** : etdügi B. // **maḫalde gelür ki** : maḫalde kelür ki B. // **yıġac** : yıġaç B. // **memālik ara** : memālik A. // **ṭınābı** : ṭısayı S.

[2] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **Nevāyī'ġa** : Nevāyī'ge B. // **laʿli** : laali B. ; lili S. // **ḳuş** : ḳavs B. // **birip** : birib B. // **Ve yine ....yitkey ḳaru** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **yitkey** : yitgey B.

[3] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf-ı ʿAcemī ile Li.1 // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esed Efendi nüshasında vardır.

Ḳarçıġı[1]: (قارچيغى) Çaḳır ṭoġan.

Ḳara[2]: (قرا) Maᶜrūfdur. Çaġatay'da ekṡer mürekkebe iṭlāḳ olınur. Sebᶜa-i Seyyāre'de

Münācāt'da gelür.

Beyt: Ḳalemin''gġa kice sipihr ara
Lāceverdi devāt içide ḳara

Ḳaraḳ[3]: (قراق) Göz maᶜnāsınadur. Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Ey ġamzesi miskinlere köp ḳılġucı bīdār
Cādū ḳaraḳıñg sihr eyle Hārūt'ġa ister

Ġayn-ı Muᶜacceme ile ḳaraġ daḫı dinilür.

Ḳaralġudın[4]: (قارالغودين) Ḳararduġından dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Kimge saldım köz közüm ḳaralġudın ᶜışḳ içre kim
Ḳan ara pinhān közüm aḳ u ḳarasın körmedim

Ḳaralup[5]: (قرالوب) Ḳararup dimekdür ki Münşeāt'da Bedīᶜü'z-zamān Mīrzā naṣīḥatinde

gelür.

Ḥām kim Nūḥ ᶜAleyhi's-ṣelām oġlıdur, ol Ḥażret'ġa edeb terki ḳıldı irse ol Ḥażret duᶜāsı bile rengi ḳaralup peyġāmberlıḳ anıñg neslidin munḳaṭı boldı.

Ḳaraġusıdur[6]: (قارغوسىدور) Ḳararsa gerek dimekdür.

Ḳaralġusıdur[7]: (قارالغوسىدور) Miṡlihu.

Ḳarmaşıp[8]: (قارماشيب) Ḳarvaşıp ve ṭutuşup [Li.1-100a] dimekdür.

Beyt : Sāḳīyā ḳılsañg ḥimāyet ġālib olġum bilegim
Ġam bile köñglüm talaşurlar ikevlen ḳarmaşıp

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **kimge** : kimke B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **aḳ u ḳarasın** : aḳ ve ḳarasın B
[5] **ḳaralup** : ḳaralub B. // **ḳararup** : ḳararub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.................munaṭı boldı.** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **Ḥażret'ġa** : Ḥażret'ge B. // **rengi ḳaralup** : renki ḳaralub B. // **peyġāmberlıḳ** : peyġāmberlik B.
[6] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **miṡlihu** : miṡlehu B.
[8] **ḳarmaşıp** : ḳarmaşıb B. // **ḳarvaşıp** : ḳarvaşub B. ; ḳarvaşup Li.1 // **ṭutuşup** : ṭutuşub B. // **dimekdür** : demekdir B. // Tanık olarak verilen beyit yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.

[E.144b] Ḳara basḳan[1]: (قاراباسقان) Uyḳu içnde aġır basmaġa dirler ki [Ş.224b]

Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Ġam tüni ḳılmış **ḳara basḳan** kibi mużṭar besi
Bile kim nā-kār min bu baḫt-ı ḳıran-dür ile

Ḳarmaşmaḳ[2]: (قارماشماق) Birbirin ḳarvamaḳ maᶜnāsınadur. Bezm-i ıṣṭılāḥda vav'la

taḳdīm idüp ḳavramaḳ dirler.

Ḳaram[3]: (قارام) Ḳarışduġım dimekdür mi **Mecālisü'n-Nifā'is**'de ücinci meclisde

Faḫre'd-dīn vaṣfında **Nevāyī Ḥażretleri** eydürler.

Kişi **ḳaramdındur**, [S.112b] yaᶜnī ādem ḳarışanukdandur dimekdür ki ḫışm ḳavm

mānāsınadur.

Ḳarmaḳ[4]: (قارماق) Ḳarışdırmaḳ maᶜnāsınadur.

Ḳardı[5]: (قاردى) Ḳarışdırdı dimekdür.

Ḳarmayġıl[6]: (قارمايغيل) Ḳarışdırmaġıl dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de tevḥīdde gelür.

Beyt: Ayırġac beẕl eyle bu bī-neadın
Nevāsızlarġa **ḳarmayġıl** havādın

Ḳarçıġay[7]: (قارچيغاى) Ṭoġana dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: [A.66a] Kerek ḫaylīñġa **ḳarçıġaydur** meyān
Alar cuje yañġlıġ bu mākiyān

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ḳuşlar **Hüdhüd**'le münāẓara itdükleri maḥalde gelür ki:

Beyt: **Ḳarçıġay** ḳıldı ᶜayān güftārını
Körgüzüp çenġal ile minḳārını

---

[1] **Ki Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da ....baḫt-ı ḳıran-dūd ile** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **kibi** : gibi B. // **besi** : mini B. // **bile** : beyle B. // **nā-kār** : yā kār S. // **ḳıran** : girān A.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳarışduġım** : ḳarıduġum A. , B. // **dimekdür** :demekdir B. // **ücinci** : üçünci B. // **eydürler** : iderler B. ; eydür Li.1 // **kişi** : ø Li.1 // **ḳarışanumdandur dimekdür** : ḳarışanumdandır demekdir B. // **ḫışm** : ḫışım B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[4] **maᶜnāsınadur** : ø Ş. ; maᶜnāsınadır B.

[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

[7] **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫaylıġa** : ḫaylıca B. // **cuje** : çuje B. // **Ve yine..............minḳārını** : ø Li.1 // **ḳuşlar** : ø A. , E. , Li.1 , Ş. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür B. // körgüzüp : körgüzüb B.

Ḳazaḳ[1]: (**قزاق**) Levend ve bī-hānmān maʿnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ücinci

maḳālede **Sulṭān Ḥüseyn** [E.145a] **Bayḳara** ile ol zāl-ı berd-i ʿacūze ḥikāyesinde

gelür ki:

Beyt: Zāl didi kim **ḳazaḳ** irkende şāh
Tīġ çikip kim çiker irdi sipāh

Ḳaş[2]: (**قاش**) Öñ maʿnāsına gelür ve ebrū maʿnāsına daḫı gelür. Bu beytde tecnīs ṭarīḳıyla

ḳaşıda lafzından maʿnā-yı evvel ve ḳaşıġa lafzından maʿnā-yı s̱ānī murāddur.

Beyt: Ḳaşıda bir öpe alman **ḳaşıġa** tüşe kire
Ki secde rāst imes igri ger tüşer miḥrāb

Ḳaşḳaġan[3]: (**قاشقاغان**) Ḳuruyup ḳavrulan dimekdür.

Ḳaşḳalġan[4]: (**قاشقالغان**) Ḳāğşanan ve gegşeyen dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ḳuşlaruñ

fenā vādisinde ḥālleri beyānında gelür.

Beyt : [Li.1-100b]Cism ara bir perleri ḳalmay bütün
Pāre pāre çünki **ḳaşḳalġan** otun

Ḳaşımda[5]: (**قاشيم دا**) Öñgümde, ḳarşumda.

Ḳaşıda[6]: (**قاشيدا**) Yanında dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** gül-istānda Leylī

firāḳında bülbüle ḫiṭāb itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Sin ehl-i viṣālsin dem urma
Hicr ehli **ḳaşıda** nükte sorma

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Siyāvuş** [S.113a] aḥvālinde gelür ki :

Atasınıñg ḫaṭā rāyı ve televvün-i mizācıdın vehm ḳılıp ḳaçıp **Turan**'ġa [Ş.225a]

Efrāsyāb **ḳaşıġa** bardı.

---

1 **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ücinci** : üçünci B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **zāl-ı berd-i ʿacūze** : pīr-i ʿacūze B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **çikip** : çikib B. // **çiker** : çika B.

2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

3 **ḳuruyup** : ḳuruyub B. // **dimekdür** : demekdir B.

4 **gegşeyen** : gevşeyen B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **perleri** : birle S.

5 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (8a) vardır.

6 **dimekdür** : demekdir B. // **itdügi** : etdüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **aḥvālinde gelür ki** : aḥvālinde kelür ki B. ; aḥvālinde gelür S. // **atasınıñg** : ammā siniñg B. ; āh siniñg S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **ḳaçıp** : ḳaçıb B.

Ḳaşıp[1]: (قاشيب) Ḳaşıyup dimekdür.

Ḳaḳ[2]: (قاق) Ḳurumış nesneye dirler ki **Ḫorāsān**'da ve **Semerḳand**'da ḳavunı ḳurudurlar

sāyir meyve ḳurusı gibi ki vaḳt-i ḥācetde şu ile ışladurlar hemān tāze ḳavun gibi olur ki [E.145b] **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da gelür.

Beyt: Belh ilininğ ṭāḳatı hem ṭāḳ idi
Bança ḳavun ḥasretidin **ḳaḳ** idi

Ḳalışmas[3]: (قاليشماس) Ḳalmaz dimekdür ki **Luṭfī** divānında gelür.

Beyt: Sininĩ şīrīn lebinğ cāndın **ḳalışmas**
Saçınğnınğ küfri imāndın **ḳalışmas**

Ḳalar[4]: (قالار) Ne güne dimekdür.

Ḳaḳşal[5]: (قاقشال) Ḳaḳşaḳ ve gevşek dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Hicrdin örtense cismimde süngekler teng imes
Kim irür tişe itik dağı besi **ḳaḳşal** otun

Ḳaladı[6]: (قالادى) Birbiri üzerine yıġdı dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: **Ḳaladı** veh ki otun dik süngeklerimni sipihr
Bu yanğı otġa ki ten külbeside yaḳıladur

Ḳalaydur min[7]: (قالايدورمين) Yıġup ṭururın ve yıġa ṭururın dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Didim könğlümge her yandın ḫaddinğnınğ ni turur cānā
Muḥabbet otıġa didi otundur kim **ḳalaydur min**

---

[1] **ḳaşıp** : ḳaşıb B. // **ḳaşıyup** : ḳaşıyub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **gibi ki** : kibi ki B. // **gibi olur** : kibi olur B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da....................ḳaḳ idi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **gevşek** : gegşek A. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **örtense cismimde** : cismimde örtense Li.1 // **süngekler** : sünkekler B. // **itik** : anınğ S.
[6] **birbiri** : biri biri B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaladı veh ki** : ḳaladı da ki S. // **süngeklerimni** : sünkeklerimni B.
[7] **ḳalaydur min** : ḳaladur min Li.1 , S. , Ş. // **yıġup** : yıġub B. ; yaḳup S. // **ve yıġa ṭururın** : ø A. ; ve yaḳa ṭururın S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür Li.1 ; gelür ki S. // **könğlümge** : könğlümke B. // **ni turur** : ni durur S. , Ş. // **muḥabbet** : maḥabbet B.

Ḳalaġay[1]: (قالاغاى) Bir nevᶜi ḳızıl renge dirler ki renginde ḳoyılıḳ ve açıḳlıḳ [Li.1-101a]

ola ve mīr ᶜāşıḳāne daḫı dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn** medḥinde gelür.

Beyt: Kiyip gül-gūn ḥarīr ü perniyāni
Ḳalaġay kim aḳıp her sarı ḳanı

Ḳalpaġ[2]: (قالپاغ) Tatarlaruñ kiçeden taḳyesine dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci

maḳālede ḳanāᶜat bābında gelür.

Beyt: Şāh anı bil kim başı [S.113b] ḳalpaġda
[A.66b] [E.146a] Bezi iter āfāḳ birür çaġda

Ḳalın[3]: (قالين) Çoḳ dimekdür ki **Tārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Nūḥ** ᶜAleyhi's-Selām

evlādına ᶜālemi taksīm itdügi maḥalde gelür ki:

Bu üç peyġāmber-zāde evlād u etbāᶜı meẕkūr bolġan memālikde [Ş.225b] yayıldılar ve **ḳalın** boldılar.

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Ye'cüc** vaṣfında gelür.

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik talın
ᶜAdedde velī it tükidin ḳalın

Ḳalmaġac[4]: (قالماغاج) Ḳalmayacaḳ dimekdür.

Ḳamuḳ[5]: (قاموق) Ḳamusı dimekdür , cümlesi maᶜnāsına.

Ḳanlıġ ve ḳanlıḳ[6]: (قانليق و قانليغ) Ḫūnīn dimekdür, ḳanlu maᶜnāsına. Neteki otluḳ

dimek āteşīn maᶜnāsınadur ve bir daḫı ḫūnī, yaᶜnī ḳan eylemiş maᶜnāsına gelür.

---

[1] **renge** : renke B. // **renginde** : renkinde B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **kiyip** : kiyib B. // **aḳıp** : aḳıb B.
[2] **ki Ḥayretüᶜl-Ebrār'da.....................çaġda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **bezi** : bezl A. ; bezli S.
[3] **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **peyġāmber-zāde** : peyġāmber-zādeniñ Li.1 // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de..............ḳalın** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **talın** : ḳalın S.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **ḫūnīn dimekdür , ḳanlu maᶜnāsına** : ḳanlu dimekdür , ḫūnīn maᶜnāsına Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳanlu maᶜnāsına** : ḳanlu maᶜnāsınadur A. // **Neteki......................maᶜnāsınadur** : ø A. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B.

Ķanap[1]: (قاناب) Ķanayup dimekdür.

Ķan tikerdin[2] (قان تيكاردين) Ķan bulaşmaķdan dimekdür.

Ķanmaġuñg[3]: (قانماغونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ķanmazsın dimekdür.

Ķavlañg[4]: (قاولانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile ķovuñ dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kūyıda **ķavlañg** ḥavāss u ᶜaķlını ey derd-i ᶜışķ
Anda ser-gerdān **Nevāyī**'ni velī ᶜankel ķılıñg

Ķavlamaķ[5]: (قاولاماق) Ķovmaķ ve redd eylemek maᶜnāsınadur ki ķavlama ķovma dimekdür. Luṭfī divānında gelür.

Beyt: İşikiñgdin **ķavlama** bu Luṭfīᶜniñg cürmin kiçür
Kim bu bāb içre kerīmlerge keremdin çāre yoķ

Ķavlanmaķ[6]: (قاولانماق) Ķovalamaķ maᶜnāsınadur.

Ķavlanıp[7]: (قاولانيب) Ķovalayup dimekdür.

Beyt: Deyr ara min mest ü nāzıñg ḫūbıdın ol muġbeçe
Bezmdin **ķavlar** mini kim **ķavlanıp** ki sütrenip

Ķavlar[8]: (قاولار) Ķovarlar dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür ki:

Beyt: Kūyıda itlerge meskendür velī **ķavlar** mini
Veh ki hem-demlerge anda ṣānmāndur bizge yoķ

Ķavlaban[9]: (قاولابان) Ķovuben [E.146b] dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'üñ Ṭoġan'a cevābı münāẓarasında gelür.

---

[1] **ķanap** : ķanab B. // **ķanayup** : ķanayub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13b) vardır.
[3] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de**......................**ķılıñg** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **kūyıda** : köyida B. // **ᶜışķ** : ᶜaşķ B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **kūyıda** : köyide B. // **meskendür velī** : meskendür ve velī B. // **hem-demlerge** : hem-demlerġa S.
[9] **ķovuben** : ķoyın S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ṭoġan'a** : Ṭoġan A. // **münāẓarasında gelür** : münāẓarasında kelür B. ; münāẓarası beyānında bir beytde gelür S. // **ķuşcı** : ķuşcu B. // **taşlap** : taşlab B. // **çalıp** : çalıb B.

Beyt: Ḳaysı şaydı kimsin anı avlaban
Ḳuşcı taşlap ṭabıl çalıp ḳavlaban

Ḳavlay[1]: (قاولاى) Ḳovalayayın ve ḳovalarlar dimekdür ki Tevārīḫ-i [Li.1-101b] Enbiyā'da Zekeriyyā Peyġāmber ʿAleyhi's-Selām ḳıṣṣasında gelür.

Ol nā-pāk il arasıdın ḳaçtı ve alar ḳavlay barıp [S.114a] meşhūrdur kim ol ḥażret peyġāmber şikāfıġa kirdi.

Ḳavġuncı[2]: (قاوغونجى) Ġammaz maʿnāsınadur ve daḫı ḳovucı dimekdür, ilġār iden leşker maʿnāsına ki Tevārīḫ-i Mülūk'da Behrām Çupin, Perviz'den Kisrā taḫtın alup ardınca leşker gönderdügi maḥalde gelür ki:

Behrām, Perviz'ġa ḳavġuncı yıparıp özi Medāyinġġa kilip pādişāhlıḳġa olturdı.

Ḳavġun[3]: (قاوغون) Bu daḫı bu maʿnāyadur ki yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Ferruḫ-zād tārīḫinde gelür ki:

Anda hem tura almay Merv'ġa bardı anda hem keyince ḳavġun kilip yalġuz bir tikirmende yaşundı.

Ḳavlamaġlıġ[4]: (قاولاماغليغ) [Ş.226a] Ḳovmaḳlıḳ dimekdür.

Ḳavursun[5]: (قاورسون) Ḳuş yelekiniñ ucına dirler ki aña naḳḳaşlar ḳıl ḳalem geçürürler. Ferhād u Şīrīn'de ṣıfat-ı bahārda gelür.

[E.147a] Beyt: Anġa daġı ḳavursun āb-keşdin
Munġa hem ḥulle berk-i sebze-veşdin

---

[1] dimekdür : demekdir B. // Tevārīḫ-i Enbiyā'da : Tārīḫ-i Enbiyā'da Li.1 , Ş. // Zekeriyyā Peyġāmber : Zekeriyyā Ş. // gelür : kelür B. ; gelür ki Li.1 // barıp : barıb B. // meşhūrdur kim : meşhūrdur ki S. // ol ḥażret peyġāmber : ol ḥażret yigac B. // şikāfıġa : şikāfige B.

[2] maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // dimekdür : demekdir B. // alup : alub B. // gönderdügi : könderdüki B. // gelür ki : kelür ki B. // Perviz'ġa : Perviz'ge B. // yıparıp : yıparıb B. // Medāyinġġa : Medāyinġge B. // kilip : kilib B.

[3] bu daḫı bu maʿnāyadur : bu daḫi bu maʿnāyadır B. ; bu daḫı hemīn bu maʿnāyadur Li.1 // ki yine ....yaşundı : ø Li1 // ki yine : ki S. // gelür ki : kelür ki B. // Merv'ġa : Merv'ge B. // kilip : kilib B.

[4] ḳavmaġlıġ : ḳovmaġlıġ B. // dimekdür : demekdir B.

[5] ucına : ucuna B. // geçürürler : kecürürler B. ; geçürürler ki S. // gelür : kelür B. ; gelür ki S.

Ḳavurmac[1]: (قاورماج) Ḳurı ete dirler ve ütme buğdaya daḫı dirler ve sāyir ḳavrulmış nesneye dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı tāb-istānda gelür.

Beyt: Ḫarman yiride tezerv ü dürrāc
Yir tābesidin [Li.1-102a] tirip **ḳavurmac**

Ḳavçın ve ḳavçun[2]: (قاوچين و قاوچون) [A.67a] Ḳonuḳ maʿnāsınadur ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da **Ḥātim** ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: **Ḳavçın** ağırlar kişi mālı bile
Kim keremin kör ki bu ḥāli bile

Ḳayu[3]: (قايو) Ḳayğu ve ġuṣṣa maʿnāsınadur.

Ḳayğuluḳ[4]: (قيغولوق) Ġuṣṣalu ve ḳayğulu dimekdür.

Ḳayu ve ḳaybir[5]: (قايو و قايبير) Ḳanḳısı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: Ḳayu ẓulm eyledi **ḳaybir** ʿadālet
Ni işge eyledi her bir delālet

Ḳay: (قاى) [S.114b] Ḳarla yağan yağmura dirler.

Ḳayap tüşüp[6]: (قاياب توشوب) Dolanup ḳonup ve inüp ki tüşüpdüride, tüşüpdürida, yaʿnī indükde ve inüp ḳonduḳda dimek ola.

Ḳaydaki[7]: (قايداكه) Ḳandeki dimekdür.

Ḳaydın[8]: (قايدين) Ḳandın dimekdür ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr'da** Miʿrāc'da gelür.

Beyt: Çıḳtı şeh raḫş üzre çün maḥkūm idi
Ḥükm **ḳaydın** irkeni maʿlūm idi

---

1 **daḫı** : daḫi B. // **ḳavrulmış** : ḳavrulmuş B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **yir tābesidin** : bir taybesidin S. // **tirip** : tirib B.

2 **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** ....**ḥāli bile** : ø Li.1 // **Ḥātim** : Ḥātem B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // B. ve Ş. nüshalarında beytin mısralarının yerleri değişiktir.

3 **dimekdür** : demekdir B.

4 **dimekdür** : demekdir B.

5 **ḳanḳısı** : ḳangısı B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

6 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (13a) vardır.

7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (15a) vardır.

8 **ḳandın** : ḳandin B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **miʿrācda** : miʿrāc vaṣfında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A., S. // **çıḳtı** : çikti B.

Ḳay[1]: (قای) Ḳanḳı dimekdür. Fārisī bu daḫı ḳanḳı dimekdür, ḳayu oḳay gibi.

Beyt: Ḳaysı bir kökniñg yüzüñg dik mihr-i ᶜālem tābı bar
Ḳaysı gül-senniñg cemāliñg dik gül-i sirābı bar

Ḳay sarı[2]: (قایساری) Ḳanḳı ṭaraf dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da Şeyḫ Niẓāmī ile Mīr Ḫusrev vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳayı sarı ot dik yüz urup tend ü tiz
Salıban ol kişver ara rüst-ḫīz

Ḳaytarmaḳ[3]: (قایتارماق) Döndürmek [E.147b] dimekdür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Ve alarnı rıżāları bile ḳaytarmaḳnıñg miḥneti.

Ḳayan[4]: (قایان) Ḳande dimekdür.

Beyt: Her ḳayan baḳsam közümge ol ḳuyaştın nūr irür
Her sarı ḳılsam naẓar ol men mañga manẓūr irür

Ḳayda[5]: (قایدا) Ḳande dimekdür.

Ḳayıtmaḳ[6]: (قایتماق) Dönüp gitmekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de Ferhād'ıñ leşkeri dönüp gitdikleri yerde eydür.

Beyt: Boldı çün ḳayıtmaḳ sipāhıñg işi
Bile kildi yüz iki yüzce kişi

Ḳayıtıñız[7]: (قایتیکیز) Sebᶜa-i Seyyāre'de Ḥikāyet-i mezbūrda Ferruḫ leşkerine icāzet virdügi yerde bu beytde ḳayıtıñız ᶜibāreti emrdür, dönüp gidiñiz dimekdür.

Beyt: Tutmañgız bu arada daġı maḳām
Ḳaytıñız veᶜs-selām va'l-lahi kirām

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // urup : urub B.
[3] dimekdür : demekdir B. // ki Vaḳfiyye'de ....miḥneti : ø Li.1 // gelür : kelür B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳaytaru[1]: (قايتارو) Emr idüp döndür dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Başḳarurda barmasa köñglüm ᶜadem ṣaḥrāsıġa
Tuş tuşıdın sancıban her sarı anı **ḳaytaru**

Ḳayıtmayıp[2]: (قاييتماييب) Dönmeyüp dimekdür.

Ḳayıtmasun[3]: (قاييتماسون) Dönmesün dimekdür ki **Sulṭān** [Li.1-102b] **Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Ḳaytarurda vāḳıf oluñg kim yana **ḳayıtmasun**
Teñgri üçün nā-tüvān köñglümni andın ḳutḳaru

Ḳaytarurda[4]: (قايتاروردا) Döndürmekde dimekdür ki bu beytde mıṣrāᶜ-ı evvel evvelinde geçdi.

[Ş.226b] Ḳaytardı[5]: (قايتاردى) Döndürdi dimekdür.

Ḳaytalı ve ḳaytḳalı[6]: (قايتقالى و قايتالى) Döneli dönmek içün dimekdür.

Ḳaytarı[7]: (قايتارى) Dönmesi dimekdür ki ikisi daḫı **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Kilgeni cān biriban **ḳaytarı** öltürdi yana
Güyyā ḳaytḳalı başıma yitkürdi ḳadem

Ḳayalmaḳ[8]: (قايالماق) Bu daḫı dönmek dimekdür.

Ḳaytıp[9]: (قايتيب) [S.115a] Dönüp dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de Miᶜrāc'da gelür.

Beyt: Bolup barġanda dürr-i lāyıḳ tāc
Velī **ḳaytıp** niçük kim baḥr-ı mevvāc

---

[1] **idüp** : idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Sulṭān Ḥüseyn** : Sulṭān Ḥüseyin B. // **Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında** : Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara eşᶜārında S. // **gelür** : kelür B.
[2] **ḳayıtmayıp** : ḳayıtmayıb B. // **dönmeyüp** : dönmeyüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür ki B. // **vāḳıf** : vāḳif B. // **üçün** : uçun B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **beytde** : beyitde B. // **mıṣrāᶜ-ı evvel evvelinde** : mıṣrāᶜ evvelinde E. // **geçdi** : keçdi B.
[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demedir B.
[6] **içün** : için B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 // **yitkürdi** : yitgürdi B.
[8] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **ḳaytıp** : ḳaytıb B. // **dönüp** : dönüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **bolup** : bolub B. // **velī ḳaytıp** : velī ḳaytıb B.

Ḳaytarur ve ḳaytatur[1]: (قایتاتور و قایتارور) Döndürür [E.148a] dimekdür.

Ḳaytaray[2]: (قایتارای) Döndüreyin dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ey ki dip sin ġayrdın ayru kil çik cām-ı vaṣl
Ger bu ḫalvetde Nevāyī maḥrem irmes ḳaytaray

Ḳaytur[3]: (قایتور) İsm maṣdarıdur. Dönmek maᶜnāsına.

Beyt: Yarıġa barsa yüz iş bolsa Nevāyī terk itip
Lik ḳayturuḳtı her sāᶜat bir işke köymenip

Ḳaytarmaḳ[4]: (قایتارماق) Gerisüne döndürmek. Sebᶜā-i Seyyāre'de Ferruḫ leşkerini döndürüp gerisüne gönderdügi yerde bu beytde ḳaytarıp lafzı döndürüp dimek maᶜnāsınadur.

Beyt: Çirikin ḳaytarıp icāzet eyle
Bolġa kiltürdi yüz irādet eyle

Ḳayrılmaḳ[5]: (قایریلماق) İñlemek maᶜnāsınadur.

Ḳayrılur çaġda[6]: (قایریلورچاغدا) Yaᶜnī iñledügi vaḳtin dimek olur.

Beyt: Cān birür min ḳayrılur çaġda körüp bilide pīç
Ölyse teñg yoḳ ol ki cānı riştesiġa tüşse tāb

Ḳaytaldıñg[7]: (قایتالدینك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Menᶜ olınduñ ve döndürüldüñ [Li.1-103a] dimekdür.

Ḳaynaldıñg[8]: (قاینالدینك) Kaf-ı ᶜAcemī ile bir günāh sebebiyle belā ve miḥnet çekdiñ dimekdür ve cerīme maᶜnāsına daḫı gelür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **döndüreyin** : dönderin S. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. // **dip sin** : dib sin B. // **kil çik** : kilip Li.1 ; kil ü çik S. // **cām-ı vaṣl** : cām-ı vuṣl B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **menᶜ** : men B. // **olınduñ** : olunduñ B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **gelür** : kelür B.

Beyt: Viṣāl-i gül-şenin ey cān ḳuşı köb istersin
[A.67b] Bu dām-geh ara gūyā ki asru ḳaynaldıñg

Ḳaynılur[1]: (**قايريلور**) Gerisüne ḳañrılur dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Āh tartarda meger cān pīç urar
Oḳ atarda her ḳaçan kim **ḳaynılur**

Ḳayġurmas[2]: (**قايغورماس**) Ḳayurmaz dimekdür.

Ḳayuḳ ve ḳayıḳ[3]: (**قاييق و قايوق**) Ḳaygı dimekdür ki ardına egilmiş maʿnāsınadur.

Ḳayġalduruḳ[4]: (**قايغالدوروق**) Ḳalaylanmış nesneye dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de **İskender**'iñ leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Alar cevşeni barça **ḳayġalduruḳ**
Sinan ḳollarıda niçük kim sıyruḳ

2.37. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Meksūre

[E.148b] **Ḳıcışur**[5]: (**قيجيشور**) Gicişür dimekdür.

Ḳırçıldatmaḳ[6]: (**قيرچيلداتماق**) Ḳıcırdatmaḳ maʿnāsınadur.

Ḳırçıldadur min[7]: (**قيرچيلدادورمين**) Ḳıcırdadurın dimekdür.

Beyt: Tüşde kördüm yārnı ḫandān raḳībi ötrüde
Reşkdin dāyim tişim **ḳırçıldadur min** ötrüde

Ḳıcıġırışmaḳ[8]: (**قيجغيريشماق**) Ḳuşlar ve ġayrı bir yerden āvāze itmege dirler ve bunuñ emsāli ṣadālara iṭlāḳ olınur.

---

[1] **gerüsine** : kerüsüne B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da.......................ḳaynılur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **pīç** : hīç S.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **egilmiş** : kelmiş B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. ; ola Li.1
[4] **İskender'iñ leşkeri vaṣfında** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.
[5] **gicişür** : giçişür A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳıcġınışḳaylar[1]: (قيجغيريشقايلار) Ḳıcġınışlar, bir aġrıdan āvāze vireler dimekdür.

Beyt: Köñgüller nālesi zülfüñg kemendin hā-gehān körgec
İrür andaḳ ki ḳuşlar **ḳıcġınışḳaylar** ılan körgec

Ḳıcışsa[2]: (قيجيش سا) Gicişse dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Münāsibdür közüm sürtüp ḳaşısam kirbikim bile
Ḳıcışsa mey otınıñg ḫurḳati birle kef ü pāyı

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: [S.115b] Didi közüm **ḳıcışur** eytim ki bāde temiz
Didi ni ḥācet añga bāde mest irür ansız

[Ş.227a] Ḳıcġınıp[3]: (قيجغيريب) Çaġınıp ve ḥayḳırıp dimekdür ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da

Ḍahhāk-ı Mārī omuzındaġı yılanlara ādem beynisin virdügi vaḳtin ḳurʿa **Gāve-i Āhenger'iñ** ikinci oġlına düşdügi maḥalde gelür ki:

Ol bī-taḥammül olup **ḳıcġınıp** ilge köp taʿanlar ḳıldı ve **Ḍahhāk**'nı sökti.

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da [Li.1-103b] bir ḥikāyede gelür.

Beyt: **Ḳıcġınıp** ḳaptı ḳalender bī-ḳarār
Ẓāhir eylep ıżṭırāb u ıżṭırār

Ḳırav[4]: (قيراو) Ḳıraġu dimekdür ki ṣovuḳ eyyāmda gice ile havādan yere düşir, yeri

aġardur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ḥülle-i ḳāfūr-gūn ol ḫılʿatı ḥażrā üze
Sebze-i ḥażrāġa gūyā tüşti raḥmetdin **ḳırav**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **gicişse** : giçişse A., Li.1 ; gicişirse S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **sürtüp** : sürtüb B. // **ḳıcışsa mey** : ḳıçışsa mey : A., Li.1 // **kef ü pāyı** : kef pāyı B., Li. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. // **közüm ḳıcışur** : közüm ḳıçışur Li.1 // **ansız** : ø B.

[3] **ḳıcġınıp** : ḳıçġınıb B. // **çaġınıp** : çaġınıb B. // **ḥayḳırıp** : ḥayḳırıb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Tevārīḫ-i Mülūk'da..........................Ḍahhāk'nı sökti** : ø Li.1 // **virdügi** : virdüki B. // **vaḳtin..................düşdügi** : ø S. // **Gāve-i Āhenger'iñ** : Gāve-i Āhenger'in B. // **düşdügi** : düşdüki B. // **gelür ki** : kelür B. // **olup ḳıcġınıp** : olub ḳıcġınıb B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **bir hikāyede gelür** : bir ḥikāyede kelür B. // bir ḥikāyede gelür ki : Li.1, Ş. // **ḳıcġınıp ḳoptı** : ḳıcġınıb ḳoktı B. // **eylep** : eyleb B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ṣovuḳ** : ṣouḳ B. // **gice** : kice B. // **yere düşer** : yere düşer ki meşhūrdur : Li.1 // **yeri aġardur............................üzre ḳıravdur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., Ş.

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan Ferhād**'a salṭanatın teklīf itdügi maḥalde gelür ki:

[E.149a] Beyt: Saḳal aġı ölümge pīş-revdür
Tiriklik sebzesi üzre **ḳıravdur**

Ḳıraḳ[1]: (**قيراق**) Kenār maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** āhūya ḫiṭāb idüp eytdi ki:

Beyt: Devride burun yügür yıraḳdın
İvrül başıġa velī **ḳıraḳdın**

Ḳıraġ[2]: (**قيراغ**) Bu daḫı kenār maʿnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de çeşme-i **Ḫıżr** vaṣfında gelür.

Beyt: **Ḳıraġıda** dıraḫtı kökke hem-ser
Bu ḥayvān suyı ol **Ḫıżr** peyāmber

Ḳızıḳmaḳ[3]: (**قيزيقماق**) Ḳızdırmaḳ dimekdür. **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Ḫᵛāce Āḫī** evinde **Ferruḫ Şāh**'ıñ aḥvāli beyānında bu beytde ḳızıtur ʿibāreti ḳızdırur dimekdür.

Beyt: **Ḳızıtur** öyni otluġ āh bile
Örtenür āh ʿömr-gāh bile

Ḳızıḳ[4]: (**قيزيق**) Ḳızmış dimekdür. **Ferhād-nāme**'de şitā vaṣfında gelür.

Beyt: **Ḳızıḳ** gül tābı yoḳ anca ki sincāb
Yoḳ altayī çe yanġan şuʿleġa tāb

Ḳızıḳ[5]: (**قيزيق**) Ḳızmış maʿnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Añlaman bülbül **ḳızıḳ** köñgli mudur yā ʿıṭr üçün
Ġocasıdın gül müretteb ḳıldı otluḳ micmeri

---

[1] **maʿnāsıradur** : maʿnāsınadır B. // **ki Mecnūn u Leylī'de........................ḳıraḳdın** : ø Li.1 // **idüp** : idüb B.
[2] **daḫı** : daḫi B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **çeşme-i Ḫıżr** : çeşme-i Ḫıżır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **dıraḫtı** : diraḫti B. // **ol Ḫıżr** : ol Ḫıżır B. // **peyāmber** : peyġāmber S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **üçün** : uçun B. // **ġoncasıdın** : ġonçasıdın A., S., Ş. // **micmeri** : mecmeri B.

Ḳızıştı[1]: (قيزيشتى) Ḳızdı , germ oldı dimekdür.

Ḳızġan[2]: (قيزغان) Ḳızan, germ olan dimekdür.

Ḳızıttı[3]: (قيزيتى) Ḳızdırdı ve ḳızdı dimekdür ki Münşeāt'da ikinci [A.68a] mektūbda gelür ki:

[S.116a] Sipihr körevi zer-ger köresi dik mihr otıdın ol nevᶜ ḳızıttı kim yaḳındur kim felek ṭasıdın s̱evātib dāneleri ṭas daġı ḳalᶜı ḳaṭarātı dik iriyip tama.

Ḳısḳa[4]: (قيسقه) Ḳıṣa, kütāh maᶜnāsınadur.

Ḳısḳarmaḳ[5]: (قيسقارماق) Ḳıṣalmaḳ maᶜnāsınadur.

Ḳısḳarıp[6]: (قيسقاريب) Ḳıṣalup dimekdür.

Beyt: Savuġ āhdın baruġluġ az u köbtür tirelik
Ḳışda ol yañglıġ ton bolġay uzun kün ḳısḳarıp

Ḳısḳardı[7]: (قيسقاردى) [Ş.227b] Ḳıṣaldı dimekdür.

Ḳıġrat ve ḳıġat[8]: (قغات و قغرات) Çaġatay'da [E.149b] iki ḳabīledür ki ḥaseb ve nesebde ḳadīmü'l-aṣl ḫan-zādelerdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Min tilep ḥüsn velī şāh tilep aṣl u neseb
Mañga lüli bile Hindu añga Ḳıġrat u Ḳıġat

Ḳılġuca[9]: (قيلغوجه) Ḳılınca.

Ḳılġalı[10]: (قيلغالى) Ḳılalı ve ḳılmaġa.

---

[1] dimekdür : demekdir B. ; dimekdür ki A.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] ḳızdırdı ve ḳızdı dimekdür : ḳızdırdı , germ eyledi ve ḳızdı maᶜnāsına daḫı gelür Li.1 // dimekdür ki ....iriyip tama. : ø Li.1 // dimekdür : demekdir B. // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // nevᶜ : nevi B. // ḳalᶜı : ḳalye B. // iriyip : iriyib B.
[4] ḳıṣa , kütāh maᶜnāsınadur : ḳıṣa dimekdür , kütāh maᶜnāsınadur S. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] ḳıṣaldı : ḳıṣıldı Li.1 // dimekdür : demekdir B.
[8] ḳabīledür : ḳabīledir B. // ḳadīmü'l-aṣl : ḳadīmü'l-aṣil B. // ḫan-zādelerdür : ḫah-zādelerdir B. ; zādelerdür A. // gelür : kelür B. // min tilep : min tileb B. // şāh tilep : şāh tileb B. // lüli : lülü B. // Ḳıġrat u Ḳıġat : Ḳıġrat ve Ḳıġat B.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳılay[1]: (قيلاى) Ḳılayın.

Ḳılġay mu[2]: (قيلغايمو) Ḳıla mı dimekdür.

Ḳılġucı[3]: (قيلغوجى) [Li.1-104a] Ḳılıcı dimekdür, eyleyici maᶜnāsına.

Ḳılıḳ[4]: (قيليق) Fiᶜl maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī'de Bedīᶜü'z-zamān Mīrzā** ḥaḳḳında gelür.

Beyt: Ḳılıp yaḫşılıḳ birle yaḫşı **ḳılıḳ**
Ḳılıḳ dik başıñgdın ayaḳ yaḫşılıḳ

Ve yine **Münācāt-nāme'de** gelür ki:

Sin yaḫşısın ü min yaman her kimge münāsib durur **ḳılıḳ**.

Ḳılġuñg[5]: (قيلغونك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eyledüñ, eyleseñ gerek dimekdür.

Ḳılġulı[6]: (قيلغولى) Ḳılınacaḳ ve eylenecek ve ḳılıcı ve eyleyici maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on ikinci maḳālede gelür.

Beyt: Nice sitem **ḳılġulı** ābād olup
Barça sitem çikküci ber-bād olup

Ḳıla almas[7]: (قيلاالماس) Eyleyemese , ḳılamasa.

Ḳıla alman[8]: (قيلاالمان) Eyleyümezin dimekdür.

Ḳılġac[9]: (قيلغاج) Eyleyicek dimekdür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 **ḳılġucı** : ḳılġuçı B. // **dimekdür** : demekdir B.
4 **fiᶜl** : fiil B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Li.1 , Ş. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **Ve yine** ....**ḳılıḳ** : ø Li.1 // **sin yaḫşısın** : sin E. // **münāsib durur** : münāsibdurur B.
5 **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **eyleseñ** : eyleseseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
6 **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da**........................**ber-bād olup** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **nice** : niçe S. // **ābād olup** : ābād olub B. // **ber-bād olup** : ber-bād olub B.
7 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
8 **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
9 **dimekdür** : demekdir B.

Ḳılmağan bolsañg ve ḳılmağın bolsañg[1]: :

(قيلماغين بولسانك و قيلماغان بولسانك) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Eylemez olsañ dimekdür.

Ḳıla almasıñgdın[2]: (قيلاالماسينكدين) Eyleyümedükiñ dimekdür.

Ḳılğumızdur[3]: (قيلغوميزدور) Eylesek gerek dimekdür.

Ḳılalı[4]: (قيلالى) Eyleyeli ve eyleyelim dimekdür.

Ḳılmalı[5]: (قيلمالى) [E.150a] Eylemedin ve eylemeyeyin dimekdür.

Ḳılğum[6]: (قيلغوم) Ḳılsam gerek dimekdür.

[S.116b] Ḳılğuñg[7]: (قيلغونك) Kaf ᶜAcemī'dür. Ḳılsañ gerek dimekdür.

Ḳılmağusı[8]: (قيلماغوسى) Eylemese gerek dimekdür.

Ḳılğalı[9]: (قيلغالى) Eyleyeli dimekdür ve eylemek içün maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede gelür.

Beyt: Bil ki seḫā ḳılğalı kimdür muḥiḳ
Sīm birürke kim irür müstaḥiḳ

Ammā eyleyeli maᶜnāsına Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: Ni pāk ṣāf köñgül sarı çerḫ [Li.1-104b] salsa ḳudūret
Zülāl közküsin sāye ḳılğalı puşmış

Ḳıvanmaḳ[10]: (قيوانماق) Mesrūr ve mağrūr olmaḳ.

Beyt : Köp kücüñg bir ḳıvanma ki ecel-i cām-ı meyi
Çün tutup Rüstem-i destānnı hevl laḥẓa yıḳıp

---

[1] **Kaflar . kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **eyleyümedükiñ** : eylemedükiñ B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[6] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[7] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; kaf-ı ᶜAcemī ile Li.1 // **ḳılsañ** : eylediñ ve eyleseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; dimekdür S. // **maḳālede gelür** : maḳālede kelür B. ; maḳālede gelür ki S. // **Ammā** : Yine B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de ḳelür ki B. // Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki S. // **ni pāk** : ni bāk Li.1 // **ḳudūret** : ḳüdūret B. // **közküzin** : közküzini B. // **puşmış** : buşmış A. ; buşmuş B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳılılur[1]: (قيليلور) Ḳılınur, yaʿnī eylenür dimekdür ki **Münşeāt**'da altıncı mektūbda gelür.

Köñgül baḥrıdın maḫfidürler ni ʿālī meclisġa bu nevʿ niṡār **ḳılılur** kim.

Ḳılıldı[2]: (قيليلدى) Ḳılındı, yaʿnī eylendi dimekdür.

Ḳılav[3]: (قيلاو) [Ş.228a] Ḳılınacaḳ, yaʿnī eylenecek nesne dimekdür. İnsānda istiʿmāl olınsa cürʾetlü ve bahādır kimsedür dimekdür ve ḳılıcda istiʿmāl olınsa ziyāde keskinlikden kināyedür ve baʿżı maḥalde tuġluġa vaṣfında yaldızlu ve mücellā maʿnāsına gelür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Dārā** leşkeri vaṣfında gelür ki:

Beyt: Taḳa dalġada çin yalavız pezīr
[A.68b] Yana cevşen üstige çini ḥarīr

Beyt : Ḳamuġ şuʿlesi barca rengīn yalav
[E.150b] Bilinip yalav cilvesidin **ḳılav**

Tuġulġanıñ mücellālıġından ṣāḥibiniñ heybeti belinüp dimekdür ki bir kimesneye ḳuvvet ve tüvānālıġla vaṣf itmelü olsalar ḳılavlıdur dirler.

Ḳımac[4]: (قيماج) Cellād maʿnāsınadur.

Beyt: Köñgülni ḳoydı anıñg ġamzesi vü ḳılmadı raḥm
Ḳaya ḳaya baḳıban ol iki **ḳımac**

Ve **Luṭfī** ġazeliyātında gelür.

Beyt: Canımġa ḳıymasa nige naḳḳaş ṣūret
Ni maʿnīdür közüñgni ḳıldı **ḳımac**

---

[1] **ḳılılur** : ḳılınur A. // **dimekdür** : demekdir B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **baḥrıdın** : baḥridin B. // **meclisġa** : meclisge B. // **bu nevʿ** : bu nevi B. ; nevʿ S.

[2] **ḳılıldı** : ḳılıdı S. // **dimekdür** : ø E. ; demekdir B.

[3] **ḳılav** : ḳılar S. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki S. , Ş. // **olınsa** : olunsa B. // **kimsedür dimekdür** : kimsedür demekdir B. // **tuġluġa** : tuġulġa B. // **maʿnāsına gelür** : maʿnāsına kelür B. // **Dārā** : ø S. // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür A. , Li.1 , S. // **yalavız** : yalavuz B. // **bilinip** : bilinib B. // **tuġulġanıñ** : tuġulġanın B. // **mücellālıġından** : mücellālıġında B. // **belinüp dimekdür ki** : belinüb demekdir ki B. // **tüvānālıġla** : tüvānālıḳla B. // **itmelü** : etmelü B. // **ḳılavlıdur** : ḳılġalıdur E.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳımac[1]: (**قيماج**) Tatar maḥbūblarınıñ gözleriniñ ḳuyruġı ki ḳaşı ḳuyruġı cānibine

leṭāfetle çekilmiş ola aña dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da [Li.1-105a] gelür.

Beyt: Nergis ol köz dik imes ey bāġ-bān baḳ közüñg ac
[S.117a] Ni üçün kim bu biri **ḳımac** irür ol biri talac

Ḳın[2]: (**قين**) Cerīme ve işkence maᶜnāsınadur ve zaḥmet ü meşaḳḳat maᶜnāsınadur ki

Mecālisü'n-Nefā'is'de ḫātimede **Mecde'd-dīn Muḥammed** vaṣfında gelür ki :

Az fırṣatda on on biş kün tartımadı kim tutuldı ᶜaẓīm **ḳınlar** tarttı.

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd'üñ Kebge** cevābı ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Ḥubbesi yoḳ irdi çün kim kördiler
Ḳalbni **ḳın** astıda öltürdiler

Ḳınalġudik[3]: (**قينالغوديك**) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bu da zaḥmet ve meşaḳḳat ve cerīme

maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Bir zamāndur ᶜömr ᶜazm-i rāh itip āsūde bol
Bulsañg ebnā-yı zamān bī-dādīdin **ḳınalġudik**

[E.151a] Zaḥmet ve meşaḳḳat çeker gibi olsañ dimekdür.

Ḳınalıp[4]: (**قينااليب**) Bu daḫı cerīme ve zaḥmet maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da

gelür.

Beyt: Ḳaddi şevḳidin havā ḳılmaḳ tiler köñglüm ḳuşı
Niçe ten zindānıdur maḥbūs ḳalġay **ḳınalıp**

---

[1] **gözleriniñ** : közleriniñ B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **nergis** : nerkis B. // **ni içün kim** : ni içün S. // **ḳımac irür** : ḳımac durur S. // **ol biri** : ol bir E. , S.

[2] **işkence maᶜnāsınadur** : işkence maᶜnāsınadır B. // **meşaḳḳat maᶜnāsınadur ki** : meşaḳḳat maᶜnāsınadır ki B. ; meşaḳḳat maᶜnāsınadur A. , Ş. // **ki Mecālisü'n-Nefā'is'de ....öltürdiler** : ø Li.1 // **Mecde'd-dīn Muḥammed** : Mecde'd-dīn Meḥmed B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyesinde kelür ki B. ; ḥikāyesinde gelür S. , Ş. // **ḥubbesi** : ḥabbesi S. // **çün** : cün B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **bu da** : bu daḫı Li.1 , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ᶜömr** : ᶜömür B. // **itip** : itib B. // **Zaḥmet ve ....dimekdür** : ø B.

[4] **ḳınalıp** : ḳınalıb B. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳalġay ḳınalıp** : ḳalġay ḳınalıb B.

Ḳıne[1]: (قنه) Edāt-ı taṣġīrdür , ammā bir lafẓla [Ş.228b] daḫı olmasa maᶜnī ḥāṣıl olmaz ki

Mecnūn u Leylī'de bahar vaṣfında gelür ki:

Beyt: Her ḳuş ḳıne cifti birle pür-cūş
Hem-per bulur ucsa ḳonsa hem-dūş

Her ḳuşcağız dimekdür.

2.38. Ḥarfü'l-Ḳafi'l-Mażmūme

Ḳobġa[2]: (قوبغه) Bıñardan ṣu çıḳaracaḳ ḳovaya dirler ki [Li.1-105b] Mecnūn u Leylī'de

Miᶜrāc'da Burc-ı delv'i murād idinüp yazarlar ki :

Beyt: Ḳobġa suyı āb-ı zindegānī
Ol su bile tāze ḫūt cānı

Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da [S.117b] kārbān Ḥażret-i Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām

oldugı çāh üzerine geldikleri maḥalde gelür ki:

Ol çāh başı bir kārbān tüşüp çāhġa ḳobġa salıp.

Ḳoptı[3]: (قوپتی) [E.151b] Ba-yı ᶜAcemī ile yerinden ḳalḳdı dimekdür ki Mecnūn u

Leylī'de Leylī mektebden bāġa gitdügi maḥalde gelür.

Beyt: Taᶜcīl ile ḳoptı luᶜbet-i şeng
Kim bāġ sarı ḳılur biz āheng

Ḳopmaḳ[4]: (قوپماق) Yerinden ḳalḳmaḳ maᶜnāsına gelür.

Ḳopġay[5]: (قوپغای) Yerinden ḳalḳa dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

:

---

[1] Edāt-ı taṣġīrdür : edāt-ı taṣġīrdir B. // lafẓla : lafızla B. // daḫı : daḫi B. // gelür ki : kelür ki B. // Her ḳuşcağız dimekdür : ø B. ; Her ḳuşcağız dimekdür veᶜs-selām Li.1

[2] bıñardan ṣu çıḳaracaḳ : ø Li.1 // ḳovaya : ḳoġaya Li.1 // dirler ki : dirler ki anuñla ḳuyudan ṣu çıḳarurlar , dolu maᶜnāsınadur Li.1 // Mecnūn u Leylī'de......................ḫūt cānı : ø Li.1 // idinüp : idinüb B. // ḫūt : tut B. // Ve yine : ø Li.1 // Ḥażret-i Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām : Ḥażret-i Yūsuf ᶜAleyhi's-Selām'ı çıḳardıḳları maḥalde gelür ki Li.1 // olduğı çāh..................gelür ki : ø Li.1 // geldikleri : keldikleri B. // gelür ki : kelür ki B. // gelür S. // tüşüp : tüşüb B. // salıp : salıb B.

[3] dimekdür : demekdir B. // Mecnūn u Leylī'de..................āheng : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // luᶜbet-i şeng : luᶜbet-i şenk B. // āheng : āhenk B.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] ḳopġay : ḳobġay S. // dimekdür : demekdir B. // ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da ....merkeb : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // tapıp : tapıb B.

Beyt: Cān tapıp zār Nevāyī ḳopġay
Tofraġı üstige sürseñ̂g merkeb

[A.69a] Ḳopmaḳ[1]: (قوپماق) Bu daḫı bir nesneyi ḳaldurup yüceltmek maʿnāsınadur ki

Luṭfī eşʿārında gelür.

Beyt: Ger vaṭan Luṭfī közide tutmasañ̂g yoḳdur ʿaceb
Öy ḳoparmaḳlıḳ irür düşvār Ceyḥūn üstiġa

Ḳoparıñ̂g[2]: (قوپارینك) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Ḳalduruñ ve yüceldüñ dimekdür ki Luṭfī

eşʿārında gelür.

Beyt: Ḳaşı üçün cān birürem dōstlar
Taḳı ḳoparıñ̂g yasaġanda mezār

Ḳopuz[3]: (قوپوز) Bir sāzdur.

Ḳotur[4]: (قوتور) Ḫaste ve żaʿīf kelbe dirler ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn Leylī göcdügi

menzilde bir ḫaste kelb gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Her yan yükürür idi urup āh
Kim bir ḳotur itni kördi nagāh

Ḳutḳar[5]: (قوتقار) Ḳurtar dimekdür.

Ḳutumaḳ[6]: (قوتوماق) Ḳurtulmaḳ.

Ḳutulmas[7]: (قوتولماس) Ḳurtulmaz dimekdür.

Beyt: Ni belādur kim ḳutulmas min belādın her nefes
Kim mañ̂ga ol şūḫdın yetmes dem illā belā

Ḳutulġay mu[8]: (قوتولغايمو) Ḳurtula mı dimekdür.

---

[1] daḫı : daḫi B. // ḳaldurup : ḳaldurub B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // üstiġa : üstige B.
[2] Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // dimekdür ki : demekdir ki B. ; dimekdür A., E., Li.1 // Luṭfī eşʿārında : Luṭfī divānında bir şiʿrde Li.1 // gelür : kelür ki B. // üçün : uçun B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[4] dirler : derler B. // göcdügi : köcdügi B. ; göçdügi S. // gördügi : kördügi B. // gelür ki : kelür B. ; gelür S., Ş. // urup āh : urub āh B.
[5] dimekdür : demekdir B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳutḳarmaḳ[1]: (قوتقارماق) Ḳurtarmaḳ.

Ḳutḳarıp[2]: (قوتقاريب) Ḳurtarıp dimek olur.

Beyt: Ey ecel çün hicr ara aldıñg Nevāyī cānnı
Luṭf ḳıldıñg cānnı andın anı cāndın ḳutḳarıp

Ḳutul[3]: (قوتول) Ḳurtul dimekdür ki ikisi daḫı [E.152a] [Li.1-106a] Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da bir şiᶜrde gelür.

Beyt: Nice ḳılġay derd-i dil her dem sañga ey cān ecel
Raḥm itip andın mini ḳutḳar özüñg daġı ḳutul

Ḳutḳardıñg[4]: (قوتقارديك) Ḳurtardıñ dimek olur.

Beyt: Cān sañga ḳurbān ki alıp cānnı köñgül efgāndın
Hem özüñgni hem mini hem cānnı ḳutḳardıñg kilip

[Ş.229a] Ḳutḳaru[5]: (قوتقارو) Emr idüp ḳurtar dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn eşᶜārında gelür.

Beyt: Ḳaytarurda [S.118a] vāḳıf ol kim yana ḳayıtmasun
Teñgri üçün nā-tüvān cismimni andın ḳutḳaru

Ḳutulġa biz[6]: (قوتولغابيز) Ḳurtuluruz dimekdür.

Ḳutḳulup[7]: (قوتقولوب) Ḳurtulup dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn'iñ Fedhād'a nāmesinde gelür ki:

Beyt: Ni ᶜışḳ otıġa köymeklikke tābi
Ni andın ḳutḳulup cān ḫarābi

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 dimekdür : demekdir B. // daḫı : daḫi B. // bir şiᶜrde : ø Ş. ; bir şiirde B. // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // raḥm itip : raḥm itib B.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 emr idüp : emr idüb B. // dimekdür : demekdir B. // ki Sulṭan Ḥüseyn eşᶜarında....................andın ḳutḳaru : ø Li.1 // Sulṭān Ḥüseyn : Sulṭān Ḥüseyin B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // kim yana : kim tā yana S. // üçün : uçun B.
6 ḳurtuluruz : ḳurtuludur S. // dimekdür : demekdir B.
7 ḳutḳulup : ḳutḳulub B. // ḳurtulup : ḳurtulub B. // dimekdür : demekdir B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // ᶜışḳ otıġa : ᶜaşḳ otıġa B. // köymeklikke : köymeklikge B. // andın ḳutḳulup : andın ḳutḳulub B.

Ḳutluġ ve ḳutluḳ[1]: (قوتلوق و قوتلوغ) Ḳutlu dimekdür , mübārek maᶜnāsınadur.

Ḳotanlap[2]: (قوتانلاب) Aġıllanup ve hāle baġlayup dimekdür ki Luṭfī eşᶜārında gelür.

Beyt: Ay ḳotanlap ᶜacz üçün boldı ḥiṣārı tün kice
Tuttı ḥüsnüñgġa müsellem dininiñg nāḥiyyetin

Ḳoçḳar[3]: (قوچقار) Cim-i ᶜAcemī ile ḳoyun ḳoçına dirler ki Tevārīḫ-i Enbiyā'da Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām, Ḥażret-i İsmaᶜīl ᶜAleyhiᶜs-Selām'ı ḳurbān idecek [E.152b] maḥalde gelür ki:

İsmaᶜīl ᶜAleyhiᶜs-Selām ᶜivażı Cebrāᵓil ᶜAleyhiᶜs-Selām'ġa emr boldı kim ḳoçḳar kiltürüp İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām anı ḳurbān ḳıldı.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Miᶜrāc'da gelür ki:

Beyt: Feridin taptı ḳuzı ḳoçḳarlıḳ
Ṣevrġa yitti esed-gerdārlıḳ

Ḳocaşlanġac[4]: (قوجاشلانغاج) Birbiriyle ḳocuşmaḳ dimekdür.

Ḳurġan[5]: (قورغان) Ḥiṣār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de Ermeniyye ḳalᶜası vaṣfında gelür.

Beyt: Ni ḳurġan bir ḥaṣin ü birk ḳurġan
Felek ḥaṣinni erk dik yaşurġan

Ḳorḳuş[6]: (قورقوش) Ḫavf maᶜnāsınadur ki Sebᶜa-i Seyyāre'de [Li.1-106b] ücinci ḥikāyede bir beytde gelür ki:

---

[1] ḳutlu dimekdür : ø A., B. , E. , S. , Ş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Li.1 , S.

[2] ḳotanlap : ḳotanlab B. // aġıllanup : aġıllanıb B. // baġlayup : baġlayub B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // ay ḳotanlap : ay ḳotanlab B. // üçün : uçun B. // ḥüsnüñgġa : ḥüsnüñgge B.

[3] cim-i ᶜAcemī ile : cim-i ᶜAcemi'yle S. // ki Tevārīḫ-i Enbiyā'da........................esed-gerdārlıḳ : ø Li.1 // Ḥażret-i İbrāhīm ᶜAleyhiᶜs-Selām : İbrāhīm ᶜAleyhi's-Selām Ş. // Ḥażret-i İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām'ı : İsmaᶜīl ᶜAleyhi's-Selām'ı Ş. ; Ḥażret-i İsmaᶜīl'i S. // gelür ki : kelür ki B. // Cebrāᵓil ᶜAleyhi's-Selām'ġa : : Cebrāᵓil ᶜAleyhi's-Selām'a B. // kiltürüp : kiltürüb B. // Miᶜrāc'da gelür ki : Miᶜrāc'da kelür ki B. // esed-gerdārlıḳ : esad-gerdārlıḳ B.

[4] ḳocaşlanġac : ḳocaşlanġaç B. // ḳocuşmaḳ : ḳoçuşmaḳ B. // dimekdür : demekdir B.

[5] Ḥiṣār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadur : ḥiṣār ve ḳalᶜa maᶜnāsınadır B. ; ḥiṣā maᶜnāsınadur S. // Ermeniyye ḳalᶜası vaṣfında : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. , Ş.

[6] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // ücinci ḥikāyede bir beytde : ø Li.1 // ücinci : üçüncü B. // bir beytde : ø B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Li.1

Beyt: Kim ki deyr içre kördi ol tüşni
Taptı özide ᶜıyş u ḳorḳuşnı

Ḳorḳunc[1]: (قورقونج) Bu daḫı ḫavf maᶜnāsınadur ki **Münācāt-nāme**'de gelür.

İlāhī! Eger ḫaṣletim [S.118b] igridür, niyyetim tüzdür. Bu cihetdin eger **ḳorḳuncum** birdür ammā ümīdim birge [A.69b] yüzdür.

Ḳora[2]: (قورا) Çalıdan itdükleri divāra dirler. Ḥalā Ḳırım'da müstaᶜmeldür.

Ḳorya[3]: (قوریا) Ḳorı dimekdür ki ḥumā maᶜnāsına. **Sedd-i İskenderī**'de maḳāle-i ᶜadlde **Sulṭān Maḥmūd** ḥikāyesinde bozuḳ ḳorya terkībi gelür, bozuḳ ḫarābe [Ş.229b] maᶜnāsınadur [E.153a] ḫarāb-ābād didikleri gibi ki ziyāde ḫarāb olmaḳdan kināyedür.

Beyt: Öy içre kilim ornıġa borya
Kilip bāġ u bōstān bozuḳ ḳorya

Ḳur[4]: (قور) Aḳrān ve emsāl maᶜnāsınadur ve bir daḫı altun ve gümüşden olan kemer ḳuşaġa dirler ki ḳur ḳuşaḳ dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Bilige zer-rişte **ḳurın** bend itip
Belki ẓarāfet bile tek bend itip

Ve yine kemer maᶜnāsına **Gül ü Nevrūz**'da gelür ki:

Beyt: Kizip seyyāḥlar dik ildin ilge
Tañġıp himmet **ḳurın** merdāne bilge

Ḳurġaşun[5]: (قورغاشون) Ḳurşuna dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de tevḥīdde gelür.

---

[1] **ḳorḳunc** : ḳorḳunç B. // **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Münācāt-nāme'de...............yüzdür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ḫaṣletim** : ḫaṣlatım B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳorı** : ḳoru B. // **dimekdür ki** : demekdir B. ; dimekdür S. // **ḥumā** : ḥimāye B. // **maᶜnāsına** : maᶜnāsına ki S. // **gelür** : kelür B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına gelür S. // **ḫarāb-ābād** : ve ḫarāb-ābād S. // **didikleri** : didükleri B. // **gibi ki** : kibi dür ki B. ; gibidür ki S. // **kināyedür** : kināyedir B. // **öy içre** : evi içre B. // **ornıġa** : örtige A., B., S. // **kilip** : kilib B.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **altun ve gümüşden** : sīm ü zerden Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḳurın bend itip** : ḳurın bend itib B. // **bile tek** : itekin S. // **bile tek bend itip** : bile tek bend itib B. // **Ve yine kemer maᶜnāsına** : Ve yine kemer maᶜnāsına gelür ki S. ; Ve yine kemer maᶜnāsına kelür B. // **Gül ü Nevrūz'da** : Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de Li.1, S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1, Ş. // **kizip** : kizib B. // **ilge** : ilke B. // **tañġıp** : tañġıb B. // **bilge** : bilke B.

[5] **gelür** : kelür B. // **iriyip** : iriyib B.

Beyt: Demi kim ḳahrı otı tutmay ārām
İriyip kök eyle kim bir ḳurġaşun cām

Ḳurcuḳ[1]: (قورجوق) ʿAcem dervişlerinden bir nevʿi ki bir kiçeyi uzun kesüp [Li.1-107a] yine yer yer kesüp başlarına şararlar, aña dirler ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de **Mevlānā Şeref** vaṣfında gelür ki:

Kiz börk üze **ḳurcuḳ** çırmar irdi.

Ḳorçalmaḳ[2]: (قورچالماق) Büyümek.

Ḳorçaldı[3]: (قورچالدى) Büyüdi dimekdür.

Ḳurġal[4]: (قورغال) Bir nesneniñ iki başı bir yere gelmege dirler ki [E.153b] **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** şikārda leşkeriyle helāk olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Çünki **ḳurġalġa** yitti ol cerge
Ḫalḳ biriktiler ayaḳ yirge

Ḳorun[5]: (قوورن) [S.119a] Emr idüp kendüñi ṣaḳın ve ḥıfẓ eyle dimekdür.

Ḳuruştı[6]: (قوروشتى) Ḳurudı dimekdür.

Ḳurup[7]: (قوروب) Ḳuruyup dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördinci münācātda gelür.

Beyt: Luṭf u kerem baḥrı leb-ā-leb turup
Bir niçe leb teşneniñg aġzı **ḳurup**

Ḳuruġ ve ḳuruḳ[8]: (قوروق و قوروغ) Ḫuşk maʿnāsınadur ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de dördinci meclisde **Seyyid Caʿfer** taʿrīfinde gelür ki:

---

1 **ḳurcuḳ** : ḳurçuḳ S. // **uzun kesüp** : uzun kesüb B. ; uzun uzun kesüp Ş. // **yer yer kesüp** : yer yer kesüb B. // **şararlar**: şararlar ki S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **ḳurcuḳ çırmar irdi** : ḳurçu çımar irdi S. // ḳurcuḳ cımar irdi B.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 **büyüdi** : büyüdü B. // **dimekdür** : demedir B.
4 **nesneniñ** : nesnenüñ S. // **gelmege** : kelmeke B. // **helāk olduġı** : helāk olduġu B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 , Ş. // **ḳurġalġa** : ḳurġalıġa A. // **cerge** : cerke B. ; çirke S. // **yirge** : yirke B.
5 **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
6 **dimekdür** : ø A. ; demekdir B.
7 **ḳurup** : ḳurub B. // **ḳuruyup** : ḳuruyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da................aġzı ḳurup** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **turup** : turub B. // **niçe** : nice B. // **aġzı ḳurup** : aġzı ḳurub B.
8 **ḫuşk** : ḫüşk B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **dördinci meclisde** : dördünci meclisde B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **bā-vücūd ol kim** : bā-vücūd kim Li.1 // **Ve yine......................**

Bā-vücūd ol kim bir **ḳuruġ** başlıġ mücerred kişi irdi.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da dördinci bābda ḳanāᶜat beyānında gelür.

Dervīşniñg **ḳuruġ** nānı ṭāmıᶜ şāhnıñg Ḫaṭāyī ḫanıdın [Ş.230a] ḫübraḳdur.

Ḳuruġ nān[1]: (**قوروغ نان**) Ḳurı etmek dimekdür.

Ḳuzġamaḳ[2]: (**قوزغاماق**) Ḳarışmaḳ ve ḳarışdırmaḳ. Lāzım ve müteᶜaddī istiᶜmāl olınur.

Ḳuzġalamaḳ[3]: (**قوزغالاماق**) Fetḥ-i lam'la müteᶜaddīdür. Ḳarışdırmaḳ maᶜnāsına.

Ḳuzġalmaḳ[4]: (**قوزغالماق**) Sükūn-ı lam'la istiᶜmāl olınur. Ḳarış murış olmaḳ maᶜnāsına gelür.

Beyt: Melā'ik ḳuşları ġam şāmı **ḳuzġalmaḳ** teñg irmes kim
Yitipdür köñgülge yüz āhım ḫadeñgi bil ki aşıptur

Ḳuzġalan[5]: (**قوزغالان**) Iżṭırāb maᶜnāsınadur.

Ḳuzġadı[6]: (**قوزغادى**) Mużṭarib oldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ikisi daḫı bir beytde gelür.

Beyt: Kim dehrni **ḳuzġadı** nihānī
Köñglide ki ᶜışḳ **ḳuzġalanı**

Ve yine **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da ḳuşlara sīmudġ ṭalebi şevḳinde vecd ü ḥāl geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Yitkec ol mecmaᶜġa mundaḳ **ḳuzġalan**
[E.154a] Her biri āvāre-i bī-ḫānmān

Ḳuzġalaştılar[7]: (**قوزغالاشتيلار**) Ḳarış murış oldılar.

ḫübraḳdur : ø Li.1 // **dördinci bābda** : dördünci bābda B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A., S. // **ḫübraḳdur** : ḫobraḳdur B.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14a] vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B.

[6] **mużṭarib oldı** : mużṭarib eyledi A., B., Li.1, S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūnu Leylī'de....................ᶜışḳ ḳuzġalanı** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **bir beytde** : bir beyitde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür kim A. ; gelür ki S. // **nihānī** : pinhānī B. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ḳuşlara** : ḳuşlar S. // **vecd ü ḥāl** : vecd ü ḥāle S. // **geldügi** : keldüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür A., S. // **yitkec** : yitgec B.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳuzġasa[1]: (قوزغاسا) Ḳarışdırsa dimekdür.

Beyt: Ni ᶜayb ḳuzġansa devrānnı bile kim her tün
İçip ḳadeḥ salur ol şūḫ-ı nāzenīn ġavġā

Ḳuzġalan[2]: (قوزغالان) Ḳarışıḳlıḳ ve fetret maᶜnāsınadur. İsmdür.

Bey : Oynamaḳ birle salur devrānġa raḫşı ḳuzġalan
Her ḳaçan kim bezmdin ol şūḫ ser-ḫōş atlanur

Ḳuzġanur[3]: (قوزغانور) Mużṭarib [A.70a] olur dimekdür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür.

Ḫaṣm nice ḥaḳīr bolsa köñgül ḳuzġanur.

Ḳuzġap[4]: (قوزغاب) Bu daḫı mużṭarib eyleyüp [Li.1-107b] dimekdür ve bir cemāᶜat bir yerde otururken ḳalḳup ṭağılsalar ol ḳavm ḳuzġaldı dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḳuyaş kim ẕerre ḳuzġap kirdi virānımġa hicriñgde
Közümge kül savurmaḳ bil anı köñglümge ot salmaḳ

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da yigirmi altıncı faṣlda tüccār ẕikrinde gelür ki:

Yā väriṡ sıpar üçün yıġınġay yā ḥādiṡe ḳuzġar üçün ḳazġanġay.

Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da gelür ki:

Beyt: Yitkec ol mecmaᶜġa mundaḳ ḳuzġalan
[S.119b] Her biri āvāre-i bī-ḫānmān

Ḳuş ve ḳoş[5]: (قوش و قوش) Pervāneye dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da.........................ḳuzġanur** : ø Li.1 // **bir tenbīhde gelür** : bir tenbīhde kelür B. ; bir beytdegelür ki S. // **ḫaṣm** : ḫaṣım B. // **nice** : niçe S. , Ş.
[4] **ḳuzġap** : ḳuzġab B. // **daḫı** : daḫi B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳalḳup** : ḳalḳub B. // **gelür** : kelür B. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **ẕerre ḳuzġap** : ẕerre ḳuzġab B. // **közümge** : közümke B. // **köñglümge** : köñglümke B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da....................bī-ḫānmān** : ø Li.1 // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **sıpar üçün** : sıpar uçun B. // **ḳuzġan üçün** : ḳuzġan uçun B. // **Ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da gelür ki** : ø B. , Li.1 // **Beyt** : mıṣraᶜ Ş. // Bu beyit B. ve Li.1 nüshalarında yoktur. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.
[5] **ḳuş ve ḳoş** : ḳuş A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **köñglü ḳuşı** . köñglüm ḳuşı B. , S. // **şem'iġa** : şem'ige B. // **ve bir daḫı** : ve bir daḫi B. // **cift maᶜnāsına** : çift maᶜnāsına B. // **defᶜiġa** : defᶜige B. // **Ve yine Sidd-i İskenderī'de.........................tuttı ḳoş** . ø Li.1 // **İskender meclisine** : İskender meclisinde B. // **getürdikleri** : ketürdikleri B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; ki

Beyt: Şuᶜle-i ruḫsārıġa kötiglü ḳuşı aylanadur
Teñg imes gül şemᶜiġa bülbül eger pervānedür

Ve bir daḫı meclisde iki ṭolu ḳadeḥe dirler ki cift maᶜnāsına ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ger **Nevāyī** bir ayaḳ gāhi içer ġam defᶜiġa
Zāhid andın özni ġam-gīn tutsa içiniñ imdi ḳoş

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Vaḥşi**'yi **İskender** meclisine getürdikleri maḥalde gelür ki

Beyt: Çü bir cāmnı mihmān ḳıldı nūş
Ayaḳçı körüñg ṭurfa kim tuttı ḳoş

Ammā ḳoş lüġati hemān ḳadeḥde istiᶜmāl olınmaz. Her maḥalde ki cift iṭlāḳı olsa istiᶜmāl iderler. Neteki **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ādem Ṣafiyyu Ṣalavātu'l-lahu ᶜAleyh** tārīḫinde gelür.

Ve **Cebrā'il ᶜAleyhi's-Selām** ḥubūbāt [Ş.230b] kiltürüp **Ādem**'ġa ḳoş sürüp ikin ikmek ḳāᶜidesin örgetti.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da otuz birinci faṣlda dihḳanet ẕikrinde gelür ki:

Ḳoşı iki hem zor pehlivān.

Ḳoşuldurġucı[1]: (**قوشولدورغوجى**) Bile ḳoşulduncı ve bile olıcı dimekdür.

Ḳoşulġucı[2]: (**قوشولغوجى**) Bile ḳoşulucı ve bile olıcı [Li.1-108a] dimekdür.

Ḳoşanma ve ḳoşunma[3]: (**قوشانما و قوشونما**) Ḳoşulma ve bile olma dimekdür.

Ḳoş ḳoş[4]: (**قوش قوش**) Berāber ve cifte cifte dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

A. // **cāmnı** : cāmını B. // **ayaḳcı** : ayaḳçı B. // **ḳadeḥde istiᶜmāl olınmaz** : ḳadeḥte istiᶜmāl oluhmaz B. // **her maḥaldeki cift** : her maḥalde kim çift Ş. ; her maḥalde ki çift B. // **neteki** : niteki A. , B. // **Ādem Ṣafiyyu Ṣalavātu'l-lahu ᶜAleyh** : Ādem ᶜAleyhi's-Selām S. // **tārīḫinde gelür** : tārīḫinde kelür B. ; tārīḫinde gelür ki Li.1 // **Ve Cebrā'il** : Cebrā'il Li.1 // **ḥubūbat** : ḥayvānāt B. // **kiltürüp** : kiltürüb B. // **Ādem'ġa** : Ādem'ge B. // **ḳoş sürüp** : ḳoş sürüb B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da....................pehlivān** : ø Li.1 // **otuz birinci faṣlda** : otuz birinci faṣılda B. ; otuz yedinci faṣlda S. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür B.

[1] **ḳoşulduncı** : ḳoşuldurcı B. // **olıcı** : olucı B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **olıcı** : olucı B. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **ve bile olma dimekdür** . ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **cifte cifte** : çifte çifte B. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ḳorḳaram kim** : ḳorḳaram ki B. // **bolmaġay** : bolmaġa S. // **iknige** : ikiñgke B.

Beyt: Ḳorḳaram kim bolmaġay āzurde nāzik ḳāmetiñg
İknige ḳoş ḳoş ki saldıñg [S.120b] caᶜd-ı ᶜanber barbar

Ḳoşun[1]: (قوشون) [E.155a] Cengde ṣaff ve ālāy maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de **Bānıḳ-ı Berberī** vaṣfında gelür.

Beyt: Ki bu nilig irmiş alar heybeti
Ḳoşun ilge her ḳaysınıñg şevketi

Ṣaff ehline dimekdür.

Ḳoşuḳ[2]: (قوشوق) Orġuştek uṣūlinde ırlanan türkiye dirler ki **Mīzānü'l-Evzān**'da bir terkībde gelür.

Yana **ḳuşuḳdur** kim orġuştek uṣūlide şāyiᶜdür.

Ve orġuştek tafṣīli elif-i mażmūmede geçmişdür. Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da söz taᶜrīfinde gelür.

Beyt: Añglamayın sözde tuyuḳ baḥrını
Ḳaysı tuyuḳ belki **ḳoşuḳ** baḥrını

Ḳoñgarmaḳ[3]: (قونكارماق) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳoparmaḳ maᶜnāsına.

Ḳoñgarıp[4]: (قونكاريب) Ḳoparıp dimek olur.

Beyt: ᶜIşḳ naḫlını köñgülde iktim
Barçanıñg meyli nihālın **ḳoñgarıp**

Ḳuṭan[5]: (قوطان) Saḳa ḳuşına [A.70b] dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Ḳuṭannıñg** uluġ ḳuş ara sanı bar
Velī sunġur alyıda ni cānı bar

---

1 **cengde** : cenkde B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **heybeti** : heyᵓeti S. // **dimekdür** : demekdir B.

2 **uṣūlinde** : uṣūlünde B. // **türkiye** : türküye B. // **bir terkībde** : bu terkībde Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **Yana ḳoşuḳdur.....................geçmişdür** : ø Ş. // **uṣūlide** : uṣūlüde B. // **Ve orġuştek** : orġuştek B. // **geçmişdür** : keçmişdir B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da.....................ḳoşuḳ baḥrını** : ø Li.1 // **söz taᶜrīfinde gelür** : söz taᶜrīfinde kelür ki B. ; söz taᶜrīfinde gelür ki A. , S.

3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

5 **ḳuşına** : ḳuşuna B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....................cānı bar** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A.

Ḳolmaḳ[1]: (قولماق) ʿÖẕr dilemek maʿnāsınadur ve nikāḥla ḳız dileyüp almaḳ

maʿnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī Mecnūn**'a nāmesinde **Nevfel** ḳızın alursın didügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Çün ḥaclesi sarı köz salıpsın
Ḳolmaḳġa ḳızını söz salıpsan

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Yaʿḳūb ʿAleyhi's-Selām Lebnan**'unġ ḳızın diledügi maḥalde gelür ki:

[E.155b] **Yaʿḳūb ʿAleyhi's-Selām** anınġ **Liya** atlıġ ḳızın **ḳolmaḳ** istidʿāsın ḳıldı.

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Güştasib**, **Ḳayṣer**'iñ ḳızın alduġı maḥalde gelür ki:

Ḳayṣer'ninġ ḳızın **ḳolup Rūm**'dın yandı.

Ve [Li.1-108b] ammā ʿöẕr dilemek [Ş.231a] maʿnāsına **Ferhād** [S.120b] u **Şīrīn**'de **Mehīn Bānū Ferhād**'a şu arġın ḳazduġı maḥalde eytdi.

Beyt: Eger yüz ḳırḳ ʿöẕr ayın bulalı
Nitip her küncilik ʿöẕrninġ **ḳolalı**

Burada "**ʿöẕrninġ ḳolalı**", "**ʿöẕriñ dileyelim**" dimekdür.

Ve yine **Divān-ı Luṭfī**'de sāde dilemek maʿnāsına naʿtda gelür ki :

Beyt: Barça ʿālem ʿāṣisin **ḳolsanġ** baġışlar ḥaḳ saña
Kim tufeylniñdür bu ḫalḳ-ı evvelīn ü āḫirīn

Kaf-ı ʿAcemī ile dileseñ dimekdür.

---

[1] **ʿöẕr** : ʿöẕür B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **almaḳ maʿnāsınadur ki**: almaḳ maʿnāsınadır ki B. ; maʿnāsınadur ammā S. // **Mecnūn u Leylī'de** : Leylī vü Mecnūn'da Li.1 // **Nevfel ḳızın** : Nofel ḳızın B. ; Nevfel ḳızını S. // **didügi** : didüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür B. ; maḥalde ḳız dileyüp almaḳ maʿnāsına gelür S. // **çün** : cün B. // **köz salıpsın** : köz salıbsın B. // **söz salıpsın** : söz salıbsın B. // **Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da** ....**Rūm'dın yandı** : ø Li.1 // **Lebnan'unġ** : Lubnanınġ B. // **diledügi mḥalde gelür ki** : diledüki maḥalde kelür ki B. // **Güştasib** : Güşnasib S. // **Ḳayṣer'iñ** : Ḳayṣer'ii B. // **ḳızın alduġı maḥalde gelür ki** : ḳızın alduġı maḥalde kelür ki B. // **ḳolup** : bolub B. // **Ve ammā** : ammā Li.1 // **ve ammā ʿöẕr dilemek** : ve ammā ʿöẕür dilemek B. // **ḳazduġı** : ḳazduġu B. // **ʿöẕr ayın bulalı** : ʿöẕür ayın bulalı B. ; ʿöẕrt ayın bolay S. // **nitip her** : nitib her B. ; nitip ser S. // **ʿöẕrninġ ḳolalı** : ʿöẕrinġ ḳolalı B. ; ʿöẕrinġ ḳolay S. // **Burada** ....**dimekdür** : ø Li.1 // **burada** : ø A. , S. , Ş. // **burada ʿöẕrninġ ḳolalı** : ø E. // **burada ʿöẕrninġ** : burada ʿöẕrinġ B. // **dileyelim dimekdür** : dileyelim demekdir B. // **sāde dilemek** : dilemek A. , E. , S. // **naʿtda gelür ki** : naatde kelür ki B. // **evvelīn ü āḫirīn** : evvelīn ve āḫerīn B. // **dileseñ dimekdür** : dileseñ demekdir B.

Ḳol[1]: (قول) Bir daḫı ṭaġ etekinde olan depelere dirler ki ṣaḥrāya mülḥaḳ olmış ola ki

Mecnūn u Leylī'de Mecnūn vālideyni vefātına vāḳıf olduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Taġdın ḳopup ayladı ḳolı meyl
Her ḳolġa töküp sirişkin seyl

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Ferhād'ı şu bendin acduġı gün görevarup atı yorulduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Semen-ber çapıp irdi on yıġac yol
[E.156a] Dimey kim tüz tamāmı taġ ile ḳol

Ve bir daḫı ṣaf ve ālāy ve ṭaraf maᶜnāsına gelür ve bir daḫı el maᶜnāsına gelür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de beşinci ḥikāyede Nūrez ve Nuᶜmān pādişāhlıḳların Süheyl'e virdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: İki şeh kirdiler Ḫudā yolıġa
Mülklerni salıp anıñg ḳolıġa

Ve yine Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'ıñ Yunan zemine gitmek diledügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Anıñg dir bardı ārām u ḳarārı
Ki çıḳdı öz ḳolıdın iḫtiyārı

Ḳol[2]: (قول) El maᶜnāsına ve ḳul ki bende maᶜnāsına ve sāᶜatdeki ḳol maᶜnāsına olsa olur.

Ḳol[3]: (قول) Bu dilde el maᶜnāsınadur. Ferhād-nāme evvelinde münācātda gelür.

Beyt: Añga yitkür ḳolumnı kim bir aḳtur
Ḳolumġa sal anı kim yaḫşıraḳdur

---

[1] bir daḫı : bir daḫı B. // ola ki : ola Li.1 , Ş. // olduġı maḥalde gelür ki : olduġı maḥalde kelür ki B. ; olduġı maḥalde gelür A. , S. // ḳopup : ḳopub B. // ḳolı : ḳoyı B. // töküp : töküb B. // Ve yine Ferhād u Şīrīn'de.........................taġ ile ḳol : ø Li.1 // Ve yine : Ve B. // acduġı : açduġı B. , S. // kün görevarup : kün köre varub B. // yorulduġı maḥalde gelür ki : yorulduġı maḥalde kelür B. ; yorulduġı maḥalde gelür A. , S. , Ş. // çapıp : çapıb B. // ṭaraf maᶜnāsına gelür : ṭaraf maᶜnāsına kelür B. // ve bir daḫı el maᶜnāsına gelür : ve bir daḫi el maᶜnasına kelür B. ; ve bir daḫı ḳol , yaᶜnī el maᶜnāsına gelür Li.1 // Nūrez ve Nuᶜmān : ol Nevrez ve Nuᶜmān Li.1 ; Nevzer ve Nuᶜmān B. ; Nevrūz ve Loḳmān S. // virdikleri maḥalde gelür ki : virdikleri maḥalde kelür ki B. ; virdikleri maḥalde gelür Ş. // salıp : salıb B. // Ve yine Ferhād u Şīrīn'de.................iḫtiyārı : ø Li.1 // Yūnān zemine : Yūnān-ı zemine B. // gitmek : kitmek B. // diledügi maḥalde gelür ki : dileduki maḥalde kelür B. ; diledügi maḥalde gelür S. // anıñg dik bardı : anıñg dik barı S. // ki çıḳdı : ki cıḳdı B.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Vav telaffuzda işbāᶜyla izhār olınmaduğı taḳdīrce bu diyārda istiᶜmāl olınduğı vech üzre bende maᶜnāsına olur.

Ḳoldamaḳ[1]: (قولداماق) Vav ile elin ṭutup dest-gīrlik eylemekdür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de

Miᶜrāc'da bu beytde "**ḳoldap**"ᶜibāreti "**elin ṭutup**" dimekdür.

Beyt: Ḳāṣıd ile nedrüp anı **ḳoldap**
Yandı kilgen yolı sarı yoldap

Ḳoldadı[2]: (قولدادى) Elin ṭutdı, dest-gīr oldı dimekdür.

[S.121b] Ḳoldañgız[3]: (قولداڭكيز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Elim ṭutıñız ve dest-gīr oluñız

dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Nevāyī Ḥażretleri** ṭāliᶜ ve baḫtdan meded istedügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kerem eylep iki ḳolum **ḳoldañgız**
Söz iḳlīmi sarı mini yoldañgız

Ḳolda[4]: (قولدا) Elim ṭut dimekdür ki **Münācāt** [Li.1-109a] **-nāme**'de gelür.

Ve bu yolda ayağım tayılsa dest-gīrlik bile **ḳolda**.

Ḳoldadıñg[5]: (قولدادينك) [A.71a] Elim ṭutduñ dimekdür.

Ḳoldaş[6]: (قولداش) Yār ve yoldaş ve dest-gīr maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Behrām**

Dilāver Ferhād'ıñ ḳabri üzerinde aydurdı.

[E.156b] Beyt: Közüñg açıp kötergil başıñg āḫir
Ki kilmiş bu ḥazīn [Ş.231b] **ḳoldaşıñg** āḫir

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da gelür ki:

Mıṣrāᶜ: Yaḫşı **ḳoldaş** cānga āsāyiş.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **elim ṭutıñız** : elüm dutıñız A. // **dimekdür** : demekdir B. // **istedügi** : İstedüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **eylep** : eyleb B.
[4] **elim ṭut** : elim dut A. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] **ṭutduñ** : ṭutdun B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **ve dest-gīr** . ø Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de................ḳoldaşıñg āḫir** : ø Li.1 // **Ferhād'ıñ** : Ferhād'ın B. // **açıp** . açıb B. // **kötergil** : köterkil B. // **başıñg āḫir** : başıñg āḫer B. // **ḳoldaşıñg āḫir** : ḳoldaşıñg āḫer B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir mıṣrāᶜda gelür ki Li.1

Ḳolay[1]: (قولاى) Ḳolay ᶜibāretine vechle ᶜöẕr yerine getürem dimekdür.

Beyt: Şeh didi kim egerçi şāh bolay
Ḫᵛāceniñg ᶜöẕrini ni nevᶜ ḳolay

Ḳolsañg[2]: (قولسانك) Naᶜt-ı Nebī ᶜAleyhiᶜs-Selām'da gelür. Şefāᶜat dimek olur.

Beyt: Barça ᶜālem ᶜāṣīsin ḳolsañg bağışlar Ḥaḳ sañga
Çün kefīliñgdür bu ḫalḳ evvelīn ü āḫirīn

Ḳolıncaḳ[3]: (قولينجاق) Çağatay'da bir ḳabīleniñ adıdur.

Ḳolturmac: (قولتورماج) Ḳāftan loḳmasına dirler.

Ḳoñgardı[4]: (قونكاردى) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳañırdı, ḳopardı dimekdür ki Ferhād u Şīrīn'de

Şīrīn Fedhād üzerinde öldügi maḥalde gelür.

Beyt: Taḥammülsiz bolup öy sarı barıp
İşik açılmağandın soñg ḳoñgarıp

Ḳoñgaray[5]: (قونكاراى) Ben ḳañırayın, ḳoparayın dimekdür ki Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara

eşᶜārında gelür.

Beyt: Ey Ḥüsynī çerḫ ẓulmı bile bolsa min dağı
Eşk ṭufānı bile gerdūn bināsına ḳoñgaray

Ḳoñgrat[6]: (قونكرات) Kaf-ı ᶜAcemī ile Çağatay'da bir ḳabīledür ki Vaḳfiyye'de gelür.

Ve Ḳoñgrat ḥaseblik müteᶜayyinler.

Ḳoñg[7]: (قونك) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳuzğun maᶜnāsınadur ki Nevādirü'ş-Şebāb'da

gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] ḳolıncaḳ : ḳoluncan B. // ḳabīleniñ : ḳabīlenin B. ; ḳabile Li.1 // adıdur : adıdır B.
[4] dimekdür : demekdir B. // ki Ferhād u Şīrīn'de.................ḳonğarıp : ø Li.1 // öldügi : öldüki B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , S. // bolup : bolub B. // barıp : barıb B. // ḳonğarıp : ḳonğarıb B.
[5] ḳoparayın : ø S. // dimekdür : demekdir B. // Ḥüseyn : Ḥüseyin B. // gelür : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // S. nüshasında beytin mısralarının yerleri değişiktir.
[6] Kaf-ı ᶜAcemī ile : kaf-ı ᶜAcemī'le S. // ḳabīledür : ḳabīledir B. // gelür : kelür B.
[7] Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 // ḳuzğun maᶜnāsınadur ki : ḳuzğun maᶜnāsınadır ki B. ; ḳuzğun didikleri ḳuşdur Li.1 // Nevādirü'ş-Şebāb'da ....ḳılğay ḳoñg . ø Li.1 // gelür : kelür B. // nevᶜ : nevi B.

Beyt: Himmet ehli bile her tīrege yitmes pervāz
Nesr-i ṭāyir bile ni nevᶜ havā ḳılġay ḳonĝ

[S.121b] **Ḳonaġ**[1]: (**قوناغ**) Ḳonaḳ, yaᶜnī menzil maᶜnāsınadur ve mihmān maᶜnāsına daḫı gelür ki ḳonuḳ dimekdür ki [E.157a] **Sedd-i İskenderī**'de **Ḫaḳan İskender**'i żiyāfet eyledügi maḥalde bir ser-süḫanda gelür ki:

Żiyāfet bāġınıñg serv dik āzādeleri bābıda kim ġonca dik ḫıdmet kemerin cest baġlap gül dik açuḳ yüz bile ḫan-ı keremleri dāyim açuḳ durur ve **ḳonaġları** eger ḳumrı bolsun ger bülbül kim her biri öz ḫurd ḥāliġa köre ol ḫandın nevāle taparlar.

Ḳoy[2]: (**قوى**) Nigūn maᶜnāsınadur. Ser-nigūn diyicek maḥalde baş ḳoyı deyü taᶜbīr iderler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de naᶜtda getürür.

Beyt: **Lāt u Ġuzzā**'ġa bir şikest bolup
Kim barı tīgre yirge pest bolup

Ser-nigūnluk alarġa ẕātiñgdın
Baş **ḳoyılık** yitip uyatıñgdın

Ve yere geçsün diyicek yerde yir ḳoyı dirler. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām** firāḳında eytdi.

Beyt: Ten ki cānsuz durur nitey anı
Yir ḳoyı ten ki bolmaġay cānı

Ve bir daḫı emrdür. Ḳo dimek maᶜnāsına ḳoymaḳ lafẓından ḳoymaḳ işbāᶜ-ı ḳaf ile ḳomaḳ maᶜnāsınadur. Ḳodum diyicek maḥalde ḳoydum deyü taᶜbīr iderler.

Beyt: Cānda **ḳoydum** çırmaġan mektūbnı hicrān ara
Bilmen ol mektūbdur yā ḫōd elifdür cān ara

Ḳuyaş[3]: (**قوياش**) Meşhūrdur ki güneşe dirler ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de......................nevāle taparlar** : ø Li.1 // **eyledügi** : eyledüki B. // **ser-süḫanda gelür ki** : ser-süḫanda kelür ki B. // **serv dik** : ø S. // **bābıda** : yanıda S. // **ġonca dik** : ġonça dik B. // **baġlap** : baġlab B. // **ḫan-ı keremleri** : ḫūn-ı keremleri S. // **ḫurd ḥāliġa** : ḫurd u ḥāliġa S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **meşhūrdur ki** : ø Li.1 // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da ....daḫı dirler** : ø Li.1 // **gelür** :kelür B. // **barını** : barnı B. // **ḳuyaşıñg** : ḳoyaşıñg B. // **Burada ....daḫı dirler** : ø Ş.

Beyt: Ḳaradur ḫāl u ḫaṭṭ u köz ü ḳaşıñg
Meger barını köydürmiş ḳuyaşıñg

Burada kaf-ı ᶜAcemī ile seniñ güneşiñ dimekdür ammā elifsiz daḫı dirler.

Beyt: Zehī ẓuhūr-ı cemāliñg ḳuyaş kibi peydā
Yüzüñg ḳuyaşıġa ẕerrāt-ı kün olup şeydā

Ḳuyun[1]: (قويون) Ḳaşırġaya dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: ᶜIşḳ destide ḳuyun irmes ki min divāneġa
[Li.1-109b] Deşt ara ser-keştelik ḫaṭṭın çiker pergārdur

Ḳuyan ve ḳoyan[2]: (قويان و قويان) Pehlū ṭamarlarına dirler ve ṭavşana dirler ve ḳaşırġaya dirler.

Ḳuyı[3]: (قويى) Aşaġa maᶜnāsınadur ki Ġarāibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

[Ş.232a] Beyt: Ölmekimdin zülfüñe gūyā perīşānlıḳ yitip
Mātem ehli dik ḳuyı salıp başın ḳayġudadur

[E.157b] Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da ücinci maḳālede gelür.

Beyt: Berḳ ki igrilik olupdur ḫūyı
Gerçi yarurlıḳ barur yir ḳuyı

Ve yine Münşeāt'da onıncı mektūbda gelür ki:

Ve aḥbāb başı āᶜda alyıda ḳuyı tüşmegey.

Ḳoymayın[4]: (قويمايين) Ḳomadın ve ḳomayup dimek olur. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan'ıñ ᶜişreti vaṣfında eydür.

Beyt: Mey-i gül-gūn tutup gül-çehre sāḳī
İçerebil ḳoymayın bir ḳaṭre bāḳī

// **burada** : ø A. , E. , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ammā elifsiz daḫı dirler** : ø A. , E. // Bu maddede tanık olarak verilen ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

1 **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **ᶜışḳ** : ᶜaşḳ B. // **divāneġa** : divānege B.

2 **ḳuyan ve ḳoyan** : ḳuyan A. , E. , S. , Ş.

3 **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür ki B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür Li.1 , Ş. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da bir beytde gelür ki S. // **yitip** : tıyıb B. // **salıp** : salıb B. // **ḳayġudadur** : ḳayġudadır B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da.....................tüşmegey** : ø Li.1 // **ücinci** : üçinci B. , S. // **gelür** : kelür B. // **olupdur** : olubdur B. // **barur yir** : barur yer B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür ki** : mektūbda kelür ki B. ; mektūbda gelür S. , Ş. // **āᶜda** : aada B. // **tüşmegey** : tüşmekey B.

4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ḳoyar[1]: (قويار) Mużāridür. Ḳor dimekdür.

Ḳoy[2]: (قوى) Emrdür. Ḳo dimekdür.

Ḳoyı[3]: (قويى) Ve bir daḫı ḳoyunı [S.122a] dimekdür ki muḳaṭṭaᶜātta bir ḳıṭᶜada gelür ki

Beyt: [A.71b] Falān bay kim **ḳoyı** biş miñgdin ötmiş
Yana hem miñgdin artuġ saġlıġ üçkü

Ḳuzılıḳ ḳoy didi ve tandı āḫir ki andın yaḫşıraḳ oġlaġlıġ üçkü.

Ḳuyan[4]: (قويان) Bu daḫı aşaġa maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Yüzin **ḳuyan** tüşüben menkebiñg izige melek
Yir üzre ḳurṣnı ḳılġan kibi gedāyi telāş

Ḳoy[5]: (قوى) Ḳo ve terk eyle dimekdür.

Ḳoyay[6]: (قوياى) Ḳoyayın dimekdür ki ikisi daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir beytde gelür.

Beyt: Ey ecel ḳoy kim **ḳoyay** yüz yānıñg kūyıġa kim
Ḳoyġu dik dur min ecel kūyıġa arman birle yüz

Ḳoyalı[7]: (قويالى) Ḳoyalım dimekdür ve ḳoyalıdan berü dimekdür.

Ḳoya bir[8]: (قويابير) [Li.1-110a] Ḳoyıvir dimekdür , terk eyle [E.158a] maᶜnāsına.

Ḳoyġın[9]: (قويغين) Ḳoġıl , terk eylegil dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür.

Beyt : Biliñg baġlap ayaḳ bastıñg közümge
Revān bolġın adem **ḳoyġın** yüzümge

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **daḫı** : daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir ḳıṭᶜada** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **Beyt** : Mısraᶜ Ş. // **falān** : filān B. // **ötmiş** : ölmiş S. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // **artuġ** : artuḳ B. // **saġlıġ** : saġlıḳ B. // **ḳuzılıḳ ....üçkü** : ø Li.1 // **oġlaġlıġ** : oġlaġlıḳ B.
[4] **daḫı** : daḫi B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ḳurṣnı** : ḳurṣını S.
[5] **ḳo ve terket** : ḳo terket A. , Li.1 , S. , Ş. // **dimekdür** : deketdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı** : daḫi B. // **bir beytde gelür** : bir beytde kelür B. ; gelür S. // **kūyıġa** : köyige B. // **ecel kūyıġa** : ecel küyıġa B. // **arman** : ara ara S.
[7] **ḳoyalım dimekdür** : ḳoyalım demekdir B. // **ḳoyalıdan berü dimekdür** : ḳoylıdan berü demekdir B.
[8] **ḳoyıvir dimekdür** : ḳoyıvir demekdir B. ; ḳoyıver Li.1 // **maᶜnāsına** : maᶜnāsınadır B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de......................yüzümge** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S. // **baġlap** : baġlab B. // **közümge** : közümke B. // **yüzümge** : yüzümke B.

Ḳoycı[1]: (قويجى) Çūbana dirler.

Ḳoy[2]: (قوى) Ḳoyuna dirler ki Mecnūn u Leylī'de ikisi daḫı bir beytde gelür ki :

Beyt: Ḳoyġa böridin bolup amānlıḳ
Ḳoycı iti birle pās-bānlıḳ

2.39. Ḥarfü'l-Kafi'l-Meftūḥa

Ga ve ge[3]: (كا و كا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ekser bir lafzla daḫı istiᶜmāl olınur ki nimege nesneye dimek gibi ve kimege gemiye dimek gibi ki ikisi daḫı Sebᶜā-i Seyyāre'de Cābir-i Ḥarāmī Nūzer Şāh'ı ṭutduġı maḥalde gelür ki:

Beyt: Didi mevḳūf bolmayın **nimege**
Közini baġlaban salıñg **kimege**

Ve baᶜżı maḥalde ᶜillet maᶜnāsına daḫı geyür ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür.

Beyt: Ḳurdı ḳuzı **yirge** ḳılġan semiz
[S.122b] Keyik cemᶜ ü ḫaylīġadur raḥmsız

[Ş.232b] Ḳurdı ḳuzı yimek içün semiz eyleyin dimekdür.

Kevürge[4]: (كاوركا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür. Kūs-i şāhī maᶜnāsınadur ki Ferhād u Şīrīn'de pādişāh vaṣfında gelür.

[E.158b] Beyt: **Kevürge** dehr ara salıp girīvi
Niçük kim mest bolġay nerre dīvi

---

[1] **çūbana** : çobana B. ; çūpana S.
[2] **ki Mecnūn u Leylī'de........................pās-bānlıḳ** : ø Li.1 // **daḫı** : daḫi B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **bolup** : bolub B. // **pās-bānlıḳ** : bās-bānlıḳ S.
[3] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **ekser** : ekseri B. // **lafzla daḫı** : lafzla daḫi B. // **olınur** : olunur B. // **nesneye dimek gibi** : nesneye demek kibi B. // **gemiye dimek gibi** : kemiye demek kibi B. // **Nūzer Şāh** : Nevzer Şāh B. ; Nevrūz Şāh Li.1 ; ; Nūr Şāh S. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür Li.1 , S. // **maᶜnāsına daḫı gelür ki** : maᶜnāsına daḫi kelür ki B. ; maᶜnāsına daḫı gelür Li.1 // **ücinci ḳısmda** : üçünci ḳısımda B. // **bir tenbīhde gelür** : bir tenbīhde kelür B. ; bir tenbīhde gelür ki S. // **ḳurdı** : börüni B. , S. , Ş. // **yirge** : birge S. // **ḳılġan semiz** : ḳılġan simiz B. // **keyik** : kiyik B. , S. // **ḫaylīġadur** : ḫaylīgedür B. // **semiz eyleyin dimekdür** : semiz eyleyin demekdir B.
[4] **kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı sānī ᶜAcemī'dür** : kaf-ı sānī ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı sānī kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. // **salıp** : salıb B. // **Ve yine..................Fīrūz** : ø Li.1 // Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de : Gül ü Nevrūz'da Ş. // **gelür** : kelür B. // **Şāh Fīrūz** : Şāh Nevrūz S.

Ve yine Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Hem ol sāᶜat ir oğlı birle Nevrūz
Kevürge çaldı çıḳtı Şāh Firūz

Gez[1]: (كاز) Kaf-ı ᶜAcemī ile muṣandıra maᶜnāsınadur ve ev ögündeki ṣundurmaya daḫı dirler ve oğlancıḳlarıñ beşigine daḫı dirler ve kirevet [Li.1-110b] maᶜnāsına daḫı gelür ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād'la Ḫaḳan deryāya girdiklerinde gemi vaṣfında gelür ki:

Beyt: Ḳılıp neccār-ı gerdūn ḥīle sāzı
Ḳuyı yirde ferş ortıġa gezi

Ketek[2]: (كتك) [A.72a] Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Tavuḳ kümesine dirler ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de Cāmī Ḥażretleri Nevāyī Ḥażretleri'niñ ḥücresine gelüp ḥīn-i muṣāḥabetdi iki ṭāvusı kümesden ḫıdmet-kār çıḳarduğı maḥalde bu terkīb gelür ki:

Andaḳ ki tavuġnı destūr bile ṣabāḥlar ketekdin çıḳarmaḳ maᶜhūddur.

Ve yine Ḥasb-ı Ḥāl'de gelür ki:

Beyt: Hem il menzilin şeh ketek dik bozup
Tavuḳ ortıġa cuġd omturġuzup

Ket[3]: (كت) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Fārisī ile müşterekdür. Hind-üstān [E.159a] şāhlarınıñ taḫtına dirler ve sāyir ṣandalilere ve erikelere dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de

---

[1] maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // ögündeki : önündeki B. // ṣundurmaya daḫı : ṣundurmaya daḫi B. // oğlancıḳlarıñ : oğlarcıḳların B. // beşigine daḫı : beşikine daḫi B. // kirevet maᶜnāsına : taḫt u kirevet maᶜnāsına Li.1 , S. // kirevet maᶜnāsına daḫı gelür : kirevet maᶜnāsına daḫi kelür B. // ki Ferhād u Şīrīn'de.......................ortıġa gezi : ø Li.1 // girdiklerinde : kirdiklerinde B. // gemi vaṣfında gelür ki : kemi vaṣfında kelür ki B. ; gemi vaṣfında gelür A. , Ş. // ḳılıp : ḳılıb B. // ortıġa : ornige B. // gezi : gazı B.

[2] Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // ki Ḫahsetü'l-Müteḥayyirīn'de ....olturġuzup : ø Li.1 // Cāmī Ḥażretleri : Cāmī Ş. // Nevāyī Ḥażretleri'niñ : Nevāyī'niñ S. , Ş. // gelüp : kelüp B. // bu terkīb gelür ki : bu terkīb kelür ki B. ; bu terkībde gelür ki S. // tavuġnı : tavuġ S. Ḥasb-ı Ḥāl'de gelür ki : Ḥasb-ı Ḥāl'de kelür ki B. // bozup : bozub B. // ortıġa : ornıġa B. // cuġd : çoġd B. // olturġuzup : olturġuzub B.

[3] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // müşterekdür : müşterekdir B. // ṣandalilere : ṣandali S. // çıḳarıp : çıḳarıb B. // itdügi : etdüki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // salıp : salıb B. // nice : niçe Li.1

dördinci [S.123a] ḥikāyede vezīr ḳızı Mesᶜūd'ı çāhdan çıḳarıp tımār itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Ket yüzide töşek salıp nice ḳat
Anda yatḳurdı zār ḫasteni bat

Ketün[1]: (كتون) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Penbe bezden dikilen ḳaftāna dirler ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Kim kefenni yād iter andın ölük āgāhraḳ
Kim libāsın bilse kim irür ketān yāḫūd **ketün**

Kac[2]: (كاج) Ṭabanca ve sille.

Beyt: Demim buḫārı bulutıda derd **kacıdın**
Közümge hīc nefes yoḳ ki ot żaḳılmaydur

Kecce[3]: (كجه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Fārisī ile müşterekdür. ᶜAcemī maᶜnāsınadur ki dil bilmeye. **Fevāīd'l-Kiber**'de gelür.

[Ş.233a] Beyt: Nevāyī ol yüz ü leb şevḳidin nāgeh nevā çikse
Dem urmas bülbül ü ṭūṭī kim oldur **kecce** bu peltek

Gedāyin[4]: (كدايين) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gedāsın dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: Dime faḳr-gūyi **gedāyin** gedā
Ki şehler şehi [Li.1-111a] ḳılmış anı Ḫudā

Gedāynıñ[5]: (كداينيك) Kaf-ı ᶜAcemī ile seniñ gedāñ dimekdür.

Gedāyı[6]: (كدايى) Gedāsı dimekdür ki ikisi daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da bir maṭlaᶜda gelür.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **bezden** : bezinden B. // **gelür** : kelür B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **kecce** : keççe Li.1 , S. , Ş. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dil bilmeye** : dil bilmeye ki S. // **gelür** : kelür B. // **yüz ü leb** : yüzülüb S. // **peltek** : beltek S.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.
[5] **gedaynıñ** : gedāyıñ B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **ikisi daḫı** : ikisi daḫi B. // **bir maṭlaᶜda gelür** : bir maṭlaᶜda kelür B. ; gelür A. , Li.1 // **gedāynıñıñg** : gedāyıñg B. // **gedānıñgdur** : gedāyıñgdur B.

[E.159b] Beyt: Ey gedāynınıñg gedāyı barça ehl-i taḫt u tāc
Kim gedānıñgdur añga yoḳ tāc ile taḫt iḫtiyāc

Kerek[1]: (كرك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bımdırcına dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Kerek** ḫaylıġa ḳarçıġaydur miyān
Alar cuje yatlıġ bu bir mākiyān

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ṣıfat-ı şebde gelür ki:

Beyt: Perdeki oldı ikin içre **kerek**
Uçtı açıp perdelerin şeb-perek

Gezek[2]: (كزك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür ve Fārisī ile müşterekdür. Şarāb meclisinde olan leysun ḳısmına dirler ki [S.123b] **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ḥasret ilikin tişlep içer min ġamıdın ḳan
ᶜIyşım ni ḫayāl it bu mey u ol **gezekimdin**

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de **Hind**'de bīşe-nigārdan olan ᶜişret beyānında gelür ki:

Beyt: Kevzen öltürüp çün sürüp köztek
Ḳılıp bezm aranı şekerdin **gezek**

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da altıncı faṣlda ṣudūr-ı nā-ḳābil ẕikrinde gelür ki:

[E.160a] ᶜUlemā kiltürgen gül-āb şīşeleri kim ḫāli ḳalıp bāde salurġa kāni mülāzımları [A.72b] alıp ve alar kiltürgen nebāt **gezek** üçün oşalıp.

Kezek[3]: (كزك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Añıla maraẑına dirler ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de ḫātimede **Seyyidim ᶜIrāḳī** ᶜaḳubetinde gelür ki:

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳarçıġaydur** : ḳarıġaydur S. // **miyān** : meyān B. // **cuje** : çuje B. ; cure S. // **yatlıġ** : yañglıġ B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **açıp** : açıb B.

[2] **Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī** : kaf-ı evvel ᶜAcemī A. , B. , S. , Ş. ; kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür** : ve s̱ānī ᶜArabī'dür Ş. ; ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabīdir B. ; ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür A. , S. , Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tişlep** : tişleb B. // **min** : mindin B. // **ġamıdın** : ġamdın B. // **mey u ol gezekimdin** : mey ol gezekimdin B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de....................oşalıp** : ø Li.1 // **bīşe-nigār** : pişin-nigārda S. ; pīşe-nigārda Ş. // **beyānında gelür ki** : beyānında kelür ki B. ; beyānında gelür Ş. // **öltürüp çün** : öltürüb cün B. // **sürüp** : sürüb B. // **köztek** : göztek B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **faṣlda** : faṣılda B. // **ẕikrinde gelür ki** : ẕikrinde kelür ki B. // **ḳalıp** : ḳalıb B. // **alıp** : alıb B. // **üçün** : uçun B. // **oşalıp** : oşalıb B.

[3] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **Ḫamsetü'lMüteḥayyirīn'de ḫātimede** : Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de āḫirinde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gūyā ki her** : gūya her B.

Gūyā ki her ᶜużvıġa tüken ḳoyup ol cerāḥat **kezek** bolup āḫir boldı.

Ve oġlancıḳlar minḳarla bir oyun oynarlar aña daḫı dirler.

Gez[1]: (كز) Kaf-ı ᶜAcemī ile yeleksüz oḳa dirler [Ş.233b] ve bir kimse bāġ ve daġda bir aġac kesüp ib ṭaḳup yay eylese ve bir atmaġa münāsib cubuḳ kesüp ᶜārıż-ı per ṭaḳup atsa ol oḳa dirler ve dırāḫtlarda oḳ gibi rāst [Li.1-111b] biten cıbuġa dirler ki **Lisānü'ṭ-Ṭayr**'da **Hüdhüd**'üñ ḳumrıya cevābı maḳālesinde gelür ki:

Beyt: Yā bir av **gez** birle bolġay ḳatliñ
Yā gürūha birle bolġay besmeliniñ

Keygülük[2]: (كيكولك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür.

Geyecek dimekdür, ḳāftan maᶜnāsına ki **Vaḳfiyye**'de gelür.

[E.160b] Ve her yıl iḥtiyāc ehliġa **keygülük** yitkürgeyler.

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci [S.124a] ḥikāyede yolcılar vezīr ḳızıyla **Mesᶜūd**'a libās virdükleri maḥalde gelür.

Beyt: Yandılar şehr sarı yol başlap
Bir iki iski **keygülük** taşlap

Key[3]: (كى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. ᶜuḳḳāb gibi bir yırtıcı ḳuşdur ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da sebeb-i nazmda gelür.

// **tüken** : tükeni B. // **ḳoyup** : ḳoyub B. // **bolup** : bolub B. // **āḫir boldı** : āḫer boldı B. // **ve oġlancıḳlar** . ø S. // **aña daḫı dirler** : aña daḫi dirler B.

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **bir kimse** : bir kimesne Li.1 // **bir aġac kesüp** : bir aġāc kesüb B. // **ib ṭaḳup** : ib ṭaḳub B. // **cubuḳ kesüp** : çubuḳ kesüb B. ; çubuḳ kesüp A. , Li.1 , S. // **per ṭaḳup** : per ṭaḳub B. // **dırāḫtlarda oḳ gibi** : dirāḫtlerde oḳ kibi B. // **cıbuġa** : çubuḳa B. ; çıbuġa A. , Li.1 , S. // **ki Lisānü'ṭ-Ṭayr'da........................besmeliniñ** : ø Li.1 // **ḳumrıya** : ḳumruya B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **ḳatliñ** : ḳanıñg S.

[2] **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ B. , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** . ᶜArabī B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **geyecek dimekdür** : keyecek demekdir B. // **ḳāftan maᶜnāsına ki** : ḳāftan maᶜnāsınadur ki Li.1 , Ş. // **Vaḳfiyye'de gelür** : Vaḳfiyye'de kelür B. ; Vaḳfiyye'de gelür ki Li.1 // **Ve her yıl** : her yıl Li.1 // **ehliġa** : ehlige B. // **Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de................taşlap** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **yolcılar** . ø Ş. // **vezīr ḳızıyla** : vezīr ḳızı ile B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür ki A. , Ş. // **yandılar** : yatdılar S. // **şehr** : şehir B. // **başlap** : başlab B. // **iski** : iki S. // **taşlap** : taşlab B.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gibi** : kibi B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da ....es̱er** : ø Li.1 // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da Ş. // **nazmda** : nazımda B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // **ḫāşiyyetidin** : ḫāyşiyyetidin B.

Beyt: **Key** da daġı bardur uluġ bāl u per
Bar mu hümā ḫāṣiyyetidin es̠er

Keyn[1]: (كين) Kaf ᶜArabī'dür. Ard dimekdür, pes maᶜnāsına.

Keyin[2]: (كيين) Ardından dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Cüne Şāh**'a Mesᶜūd virdügi hedāyā ardınca geldügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Nice kün çünki anda meks̠ itti
Ni ki ḳalmış idi **keyin** yitti

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Kilgec ol yüz alyıma ḳalur ḳara ḳayġu **keyin**
Sāye tüşgen dik **keyin** ḫūrşīd bolġac ilkeri

Keyince[3]: (كينچه) Ardınca dimekdür ki **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Ferruḫ-zād** [E.161a] tārīḫinde gelür ki:

Anda hem tura almay **Merv**'ġa bardı anda hem **keyince** ḳavġun kilip yalġuz bir tikirmende yaşundı.

Keymür[4]: (كيمور) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Ört, maḫfī eyle dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt : [Ş.234a] Savuġ āhımdın olsan̂g bī-taḥammül közge **keymür** yüz
Ki anda aylıḳ itmiş min muraṣṣaᶜ çevresi ḳunduz

---

[1] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de.......................keyin yitti** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne** : Çüne A. , B. // **virdügi** : virdüki B. // **geldügi** : keldüki B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **nice** : niçe A. , S. , Ş. // **çünki** : cünki B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Tevārīḫ-i Mülūk'da.......................yaşundı** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **kilip** : kilib B.
[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da..................ḳunduz** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **közge** : közke B. // **çevresi** : çevre B.

Keybür[1]: (كيبر) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Yaṣṣı oḳ demrenine dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh Dilārām** ile ṣaḥrāda oḳ atup demren ile şikārı boġazladuġı maḥalde gelür.

Beyt: Çünki saldı iki ḳolıġa şikāl
Keybür atıp boġuzladı fi'l-ḥāl

2.40. [S.124b] Ḥarfü'l-Kafü'l-Meksūre

Kitgüm[2]: (كيتكوم) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̲ānī ᶜAcemī'dür. Gitsem gerek dimekdür ki **Sebᶜā-i Seyyāre** āḫirinde **Behrām Şāh Dilārām**'a yazduġı nāmede gelür ki:

Beyt: Ger tevaḳḳuf ḳılur ni fehm itgüm
[A.73a] Veh ki kilküñ ü lik min **kitgüm**

Kitergey[3]: (كيتاركاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̲ānī ᶜAcemī'dür. Gidere dimekdür.

Kitgülük[4]: (كيتكولوك) Kaf-ı [E.161b] evvel ve kaf-ı s̲ālis̲ kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̲ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gitmelü ve gidecek dimekdür.

Kitip[5]: (كيتيب) Gidüp dimekdür.

Kiterge[6]: (كيتاركا) [Li.1-112a] Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̲ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gitmege ve gitmek içün dimekdür.

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de....................fi'l-ḥāl** : ø Li.1 // **Dilrām ile** : Dilārām'la S. // **oḳ atup** : oḳ atub B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , Ş. ; bir beytde gelür ki S. // **çünki** : cünki B. // **keybür atıp** : keybür atıb B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī A. , Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̲ānī** : s̲ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī Li.1 // **gitsem gerek** : kitsem kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜā-i Seyyāre'de.................kitgüm** : ø Li.1 // **āḫirinde** : āḫerinde B. // **yazduġı nāmede** : nāme yazduġı maḥalde S. // **gelür ki** : kelür ki B.

[3] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel ᶜArabī'dür A. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **gidere** : kider B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **ve kaf-ı s̲ālis̲** : ø S. ; ve s̲ālis̲ Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̲ānī** : s̲ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gitmelü** : kitmelü B. // **gidecek** : kidecek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[5] **kitip** : kitib B. // **gidüp** : kidüb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **kaf-ı s̲ānī** : s̲ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gitmege** : kitmeke B. // **gitmek** : kitmek B. // **dimekdür** : demekdir B.

Kitürgeyler[1]: (كيتوركايلار) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Getüreler dimekdür.

Kitür[2]: (كيتور) Getür dimekdür.

Kiçce[3]: (كيچه) Cimiñ teşdīdiyle dilsüz ve güñgli dimekdür.

Kiçek[4]: (كيچاك) Ṣayyādlar ıṣṭılāḥātındandur.

Kiçik[5]: (كيچيك) Küçük dimekdür.

Beyt: Aġzı kim sözde **Mesīḥā** dik ḳılur ilni tirik
Bes uluġ sözlü durur gerçi irür esrü **kiçik**

Kiçiktin[6]: (كيچيكتين) Bu beytde kiçiktin ᶜibāreti , yaᶜnī küçük oġlancuḳdan dimekdür.

Beyt: Yārdın bolmas cüdā cānġa belā bolġan köñgül
Bu ᶜışḳ belāsı dik irilmes **kiçiktin** örgenip

Kiç ḳurun[7]: (كيچ قورون) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim ᶜAcemī'dür. Aḫşamdan ṣoñra gic vaḳt maᶜnāsınadur ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** şuᶜleliḳ cānıñg avuclap başla yol
Kiç ḳurun çün atlanıp ol mest-i mihmānım barur

Ve yine **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür ki:

Beyt: Ger öter yüz miñg şuᶜūbet birle kündüz miḥneti
Vāy yüz miñg ey min bī-kesge bolġac **kiç ḳurun**

Kicik[8]: (كيجيك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kücük dimekdür.

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dimekdür** : demekdir B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] **Kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür A. // **cim ᶜAcemī'dür** : cim ᶜArabīdir B. // **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim ᶜAcemī'dür** : kaf ve cim ᶜAcemī'dür Ş. // **vaḳt** : vaḳit B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **avuclap** : uclab B. // **çün** : cün B. // **atlanıp** : atlanıb B. // **ol mest-i mihmānım** : ol mihmānım S. // **Ve yine ....bolġac kiç ḳurun** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **ger öter** : ger otun S. // **vāy yüz miñg** : vāy yüz min B. // **ey min** : min S.

[8] **kicik** : kiçik Li.1 // **kücük** : küçük B. , S. // **dimekdür** : dimek olur B.

Kicti[1]: (كيجتى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim cim-i ᶜAcemī'dür. Geçdi dimekdür, her

ḳanḳı maᶜnāya olursa.

Kickey[2]: (كيجكاى) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Geçe dimekdür.

Kiçke[3]: (كيجكا) Yine kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim, cim-i ᶜAcemī'dür. Eñse

maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Nevāyī ölçe ḳażādın irür boyun sunġıl
Ki ol ki baş çekiben soñgra **kiçkesini** ḳaşıp

[E.162a] [S.125a] [Ş.234b] **Kiryās**[4]: (كرياس) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Fārisī ile

müşterekdür. Ev ḥavlisine dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Çüne

Şāh Mesᶜūd** sarāyına varduġı maḥalde gelür.

Beyt: Yitti vü kördi bir biyik **kiryās**
Ṭāḳ u eyvān añga sipihr esās

Ve yine **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür ki:

Ve bu baġ **kiryāsınıñg** revāḳıda ol hümāyūn atı itilse ni ᶜaceb.

Ve yine **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī**'de gelür ki:

Beyt: Tükengec söz çikildi pīş-keşler
Ni kim **kiryāsı** çin toldı ser-ā-ser

Kirgec[5]: (كيركاج) Giricek dimekdür.

Kirgey[6]: (كيركاى) Gire dimekdür.

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **cim , cim-i ᶜAcemī'dür** : cim cim-i ᶜAcemīdir B. ; cim ᶜAcemī'dür Ş. // **geçti** : keçti B. ; geçdi Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kickey** : kiçkey B. // **kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **geçe** : kiçe B. ; gece S. ; gice Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf kaf-ı ᶜAcemī'dür A. // **cim , cim-i ᶜAcemī'dür** :cim cim-i ᶜAcemīdir B. ; cim daḫı Fārisī'dür Li.1 // **kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim , cim-i ᶜAcemī'dür** : kaf ve cim ᶜAcemī'dür Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **çekiben** : çikiben S. // **ḳaşıp** : ḳaşıb B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de..................toldı ser-ā-ser** : ø Li.1 // **dördinci** . dördünci B. // **varduġı maḥalde gelür ki** : varduġı maḥalde kelür ki B. ; varduġı maḥalde gelür A. , Ş. // **bir biyik** : bir niñg S. // **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür ki** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür ki B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da A. , Ş. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür ki** : Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de kelür ki B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Kirgeli[1]: (كيركالى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. [Li.1-112b] Gireli ve

girmek içün dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da yedinci maḳālede gelür.

Beyt: Şehrġa il **kirgeli** köp yol idi
Ol ki burun kirdi velī ol idi

Kirgüge[2]: (كيركوكا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Girince dimekdür.

Kirgüñg[3]: (كيركونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı

ᶜAcemī'dür. Ḫiṭāb idüp girseñ gerek dimekdür.

Kirişti[4]: (كيريشتى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Birbirine girişti, derhem oldı dimekdür, ammā

eks̱er bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur ki "**ḳıla kirişti**", eylemeye başladı dimek gibi

ki ibtidā maᶜnāsın daḫı virür.

Kirişgey[5]: (كيريشكاى) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Bu daḫı

eks̱er bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur , "**tama kirişgey**" gibi ki ṭamlamaġa başlaya

dimek gibi ki **Münşeāt**'da ikinci mektūbda [A.73b] tāb-istān vaṣfında gelür ki :

Sipihr körevi zer-ger köresi dik mihr otıdın ol nevᶜ ḳırıttı kim yaḳındur kim felek

ṭasıdın s̱evābit dāneleri ṭas daġı ḳalᶜi [S.125b] ḳaṭarātı dik iriyip **tama kirişgey**.

---

[1] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gireli** : kireli B. // **girmek** : kirmek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da.................ol idi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **şehrġa** : şehirge B.

[2] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **girince** : kirince B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī S. , Ş. ; ᶜArabī'dür Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **idüp** : idüb B. // **girseñ** : kirsen B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **girişti** : kirişti B. // **derhem** : der hem B. // **dimekdür** : demekdir B. // **eks̱er** : ø E. // **lafẓla daḫı** : lafızla daḫi B. // **olınur ki** : olunur B. ; olınur Ş. // **başladı dimek gibi** : başladı demek kibi B. // **daḫı virür** : daḫi virir B. ; virür Li.1 , S.

[5] **kaf-ı ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabī'dür A. ; ᶜArabī B. , S. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **lafẓla** : lafızla B. // **olınur** : olunur B. // **kirişgey gibi ki** : kirişgey kibi ki B. ; kirişgey gibidür Li.1 // **ki ṭamlamaġa....................iriyip tama kirişgey** : ø Li.1 // **başlaya dimek gibi ki** : başlaya demek gibi ki B. ; başlaya gibi dimekdür S. ; başlaya dimek gibidür Ş. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ol nevᶜ** : ol nevi B. // **ḳırıttı** : ḳabrini B. // **ḳalᶜi** : ḳolye B. // **iriyip** : iriyib B.

Kirdidin[1]: (كيردىدين) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Girüden dimekdür.

Kiz[2]: (كز) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Keçe dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Çün min mecnūn başın eṭfāl taşı sindürür
Āh otı jūlīde saçımdın anga kiz köydürür.

Ve yine Mecālisü'-Nefāʾis'de Mevlānā Eşref vaṣfında gelür ki:

Kiz börk üze ḳurçuḳ çırmar irdi.

"Kiz börk" keçe taḳye dimekdür.

Kizmek[3]: (كيزماك) Gezmek dimekdür. Kesreyle taʿbīr iderler.

Kizerde[4] (كيزردا) Gezerken dimek olur.

Kizgüci[5]: (كيزكوجى) Gezici.

Kizip[6]: (كيزيب) Gezip.

Kizek[7]: (كيزاك) Naḳl maʿnāsınadur.

Beyt: Nebātdın kizek itseng içerde bāde-i nāb
Lebinggga bitkec olur ol nebāt laʿl-i ḫōş-āb

Kizdik[8]: (كيزديك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Gezsün, seyr eylesün ve gezüp seyr eyleyüp dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Nevāyī sivdi bir lülini kizdik rubʿ-ı meskūnda
Eger Arlat eger Barlas eger Tarḫan eger Sulduz

---

[1] Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // girüden dimekdür : kirüden demekdir B.

[2] Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // keçe : kece A. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // Ve yine..................taḳye dimekdür : ø Li.1 // gelür ki : kelür B. // kiz börk üze : kiz börük üze S. // ḳurçuḳ : ḳurcuḳ B. , S. // "Kiz börk" keçe taḳye dilemdür. : ø B. , Ş. ; "Kiz börük" keçe taḳye dimekdür S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // gezsün : kezsün B. // gezüp : kezüb B. // seyr eyleyüp : eyleyüb B. // dimekdür : demekdir B. // ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da...............Sulduz : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki A. , S. // beyt : mıṣraʿ Ş. // lülini : lülüni B. // Beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur.

[Ş.235a] Kis[1]: (كيس) Emr idüp bir nesneyi kes dimekdür.

Kisküledi[2]: (كيسكولادى) Kaflar, [Li.1-113b] kaf-ı ʿArabī'dür. Kesmelü [E.163a] eyledi dimekdür.

Kismek[3]: (كيسماك) Kesmek.

Kisegen[4]: (كيسه كان) Kesen dimekdür.

Kislületing̃[5]: (كيسلولاتينك) Kesdürdüñ dimekdür.

Kisek[6]: (كيساك) Kesek dimekdür.

Beyt: Ey ten ḫāki ḫaden̂gin̂gġa nişān bolġan **kisek**
Hem bu maʿnīġa ḳuruġ başım **kisek** üzre sün̂gek

Kiskeli[7]: (كيسكالى) Kesmek içün ve keseli dimekdür.

Gisemüz[8]: (كيساموز) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Kisevüz, yaʿnī ḳāftanı ve ġayrı nesne kisevüz dimekdür.

Kisek[9]: (كيساك) Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür. Kerpic maʿnāsınadur.

Kik[10]: (كيك) Kek maʿnāsınadur. İki kaf bile ʿArabī'dür. Kaf-ı s̱āniyeniñ ʿArabīyyetine mā-ḳabilinde nun imāle olınmaduġı delildür ve hem **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Cemşīd Şāh Zeyd Ẕehābī** bıraḳduġı ḳuyu vaṣfında bu beytde tik lafzına ḳāfiye vāḳıʿ olmışdur.

Beyt: Ki anın̂g aġzı tar idi tübi **kik**
Aġzı revzence tübi bile **kik**

---

[1] **Emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esar Efendi nüshasında vardır.
[7] **içün** : içun B. // **dimekdür** : ø Li.1 ; demekdir B.
[8] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // **kisevüz** : kesevüz B. // **yaʿnī ḳāftanı** : yaʿnī ḳāftan B. ; yaʿnī bir ḳāftanı Ş. // **ġayrı nesne** : ġayrı nesneyi A. // **kisevüz dimekdür** : ø Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **kerpic** : kerpiç B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Kiltürmek[1]: (كيلتورماك) Getürmek.

Kilgen[2]: (كيلكان) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gelen dimekdür.

Kile alman[3]: (كيلاالمان) Gelimezin dimekdür.

Kilüli[4]: (كيلولى) Gelesi dimekdür ki **Münşeāt**'da elli birnci mektūbda gelür ki:

Ve bu ḫaberlerniñg ᶜırakıdın **kilüli**.

Kil[5]: (كيل) Gel dimekdür.

Kiledur[6]: (كيلادور) Geli yorur dimekdür.

Kile turġanım[7]: (كيلاتورغانين) Gele ṭurduġan ve kele ṭuranan dimekdür.

Kilmişin[8]: (كيلميشين) Gelmişin dimekdür.

Kilip[9]: (كيليب) Gelüp dimekdür.

Kililip[10]: (كيليليب) Gelinüp dimekdür ki **Münşeāt**'da otuz ikinci mektūbda [S.126a] gelür ki:
ᶜArża daşt ol kim vaḳfede ziyāret cihetidin imām ravżasıġa **kililip** irdi.

Kiltürgeli[11]: (كيلتوركالى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Getüreli ve getürmek içün dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **Kaf-ı ᶜArabī** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gelen** : kelen B. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **gelimezin** : kelemezin B. ; gelmezin S. , Ş. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[4] **gelesi** : kelesi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.....................kilüli** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.
[5] **gel** : kel B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[6] **geli yorur** : keliyorur B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demedir B.
[7] **gele ṭurduġan** : kele ṭurduġan B. // **gele ṭuranan** : kele ṭuranan B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[8] **gelmişin** : kelmişin B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[9] **kilip** : kilib B. // **gelüp** : kelüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[10] **kililip** : kililib B. // **gelinüp** : kelinüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da..................kililip irdi** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **vaḳfede** : vaḳfeda B. // **kililip irdi** : kililib irdi B.
[11] **kaf-ı evvvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // **getüreli** : ketüreli B. // **getürmek içün** : ketürmek içun B. // **dimekdür** : demekdir B.

Kilgüñg[1]: (کیلکونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gelürsen ve gelseñ gerek dimekdür.

Kimsan[2]: (کیمسان) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Kimzand dimekdür ki altun renginde renglü bir deridür ki āyineciler [E.163b] āyineler vażᶜ iderler. Sedd-i İskenderī'de pīşe-nigār ḳuşları vaṣfında gelür.

Beyt: Dime levḥa kimsan bile zīveri
Anıñg dik ki Hindū-yı bāzī-geri

Kimsand[3]: (کیمساند) Bu daḫı ol maᶜnāyadur ki ve yine Lisānü'ṭ-Ṭayr'da Hindū-yı bāzī-ger hikāyesinde gelür.

Beyt: Tāc ile [Li.1-113b] kisvet ki tertīb eyleben
Barı kimsand birle teẕhīb eyleben

Kime[4]: (کیمه) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gemi dimekdür ki Sebᶜā-i Seyyāre'de altıncı ḥikāyede müdbir ve muḳbil gemiye girdikleri maḥalde gelür ki:

Beyt: [A.74a] Çün yel öz iᶜtidālidin aştı
Zevraḳ ol kime birle yandaştı

Kimür[5]: (کیمور) Kaf-ı ᶜArabī ile kömüre dirler, Ferhād u Şīrīn'de germā vaṣfında gelür ki:

Beyt: Kimür şām u dem anda ṣubḥ-dem bil
Şahāb ol küredin çıḳḳan ᶜalem bil

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür Li.1 , S. ; ᶜArabī Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. ; kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür Li.1 // **ve kaf-ı s̱ālis̱** : ø S. ; ve s̱ālis̱ Ş. ; ve kaf-ı s̱ālis̱ daḫı Li.1 // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **gelürsen** : kelürseñg B. ; gelürsin S. // **gelseñ** : kelseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B. // **renginde** : renkinde B. // **renglü** : renklü B. // **deridür** : deridir B. // **āyineler** : āyinelere B. // **vażᶜ iderler** : vażᶜ iderler ki S. // **Sedd-i İskenderī'de ....bāzī-geri** : ø Li.1 // **pīşe-nigār** : bīşe-nigār B. // **gelür** : kelür B.

[3] **kimsand** : kımsand B. // **bu daḫı ol maᶜnāyadur ki** : ø E. , Ş. ; bu daḫı ol maᶜnāya gelür ki Li.1 // **ve yine** : ø Li.1 , S. // **ḥikāyesinde gelür** : ḥikāyesinde kelür B. ; ḥikāyesidür Li.1

[4] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. // **gemi dimekdür** : kemi demekdir B. // **ki Sebᶜā-i Seyyāre'de....................yandaştı** : ø Li.1 // **gemiye girdikleri** : kemiye kirdikleri B. // **gelür ki** : kelür B. ; bir beytde gelür S. // **çün** : cün B. // **yel** : sel B. ; sala bil S.

[5] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yli Ş. // **Ferhād u Şīrīn'de....................ᶜalem bil** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **çıḳḳan** : çıḳġan B.

Gine[1]: (گنه) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Edāt-ı taṣġīrde ekser bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur, filāngine[Ş.235b] kibi ki filāncıḳ dimekdür ki **Mecālisü'n-Nefā'is**'de ikinci meclisde **Mevlānā Ṣafāyī** vaṣfında gelür ki:

Ṭabᶜıdın gāh gāh **rengīngine** nimeler [S.126b] baş urar irdi.

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** bāġa gitdügi maḥalde **Mecnūn**'a ḫaber gönderüp aytdı ki:

Beyt: Bir **küngine** terk-i deşt ḳılsun
Güller bile bāġ keşt ḳılsun

[E.164a] Bir küncigine dimekdür.

Ve yine **Ḥālāt-ı Seyyid Ḥasan**'da gelür ki:

Kefeş ü destārların ve yaġlıġların u iteñg ucıda **tügünginesi** bolsa.

Kini[2]: (کینی) Ardı dimekdür. Perde kini, perde ardı dimekdür.

Beyt: Çıḳma toḳuz perde **kinidin** ki ᶜālem köymesün
Alsañg altı biti burḳaᶜ ḳoyġıl iki uc ḥicāb

Ve "**birbiri kinice**", "**birbiri ardınca**" dimekdür.

Beyt: Tişleriñgni saġınıp köp saġlarımdın köz yaşım
Birbiri kinice andaḳ kim tiz bilgen incüdür

Kingeş[3]: (کینکاش) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Meşveret maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** ḳabīlesi **Nevfel**'e maġlūb olıcaḳ **Leylī** atası **Leylī**'yi öldürmek dileyüp aḳrabāsıyla meşveret itdügi maḥalde gelür ki:

---

[1] **Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **edātı taṣġīrde** : edāt-ı taṣġīrdir B. ; edāt-ı taṣġīrdür Ş. // **lafẓla daḫı** : lafızla daḫi B. ; lafẓ ile daḫı Ş. // **olınur** : olunur B. // **filāngine kibi ki** : filāngine Ş. // **filāncıḳ dimekdür** : filāncıḳ demekdir B. // **ki Mecālisü'n-Nefā'is'de..................baş urar irdi** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **Leylī bāġa** : bāġa Li.1 // **gitdügi** : kitdüki B. // **gönderüp** : könderüb B. // **Bir küncigine dimekdür** : ø Li.1 , Ş. ; Bir küncigine demekdir B. // **Ve yine Ḥālāt-ı Seyyid Ḥasan'da ....bolsa** : ø Li.1 // **Ḥasan'da gelür ki** : Ḥasan'da kelür ki B. // **yaġlıġların u iteñg** : yaġlıġların u anıñg B. , Ş. ; yaġlıġların danıñg S. // **tügünginesi** : tügüngine S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **Kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel A. , Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Mecnūn u Leylī'de......................meşveretin dimekdür** : ø Li.1 // **Nevfel'e** : Nofel'e B. // **dileyüp** : dileyüb B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş. // **Meşveretin dimekdür** : ø B. , Ş.

Beyt: Çarlattı revān uruḳ ḳayaşın
Saldı araġa ol iş **kingeşin**

Meşveretin dimekdür.

Kin̂geşti[1]: (**كينكاشتى**) Ṭanışdı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** Ferhād'ıñ ẓaᶜfı

bābında eṭıbbā ile meşveret itdügi ḥalde gelür ki:

Beyt: **Kin̂geşti** şeh tüzüp mecmaᶜ-ı eḥibbā
Bolup ḥāżırnı kim bolġay eṭıbbā

Ammā baᶜżı nüsḫada **kin̂gec** vāḳıᶜ olmış, bu taḳdīrce Fārisī ile müşterekdür.

Gin̂g[2]: (**كينك**) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Geñ dimekdür ki vāsiᶜ maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Nükte dürrin bil ḳulaġ ārāyişi
Gin̂g ötük oldı ayaġ āsāyişi

Givürdiler[3]: (**كيوردىلار**) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḳoydılar dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Cüne Şāh** vezīr ḳıznı ḫarābeden getürdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Kidürüp boyı başıġa ḥülle-i al
[S.127a] Mehd içige **givürdiler** fi'l-ḥāl

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Tārāc itiben dīn taḳıp boynuma zünnār
Yüz yılġıca küffār ḥesābıġa **givürdiler**

Ve yine **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Hūşenk Şāh** vaṣfında gelür ki:

Ve atġa iger ol yasadı vü tiveni yükke ol **givürdi.**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de........................müşterekdür** : ø Li.1 // **eṭıbbā** : aṭıbbā B. // **itdügi** : etdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **tüzüp** : tüzüb B. // **eḥibbā** : aḥibbā B. // **kin̂gec** : kin̂gkec B. // **olmış** : olmuş B. // **müşterekdür** : müşterekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : ø Ş. ; demekdir ki B. // **maᶜnāsına ki** : mᶜnāsına Ş. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da..................āsāyişi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **āsāyişi** : ārāyişi S.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de........................ḥesābıġa givürdiler** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne Şāh** : Çüne Şāh B. // **vezīr ḳıznı** : vezīr ḳızını B. // **getürdügi maḥalde gelür ki** : ketürdüki maḥalde kelür B. // **kidürüp** : kiderüb B. // **boyı** : boy B. // **Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Ve Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. ; Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür S. // **taḳıp** : taḳıb B. // **Ve yine** : Ve Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür Li.1 // **yükke** : yükge B.

Kiyik[1]: (كييك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Āhūya dirler ki:

2.41. Ḥarfü'l-Kafi'l-Mażmūme

Köp[2]: (كوب) Vav ile telaffuẓ olınur. Çoḳ dimekdür. Ferhād ᶜālem-i ṣabāvetde iken reft-i

ḳalbi evṣāfında eydür.

Beyt: Kim ister derddin az az rivāyet
Ḳılıp ol derd an̄ga köp köp sirāyet

Köprek[3]: (كوبراك) Ziyāde çoḳ dimekdür.

Köp[4]: (كپ) Köp lafẓında vav telaffuẓ olınmaduġı taḳdīrce bayāġı küp dimek olur, ḫum

maᶜnāsına.

Köp[5]: (كوپ) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür, ba-yı ᶜAcemī ile [Ş.236a] çoḳ dimekdür.

Köpelek[6] (كوپلك) Yine Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür, ba-yı ᶜAcemī ile [Li.1-114a] kelebek

dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ḳalaġay ṣafḥada rikᶜanıñnı körüp aḳtı yaşım
[A.74a] Ṭıfl dik kim yükürür körse mülevven köpelek

Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da bir tenbīhde gelür ki:

Köpelek pervāne işin bilmes.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **dirler ki** : dirler A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

[2] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; Kaf-ı ᶜArabī ile ve Li.1 ; Kaf ᶜArabī ve Ş. ; kaf kaf-ı ᶜArabī'dür ve S. // **ba-yı ᶜAcemī ile** : ba ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // **ba-yı ᶜAcemī ile** : ba-yı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür , ba-yı ᶜAcemī ile** : kaflar ve ba ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; didikleri ḫayvāncıḳdur Li.1 // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da..................bilmes** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **körüp** : körüb B. // **ṭıfl** : ṭıfıl B. // **gelür ki** : kelür ki B.

Köprük[1]: (كوپروك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür ve ba-yı ᶜAcemī ile köprü maᶜnāsınadur ki

Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda ḥükemā mülūkı köprüye teşbīh itdükleri maḥalde gelür ki:

Alar ki pādişāhlarnıñg deryā-yı medḥiġa batıpdurlar, alarnı **köprükge** oḫşatıpdurlar bu maᶜnī bile kim **köprük** [E.165a] maḫlūḳātınıñg ḫasīs ü şerīfi yükin köterür ve alarnı su zaḫmetidin ve balçıġ meşaḳḳat ve ġılzatıdın ötkerür.

Köp köp[2]: (كپ كپ) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür, balar ba-yı ᶜAcemī'dür. Muḥkem muḥkem ve çoḳ çoḳ dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Tanıştılar çü birbirni soruşup
Besi yıġlaştılar **köp köp** körüşüp

Kötermek[3]: (كوتارماك) Götürmek ve ḳaldırmaḳ maᶜnāsınadur. Meselā: Bādeden baş kötermek; şarābdan baş kaldırma, müdām iç dimekdür.

Kötergüñg[4]: (كوتاركونك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ᶜAcemī'dür. [S.127b] Götürseñ gerek dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de mevᶜiẓede gelür ki:

Beyt: Çü mezraᶜ içre saçtıñg her ni dāne
Hem ol dāne **kötergüñg** cāvdāne

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ba-yı ᶜAcemī ile** : ᶜAcemī'yle S. ; ba ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **köprü maᶜnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda ḥükemā mülūkı** : köprüye dirler ki Nevāyī Ḥażretleri ṣāḥib-i maᶜrifeti S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da....................ötkerür** : ø Li.1 // **ücinci** : üçünci B. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **itdükleri** : etdükleri B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **medḥiġa** : medḥige B. // **batıpdurlar** : batıbdurlar B. // **oḫşatıpdurlar** : oḫşatıbdurlar B. // **meşaḳḳat** : meşaḳḳatdın S.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar kaf-ı ᶜAcemī'dür A. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ba'lar ba-yı ᶜAcemī'dür** : ba'lar ba-yı ᶜAcemīdir B. ; ba'lar ᶜAcemī'dür Ş. // **muḥkem muḥkem** : muḥkem B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **çü** : cü B. // **soruşup** : soruşub B. // **körüşüp** : körüşüb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **Kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür A. , S. , Ş. // **götürseñ** : kötürseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Ferhād u Şīrīn'de....................cāvdāne** : ø Li.1 // **mevᶜiẓede** : mevizada B. // **gelür ki** :kelür ki B. // **çü** cü B.

Köterdi[1]: (كوتاردى) Götürdi dimekdür.

Kötel[2]: (كوتل) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Yedek atına dirler.

Göclük[3]: (كوجلوك) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile ḳuvvetlü maʿnāsınadur.

Güçün[4]: (كوچون) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür ve cim-i ʿAcemī ile gücle dimekdür. Her ḫuṣūṣda bi'ż-żarūri meyl eylemek maʿnāsına gelür ki **Sebʿā-i Seyyāre**'de yedinci ḥikāyede rāvi, **Dilārām**'ıñ ceng-nüvāzlıġı vaṣfında **Behrām Şāh** aytdı.

Beyt: Eyleben ḫalḳ ol neaġa **güçün**
Cān birip belki andaḳ ölmek üçün

Ve yine gücle ve ḳuvvetle maʿnāsına daḫı gelür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da pādişāh [E.165b] vaṣfında gelür.

Beyt: Ḳavs anġa bir ya ki çü tartıp **güçün**
Astı felek ṭāḳıġa menşūr üçün

[Ş.236b] Ve yine Ḥasb-ı ḥāl'da gelür ki:

Beyt: Tutulsa birev uġrıdur dip **güçün**
Tutuban ölüklükke kismek üçün

Göçürgüñg[5]: (كوچوركونك) Kaflar, kaf-ı ʿAcemī'dür. Göçürseñ gerek dimekdür ki Münācāt-nāme'de gelür.

---

[1] **götürdi** : kötürdi B. // **dimekdür** : ø Li.1 ; demekdir B.

[2] **kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf ʿArabī'dür Ş.

[3] **kaf-ı ʿAcemī** : ø Ş. ; ʿAcemī S. // **kaf-ı s̱ānī** : ø Ş. // **kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf-ı ʿArabīdir B. // **ve cim-i ʿArabī ile** : ve cim-i ʿArabī'yle Li.1 , S. ; cim ʿArabī'dür Ş. // **ḳuvvetlü** : ḳuvvetli B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B.

[4] **Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf kaf-ı ʿAcemīdir B. // **cim-i ʿAcemī ile** : cim-i ʿAcemī'yle Li.1 : cim ʿAcemī'dür S. // **Kaf , kaf-ı ʿAcemi'dür ve cim-i ʿAcemī ile** : Kaf ve cim ʿAcemī'dür Ş. // **gücle dimekdür** : güçle dmekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **gelür ki Sebʿā-i Seyyāre'de ....kismek üçün** : ø Li.1 // **ceng-nevāzlıġı** : cenk-nevazlığı B. // **aytdı** : aytdı ki B. , S. , Ş. // **cān birip** . cān birib B. // **ölmek** : ötmek S. // **ölmek üçün** : ölmek uçun B. // **Ve yine gücle** : Ve yine güçle B. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. , Ş. // **bir ya ki** : bir ma ki S. // **çü tartıp** : cü tartıb B. // **menşūr üçün** : menşūr uçun B. // **Ḥasb-ıḥāl'da gelür ki** : Ḥasb-ı ḥāl'da kelür ki B. ; Ḥasb-ı ḥāl'da gelür S. // **dip** : dib B. // **Tutuban ölüklükke kismek üçün** : ø S.

[5] **Kaflar , kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ʿAcemīdir B. ; kaflar ʿAcemī'dür Ş. // **göçürseñ** : köçürseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münācāt-nāme'de.................göçüngüñg** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ve ol müsāfirni** : ve o musāfirni B.

Ve ol müsāfirni bu ḫānedāndın **göçürgüñg.**

Göregan[1]: (**كوركان**) Kaflar, kaf-ı ᶜAcemī'dür. **Timur Ḫan** neslinden bir kimesne **Cengis Ḫan** neslinden ḳız alsa añga göregan dirler ve daḫı şol kişiye dirler ki kendü şāh neslinden ola ve iki pādişāh ḳızın almış ola ve daḫı bir ḫan ḳızından ve ḫan oğlından [Li.1-114b] ḥāṣıl olmış şeh-zādeye dirler ki [S.128b] yine ḫaḳan ḳızın almış ola ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on dördinci maḳāle āḫirinde cihānıñ bī-vefālığı beyānında gelür ki:

Beyt: Ḳanı cihān dāveri **Cengis Ḫan**
Ḳanı cihān ḫanı **Timur Göregan**

Körgen[2]: (**كوركان**) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Gören [A.75a] dimekdür.

Körgüsi[3]: (**كوركوسى**) Görse gerek dimekdür.

Körerdin[4]: (**كوراردين**) Görmekden dimekdür.

Körgec[5]: (**كوركاج**) Göricek [E.166a] dimekdür.

Körey[6]: (**كوراى**) Göreyin dimekdür.

Körer[7]: (**كورار**) Görür dimekdür.

Körmeydür irdi[8]: (**كورماىدورايردى**) Görmemişdi ve görmeyüp ṭururdı dimekdür.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaflar ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş. // **Cengis Ḫan neslinden** : Cengiz Ḫan neslinden B. // **daḫı şol kişiye** : daḫi şol kişiye B. // **kendü** : kendi B. // **şāh neslinden** : pādişāh neslinden B. // **ve daḫı bir ḫan** : ve daḫı bir ḫan B. // **ḥāṣıl olmış şeh-zādeye** : ḥāṣıl olmış ola ḫan ḳızın almış olan şeh-zādeye Li.1 // **yine ḫaḳan ḳızın** : yine ḫan ḳızın S. // **dördinci** : dördünci B. // **maḳāle āḫirinde** : maḳālede āḫirinde Ş. ; maḳāle āḫerinde B. // **cihānıñ** : cihānuñ B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. ; bir beytde gelür ki S.

[2] **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī Ş. // **kaf-ı s̱āliṡ** : s̱āliṡ Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. : ᶜAcemī'dür A. , S. , Ş. // **gören** : kören B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **görse** : körse B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[4] **görmekden** : körmekden B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[5] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **göricek** : köricek B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demedir B.

[6] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **göreyin** : köreyin B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[7] Bu madde S. nüshasında yoktur. // **görür** : körür B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

[8] **körmeydür irdi** : körmeydur irdi B. // **görmemişdi** : körmemişdi B. // **görmeyüp** : körmeyüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.

Kördik[1]: (كوردیك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Görsün dimekdür ki Fevāīdü'l-Kiber'de

gelür.

Beyt: Beytü'l-aḥzān bile Yaᶜḳūb'nı Yūsuf ġamıda
Körmeken hicrde kördik mini virānım ile

Körmeyin[2]: (كورمايين) Görmeyeyin ve görmeyince dimekdür.

Körgüzür[3]: (كوركوزور) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Göster

dimekdür.

Körmekge[4]: (كورماك كا) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ālis̱ ᶜAcemī'dür.

Görmege dimekdür.

Körgüñg[5]: (كوركونك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Görseñ gerek dimekdür.

Körmegiñge[6]: (كورماكينكا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı

ᶜAcemī'dür. Sen görmek içün ve seni görmek içün dimekdür.

Kürük[7]: (كوروك) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. [Li.1-115a] Yumurda başan tavuġa dirler ki

Ḥayretü'l-Ebrār'da altıncı maḳālede gelür.

Beyt: Vaḳti bile ḳıldı ḫurūs ün ᶜayān
Ḳılmadı bir laḥẓa kürük mākiyān

---

1 **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **görsün** : körsün B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.

2 **görmeyeyin** : körmyeyin B. // **görmeyince** : körmeyince B. // **dimekdür** : demekdir B.

3 **körgüzür** : körgüzdür S. // **ve kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **göster** : köster B. ; gösterür S. // **dimekdür** : demekdir B.

4 **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **görmege** : körmeke B. // **dimekdür** : demekdir B. // **görmege dimekdür** : ø Li.1

5 **körgüñg** : körküñg B. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **görseñ gerek dimekdür** : körseñ kerek demekdir B.

6 **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ S. , Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **sen görmek içün** : sen körmek için B. // **seni görmek içün dimekdür** : seni körmek için demekdir B.

7 **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da....................kürük mākiyān** ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ḫurūs** : ḫoros B.

Görkelige[1]: (**كوركلیكا**) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ [Ş.237a] ᶜAcemī'dür ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. [E.166b] Eylüginde ve güzelliginde dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Puḫte vü hem-vār [S.128b] tutulġan yüzi
Görkeyige vaṣfdın artuḳ özi

Görg[2]: (**كورك**) Kaflar ᶜAcemī'dür, ḥüsn maᶜnāsına.

Görkedi[3]: (**كوركادى**) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Güzel oldı dimekdür.

Görketip ve görkeyip[4]: (**كوركاییب و كوركاتیب**) Güzel olup ve güzel eyleyüp dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de pīrlik vaṣfında gelür.

Beyt: Yaşaġan sayı dāniş içre batıp
Keten dik nice istizip **görketip**

Görklük[5]: (**كوركلوك**) Ḥüsn-dār maᶜnāsınadur ki **Luṭfī** eşᶜārında gelür ki:

Beyt: Lāf ursa kün yüzüñ bile ᶜayn-ı küzāf irür
Görklük sin oḳ sin özge kişi sözi lāf irür

Görklükni[6]: (**كوركلوكنى**) Ḥüsn-dārı ve güzeli dimekdür ki yine **Luṭfī** eşᶜarında gelür.

Beyt: Luṭfī ṭamaᶜ itme mihr andın
Görklükni cü bī-vefā yarattı

---

[1] **kaf-ı s̱āliṣ** : s̱āliṣ B. , Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **eylüginde** : eylükinde B. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳāle ḥikāyesinde** : maḳālede Li.1 ; maḳālede ḥikāyede S. // **gelür** : kelür B. // **tutulġan** : ḳutulġan B. , S. // **görkeyige** : görkelige S.

[2] **kaflar ᶜAcemī'dür** : kaflar ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür Li.1 // **maᶜnāsına** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur Li.1

[3] **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evv ᶜAcemī'dür S. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **görketip ve görkeyip** : görketib ve görkeyib B. // **güzel olup** : güzel olub B. // **güzel eyleyüp** : güzel eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. ; gelür ki A. // **batıp** : batıb B. // **nice** : niçe S. // **iskizip** : iskizib B. // **görketip** : görketib B.

[5] **ḥüsn-dār** : ḥüsün-dār B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Luṭfī eşᶜārında.....................lāf irür** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.

[6] **ḥüsn-dārı** : ḥüsün-dārı B. // **güzeli** : güzelliki B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür ki B. ; bir beytde gelür S. // **cü** : çü B.

Körege[1]: (كورکه) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Meclisde bir

şandalī olur ki üzerne şürāḥi ve bülbüle ve ḳadeḥ ve göze ḳorlar anğa dirler [E.167a] ve şarāb ẓarfına daḫı dirler, bülbül maᶜnāsınaki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de evvel ḥikāyede **Ferruḫ** **Ḥaleb**'de Āḫī meclisine varduğı maḥalde gelür ki:

Beyt: **Körege** alyıġa ḳopup bardı
Yükünüp bir ḳadeḥni sıpḳardı

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Mesᶜūd, Cüne Şāh** meclisine gelüp kendü cāmın anda gördügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ḳoydı çün şeh bisāṭıġa kāmın
Körege içre kördi öz cāmın

Körge[2]: (كورکه) [A.75b] Kaf-ı evvel [S.129a] kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı

ᶜAcemī'dür. Ḫar-gāhıñ dıvārı cıbuḳlarına dirler ve evler dıvārına envāᶜ-ı aḳ mişeden ṭutulan zara dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de bahārī ḳaṣr vaṣfında gelür ki:

Beyt: Kilimi salınıp gül-gūn-ı dibā
Yasalıp **körgesi** gül-reng dibā

[Ş.237b] Ammā ḫar-gāh esbābı maᶜnāsına **Sedd-i İskenderī**'de şitā vaṣfında gelür ki:

Beyt: Aḳ öyge işik rest tünğlük dağı
Bolup **körge** öy donğa tük dağı

Körge bay[3]: (كورکه بای) Cemāle ġanī dimek olur, yaᶜnī cemālinde ḳuṣūrı yoḳ.

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī B. , S. , Ş. ; ᶜArabī'dür Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **ẓarfına daḫı dirler** : ẓarfına daḫi dirler B. // **gelür ki** : kelür : B. ; gelür A. , Li.1 , S. // **ḳopup** : ḳopub B. // **yükünüp** : yükünüb B. // **Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de...................... öz cāmın** : ø Li.1 // **Cüne Şāh** : Çüne Şāh B. // **gelüp** : kelüb B. // **gördügi maḥalde gelür ki** : kördüki maḥalde kelür ki B. ; gördügi maḥalde gelür S. // **körege içre** : görege içre B.

[2] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür S. , Ş. // **ḫar-gāhıñ** : ḫar-gāhda S. // **cıbuḳlarına** : çıbuḳlarına B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de.................tük dağı** : ø Li.1 // **ḳaṣr vaṣfında gelür ki** : ḳaṣır vaṣfında kelür ki B. ; ḳaṣr vaṣfında gelür S. // **salınıp** : salınıb B. ; salıtıp S. // **gül-gūni dibā** : gül-gūnu zibā B. // **yasalıp** : yasalıb B. // **gül-reng** : gül-renk B. // **gül-reng dibā** : gül-reng zibā Ş. // **şitā vaṣfında gelür ki** : şitā vaṣfında kelür B. // **bolup** : bolub B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Körgec: (كوركاج) Göricek dimek olur. Sebᶜa-i Seyyāre'de Behrām Şāh Dilārām taṣvīrin

gördigi yerde eydür.

Beyt: Ḳoydı şeh ḫıdmetiğa ferzāne
Şeh perī körgec oldı divāne

Körgüzmek[1]: (كوركوزماك) Göstermek maᶜnāsınadur.

Beyt: Körgüzür hicrān ḥurūfı noḳṭasın cān her ṭaraf
Sinsizin yaᶜnī ki ḳoydum dāġ-ı hicrān her ṭaraf

Körçek[2]: (كورچك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim-i ᶜAcemī ile gemi küregine [Li.1-115b] dirler.

Güz[3]: (كوز) Kaf-ı ᶜAcemī ile [E.167b] yağmurca didikleri āhūya dirler.

Gözenk[4]: (كوزنك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Ḫar-gāh esbābına dirler

ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de Fārisī'de bu ᶜibāreti ehl-i Fürs yine bu ad ile idā iderler ve muṭlaḳ Türkī'dür didükleri maḥalde gelür ki:

Bir müteᶜayyin nimedür ki aḳ öydür , anĝa ḫar-gāh at ḳoyupdurlar , ammā anınĝ eczāzınınĝ köpini Türkī til bile ayturlar andaḳ ki gözenk.

Közleli[5]: (كوزلالى) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gözleyelim dimekdür.

Közgü[6]: (كوزكو) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür. Āyīne maᶜnāsına.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Körçek : körcek S. // Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir b. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // cim-i ᶜAcemī ile : cim ᶜAcemī'dür Ş. // gemi küregine : kemi kürekine B.
[3] didikleri : dedikleri B.
[4] kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür : kaf-ı s̱ānī ᶜArabīdir B. ; s̱ānī ᶜArabī'dür Ş. // ki Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de.................andaḳ ki gözenk : ø Li.1 // didükleri : dedikleri B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // müteᶜayyin : mütaᶜayyin B. // ḳoyupdurlar : ḳoyubdurlar B.
[5] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. kaf ᶜArabī'dür Ş. // gözleyelim : közleyelim B. // dimekdür : demekdir B.
[6] kaf-ı ᶜArabī : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // kaf-ı ᶜAcemī'dür : ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , Ş.

Közlük[1]: (كوزلوك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Gözlü dimekdür ki Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī'de

gelür.

Rübāᶜiyye: Ey evc-i melāḥat üstide ay yüzlük
Gül-zār-ı leṭāfet ara nergis közlük
Ḳaşıngda egerçi igrilik bar velī
Ol serv kibi ḳaddinġe bardur tüzlük

Kösev[2]: (كوساو) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. [S.129b] Fırun küsgüsine dirler ki ve odlu

egsiye dirler ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Tīreler luṭf eyleben tutmas ṣafā ehli yirin
[E.168a] Yarumaḳ birle ucı şemᶜ özini tutmas kösev

Kögsük[3]: (كوكسوك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ᶜArabī'dür ve kaf-ı s̱ānī

ᶜAcemī'dür.Gögüs dimekdür, sīne maᶜnāsına ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ṭoḳuzıncı

maḳāle ḥikāyesinde sāḳīye ḫitāb idüp eydür ki:

Beyt: Tā yaḳa ve kögsük itip çāk içey
Her nice kim bulsa tola pāk içey

Kökle[4]: (كوكلا) Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür. Emr idüp sāz çal maᶜnāsınadur ki Maḫzen-i

Mīr Ḥaydar'da maḳāle-i evveldi gelür.

Beyt: Türk sürūdını tüzük birle tüz
Yaḫşı ayalġu bile kökle ḳopuz

---

1 Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // gözlü : közlü B. // dimekdür : demekdir B. // ki Rübāᶜiyyāt-ı Luṭfī'de ....bardur tüzlük : ø Li.1 // gelür : kelür B. // rübāᶜiyye : rübāᶜī B. // nergis : nerkis B. // ḳaddinġe : ḳaddinġke B.

2 Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // fırun : furun B. // küsgüsine : küseyisine B. // dirler ki ve : dirler ve Li.1 , Ş. // ki Nevādirü'ş-Şebāb'da...................tutmas kösev : ø Li.1 // gelür : kelür B. // şemᶜ özini : orının B.

3 kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ : kaf-ı evvel ve s̱ālis̱ Ş. // kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Ş. // ᶜAcemī'dür : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür Li.1 // gögüs : kögüs B. // dimekdür : demekdir B. // maᶜnāsına ki : maᶜnāsına S. // ki Ḥayretü'l-Ebrār'da...................pāk içey : ø Li.1 // idüp : idüb B. // eydür ki : itdi ki S. // itip çāk : itib çāk B.

4 Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. // emr idüp : emr idüb B. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // maḳāle-i evvelde : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // Ve yine ....çaldıng dimekdür : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // öldürmek : ölderimek E. ; kök öldürmek S. // vezninde : vezninda B. // āhenginde : āhenkindi B. ; eşkinde S. // dimekdür : demekdir B.

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki:

Beyt: Didim terāne-i cān-baḫş maṭrabāsın ḫōd
[Ş.238b] Firāḳ sāzı tüzüp öltürür **köki** çaldıñg

Öldürmek vezninde ve āhenginde çaldıñ dimekdür.

Kök[1]: (**كوك**) Bu daḫı sāz çalmaḳ maᶜnāsınadur ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ikinci münācātda

gelür.

Beyt: Zühre oyna yitip def ile çengini
Nevḥa **kökide** tüzüp āhengini

Nevḥa vezninde āhengin düzüp [E.168b] dimekdür.

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Yıġlañg ey şemᶜ ü ṣürāḥi ki ölerimni bilip
Muṭrabı nevḥa-serā nevḥa **kökin** çaldı yine

Bu daḫı [A.76a] hevḥa [S.130a] veznin ve āhengin çaldı dimekdür.

Kökte[2]: (**كوكته**) Bu daḫı emr idüp çal dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Şāḳīyā mey tola bir ᶜarbede ister köñglüm
Ey ḳalender çala başla ölür ü **kökte** [Li.1-116a] ḳopuz

Ve yine **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lüġati bir nice māᶜnāya taṣḥīḥ itmişler ki:

Kök lafzın hem nice maᶜnī bile istiᶜmāl ḳılurlar. Biri **kök āsmānnı** dirler, yana **kök āhengdür** ; yana **kök tikerde** köklemekdür, yana **kökke** dagnı hem dirler, yana sebze ve öleñgni dagı dirler.

---

[1] **Bu daḫı sāz** : bu daḫi sāz B. ; bir daḫı sāz S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ikinci münācātda** : ø Li.1 // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. // **oyna yitip** : uşatıb B. ; uşatıp A. , S. // **çengini** : çenkini B. // **tüzüp** : tüzüb B. // **āhengini** : āhenkini B. // **Nevḥa vezninde....................çaldı dimekdür** : ø Li.1 , Ş. // **āhengin düzüp dimekdür** : āhenkini düzüb demekdir ki B. // **Ve yine** : ø A. // **gelür** : kelür ki B. // **bilip** : bilib B. // **Bu daḫı nevḥa** : bu daḫi nevḥa B. // **āhengin çaldı dimekdür** : āhenkin çaldı demekdir B.

[2] **kökte** : kökne S. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **kökte ḳopuz** : kökne ḳopuz S. // **Ve yine..............................öleñgni dagı dirler** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri ....taṣḥīḥ itmişler ki** : ø Ş. ; gelür ki Ş. // **bir nice** : bir niçe S. // **itmişler ki** : etmişler ki B. // **kök lafzın** : ve kök lafzın S. , Ş. // **nice maᶜnī** : niçe maᶜnī S. , Ş. // **kök āhengdür** : kök āhenkdür B. // **öleñgni** : ölenkni B.

Kögrek[1]: (كوكرك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ʿAcemī'dür.

Ciger maʿnāsınadur ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Bī-ciger bolsam belā tartarda veh imdi ni teñg
Bardı közdin çün bağır perkālesi dik **kögrekim**

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

[E.169a] Beyt: Ḫanceriñg cānımġa yitti **kögrekimge** sancılıp
Navekiñg yanımġa olturdı ʿiyādetġa kilip

Kökümtül[2]: (كوكومتول) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür. Gömgök dimekdür.

Kögergünce[3]: (كوكاركونجه) Kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱ kaf-ı ʿAcemī'dür. Gögerünce dimekdür.

Kökültaş[4]: (كوكلتاش) Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür. Bir kişiniñ oğlınıñ dāyesiniñ oğlı olsa ikisi daḫı ol dāyeniñ südin emüp bile büyüseler dāye oğlına dirler ki maḫdūm oğlı aña kökültaş deyü ḫiṭāb ider ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** öldügi maḥalde **Behrām Dilāver**'e ḫiṭāb idüp eydürdi ki:

Beyt: Ki ey rūḥuñg bolup rūḥumġa peyvend
Kökültaş dāyeni şākird ü ferzend

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de [S.130b] **Ferhād**'la **Behrām** ḥaḳḳında gelür ki :

Beyt: [Ş.238b] Bolup nisbetde **kökültaşı** anıñg
Ṭarīḳat bābıda ḳardaşı anıñg

---

[1] **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Ş. // **kaf-ı ʿArabī** : ʿArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir B. ; ʿAcemī'dür S. , Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **Ve yine.................kilip** . ø Li.1 // **ḫanceriñg** : ḫançeriñg B. , S. // **yitti** : ø B. // **sancılıp** : sancılıb B. // **kilip** : kilib B.

[2] **Kaflar . kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **gömgök** : kömkök B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **kaf-ı ʿArabī** : ʿArabī S. , Ş. // kaf-ı s̱ānī : s̱ānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı s̱ānī ve kaf-ı s̱ālis̱** : kaf-ı s̱ānī ile kaf-ı s̱ālis̱ B. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Li.1 , Ş. // **kaf-ı ʿAcemī'dür** : kaf-ı ʿAcemīdir B. ; ʿAcemī'dür S. , Ş. // **gögerünce** : kögerünce B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar ka-ı ʿArabīdir B. ; kaflar ʿArabī'dür Ş. // **kişiniñ** : kişinin B. // **ikisi daḫı** : ikisi daḫi B. // **ol dāyeniñ** : ol dāyenüñ S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **bile büyüseler** : büyüseler E. // **deyü** : deyu B. // **ḫiṭāb ider ki** : ḫiṭāb eyler Li.1 ; ḫiṭāb idüp eydür ki S. // **ki Ferḥad u Şīrīn'de ....şākird ü ferzend** : ø Li.1 // **Ferhād u Şīrīn'de..............eydür ki** : ø Ş. // **öldügi** : öldüki B. // **ḫiṭāb idüp eydür ki** : ḫiṭāb idüp iderdi B. ; ḫiṭāb eytdügi maḥalde gelür ki Ş. // **rūḥuñg bolup** : rūḥuñg bolub B. // **kökültaş dāyeni** : kökültaş ve ini B. // **şākird ü ferzend** : şākird ü firzend B. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ḥaḳḳında gelür ki** : ḥaḳḳında kelür B. ; ḥaḳḳında gelür S. // **bolup nisbetde** : bolub nisbetde B.

Kölege[1]: (كولاكا) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Gölge dimekdür,

sāye maᶜnāsına ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da ücinci maḳālede pādişāh vaṣfında gelür ki:

Beyt: Mülk-i **Süleymān** üze ᶜişret-nümāy
Başıñga salmay **kölege** cüz hümāy

[E.169b] Kölegeñ[2]: (كولاكانك) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve s̱ālis̱ ᶜAcemī'dür.

Seniñ gölgeñ dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de naᶜtda gelür ki:

Beyt: **Kölegeñ** tapsa irdi cirm-i türāb
Añga gerdūndın ötkey irdi cenāb

Gölek[3]: (كولاك) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜArabī'dür. Deryā mevcine

dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da tevḥīdde [Li.1-116b] gelür.

Beyt: Bāġ-ı ḫıred naḫlini ḫāşāk itip
Baḥr-ı belā mevcini **gölek** itip

Ve yine **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Kime ağzı dime kim ᶜışḳıda köksüm çākidür
Baḥr mevci yoḳ ki eşkim siliniñ **gölekidür**

Külümlü[4]: (كولوملو) Kaf-ı ᶜArabī ile gülmelü ve gülüşlü maᶜnāsınadur ki **Luṭfī** eşᶜārında

gelür.

Beyt: Gül dik **külümlü** ġoncama bir kün yoluḳmadım
[A.76b] Aylarda bir hem üçremedim yaḫşı yüziñge

---

1 **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **gölge dimekdür** : kölge demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Ş. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ....cüz hümāy** : ø Li.1 // **ücinci** : üçünci B. ; üçinci S. , Ş. // **gelür ki** : kelür B. // **başıñga** : başında B.
2 **kaf-ı s̱ānī ve s̱ālis̱** : s̱ānī ve s̱ālis̱ Ş // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'dür A. , Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de......................irdi cenāb** : ø Li.1 // **naᶜtda** : naatda B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **ötkey** : ötgey B.
3 **kaf-ı ᶜAcemī** : ᶜAcemī S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Li.1 , Ş. // **kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabīdir B. ; ᶜArabī'dür S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **ḫaşāk itip** : ḫāşāk itib B. // **gölek itip** : gölek itib B. // **Ve yine..................gölekidür** : ø Li.1 // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **ᶜışḳıda** : ᶜaşḳıda B. // **baḥr** : baḥir B.
4 **kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **gülmalü** : külmelü B. // **gülüşlü** : külüşlü B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S.

Külgü[1]: (كولكو) Kaf-ı evvel ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ʿAcemī'dür. Gülmek maʿnāsınadur.

Beyt: Lebleri ḫazān bolur közümde körse yıġlamaḳ
Közlerim yıġlar leb-icān-baḫşda **külgü** körüp

Külegec yüzlük[2]: (كولاكاج يوزليك) Kaf-ı evvel ve kaf-ı s̱ālis̱ ʿArabī ve kaf-ı s̱ānī ʿAcemī'dür. Güler yüzlü dimekdür.

Köl kömük[3]: (كول كوموك) Kafları kaf-ı ʿArabī'dür. Bu daḫı gömgök dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn atası mezārına geldügi maḥalde gelür ki:

[E.170a] Beyt: Urdı atası mezārıġa baş
[S.131a] Kim köl **kömük** itti başın ol taş

Gül ve göl[4]: (كول و كول) Kaf-ı ʿAcemī ile pīrehen maʿnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da on beşinci maḳālede mestler ẕemminde gelür ki:

Beyt: Ton iteki balçıġ olup alyı öl
Alyı öl ammā anıñg alyıda **göl**

Külni[5]: (كولنى) Kaf-ı ʿArabī ile güli dimek olur.

Beyt: Yüz şikāf itiñg tenim yoḳ irdi köñglümdin nişān
Eyle kim ot tapmaġa belā **külni** her yan aḫtarıp

Kömürdi[6]: (كوموردى) Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür. Kemik ve ġayrı nesne kömürdi dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı evvel ʿArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ʿArabī Li.1 // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿAcemi'dür** : ʿAcemīdir B. // **gülmek** : külmek : B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // Bu maddede tanık olarak verilen beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Külegec** : külegeç B. // **kaf-ı s̱ālis̱** : s̱ālis̱ Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ʿAcemī'dür** : ʿAcemīdir B. ; kaf-ı ʿAcemī'dür Li.1 // **güler** : küler B. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **Kafları kaf-ı ʿArabī'dür** : kafları kaf-ı ʿArabī'dür B. ; kafları ʿArabī'dür Ş. // **bu daḫı** : ø S. ; bu daḫi B. // **gömgök** : kökkök B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de..........................ol taş** : ø Li.1 // **geldügi** : kelküki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.

[4] **Kaf-ı ʿAcemī ile** : kaf-ı ʿAcemī'yle Li.1 // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. // **olup** : olub B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaflar kaf-ı ʿArabī'dür S. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Kömüklük[1]: (كوموك لوك) Kaflar kaf-ı ᶜArabī'dür. Gömülmiş, yaᶜnī defn olınmış nesne dimekdür.

Kömek[2]: (كوماك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Eñse maᶜnāsınadur ve himmet ve ᶜināyet ve muᶜāvenet maᶜnāsınadur ki **Münşeāt**'da [Li.1-117a] altıncı mektūbda gelür.

Ve bu ḫaberler ᶜIraḳ'dın kilüli ve yana **kömekler** ḫayāl ḳılıp irdiler.

Ve yine himmet ve ᶜināyet maᶜnāsına **Tevārīḫ-i Mülūk**'da **Seyf-i ẕi'l-Yezen** milkini ki **Yemen** vilāyetidür , **Ebrehe**'den alıvirdügi maḥalde gelür ki:

Nūşīnrevān imdād ḳılıp deryā yolıdın **Yemen**'ġa yıpanıp anıñg **kömeki** mededi bile milkin aldı.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Cān u köñgül firāḳı hücūmıda ittiler
Menden zebūn u zār-raḳ oldı **kömeklerim**

Maᶜāvin dimekdür.

[E.170b] Ammā eñse maᶜnāsına **Bedāyiᶜü'l-vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Öldüm ġam-ı ᶜışḳını ᶜayān eylemekimdin
Çikkeyler idi kāş tilimni **kömekimdin**

Kömrek[3]: (كومراك) Kaflar, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bögür dimekdür, tehī-gāh maᶜnāsına.

---

[1] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **gömülmiş** : kömülmüş B. // **defn olınmış** : defn olunmuş B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **eñse maᶜnāsınadur** : ense maᶜnāsınadır B. // **ve himmet** : kimi de himmet B. // **ve himmet.........................maᶜnāsınadur ki** : ø S. // **muᶜāvenet maᶜnāsınadur ki** : muᶜāvenet maᶜnāsınadır B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **mektūbda gelür** : mektūbda kelür B. // **kilüli** : kilüb B. // **ḳılıp irdiler** : ḳılıb irdiler B. // **Yemen vilāyetidür** : Yemen vilāyetidir B. // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. ; maḥalde gelür S. // **imdād ḳılıp** : imdād ḳılıb B. // **Yemen'ġa** : Yemenge B. // **yıpanıp** : yıpanıb B. ; yıbanıp A. // **Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da...................maᶜāvin dimekdür** : ø Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür ki B. // **köñgül firāḳı** : köñgül firāḳ B. // **maᶜāvin dimekdür** : ø B. , Li.1 ; maᶜāvinlerim dimekdür A. , S. , Ş. // **ammā eñse** : ammā ense B. // **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür** : Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da kelür ki B. ; Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür ki A. // **ġam-ı ᶜışḳını** : ġam-ı ᶜaşḳını B. // **çikkeyler** : çıḳḳaylar B.

[3] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.

Köñgrenme[1]: (كوكرنما) Söylenme ve kömürdenme dimekdür ki Ġarāʾibü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: Lāzım-ı ʿışḳ oldı hicrān bolma ʿāşıḳ kimsege
İmdi olduñg taḥammül eyleben [S.131b] **köñgrenmegil**

Ve yine Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür ki:

Beyt: Her ni Ḥaḳḳ emri durur şükr eyle ḳıl kil kim ḳılmaḳ
Bendedin yaḫşi imes ḫᵛāce işin **köñgreniben**

Küncilik[2]: (كونجيليك) Kaflar, kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile her gün dimekdür ki

Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: **Künica** kiltürüp bülbülni ḫalvet
Tutar nev-rūz vaṣfı birle ṣoḥbet

Çü gül-i miskīn bu derd [Li.1-117b] içre giriftār
Künica ṣabr iter nā-çār u nā-kār

Küneş[3]: (كونش) Güneş maʿnāsınadur , ġāyet ıssı güne daḫı dirler ki Münşeāt'da ikinci

mektūbda bir rübāʿīde gelür.

Rübāʿī: Çü mihr otıdın semender oldı sereṭān
Āteş-gede diki tutaştı gül-zār-ı cihān
İrmes bu ısıġ **küneşde** çıḳmaḳ imkān
Ḫōşdur kişige bolsa savuḳ sāye-mekān

[E.171a] [Ş.239b] Ve yine Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki :

Beyt: [A.77a] Sin dik ü keygen şeb ender rūz ḫaliñ dik imes
Kice vü kündüz libāsın kiyseler ay u **küneş**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **lāzım-ı ʿışḳ** : lāzım-ı ʿaşḳ B. // **bolma** : bolana B. // **imdi olduñg** : imdi kim olduñg B. , Li.1 // **Ve yine....................köñgreniben** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş. // **Ḥaḳḳ emri durur** : ḥaḳ emri dürür B

[2] **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaflar kaf-ı ʿArabīdir B. // **cim-i ʿArabī ile** : cim-i ʿArabī'yle S. ; cim daḫı ʿArabī'dür Li.1 // **Kaflar , kaf-ı ʿArabī'dür ve cim-i ʿArabī ile** : Kaflar ve cim ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Beyt** : Naẓm Li.1 // **kiltürüp** : kiltürüb B.

[3] **güneş** : küneş B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **güne daḫı** : küne daḫı B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **bir rübāʿīde gelür** : bir rübāʿīde kelür B. // **Rübāʿī** : Beyt A. , E. , Li.1 // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür ki** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. ; Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür Li.1 , S. , Ş. // **sin dik ü keygen** : sin dik ve keygen B. // **ḫaliñ** : ḫallenk B. // **kice vü kündüz** : kice ve kündüz B. // **ay u küneş** : ay ve küneş B. // **aṣl** : aṣıl B. // **olınan** : olunan B. // **ḳuyaşdur** : ḳuyaşdır B. // **düşmişdür** : düşmüştür B. // **şübheyi** : sübhe B. // **defʿ ider** : defʿ eyler Li.1 // **elifsiz daḫı** : elifsiz daḫi B. // **cāyizdür** : cāyizdir B. // **ḳuyeş daḫı** : ḳuyeş daḫi B. // **yazılur** : yazılır B. ; dirler Li.1 // **Ve yine Tevārīḫ-i Enbiyā'da....................tozġurdı** : ø Li.1 // **maḥalde gelür ki** : maḥalde kelür ki B. // **ʿaṣr namāzın** . ʿaṣır namāzın B. // **üçün** : uçun B. // **ıżṭırābġa** : iżṭirābġa B. // **ḳaytanıp** : ḳaytardı S. // **tozġurdı** : tozġuzdı B.

Aṣl āf-tābda istiᶜmāl olınan meşhūrı ḳuyaşdur. Eger şübhe olursa mıṣrāᶜ-ı evvelde imes lafẓına ḳāfiye düşmişdür. Şübheyi defᶜ ider ve elif ile ve elifsiz daḫı yazılmaḳ cāyizdür. Neteki ḳuyaş ve ḳuyeş daḫı yazılur.

Ve yine **Tevārīḫ-i Enbiyā**'da **Ḥażret-i Süleymān ᶜAleyhi's-Selām** ikindü namāzı fevt olduġı maḥalde gelür ki:

Süleymān ᶜAleyhi's-Selām ᶜaṣr namāzı fevt bolġay üçün ıżṭırābġa tüşti. Teñgdi taᶜālā küneşi ḳaytarıp ol ḥażret namāzın ḳılġunca öz yirde [S. 132a] tozġurdı.

Gönc[1]: (**كونج**) Kaf-ı ᶜAcemī ile şādī ve müfāḫara maᶜnāsınadur ki **Fihrist-i** Nazmü'l-Cevāhir'de pādişāh vaṣfında bir rübāᶜīde gelür.

Rübāᶜiyye:

Āfāḳ **gönci** ẕāt-ı ferhundesi bil
Eflāk çıraġı rā-yı raşşendesi bil
Cemşīd'ni ḫaşmet içre şermendesi bil
Dāniş **İskenderī** kemīn bendesi bil

Gönendi[2]: (**كوناندى**) Kaf-ı ᶜAcemī ile sevindi ve faḫr eyledi dimekdür.

Gönendürüp[3]: (**كوناندوروب**) Sevindürüp ve faḫr itdürüp dimekdür ki **Gül ü Nevrūz-ı** Luṭfī'de **Münācāt-nāme**'de gelür.

[E.171b] Beyt:

Havā birle heves otını söndür
Gönendürüp mini yolumġa köndür

Köymiş[4]: (**كويمش**) Kaf, ᶜArabī'dür. Bahāne ve taᶜallül eyleyüp bahāne itmiş dimekdür.

Köymendi[5]: (**كويمندى**) Kaf, ᶜArabī'dür. Taᶜallül ve bahāne eyledi [Li.1-118a] dimekdür.

Köymenme[6]: (**كويمانما**) Taᶜallül ve bahāne eyleme dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Fihrist-i** Nazmü'l-Cevāhir'de......................bendesi **bil** : ø Li.1 // **bir rübāᶜīde gelür** : bir rübāᶜīde kelür B. ; gelür ki S.
[2] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle A. ; kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür S. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **gönendürüp** : gönendürüb B. // **sevindürüp** : sevindürüb B. // **faḫr itdürüp** : faḫr etdürüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de**.....................**köndür** : ø Li.1 // **Münācāt-nāme'de** : Münācāt'da A. , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **söndür** : söyindür S. // **gönendürüp mini** : gönendürüb mini B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (12b) vardır.
[5] **Kaf , ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **üçün** : uçun B.

Beyt: Ey Nevāyī yār eger dir kim özüñgni otġa sal
Ten yalañg eylerge köyme cān üçün **köymenmegil**

Köymenip[1]: (كويمانيب) Taᶜallül ve bahāne eyleyüp dimekdür ki **Sulṭān Ḥüseyn** eşᶜārında gelür.

Beyt: Yār kūyıdın öterde başıma yaġsa belā
Anda eyler min tevaḳḳuf her cihetdin **köymenip**

Köydi[2]: (كويدى) Kaf-ı ᶜArabī ile yandı dimekdür.

Köymegim[3]: (كويماكيم) Yanmaġım dimekdür.

Köydürmek[4]: (كويدورماك) Yaḳmaḳ ve köyündürmek maᶜnāsınadur.

Köydürey[5]: (كويدوراى) Yaḳın dimekdür.

Beyt: Dip imiş sin **köydürey** bir dāġ ile köñglin anıñg
Her niçük kim dāġ bolsun dāġ-ı hicrān bolmasun

Köymenip[6]: (كويمانيب) Güyerlenüp dimekdür.

Köylek[7]: (كويلك) Gülmek dimekdür.

Köygey[8]: (كويكاى) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Yana dimekdür.

Köygüci[9]: (كويكوجى) Yanıcı dimekdür.

Köyük[10]: (كويوك) [Ş.240a] Kaflar ᶜArabī'dür. Yanmış dimekdür.

Köygeñge[11]: (كويكانكا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ve s̱ālis̱ ᶜAcemī'dür. Yanmışa dimekdür.

---

[1] **köymenip** : köymenib B. // **eyleyüp** : eyleyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥüseyn** : Ḥüseyin B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **kūyıdın** : köyidin B. // **cihetdin köymenip** : cihetdin köymenib B.
[2] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; Kaf , ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B.
[10] **kaflar ᶜArabī'dür** : kaflar ᶜArabīdir B. ; kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür S. // **yanmış dimekdür** : yanmış demekdir B. // yanmış , köyünmiş dimekdür Li.1
[11] **kaf-ı evvel ᶜArabī** : kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī B. // **kaf-ı s̱ānī ve s̱ālis̱** : s̱ānī ve s̱ālis̱ Li.1 , Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **dimekdür** : demekdir B.

Köydürgeli[1]: (كويدوركالى) Kaf-ı evvel kaf-ı ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'dür.

Yaḳmaḳ içün ve yaḳalıdan berü dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Şuᶜle-i kükürd körgüzdi ḳażā köydürgeli
Derd-i ᶜışḳ [S.132b] ehlin bu kim gerdūn gümān eyler köñgül

Köykenek[2]: (كويكناك) Kaflar, kaf-ı [E.172a] ᶜArabī'dür. Muymul didükleri ḳuşa dirler

ki Ferhād u Şīrīn'de Ferhād [Li.1-118b] salṭanatdan ibā itdügi maḥalde anasına cevābında gelür ki:

Beyt: ᶜUḳab u köylenek ni ḳılsalar ḳayd
Ḳaçan ḳılġay anıñg ṣaydını bu ṣayd

Küyev[3]: (كوياو) Kaf ᶜArabī'dür. Güyekü maᶜnāsınadur ki Mecnūn u Leylī'de Mecnūn

ve Leylī vefāt idüp ikisin bir ḳabre ḳodıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: Bir naḳşġa saldılar ikevni
Cānsız kilin ü ölük küveyni

[A.77b] Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da Lehrāsib Rūm'a geldügi maḥalde gelür.

Her taḳdīr bile Ḳayser Lehrāsib'ni küyev ḳılıp ḳızın añga birdi.

2.42. Ḥarfü'l-Lami'l-Meftūḥa

Laş[4]: (لاش) Leş dimekdür, cīşe maᶜnāsına ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Ölgec itin ey ḫasta Nevāyī efusan
Çün körsem iti alyıda laşıñg sağışur min

---

[1] **kaf-ı ᶜArabī** : ᶜArabī Li.1 , S. , Ş. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; ᶜAcemī'dür Li.1 , S. , Ş. // **içün** : için B. // **berü** : beru B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **derd-i ᶜışḳ** : derd-i ᶜaşḳ B.

[2] **Kaflar , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaflar kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaflar ᶜArabī'dür Li.1 , Ş. // **itdügi** : itdüki B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş.

[3] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf ᶜArabīdir B. ; kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür Li.1 , S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Mecnūn ve Leylī** : Mecnūn Li.1 // **vefāt idüp** : vefāt idüb B. // **ḳodıḳları** : ḳoduḳları B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **naḳşġa** : naḳışḳa B. // **Ve yine Tevārīḫ-i Mülūk'da ....añga birdi** : ø Li.1 // **geldügi** : keldüki B. // **gelür** : kelür B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da ....sağışur min** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **Nevāyī** : nevāli S. // **efūsān** : oḳusan S.

La[1]: (لا) Ḥayf dimekdür ki Sebᶜa-i Seyyāre'de Dilārām çeşme yanında Behrām Şāh firāḳında çeng nevāḥt idüp eydürdi ki:

Beyt: ᶜÖmrdin nā-ümīd boldum la
Miḥnet-i hicr içinde toldum la

Ve yine [E.172b] Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki :

Beyt: Lebiniñ fikri bağrımnı ḳan ḳıldı la
Çü ḳan ḳıldı közdin revān ḳıldı la

2.43. Ḥafü'l-Lami'l-Meksūre

Lik ve lıġ ve lıḳ[2]: (ليق و ليغ و ليك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Bunlar ekṡer bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınur [Li.1-119a] ki [S.133a] filānlu dimekdür. Neteki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Servniñg her beki bağrım ḳanıdın sīr-āb irür
Yoḳsa bolmas erġuvānī berklik serv-i revān

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Laᶜli şevḳidin ki ġam tağın ḳazarsın ey köñgül
Ni belā Şīrīn heveslıḳ nā-tüvān Ferhād'sın

[Ş.240b] Ammā filānlıḳ maᶜnāsına Lisānü'ṭ-Ṭayr'da tevḥīdde gelür.

Beyt: Sinde resm birlıġ ü hem yārlıġ
Ḥaylıġ u ḳādirlıġ u ġuffārlıġ

Liçek[3]: (لچك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim-i ᶜAcemī ile maḳrama maᶜnāsınadur ki Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da otuz altıncı faṣlda zinān ẕikrinde gelür ki:

---

[1] La : laa B. // dimekdür : demekdir B. // çeşme yanında : yanında E. // Behrām Şāh firāḳında : Behrām firāḳında B. // eydürdi ki : iderdi ki B. // ᶜömrdin : ᶜömürdin B. ; ᶜömridin Ş. // boldum la : boldum laa B. // içinde : içide B. // toldum la : toldum laa B. // gelür ki : kelür B. ; gelür Ş. // ḳan ḳıldı la : ḳan ḳıldı laa B. // çü : cü B. // közdin : közden B. // revān ḳıldı la : revān ḳıldı laa B.

[2] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // ekṡer : ø E. // lafẓla daḫı : lafızla daḫi B. // olınur ki : olunur ki B. ; olınurlar Li.1 // filānlu dimekdür : filānlu demekdir B. ; filānlu maᶜnāsına Li.1 ; filānlıḳ dimekdür ki S. // Neteki : Ki A. , Li.1 , S. // gelür : kelür B. // sīr-āb : seyrāb B. // Ve yine ....Ferhād'sın : ø Li.1 // Ve yine Ġarāībüᶜṣ-Ṣıġar'da gelür : Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki S. , Ş. // laᶜli : laali B. // tevḥīdde gelür : tevḥīdde kelür B. // resm birlıġ : resm birlig B. // yārlıġ : varlıġ S. // ḳādirlıġ : ḳadirlig B.

[3] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. ; kaf-ı ᶜArabī ile Li.1 , S. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // faṣlda : faṣılda B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1

Keşīdelik yağlığ farķığa liçek salğaylar.

2.44. Ḥarfü'l-Lami'l-Mażmūme

Lünk[1]: (لنك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Futa maʿnāsınadur ki **Sebʿā-i Seyyāre**'de beşinci

ḥikāyede [E.173a] müdbir ve muķbil suya girdikleri maḥalde gelür.

Beyt: Lik Ṣādıķ bilige bağlap **lünk**
Suğa kirdi niçük ki baḥrğa çünk

Lük[2]: (لوك) Kaf, kaf-ı ʿArabī'dür. Yorğun dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de ķarn seng-i

tıraş taʿrīfinde gelür ki:

Beyt: Yana bir üstaḍ-ı çapek irdi
Ki kem **lük** sanʿatı hem nāzik irdi

2.45. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meftūḥa

Mey[3]: (مای) İki maʿnāya gelür. Biri revġān maʿnāsına ve biri yābān ḫar-gelesiniñ

ayğırına , yaʿnī erkegine dirler.

Mers[4]: (مرس) İp.

Beyt: Bend-i zülfüñg boynuma tüşkec helāk itti mini
İtke cānā hīc kim öltürür taķmas **mers**

Maral[5]: (مرل) Āhūnuñ dişisine dirler ki **Muḥākemetü'l-Lüġateyn**'de Nevāyī Ḥażretleri

bu lüġati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

---

[1] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf-ı ʿArabī'yle S. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **girdikleri** : kirdikleri B. // **gelür** : kelür ki B. ; gelür ki A. , Ş. // **lik** : lünk S. // **bağlap** : bağlab B. // **baḥrğa** : baḥirge B.

[2] **Kaf , kaf-ı ʿArabī'dür** : kaf kaf-ı ʿArabīdir B. ; kaf-ı ʿArabī ile S. ; kaf ʿArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] **Āhūnuñ** : āhū E. // **ki Muhākemetü'l-Lüğateyn'de.....................buğu vü maral** : ø Li.1 // **Nevāyī Ḥażretleri.............iderler ki** : ø Ş. ; gelür Ş. // **suyķunnıñg** : sığınnıñg B. // **maral dir** : maral dirler Ş. // **Ve yine** : Ve B. // **gelür ki** : kelür B. // **buğu vü maral** : buğu ve maral B.

Türk suyḳunnıñg hem irkekin boġu ve tişisin **maral** dir. Sart āhū vü gevzendin özge nime dimes.

Ve yine **Sebᶜa-i Seyyāre**'de [S.133b] altıncı ḥikāyede gelür ki:

Beyt: Gūyā ṣaydlardın ol cengel
Vāḳıᶜ irdi tola buġu vü **maral**

Maşmıl: (ماشمل) Şol ᶜAceme dirler ki taḳyesi dülbendiniñ aşaġa cānibinden [A.78a] görüne.

Maşab[1]: (ماشاب) ᶜAbā maᶜnāsına [Li.1-119b] dur, Fārisī ile müşterekdür. **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür ki:

Beyt: Tut faḫr itekin aṭlas ü zer-beft sözin ḳoy
Kim ol daġı ten ḥıfẓıġa **maşab** dik irmiş

Maġ[2]: (ماغ) Şol kebūtere dirler ki başı ve ḳuyruġı ve ḳanatlarınuñ ucı bir reng ola, eger siyāh ve eger aḳ. Eger siyāh olsa siyāh maġ ve eger aḳ olsa [E.173b] sefīd maġ dirler. Her ne reng olsa anıñla istiᶜmāl iderler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de gelür, ṣıfat-ı şebde güneş ṭulunmaḳ vaṣfında.

Beyt: Çünki ḫūrşīd ṣandalı **maġı**
Uçup açtı ḳanat tün zāġı

Meleş[3]: (ملش) Şīve-dār maḥbūbe dirler ve żaġatay'da bir tā'īfedür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: [Ş.241a] Ey **Nevāyī** niley il **Tarḫan** ile **Barlas**'ını
Kim birür köñglümge hālā **meleş** ol şūḫ **meleş**

Mamuġ[4]: (ماموغ) Penbe maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de münācātda gelür.

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **müşterekdür** : müşterekdir B. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da ....maşab dik irmiş** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Ş.

[2] **bir reng ola** : bir renk ola B. // **ne reng olsa** : ne renk olsa B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de ....tün zāġı** : ø Li.1 // **gelür** : ø A. , S. , Ş. ; kelür B. // **ṭulunmaḳ vaṣfında** : ṭulunmaḳ vaṣfında kelür b. ; ṭulunmaḳ vaṣfında gelür A. , S. , Ş.

[3] **ṭā'īfedür ki** : ṭā'īfedir ki B. ; ṭā'īfeniñ adıdur Li.1 // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da....................ol şūḫ meleş** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.

[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.....................kim mamuġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür gelür ki S. // **çikip** : çikib B.

Beyt: Güneh şuᶜlesin çün çikip ol tamuġ
Köyüp ebr-i raḥmet niçük kim mamuġ

Manĝa[1]: (منكا) Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür. Baña dimekdür.

Minirĝ[2]: (منيك) Kaf-ı ᶜAcemī ile benim dimekdür.

Manĝla[3]: (مانكلا) Kaf ᶜAcemī'dür. Alın dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ḳahrdın çin ki tüşti **manĝlanıġa**
Çinnirĝ astıda nun irür ḳaşıġa

Ve yine **Sirācü'l-Müslimīn**'de ṭahāret [S.134a] ferā'iżi bābında yüz yumaḳ beyānında gelür ki:

Beyt : Yumaġlıġ yüzni **manĝlay** tā ẕekāndur
Ḳulaḳdın tā ḳulaḳ vech-i ḥasendür

Manĝra[4]: (مانكرا) Kaf-ı ᶜAcemī ile ḳoyun ve ṣıġır ve sāyir ḥayvān meledügine dirler ve emr idüp mele dimekdür [E.174a] ki **Ferhād u Şīrīn**'de miᶜrācda gelür ki:

Beyt: Ḥamel **manĝrap** ḳoyup serv alyıda baş
Ki bolsaḳ ikimiz ḳurbān sanĝa kāş

Manĝış[5]: (مانكيش) Kaf-ı ᶜAcemī ile maḥbūblaruñ nāz u şīve ile āheste ṣalınduġına dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da on altıncı ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt : Ḳayıttı kilgen yolı birle yürüp
Kehg ḥırāmın biri bir **manĝdurup**

---

[1] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf-ı ᶜAcemī ile B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf muᶜaccemedür Ş. // **baña** : bana B. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[3] **manĝla** : manĝa B. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da.................vech-i ḥasendür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **ḳahrdın** : ḳahırdın B. // **manĝlanıġa** : manĝlayıġa B. // **astıda** : üstide S. // **ḳaşıġa** : ḳaşı A. , B. , S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **ḥayvān meledügine** : ḥayvānāt meledügine S. // **emr idüp** : emr idüb B. // **mele dimekdür** : bele demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....sanĝa kāş** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. , Ş. // **manĝrap** : manĝrab B. // **ḳoyup** : ḳoyub B.

[5] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. // **ḥikāyesinde gelür ki** : ḥikāyede kelür B. ; ḥikāyede gelür S. ; ḥikāyede gelür ki Ş. ; ḥikāyesinde gelür Li.1 // **ḳayıttı** : ḳatıttı B. ; ḳāmeti S. // **yürüp** : yürüb B. // **kehg** : kebg B. , Li.1 ; lik A. , Ş. // **manĝdurup** : manĝdurub B. // **ṣalındurup dimikdür** : ø B. , Li.1 // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de...................fedāsı anınĝ** : ø Li.1 // **vaṣfında gelür ki** : vaṣfında kelür ki B. ; vaṣfında gelür S. // **saçıp** : saçıb B. // **Ve yine Mīzānü'l-Evzān'da.........................fedāsı anınĝ** : ø S. // **ki ᶜArūż risālesidür** : ø Ş. ; ki ᶜArūż risālesidir B. // **dördinci** : dördünci B. // **bir beytde gelür ki** : bir beyitde kelür B. ; bir beytde gelür A.

Ṣalındurup dimekdür.

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de Leylī vaṣfında gelür ki:

Beyt: Bir **mañgışıda** yüz leṭāfet
Yoḳ yoḳ ki saçıp cihānġa āfet

Ve yine **Mīzānü'l-Evzān**'da ki ᶜArūż risālesidür, dördinci dāyireniñ ikinci baḥrında bir beytde gelür ki:

Beyt: Ni **mañgışdur** ki tenler hebāsı anıñg
Ni baḳışdur ki cānlar fedāsı anıñg

Mayruḳ[1]: (مايروق) Egri ve ᶜayblu dimekdür ki **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Benefşeniñg niçük olmış dimāġı munca aluḳ
Ki ḫaṭṭınge siniñg ol Hindūyī irür **mayruḳ**

Mayruḳ[2]: (مايروق) Ġoncanınñ perdesi deyü lügatler böyle ḳaydetmişler.

Mayuḳ[3]: (مايوق) Baᶜżı meyveniñ ve şükūfeniñ üzerinde ḫafīfce perde olur aña dirler ve ḳabuḳ maᶜnāsına daḫı gelür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Lebleriñgni kim uçuḳ tutmış [Li.1-120a] hem ol heyet bile
Aġzıñg andaḳ bestedür kim tüşmemiş andım **mayuḳ**

Baᶜżı nüsḫada "**aġzıñg andaḳ ġoncadur kim**" vāḳıᶜ [A.78b] olmış, bu taḳdīrce mayuḳ, şükūfeye şāmildür.

2.46. Ḥarfü'l-Mimi'l-Meksūre

Mitin[4]: (ميتين) Külüñg ki anuñla ṭaş yonarlar. **Ferhād-nāme**'de ḳaden-i ḫārā-ken vaṣfında eydür.

Beyt: Çü **mitin** nevkini ḫārā-ken eylep
Ḳatıġ ḫārānı revzen revzen eylep

---

[1] **ᶜayblu** : ᶜayıblu B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da....................irür mayruḳ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür Ş. // **ḫaṭṭınge** : ḫaṭṭınga B. // **siniñg** : seniñg B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **meyveniñ ve şükūfeniñ** : meyveniñ şükūfeniñ B. ; meyveleriñ ve şükūfeleriñ Li.1 // **ḫafīfce** : ḫafīfçe B. // **perde olur** : perdecik olur Li.1 // **ḳabuḳ** : ḳoyun S. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **gelür** : kelür B. ; buyurur Li.1 // **bestedür** : pistedür B. // **Baᶜżı nüsḫada..................şāmildür** : ø Li.1 // **taḳdīrce** : taḳdīrde B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Mininĝ[1]: (مینینك) Benüm diyicek maḫalde mininĝ dirler. İmlāda min mā-baᶜdına bir ya yazılur kesreye delālet içün ve bir nun ve bir daḫı nununĝ kesresi eclāçün ya ve bir daḫı kaf-ı ᶜAcemī mā-ḳabline nun resm olınur.

Mikcin[2]: (میکجین) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür ve cim-i ᶜArabī ile [S.134b] ḫınzırıñ dişisine dirler [Ş.246b] ki **Muḫākemetü'l-Lügateyn**'de **Nevāyī Ḥażretleri** bu lügati şöyle taṣḥīḥ iderler ki:

Ve bir şürüşinlıġ av ki tonĝuz avıdur anınĝ irkekin ḳaban ve tişisi **mikcin** ve uşağın çurpa dirler ve ṣart barçasın ḫük ve gürāz lafẓı bile aytur.

Miney[3]: (میناى) Ata bineyin dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür.

Beyt: **Miney** güşiş-i saᶜy raḫşıġa tīz
Sipeh ziynetiġa ḳılayın sitīz

Min[4]: (مین) Ben dimekdür.

Min min[5]: (مین مین) Yaᶜnī benim dimekdür.

Minĝ[6]: (مینك) Kaf-ı ᶜAcemī [E.175a] ile biñ , yaᶜnī ᶜded maᶜnāsınadur ve ḫāl maᶜnāsına daḫı gelür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Ḫūblarġa **minĝ** ol aynınĝ tāze ḳulluḳ dağı bes
Közlerige sürme küyınınĝ ḳara tofrağı bes

Beyt: Ey **minĝleri** fülfül közi kāfir yüzü kāfūr
Esrü dağı bolma bu kiçer ḥüsnünĝe mağrūr

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] **Mikcin** : minĝcin S. // **kaf ,kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. // **kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim-i ᶜArabī ile** : kaf kaf-ı ᶜArabī'dür ve cim daḫı ᶜArabī'dür Li.1 ; kaf ve cim ᶜArabī'dür Ş. // **cim-i ᶜArabī ile** : cim-i ᶜArabī'yle S. // **dirler ki** : dirler Ş. // **ki Muhākemetü'l-Lügateyn'de......................bile aytur** : ø Li.1 // **Muhākemetü'l-Lügateyn'de** : Muhākemetü'l-Lügateyn'de yuḳarıda geçmişdür Ş. // **Nevāyī Ḥażretleri.........................bile aytur** : ø Ş. // **Ve bir** : bir E. // **ḳaban** : ḳayan S. // **tişisi** : dişisi B. // **sart** : sarḳ A. // **lafẓı bile** : luṭfi bile E. // **aytur** : ayturlar S.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **miney** : minesi B. // **raḫşıġa** : raḫşige B. // **ziynetiġa** : ziynetige B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜācemī'dür Ş. // **biñ** : bin B. ; biñ dimekdür S. , Ş. // **yaᶜnī** : ø Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsına Ş. // **daḫı gelür ki** : daḫi kelür ki B. // **gelür** : kelür B. // **ol aynınĝ** : ol ay ninĝ B. // dağı bes : dağı pes A. // **küyınınĝ** : köyi ninĝ B. // **tofrağı bes** : tofrağı pes A. // Tanık olarak verilen ikinci beyt yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Miñiñ[1]: (ميكيك) İki kaf daḫı kaf-ı ᶜAcemī'dür. Ḫāliñ maᶜnāsına ki eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Miñiñg irniñg yüziñg ay reşk-i rıżvān
İlād-ı kevs̱er ü bāġ-ı cināndur

Mindürmek[2]: (ميندورماك) Bindirmek dimekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de Ḫᵛāce Āḫī Ferruḫ Şāh'ı bir virānede bulup ibrām ve ilḥāḳ atına bindirdügi yerde bu beytde mindürdi lafzı bindirdi dimekdür.

Beyt: Saᶜy ile merkeb üzre **mindürdi**
Ḫıdmetige öyige yitkürdi

Mindürgil[3]: (ميندوركيل) Ferruḫ Şāh mānīyi gördikde ḫıdmet-kāra ḫiṭāb idüp bu beytde mindürgil didügi bindirgil dimekdür.

Beyt: Ol müsāfirni atġa **mindürgil**
Çapturup ḫıdmetiġa yitkürgil

Mincaḳ[4]: (مينجاق) Boncuḳ dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e çekdügi develer vaṣfında gelür.

Beyt: ᶜAlāḳa barıġa ser-ā-ser ipek
Dürr ü laᶜl ü fīrūze **mincağı** dik

Mindev[5]: (مندو) At omuzındağı yağıra dirler.

Miñgiz[6]: (مينكيز) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Beñiz dimekdür, beşere maᶜnāsına ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e pīş-keş virdügi cāriyeler vaṣfında gelür ki:

Beyt : **Miñgizleri** gül gül . müjeleri ḫār
Ḳapağları giñg giñg , ağızları tar

---

[1] **İki kaf daḫı kaf-ı ᶜAcemī'dür** : İki kaf daḫi kaf-ı ᶜAcemīdir B. ; İki kaf daḫı kaf-ı muᶜaccemedür A. , B. , Li.1 , S. ; Kaflar ᶜAcemī'dür Ş. // **ki Eşᶜār-ı Luṭfī'de.................cināndur** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de........................mincağı dik** : ø Li.1 // **çekdügi** : çekdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ipek** . ø A. , S. , Ş. // **dürr ü laᶜl ü fīrze** : dürr ü laal ve fīrūze B.

[5] **omuzındağı** : omuzundağı B.

[6] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı muᶜaccemedür A. ; kaf-ı muᶜacceme ile Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....ağızları tar** : ø Li.1 // **İskender'e** ø B. // **virdügi** : verdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // Tanık olarak verilen ikinci beyit yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Beyt: Nāzıñg yañgaḳlarıñg kibi şemᶜ-i encümde yoḳ
Serv ḳaddiñg miñgizlü ṣanevber-i çemende yoḳ

[S.135a] **Miñgizitti**[1]: (مينكيزيتى) Kaf-ı ᶜAcemī ile beñzetti dimekdür ki eşᶜār-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Kim ḳaşıñgnı hilāl **miñgzitti**
Anı ᶜışḳ ehli kec nazar didiler

2.47. Ḥarfü'l-Mimi'l-Mażmūme

Mundu[2]: (موندو) [Li.1-120b] Şayyadlar şikār ṭutmaġa dām ḳurıcaḳ, kenārına sivri aġaclara ḳara bezler örterler ve şikārı anıñ üzerine sürerler, tā ki aña varup ṣancıla ki **Mucnūn u Leylī**'de **Leylī**'niñ göziyle kirpikleri vaṣfında gelür.

Beyt: Dime bu siyeh ni ḫayl-i **Hindū**
Çīn deşti kiyikler yaña **mundu**

Müşk anca saçıp ol āhū-yı **Çīn**
Kim eylep anda **mundularnı** müşkīn

Ve yine ceng günlerinde ḫandeḳ içinde ve sāyir ceng yerlerinde iderler ki düşmen geldükde aña sancıla ki **Sedd-i İskenderī**'de cenginde gelür.

Beyt: Yana ḫandeḳ aylında **mundu** tikip
Ḳalın ni şeker dik ki **Hindū** tikip

[Ş.242a] **Mundaḳ**[3]: (مونداق) Buncılayın ve bunuñ gibi dimekdür.

Muñg dik[4]: (مونك ديك) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Bunuñ gibi dimekdür.

---

[1] **Miñgzitti** : miñgzetti B. // **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Eşᶜār-ı Luṭfī'de** : Luṭfī eşᶜārında Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // hilāl : hilāle Li.1 // **hilāl miñgzitti** : hilāl miñgzetti B. // ᶜışḳ ehli : ᶜaşḳ ehli B.

[2] **aġaclara** : aġaclar B. // **varup** : varub B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yaña mundu** : buñga mundu B. // **saçıp** : saçıb B. // **eylep** : eyleb B. // **anda** : ø A. , B. , S. // **ceng günlerinde** : cenk günlerinde B. // **ḫandeḳ içinde** : ḫendek içinde B. // **ceng yerlerinde** : cenk yerlerinde B. // **düşmen geldükde** : düşmen keldükde B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.........................Hindū tikip** : ø Li.1 // **Sedd-i İskender'de** : Sedd-i İskenderī'de B. ; Sedd-i İskender A. // **cenginde gelür** . cenkde kelür . B. ; cengde gelür S. ; cenginde gelür ki Ş. // **ḫandeḳ aylında** : ḫendek alyıda B. ; ḫandek alyıda A. // **mundu tikip** : mundu tikib B. // **Hindū tikip** : Hindū tikib B.

[3] **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[4] **Kaf-ı evvel ᶜAcemī** : kaf-ı evvel Muᶜacceme A. , Li.1 // **kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür** : kaf-ı sānī ᶜArabīdir B. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.

Munda[1]: (موندا) Bunda dimekdür.

Munĝ[2]: (مونك) Kaf-ı Muᶜacceme ile bunuñ dimekdür.

Monĝuz[3]: (مونكوز) Kaf ᶜAcemī'dür. Boynuz dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de vaḥşīler vaşfında gelür.

[E.176a] Beyt: Köz ezrāḳ saḳal sarıġ tīre yüz
Çıḳıp barçanınĝ manĝlayıda **monĝuz**

[A.79a] Munĝ[4]: (مونك) Kaf-ı ᶜAcemī ile belā ve miḥnet maᶜnāsına, buñlı ve miḥnetlü dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ ḥāli beyānında gelür.

Beyt: **Munĝlıġ** min ü munĝ bile peyāmım
Munĝlıġ kişiler sözi peyāmım

Ve yine **Ġarāībü'ş-Şıġar**'da gelür ki:

[S.135b] Beyt: İrür tenimdeki yüz dāġ birle **munĝlıġ** cān
Gedā ki tonıġa her sarı salsa peyvendi

Munĝaldı[5]: (مونكالدى) Buñaldı dimekdür.

Munĝlaştı[6]: (مونكلاشتى) İki miḥnet-zede birbiriyle görüşdi dimekdür.

[Li.1-121a] Munĝra[7]: (مونكرا) Kaf-ı ᶜAcemī ile yanĝra gibi ḳoyun ve şıġır meledügine dirler ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn** şaḥrāda āhūya ḫitāb idüp eytdi.

Beyt: Bozlap ġamım eyle āşikāra
Munĝrap munĝum ayıt bī-müdārā

---

[1] **dimekdür** : demekdir B.
[2] **Kaf-ı Muᶜacceme ile** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **Kaf ᶜAcemī'dür** : kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de.............................monĝuz** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **çıḳıp** : çıḳıb B. // **barçanınĝ** : barcanınĝ B.
[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de..............................sözi peyāmım** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **munĝlıġ min** : muyınĝlıġ min S. // **munĝlıġ kişiler** : muyınĝlıġ kişiler S. // **Ve yine** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , Ş. // **peyvendi** : peyvend S.
[5] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[6] **birbiriyle** : birbiri ile B. // **görüşdi** : körüşdi B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[7] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B. , Li.1 // **gibi** : kibi B. // **meledügine** : meledükine B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.......................bī-müdārā** : ø Li.1 // **idüp eytdi** : idüb ayıtdı B. ; idüp eytdi ki Ş. // **bozlap** : bozlab B. // **munĝrap** : munĝrab B.

Munĝurġap[1]: (مونكورغاب) Bu daḫı evvel maᶜnīyedür ki Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara

eşᶜārında gelür.

Beyt: Hicr deştide munĝurġap ḳalmış irdi ḫaste cān
Veh dinĝiz kim ol ġarīb u nā-tüvān kildi mü

Mul[2]: (مول) Muḥtāc maᶜnāsınadur ki Ḥayretü'l-Ebrār'da beşinci maḳālede kerem

beyānında gelür.

[E.176b] Beyt: Keflerininñ ayını çü birmek bolup
Mul munĝa Ḥātem anĝa birmek bolup

Muldur[3]: (مولدور) Jāle maᶜnāsınadur ki Mecnūn u Leylī'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Sarıġ gül üze ṣabūḥī muldur
Altun ṭabaḳ üzere körkezdür

Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de Dilārām vaṣfında gelür ki:

Beyt: Tişleri leyli içinde rişte-i dürr
Manĝa ḥayvān suyı ara muldur

Muçek[4]: (موچك) Kaf-ı ᶜArabī ile öpmek maᶜnāsınadur ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Lebiñdin istedi cānım ḥayāt tapmas min
Ki bir sökinc mü yā ḳaṣdı bir muçek mu ikin

Ve yine Fevāīd [S.136a] ü'l-Kiber'de gelür ki:

Beyt : Tizgüzerde nefsinĝ yüzi ḳaçurmaḳ ni idi
[Ş.242b] Meyl ḳılmas ḫōd ölük kimsedin almaḳġa muçek

---

1 munĝurġap : munĝurġab B. ; munĝuzġap S. // bu daḫı : bu daḫi B. // evvel ; ol B. , S. , Ş. // maᶜnīyedür ki : maᶜnīyedir ki : B. ; maᶜnāya dirler ki S. // Sulṭān Ḥüseyn : Sulṭān Ḥüseyin B. // gelür : kelür B. // deştide munĝurġap : deştide munĝurġab B.

2 maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // ki Ḥayretü'l-Ebrār'da........................anĝa birmek bolup : ø Li.1 // beyānında gelür : bābında kelür B. ; bābındagelür ki S. // çü birmek bolup : cü birmek bolub B. // anĝa birmek bolup : anĝa birmek bolub B.

3 maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür : kelür B. // ṣabūḥī : sebūḥī B. // Ve yine Sebᶜa-i Seyyāre'de..........................ara muldur : ø Li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // içinde : içide B. // rişte-i dürr : reşte-i dürr B.

4 muçek : mucek Ş. // kaf-ı ᶜArabī ile : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // maᶜnasınadur : maᶜnāsınadır B. // gelür .: kelür B. ; gelür ki S. // ḥayāt : katebat B. // sökinc : sökünc B. // muçek mu ikin : mucek mu ikin Ş. // Ve yine Fevāīdü'l-Kiberᶜde.........................almaḳġa muçek : ø li.1 // gelür ki : kelür ki B. ; gelür S. // tizgüzerde : tirgüzerde B. ; tirgürerde S. // meyl : meyil B.

Müşek[1]: (موشك) Kaf-ı ᶜArabī ile fişek dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de naḫl mukābelesinde gelür.

Beyt: Egerçi irür **müşek** atmaḳ işi
Bulut mamuğın örte almas kişi

Müşük[2]: (موشوك) Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür. Kediye dirler ki gürbe maᶜnāsına **Nesāyimü'l-Muḥabbe**'de **Mevlānā Celāle'd-dīn-i Belḫī** menāḳıbında gelür ki:

Baᶜżı eṭfāl [E.177a] bile öy tamamlarıda seyr ḳılur irmişler. Alardın biri yana birige dipdur ki bu ḥareket **müşük** işidür ḥayf bolġay ādemi bu işge mürtekib bolġay.

Ve yine **Maḥbūbu'l-Ḳulūb**'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki:

Müşükge riᶜāyet kebūterġa āfetdür.

Muñg[3]: (مونك) Derd ve belā ve meşaḳḳatdür ki bu diyārda büñg dirler. Ya ile **Sebᶜa-ı Seyyāre**'de evvelke ḥikāyede eydür ki:

Beyt: Yüz tümen **muñgda** cān eşkān
Barı biri sarı vü bu biri sarı

Muñgdaşmaḳ[4]: (مونكداشماق) Birbiriyle buñların söyleşmekdür ki aña derdleşmek dinilür.

Beyt: Kimse yārı birle ḫōştur ġam diyişip **muñgdaşıp**
Yetsege hey çırmaşıp öltürsege hey bandaşıp

Muñgratıp[5]: (مونكراتيب) İñleyüp dimekdür.

---

[1] **Kaf-ı ᶜArabī ile** : kaf-ı ᶜArabī'yle Li.1 , S. // **fişek** : fişekdür Li.1 // **dimekdür ki** ....almas **kişi** : ø Li.1 // **naḫl** : naḫil B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S.

[2] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **gürbe maᶜnāsına** : ø A. , E. , S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **tamamlarıda** : tamlarıda B. // **seyr ḳılur** : seyir ḳılur B. // **dipdur ki** : dibdur ki B. // **işidür** : işidir B. // **Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da ücinci ḳısmda bir tenbīhde gelür ki** : Ve yine Maḥbūbu'l-Ḳulūb'da gelür Li.1 // **ücinci** : üçünci B. ; üçinci Ş. // **ḳısmda** : ḳısımda B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 // **kebūterġa** : kebūterge B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Munı[1]: (مونى) Bunı dimekdür. Sebᶜa-i Seyyāre'de sebeb-i teʾlīf evāilinde ṣıfat-ı şebde

gelür.

Beyt: Munı peydā anı nihān eylep
Her birin fitne-i cihān eylep

Muz[2]: (موز) Buz dimekdür, yaḫ maᶜnāsına ki Ferhād u Şīrīn'de eṭıbbānıñ ᶜilāc

idecekleri taġ vaṣfında gelür.

Beyt: Büyik ol taġ ucı eyle kim köz
Savuġdın baġlanar pes çeşmeler muz

Ve yine Fevāīdü'l-Kiber'de gelür ki:

Beyt: Tüz şeb-istān içre ṣoḥbet kim işāret meyġadur
Şemᶜ-i kāfūrī ki astı şuşe muzlar bile öy

Mu[3]: (مو) Bu daḫı bir lafẓdur ki bir lafẓla daḫı istiᶜmāl olınması maᶜnī ḥāṣıl olmaz ki ;

filān mu ikin , filān mı ki dimekdür. [A.79b] Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Veh ki mindin ayru yüz cān yoḳsa cānān mu ikin
Mañga ansız miñ [Li.1-121b] ölüm bar derd-i hicrān mu ikin

Ve yine Naẓmü'l-Cevāhir dibācesinde bir rübāᶜiyyede geldi mi [S.136b] diyeyin

diyecek yerde gelür ki:

[E.177b] Beyt: Her ṣafḥası gül-berk ṭarrı kildi mudı
Saçınıñ rengi ᶜanber mudur müşk-i Çīn mu

Lebiniñ taᶜamı şeker mudur engebīn mu

Müri[4]: (موری) Pencereye ve ṣu ylına dirler ki Ferhād u Şīrīn'de ejdehā vaṣfında gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2 **dimekdür** : demekdir B. // **maᶜnāsına ki** : maᶜnāsınadur Li.1 // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....muzlar birle öy** : ø Li.1 // **eṭıbbānıñ** : aṭıbbānuñ B. // **ᶜilāc idecekleri ṭaġ vaṣfında gelür** : Ferhād'a ᶜilāc idecekleri ṭaġ vaṣfında gelür Ş. // **gelür** : kelür B. // **büyik** : biyik Ş. // **savuġdın** : savuġdin B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A., S. // **meyġadur** : meygedür B. // **birle öy** : birledi B., S.

3 **bu daḫı** : bu daḫi B. // **bir lafẓdur ki** : ø E., S. // **bir lafẓla daḫı** : bir lafızla daḫi B. ; bir lafẓla S. // **olınmasa** : olunmasa B. // **ḥāṣıl olmaz** : olmaz A. // **dimekdür** : demekdir B. ; dimekdür ki A., Li.1, S. // **gelür** : kelür B. // **ayru** : ayrı B. // **derd-i hicrān** : derd ü hicrān B. // **Ve yine Naẓmü'l-Cevāhir.......................engebīn mu** : ø Li.1 // **rübāᶜiyyede** : şiirde B. // **geldi mi** : keldi mi B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Ş. // **kildi mudı** : kildimu di B. // **rengi** : ø S. ; renki B. // **şeker** : sükker B.

4 **pencereye** : pençereye S. // **yolına** : yoluna B.,Li.1 // **dirler** : derler B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de ....ornıġa müri** : ø Li.1 // **ejdehā** : ejderhā B. // **gelür** : kelür B. // **noḳta ornıġa** : lafẓ ortıġa S.

Beyt : Tişükler burnıda vaḥşet tennūrı
Tennūrı yoḳ ki noḳta ornıġa mūri

Mürçel[1]: (مورچل) Ḳalᶜa burġuzına dirler ki Fedhād u Şīrīn'de Ḫusrev Ermeniyye ḳalᶜası muḳābelesinde yapduġı ḳalᶜa vaṣfında gelür.

Beyt: Ulaştı mürçel ü yerni ḳılıp şaḳ
Çerik eṭrāfıġa ḳazdurdı ḫandeḳ

[Ş.243a] Munca[2]: (مونجه) Bunca dimekdür.

Mundaḳ[3]: (موندٰاق) Buncılayın dimekdür.

Mundu[4]: (موندو) İgne, sūzen maᶜnāsına Sebᶜa-i Seyyāre'de Şāh Behrām'ıñ Dilārām firāḳında aḥvālin ẕikr itdügi yerde eydür.

Beyt: Kirpiki yoḳ kim ol ṣıfat-ı Hindū
Sancıban baġrı içre yüz mundu

2.48. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meftūḥa

Neġu[5]: (ناغو) Niçün dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Başımġa kūyıda her dem ġulüvv ḳılur itler
Ger ölmesem bu ġulüvvni neġu ḳılur itler

Ve yine Mecnūn u Leylī'de Şeyḫ Niẓāmī vaṣfında gelür ki :

Beyt: Mūsā imes irse kilki neġu
Cevfi ara muẓmer itti cādū

Narı[6]: (نارى) Öte dimekdür ki andan öte ve andan añaru dirler ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] dirler : derler B. // ki Ferhād u Şīrīn'de..................................ḳazdurdı ḫandeḳ : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // mürçel ü yerni : mürçel ü yirni B. ; mürçek ü burnı S. // ḳılıp şaḳ : ḳılıb saḳ B. // çerik : çirik B. // ḫandeḳ : ḫendeḳ B.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Neġu : negü B. // niçün : nicün B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // kūyıda : köyide B. // neġu ḳılur : negü ḳılur B. // Ve yine Mecnūn u Leylī'de ....itti cādū : ø Li.1 // gelür ki : kelür B. ; gelür S. // irse : idse S. // kilki neġu : kilki negü B. // cevfi : çoḳı S.
[6] dimekdür : demekdir B. // añaru : añarı B. // dirler ki : dimekdür Li.1 // Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da ....taşḳarı : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S. // ötkey : ötgey B. // ḳafdın : ḳaḳdın S.

Beyt: Tiler köñglüm ḳuşı ʿanḳādın ötkey narı yüz vādi
[E.178a] Ki mundın seyr iterge ḳafdın artuḳ s̱ebātim bar.

Ve yine Sedd-i İskenderī'de Dārā ile İskender muḳābele olduğı maḥalde gelür.

Beyt: Narı yüzde Dārā-yı encüm-sipāh
Başı üzere gerdūn kibi bār-gāh

Ve yine Muḥākemetü'l-Lüġateyn'de gelür ki:

Bu sözniñg taʿaḳḳuldın narı ve taṣavvurdın taşḳarı.

Narıraḳ[1]: (ناریراق) Yaʿnī öterek dimekdür.

[S.137a] Naḳcı: (ناقجی) Ḳāḍı nāibine dirler ve muḳarrib-i ḥażret olana dirler.

Nācū[2]: (ناجو) Çam aġacına dirler ki Sedd-i İskenderī'de Hind vilāyetinde bīşe-nigār vaṣfında gelür.

Beyt: Bolup her şecer naḫl-ı nācū kibi
Ni nācū ki bu çerḫ-i mīnū kibi

Neyitti[3]: (نیتی) Ne idi dimekdür.

2.49. Ḥarfü'n-Nuni'l-Meksūre

Nime[4]: (نیمه) Nesne dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de gemiler yapılduğı maḥalde gelür.

Beyt: Meṣāliḥ ki der-kārdur her nime
Alıp söz ḳılġaylar üc miñg kime

Ve yine Münşeāt'da on birinci mektūbda gelür ki:

Yana iltimās ol kim mizācıñız riʿāyetin yaḫşıraḳ ḳılıñız kim ṣıḥḥat niʿmetiġa hīç nime bedel bolmas.

// maḥalde gelür : maḥalde kelür B. // narı yüzde : nar ni yüzde S. // Dārā-yı encüm-sipāh : dāraṛı encüm-sipāh S. // Ve yine : Ve B. // gelür ki : kelür ki B.

[1] yaʿnī : ø S. // dimekdür : demekdir B.

[2] ki Sedd-i İskenderī'de............................mīnū kibi : ø Li.1 // bīşe-nigār : pīşe-nigār S., Ş. // gelür : kelür B. ; bir beytde gelür S. ; gelür ki Ş. // bolup : bolub B.

[3] neyitti : netti B. // dimekdür : demekdir B.

[4] dimekdür : demekdir B. // ki Sedd-i İskenderī'de..............................bedel bolmas : ø Li.1 // gemiler : kemiler B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A., S., Ş. // alıp : alıb B. // üc miñg : üç miñg B. // Menşeāt'da : münşaāt'da B. // gelür ki : kelür B. // mizācıñız : mizācıñg S. // niʿmetiġa : nimetige B.

Nitey[1]: (نيتاى) Nideyin dimekdür.

Ni irdi irgin[2]: (نى ايردى ايركين) Kaf ᶜAcemī'dür. [E.178b] Ne idi iki dimekdür.

Ni[3]: (نى) Filānı diyecek yerde gelür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da köñgül taᶜrīfi maḳālesinde gelür.

Beyt: [A.80a] Ṣubḥ-ı ezel ḳıldı çü dihḳanını ṣunᶜ
Ādem ḫākini gül-istān-ı ṣunᶜ

Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci ḥayretde gelür ki:

Beyt: Nūr birip külbege şemᶜ-i firāḳ
Şemᶜni ḳoy kim güher-i şeb-çirāḳ

Ni içün[4]: (نى اوچون) Niçün dimekdür.

Nime[5]: (نيمه) Pāre maᶜnāsınadur. Bir pāre diyecek maḥalde bir nime dirler.

Beyt: Diseñg aña bolay mıdın öziñgni hīc nime bilmes
Ḳıl ki ġafldur fenā ṭarıda özni bir nime bilmek

Ve bir daḫı nesne dimek maᶜnāsına gelür. Luṭfī Divānı'nda eydür.

Beyt: Ḥaḳdın ey köñgül özge nime ḳılma temennā
Sin ḫastaġa ol yirde ki tīmār tapılsa

Nitek[6]: (نيتاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Nicesine dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Cismin çü Nevāyī'niñg peykānı timur ḳıldı
[Ş.243b] Bilmen ki sinan imdi baġrıġa nitek sancar

Nige[7]: (نيكا) Kaf-ı ᶜAcemī ile neye, yaᶜnī ne içün ve ne nesneye dimekdür ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da gelür.

---

[1] dimekdür : demekdir B.
[2] ni irdi irgin : ne irdi irgin B. // kaf ᶜAcemī'dür : kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür S. ; Kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 // ne idi iki : ne idi iken B. ; ne idi ki Li1. // dimekdür : demekdir B.
[3] yerde gelür : yerde kelür B. // ki Ḥayretü'l-Ebrār'da..........................güher-i şeb-çirāḳ : ø Li.1 // maḳālesinde gelür : maḳālesinde kelür B. ; maḳālesinde gelür ki S. // dihḳānnı : dihḳān-ı B. // ḥayretde gelür ki : ḥayretde kelür ki B. ; ḥayretde gelür S. // nūr birip : nūrı birib A. ; nūr birib B. ; tarı birip Ş. // firāḳ : ferāğ B. // şem'ni : şemᶜini B. // güher-i şeb- çirāḳ : güher-i şeb-çirāğ B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf-ı ᶜArabī'yle S. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B.
[7] Kaf-ı ᶜAcemī ile : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // dimekdür : demekdir B. // ki Ġarāībü'ş-Ṣıġar'da......................yiñgil : ø Li.1 // gelür :kelür B. ; gelür ki S. // vezn kefeside : vezin kefeside B.

Beyt: Nevāyīyā nige eflāk mürtefiᶜ bolmış
Eger ġamındın imes vezn kefeside yiñgil

[S.137b] Nilege min[1]: (نیلاکامین) Kaf ᶜAcemī'dür. Nice deyin dimekdür.

Nitti[2]: (نیتی) Neyledi dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: [Li.1-122a] Dimeñgiz nitti firāḳ āḫir ki boldıñ düşmeni
Menbaᶜ-ı vaṣl Ḫusrev ü Cem iḳtidārını firāḳ

Niçük[3]: (نیچوك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Nice ve niçün dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: Ey Nevāyī ᶜışḳ ṣaḥrāsıġa çün ḳoyduñ adem
Tā niçük lāşkay sin ol pāyānı yoḳ vādi bile

Ni[4]: (نی) Ne dimekdür.

[E.179a] Niler[5]: (نیلار) Neler dimekdür.

Nitük[6]: (نیتوك) Kaf ᶜArabī'dür. Nice dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da dördinci maḳāle ḥikāyesinde gelür ki:

Beyt: Sin ki ḳılursın mañga bu serzeniş
Sin nitük olursın eger tüşse iş

Nişe[7]: (نیشه) Nice dimekdür, zirā maᶜnāsına daḫı gelür.

Niñg[8]: (نینك) Kaf, ᶜAcemī'dür. Filānıñ dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ikinci ḥayretde gelür.

Beyt: Heyᵓeti āyīne-i kiti-nümā
Közgüsi aynıñ tapıp andın cilā

---

[1] **Kaf ᶜAcemī'dür** : ø Li.1 ; kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. , S. // **dimekdür** : demekdir B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **āḫir** : āḫer B. // Tanık olarak verilen beytin ikinci mısraı Li.1 nüshasında yoktur.

[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da......................vādi bile** : ø Li.1 // ᶜışḳ : ᶜaşḳ B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **dimekdür** : demekdir B.

[6] **Kaf ᶜArabī'dür** : kaf-ı ᶜArabī'yle S. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da..................................tüşse iş** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **sin ki** : sin A.

[7] **nice dimekdür** : bu daḫı nice dimekdar Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B.

[8] **Kaf , ᶜAcemī'dür** : kaf Muᶜaccemedir B. ; kaf Muᶜacceme'dür A. , S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile Li.1 , S. // **filānıñ** : filānuñ S. // **dimekdür** : demekdir B. ; maᶜnāsınadur Li.1 // **gelür** : kelür B. // **tapıp** : tapıb B.

Niñg[1]: (نيناك) Nun-ı s̱ānī kaf-ı ᶜAcemī'ye delālet içün resm olınmışdur ve ya nun-ı evveliñ kesresine delāletçün yazılmışdur. Bir edātdur. İsm, mużāf ile āḫirine lāḥiḳ olur ki sākindür. Mes̱elā: **Süleymān**'nıñg ve **Sikender**'niñg dirler.

2.50. Ḥarfü'n-Nuni'l-Mażmūme

Nutuḳcı[2]: (نوتوقجى) Ṭoğan uskufine dirler ki muḳaṭṭaᶜātta gelür.

Ḳıṭᶜa: Leim farḳıġa iḳbāl tācnı ḳoymaḳ
Yaḳīn ki bulġusıdur mūcib ᶜaẕābı anıñg
Nutuḳcı başıġa sunḳur otağı teñg imes
Ki bulġusı sebeb-i renc ü ıżṭırābı anıñg

Ve yine **Sedd-i İskenderī**'de gelür ki:

Beyt: Münāsib imes ḳarı başıġa tāc
Tomaġa **nutuḳcı** ni iḥtiyāc

2.51. Ḥarfü'l-Vav

El-vav[3]: (الواو) Mā-ḳabli mażmūm-ı vav-ı sākine emr-i ḥāżır āḫirine lāḥiḳ olur. Teᵓkīd-i ṭaleb içün bu dilde ha lāḥiḳ olduğı "vara" diyecek yerde "baru" ve "aḳṭaru" diyecek yerde "aḫtaru" dirler. Bu ġazelde ḳāfiye vāḳıᶜ olan vav'lar bu ḳabīldendür.

Beyt: Ey ṣabā āvāre köñglüm isteyü her yan **baru**
Vādi vü taġ u beyābānlarnı her yan **aḫtaru**

---

[1] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[2] **Muḳaṭṭaᶜāt'da gelür ki** : Muḳaṭṭaᶜāt'da kelür ki B. ; Muḳaṭṭaᶜāt'da gelür Li.1 ; Muḳaṭṭaᶜāt'da ẕikr olınur S. ; Muḳaṭṭaᶜātᶜda bir ḳıṭᶜada gelür Ş. // **farḳıġa** : farḳiġa B. // **tācnı** : tācını B. , S. // **bulġusıdur** : bulġusıdır B. // **otağı** : umağı B. // **Ve yine Sedd-i İskenderī'de ....iḥtiyāc** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de gelür ki** : Sedd-i İskenderī'de kelür B. ; Sedd-i İskenderī'de gelür Ş.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

2.52. Ḥarfü'l-Hai'l-Meftūḥa

[E.179b] Hardı[1]: (هاردى)Yoruldı dimekdür ki [S.138a] Sebᶜa-i Seyyāre'de Miᶜrāc'da

gelür.

Beyt: Hem-rehi dağı özidin bardı
Reh-revi dağı pūyedin **hardı**

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de pādişāh ribāṭları vaṣfında gelür.

Beyt: Barı sefer ehliğa penāh ol
Harıp yitigenge tekye-gâh ol

[Ş.244a] Hav[2]: (هاو) Beli dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede [Li.1-122b]

Cüne Şāh'a āyīne getürene sūʾālinde gelür.

Beyt: Hav dise şehğa naḳş rāciᶜ idi
Yoḳ dimek ḫōd ḫılāf vāḳıᶜ idi

Ve yine cengde düşmene ḥamle iderken eytdikleri ṣadāya dirler ki **Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ey **Nevāyī** tīğ tartıp çapḳum cevlān ḳılıp
[A.80b] Başıma yetkec didim uruşnı terk it didi **hav**

Hemol[3]: (همول) Hem lafzıyla ol lafzından mürekkebdür. Hemze-i vaṣlı kitābet olınmaz.

2.53. Ḥarfü'l-Hai'l-Meksūre

Hirvul ve hiravul[4]: (هراول و هرول) Ceng maḥallinde ḳaravul ardınca bir miḳdār ādem

gönderseler yardım ṭarīḳiyle aña dirler ve cengden evvel çarḫa cengin idenlere daḫı dirler. Ve's-selām.

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **Miᶜrāc'da gelür** : Miᶜrāc'da kelür B. ; Miᶜrāc'da gelür ki A. ; Miᶜrāc'da bir beytde gelür ki S. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. , Ş. // **ehliğa** : ehlige B. // **harıp** : harıb B.

[2] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **Cüne** : Çüne A. , B. , S. // **getürene** : ketürene B. // **sūʾālinde gelür** : sūʾālinde kelür B. ; sūʾālinde bir beytde gelür ki S. // **şehğa** : şehge B. // **cengde** : cenkde B. // **düşmene** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **eytdikleri** : itdikleri B. // **dirler ki** : derler ki B. // **Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāʾibü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki S. // **tartıp** : tartıb B. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **ceng** : cenk B. // **ṭarīḳiyle** : ṭarīḳile B. // **cengden** : cenkden B. // **cengin** : cenkin B. // **daḫı** : daḫi B. // **Ve's-selām** : ø A. , B. , Li.1 , S. , Ş.

2.54. Ḥarfü'l-Hai'l-Mażmūme

[E.180a] **Hürmek**[1]: (هورماك) Ürmek dimekdür. Üfürmek ma^cnāsına ve it ürmek ma^cnāsına bu beytde **hürütür** ^cibāreti ihāmdan ḫālī degildür.

Beyt: Gūyyā tapmas **Nevāyī** yol ḫabīü'l-mā^cnīdin
Gūyyā ol it **hürütür** eylep efsūn her ṭaraf

Hürer[2]: (هورار) Üfürür dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebar**'da gelür.

Mıṣrā^c: Bu birsi fātiḥa oḳuyup **hürüp**

Ve yine it ürdügine dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Kice külbemġa kilseñg müdda^ci men^cini iskerme
Tulun ay seyri iterde it **hürerdin** ḳayda pervāyı

Yānī it ürdügine dimekdür.

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Uyḳuñga māni^c eger bolmasa ol kūy içre
[S.138b] Yükürüp itler ile kice tañg atḳunca **hürer**

2.55. Ḥarfü'l-Yai'l-Meftūḥa

Yapuşḳan[3]: (یاپوشقان) Yapışır dimekdür.

Yazıġlıḳ[4]: (یازیغلیغ) Yazılmış ma^cnāsınadur.

Yasañg[5]: (یاساناك) Kaf, kaf-ı ^cAcemī'dür. Yaṣṣı dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de āyīne-i cinī vaṣfında gelür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] **dimekdür** : demekdir B. // **Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür** : Ḥayretü'l-Ebrār'da kelür B. // **oḳuyup** : oḳuyub B. // **hürüp** : hürüb B. // **ürdügine** : ürüdikine B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber de kelür B. // **külbemġa** : külbemge B. // **Ya^cnī it ürdigine dimekdür** : ø A., B., E., Li.1, Ş. // **Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür** : Nevādirü'ş-Şebāb'da kelür B. // **ol kūy içre** : ol köy içre B. // **yükürüp** : yükürüb B. // **atḳunca hürer** : atḳunca hürey B., S.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (7b) vardır.
[5] **Kaf, kaf-ı ^cAcemī'dür** : kaf kaf-ı Mu^caccemedir B.; Kaf kaf-ı Mu^cacceme'dür Li.1; kaf-ı ^cAcemī ile S.; kaf ^cAcemī'dür Ş. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....kiçik** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B.; gelür ki S. // **bozuḳ** : yuzaḳ S. // **uluḳ yoḳ ise** : uluḳ ise B. // **kiçik** : kiciñg S.

Beyt: Körünür yüzi közgü içre bozuḳ
Uluḳ yoḳ ise yasañ yā kiçik

Yaş[1]: (**ياش**) Ṭıfl maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Köz yaşın dürr-i yetīmin maḥrem-i ᶜışḳ eylemen
Kim niçe kim pāk gevherder ve likin **yaş** irür

Ve yine **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn**'uñ atası oğlın istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Eylep anı ᶜömr-i sürᶜat-āyīn
Bir **yaşı** boġdın esīr-i ġam-gīn

Yaş[2]: (**ياش**) Bir daḫı bayāġı yaş maᶜnāsınadur ki maᶜrūfdur bu beytde tecnīs-i tām

fevḳine iki maᶜnāya gelmişdür.

Beyt: Her zamān közdin **yaşım** imgeklegen bir **yaş** dik
Meyl iter tofraḳġa vü öltürgüsi bu imgekim

Yatış[3]: (**ياتيش**) Gice ile pādişāhı bekleyenlere dirler ki **Münşeāt**'da elli birinci mektūbda

[E.180b] gelür ki:
Yana ol kim tavacı biglerige ḥükm bolsa kim **yatış** eyleyin , mażbūṭ taᶜyīn ḳılıp
yatış tavacısı her kün alarnıñ **yatışġa** kilgen kilmegenin yaḫşı tirgese.

Yam[4]: (**يام**) Ulaḳ binecek ata dirler ki **Münşeāt**'da elli beşinci mektūbda gelür.

Yam atları bile [Ş.244b] ḫāne bozuḳdur.

Yamcı[5]: (**يامجى**) Ulaḳ dimekdür.

Yaḳtı[6]: (**ياقتى**) Eser eyledi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Mehīn Bānū**, **Ḫusrev** ilçisine

cevāb virdüginde gelür.

---

1 **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **maḥrem-i ᶜışḳ** : maḥrem-i ᶜaşḳ B. // **kim niçe kim** : her niçe kim B. // **Ve yine Mecnūn u Leylī'de........................esīr-i ġam-gīn** : ø Li.1 // **Mecnūn'uñ** : Mecnūn'un B. // **istedügi maḥalde gelür** : istedüki maḥalde kelür B. // **eylep** : eyleb B. // **bir yaşı** : bir yaş S. // **boġdın** : boġdin B. ; yoġıdın S.

2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

3 **gice** : kice B. // **dirler** : derler B. // **ki Münşeāt'da..............................tirgese** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür ki B. // **ḥükm bolsa** : ḥüküm bolsa B. // **taᶜyīn ḳılıp** : taᶜyīn ḳılıb B. // **yatışġa** : yatışıġa S.

4 **ki Münşeāt'da ....bozuḳdur** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **elli beşinci** : elli birinci S. // **gelür** : kelür B. // **yam atları bile** : yam atları A. // **yam ḫāne** : yan ḫāne B.

5 **dimekdür** : demekdir B.

6 **eyledi dimekdür** : eyledi demekdir B. // **ilçisine** : ilcisine S. // **virdüginde gelür** . virdükinde ḳelür B. ; virdüginde gelür ki S. // **sin dik cānımġa** : sin didiñ cānımġa S. // **ḳandurdı dimekdür** : ḳandurdı

Beyt: Ni söz kim sin dik cānımġa yaḳtı
Ḥadīs̱niŋ cān-ı [Li.1-123a] püjmanımġa yaḳtı

Ve bir daḫı ṣuya ḳandurdı dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ücinci maḳālede gelür.

Beyt: Yaḳmasa dihḳān çemenin tün ü kün
Naḫl-ı terin aŋgla ḳuruġan otun

Yaḳmas[1]: (یاقماس) Yaḳmas lafẓı te'sīr itmez dimekdür.

Beyt: Tevbedin söz Nevāyīyā dime kim
Hīc yaḳmaydur ol fesāne maŋga

Yaḳma[2]: (یاقمه) Bu beytde yaḳma ʿibāreti isnād itme dimekdür.

Beyt: Ehl-i ʿışḳ içre maŋga yaḳma veraʿ töhmetni
Zāhidā ḳılma hüner ehliġa bizni maʿyūb

Yaḳmaḳ[3]: (یاقماق) Yakışmaḳ ve bir daḫı te'sīr itmek ve bir daḫı isnād itmek maʿnāsınadur.

Yaḳar[4]: (یاقار) Te'sīr ider dimekdür ki İskender Māverā'e'n-nehr'de Gehek [S.139a] ṣuyı yanında Semerḳand şehrin bünyād itdükde ol ṣu bir depe dibinden çıḳduġı maḥalde gelür.

Beyt: Hem ol depe alyıda andaḳ aḳar
Ki ʿāşıḳ yaş u eşk dik kim yaḳar

Ve bir daḫı ḳabūl ve pesendīde maʿnāsına gelür ki Sulṭān Bābür eşʿārında gelür.

[E.181a] Beyt: Tapar ni ister vü köŋglüge kim yaḳar
Teşvīş bī-cihet dürür āḫir saŋga maŋga

---

demekdir B. // **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da ....ḳuruġan otun :** ø Li.1 // **ücinci :** üçüncü B. ; üçinci S. // **maḳālede gelür :** maḳālede kelür B. // **tün ü kün :** tün kün B. // **terin :** tirin S.

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] **dimekdür :** demekdir B. // **ki İskender............................dik kim yaḳar :** ø Li.1 // **Māverā'e'n-nehr :** Māverā'e'n-nehir B. // **Gehek ṣuyı :** Gehek ṣuyı B. // **itdükde :** etdikde B. // **maḥalde gelür .** maḥalde kelür B. // **Ve bir daḫı :** Ve bir daḫi B. // **maʿnāsına gelür ki :** maʿnāsına kelür ki B. // **Sulṭān Bābür eşʿārında gelür :** ø S. ; Sulṭān Bābür eşʿārında kelür B. // **tapar :** baḳar S. // **köŋglüge :** köŋglike B. // **āḫir :** āḫer B.

Yaḳmay[1]: (ياقماي) Eser eylemez dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: Tevbedin söz **Nevāyīyā** dime kim
Hīc **yaḳmaydur** ol fesāne maǹga

[A.81a] Yaḳmaḳ[2]: (ياقماق) Nisbet maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** cevābında eytdi.

Beyt: Sendin yitiben bu şiddet āḫir
Kimġa **yaḳayın** bu töhmet āḫir

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da dördinci maḳālede gelür ki:

Beyt: Mescid ü mey-ḫāne aña **yaḳmayayın**
Deyr bile Kaᶜbe sarı baḳmayayın

Yaḳma[3]: (ياقما) Töhmet itme ve mücrim çıḳarma maᶜnāsına gelür.

Yara taşı[4]: (يراتاشى) Yağmur boncığı dirler bir nesne olur ki aña ḳurbān ḳanı sürülmekle yağmur yaġar aña dirler ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: **Yara taşıġa** ḳan tigec yağın yaġḳandın ey sāḳī
Yaġar yamġur dik eşkim çün bolur laᶜliǹg şarāb-ālūd

Yalġur[5]: (يالغور) Ġayn-ı Muᶜacceme ile yalañuz dimekdür.

Yalġan[6]: (يالغان) Yalan dimekdür , dürūġ maᶜnāsına.

Beyt: Kerāmetin didi şeyḫ ve **Nevāyī** terk-i ᶜışḳ itti
Anıǹg dağı sözi köp çīn imes germin didim **yalġan**

---

[1] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **hīc** : hīç B. , S.

[2] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **eytdi** : eytdi ki S. // **sendin** : sindin A. , B. , Li.1 , S. // **bu şiddet āḫir** : bu şiddet āḫer B. // **kimġa** : kimge B. // **töhmet āḫir** : töhmet āḫer B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrār'da.......................baḳmayayın** : ø Li.1 // **dördinci** : dördünci B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür A. , S. , Ş. // **yaḳmayayın** : yaḳmayan S. // **baḳmayayın** : yaḳmayın S.

[3] **töhmet itme** : töhmet atma B. // **gelür** : kelür B.

[4] **yara taşı** : yada taşı A. , B. , Li.1 , S. // **boncığı** : boncuğı B. // **dirler** : derler B. // **aña dirler** : dirler Li.1 // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de...................şarāb-ālūd** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **yara taşıġa** : yada taşıġa B. , S. // **yamġur** : yağmur S. // **laᶜlin"g** : laalin"g B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yalañg[1]: (يالانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile cıblaḳ maᶜnāsınadur ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesᶜūd** vezīri ṭutduğı maḥalde gelür.

Beyt: Ḥükm ḳıldı ki acıñgız resenin
Yalañga calap ᶜaẕāb iterge tenin

Ve yine dikilmemiş ḳaftānlıḳ ḳumaşa dirler ki **Sedd-i İskenderī**'de gelür. İskender **Keşmīr Şāhı**'ñ [S.139b] ḳızın alıcaḳ tevābiᶜne virdügi [E.181b] [Ş.245b] ḳumaşlar vaṣfında gelür.

Beyt: İki yüzgece hem tikiley ton birip
Yalañg ton alarca yana ün birip

Yarmaḳ[2]: (يارماق) Aḳçaya dirler ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Dilārām** beyᶜinde ḫᵛāce vaṣfında gelür.

Beyt: Cānnı **yarmaḳġa** ṣatdı ḫᵛāce-i ḥüsn
Kim bu sevdāyı tācir itkey vü bes

Ve yine **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād**'ı ṭutup **Ḫusrev**'e getürenler ḥaḳḳında gelür ki :

Beyt: Alıp culdu tutup [Li.1-123b] **yarmaḳġā** ḳalġan
Digil kim eylemişler tağnı ḳalġan

Yarmaġ[3]: (يارماغ) Aḳça dimekdür. Ekseriyyā ġayn-ı Muᶜacceme ile istiᶜmāl olınur. **Ferhād-nāme**'de **Ḫaḳan**'ıñ vezīri **Melik-ārā** dört faṣla münāsib dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdükde bezl-i māl itdügi maḳālede gelür.

Beyt : Çü söz taptı nihāyet tökti **yarmaġ**
Teʾemmülsüz niçük kim taġ u toraġ

---

[1] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : Kaf-ı ᶜAcemī'yle S. ; kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B. , Li.1 // **cıblaḳ** : çıplaḳ S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dördinci** : dördünci B. // **Mesᶜūd vezīri ṭutduğı maḥalde** : ø Li.1 // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde gelür ki S. // **acıñgız resenin** : açıñgız resenin B. ; cingizde sin S. // **calap** : çalab B. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....ün birip** : ø Li.1 // **Sedd-i İskenderī'de gelür** : Sedd-i İskenderī'de B. , S. , Ş. // **Keşmīr Şāhı'ñ** : Keşmīr Şāhı'nıñ B. // **virdügi** : virdüki B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki S. // Tanık olarak verilen ikinci beytin birinci mısraı E. nüshasında yoktur. // **ton birip** : ton birib B. // **alarca** : alarça S. // **yana ün birip** : ün birip E. ; yana ün birib B. ; yana pana ün birip S.

[2] **dirler** : derler B. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de...................itkey vü bes** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // [2] **ḫᵛāce-i ḥüsn** : ḫᵛāce-i ḥass B. // **itkey vü bes** : itgey ve bes B. ; itgey vü pes A. // **Ve yine** : ø Li.1 // **ṭutup** : ṭutub B. ; dutup S. // **getürenler** : ketürenler B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. // **getürenler ḥaḳḳında gelür ki** : getürdikleri maḥalde gelür Li.1 // **alıp** : alıb B. // **culdu** : çuldu S. // **tutup** : tutub B. // **yarmaḳġa ḳalġan** : yarmaḳġa ḳalḳan B. , S. // **digil** : degil Ş. // **tağnı ḳalġan** : tağnı ḳalḳan B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yaraşmaḳ[1]: (ياراشماق) Yaramaḳ ve nāfiᶜ olmaḳ maᶜnāsınadur.

Yaraşıptur[2]: (ياراشيب تور) Nāfiᶜ olupdur dimekdür.

Beyt: **Nevāyī** ger lebi yādı bile ḳan yuttı cān taptı
Ṭabībā bil ki bu şerbet añga bī-ḥadd **yaraşıptur**

Yandı[3]: (ياندى) Döndi dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de dördinci ḥikāyede **Mesᶜūd**'ıñ

ḳavmi **Mesᶜūd**'ı bulmadıḳları maḥalde gelür ki:

Beyt: **Yanıban** ᶜāḳıbet bu sūretdin
Mātemin tutdılar żarūretdin

Yan[4]: (يان) Ṭaraf maᶜnāsınadur. Bir yan , bir ṭaraf ve bir yaña dimekdür ; her yan , her

ṭarafa dimekdür.

Yandur[5]: (ياندور) Döndür dimekdür ki **Ġarāībü's-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt : **Nevāyī** örteben özlük ḳadem bu yolġa ḳoy yaᶜnī
Ki her hem-rāh kim bolġay tecerrüd māniᶜi **yandur**

Yaruturig[6]: (ياروتونك) Rūşen eyleñ dimekdür.

Yarutġac[7]: (ياروتغاج) Rūşen eyleyecek dimekdür.

Yarup[8]: (ياروب) Rūşen olup dimekdür.

Yaruştı[9]: (ياروشتى) Rūşen oldı dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Mecnūn Leylī** ile

buluşduġı maḥalde gelür ki :

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **dördinci** : dördünci B. // **dördinci ḥikāyede** : ø Li.1 // **Mesᶜūd'ıñ ḳavmi** : ø S. // **bulmadıḳları** : bulduḳları S. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür S. , Ş.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur ki Li.1 , S. // **bir yan ,bir ṭaraf ve** : ø Li.1 // **bir yaña dimekdür ; her yan , her ṭarafa** : bir ṭarafa S. // **bir yaña dimekdür** : bir yaña demekdir b. ; bir yaña maᶜnāsına Li.1 // Esad Efendi nüshasında bu madde aşağıda verilen "**yandur**" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir.
[5] **Yandur : Döndür dimekdür ki** : ø E. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **yaᶜnī** : yana B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **yarutġac** : yarutḳaç B. // **dimekdür** : demekdir B.
[8] **yarup** : yarub B. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür ki** : kelür ki B. ; gelür Li.1 , S. , Ş. // **ḥarmanlarıġa** : ḥarmanlarıḳa B.

Beyt: Kim otlarıdın cihān **yaruştı**
Ḥarmanlarıġa bu şuʿle tüşti

Yaruġ ve yaruḳ[1]: (ياروق و ياروغ) Rūşen maʿnāsınadur ki [E.182a] ʿUbeyd Ḫan eşʿārında gelür.

Beyt: Ey közüm **yaruġlıḳ** istersin hem anıñg küyınıñg
[S.140a] Yil bile uçḳan ġubārı tutya bolsun sañga

Ve bir daḫı çāk maʿnāsına gelür. Bu diyārdaki gibi bu beytde ilhāmdan ḫālī degildür ve ekṡer nüsḫada ḳaf'la yazılmışdur.

Beyt: Pāk köñglüm ḫūblar köñgli ara taptı şikest
Veh bu ton ḳalġay mu **yaruḳ** şīşe sindānlar ara

Yarumaḳ[2]: (ياروماق) Rūşen olmaḳ maʿnāsınadur. **Ferhād-nāme**'de ḳaṣrlar evṣāfında bu beytde yarup ʿibāreti rūşen olup dimek olur.

Beyt: **Yarup** her öyi āftāb-ı sīm tendin
Ten üzre ḥullesi berk-i semendin

Yarudı[3]: (يارودى) Rūşen oldı ve tā ziyāde idüp yarutmaḳ diyecek, rūşen itmek ve żiyā virmek maʿnāsına olur.

Yarur[4]: (يارور) Rūşen olur.

Yarutmaḳ[5]: (ياروتماق) Rūşen itmek ve żiyā virmek maʿnāsına olur.

Yaruttı[6]: (ياروتتى) Rūşen itti.

Yarutur[7]: (ياروتور) Rūşen ider dimek olur.

Yarutay[8]: (ياروتاى) Rūşen ideyin.

---

[1] **Yaruġ ve yaruḳ** : yarıñg ve yaruḳ B. // **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki ʿUbeyd Ḫan eşʿārında**................**bolsun sañga** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ey közüm** : ey köñglüm Ş. // **küyınıñg** : köyi niñg B. // **Ve bir daḫı çāk maʿnāsına**.................................**sindānlar ara** : Bu bölüm yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yat[1]: (يات) Bī-gāne maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn** ḫātimesinde gelür.

Beyt: Yetişmey anda **yat** ilniñg ayağı
Ni **yat** il kim üzüp **yat** otnı dağı

Yatlık[2]: (ياتليق) Ḳıza [A.81b] dirler ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Şīrīn Ferhād**'ıñg tābūtı

üzerinde didi.

Beyt: Egerçi bar idim bānūğa **yatlıḳ**
Ölerdim de uyatlıḳ min uyatlıḳ

Yağdu[3]: (ياغدو) Şuᶜle [Li.1-124a] ve pertev maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de gelür.

Beyt: Ḳuyaş kim saldı ᶜālem içre **yağdu**
Yetişdi peşşedin ᶜanḳağa tigru

[Ş.245b] Ve yine **Münşeāt**'da altmış altıncı mektūbda gelür ki:

Beyt: Mihr-i ᶜālem-tāb ara bolsa cemāliñg közgüsi
Kice hem kündüz kibi ḳılğanı cihānnı **yağdusı**

Yasar[4]: (ياسار) Düzer maᶜnāsınadur ki **Mecnūn u Leylī**'de bahār vaṣfında gelür.

Beyt: Nergis alur olsa bādedin kām
Nārenc tiresidin **yasar** cām

Yasay alur[5]: (ياساى الور) Düzebilür dimekdür.

Yavuk[6]: (ياوق) Yaḳın maᶜnāsınadur ki **Fedhād u Şīrīn**'de **Ḫusrev** ḳalᶜadan döndügi

maḥalde gelür.

Beyt : Yanar da birte kün ni ḳılmayın kec
Yavuḳ barmaḳğa tapmay maṣlaḥat hīc

---

[1] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn**..........................**otnı dağı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. , Ş. // **üzüp** : üzüb B.
[2] **Ferhād tābūtı** : Ferhād'ıñ tābūtı S. // **didi** : didi ki Li.1 // **min** : ø E.
[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de** ....**cihānnı yağdusı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir beytde gelür ki S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B. // **yetişdi** : yetişti B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **mihr-i ᶜālem-tāb** : behrām-ı ᶜālem-tāb S. // **ḳılğanı** : ḳılğay B.
[4] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** . kelür B. ; gelür ki Li.1 ; bir beytde gelür S. // **nergis** : nerkis B. // **tiresidin** : tirisidin B.
[5] **düzebilür** : düze bilür B. // **dimekdür** : demekdir B.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de** ....**maṣlaḥat hīc** : ø Li.1 // **döndügi** : döndüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **birte** : irte Ş. // **barmaḳğa** : barmaḳḳa B. // **hīc** : hīç B.

Yavıdı[1]: (یاودی) Yaḳın oldı dimekdür.

Yavusa[2]: (یاووسا) Yaḳın [E.182b] olsa dimekdür ki Ḥayretü'l-Ebrār'da söz taʿrīfinde gelür.

Beyt: Tā ki aña **yavusa** bir bī-edeb
Taş ile oḳdın anĝa yitkey meded

Yavuşur[3]: (یاووشور) Yaḳın olur dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de [S.140b] **Ferhād** żiyāfetinde gelür.

Beyt: Çü yoḳdur bir nazar ḳılmaḳġa tābı
Çıḳarġa **yavuşur** cān-ı ḫarābı

Yavumanĝ[4]: (یاوومانك) Yaḳın varmañ dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Nazenin ḫāṭırıġa kilmeseñgiz dağı ḫōş
Yavumanĝ min kibi bezmiġa vü ḫūn-ābe yutuñ

Ve yine **Ḥayretü'l-Ebrār**'da evvelki münācātda gelür.

Beyt : **Yavmayın** şemʿ ile kāşāneyi
Köymey anınĝ ʿışḳıda pervāneyi

Yanmağıl[5] : (یانماغیل) Dönmegil dimekdür. **Luṭfī Divānı**'nda gelür.

Beyt: Dil-berā sındurma ʿahd ü **yanmağıl** mīs̱āḳdın
Perdede tutma yüzüñgni ʿāşıḳ-ı müştāḳdın

Yanmaḳ[6]: (یانماق) Dönmek maʿnāsınadur. **Sebʿa-i Seyyāre**'de pādişāh medḫinde bu beytde yanarlar, dönerler dimekdür.

Beyt : Kim **yanarlar** öküş murād bile
ʿUḳdelıġ işleri güşād bile

---

[1] **yavıdı** : yavudı B. // **dimekdür** : demekdir B. // Esad Efendi nüshasında , aşağıda verilen "yavusa" maddesinin anlamı burada verilmiştir.

[2] **Yavusa** : yavısa A. // Esad Efendi nüshasında bu maddenin anlamı ve tanığı önceki "**yavıdı**" maddesinde verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür b. ; gelür ki Ş. // **taş ile** : taşla B., S. // **yitkey** : yitgey B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **tābı** : taabı B.

[4] **varmañ** : durmañ Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // Tanık olarak verilen birinci beytin mısralarının yeri Ş. nüshasında değişiktir. // **bezmiġa vü ḫūn-ābe yutuñ** : bezmige ve ḫūnān bütünĝ B. // **Ve yine Ḥayretü'l-Ebrar'da.....................pervāneyi** . ø Li.1 // **münācātda gelür** : münācātda kelür B. ; münācātda ẕikr olınur ki S. // **şemʿ ile** : şemʿle S. // **ʿışḳıda** : ʿaşḳıda B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Ve yine Seb'a-i Seyyāre'de evvelki ḥikāyede Ḳudüs'den ḥüccāc dönüp Ferruḫ Şāh ḳalduġı yerde bu beytde yanarġa ʿibāreti, dönmeye dimekdür.

Beyt: Ṭavāf ehli yanarġa baġlap bil
Kitti tüşlıḳ tüşiġa kilgen il

Ve yine Sebʿa-i Seyyāre'de Miʿrāc'da bu beytde yanġanda ʿibāreti , döndügünde dimekdür.

Beyt: Barur idi niçük ki sürūr-vān
Lik yanġanda ṭūbā vü rıḍvān

Yan͡gı[1]: (یانکی) Kaf, kaf-ı ʿAcemī'dür. Yeñi maʿnāsınadur ki Sebʿa-i Seyyāre āḫirinde Behrām Şāh Nevāyī'ye eytdi kim:

Beyt: Ayma uçmış irdi āvāze
Anı yan͡gı başdın eyledin͡g tāze

Ve yine Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara şiʿrinde gelür ki:

Beyt: İmdi bütken serv dik her sarı ḳaddi cilve-ger
Yan͡gla toġġan mihr yanlıġ ḥüsni rūz-efzūn yigit

Yan͡glap[2]: (یانکلاب) Kaf, ʿAcemī'dür. Yen͡gileyüp [Li.1-124b] dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de Leylī tenhāda Mecnūn firāḳında nevḥā idüp [E.183a] kendünüñ nev-rezteligine teʾessüf itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Şāh-ı ṭarabım bu dem ḳılıp gül
Başım üze yan͡glap açılıp gül

Yandaştay[3]: (یانداشتای) Yanaşa, yaʿnī yanına vara dimekdür ki [Ş.246a] Ferhād u Şīrīn'de Ferhād żiyāfetinde Menīn Bānū aḥvālinde gelür.

---

[1] Kaf , kaf-ı ʿAcemī'dür : kaf kaf-ı Muʿaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muʿacceme'dür A. // kaf- ı Muʿacceme ile Li.1 , S. ; kaf ʿAcemī'dür Ş. // yeñi : yeni B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // ki Sebʿa-i Seyyāre'de......................eyledin͡g tāze : ø Li1 // āḫirinde : āḫerinde B. // eytdi : itdi B. // Ve yine : ø Li.1 // Bayḳara : ø Li.1 // şiʿrinde : şiirinde B. ; eşʿarında Li.1 , S. , Ş. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Li.1 // bütken : bütgen B. // toġġan : toġḳan B.

[2] yan͡glap : yan͡glab B. // Kaf , ʿAcemī'dür : kaf Muʿaccemedir B. ; kaf Muʿacceme'dür A. ; kaf-ı Muʿaccceme ile Li.1 , S. // yen͡gileyüp : yen͡gileyib B. // dimekdür : demekdir B. // Leylī tenhāda.................itdügi maḥalde : ø Li.1 // nevḥā idüp : nevḥā idüb B. // itdügi : etdüki B. // gelür : kelür B. ; gelür ki Ş. // ḳılıp : ḳılıb B. // yan͡glap açılıp : yan͡glab açılıb B.

[3] dimekdür : demekdir B. // dimekdür ki Fernād u Şīrīn'de.......................sen͡g-i ḫāre . ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki S.

Beyt: Velī tapmas idi bu işke çāre
Ki yandaştay belüre seng-i ḫāre

Yanmaġıl[1]: (يننماغيل) Bir daḫı yanma maʿnāsınadur , sūḫten dimekdür. Fārisī'de yanıp ʿibāreti bu maʿnāyadur. İhāmdan ḫālī degildür.

Beyt: Sūz-i hicriñ içre her dem żaʿflıḳ cismim yanıp
Otḳa tüşken ḳıl misllik ortanur min tutġanıp

Yaşurmaḳ[2] (ياشورماق) Gizlemek maʿnāsınadur. Bu diyārda daḫı müstaʿmel ʿibāretdür.

Neteki Yūsuf Şeyḫ Ḳaddese Sırrehu Ḫusrev ü Şīrīn'de münācātda bu beytde eydür.

Beyt: Yolumı muḳtedārlardan şaşurma
Közüme Muṣṭafā izin yaşurma

Yaşurġaylar[3]: (ياشورغايلار) Gizleyeler.

Yaşunmış[4]: (ياشونميش) Gizlenmiş dimekdür.

Yaşundı[5]: (ياشوندى) Gizlendi dimek olur. Ferhād-nāme'de ḫazān vaṣfında eydür.

Beyt: Yaşundı berk-i gül tofraġ içinde
Nihān oldı seçer yafraġ içinde

Yaşurun[6]: (ياشورون) Maḫfī maʿnāsınadur ki Fevāīdü'l-Kiber'de gelür.

Beyt: [A.82a] Ni belā ni raḥmdur ol ay ki köñgliniñg aña
Yaşurun āhı eser ḳılmas anıñg feryādı hem

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Her nice kim rāz-ı ʿışḳıñg yaşurur min il ara
Bir maḥalsiz āhla barın ʿayān eyler [S.141a] köñgül

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **Fevāīdü'l-Kiber'de gelür** : Fevāīdü'l-Kiber'de kelür B. ; Fevāīdü'l-Kiber'de bir beytde gelür S. // **Ni belā ni raḥmdur ....Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür .** ø Li.1 // **ni belā ni raḥmdur** : belā-yı raḥmdur A. ; ni belāraḳ cismimdür B. // **ol ay ki** : ol ki A. // **köñglüniñg** : köñglümniñg B. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür** : Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da kelür B. ; Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür ki A. // **her nice** : her kice S. // **rāz-ı ʿışḳıñg** : rāz-ı ʿaşḳıñg B. ; zār-ı ʿışḳıñg Li.1 // **barın** : yarın S.

Yaşurġusı[1]: (یاشورغوسی) Gizlese gerek dimekdür.

Yaşuray[2]: (یاشورای) Gizleyeyin dimekdür.

Yaşın ve yaşun[3]: (یاشون و یاشین) Gizlü ol ve gizlen dimekdür.

Yan͠gaġ ve yan͠gaḳ[4]: (یانکاق و یانکاغ) İkisi daḫı yañaḳ maʿnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de himmet hümāsınuñ bülend-pervāzlıġı maḥallinde gelür.

Beyt: Yıġac üzre ger bulsa yüz min͠g yan͠gaġ
Kömer yirge her ni uġurlar ni zāġ

Yaraşa[5] : (یاراشا) Lāyıḳ maʿnāsınadur ki Münşeāt'da yigirmi ikinci mektūbda gelür.

Barçanın͠g aġası vü erşedi [E.183b] ol ʿazīz ferzenddür , ol naʿlini körüp an͠ga yaraşa yaraḳ ḳılıp.

Yaraş[6] : (یاراش) İki ḫaṣm barışmaġa dirler ki Sedd-i İskenderī'de Ḫaḳan İskender'e gelicek aytdı.

Beyt: İlin͠gge digil kim bu kilgen resūl
Yaraşdın didi sözni ḳıldım ḳabūl

Yatḳurdı[7]: (یاتقوردی) Yaturdı dimekdür.

Yasal[8] (یسال) Leşkeriñ ālāyına dirler ki Sedd-i İskenderī'de İskender Dārā'ya ḳarşu gitdügi maḥalde gelür ki:

Beyt : Yoruş resmide bolmas irdi o sal
Köçerde barurda bar irdi yasal

---

[1] gerek : kerek B. // dimekdür : demekdir B.
[2] dimekdür : demekdir B.
[3] dimekdür : demekdir B.
[4] ikisi daḫı : ikisi daḫi B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. // ki Sedd-i İskenderī'de......................ni zāġ : ø Li.1 // gelür : kelür b. ; gelür ki A. , S. , Ş. // kömer : körmer A. // yirge : birge A. , Ş. // uġurlar : uġruladı B. // ni zāġ : zāġ B.
[5] maʿnāsınadur : maʿnāsına B. // ki Münşeāt'da ....yaraḳ ḳılıp : ø Li.1 // Münşeāt'da : Münşaāt'da B. // gelür : kelür B. // barçanın͠g : ḫarçanın͠g A. , E. , Ş. // ferzenddür : fırzenddür B. // naʿlini : naalini B. // körüp : körüb B. // ḳılıp : ḳılıb B.
[6] iki ḫaṣm : iki ḫaṣım B. // gelicek : kelicek B. // ilin͠gge : ilin͠gke B.
[7] dimekdür : demekdir B.
[8] leşkeriñ : leşkerin B. // ki Sedd-i İskenderī'de..........................bar irdi yasal . ø Li.1 // gitdügi : kitdüki B. // gelür ki : kelür ki B. ; gelür Ş. // o sal : ol sal B.

Yasavul[1]: (يساول) Çāvūş dimekdür.

Yasaġanlar[2]: (ياساغانلار) Düzenler.

Beyt: Ol perī ʿışḳıda yoḳ kim min dīvāne ḳoyup
Yasaġanlar özini ʿāḳıl u ferzāne ḳoyup

Yasalmaḳ[3]: (ياسالماق) Lam ile düzelmek dimekdür.

Yasalsun[4]: (ياسالسون) Düzelsün dimekdür. Ferhād-nāme'de Ferhād'ıñ velādeti şenliginde Ḫaḳan Çīn vilāyetine emr itdügi maḥalde eydür.

Beyt: Yasalsun barça ayın birle zībā
Tutulsun barıġa öksün ü dībā

Yastanıp[5]: (ياستانيب) Yaşdanup dimekdür.

Beyt: Mest bolsam āstānıñg bes mañga baş ḳoyġalı
Ni ḥaddim kim tekye ḳılġay min tiz yeñgni yastanıp

Yalav ve yalavuz[6]: (يالاوز و يالاو) Mücellā ve yaldırmaḳ manʿnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de Dārā leşkeri vaṣfında gelür.

Beyt: Taḳa dalġada çin yalavuz peẕīr
Yana cevşen üstige Çīnī ḥarīr

Tamuġ şuʿlesi barça rengin yalav
Belenep yalav cilvesidin ḳılav

Ve yine tolġa üzerinde dikilen sancaġa dirler ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Ot yalın dik sin ḳacan çapsañg semender berk-rū
Bir ʿalem ol otġa başıñg üstide gül-gūn yalav

---

[1] dimekdür : demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] yaldırmaḳ : yaldıramaḳ B. // maʿnāsınadur : maʿnāsınadır B. ; içündür A. // ki Sedd-i İskenderī'de................gül-gūn yalav : ø Li.1 // vaṣfında gelür : vaṣfında kelür B. // yana : ø A. // Çīnī : cini B. // bilinip : bilinib B. // tolġa üzerinde : tolġa üzerine B. // dirler ki : dirler A. , B. // Bedāyiʿü'l-asaṭ'da gelür : Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da kelür B. ; Bedāyi'ü'l-Vasaṭ'da gelür ki A. // ḳacan çapsuñg : ḳaçansañg B.

[Ş.246b] Yavmas[1]: (ياوماس) Yakın olmaz dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: [S.141b] Çü yār köñglide bolsam belā mañga yavmas
[E.184a] Bu vechdin ki timurdin bolup durur vaṭanım

Yavı almas[2]: (ياوى الماس) Yakın olmaz dimekdür ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür.

Beyt: Tün kuyaşġa yavı almas dik durur kim mey sarı
Tirelik şaḫṣ-ı ᶜazimet bir iki kām eylemes

Yavutupdur[3]: (ياووتوب دور) Yakın eyleyüpdür dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: [Li.1-125a] ᶜAksini köñgül közgiside kördüm öldüm
Kim ġayrın anıñg öyke niçün yavutupdur

Yavut[4]: (ياووت) Yakın eyle dimekdür.

Yavutsa[5]: (ياوتسا) Yakın eylese dimekdür.

Yarġu[6]: (يارغو) Ġulüvv ve ġavġā-yı dād-ḫᵛāha dirler ki Sedd-i İskenderī'de Ḫakan İskender'e didi.

Beyt: Bu kilmekdin irdi ġaraż bu sanga
[A.82b] Ki bolġay cenābıñgda yarġu mañga

Ve yine Ġarāībü'ş-Şıġar'da muṭlak ġavġā maᶜnāsına gelür.

Beyt: Ḥalka-i ders içre ġavġādın dimāġım taptı żaᶜf
Mey tutup sāķī mini kutkar demi bu yarġu

Yaktu[7] : (ياقتو) Ṭulındı dimekdür ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

---

[1] yavmas : yavumas B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // mañga yavmas : mañga yavumas B. // bolup durur : bolub durur B.
[2] dimekdür : demekdir B. // ki Ġarāībü'ş-Şıġar'da ....kām eylemes : ø Li.1 // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // kuyaşġa : koyaşġa B. // şaḫṣ-ı ᶜazimet : şaḫıṣ-ı ᶜazimet B.
[3] yavutupdur : yavutubdur B. // eyleyüpdür : eyleyüb B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. ; gelür ki A. // niçün yavutupdur : niçün yavutubdur B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] dimekdür : demekdir B.
[6] ki Sedd-i İskenderī'de..........................yarġu mañga : ø Li.1 // bu sañga : bu mañga A. , B. , S. , Ş. // Ve yine : ø Li.1 // Ġarāībü'ş-Şıġar'da muṭlak ġavġā maᶜnāsına gelür : muṭlak ġavġā maᶜnāsına Ġarāībü'ş-Şıġar'da gelür Li.1 // maᶜnāsına gelür : maᶜnāsınadır B. ; maᶜnāsınadur A. maᶜnāsına gelür ki bu beytde gelür : S. // tutup : tutub B. // kutkar demi : kutkardı B. // bu yarġu : bu yarġudın Li.1 , Ş.
[7] ṭulındı : tulundı B. ; dulundı A. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // mihr yaktusıda : mihir yaktusıda B. // āşkār : āşikār B. // pinhāndur : penhāndur B.

Beyt: Mihr yaḳtusıda zerre bolmaġan dik āşkār
Yüz tümen miñg mihr pinhāndur yüzüñg yaḳtusıda

[E.184b] Yarmanıp[1]: (يارمانيب) Bir yüksek yere ṭırmanup dimekdür ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da sekizinci maḳāle ḥikāyesinde Timur'dan naḳl iderler ki bir ḳarıncayı gördi.

Beyt: Altı yitti ḳatla tüşer yamana
Tüşti ol şol tam başıġa yarmana

Yazılġan[2]: (يازيلغان) Yazılan dimekdür ve yazılduġı dimekdür.

Beyt: ʿAyn yazılġan kibidür laʿl ara ḳılsañg naẓar
Köz ki ḥayretdin tikip min ol leb-i ḫandān ara

Yazġurmaḳ[3]: (يازغورماق) Yazuġın ve günāhın söyleyüp ṣuçlamaḳ maʿnāsınadur.

Yavumaḳ[4]: (ياووماق) Yetmek ve yavu ḳılınmaḳ.

Yatuġ ve yatuḳ[5]: (ياتوق و ياتوغ) Eger sāzda ve eger āvāzda fürū-dāşte ve āhenge dirler [S.142a] ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da dibācesinde gelür.

Beyt: Rāst ḳıl āheng-i nevā vü ḥicāz
Tüz yatuġı birle şıdurġunı sāz

Yavçın[6]: (ياوچين) Ḳonuḳ maʿnāsınadur ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da Ḥātem-i Ṭāyī ḥekāyesinde gelür.

Beyt: Kim keremin kör ki bu ḥāli bile
Yavçın aġırlar kişi mālı bile

---

[1] **yarmanıp** : yarmanub B. ; yarmatıp S. // **dimekdür** : demekdir B. // **maḳāle ḥikāyesinde** : ḥikāyesinde A. ; maḳāle ḥikāyesinde gelür Li.1 // **Timur'dan.................gördi** : ø Li.1 // **naḳl iderler** : naḳlederler B. // **gördi** : kördi B. // **ol şol** : oşol A. , B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] **fürū-dāşte** : fürū-dāşte dirler S. // **āhenge** : āhenke B. // **dirler ki** : dirler S. // **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da** : Maḫzen-i Mīr Ḥaydar A. , B. // **dibācesinde** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **sāz** : ø A.
[6] **maʿnāsınadur** : maʿnāsınadır B. // **ki Maḫzen-i Mīr Ḥaydar'da......................mālı bile** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **yavçın aġırlar** : yavşın aġırlar B.

Yan͡glıġ[1]: (يانكليغ) Kaf-ı ᶜAcemī ile gibi dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī** vaṣfında gelür.

Beyt: Bil riştesi c an zār yan͡glıġ
Cān perdesi içre tar **yan͡glıġ**

[Ş.247a] Yarġuçaḳ[2]: (يارغوچاق) El degirmeni dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ḫaṣm iter fikrin hem itkil farż itey nānın͡g üçün
Ḳıldı çarḫ encümni dāne ay u kün ni **yarġuçaḳ**

Yarġac ve yaraġac[3]: (يارغاج و يارغاج) Yarayıcaḳ dimekdür.

Yazıġlıġ[4]: (يازيغليغ) Yazılmış dimekdür.

[Li.1-125b] Yavuḳ[5]: (ياوق) Yitik , yaᶜnī yavu ḳılınmış ve belürsiz olup dimekdür.

Yavunup[6]: (ياونوب) Yavı ḳılınup dimekdür.

[E.185a] Yava yitti[7]: (ياوايتتى) Żaᶜīf eyledi dimekdür.

Yavaman[8]: (ياوامان) Żaᶜīf olmazın dimekdür ki **Fevāīdü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt : Körüp żaᶜīf mini töhmet itme cevrin͡ge kim
Yava yitti her ni mini yoḳsa cevrin͡ge **yavaman**

Yancḳan ve yancılḳan[9]: (يانجيلقان و يلنجقان) Yencelen ve örselen dimekdür.

---

[1] **kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı ᶜAcemī'yle Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **gibi dimekdür** : kibi demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.........................tar yan͡glıġ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **riştesi** : reştesi B. // **tar** : yār S.

[2] **yarġuçaḳ** : yarġucaḳ B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür S. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da.................ni yarġuçaḳ** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **ḫaṣm** : ḫaṣım B. // **itkil** : itgil B. // **üçün** : uçun B. // **ay u kün ni yarġuçaḳ** : ay u kün yarġucaḳ A. , B. ; ay u kündin yarġuçaḳ S.

[3] **dimekdür** : demekdir B.

[4] **dimekdür** : demekdir B.

[5] **yaᶜnī yavu ḳılınmış** : ø A. , B. , E. , S. , Ş. // **belürsiz** : belürsüz Ş. // **olup** : olub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[6] **yavunup** : yavunub B. // **yavı** : yavu A. // **ḳılınup** : ḳılınıb B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **yava yitti** : yadayitti A. , B. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **Yavaman** : yadaman B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Fevāīdü'l-Kiber'de.....................cevrin͡ge yavaman** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **körüp** : körüb B. // **cevrin͡ge kim** : cevrin͡gke kim B. // **yava yitti** : yada yitti B. // **cevrin͡ge yavaman** : cevrin͡gke yadaman B. ; cevrin͡ge yavun S.

[9] **yencelen** : yincelen B. // **dimekdür** : demekdir B.

Yandaşmaḳ[1]: (یانداشماق) Yanaşmaḳ maᶜnāsınadur. Sebᶜā-i Seyyāre'de Behrām Şāh Hind pādişāhı ḳızıyla taḫt-gāhe çıḳduḳları yerde bu beytde yandaştı ᶜibāreti yanaşdı dimekdür.

Beyt: Taḫt üze çıḳtı vāriṣ-i Cemşīd
Anĝa yandaştı ġayret-i ḫūrşīd

Yana[2]: (یانا) Yine dimekdür. Ekṡeriyyā āḫirinde elif ile kitābet olınur ve ha ile daḫı kitābet olınur, yane dinilür. bu beytde zebāne ve fesāne ve miyāne ḳāfiyesinde gelür.

Beyt: Ey könĝül ᶜışḳ otıdın yanma
Barı teşvīş birme yane manĝa

Yana[3]: (یانا) Ġayrı ve tekrār dimekdür ki Sedd-i İskenderī'de İskender atasına vaṣiyyet itdüginde gelür.

Beyt: Ḫırāş itmesenĝ yüz yanalar kibi
Oġul mātemide analar kibi

Yanayı[4]: (یانای) Ġayrı dimekdür.

Yana[5]: (یانا) Yine dimekdür. Yanalar bir kerre daḫı dimekdür ki Mecnūn u Leylī'de pādişāh-ı ᶜadlī vaṣfında gelür.

Beyt : Tācir bu ṣıfat yanarġa yana
Bir nevᶜ ferāġat itip müheyyā

Yavuşmaḳ[6]: (یاووشماق) Ḳavuşmaḳ maᶜnāsınadur.

Yavuştı[7]: (یاووشتی) Ta'yla ṣıġā-yı māżīdür. Ḳavuşdı dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de ....analar kibi** : ø Li.1 // **atasına** : anasına A. , B. , Ş. // **vaṣiyyet** : vaṣiyet A. , B. // **itdügiṇde gelür** . etdükinde kelür ki B. ; itdügi maḥalde gelür S. ; itdügi maḥalde gelür ki Ş.
[4] **dimekdür** : ø Ş. // demekdir B.
[5] **Yana : Yine dimekdür. Yanalar** : ø S. // **dimekdür** . ø Ş. ; demekdir B. // **yanalar** : ø B. , S. ; ḳatla A. // **daḫı** : daḫi B. // **gelür** : kelür B. // **nevᶜ** : nevi B. // **itip** : itib B.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yazġurursın[1]: (يازغورورسين) Ṣuçlarsın , ṭaᶜn idersin dimekdür.

Beyt: Nevāyī ir didi cüz ḥaḳ vü cūd yoḳ ey şeyḫ
Ni yazġurursın anı Lā īlāhe ill-Allah

Yalañg[2]: (يالانك) Kaf-ı ᶜAcemī ile yalın ve ᶜüryān maᶜnāsınadur.

Yalbarmaḳ[3]: (يالبارماق) Yalvarmaḳ.

Yalbarıp[4]: (يالباريب) Yalvarıp dimekdür.

Beyt: Tutmadım boġazum sebū dik bāde terki eyleben
Mey tiler min pīr-i deyr ilide bil kim yalbarıp

[S.142b] Yazġurmañg[5]: (يازغورمانك) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Günāh-kār eylemeñ dimekdür ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Ol perī közdin çü maḫfīdür hemīşe veh niçe
İstep anı tapmasa Mecnūn köñgülni yazġuray

Yalıḳdı[6]: (يالیقدی) Ziyāde ṣadādan ḳulaḳ ṭutulduġına dirler ki Ferhād u Şīrīn'de Şīrīn Ferhād'a mektūb gönderüp didi.

Beyt: Bular ilge mininğ ᶜışḳım işidin
[A.83a] Ḳulaḳım yalḳıban il ḳarġaşıdın

Ve yine Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Bey : Bī-maḥal gül-bāñg ile yalıḳma bülbül ilni kim
Dehr bāġı gülleri ḫoştur velī çaġı bile

Yalınmaḳ[7]: (يالينماق) Tenezzül idüp [E.185b] yaltaḳlanmaḳ maᶜnāsınadur ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

---

1 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
2 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
3 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
4 Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
5 **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür A. , Li.1 , S. ; kaf ᶜAcemī'dür Ş. // **günāh-kār** : günāh E. // **dimekdür ki** : demekdir ki B.; dimekdür Ş. // **ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da** ....**yazġuray** . ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **niçe** : nice A. // **istep** : isteb B. // **köñgülni** : köñglüni B.
6 **dirler** : derler B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de**...............................**ḳarġaşıdın** : ø Li.1 // **Şīrīn Ferhād'a** : Ferhād'a A. , B. , E. , Li.1 , Ş. // **gönderüp** : gönderib B. // **ᶜışḳım** : ᶜaşḳım B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **ilni kim** : ø B.
7 **idüp** : idüb B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de**.......................**köreyin** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **yalınıp** : yalanıb B. // **köreyin** : göreyin B. ; körey A.

Beyt: Sañga nice yalınıp yalbarayın
Ni kem kilse başımġa ḫōş köreyin

Yavuġan[1]: (یاوغان) Uyulmış ve nicelmiş [Ş.247b] dimekdür.

Yavan[2]: (یاوان) Yemek maᶜnāsınadur ki Sedd-i İskenderī'de gelür.

Beyt: Mübāhāt ḳılmas yemekdin küllac
Ġamın bulmas er tapsa yavġan umac

Yasaldı[3]: (یاسالدی) Düzeldi dimekdür.

Yasamaḳ[4]: (یاساماق) Yapmaḳ ve düzmek. Sebᶜa-i Seyyāre'de Nevāyī kendü ḳuṣūr-ı naẓmından iᶜtiẕār üslūbı üzre eydür.

Beyt: Yārab iş müşkil ü bu ḫaste żaᶜīf
Bişeġa pil işi irür teklīf

Çerḫ tamıġa nerdübān yasamaḳ
Mihr şemᶜiġa şemᶜdān yasamaḳ

Yasap[5]: (یاساب) Yasayıp, yaᶜnī düzüp dimekdür. Ferhād-nāme'de Ḫaḳan dört ḳaṣr binā olınmaḳ emr itdükde didi.

Beyt: Yasap her ḳaṣrınıñg devride bāġı
Ki bolġay her gül andın şeb-çırāġı

Yaḳḳuñg[6]: (یاققونك) Yaḳsañ gerek dimekdür. Sebeb-i teʾlīfde gelür.

Beyt: Ol yan gül ü sünbül olsa mevcūd
Sin ot yaḳḳuñg ᶜayān ḳılıp dūd

Yalın[7]: (یالین) İt ḥarāretden dilin çıḳarduġına dirler ki Sedd-i İskenderī'de Yeʾcüc vaṣfında gelür.

---

[1] B nüshasında bu madde ile "yavan" maddesi birleştirilerek verilmiş. // uyulmış : uvulmuş B. ; uvulmış S. // nicelmiş : niçelmiş S. // dimekdür : demekdir B.
[2] Bu madde B. nüshasında "yavuġan" maddesi ile birleştirilerek verilmiş. // maᶜnāsınadur : maᶜnāsınadır B. // ki Sedd-i İskenderī'de.................yavġan umac : ø Li.1 // gelür : kelür B.
[3] dimekdür : demekdir B.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde Li.1 nüshasında yoktur. // Yaḳḳuñg : yaḳġuñg B., S. // gerek : kerek B. // dimekdür : demekdir B. // gelür : kelür B. // ot yaḳḳuñg : ot yaḳġuñg B., S. // ḳılıp : ḳılıb B. // dūd : dur A., B.
[7] ki Sedd-i İskenderī'de......................calın urmaḳ ni irdi : ø Li.1 // gelür : kelür B. // Beyt : Mıṣrāᶜ Ş. // barı : yārı S. // Tanık olarak verilen birinci beytin ikinci mısraı Ş. nüshasında yoktur. // āteş maᶜnāsına gelür ki : āteş maᶜnāsına kelür ki B. // ölecegi : öleceği B. // maḥalde ᶜacūze didi: maḥalde

Beyt: Barı aġzıda tilbe it dik **yalın**
ᶜAdedde velī it tügidin ḳalın

Ve yine şuᶜle-i āteş maᶜnāsına gelür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ölecegi maḥalde ᶜcūze didi.

Beyt: Köyük tenġa **yalın** urmaḳ ni irdi
Mamuḳ üzre calın urmaḳ ni irdi

Yarġaġ[1]: (يارغاغ) Deri ḳaftāna dirler ki [S.143a] Tatarlar giyerler . **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Cism żaᶜfıdın tiri ḳalmış süñgek üzre yana
Hicr oḳı perrān öter çün tise bu **yarġaġıma**

Ve yine **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Sünbülüñgġa bir Ḫaṭāyī bendedür müşk-i Ḫaten
Ger delīl ister iseñ bardur libās **yarġaġı**

Yapurġan[2]: (يايورغان) Yapraġa dirler ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Āh otı uçḳunları kim żarḫ urup
[E.186a] Lāle **yapurġanını** yil savurup

Yaray[3]: (ياراى) Yarayayın dimekdür ki **Sedd-i İskenderī**'de **Vaḥşī İskender**'e didi.

Beyt: Bu dem ger icāzet birürsin **yaray**
Kiley ile kim her işiñge **yaray**

Yan[4]: (يان) Dön dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ehrimen** bīşesi vaṣfında gelür.

Beyt : Çınārı titretip ilkini her yan
Ki ey kirgen kişi Teñgri üçün **yan**

---

gelür ki ᶜacūze didi A. ; maḥalde ᶜacūze didi ki S. // **köyük** : küyük B. // **tenġa** : tenge B. // **calın** : çalın B.

[1] **ḳaftāna dirler ki** : ḳaftāndur ki S. // **Tatarlar** : Tatar S. // **giyerler** : kiyerler B. ; giyerler ki S. // **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da** ....**libās yarġaġı** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki Ş. // **perrān** : pervān E. // gelür : kelür B. // **sünbülüñgġa** : sünbülüñgke B. // **müşk-i Ḫaten** : misk-i Ḫaten S.

[2] **ki Ḥayretü'l-Ebrār'da** ....**savurup** : ø Li.1 // gelür : kelür B. // **çarḫ urup** : carḫ urub B. // **yil** : sel A. // **savurup** : savurub B.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Sedd-i İskenderī'de**............................**işiñge yaray** : ø Li.1 // **bu dem ger** : bu dem ki S. // **birürsin yaray** : birürsin baray B.

[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de**.........................**üçün yan** : ø Li.1 // **bīşesi** : pīşesi A. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **titretip** : titretib B. // **üçün** : uçun B.

Yamġur[1]: (یامغور) Yaġmur dimekdür.

Yamḳur[2]: (یامقور) Ḳafla daḫı yaġmur dimekdür.

Yaġdu[3]: (یاغدو) Żiyā ve aydınlıḳ maᶜnāsınadur.

Yaġın[4]: (یاغین) Bu daḫı yaġmur dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de ṣıfat-ı cengde gelür.

Beyt: Andaḳ ki **yaġın** yaġar bahārān
Meydānġa sü urdı tīr-i bārān

Yaġış: (یاغیش) Yaġmaġa dirler.

Yadar mu irkin[5]: (یادارموایرکین) Müteġayyir ve żaᶜīf olur mı ki dimekdür ki **Leylī vü Mecūn**'da [Ş.248a] gelür.

Beyt: ᶜIşḳım otıda **yadar mu irkin**
Hicrim ġamıda cıdar mu irkin

Yaḳdı[6]: (یاقدی) Bir fiᶜli bir kimesneye nisbet itmege dirler; eger ḫayr, eger şer. **Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ey Nevāyī [Li.1-126a] vaṣl ümīdi **yaḳmaġıl** töhmet manġa
[A.83b] Kim min ol meh-veşni bir körmek bile mesrūr min

Yavuşan ve yavuşḳan[7]: (یاوشقان و یاووشان) Yaḳın olan maᶜnāsınadur ki **Ferhād u Şīrīn**'de Ḫaḳan oġul istedügi maḥalde gelür.

Beyt: Min oldum tinġiz kim gevheri yoḳ
Veyā ol ot kim anınġ aḫgeri yoḳ

---

[1] **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de** ....**tīr-i bārān** : ø Li.1 // **cengde** : cenkde B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **sü urdı** : sü irdi A.
[5] **yardar mu irkin** : yavar mu irkin : B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Leylī vü Mecnūn'da** : Mecnūn u Leylī'de B. , Li.1 , S. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **ᶜışḳım** : ᶜaşḳım B. // **otıda yadar mu irkin** : otıda yavar mu irkin B.
[6] **bir fiᶜli** : bir fiili B. // **kimesneye** : kimseye S. // **nisbet itmege** : nisbek etmeke B. // **dirler** : dimekdür Li.1 // **gelür** : kelür B. ; bir şiᶜrde gelür Li.1 ; gelür ki Ş.
[7] **yaḳın olan** : yaḳın ol A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de**.........................**bolur tūz** : ø Li.1 // **istedügi** : istedüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **min oldum tinġiz** : min oldum birinġiz S. // **gevheri yoḳ** : gevher yoḳ A. , E. , Li.1 , S. , Ş. // **anınġ aḫgeri yoḳ**.........................**ḳayu ol ot kim** : ø S.

Tiñgiz yoḳ kim ġadīr-i vaḥşet-engīz
Ḳayu ol ot kim **yavuşan** bolur tīz

2.56. [E.186b] Ḥarfü'l-Yai'l-Meksūre

Yitti[1]: (**يتّى**) Yetişdi dimekdür ve żāyiᶜ [S.143b] oldı ve dönderdi dimekdür ve yedi ᶜaded maᶜnāsına daḫı gelür, yetişdi maᶜnāsına **Mecnūn u Leylī**'de gelür.

Beyt: Kim **yitti** bir ile nūr-baḫş
Hem-dem añga maḥż nūr-raḫş

Ammā yedi ᶜded maᶜnāsına olan **Mecnūn u Leylī** tevḥīdinde gelür.

Beyt: Yoḳ yoḳ ki bu yitti ḥarem-i mavi
Anda **yitiyi** çabıḳ-ı simāvi

Yitkürüp[2]: (**يتكوروب**) Yetişdürüp dimekdür.

Yitilüpdür[3]: (**يتيليب دور**) Yetişmişdür dimekdür ki **Ġarāībü's-Ṣıġar**'da gelür.

Mıṣrāᶜ: Şūḫī miniñg cānıma āfet **yitilipdür**

Yit[4]: (**ييت**) Emr idüp yetiş dimekdür ve bir daḫı at veyā ġayrı nesne yid deyü emr eylemekdür.

Yiygülük[5]: (**ييكولوك**) Kaf-ı evvel ᶜAcemī ve kaf-ı s̱ānī ᶜArabī'dür. Yeyecek dimekdür ki **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Ferruḫ**'la **Āḫī** ṣoḥbeti vaṣfında gelür.

Beyt: Tüñge tigin ṭaᶜām ü ṣoḥbet idi
Yiygülüklerge zīb ü ziynet idi

---

1 **yetişdi dimekdür** : yetişdi demekdir B. ; yetişdi dimekdür ki S. // **dönderdi dimekdür** : dönderdi demekdir B. ; dönderdi Li.1 // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına daḫi kelür B. ; maᶜnāsına da gelür Li.1 // **yetişdi maᶜnāsına............................çapıḳ-ı simāvi** : ø Li.1 // **Mecnūn u Leylī'de gelür** : Mecnūn u Leylī'de kelür B. // **bir ile** : böyle S. // **nūr-baḫş** : nūr-yaḫş S. // **tevḥīdinde gelür** : tevḥīdinde kelür B. ; tevḥīdinde gelür ki S. , Ş. // **yitiyi** : yitti B. // **çapıḳ-ı simāvi** : cabıḳ-ı simāvi B.
2 **yitkürüp** : yitgürüb B. // **yetişdürüp** : yetişdürüb B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
3 **yitilipdür** : yitilibdür B. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **Mıṣrāᶜ** : Beyt A. , Li.1 , S. // **āfet yitilipdür** : āfet yitilibdür B.
4 **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **bir daḫı** : bir daḫi B. // **deyü emr eylemekdür** : deyu emr eylemekdir B. ; dimekdür Ş.
5 **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜArabī'dür** : ᶜArabīdir B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür Ş. // **ki Sebᶜa-i Seyyāre'de..........................zīb ü ziynet idi** : ø Li.1 // **ṣoḥbeti vaṣfında** : ṣoḥbetinde A. // **gelür** : kelür B. // **ṭaᶜam** : ṭaam B.

Yıparmaķ[1]: (ييبارماق) Göndermek.

Yıpardıñg[2]: (ييباردينك) Gönderdiñ dimek olur.

Beyt: Cevāhiri ki **yıpardıñg** bu nā-murādıñg üçün
Köñgül ḫazānesini maḫzen-i murād ittiñg üçün

Sebᶜa-i Seyyāre'de **Mānī Şāh Behrām**'a **Ḫatem**'den **Dilārām**'ı getürmege gönder didügi yerde eydür.

Beyt: Didi **Mānī yıpara** min kişiler
Çabıķ endīş ü ḫarda bin kişiler

Yıpardı[3]: (ييباردى) Gönderdi dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Behrām Dilāver Şirūye**'yi ķıġırduġı maḥalde gelür .

Beyt: **Yıpardı** kimse kim **Şirūye** kilsün
Ni kim sorsam cevābın ᶜarża ķılsun

Yiñg[4]: (ييڭ) Kaf-ı ᶜAcemī ile yeñg [E.187a] dimekdür , āstin maᶜnāsına ve bir daḫı ġālib ol dimekdür ki **Fevāidü'l-Kiber**'de gelür.

Beyt: ᶜAķl vesvāsı ḫarāb itmiş mini hüccet bile
[Ş.248b] Sāķīyā bir ᶜıyş cāmı tut mañga vü anı **yiñg**

Āstin maᶜnāsına daḫı **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Tenġa taş u ķolġa tiş zaḫmı ki saldıñg tilbelik
Fāş ķıldı ilge köñgleksiz beden **yiñgsiz** ilik

Ve yine āstin ile ġālib [S.144a] maᶜnāsına **Bedāyi'ü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Ḥüsn daᶜvāsıġa ķol yiñgdin çıķar
Yüz yed-i beyżā çıķarġalarnı **yiñg**

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ferhād u Şīrīn'de** ....**ᶜarża ķılsun** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **kilsün** : kilsun B.

[4] **Kaf-ı ᶜAcemī ile** : kaf-ı Muᶜacceme ile A. , B., Li.1 , S. // **yeñg** : yeñ S. // **yeñg dimekdür** : ø Li.1 ; yeñg demekdir B. // **āstin mānāsına** : āstın maᶜnāsına B. ; āstin maᶜnāsınadur Li.1 // **bir daḫı** : bir daḫi B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. // **gelür** : kelür B. // **ᶜaķl vesvası** : ᶜaķil vevası B. // **āstin maᶜnāsına daḫı** : āstin maᶜnāsına daḫi B. // **āstin maᶜnāsına**........................**yiñgsiz lik** : ø Li.1 // **tenġa** : tenge B. // **ve yine āstin** : ve yine āstın B. // **çıķarġaları** : çıķarġanlarnı B.

Yitkey[1]: (ييتكاى) Yetişe dimekdür. **Sebᶜa-i Seyyāre**'de **Behrām Şāh** uyḳu eceliçün efsāneye māᵓil olup eytdi.

Beyt: Şāyed uyḳu közümge meyl itkey
Andın āsāyiş maṅga **yitkey**

Yitkürmek[2]: (ييتكورماك) Yetürmek dimekdür.

Yiti[3]: (ييتى) Taḫfīfle esmā-yı aᶜdāddandur. Yedi dimekdür ve teşdīdle yitti dinilse yetişti dimek olur.

Yitkec[4]: (ييتكاج) Yetişecek dimek olur. Yitişkec daḫı dinilür. **Ferhād** evṣāfında gelür.

Beyt : **Yitişkec** hicr şerḫi zār yıġlap
İki köz eyleben ḫūn-bār yıġlap

Yitküre biz[5]: (ييتكوره بيز) Yetürevüz dimekdür.

Yıraḳ[6]: (ييراق) Iraḳ dimekdür.

Yıraḳtın[7]: (ييراقتين) Iraḳdan dimekdür.

Beyt: Nevāyīyā maṅga vaṣlı muḫāl irür besdür
Müyesser olsa **yıraḳdın** neẓẓāre eylegen

Yir ḳoyı[8]: (ييرقويى) Yere geçsün dimekdür.

Yiyip[9]: (ييب) Yiyüp dimekdür ki **Mecnūn u Leylī**'de **Nevfel**'iñ **Mecnūn** ḥaḳḳında ġam-gīn olduġı maḥalde gelür.

Beyt: Ol **yiyip** anıṅg ġamın hemīşe
Ẕikrin ḳılur irdi derd ü pīşe

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[9] **Yiyip** : yiyib B. // **yiyüp** : yiyüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Mecnūn u Leylī'de.........................derd ü pīşe** : ø Li.1 // **Nevfel'iñ** : Nufeliñ B. // **ġam-gīn olduġı maḥalde** : ø A. , E. , S. , Ş. // **gelür** : kelür B. // **ol yiyip** : ol yiyib B. // **derd ü pīşe** : vird ü pīşe B.

Yişildi[1]: (ييشلدى) Çözüldi dimekdür ki Nevādirü'ş-Şebāb'da gelür.

Beyt: Delīl irür ki köñgüllerni ḳılmış olġay sin āzād
Bu kim selāsil-i zülfüñ tügenleri yişilipdür

Yıġac[2]: (ييغاج) [Li.1-126a] Bir kişi bir yerde ṭursa iki ṭarafından iki kişi ṭursa şol miḳdār ki ortada ṭuran kişi çaġırsa anlar āvāznı işitseler ve mertebe bu midār yere [E.187b] yıġac dirler ki Sebᶜa-i Seyyāre'de vezīr ḳızıyla Mesᶜūd ḳaçup ardlarından varanlar maḥallinde gelür ki:

Beyt: Tā köründi alar ḳaraları hem
[A.84a] Ḳalmadı bir yıġac araları hem

Yıġac bir daḫı diraḫt maᶜnāsınadur ve çūb maᶜnāsına daḫı gelür. Mecnūn u Leylī'de Ḥakīm Mecnūn'a ḍarb itdügi maḥalde gelür.

Beyt: Gāhi ki yıġac alıp urup rest
Gülgü ḳıyıban remīde ni rest

Ve yine binā arşunına dirler ki ḳarı maᶜnāsına ki Sedd-i İskenderī'de İskender berr ü baḥrı taḥmīn itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Ṭınābı ki messāḥ ḳıldı ḳulac
Ḳılıp on iki ḳarı bir yıġac

Yıġmaḳ[3]: (ييغماق) Cemᶜ itmek maᶜnāsınadur.

Yıġdı[4] (ييغدى) Cemᶜ itdi , yaᶜnī deñşirdi dimekdür.

Beyt: Tañg yili çün ki sürdi ton dūdın
Yıġdı kök çetr ᶜanber ālūdın

---

[1] **çözüldi** : cözüldi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Nevādirü'ş-Şebāb'da**.........................**yişilipdür** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. // **yişilipdür** : yişilibdür B.

[2] **bir kişi** : ø S. // **iki kişi ṭursa** : iki kişi daḫı ṭursa Ş. // **şol miḳdār ki** : şol miḳdārlar ki Ş. // **ṭuran kişi çaġırsa** : ṭuran kişi muḥākim çaġırsa Li.1 // **anlar āvāznı** : iki cānibe āvāzi ol iki kişi // **bu miḳdār yere** : bu miḳdārın yere B. ; bu miḳdārlar yere Ş. // **yıġac dirler ki** : yıġac derler ki B. ; bir yıġac dirler Li.1 // **ki Sebᶜā-i Seyyāreᶜde**...........................**bir yıġac araları hem** : ø Li.1 // **ḳaçup** : ḳaçub B. ; ḳaçırup A. , E. , S. , Ş. // **varanlar maḥallinde** : varanlar yetüşdügi maḥalde Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **Yıġac bir daḫı** : yıġac bir daḫi B. ; ve bir daḫı Li.1 // **diraḫt maᶜnāsınadur** : diraḫt maᶜnāsınadır B. ; diraḫt Li.1 // **daḫı gelür** : daḫi kelür B. // **daḫı gelür**.........................**remīde ni rest** : ø Li.1 // **ḍarb itdügi maḥalde gelür** : ḍarb etdüki maḥalde kelür B. : ḍarb itdügi maḥalde gelür ki S. , Ş. // **Ve yine** : Ve Li.1 // **arşunına dirler** : arşunına derler B. ; arşunına daşı dirler Li.1 // **ki Sedd-i İskenderī'de**.......................**ḳarı bir yıġac** : ø Li.1 // **taḥmīn itdügi maḥalde gelür ki** : taḥmīn etdüki maḥalde kelür B. ; taḥmīn itdügi maḥalde gelür S. // **ḳılıp** : ḳılıb B.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yıġ[1]: (ييغ) Emrdür. Deñşir dimekdür.

Beyt: Secde tarını yıġ ey şeyḫ ki bir laḥẓa burun
Taḳtılar muġ-beçeler rişte-i zünnār mana

Yıġarġa[2]: (ييغارغه) Deñşirmege dimek olur.

Beyt: Zülfi il köñglim perīşān eylemekke cemᶜ olup
Ṭurferaḳ bu kim köñgüllerli yıġarġa tarḳaşıp

Yilek[3]: (ييلاك) Kaf, kaf-ı ᶜArabī'dür. Sāde nīm-teneye dirler ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Köñglekiñg berk-i gül vü üstide gül-reng yilek
Gül kibi cismiñg üze eyle ki gül-gūn köñglek

Yımrulur[4]: (ييمرولور) Obrulur, yıḳılur dimekdür [Ş.249a] ki Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt: Yımrulur [S.144b] başıġa gūyā kim felek ġam-ḫānesi
Ol ḳuyaş hem ḫanım irken ni ḳaçan yād eylesem

[E.188a] Yılcılıḳ[5]: (ييلجى ليق) Yıllıḳ dimekdür ki Münşeāt'da altıncı mektūbda gemi vaṣfında gelür.

Her bir kün miñg yılcılıḳ barmış bolġay.

Yıġılmaḳ[6]: (ييغيلماق) Derilmek.

Yıġıldılar[7]: (ييغيلديلار) Bir araya cemᶜ oldılar dimekdür.

Yıġlamaḳ[8]: (ييغلاماق) Aġlamaḳ dimekdür.

Beyt: Kice ol meh-veşni yād itip firāvān yıġladım
Mihrim arttı ṣubḥ dek her niçe kim ḳan yıġladım

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Kaf , kaf-ı ᶜArabī'dür** : kaf kaf-ı ᶜArabīdir B. ; kaf ᶜArabī'dür Ş. // **dirler** : derler B. // **ki Bedāyiᶜü'l-Vasaṭ'da............................gül-gūn köñglek** : ø Li.1 // **gelür** : kelür B. // **gül-reng** : gül-renk B.
[4] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ġam-ḫānesi** : ḫum-ḫānesi B. , S. // **ḳuyaş** : ḳoyaş B.
[5] **dimekdür** : demekdir B. // **ki Münşeāt'da.............................barmış bolġay** : ø Li.1 // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gemi** : kemi B. // **gelür** : kelür B. // **barmış bolġay** : barmış tolġay Ş.
[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yımrulmek[1]: (ييمرولملك) Yıḳılmaḳ ve çökmek.

Yımrulgen[2]: (ييمرولكان) Çökmiş dimekdür.

Beyt: Çün külerbeni sevkülgen cism-i zārımnı körüp
Yığlaġay mu yanı **yımrulgen** mezārımnı körüp

Yıġı[3]: (ييغى) Aġlamaġa ve cemᶜiyyete ve menᶜ itmege dirler, ammā cemᶜiyyet maᶜnāsına

Ferhād u Şīrīn'de **Behrām Dilāver** vaṣfında gelür.

Beyt: **Yıġıp Ermen** ilin ferḫunde ḥākim
Ḳılıp **Ferhād** üçün redd-i mezālim

Ve aġlamaḳ maᶜnāsına **Luṭfī** eşᶜārında gelür.

Beyt: **Yaᶜḳūb** kibi köb **yıġındın** ḳalmadı sinsiz
Nūr-ı baṣarım ḫᵛāh inan ḫᵛāh inanma

Yıġ[4]: (ييغ) Emr idüp menᶜ eyle dimekdür ve ḥāżır maᶜnāsına daḫı gelür. **Mecnūn u Leylī**'de **Leylī İbn-i Selām** içün kendüyi öldürmek istedügi maḥalde gelür ki :

Beyt: Öz ḳatīlin eylemiş idi yıġ
Pinhān ḳılıp irdi zehrlıḳ tīġ

Yıġlarım[5]: (ييغلاريم) Aġlarım ve aġladıġım.

Yıġlay[6]: (ييغلاى) Aġlayayın dimekdür ve aġlayuben dimekdür.

Yigen[7]: (ييكان) Kaf, kaf-ı ᶜAcemī'dür. Yiyeyin dimekdür.

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Cemᶜiyyete** : cemᶜiyete A. , B. // **itmege dirler** : etmege derler B. // **ammā** : ø Li.1 // **cemᶜiyyet maᶜnāsına** : cemᶜiyet maᶜnāsına A. , B. // **vaṣfında gelür** : vaṣfında kelür B. ; vaṣfında gelür ki Ş. // **yıġıp** : yıġıb B. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **üçün** : uçun B. // **redd-i mezālim** : redd-i mazālim B. // **eşᶜārında gelür** : eşᶜārında kelür B. // **sinsiz** : sin siz B. ; sin sin S.
[4] **emr idüp** : emr idüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ve ḥāżır maᶜnāsına ....zehrlıḳ tīġ** : ø Li.1 // **maᶜnāsına daḫı gelür** : maᶜnāsına daḫi kelür B. ; maāsına gelür E. ; maᶜnāsına daḫı gelür ki S. // **İbn-i Selām içün** : İbn-i Selam A. , B. , E. , Li.1 , S. // **istedügi** : istedüki B. // **maḥalde gelür** : maḥalde kelür B. ; maḥalde ẕikr olınur S. // **ḳatīlin** : ḳatlini B. ; ḳatlın S. // **ḳılıp** : ḳılıb B. // **zehrlıḳ** : zehirlik B.
[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (14b) vardır.
[6] **aġlayayın dimekdür** : aġlayayın demekdir B. ; aġlayayın Li.1 // **aġlayuben dimekdür** : aġlayuben demekdir B.
[7] **Kaf , kaf-ı ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muᶜcceme'dür A. , Li.1 , S. // **dimekdür** : demekdir B.

Yitkürgünce[1]: (يتكوركونجا) Kaf-ı evvel ᶜArabī ve kaf-ı s̱ānī ᶜAcemī'dür. Yetişdürince dimekdür.

Yitküreyin[2]: (يتكورين) Yetişdüreyin dimekdür.

Yitken dik[3] (يتكان ديك) Yetişdügi gibi dimekdür.

Yitek dik[4]: (ييتاك ديك) [Li.1-127a] Yitecek ḳadar dimekdür ve żāyiᶜ olmış ve żāyiᶜ olmalu , yaᶜnī bir bī-ḳıymet nesne dimekdür.

Yiñgil[5]: (يينكيل) Yeyni dimekdür ki **Nevādirü'ş-Şebāb**'da gelür.

Beyt: Kir vādi-i ᶜışḳ içre **yiñgilrek** ki bu yolda
Özlüt yükini taşlağan il ehl-i zühddür

[E.188b] **Yırlıġ** ve **yirlik**[6]: (ييرليك و ييرليغ) Hāk-sār maᶜnāsınadur ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Ṭāliᶜimniñg **yırlıġın** kör kim bellit ṭaşları
Kimge kökdin inse yeler yir bile yeksān mini

[S.145a] **Yıputtı**[7]: (ييوتتى) Degişdirdi ve dönderdi dimekdür ki **Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar**'da gelür.

Beyt: Firāḳıñg bīmidin ġam şamı yoḳ bir yirde ārāmım
[Ş.249b] Kice yir köp **yıputkey** kim ki bar ḳaṣdıda bir düşmen

Yib[8]: (ييب) İb dimekdür ki **Maḫzen-i Mīr Ḥaydar**'da ikinci maḳāle ḥikāyesinde gelür.

Beyt: Mamuġı dur piledin artuḳ ẓarīf
Yibleri keten **yibidin** hem laṭīf

---

[1] **yitkürgünce** : yitkürgerice E. // **kaf-ı s̱ānī** : s̱ānī Ş. // **ᶜAcemī'dür** : ᶜAcemīdir B. // **yetişdürince** : yetişdürünce B. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **yitküreyin** : yitküreleyin E. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **yetişdügi** : yetişdüki B. // **gibi** : kibi B. // **dimekdür** : demekdir B.
[4] **żāyiᶜ olmış** : żāyiᶜ olmuş B. // **dimekdür** : ø A. , E. , Li.1 ; demekdir B.
[5] **yiñgil** : yitigil S. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **vādi-i ᶜışḳ** : velve-yi ᶜaşḳ B. // **taşlağan** : yaşlağan B.
[6] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **gelür** : kelür B. // **ṭāliᶜimniñg** : ṭālihimniñg B. // **bellit** : belit B. ; buyıttım S.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **ḳaṣdıda** : ḳaṣdı E. // **düşmen** : düşmeni B.
[8] **ib** : ip Li.1 // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **piledin** : biledin S.

Yi[1]: (يی) [A.84b] Bir lafẓdur ki bir lafẓ daḫı olmasa maᶜnī ḥāṣıl olmaz. Duᶜāyıdın, Ḫudāyıdın gibi ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ḫaḳan** oğul ārzū itdügi maḥalde gelür ki:

Beyt: Bu irdi muttaṣıl küft ü şinīdi
Ḫudāyıdın oğul irdi ümīdi

Yırlay[2]: (ييرلای) Irlaya dimekdür ki **Ḥayretü'l-Ebrār**'da gelür.

Beyt: Sāḳī alıp kil ḳadeḥ ḫōş-vār
Yırlay alıp anı tartay ḫᵛāce-vār

2.57. Ḥafü'l-Yai'l-Mażmūme

Yoruş[3]: (يوروش) Sefer dimekdür, neteki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn** āḫirinde gelür, **Mevlānā Cāmī** fevti [Li.1-127b] maḳālesinde gelür ki:

Ebū Saᶜīd Mirzā evvel ḳatla **Şehruḫiyye Ḳurġanı**'n barıp ḳapadı ol **yoruşda.**

Yusun[4]: (يوسون) Nisāne ve [E.189a] üslūb ve ᶜādet ve ḳānūn ve serv ü sāmān endām maᶜnasınadur. **Münşeāt**'da yigirmi ikinci mektūbda gelür.

Buyruḳ **yusunı** birle ᶜarżġa yitkürildi.

Yuban[5]: (يوبان) Yuyuben dimekdür.

Yutup[6]: (يوتوب) Yuṭup dimekdür.

Yüzlenmek[7]: (يوزلانماك) Yönelmek , teveccüh maᶜnāsına.

Yoḳmaḳ[8]: (يوقماق) Teʾsīr itmek dimekdür.

---

[1] **bir lafẓdur ki** : ø A. , B. // **bir lafẓ daḫı** : bir lafıẓ daḫi B. // **gibi ki** : kibi ki B. // **ārzū itdügi** : ārzū etdüki B. // **gelür ki** : kelür B. ; gelür Li.1 ; bir beytde gelür S.

[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[3] **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **netekim** : neteki Li.1 // **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn** : Ḫamsetüᶜl-Müteḥayyirīn'de A. // **āḫirinde gelür** : āḫerinde kelür B. ; āḫirinde S. , Ş. // **gelür ki** : kelür ki B. // **barıp** : barıb B.

[4] **serv ü sāmān** : serv sāmān B. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **Münşeāt'da** : Münşaāt'da B. // **gelür** : kelür B. // **birle** : bile B. // **yitkürildi** : yitkürüldi B.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[7] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[8] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yoḳmaġay[1]: (يوقماغاى) Te'sīr itmeye dimekdür.

Beyt: Yoḳmaġay köñglüñge ġamım eṣeri
Tüşmegey cānıñga otum şereri

Ve bir daḫı sürmek ve dürtmek maʿnāsına gelür.

Yoḳ[2]: (يوق) Yoḳ lafzı emrdür, sür dimekdür.

Beyt: Cevriñgni min ḫasteġa ḳıl özgege ḳılma
Merhemni yoḳ ol yirge ki añga tapılsa

Yumalatıp[3]: (يومالاتيب) Yuvalatıp dimekdür ki Mecālisü'n-Nefā'is'de ikinci meclisde riyāżī vaṣfında gelür ki:

Şākirdleri bile taġı keştiġa barıp taş yumalatıp bir faḳīrġa tikip ölgen imiş.

Yoluḳtı[4]: (يولوقتى) Buluşdı dimekdür ki Bedāyiʿü'l-Vasaṭ'da gelür.

Beyt: Hicrān küni her ḫaste ki cānānġa yoluḳtı
Ḳıl eyle taṣavvur ki ölük cānġa yoluḳtı

Yoluḳuştı[5]: (يولوقوشتى) Bu daḫı buluşdı dimekdür ki Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de gelür.

Beyt: Kilür bir kārvān ol yol bile rāst
Yoluḳuştı şehinşeh birle bī-ḫāst

Yoluḳḳunca[6]: (يولوقونجا) Buluşınca dimekdür.

Yurun: (يورون) Ḳaftān yamasına dirler.

Yoray[7]: (يوراى) Yürüyeyin dimekdür ki [S.145b] Ġarāībü'ṣ-Ṣıġar'da gelür.

Beyt : Ġam tonı encüm közi yañglıġ yumulmas köz bile
Veh nice gāhi yoray gāhi turay gāh olturay

---

[1] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[2] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[3] **Yumalatıp** : yumalatıb B. // **yuvalatıp** : yuvalatıb B. // **dimekdür ki** : demekdir ki B. ; dimekdür E. // **ikinci meclisde** : ø Li.1 // **gelür ki** : kelür B. ; gelür S. // **taġı** : taġ B. // **keştiġa** : keştige B. // **barıp** : barıb B. // **taş yumalatıp** : taş yumalatıb B. // **faḳīrġa** : faḳīrge B. // **tikip** : tikib B.
[4] S. nüshasında , bu maddede aşağıda geçen **"yoluḳuştı"** maddesinin açıklaması verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[5] S. nüshasında bu maddenin açıklaması **"yoluḳtı"** maddesinde verilmiştir. // **bu daḫı** : bu daḫi B. // **dimekdür** : demekdir B. // **Gül ü Nevrūz-ı Luṭfī'de** : Gül ü Nevrūz'da B. // **gelür** : kelür B.
[6] **buluşınca** : buluşunca B. // **dimekdür** : ø Ş. ; demekdir B.
[7] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki A. , S.

Yumran[1]: (يومران) Kör muş dimekdür [Ş.250a] ki **Sedd-i İskenderī**'de **Şāh-ı Keşmīr**

İskender cevābında ve sāḥirlerin öldürdügi maḥalde gelür.

[E.189b] Beyt: Füsūn birle [Li.1-128a] **yumran** ni şīr ü rūyān
Közni ṣalābetde bebr-i yābān

Yolup[2]: (يولوب) Yol bolup maᶜnāsınadur ki **Sedd-i İskenderī**'de dört ḫamse vaṣfında

gelür. Söz dimekde ṭāliᶜ ve baḫta ḫiṭāb idüp eydür.

Beyt: Kerem eylep iki ḳolum ḳoldan͠gız
Söz iḳlīmi sarı mini yoldan͠gız

Kiçik irkenimde **yolup** ḳaşıma
Uluġ müddeᶜā saldın͠gız başıma

Yoluḳtum[3]: (يولوقتوم) Buluşdum , buluştuḳ.

Yoldamaḳ[4]: (يولداماق) Yol gösterip irşād itmek.

Yolda[5]: (يولدا) Emrdür. İrşād eyle dimekdür.

Beyt : Ol zamān luṭf birle ḳolda ḳolum
Daḫı öz cānibin͠gġa **yolda** yolum

Yoldaban[6]: (يولدابان) Yollayup ve yollayuben dimekdür.

Yoldadı[7] (يولدادى) Yol gösterdi dimekdür.

Yüklep[8]: (يوكلاب) Yükledüp dimekdür ki **Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn**'de gelür.

Serv yıġacların **Belḫ**'din satḳun alıp ḳon͠ġarıp **yüklep** iltedürler irdi.

---

[1] **kör muş** : kör miş S. // **dimekdür** : demekdir B. // **Şāh-ı Keşmīr** : Şāh-ı Keşmīr'e B. // **öldürdügi** : öldürdüki B. // **gelür** : kelür B. ; gelür ki S. // **şīr ü rūyān** : şīr-i jiyān B. , Li.1 // **ṣalābetde** : ṣalābende Ş. // **bebr-i yābān** : bir lisān Ş.

[2] **yolup** : yolub B. // **yol bolup** : yol bolub B. ; yol bolup gelüp Li.1 , S. , Ş. // **maᶜnāsınadur ki ....vaṣfında gelür** : ø S. // **maᶜnāsınadur** : maᶜnāsınadır B. // **dört ḫamse vaṣfında gelür** : ø Li.1 // **gelür** : ø E. ; kelür B. // **ṭāliᶜ** : ṭālih B. // **idüp** . idüb B. // **eydür** : eydür ki Ş. // **kerem eylep** : kerem eyleb B. // **yoldāġız** : buñdan͠gız E. // **yolup ḳaşıma** : yolub ḳaşıma B. // **uluġ** : uġ E.

[3] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında (8a) vardır.

[4] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[5] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

[6] **Yoldaban** : yoldayan S. // **yollayup** : yollayub B. // **dimekdür** : demekdir B.

[7] **gösterdi** : kösterdi B. // **dimekdür** : demekdir B.

[8] **yüklep** : yükleb B. // **yükledüp** : yükledüb B. // **dimekdür** : demekdir B. // **ki Ḫamsetü'l-Müteḥayyirīn'de.......................iltedürler irdi** : ø Li.1 // **gelür** : kelür b. ; gelür ki S. // **satḳun alıp** : satḳun alıb B. // **ḳon͠ġarıp** : ḳon͠ġarıb B. // **yüklep iltedürler** : yükleb iltedürler B. ; yüklep itsedürler S.

Yüzgine ve yüzgına[1]: (یوزکینا و یوزکینه) Kaf ᶜAcemī'dür ve yüzġına, taṣġīr ile

yüzcügez dimekdür.

Yoḳlamış[2]: (یوقلامیش) Ṭoḳındurmış dimekdür.

Yoḳtı[3]: (یوقتی) Ṭoḳındı dimekdür ki **Ferhād u Şīrīn**'de **Ferhād** ᶜacūzeye didi.

Beyt: Meger **Ermen**'de emri boldı ṭārī
Ki yoḳtı köñglüñgge anıñg ġubārı

Yoḳḳarı[4]: (یوققاری) Yuḳarı dimekdür.

Yırlay[5]: (ییرلای) Irlaya dimekdür ki [A.85a] Ḥayretü'l-Ebrār'da gelür.

Beyt: Sāḳī alıp kil ḳadeḥ-i ḫōş-güvār
Yırlay alıp tartay anı ḫᵛāce-vār

Yüzlendi[6]: (یوزلندی) Yüz ṭutdı dimekdür , teveccüh maᶜnāsına.

Yükürdi[7]: (یوکوردی) Segirtdi dimekdür.

Yükürügüñg[8] (یوکوروکونك) Segirtseñ [E.190a] [S.146a] gerek dimekdür.

Yoluḳmaḳ[9]: (یولوقماق) Yolda buluşmaḳ maᶜnāsınadur.

Yulduz[10]: (یولدوز) Yıldız lafżınıñ taᶜbīridür. **Ferhād-nāme**'de şitā vaṣfında gelür.

Beyt : Ḳamer ser çeşmesi her kün töküp muz
Muz olġan ḳaṭreler ger dīde **yulduz**

---

[1] **yüzgine ve yüzgına** : yüzgine ve yüzgina B. ; yüzgine E. , S. // **kaf ᶜAcemī'dür** : kaf kaf-ı Muᶜaccemedir B. ; kaf kaf-ı Muᶜacceme'dür A. , S. ; kaf-ı Muᶜcceme ile Li.1 // **ve yüzġına** . ø B. , Ş. ; yüzġına S. // **taṣġīr ile** : taṣġīrde B. // **yüzgücez** : yüzgüçez S. // **dimekdür** : demekdir B.
[2] **ṭoḳındurmış** : ṭoḳundurmuş B. ; doḳındurmış S. // **dimekdür** : demekdir B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **didi** : didi ki S. // **köñglüñgge** : köñglüñgke B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] Bu madde E. , Li.1 nüshalarında yoktur. // **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B. // **alıp kil** : alıb kil B. // **yırlay alıp** : yırlay alıb B.
[6] **dimekdür** : demekdir B. // **teveccüh** maᶜnāsına : teveccüh eyledi maᶜnāsına Li.1 ; teveccüh maᶜnāsınadur Ş.
[7] **yükürdi** : yürkürdi A. // **segirtdi dimekdür** : segirtdi demekdir B. ; segirtdi maᶜnāsınadur Ş.
[8] **segirtseñ** : segirseñ B. // **gerek** : kerek B. // **dimekdür** : demekdir B.
[9] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.
[10] Bu madde yalnız Esad Efendi nüshasında vardır.

Yoġan ve yuġan[1]: (یوغان و یوغان) Bir nesneyi şu ile yuyan dimekdür ve yoġun maʿnāsına daḫı gelür.

Yup[2]: (یوب) Bir nesneyi ṣu ile yuyup dimekdür ki **Sebʿa-i Seyyāre**'de **Dilārām** didi yedinci rāvīye eytdi.

Beyt: Esru ʿāciz bolup bu ṣūretdin
Eşk [Li.1-128b] ile **yup** min żarūretdin

Yuġay[3]: (یوغای) Ṣu ile yuyayın dimekdür ki **Bedāyiʿü'l-Vasaṭ**'da gelür.

Beyt: Nevāyīyā meger o yar gerdīni yüzdin
Yuġay nedāmet ü ḥasret bile tükilse yaşım

Yuvalı[4] (یوالی) Yuyalım dimekdür.

Yuḳar[5]: (یوقار) Yapışur ve teʾs̱īr ider dimekdür.

Yoḳ irse[6]: (یوق لیرسا) Yoḳsa dimekdür.

Yumay[7]: (یومای) Bir açuḳ nesneyi ḳapayayın dimekdür ve bir nesneyi ṣu ile yumayayın dimekdür. Ve's-selām.

Temettü'l-kitāb bi't-tevfīḳü'l-Vehhāb, fi şehr-i Recebü'l-mürecceb min şühūr-i sene: 951

---

[1] Li.1 nüshasında bu madde aşağıda geçen "yup" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir. // **dimekdür** : demekdir B. // **daḫı gelür** : daḫi kelür B.
[2] Li.1 nüshasında bu madde yukarıda geçen "**yoġan ve yuġan**" maddesi ile birleştirilerek verilmiştir. // **yup** : yub B. // **yuyup** : yuyub B. // **dimekdür** : demekdir B. // **yedinci rāvīye eytdi** : ø Li.1 // **eytdi** : ø E. ; itdi S. ; didi Ş. // **esru ʿāciz** : esruġan cüz S. // **bolup** : bolub B. // **eşk ile yup** : eşk eyleyüp B.
[3] **dimekdür** : demekdir B. // **gelür** : kelür B.
[4] **dimekdür** : demekdir B.
[5] **dimekdür** : demekdir B.
[6] **dimekdür** : demekdir B.
[7] **ḳapayayın dimekdür** : ḳapayayın demekdir B. // **yumayayın dimekdür** : yumayayın demekdir B. // **Ve's-selām** : ø B. ; Tamām S.

3. SONUÇ

Abuşḳa Lügati üzerinde yapılan bu çalışma sonunda şu sonuçlar çıkarılmıştır:

1. Abuşḳa Lügati'nin bugüne kadar yapılmamış olan transkripsiyonlu bir metni hazırlanmıştır.

2. Bütün nüshalar olmasa bile, bütün nüshaların karşılaştırılması mümkün değildi, mufassal altı nüsha üzerinde edisyon kritik yapılarak tam metin ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Besim Atalay'ın her ne kadar bu konuda yaptığı bir çalışma olsa bile bizim karşılaştırdığımız nüshaları göz önünde bulundurmadığı için onun çalışmasından daha kapsamlı bir metin ortaya çıkarılmıştır.

3. Şimdiye kadar Abuşḳa Lügati hakkında bilgi veren kaynaklar sözlükte 2000-2250 Çağatayca kelimenin anlamları ve tanıklarının verildiği belirtilmektedir. Bizim bu çalışmamızda (Abuşḳa Lügati) 3021 kelimenin varlığı ortaya konulmuştur. Türkiye'de yapılmış tek çalışma olan Besim Atalay'ın hazırladığı ve ölümünden sonra yayınlanan eserle karşılaştırıldığında çalışmamızda 837 tane fazla kelime bulunduğu ortaya çıkmış oldu.

4. Yaptığımız çalışma sonunda Abuşḳa Lügati'ni yazan müellifin, Nevâî'nin 28 eserini ve ayrıca 16 müellifin eserini incelediği görülmüştür. Halbuki kaynaklar bu sayının daha az olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla bu konuda bir gerçek daha ortaya çıkarılmış oldu.

5. Her kelimenin kendi öz anlamı dışında değişik Çağatay şairlerinin eserlerindeki nüanslarını ve semantik anlamlarını belirtebilmek için mukayeseli bir çalışmanın yapılması gerekliydi. Bu çalışma, bu gerekliliğin sonucunu oluşturmaktadır.

6. Abuşḳa Lügati'nin kültür tarihi açısından değeri bu çalışmayla ortaya çıkarılmıştır .

7. Bu çalışma, Ali Şir Nevâî'nin ve Abuşḳa Lügati'nde eserlerinden örnekler verilen müelliflerin eserlerinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

8. Çağatay Lügatleri hazırlanırken imlā bakımından hatadan uzak kalmamıştır. Çalışmamız, bu yanlışlıkları olabildiği kadar asgariye indirmiştir.

9. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı sahasında çalışma yapanlar ve bu saha ile ilgilenenler için mevcut olan bir boşluk doldurulmaya çalışılmıştır.

10. Abuşka Lügati'nin henüz tam ve kusursuz bir nüshasının hazırlanmamış olması onun yeni baştan ele alınmasını gerektiriyordu. Elde edebildiğimiz birçok nüsha göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışma bu konudaki eksikliği de gidermiştir.

11. Besim Atalay'ın hazırladığı eserden farklı olarak araştırma yapan herkesin faydalanabileceği, ana çizgisi bozulmadan değişik nüshalar karşılaştırılarak eksiklikler tamamlanmış bir sözlük araştırmacıların istifadesine sunulmaya çalışılmıştır.

12. Türk Dili tarihinin bir devresi ve millī kültürümüz açısından son derece önemli olan Çağatay Türkçesi ile ilgili boşluklar, araştırmacılar tarafından o dönem müellifleri hakkında yapılan çalışmalarla doldurulmaya çalışılmıştır. Çağatay Türkçesi ile ilgili sözlük konusu her zaman bir boşluk olarak karşımıza çıkmış, bugüne kadar yapılan çalışmalarda verilen kelime indeksleri bu boşluğu bir nebze de olsa doldurmakla beraber hepsinin bir arada olmayışı yine de bu ihtiyaca cevap verememiştir. Çalışmamız bu sahada duyulan boşluğu doldurmuştur.

4. İNDEKS

4.1. Kelimelerin İndeksi

4.1.1. Kelimelerin Latin Harfleriyle İndeksi

- A -

- Z -

4.1.2. Kelimelerin Arap Harfleriyle İndeksi

= آ ، ا =

= ب ، پ =

= ت =

= ق =

4.2. Eser Adları İndeksi

4.3. Kişi Adları İndeksi

4.4. Yer Adları İndeksi

5. BİBLİYOGRAFYA

ABEL Pavet De Courteille. Dıctıonary Turk-Orıental , Amsterdam , 1972.

AKALIN, Mehmet. Tarihi Türk Şiveleri , Yeni Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları No: 73 , Ank. 1988.

ARAT, Reşit Rahmeti. Atebetü'l-Hakayık, TDK Yay., Ank. 1992,

__________; Kutadgu Bilig III, İndeks, İst. 1979.

ATALAY, Besim. Divanü Lügati't-Türk Tercümesi I-II-II-IV , TDK Yay. , Ank. 1992.

__________, Abuşķa Lügati veya Çağatay Sözlüğü , Ank. 1970.

BANARLI , Nihad Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi , Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar , Devlet Kitapları , İst. 1978.

BOROCKELMAN, Carl. Osttürkische Grammatik der islamischen Litteratursprachen Mittelasian (Orta Asya İslami Edebī Dillerinin Doğu Türkçe Grameri) , Zeitschrift der deuschen Morgenlandischen Gesellschaft , 1951 , s. 301-332.

BOROVKOV , A.K. Alişer Navoi kak osnovopolojnik Uzbekskogo literatürnogo yazıka (Özbek yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevāī) , Çev. Rasime Uygun , TDAY-Belleten , Ank. 1954, s. 115-126.

CAFEROĞLU , Ahmet. Çağatay Türkçesi ve Nevāī , TDED. C. IV , S. 4 , 1952 , s. 331-334.

__________, Türk Dili Tarhi , Enderun Kitabevi , İst. 1984.

__________, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü , Erderun Kitabevi , İst. 1993.

CLAUSON, Sir Gerard. An Etimological Dictionary of Pre Thirteent Century Türkish , Oxford At The Clorexdon Press.

ÇAĞATAY, Saadet. Türk Lehçeleri Örnekleri II, Ank. Üniversitesi, DTCF Yayınları: 214, Ank. 1972.

DEVELİOĞLU , Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat , Aydın Kitabevi , Ank. 1992.

DİLÇİN , Cem. Yeni Tarama Sözlüğü , Türk Dil Kurumu yayınları , Ank.

Drevnetyurskry Slovar , Sovyet Bilimler Akademisi Enstitüsü , Leningrad , 1969.

ECKMANN , Janos. Çağatayca El kitabı , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3412 , İst. 1988.

_________, Çağatay Dili Hakkında Notlar , TDAY-Belleten, 1958 , s. 115-126.

_________, Çağatayca Yardımcı Ünlüler , TDAY-Belleten , 1959 , s. 27-58.

_________, Çağatay Dili Örnekleri I , TDED IX , 1959 , s. 33-64.

_________, Çağatay Dili Örnekleri II , TDED X , 1960 , s. 65-110.

_________, Çağatay Dili Örnekleri III , TDED ,1963 , s. 157-173.

_________, Çağatay Dili Örnekleri IV , TDED XIII , İst. 1965 , s. 43-74.

_________, Küçük Çağatay Grameri , TDED X , 1960 , s. 51-64.

_________, Çağataycada İsim-Fiiller , TDAY-Belleten , 1963 , s. 51-60.

_________, Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920) , TDAY-Belleten , 1963 , s. 121-156.

_________, Das Tschaghataische (Çağatayca) , Philologiae Turcicae Fundamenta I , Wiesbaden 1950 , s. 139-160.

EREN , Hasan. Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar , Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi , VII/1-2 , Ank. 1950. s. 145-163.

_________, Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü , Ank. 1999.

_________, Türklük Bilimi Sözlüğü, (Yabancı Türkologlar), Ank. 1998.

EYUBOĞLU , İsmet Zeki. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü , Sosyol Yayınlar , İst. 1991.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İst. 1992.

_________, Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1348, Ank. 1991.

İNAN , Abdülkadir. Çağatay Edebiyatı , Türk Dünyası El Kitabı , Ank. 1976 , s. 484-501.

_________, Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler , Türk Dili- Belleten , İst. 1946 , seri : 3 , sayı: 6-7.

JOZSEF , Thury. — A közepazsi Török Nyelv Ismertetesei (Orta Asya Türkçesi Üzerine tetkikler) , Çev. Ragıp Hulusi özdem , Milli tetebbular Mecmuası , İst. 13321 , C.I ,Sayı: 2 , s. 207-233.

_________, — Az"Abuşka Lügati" ezim ü esagataj szatar : Keleti szemk v, z.

_________, — A "Behdsetü'l-lugat" czimü csagataj szotar ("Behçetü'l-Lügat" adlı Çağatayca Sözlük , Budapeşte , 1903.

_________, — A Közepazsiai török irodalom (Orta Asya Türk Edebiyatı) Budapeşte , 1904.

KABAKLI , Ahmet. — Türk Edebiyatı , C. 2 , Türkiye Yayınevi , İst. 1968.

Komisyon. — "Abuşka", İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1965 , C.I , s. 116.

KÖPRÜLÜ , M. Fuad. — Türk Edebiyatı Tarihi , Ötüken yayınevi , İst. 1981.

_________, — Çağatay Edebiyatı , İslam Ansiklopedisi , İst. 1963 , C. 3 , s. 270-323.

KUNOS , Ignaz. — Şejx Sülejman Efendi's Cagataj-Osmanisches Wörterbuch (Şeyh Süleyman Efendi , Çağatayca-Osmanlıca Lügat) , Budapeşte , 1902.

LEVEND, Agah Sırrı. — Ali Şir Nevāī , C. I , Ank. 1965.

ÖZDEM, Ragıp Hulusi. — Dil Bilimi Yazıları (Haz. Recep TOPARLI) Türk Dil kurumu yayınları , Ank. 2000.

ÖZKAN, Mustafa. — Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi , Filiz kitabevi , İst. 2000. , s. 33-38.

PARLATIR, İsmail. — Türkçe Sözlük Çalışmaları ve Sorunlarımız , Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi , 1995 , sayı: 517 , s. 1-19,

RADLOF, Wilhelm. — Versuch Eines Wörterbuches Der Türk-Dialecte , Mouton and Co. 1960-s-GRAVENHAGE 4 cilt.

Romaskeviç, A.A. — Novıy çağataysko-persidsky slovar (Yeni bir Çağatay-Fars Sözlüğü) , Sovyetler Birliği Akademisi , Mir-Ali-Şir Dergisi , Leningrad 1928. , Çev. Abdullahoğlu Hasan , Türkiyat Mecmuası , 1943 , C.IV ,s. 281-293.

SADIK , Mehmet. — Üss-i Lisan-ı Türkī ,(Çağataycanın Grameri) , İst. 1313.

SAMOYLOVİÇ . A.N. — K istorii literaturnogo sredneaziatskoturetskogo yazıka (Orta Asya Edebī Türkçesinin Tarihine Dair) Sovyetler Birlği

Akademisi , Mir-Ali-Şir Dergisi , Leningrad 1928. Çev. Abdülkader İnan , Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları yıllığı , Ank. DTCF , 1940-1941.

SERTKAYA , Osman F. Abuşka Lügati , Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi , İst. 1988 , C.I , s. 312-314.

ŞEMSEDDİN SAMİ . Kamus-i Türkī , İst. 1988.

Şeyh Süleyman Efendi. Lügat-i Çağatay ve Türkī-i Osmānī , İst. 1298.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri. Osmanlı Türkçesi Grameri III , İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları , İst. 1983.

__________, Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Vilayet Yayınları, İst. 1981

TOPARLI, Recep. Kıpçak Türkçesi Sözlüğü , Erz. 1993.

__________, Harezm Türkçesi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erz. 1992.

VAMBERY, Armin. Abuşka , Osoqotojtörök Szogyejtemeny , Pest. 1862.

__________, Cagataische Sprachstudien , Leipzig , 1867.

YÜCEl, Bilal. Babür Divanı , Atatürk Kültür Merkezi Yayını No: 81 , Ank. 1995.

ZERNOV, V.V. Velyominov. Slavor djo-Gotoysko-Tureksky (Çağatayca-Türkçe Sözlük) , Petersburg , 1868.

__________; Dictionaire Djagatauturc, Petersburg , 1869.

6. ÖZ GEÇMİŞ

15.12.1945 tarihinde Erzurum'da doğdu. İlk öğrenimini Erzurum'da İnönü İlk Okulu'nda , orta öğretimini Erzurum Gazi Ahmet Muhtar Paşa Orta Okulu'nda , Liseyi Erzurum Lisesi'nde tamamladı. 1965 yılında Erzurum Lisesi'nden muzun oldu. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne kaydoldu. 1969 yılında buradan mezun oldu. Aynı yıl Malatya Akçadağ İlk Öğretmen Okulu'na Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandı. Burada 3 yıl çalıştı. !973 yılında Erzurum İmam-Hatip Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak atandı. Bu okulda on yıl Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ,müdür yardımcısı ve müdür vekili olarak çalıştı. 1983 yılında Milli Eğitim Batanlığı'nın teklifi ile açılan sınavı kazanıp Pakistan Pencap Üniversitesi Türk Dili Okutmanlığı görevine getirildi. Bu görevde dört yıl çalıştı. Bu dört yıl içinde hem Türk Dili Okutmanlığı görevini , hem de bölüm başkanlığı görevini sürdürdü. 1987 yılında kadrosunun bulunduğu Erzurum İmam-Hatip Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğine geri döndü. 1989 yılında Atatürk Üniversitesi'nin açtığı Türk Dili okutmanlığı sınavını kazanarak bu göreve atandı. Halen bu görevini sürdürmektedir.

1995 yılında Cefâyî'nin Dakâyıku'l-Hakâyık adlı eseri üzerinde Gramer İncelemesi – Metin – Gramatikal İndex çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Programı Türk Dili bilim dalında doktora eğitimine başladı.

İyi derecede İngilizce , orta derecede Almanca ve Urduca bilmektedir. Evli olup biri kız , biri erkek iki çocuk babasıdır.